N. 120.

120

35 — 37

Compilatio Fororum Regni Aragonum

LIBRI EX QVIBVS
pressens opus compilat.
Sunt qui sequuntur.

Volumen fororum et observantiarum Regni continens novem libros fororum regiae compilationis, et foros novos. anno. 1553. et 1564. montisoni, nec non. 1585. montissoni etiam et Benaffari, atque 1592. Tirasonae conditos. Item novem libros observantiarum regni. Item foros correctos seu desuetudine abrrogatos, nam in hoc opere sexies alegant. fori abrrogati seu correcti.

Addendique sunt Zurita. Blancas. Ramirez de Lage Regia. Brig. Martinez et quinea.

Repertorium Michaelis del molino. I. C. super foros, et obss. et deciss. Regiae audientiae, et Curiae Oni Inst. arag.

Scholia Hieronimi portoles ad repertorium michaelis del molino, in 4.r partes divisa

Tractatus de consortibus ab eodem Hie.mo portoles editus.

Cõmentarij Ibandi de Bardaxi super cuatuor. lib. fororum.

Tractatus De off. gubernatoris ab eodem Ibando de bardaxi compossitus.

Sũma fororum. et obser. eiusdem Ibandi de bardaxi.

Decissiones Regiae audientiae arag. á. d. martino monter eiusdem consiliario editae.

Practica Iudiciaria petri molinos causidici iuxta foros composita.

Methodus Iuditiorum Michaelis ferrer caussidici.

Summa for. et obs. Bernardini de monsorio.

Volumen actuum curiarum.

addantur Consilia D. fiscalis. D. Ludovici de Cassanate D. R. sesse de Inhibitionibus. et decissiones per quinque tomos. Joannes christoforus de Sculves. Consilia decissiones. ver. tres tomos. et praxis nova Iudicialis Petri Molinos. anni 1646, cum foris novissimis annorum. 1626 et 1646. Calat. et Cassarag.

In quibus omnibus nihil scriptum est quod in hac nra compilatione non reperiatur, atque ideo in hoc unico libro, lector, habelis ones, qui pro interpretatione fororum et observãtiarum nri regni usque nunc extant scripti.

N.o 7900.

UNIVERSIDAD Y PROVINCIA BIBLIOTECA ... ZARAGOZA

BIBLIOTECA

Liber primus.

De origine, libertatibus, Regimine, et legibus, Regni Aragonū.

Caput primum de origine Regni aragonum.

·1· Aragonum Regnum ita ex duobus fluminibus huius nominis, ab aliquibus Verineo montibus (quibus hispaniæ galliæq; diuidunt) fluentibus nomen habuit, suum principiū ab origine sumpsit, statim post generalem hispaniæ destructionem à Sarracenis crudelissimam, circa annum Dñi 714. ·2· Nam cum Sarraceni, (imo agareni mahometani) barbari feroces, diuinæ scripturæ fidei expertes, Hispaniam, et vlteriorem, et citeriorem, ad milleniorum ferè vltimo gothorū regnante, in postremo certamine prælio, vitæ, ac regni gothorū illustri nobilitate interempta, xpti nō ab impijssimis barbaris expulsis, hispanis, et gothis legibus abolitis, regnū in citeriori prouincia, ciuitas, vel loca, aut castrum aliquod vltra monte (quos agarenes ingredi non subierunt. Atq; ita magnis oppidis, potentibus et ciuitatibus desolatis, ac fortissimis munitionibus destructis, omnes pene vel horribili morti, vel miserabili seruituti, captos tradidere. ·3· Sed vter ex finibus angustijs hispania nō comprehensa, solitum tū. aliq; etiam omni deuti deo (ex cuius diuina dispositione præter cetera crimina, ita conflictu fuerat) impetrauit, non in vlteriori prouincia, in asperis montes Cantabriæ extrema fortissimi, sollertissimi xpianissimi cantabriæ duces, ex patre hispanis (licet multi contra vulgarem opinionem probant) et matre vero gothis nobilissimis, et ab utroq; parente, egregijs defendendi nere, se reuexit. adquem cum ex galicia, et vasconia (quæ est nobilior ac principalior cantabriæ pars) et ex eadem cantabria aliqui nobiles hispani, gothiq; (quos montium asperitas, atq; animosa nobilitas priuilegij è manibus impiorum liberauerat) conuenissent, ipse inuictissimus primarius fidei amore mentes, cœlesti diuinoq; numine, duce Pelagio hispano, ·4· armis sceptrisq; sumptis. ·5· Ex alia deinde parte in galicia, et vasconia, vltimis duribus seu principijs illaty (quidam ab antiquissimi hispaniæ carundem regibus descendebant) pro fidei defensione virilit pugnando mortuis, cæt. filij cum alijs hispanis, et gothis militibus, ex cuius nobilitatis, in quos se contulerant, bellum infidelibus semper infestabat, et sibi pellagium nomen adinuentes, quotidie patriæ recuperare ejusdem fines firmare xpti nomen exornant. ·6· Inde ortum est in vlteriori prouincia regnum potentissimi Leonis a pellatione prælata tanta fortitudine digne, decoratum. Cui postea adiuncta castella potentia comitis subeiusdem pelagij principij illius successores dñi illustrem et amplissimam ciuitatem construxerant, atq; illustrauerant, sub castelle nomine, et hoc nomine valde ampliauerant) cuius tūs totius vlteriori prouincia obtinuit monarchiam, atq; primum ciuitatum. In citeriori autem hispania aliter res se habuit siquidem africanus exercitus adeo integram regionem occupauerat, ut asperrimum ex rupes, montiū fragorem penetrantes, duro ferro,

Regni arag. denominatio.

Hispaniæ destructio narratur.

Hispaniæ vlteriori recuperatio.

A

hoc debet tolli ex centum fatis
à viro doctissimo et diuo meo licentiato Gaspare Ariz de vejnoza cui
cum timea placent Deus, et ceteri
viri doctissimi placent hispe
rum reprobat, et ceteri reprobant:
ex cuius centum aliquot citantur
centuriæ Advocata reperies.

Leonis Regni principium

Hispaniæ citeriori vastatio

ac barbara, aspectaß ſtrages omnia deſtruentes, Ingaliam ipſam tranſierunt, nullo in tanta rerū calamitate, ex regio hiſpanoꝝ, gothorūq; genere, legitimo hæredē remanente, adquem legitima eā deſtructi regni hæreditas pertinere poſſet, nec alio catholico principe, quiſ tenti manu aprehenſa armis provinciæ defenſionem ſuſcipere valeret. Sed ꝗ ꝑ vtilitatem dei eſt actū deſtruit humana contradictio, ideo arabes ſeu africani quantumcunq; crudeliſſimā tyrannidē ſuā eſperentes, neq; ex cilenos, diuinum cultum, ſeu xp̃ianam religionem omnino euertere cōtenderunt. Nam deipare virgo ſanctiſſima maria (cuius ſeruata vultus, et imago ab angelo de cœlo, ab eadem virgine, adhuc in mortali corpore viuente, et hierusalem hiſpaniam mirabiliter viſitante, in marmorea columna, regia ipſa virgo per eandem regionē angelico venerat miniſterio, in ciuitate nuſtam vrbe, (que in medio ipſius citerioris prouincię ſita eſt, atq; omnium earūdē ciuitatū ſplendidiſſima) de cœlo, primo à diuo Jacobo apoſtolo, angelor. Jussione, conſtructo, à principio nascentis ecclē reſidebat, et q̃ nunc regitur, habet fidē memor. que propriſſimā, in eodē loco exhibet, vbi in finem ſeculi, numq̃ fidem catholicam deſeruum, ita infidelium tempeſtates, ut neq; templum illud violare, neq; xp̃ianos prope ipſum morantes impetere occidere, aut captos inde extrahere poſſent, vel audirent, apoſtolo, et angelis, templi fundatoribus, vtiſibilit illos aſſidentibus. ℣. Similit ex deus clemens et miſericors (ut piæ credendum eſt) tuę virginis miſſericordiæ pater, virginis ipſius (ut piæ credendum eſt) tuo regno ſubeundo protectione, et fide, à primo lapſu hiſpanię, intercedente, hiſpanos aliquos, et gothos, tuæ nobilitatis gratia catholicę reſeruaſſet, ut ex his xp̃ianiſſima hiſpanorū, gothorūq; progenies, veluti phenix vnica ex pyreis cinerib⁹ congregens reuiuiſceret. Hinc ad pirineos, ac ſuperbientes montanos, (quibus angorum prouincia, duobus illis fluminibus circundata continet) fines ac tutiſſimā ſui natura poſſeſſionem confugientes, et abſcondentes ſe in ſpeluncis, de petris, et in cauernis montium, atq; habitis, et in antris terre, primū arabum impetum fugierunt. à quibus deinde ꝛegenerati xp̃ti milites ad profligandam fidem, et pyreis inſurgere vendicandę omnium locū conuenientes, aduersus arabes bellum fortiſſtrenuę indicentes, abeisdem magnas, et prope infinitas, gloriosq; victorias, diuinitus ſunt conſecuti. atq; cum his aliis eaſtra illi edificantes, et terminos illos pro viribus ꝗbus caſtra illi edificantes, xp̃ianam aragonensem rempublicam paulatim extendentes, fecerunt. ℣. In Tarragonensi prouincia, que (antiquis illis limitibus reſtitis) aragonum confinia tunc attigerat, nunq; abtigit, in montanis Ceritanię, ampurdani, et Voſtelini, aliqui etiam vitiis catholicis per manſerunt, qui pro ſpē animos ſuperbos barbaros debellantes, indies ſibi diuerſos etiam munitiones conſtruxerunt à quibus Charolo magno occidentali Imperatori adiuante, Barchinonē-
ſi cōmitatus, ac pyreiæ-
tici catholicę origi-
nem, ſi licuit cō-
tra infideles
progreſſū
habuit

Hiſpanię citerioris cōquiſitio.

Aragonēſis veię principium.

Barchinonēſis cōmitatus initium.

vrgel. B.V. del pilar ꝑ fundatio.

Caput. 2m de Immunitate et exemptione Aragonensium.

Aragonensium vesp. libera.

EX ea verissima facti narratione in precedenti capite facta huius liquido apparet aragonensem rempublicam a sui fundatis et origine exemptam, liberam, atq; immunem fuisse ab omni Jurisdic. et Imperio, cuiusq; principis, et romani Imperatoris.

.2. Quod clarius ex sequentibus probat. et hoc, qd ulterior hispania neq; ab Imperatore, neq; a rege Catholico principe possit delatum ut cuique in c. precedenti. nu. 6. Sed vr que a nemine possidet occupanti concedenda Jnsta Jnst. gentium regulam vellatam in l. 1. ff. de Rerum diuis. ff. de adq. rer. dñio l. 1. in p.o ff. eiusq; rei vestigium ff. de adq. poss. l. genium 3. §. qd pro concedit. l. qd libro ff. l. numq; 31. de Thesaur. ff. de adq. rer. dñio l. 1. in p.o ff. et in p.o qd ff. cū. d. d. Inst. Jnstituti. de rer. diuis. et gla. pro nullius in l. 1. in p.o in p.o qd ante ff. eod. tit. de rer. diuis. et gla. eorum aragonensis illam occupare alteri alicuius Jnsteria. Quae ulterior hispania vsq; ad Sueuiam Gothor. quia aliqua ad Sueuiam regni, citeriori hispaniam pro derelicto habuerit. gl. ibi.

Qui occupat non habet pro derelicto

.3. Secundo et ff. qd etiam si res fuerit abiecta possessi, tamen potest alteri eam pro derelicto habet, occupanti nihil domini conceditur. nam postq; res emptio §. ff. de contrah. empti. l. qui vas. §. d. item si quis mercem in fit. ff. de adq. rer. dñio l. 2. et 2. l. vid. §. 5. de adq. poss. ff. pro derelicto. d. hoc amplius. Jnstituti. de rer. diuis. et a contrario in l. 2. d. vlti. in fine. l. glauand. §. ff. d. l. Rhodia de Jactu. d. l. qui vas. §. d. fil. l. quemq; §. ff. de adq. rer. dñio. l. intendum 22. d. qd ex naufragio ff. de adq. rer. dñio l. fulcy 44. d. si rem ff. de furtis. et in d. fil. Jnstituti. de rer. diuis. Sed tam Imperator, qm romani, qm successor gothor, quia aliqua ad Sueuiam regni, citeriori hispaniam pro derelicto habuerit gl. ibi.

Et similit. que pro derelicto habet.

Sed in dubio rex non habet pro derelicto.

.4. Neq; ff. obstat in dubio rem pro derelicto habitam non plenum erga. pbo. committ. in p.o In dubio autem. in d. l. quia vas. §. d. d. fil. et pbo. plenum. in d. l. fulcy 44. d. si rem. verba que ibi allegant. Nam respe. talem dubitate seu presumptionem declarari animo dñi seu possessoris relinquentis ex d. l. qui vas. d. d. fil. d. qz non eo animo ejicuntur quo quis ex hac re relinquendi animo iactauerit ex qz sint sua pbo. in d. d. pro dapes conjecturam venit declarandi prout declarat gla. in d. d. si iactum. et pbo. fundum. in d. d. fil. de rer. diuis. Aliquando vero ipse animus habendi pro derelicto sit ipsum expresse declarat et in vno casu in quo non solum ex conjecturis, sed ex voluntate ex pressa apparet animus Imperatoris, et aliorum principum habentium hispaniam pro derelicto, imo pro depredito ut in sequenti constituit fundamento, et qd ideo dubitandum non est qm hispaniam pro derelicto habeat.

Et qñ dependito hñt, occupāti cōcedūt.

Item ff. q. quido rex habet hñdepdito occupanti ~~concedit~~ seu recuperanti concedit. vtech probat tex. in d. l. fulsy. 44. d. d. ff. de furtis, cū alijs ff. citandis. § Sed, citerior (imo et ulterior) hic pars erit Indepdito ut ex facti nīi relatis constare in c. pte cedenti. qñ erit recuperantiq concedenda, et confirmat. ipse qd quido rex est in dependito habet ex pro derelicto, videlicet docet vlp. ff. in d. l. fulsy. d. d. in textu. b. qd plenius prosequendū est, erit tenentem, Inst. n. vltiō rem hñi pro derelicto quido reliquit et relinquendo fuit illam profectum. qd a fortiori quido non reliquit eandem, sed ipsa tm dependitam reliquit habet illam pro derelicto. Sed Imperator, et alij ex hoc ibi principes reliquerūt fiscanum, non peritiam dumtaxat sed ipsius rem dependitam, qd ex. Unde si nostrū esset hoc peritiam, nō dubio pro derelicto non haberet. Iuxta cuius ff. respondū, in d. l. quare. q. d. d. fil. ff. de adq rer dñio, Ita intelligendum, ne alijs fiat contrarie illius et alijciant sent. Et hoc ratio est qz licet quido rex habet in dependito considerata principalis Impotentia potiendi, sicut quido est in derelicto considerata Impotentia nolendi, tc cū impotentia nolendi ex consensu, exceptis qd strictiq casu, quoad effectū non habendi rem in bonis, qm et equalis est ratio et ex consequenti, est advertenda extensio de casu nolentis ad casum Impotentis qm ex quo docent sententes in l. Gaius 29. d. et quid si tantū. ff. de lib. et posth. et in l. peto seruitutem. ff. de cond. et demō. ut sic sicut in casu nolentis habet pro derelicto, ita et in casu Impotentis, cū res siliet est in dependito. Rationis qui vero ff. advertisse- ri pōt. videlicet qm ex eo qd quis videt esse impossibile rem suam recuperari, incipit consentire (licet contē) eius rei alienationi, saltem non applicando voluntatem ad rem recuperandam, nam humana voluntas (ut docent sthi) non afficit impossibile, sicut nec intellectus in ipsa tendit, atq ita talis voluntas, seu negativa voluntas, et si contabit, tc voluntas est, ut tradit docto, in l. velle non credit. 4. ff. de reg. ff. RR. ff. superiorib. obstat. tex. in d. l. Intendū. 21. d. d. qd expressa ff. de adq. poss. v. Iulianus ff. affirmat, non esse idem tempus dependito atq pro derelicto haberi, b. quoniā non est pro derelicto, sed in dependito. ff. Nam respondeo. b. Iulianum ibidem agere de re pro derelicto habita vtcapienda, et docet rem pro derelicto habitā vtcapi posse, seu pro dependito, non tñ negat dominium rei existentis in dependito, recuperanti adq; qz hoc certissimū sit sine media vtcaptione, sed statim in ipso recuperante seu occupante. Neq; huic interpretationi aduersatur qd ex re pro derelicto habita statim adquirit hic vtcapti- onem illud non indistincte procedit, namaliquā est necessaria vtcapio ff. quido habens pro derelicto non efficit rem dñi. tenē. n. sicut nec per contractū posset transferre dominium, sed tolum vtcapiendi conditē exquisitā tollo. ff.

Non et habent qd derelicto, qñ in dependito.

Impotentia, et nolentis exparitate.

Et qd nolentis apetit impossibile sicut qñ nec intellectus tendit in illud.

Et pro derelicto, et in dependito vtcapiunt cū diffe. ut. ff.

Iterum

de recup. ita nec habeny vrodenlisto. ex d.l. Interdū 21. d. gl ex naufragio
ff. de adq. rer. dō, aliūde vero ignorat recuperatio necessē nempe quōd habeny
pro derelicto hic veny dny. gl tenet statim transferri dominiū de occupan-
tem. Et nō obstat est gl. in d. casu, ēt putabant dny hīc pro derelic-
to, veray alter dny hīc animum retinendi, cum casu nullus esset ne-
cessarius. 2do vero, quōd resp. est in deperdito, non solum quātūno,
sed ēt vero dīo est deperdita, nam et si velit recipere adhuc
non pōt, et per consequens tanquam in nullius bonis existit, po-
terit occupari Iuxta supra dicta. Cum ergo hispania nō esset
in deperdito, sequitur recte occupari potuisse per Vandalos. Quarto occupatio rei propriæ dissipari debet.
idem gl. non quōd alienus videat ab alio rem recuperari, seu occu-
pari, quam ipse proprio jure recuperare vel occupare pōt, nec
ita occupantem, seu recuperantem prohibet, prout hic, quod
ad talem rem habebat illius cui occupanti adquirit ut probatur lex.
in l. gdō. 3. d. pluvia, ff. de adq. rer. dō, cui similis est tex. de fera. §°
pluvia. quibus. Instituta. de rer. divis. Sed hispanie,
aliis principes videny citeriorem hispaniam, Vandalorum esse
occupari, seu recuperari, illos non prohibuerunt. gl. per con-
sequens amittunt jus, quod in ea aliquod pertinere potuit.
10. Quinto ff. gl. non solum dny vel possessor tenet prohibere Recuperatio persecutio est necessa-
recuperantem seu occupantē rem suam, sed etiam tenet ria ad illius conservationem.
amittam persequi ut ex ipsis probat. in l. naturalem. §. fi. ff.
de. eo vbi rem videri donec eam persequamur. ff. de adq. rer. dō.
cui similis est tex. in d. illud quidem est Justi: de rer. divis. alienā
dominū illius, seu possessionē amittit sed nec Imperator, nec ejus
principes citeriores hispanie semel atq omnino amisse re-
cuperant. fuerunt prosecuti. gl. amisserunt illius dominiū atq pos-
11. sessionē, sicq habebant, Sexto. ff. gl. et si dny vel possessor ve- Difficilis persecutio rei tollit illius dominiū.
lit gl impossibili cuy recuperatio videat. taliy rey occupanti, seu de-
nouo recuperanti concedit. Iuxta decisionem tex. in d. l. naturā-
lem. §. in pō. d. velita sit in contrā nō, ut difficilis sit cuy per-
secutio. ff. de adq. rer. dō. cui conducit et tex. in cod. d. fere ejus
pō. naturalem. Justi: de rer. divis. Sed hispania ita à barba-
ris erat occupata, gd non solum difficilis, sed impossibilis judicabat
cuy recuperatio gl. preter opinionem recuperantiby hanc adjū-
dicata ff. Minorem procedit dupliciter atq expē probo. et pō. ex eo
12. gdita ff. Impossibilis Imperatoriy vsq finis hiy gens recuperatio- Imperatores non potuerunt hispaniā recuperare.
nis prosecutio, gd francos regi, qui tunc occidentale regebant
Imperium, chathalonij q̄ cupierant recuperare principatum,
Impossibilem sibi illius recuperatē judicanty, eundem libere
renunciarent atq donarent Barchinonensi comiti, qui proce-
dem Imperatoriy d. ut provincie quelibet erat constituty. ex quo
ēt principatus ille, liber atq immunis ab Imperiali extitit dnio,
unde concepit à fortiori dicendū esse Imperatores quoq tractū ha-
uisse alias hispanie provincias (liquet enā imperij illius compete-
13. re potuerunt) eadem recuperantiby. 2do ff. contra alios principes Pelagius non potuisset regnū recuperare nisi ab alijs admitteretur.
ēt hispanos ejusdem speciei, et sic contra pelagium Can-
talem dicem (qui vulgo (falso ut j. nu. . probabit) Rodericū
postremū regis hispanie successorem) eandem impossibilem hui-
le recuperationē probo. Nam Siaragosse, aliorq hispanie pro-
cipes, eadem tēp. in diversis provinciis, et diversis partibus adversus

barbaros non insurgissent, neq; vellagij ipse, neq; alius quantumcūq; potentissimus princeps. (ut finitimos reges (quos tunc circum circa ciuilis potentiores extitelant, occidentalis poterant imperio) exemplum ostendit, regiones sem regnum, aut aliam hispaniæ partem tam congrue obtinuisset. gl. hinc in infidelium vic et potentia contra vellagiū, aliū vē quemcūq; principem integra existisset, nec in diuersa diuertisset præliū, facile assumimus, atq; hi quos alios deuictos, destructosq; subiecisset. Septimo qa res facile reuertit ad suam naturam. 14.
l. si vnus. 28. b. quos repeteret. p. gl. et in pace dotis. ff. de pactis
c. ab exordio. 3. dist. 35. dicit in l. ii omnibus. nu. 11. ff. de reg. iu
sed hic omnia ēmo principia et fundamenta simpliciter fuit subuersio, et deiect. Visigothorum regum hispaniæ, ex eadem prouincia naturalia, donec romani et tyrannidem et nimiam potentiam eorum hispaniæ discussit, illam obtinuerunt, a quibus gothi postea donatam habuerunt, et etiā per violentiam contra hispanorū voluntatem occupauerunt, vt grauiter probant veltri
a coua in reg. quantum. 2. p. d. 5. nu. 9. qō extranei primarios per artificium et pulsis, facile obtinet, imperij klnit, ad procios hispanos illam recuperantes reuerti. Cuius ratio est, 15.
non fieri innouationem, illam ad pristinum statum reducendo, vt notauit gla. plō. ad. ā. in d. c. ab exordio. 3. Quod variis exemplis comprobat. vt defuncto seculari facile ad ecclesiasticum positionem (in qua primum statum habuit) reuertente, docentib. in. l. si conuenerit vs. ff. de minor. ōnib. iud. et in c. de cetero. 4. de sepulc. Et de patronatu in libertatem illam tunc in pristinam proclivem naturam exhonos confiscate restituendo, testantur tractatus plō. ipse veli. 9. 29. nu. 68. de pat. late. lambert. et de pat. lib. 3. q. 8. art. 8. nu. 28. et limitatur in catholicis institutis. tit. 9. à nu. 36. et nu. 44. Similiter defuncto à proclia certa empto, in eadis tamen in sua originali causa extincto, remoto retrahendi per consanguineos iure, probat venatus cosin. de feudis regni franc. lib. 3. tit. 23. nu. 7. et de usufructu facile ad proclitatem reducto firmat gla plō pastis vel. p. quidam tu. in l. 1. p. vlt. et. ff. de usufruct. aduertend. Iuncta interpretatē eorū in l. re communi 87. nu. 44. et colitus ibidem. nu. 45. ff. de leg. 3. Ottauo q. gl. immemorialis poss. seu pres. 16.
criptio, et thesaurum obtinet, et dominiū transfert. l. hoc iure. 3. §. diuisus aque. ff. de aqua quotidi. et estiu. et. l. ii. sed amplius, regesq; aragonū (amplectūtur etc. ad nos) tunc aliquo casu aliove principem auxilio, numeris laboribus et periculis, effecto per septingentos annos proclio et subditos sanguine, citerioren hispaniam, proclium regnū, a xpiane religionis hostibus liberauerunt, et sic non solum immemorialem, sed etiā immemorialissimam prescriptionem contra eosdem, aliosq; (si qui fuerint) principes obtinuerunt. gl. regnum aragonum est a cuiuspiā principio est a cuiuspiā principio, et imperatoris, nouis. libertatem et immunit. ut de omnibus hispanis regnis. concludit tabor. in d. reg. procatum d. 2. p. d. 8. q. d. nu. 9. probat plō. Cuius. in c. cum non liceat. 12. nu. 20. de prescript. ac Imola gla. florentinus. in p. et alia rasect. in c. et si nullus. 8. de donatis. inter vir. et uxor. et plō. pertinguli. in fine. in c. adriamus. 22. dist. 63. affirmat hispanos reges non recognoscere imperatorē in superiorem.

nem. Nono ff. q. in fidei fabrem nec memoriali nec longa pos-
sessio desiderat. sed triennali tantum sufficit ad transferendum do-
minium rei fabore fidei gaudij, ut probat tex. et. l. communi scribe-
tes in c. 1. de presumpti. Sed hispania fuit per catholicos in fabo-
rem fidei a barbaris liberata, g. non modo per immemorialem
prescripte, sed per brevissimam triennij detentionem
fuit catholicis aragonensibus, eandē liberantibus, adepta. Decimo
quia ff. ea que ab hostibus capiunt capientium fiunt. Justinia-
nus de rer. div. l. naturales. §. 2. vbi l. tranfugam. §. 1. ff. de adq.
rer. dñio. l. 1. in pr. in pr. item in bello capta. ff. de adq. poss. l. post-
liminio. §. in pr. in pr. nam q. bello amissum. l. si captum. 20. pr. ex-
pulsis hostibus. l. hostes. 24. pr. abhostibus. l. lege bello. 28. ff. de capti.
l. abhostibus. 2. et 12. C. de postlimi. reuers. 6. item ea que abhostibus
Justi. de rer. dom. c. sicut. 29. dist. q. d. c. si ep. 3. de supplenda negligē-
tia prelator. lib. 6. et apud libū. decad. 1ª. lib. 9. in pr. multi fol.
82. pag. 1. in pr. b. res hostium in pda capta, que belli Jr. nō vide-
bentur remissum. etc. Sed aragonenses demum hostium le-
gitimo Justissimo q bello citeriorem hispaniam liberarunt. g. et si-
bi adquirunt. Undecimo ff. q. etsi omnia hucusq posita de-
fecerent fundamenta, nihilominus Justissimus aragonensium titu-
lus, quo primitiam occupauit, non deficeret, nam certissimū
est nullius coāē hispaniam extitisse, ut probatur tanquam in-
nullius existens bona debuit occupanti concedi, Justa supra di-
mi. 2. Antecedens probat. q. post hispanię destructionē, nullus idō-
neus est legitimus regni successor, ut §. in c. 1. nu. 6. q. adquisse patet
nam hispani reges antiqui, multis retro temporibus hispanum
Imperium vi atq romanorum tyrannide amisserunt ut §. nu. 14. Romani
vero licet hispaniā monarchiam fuerint assecuti, Gothi tamen
eandē donantes renunciantesq ab illius coāē atq dñis recesserunt.
ut retulimus etiam §. d. nu. 14. Gothi autem abafricanis vitis, in gene-
rali hispanię oppressione, regno quati et pulsi sunt, neq gothos succe-
sores vellit, ut quidam asserunt inadvertenter apud gothos Justa
proles eorum legis, regna nondesseri vel successionem sed vel
electionem, adeo ut probat nullum potuisse reperiri successorem, vbi
nulla erat secundū legis successio. Exqbus apparet falsum ff. esse
sententiam assertantium pelagium hispanissimū Cantabrie ducem,
Primū, atq Unicissimū hispanię ulteriorū post illius africanum de-
structionem regem, Je successionis regnum deseruisse, cum et proxime di-
cit sit in contrarium veritas, necessarioq dicendū primū proles vir-
tute defensorem, collectaq gentem factorem, posteri vero pecu-
li suffragio, et quasi proles meritis, strenuaq fortitudine patentibus, regē
ab asturibus habitum, et et antiquo hispanoq autore Juxta nostrum pro-
bat in hui Judicibus lib. 1. pag. 5. in pr. b. duce ex regione, à maurorū
se dominatu, et Imperio liberasse, asturesq pelagium regem adscivisse q
nec desint, qui affirment, pelagiū nunq regali nomine insignitum fui-
sse, sed infantem tantum, ad hec vtq tempora vocitatum, licet abeo
asturum regnum initium sumpserit. ut testat Ger. de Blanes in
hui cōment. pag. 2. in pr. Duodecimo ff. et vlt. aragonensium liber-
tas, atq immunitas comprobat. q. regnum ipsos diuinitus multis ab-
inde temporibus conservatum in matrem reperit. Et pro in ipso initio regni
Cum Garsias eximenes ille primus aragonensium, seu Justo arbitrium
dux, vel (vt alij volunt) rex Invictissimus adversus maiores bellatores

·4·

exivet innumerabilemq; eor multitudinem inspexerit, adq; ad extrema ventū
arbitraret. nēq aliunde petendū esse, quam a diuino numine prēsidium
Cumq tibi et huic necessē confligendum videret, in diuinaq; virtutis auxilio,
vestrisq; in humana vella potentia vehitam spem, nostris animos adde-
re, et ad gloriosam mortem obeundam excitare cepisset, ipsi tubę, omni
spe dempta, ad necem, ut credebant, proclivantibq; celeste signum in aere
apparuit. Crux siliceat rubea, supra viridem arborem, quercum nō,
aureo veluti in clypeo posita: quę inspecta certissimū sibi futurę victo-
rię prēsagiū statuens, in barbaros irruit, gloriosumq; abeis consecutus
est triumphum, atq victoriam. ut eisdem fere vbis commemorat Blan-
cas. in cōmentariis. 6. de gestis Alfonsi. 1.° superbientis rege. pag. 25.°
Indeq aragonensi regno, regi et posteris, celesti ducta arborem cru-
cis signum, regię dignitatis stemma clarum emisit: et eodem. Blancas.
pag. 26. in f.° Secundo ft. statim post electionē Imii anni, nam 22
rex precibus in auxiliū nostrorū cū maiori biniscaret, celestem
signū in aere apparuisse probat. Argenteam crucem in scuto cya-
nei coloris, umbone dextro appositam, et cuspidatim ab imo ere-
ctam, atq inde triumphum ipsi Christo regi, aragonum quoq; reg-
no, ac regibus, militare hoc ornamentum memorant Iustin in hist
Judicij. lib. 1. pag. 11. post principiū. et Blancas. vbi. 6. de Alfon
so. 5.° superbientis rege. pag. 30. in f.° Tertio tpe regis Petri eiusq;
regis aragonum viij. Alii cum oscam, nostros in obsidione petere,
viriliter expugnasset, obsessiq; mauri ab eis nostros amittere non
valentes, bina, qui potuerunt, infidelium auxilia implorassent,
adq in eos opem ingentes maurorū copias ad ceseraugustam vbi
collecte, ac sub almoradabenio, ceseraugustanorū regulo, eay duc-
tore properantes venissent, Cumq rex ipse petrus multitudi-
nem principes, minime eorum multitudine perterritus, impijs hos-
tibus obviam procedere non dubitasset, postq accessimus, in adcorra-
centi loco biniscatum est, quadraginta milibus hostibus ex, aragon-
ensiū vero vix millibus desideratis, insignem victoriam (qua nu-
lla clarior in hispania ad ea vsq tempora visa fuerat) assecutus
est: ac certe diuinam, qz in ea beatum georgium cruce rubea in argenteo
clypeo ornatum aragonensibus adstitisse, constanti fama, ac communi traditione, variis
item tot testimonijs comprobata, receptum est, ut hic etiam vbi refert
blancas in cōment. 6. de petro 1.° arag. rege 8.° pag. 111. vide etiam testiū
miraculorum stemma regibus aragonum additum asserat. idem blancas
vbi proxime, et Iustin in hist Judicij. lib. 1. pag. 42. post principium.
Ex qbus miraculis, atq triumphis, celesti nutu, concessis, satis intricatus ap-
paret tbs quo aragonenses suam gloriosam (sua ex appellatione) compulsi
eam fundarunt, fortunatissimūq; illos regnū constituit. Quod non solum
Romanos imperio omniū totius orbis potentissimo componendū, sed illis
omnino prefferendū esse, clarissimis probabit argumentis, doctissimus Jaco-
bus costa. in prothemiali illa dedicatoria ad portalegij sedis. interq illud in
presentiarum pretermittendū non esse existimavi, quod si romanos imper-
ium adq libertas ad Julii vsq ejusdem annos solum obtinuerit, ger-
manis, Aragonię vero libertas et imperium, post africanos expul-
sionē et tres principio, annis nonagenti, et vltra, ad hec vsq tēpa
computatis felicime floruit, quos cursus leges seu fori, quos ~~[illegible]~~
compilandos agredimur, conditi sunt, atq illos observatione regnum
ipsum iuste pieq gubernatum est, et in posterum, gubernandum, deo
auctore per potentissimos regum nostrorū clementiam speramus. &c.

Caput. 8.

Caput 3.m de electione Regis aragonum.

1. Vt Regis aragonum electionem, æque cobij huius operis fundamentum procedit, ab origine repetamus, vnde ~~regni~~ habuit primordia regni vnà cum ipsa repetere ea oportet. Quo quo sciendum est q̃ illi viri catholici aragonenses seu hispanienses nobiles, qui aragonensem, Hispanamq; rempublicã fundare ceperunt. ut s. in. c. 2. nu. 8. dictum est, non rei publicæ statum ex eo tpe respicientes, ut ciuitatem rei publicæ, vrbesq; iurisdictioni dñi, nec alicui superiori principi, magistratuiue, sed deo optimo maximo dumtaxat subiicerent diuino patrocinio, atq; alicuius principis suffragio patriam prouinciam deposse rupibus liberauerant) subiecti, ut supra in cap. precedenti, late diffusq; probauimus, ad regimen pacis leges aliquas seu fores aliquos (prout angustia temporis permittebat) condiderunt. qui hispanienses, à nomine hispanienses nõtis (quem tunc principatus nostelant) sunt appellati: quibus apud ea prima regni principia gubernabant. A. A) bellicũ. ff. autem regimen ex septem partium eximio forsan atq; brevium virum, hispano genere antiquo ortum (ut multis placet scriptoribus) tamq; principem militiæ sociam ductorẽ elegerunt, qui ante hispanię excidium, Iberię Ameseus, et Abarcus in cantabria fuerat dominatus, atq; subtilius imperio in ipso ea regni principio militauerant. ut refert blancy in cõmento. s. de garsia eximio ea pag. 14 ff. In prouincia tarragonum, quæ iam à hispanienti distincta obtinebat limina, cõmitem quendã sub directo principij dominio constitutum habebant, ipsq; primus comes aragoniæ fuit Asenarius Hebonij cantabrici aquitanię ducis nepos, ut ex blancy vt. pag. 28. et pag. 35. et ceteris regni historicis, constat, aquas aragonij cõmites precesserint, exquibus Galindus 2.us comes, Asenarij primiti. 5. ea. nu. 3. hij apud Jacam sortes ea regimen illius prouinciæ pacta eiusdem continentiæ condidit, seu composuit, qui Jacæ, seu Jacitani fori ex nomine ea ciuitatis dicti sunt. cuius principium caeta repetit blancy pag. 33, et pag. 39. Adpta à primo ff regni principio, vsq; ad tempus circa annum dñi ~~739~~ 739. sub 4 eiusdem breuibus successibus militarunt. Quorum nomina sunt. Garsias Ximenes (qui fuit primus electus vt. nu. 2.) Garsias vximenes cum filijs. Fortunius Garsiæ, primi Garsiæ nepos, et Sanctius Garsiæ, Fortunij filius. Quos quidem ex historijs reges hispanienses, aut navarræ vocant, ex eo q̃ eidem post ea Navarra vltima Cantabriæ provincia, hispanis contenta, à, vasconibus et hispanienses, seu aragonensibus simul fuit conquisita, ~~alij~~ Alij autem hij quatuor, duos vlteriores addunt reges. s. Simonem Garsiæ, seu Garcesij, Fortunij Garsiæ ex filio Garsiæ nepotis, et Garsiam, Simonij filium, Verum tutæ est quatuor duntaxat priores loco nominatos fuisse, nec 5 reges, licet in hoc contrariũ plures Genuæ de blancy et multis scriptoribus) sed duces electos, quamvis ex proceri et parentum meritis ellectionem deinde in filium fuerint continuate, quam sententiã veriorẽ multi etiam firmant authores, quos meminit suarita. in suis indicijs lib. 1. pag. 5. c. 6. ut non desint, qui prosapiæ fidem esse existiment, eos principes, quos ipse supra scriptor meminerit, Regiæ dignitatis apicem, in hispanienti, et tarraconensi regno, minime fuisse adeptos, sed militiæ munere functos, earq; regionem duces, et collegiales cohortes quasi significasse ea. hel sunt suarita verba ea ipsi verum vera reddita omnia. Quibus tãdem exiis 6 tentibus ff. circa annum dñi. ~~732~~ 732. Sanctius Garsiæ vltimus hispanienstium atq; aragonensium dux ex pio commissa nauium multitudine concitauerat, ab ipsis necessij est. post cuius mortem hispanienses seu aragonenses nullũ alium dominum, ac regem vñ elegerunt, nisi ut ff. statim declarabimus, Inde asserit blancy vt. pag. 21. benignitate dei aragonensiũ libertatem originẽ processisse, 95 q̃ intelligat ex eo q̃ aragonenses futurum regij electionis sub conditionibus,

A

ut refert. in prothe. forosp regni in ff. l. los aragoneses conquistadores hizieron leyes, conque latierra, y prouincia, y sellos ganada, de la secta de mahoma, fuera generada, y instituyeron los fueros solamente ellos. quibus accesserunt etiã, qui postea ante regis electionem abeisdẽ additi fuere, de qbus ff. à nu. 13. dictum fuimus.

quib regni libertates inviolabiliq; permanere deberent, celebrandam
decreverunt, obtinè intelligit, hi autem exeo q̃d mortè creditis sanctij
Garsie, aragonenses fuerint libertatem consecuti, falsit, q̃. aragonen-
ses, sine sufragantibus, ex eo q̃d duces creditos, vel eis regis elegerit,
non constat amisisse libertatem, qui sibi aborigine regni, seu feudale
reipublicæ competebat Jupra ff. dic in cap°. precedenti, sed potius eâ-
honeste retinuisse presumendum est, prout retinuerunt in electo
Belgis deque ff. patria dicimus. Mortuo igit sancio Garsia ultimo ara- .7.
gonensium duce sine liberis, legitimave prole, neq; alio in cuius locũ electo, cum
augeretur respublica, interipsos aragonenses seu sufragantes, multe questi-
ones, variq; lites, et controversie suscitarentur, scandalum, ac periculum
magnum in eadem republica generarunt, quidam ex eisdem videntes
rempublicam adhuc nascentem, infidelinq; potentia undiq; circum-
ductam periclitari posse ex domestica discordia, que difficilit sedat inter
communit viventes, et equalis imperantes, cum potius ipsa cõmunis
discordia periat, ut elegant: docuit componi Jurisconsultus. in l. cum
pater. 77. §. pulcherrimi. ff. de leg. 2. Considerantes ff. deinde, quod licet .8.
sufragantes, et jacentes fori, seu leges causas maxima equitate decer-
rent, tñ insufficienter, et quasi fructuarie reddant. ex defectu magis-
tratus, qui eis ad debitam executionem perduceret, nam frustra leges
fiunt, que non mandant executioni, ut (omissis ff. cõmunibus locis) elegantissi-
me scripsit Ioannes Vitus de vesti. fol. 195. col. 3. in 6.7
porque loco apostillarum ad leges ibidem executionis note tragete. fol. 137.
col. 2. anno. 1553. edite. Intuitu etiam circumstantes regnum essent omnium
respublicarum prestantissimum, proinde regem eligere alteris aragonensibus ceteris preposuerunt. ut sic respublica exmultis capitibus
in unum redacta, sedatis discordijs, et contentionibus, legibusq; executione man-
datis, et pace domi facta, et infidelibus bello resistere posset atq; obviare posset.
Sed hec ab aliquibus, ne regem futurũ eligendum sibi placeat, .9.
neq; illum reipublice expedire constanter affirmarent, notis exemplo Is-
raelitici populi, multo famulo prophete, regem eligenti, cuius postea
populus ipse pertinaciter servus effectus à regia servitute liberari ne-
quiverunt, ut dic. lib. 1°. reg. c. 8. et noviciam romanos exemplo, quibus-
ferentes in regem reipublice Jurisdictionem, lege regia lata, ut probat
tex. in l. 2. ff. de orig. ff. Junct. l. 2. ff. de const. principem. 6. sed quod prin-
cipi placuit. Inst. de iur. nat. gent. et civil. post ita deinde à regibus tractati fue-
re, q̃d omnes in domesticum ac civile bellum potuti, reges expellere,
omnesq; eos abolere nomen fuerunt coacti. ut constat ex cod. l. 2.
6. exactis deinde regibus ff. de orig. ff. Ibidem q̃. quisquam dominum sibi vin-
dicaverit terram, seu provinciam, captis laboribus et sanguinis effusione,
de infidelibus omnibus libertatem, sibiq; legitimo ff. quesitam, Nostra
ea que diximus in c. precedenti, alteriq; dare concedere, eandem ab-
dicantes. Utriusq; ff. tm peritis rationibus nitentes, ac non parum alter- .10.
cationi discussi, medium quoddam in re difficili amplectentes, de rege eligendo
concordarunt, ita silicet ut nec populus ipse liber, et principis potestate
soluta remaneret, neq; rex absolutam in populum potestatem conse-
queretur. Moti alio theoporpi regis spartanos exemplo. ita iustissi-
me iudicare desiderantes, q̃d id verisimile solum fuisse non posse cogitan-
tes si regno absolute voluntati adjuti haberet. nihilominus hos viros
heminentes elegit viros, qe iustitiam administrare minuerunt, ita ut de-
inde sine illorum consilio iudicare quicq; non posset. Pegus rex et filijs ad
se conquerentes veritatis respondit, eo pacto, se suis successoribus regnum nõ
ita ab

ita absolutum, vt antea erat, magis in perpetuum, vt iuniorem, illumq; esse regnum longiori
spe duraturum, q̃ maiori equitate, et rõe gubernat. nam quod pro libito voluntatis,
magis ex imperio, quam ex rõe regit, facile corruit, et destruit. q̃ nullum rõ-
lentum perpetuum. Quam super eligendo rege aragonensium alteratione, et fi-
nalem eordem concordiam, eisdem rationibus de hac historia refert Joannes Xime-
10. ner Zerdam, de ortu hyst. arag. pag. 1. cõ. 2. Sed ff. quamuis in eam concordiam circa
regem eligendum ab aragonensibus ventum fuerit, discordiæ in singulos qui
inter ipsos iudices acrescebant optatum effectum distulerãt, atq; regis electionem longi-
us quã necesse postulabat necessitate, retardarunt. vt carolus aragonii princeps in sua
historia hui⁹ libri sequi dicere proposuit refert blancas in comment. pag. 27) declarat. Ea depuis
que hobieron deliberado delebantar rey, passaron assaz tiempos, que non le fizie-
ron, por algunas dissentiones, que entre ellos encorrian. Quæ de causa, et quia non
12. facile ff. erat modus occurrendi medium quo strages deplorandæ effectũ consequi
rentur, ne dum in bonos consilios cursus curabant aliquod apparet respectus
detrimentum, prudentiam primarios viros selegerunt, quibus cotpe quo in electionem
creandi regis electis tenebantur, tota eius reipublicæ cura fuit commissa, qui cum ma-
iore cura eligerent, præter ipsa etate, seniores sunt appellati, vt eisdem ferè
verbis memorat blancas. vt pag. 24. Hinc sunt deducendi illi antiqui seniores ara-
gonenses, seu pares curiæ bienij dicti, quos memoria vsque ad nostra tempora gloriosa
duxit atq; admiranda, quos etiam descendentes [illustres regni] nature maiores, Patri-
cios homines denatum fuit. (Huc loco probabimus) dicti sunt, et [appellati] pares ipsos reges aragone-
num tanto habiti honore, vt queli reges ipsis reputarent. Quorum tandem potestas et iuris
dictio eminentissima fuit in ipsa regis electa. Licet eorum authoritas et preeminentia ut modo di-
13. ximus longius duraverit. Cum igit. ff. sedatis discordijs de futuro regis electo Tam
inter aragonenses efficaciter tractaretur, deo auctore, et adriano 2.do pontifice ma-
ximo abipsis aragonensibus consulto, atq; electionem ipsam a postolico consilio authoritate
(ut fere omnes de hac re scribentes attestant), ut sic animo do justificaret aragonensium
fides, quo provintiam abinfidelibus recuperantes subcessis legibus et conditionibus regi
concedebant, ad locum electionis congregati, conditiones sub quibus rex futurus eligen-
dus, illiusq; successores, regnum habituri erant, constituere, eisq; inter leges, superbien-
sis quefori enumerati, ac legum vim, robur, atq; authoritatem obtinere volue-
runt. Hæ sunt vetustissimæ sue gratis fori leges, et prima regni nri elementa, apud
omnes regnicolas, vt sacratissima, originalisq; libertatis fundamenta, culta, atq; ido
in aragonia prius fuisse leges, quam reges, imo á legibus reges profectos, atq; creatos, esse
constat, vt in prohemio foror nri regni memoriæ commendat. in illius pbis. Demanera
que en aragon primero hobo leies, que reies, como quales aun despues de elegido
14. dentre ellos rey vinieron, etc. PRIMA igit. ff. lex seu conditio fuit, quod dominus rex-
teneret sue gratis bienij fori, et eos qui deinde condentur, ad unguem observare, me-
liores q; semper condere, ac secundum conditos iudicare, non verò secundum suã
liberam seu absolutam voluntatem, cuius legis originalis contextus, in antiquis co-
dicibus ita habebat. IN PACE et Justitia, Regnum regito, nobis q; foros meliores ins-
gato. ut de hac et sequentibus refert blancas in comment. s. de antiquo ff. sue gratis bienij est
pag. 25. 2ª. lex fuit, q̃d dominus rex non posset leges nec ipsum condere, sed de totius regni
consensu, et expressa voluntate. Cuius et originalis contextus est. IURA diligere regi ne-
fas esto, Nisi adhibito subditos consilio. 3ª. q̃d dominus rex nec Bellum agere, nec pacem
firmare, nec rem arduam quidquam, sine procerum aragonensium consensu,
posset. cuius originalis est contextus. BELLUM aggredi, pacem inire, Indictis age-
re, rem vè aliam magni momenti pertractare, cauto rex. q̃ retrigua seniorũ
15. annuente consensu. 4ª. ff. quod dominus rex teneretur dividere inter nobiles
aragonenses terram, etiam, que ab infidelibus in posterum rex ipse vendicaret
lex autem ista in antiquo originali hui⁹ libri describitur. E MAVRIS vindicalenda divi-
dendos, Inter Dicos homines non modo, sed etiam inter milites, ac infantiones,
peregrinus autem homo nihil inde capito. 5ª. tandem lex seu conditio ab aragon-

rensibus regij electioni apposita fuit, quod ad cognoscendum, an dominus rex servaverit fora, vel non, et an secundum ea, subditos judicaverit, an vero contra ipsos fora aliquid fecerit, et denique ad judicandum de diebus cautis, que inter ipsum dominum regem, et quemcunque ex subditis, in litem adduci possent, (ne aliquando rex esset judex in causa propria) quidam medius atque perpetuus judex constitueretur, qui & contra fora, et cautas, inter dictum regem, et vassallos, judicaret. Quem & magistratum creaverunt ad instar Lacedemoniorum, ut quemadmodum apud Lacedemonios ephori regibus oppositi fuerunt, sic apud aragonios, si vim majorem, atque potentiam regie potestatis coercuerat, ut asserit Zurita in suis Indicib. lib. 1. pag. 20. pergata in ephoros insolentia, qui plenitudine potestatis regias irreverenter regis personam tractabant, siquidem ista nri magistratus jurisdictio est instituta et moderata, ut non minus regie dignitati majestatem, honorem conservet, quam ut subditos ab omni gravamine immunes, atque abusus juris inolentes depellatos reddat. Cumque ad integrum et purum (ut inquit Zurita vbi.) esse voluerunt, qd ipsius justi nomine insignitum prodierint, ac probitate quasi perexcellentiam, prius medium judicem, atque majorem justitiam regni, deinde ipsius regni nomen assumpsisse, in fine. Hec autem ipsa promissio judicis creandi hijs & hijs collecta fuit. NE QVID autem damni, detrimenti vel, leges aut libertates nostre patiantur, judex quidam medius adesto, ad quem, a rege provocare, si aliquem lesent, injurias arcere, si quas forsan retributus intulerit: Hij sacrosancta. Que omnes leges et conditiones probant apud blaneas. in comment. d. pag. 25. et 26. Zuritam in indicibus d. lib. 1. d. pag. 20. atque in annalib. r. p. lib. 2. cap. Joannem ximenez cerdam de ostat. justic. arag. pag. 2. col. 2. Michaelem molinum. in tres repertorio. fol. libertat. fo. Tiberatum aragonensium. fol. 207. col. 4. infine. et legibus, atque ex antiquis regni scriptoribus referunt, passimque ex aliis extraneis scriptoribus, comovant. Hij igit & conditionibus veluti libertati patrie fundamentis apositis (ut testantur ximenez cerdam, et Zurita vbi.) ante quam regem eligerent, aut saltem in eadem regis electione (ut tradit michael molinus in d. fo. libertatum aragonensium in fo.) justitiam aragonum unum de septem nominarunt, ac deinde ad regis electionem procedentes, etiam ex septem variis et sociis in armis, elegerunt in regem petrum ximenez aristam, ut supra vellati in eisdem locis communiter probant, (quibus vanis aude sint alij volunt) a navarris seu vascitanis quam rex electus fuerat, nepta vellata per blaneas pag. 27. 59. et 60. que opinio nova est, ut fatetur ipse blaneas. d. pag. 59. ad medium. & quam et si verum noviam est. ac proinde de falsitate suspecta, ea novitas inter veritatem, non veritas. et in contrarium adest antiqua omnium scriptorum sententia affirmantium predictum petrum regium dignitatem apud suos varbienses seu aragonenses primitus consecutum fuisse. ea non fuit petrus navarrensium rex, sed quemadmodum sit abeo de regibus aragonensium regum origine, apud omnes tam modernos quam antiquos scriptores constitit. habet testimonium. Cui & cum electionem, ac leges quas prestabunt ostenderent, decissimum sibi visum fuerit, qd de justitia aragonum, sibi medio judice precautum appareret. Tamen re attentius considerata, cum sibi regnum absolutum ereptum gratiose concedi videret, nedum leges predictas confirmasse tanxisse, sed novam aliam sub legem, sub quibus regnum imposterum foret superioritatis fortior gravioris in libertatis regni subtraham, irrogasse fertur. Videlicet quod si dictus rex, vel eius successores fores regni non servarent, possent aragonenses alias proditionis nota, alium regem quemcunque, fidelem vel infidelem, eorum sibi placitum esset, eligere, eroque exequendo licerent eisdem & in unum unire et congregare, manuque ac

aut. sine. sequi. sum. 24.

nunciq; ad vi armata, regem forog violantem expellere. ¶ Et autē hinc ꝓcūlegium hij consecuti fuer. SICONTRA forog, aut libertatū, regnum ē ꝓpremi, ꝑ futurum contingeret, ad alium fore fidelem, fore infidelem, regem deijciendum, liber ipsi regno pdicto pateret. Nostri autem verō id quod de rege infideli concedebat, q̄ turpe, ac indecorum iudicarent, regnaquam sibi deputū fuisse facti affirmant seruitutis. cū Blancas. in d. reg. 278. Atq; ita sub ꝓditis conditionibus et pactis, ꝓpter iuramentū, quē legib; firmatū rex ipse aragoniū abiijt aragonenūb; electus est.

CAPVT. 4. DE Libertatibus aragonensium.

1. Aparet igit ex precedenti cap°. aragonenses adhuc post regis electionem plures retinuisse iustas, atq; honestas libertates, que quales essent diuidimus in ꝓsenti, sed q̄. omnes particulares casus singulas libertates regni consequent, nunc explicari nec commode fieri posset, nec integrè, ideo in singulis forog declarationibus eas prosequemur, modo vero regulam generalem constituo, s. libertates aragonensium consistere in obseruandis ꝓpijs foris, legibus, et obseruantijs, in quibus libertates ipse sunt conscripte ad quog obseruationem serenissimi reges aragonum adstringuntur iusta legem seu conditionem pactitam supra in c. precedenti. nu. 14. q̄ quod con-
2. siderantes ff. ut xpianissimi principes magna cura ingentiq; solicitudine, de regni libertatibus conseruandis sepius reperiremus, mandantes leges, foros, obseruantias, et vsus in quibus regni, aragonensium q̄ libertates consistunt, et libertates ipse perpetuò, inuiolabiliterq; obseruari, ut probant iura nostra. in foro. vnico. de declarat. quibusdā gtis fol. 9. col. 1. in fi. item que cons fuero. 9°. ¶ este capitol. fol. 11. col. 3. for. vnico. tō. quod fori et ordinationes esp. fol. 13. col. 1. for. eiusdē vnico ꝓ°. debitis que dñus rex et alij huiusmodi esp. fol. 14. col. 3. foro. queriendo. 4. in fi°. de ofic. cancellarij fol. 18. col. 1. for. vnico. in ꝓ°. tō. q̄ regens officium gubernationis sit miles eod. fol. 28. col. 4. in fine. for. vnico. ꝓ°. de ethonista. seenta. et scripto. fol. 27. col. 1. foro. nonnulli. 2. 9°. procedere de alguazinijs dñi regis fol. 31. col. 4. for. cosa es muy necesa. 3. in fi°. demanifest. personar. fol. 60. col. 3. foro. Item conseruation. 5. fol. 77. col. 4. for. è porque by sententijs. 11. in fi°. b. à diuinque el ꝓsente fuero esp. tō. forey in quisitiō. offi. iust. arag. fol. 78. col. 4. for. los ꝓuilegios. 4. de immunitate militum fol. 129. col. 3. in fine. for. vnico. in fi°. de subuentionibus non faciend. fol. 181. col. 2. for. Justa cosa. in ꝓ°. del offo. de inquisidor. anno. 1553. condito fol. 190. col. 2. for. vnico dela facultad que tienen los diputad. esp. edito anno. 1554. fol. 213. col. 3. for. vnico. tō. que el noto. de diputados, y sustituto, de aquel, esp. eodē. fol. 213. col. 4 et nouissime in for. vnico. tō. en que casos no à lugar el fuero precedente condito. anno. 1592. pagin. 2. col. 1. et for. vnico. de la facultad de aquestos los diputt. conditi. anno. 1592. pag. 19. col. 2. atq; in actis curiar. actu. que el Senor rei no forga cōmissiones esp. in ꝓ°. 9°. portal que el fuero fol. 1. col. 1. et in actu
3. logue pueden despender los diputt. acerca de las libertades esp. fol. 75. col. 4. Rationem ff. autem procterquam potentissimi reges aragonum, tot viciis de libertatibus regni conseruandis reperiere, tradit dñus rex Petrus 4tus. digne eterne memorie Princeps. in d. for. vnico in ꝓ°. de his que dñus rex. et alij superiores esp. d. fol. 14. d. col. 3. et b. Bardaxi. q̄. silicet commenit regij illoq; dignitati, ut fori, ꝓuilegia, libertates, vsus, et consuetudines regni, aragonenūb; inuiolabiliter obseruentur, et ratio rationi est

ne per violationem libertatum, quarum observatē iurant, reges incurrant
perjurium, leg̃ divinam provocent Justitiā contrariē, communq; illor
dignitat et imperium. Ex quib; ff. mūgtis regule ampliatur ... ut .4.
procedat ita ut neq; protorno Justitiq, forāq; libertatumve violatio sit
admitenda. ut notavit gtis. marginaliq; publicā. per illum text. expressum
hoc. in d. for. unico. p. item quecumq; fuero. in d. xp̃o ā este capitol. de declara-
tio. quib; gtis. fol. 11. col. 3. quam sentiā ut indubitabam secumbor moli-
nus. in repert. ybo. for. fol. 188. col. 3. in fine. et col. 4. p. for. ... prohibet, et
fol. 157. col. 1. in p̃o. et in ybo. libertatis regni. fol. 207. col. 2. in fine. et col. 3.
3. in p̃o. et col. 4. p. testis conclu. Portolis. 2. p. 8. for. nu. 69. et 70. pag.
747. col. 2. et 3. p. 8. libertatis nu. 2. pag. 275. col. 1. Unde Imperium ff. xpo
quod licet dēt cōis evocet urgentissimis causis emergentis, saltem hujus- .5.
mi Judices possint aliquando transgredi legis ut docuerunt baldus, et ...
centius, quos refert mol. vo. cum alijs relatis a portol. ubi. ... 4. p. 8. statutum nu. 6. pag. 407. col. 1. Hoc; procedit etiam quando lex, sta-
tutum, vel privilegium esset juramento firmatum, q̃. adhuc magna
urgente necessitate, alioq; periculo transgredi potuerunt, exadversis per
portolis. in d. 8. statutum. nu. 7. q̃. casu verosimiliter ... fu-
turum esset, legislatorem noluisse forum vel statutum servari, in
damnum publice utilitatis, cum ... ad ipsum tuendū illud con-
ducit. ut contendit port. ubi nu. 9. pag. 408. col. 2. in fi. nam
alioq; tale juramentū potius esset iniquitatis vinculum, quam statuti fir-
mitas, ac proinde nonnisi in foro exteriori, sed in foro etiam conscientie
supra dicta procedunt, ex multis quos refert port. in cod. 8. statū.
nu. 8. d. pag. 408. col. 1. Tamen ff. in hoc regno non solum supremi .6.
judices, verum neq; ipse dñus rex (salva sua clementia) ob quamcunq;
urgentissimam causam, possunt regni libertates, aut foros, violare, aut
per jura supra relata tenet mol. et port. vo. licet idem mol. in
ybo. statutum. fol. 313. col. 2. xo. de statutos fraudulis, sibi omino con-
trarijs innocentij baldi sentiā et de foro procedere, firmamentis mo-
tivis per tex. in for. unico. de augmento et cudite monete. fol. 137. col.
2. b. attendentes insuper quod nulli licet sibi legem imponere, aqua
recedere nequeat, si necessitas urgens imminet. Quam molini con-
trarietatem expressam notat. port. d. 4. p. 1. 8. statutum. nu. 8. pag.
pag. 407. col. 1. exeq; ubi nu. 6. in p̃o hunc articulū judicialium relictis
quasmis in locis proxime relatis cum eodē molino. contrariam fir-
mavit sentiā Quamquam ff. Ingenti ut ... verissimē et ego .7.
affirmo. ex d. for. unico. d. 8. item quecumq; fuero. in d. xp̃o ā este capi-
tol. de declarate quib; gtis. Juxta doctrinam gtis marginali. b. communiq;
receptam. Neq; ea sentiā Juris conditi aliquem fecit text. in d. for. uni.
de augment. et cudite monet. per quē mol. in illam relinquitur. q̃.
tenille solum videbat non posse legislatorem, legem tollere, quam,
si necessitas exposcebat, revocare ipse non posset, ac proinde evidēs-
simum est, q̃ necessitate urgente dñus rex, et gtis curia aragonensium
simul, q̃ quos refert condendi leges seu foros pertinet (ut ff. suo lo-
co dicemus) legem seu forum, libertatē, privilegium, sive statutum,
revocare, et si in foro sit clausula, q̃ sit perpetuo valiturus, ita
ut numq̃ revocari possit (ut callidi deo duce dicebat) vel et si ju-
ramento sit firmatus. Neq; ea casu transgressio legis dici potest,
q̃ legem ex justa causa revocare, non est illam transgredi, seu
violare. q̃ cum judices et supremi, imo neq; ipse dñus rex (salva
sua clementia) nullam habeant potestatem revocandi, seu de-
rogandi

.8.

.7. landi legis, vel foro, nri regni, ifortiori nec transgredi poterunt. Nec ff. obstat,
gd dcit cõi, id liceat pr̃cipi⁹ suo arbitrio ff. judicis, casu degno supra, qr eo ꝛ.
non est ex posse prohibitum, licut dcit nostra, et quia de ff. cõi principes ha-
bet plenissimam absolutam ꝙ potestatem, at ff. nri regni dñs rex (salua
sua excellentia) non habet plenissimã Jurisdictionem, sed legis regni
regulatam (ut sup⁹ ad hoc dicebam) intergus est ea prohibere ne dñs
rex, aut eius officiales etiam prohono Justitiæ, leges transgredi, libertates
vel violare possint, neque Justitiam regentari debet abbitratam esse potes-
tatem magistratibus tollendi, seu impediendi Justitiam regulantem, ex
obseruatis legis, fori, vel statuti, qa ad euitandi cõt remittendo ad legislatorẽ
cum ꝙ casus emenerit (Donatt hic ff. nu. 7.) ad mitarem in superiori sententiam, ff. expres-
sa addendi legislatorẽ, cuius ff. generalem regni, imminenet magno,
atꝙ uniuersali periculum reipublicæ, existimauerit in casu addendi
esse dñm Justitiæ aragonũ tamꝙ Judicẽ ad quem spectat declarare leges
ut sic eius authoritate et cõsilio publica maxima urgente necessitate
forsit transgressio seu dispensatio admitent. Ex qbus 2do loco Inferetur
nimꝙ presumendũ esse ex intentu dñi regis libertates violari. ut ex
eodem for. vico. d. 8. itemque comsuero. d. ff. 8 de este capitol. b. empero
no est sic intention ff. tenet mol. in d. ff 8o. Libertates fol. 208. col. 3.
in fine. cuius rei ratio est qd cũ principes pleni Justa regulentur, maxi-
me aragonũ reges xpianissimi, conss regij dignitati conueniat forsit li-
bertatem ꝙ obseruatio de ff. nu. 3. propterea credendũ non est hoc in-
tentu violandi leges seu libertates regni, cũ hoc sit contra Justitiam,
et equitatẽ, nec non contra regiam illoꝝ dignitatem Justa d. dicta.
.10. Item ff. ex eisdem etiam que supra rebellimus, tercio loco Inferetur
serenissimos reges aragonũ non solum teneri ad obseruationem libertatũ
generaliũ regni, sed ꝙ ad hanc obseruantiã libertatum particulariũ singu-
loꝝ Justa declaratẽ ff. in d. for. vico debitꝙ que dñs rex ff. fol. 24. col.
3. in fine. unde not petrus. b. libertates dicti regni aragonum. et boerius
ff. et in suis illius fori. ũ. barderi. nu. 10. ff. tandem prouidet. fol. 50.
col. 1. in p⁹. ex quo idem probat mol. in cod. ff 8o. libertates. d. fol. 207.
col. 4. p⁹. 3. canto. nam et particulares singuloꝝ libertates, et priuile-
.11. gia in ipsis foris saltem virtualiter continent. 4to ff. Inferetur pricipa-
lissimum, scilicet maxime aragonenũ libertatem esse, regnum non gubet-
nari, aut regi, ad libitum principis voluntatem (salua sua clemen-
tia) ut ff. in c. precedenti. nu. 14. sed Justa tenoris regni legis, ac probatꝝ
antiquoꝝ aragonum regis consuesse filios suos primogenitos à primis
cunabulis in eodem regno aragonum nutrire, ut sic de regni libertatibꝫ
certificarentur. nepotes in regno succedentes, ex diuersis libertatibꝫ mo-
lestiæ fervent. ut refert mol. in ff 8o regnum. fol. 280. col. 1. ff. regnum
aragonum, meademꝙ ratione fundari primogeniti Jurisdictionis exercit-
tium, et per illud scilicet instruatur circa legis et libertates regni.
Justa notata per barderi. in rubrica de Jud. fol. 253. col. 1. in p⁹. et tenetꝫ.
.12. Quum ff. igit⁹ Justa supra dicta, foros, et libertates regni, [illegible] oppor-
teat obseruari, ideo abipsis aragonensibꝫ, et catholicissimis eorundem re-
gibus, qb⁹ cura varios remedia statuta sunt, per que predictæ libertates
inuiolabiliter obseruent. Quod primũ est quod dñs noster singuli dñi regis
aragonum, antequam in regem ab eisdẽ aragonensibꝫ admittantur, teneantur
dñs et quod cum foros, vsus, libertates, et consuetudines regni, confirma-
re, illoꝝ obseruantiam solemni, ac maximo Juramento promittere, ut
.13. ff. lib. 2. cap. . latius dicendũ est, Secundum ꝙ predicti dñi regis non solũ
per se teneantur libertates et foros obseruare, verũ etiam ad illoꝝ obser-
uationem contra alios quoscũq violatores astringant. ac proinde foret liber-

hoc ponendũ est ff. nu. 7. ante
ff. nec probatꝫ est ff. exemplum

tatis regni, ad maiorē obseruationis tutellam, et securitatem, subregia pro-
tectione continent. illius ut propissimi munitissimi aragonū reges protē-
gunt, atq defendunt. ut ff. lib. 2. cap. . nu. . Mandantes etiam, ut nequa
contra predictos fores, et regni libertates nec directe neque indirectē aliquis re-
nire presumat. quia ut inquiunt gloriosti principes, quod seu regni leges per
quas denegant viam, non debet per alteram concedi. ut in for. mic. 2. et hoc
sit contra forum. tō. gl in fact. rotheus. cap. fol. 48. col. 4. in fine. et in obs. de
consuetudine. 8. in fine de cibis. fol. 10. col. 3. ex quibus idem firmat mol. 14.
fol. 155. col. 4. 2. fori. hi prohibet. Pertium ff. remedium pro regni libertate
tibi tuendi ex statutum fuit q̄ss. Regni deputati (deputor dignitate et officio
ff. latius est dicendū) iusta antiquam regni consuetudinem, si circa liber-
tatem ipsius aliquis casus difficilis emergebat, debebant generaliter conue-
ire stamenta seu cortes regni, (deputi ex ff. hoc cod. lib. c. 9. diximus) con-
uocare, eas congregata consulere de difficili ad libertatem pertinenti: ut hic
commodum remedium aplicaret. q̄d iusta et equa mē procedere videbatur,
quia hi procuratorē & procuratori concedit facultas ad deliberandum cum his
principali, ut ff. lib. . cap. . nu. . q̄ tanti regni procuratoribus, maxime
iuribus arduis et difficillimis, denegari non debebat. Quod ff. tertium re-
dium nostri tpis sublatum est per forum unicum. tō. quelos diputados
del regno no cuedan hacer conuocationes anno. 1592. conditum. fog. 21.
col. 2. vbi cautum, ne me dni regij consenta, et authoritate, predicti de-
putati possint aliquas congregatas seu stamenta facere, aut aliquos ge-
tes regni conuocare, nec ad hue ad se voluntarie venientes admitte-
re, subpenis officialium delinquentū, et facientū congregationes illi-
cita, deglq possint per procuratorē fiscalem dni regij accusari coram
dno iusta aragonū tenerent tn. ff. deputati cortes non obstante, conue- 16.
care iurisconsultos seu aduocatos, et cautidicos procuratores, quos, et quos
voluerint ad consulendū de predictis casibus ad libertatem pertinentibus,
et de similibus. ut dixit in eodem. for. in 8. per lopez de pedro. fil. Burtus cod
foro non obstante deputati tenerent regnū ad curias q̄s congregare
in casu de quo ff. hoc cod. lib. cap. . nu. 9. Quartum ff. deinde reme- 17.
dium est quod ex deputati regni tenentur procedere ad expensas regni,
contra frangentes libertates illius, mandando procuratoribus, et aduoca-
tis regni quod faciant partem, et accusent tales fractores libertatum,
ut docet mol. plu. de deputati. fol. 96. col. 3. 2. deputati tenentur mandare
procuratoribus &c. cū 2. sequenti. barbat. in rub. de offo deput. in 5. q̄. 2. cū-
ca primū. fol. 134. col. 1. Quintum ff. remedium etiam constitutum est, 18.
videlicet ut ex regnis circumicinis aliqui offsles seu alij quicumq per-
sone, cuiuscumq sint authoritatis, manu armata vel alias ingrediantur
regnum aragonū insequendo aliquos malefactores, vel exercendo ali-
quam iuris, aut ad damnificandū ipsum regnū. debeant etiam et teneāt
regni deputati simul cū iusta aragonū conuocare gentes armatas
ad expensas regni ad resistendum armata manu. predictis ingre-
dientibus. ut dixerit forus 2. de priuilegijs, glq. fol. 12. col. 3. in 8. fil. fol. 13.
col. 1. et quod idem docet mol. d. fol. 96. d. col. 3. in 2. 2. deputati regni una
cū iusta arag. &c. et barba. in rub. de offo deput. in 5. q. fol. 134. col. 4. A.
A.
Quia extraneam iurisdictionem extra regnum exercere, est contra regni libertatem. ideo ad deputatos regni spectat, qui regnum se ipsum, suamq libertatem defendere tenetur. ut ff. c. 2. nu. 1. 2. num obtentum. ut probat singularis text. ad hoc. in for. unico. 8. cum offo gube- 19.
Septimum ff. remedium pro libertatum regni dessensione institutum est, q̄ cum
fori, leges, et libertates, facile violentur per iudicum, ac iurisdictionis ministro-
rationis, tō. quod regens offium gubernationis &c. fol. 18. col. 4. in fi. vbi dnus
rex petrus 4tus excellentissimus princeps in hac protulit plu. Gubernato-
res qui pro tpe fuerunt aragonū, qui fecerunt personae magni status
et regerent dictum officium, conati fuerunt perse, et alios frangere

fores

foros, priuilegia, libertates, vsus, et consuetudines dicti regni &c., ~~non potuerunt~~
et ratione magne potentie dictor gubernator, gentes dicti regis non
potuerunt consequi iustitie complementum: nec potuerunt, nec audebant ali-
quem de eisdem, signanter nobis à dicto regno absentibus, et si ad id debitum re-
medium non prouideretur, possent dictum regnum, et gentes ipsius, in ma-
gnum damnum, et irreparabilem destructionem deuenire &c. Habemus
20. duos reg. petent. Ex quibus &c tanto principis dignis, facile datur intel-
ligi, qualis iusta ac legis executio iudicium violet. quantus irrepa-
rabile damnum exoriat, legum violatione subsequente, nec non quātis
sit necess. duo reges, ac principis presentia, ut periculum potentium,
iustitie ministros audentia coerceat. Quod nos &c ab aliqua-
nenus nobis maxime deplorandum est, siquidem superbos subditos
suos reges ac principes diligentes, (ut &c. legi pertotū) mag. nu. 11.)
atque illos presentia pariter egere, eadem quasi continua principum
propter necessitatem, quam duo reges habent residendi in aliis regni
21. quę alias difficile gubernari, subditos hui possent. Inde ad effectum est
ne regentes offi. gubernationis, viri potentes, seu vicehominis, aut ma-
nates (ut antea erant) esse possent, sed milites dentaxat simplices
et tales, quos ex iusta causa contingat. ut in d. for. nico. to. 3d
regens offi gubernatis sit nobis simplex expresse contineat. et &c suo
loco latius explicabimus. Circa quod nota dec. in for. nico. de Jubileo. duo re-
gent. fol. 24. col. 3. C. qui obtinet Jubileum ~~fo~~ formam Jubi, in-
terdum propter metum reuocationis, vel ~~nū~~ primogenii, aliis
officialium, vel potentum pertonax, non audent illos presentare
ad. regnum ex foro, et huic inconuenienti debita statuta remedi-
um, ne &c. expotentia principis, aut suos officiales, detinat ad li-
berum exercitium Jurisd. aut foros, libertatis, observatio, et exe-
22. cutio compromat. Septimi & conseruandę libertatis remedium
est, ut imperitus Judex ~~nullus~~ militis patrimonium in quantū possit euitet. nam ex imperi-
tia foros et quę libertatis violationi frequenter contingere docet tex.
in foro. 1. dela Inquisition contra el vice canceller &c. fol. 68. col. 3.
C. ij Jean Inquirendę offi d imperitia &c. et for. é Porque. 20. to d. &c
23. lera visto &c foro Inquisiti fol. 81. col. 4. unde imperiti Judices esse,
non possunt, ut &c. lib. . cap. . Imo ti posset fuerit Judex creatus,
imperitię cognoscent, officio et Judicatura priuandi sunt, et &c
perpetuum inhabilis ad illam obtinendā declarandi. in expensis
et damnis, creationi et delegatis condemnandi. ut &c d. for. é Porque
20. to d. &c lera visto &c foro Inquisiti. fol. 81. col. 4. Ideoque ~~duodecimo~~ eodem casu.
est ex imperitia, licet &c nisi quam ex dolo ueniant. ut docet Barda-
24. ubi &c d. for. é Porque. &c foro &c Inquisiti. n. nu. 12. fol. 464. col. 4. C. versi
presumit. ex cod. Bardaxi. vbi d. fol. 464. 2. col. 4. x. Judicis ignorantia
25. Ex cost & autem dolo fraus, malitia, et aliquid legis et libertatis &c
quę violatum est, ut constat ex l. for. 1. et for. 2. dela Inquisi. del vicecā
2. fol. 68. col. 3. et 4. et d. for. Porque 20. &c foro Inquisiti. ac Barbo
de contra dolosos Judices in casibus ciuiliter procedendi officij, et inhabili-
tatione ad quod &c ab eis obtinendū, et solutionis damnor. &c duplum,
atque expensor pena est statuta, ex eodē foro Porque. et C. Bardaxi d.
fol. 464. d. col. 4. x. foro vero. Inexcusabiliter autem pena &c tribuit
imponit ut &c lib. . cap. de excess officium delinquentium agendo explicabimus.

Et similiter qd ex negligentia Iudicum legis contingat fraus ~~violatio~~ Atque 24.
Libertatis violatio dr. ex huiusmodi fraude evenerit. que si notabilis seu manifesta
sit dolo equipar. eadem pena adversus dolum imposita puniendum esse
affirmo. ex d. for. 1. et 2. de Inquisi. contra el vicecanciller. C. ffi de ma-
leficia, i notabile negligentia, como dedolo i corruptione dr. ut. 7. d. lib.
1. c. cum. Ad disputandum. Et generaliter omnes Iudices et officiales admo-
nentur ut observent fora et libertates regni subgravissimis penis,
non ita clementibus, assignatis. prout fit in foro unico. to. del offo del Justi-
cia. contra los officiales reales delinquentes anno. 1553. edito. fol. 190. col. 2.
Vbi philippus avus nostri (qui fuit apud castellanos 2us dictus) primogenitus aragonum,
(postea rex potentissimus) inquit. Justa cosas que los officiales que exer-
cen Jurisdicion enel presente reino daragon, guarden i observen
en los fueros, i libertades daquel, en lo que toca al exercicio del
dicho offo. porende dr. quitory á tanto veniere nisi aliter conditionaliter
mente teneatur dr. Octauum ff. de his qui dnm rex. fol. 14. col. 3. vbi canet. quod si aliquid factum fuerit 25.
per dnm regem, vel per aliquem ex eius Iudicibus, seu officiis. contra
regni libertates, illud delebit in continenti per eosdem removeri. Inno.
in capitulo dicti fori, cuius ibi documenta videri. bde. nu. 9. fol. 49. col.
3. et nol. d. fol. 155. col. 3. in fine et
1. d. fol. 155. libertates. d. fol. 207. col. 3. po. contra libertates. quod
adeo verum est, ut non ff. sit obediendum literis, seu mandatis dnis re- 26.
gis (salua sua clementia) contra regni libertatem aliquid continentibus
ut expresse probatur in foro. unico. §. nec procedent. de Juramento
pres. eo. offii. fol. 33. col. 3. et in ols. nota qd vbi 3. C. dato quod
dnus rex in suis literis mandet dr. de quibus. genera. fol. 37. col. 1. ex
ex eisdem Iuribus. nol. d. fol. 207. col. 4. et barba in d. foro unico de his
que dnus rex dr. ff. fol. 49. d. col. 3. Quod procedit etiam si dnus rex
ex certa et certa scientia mandet Iudici seu officiali contra fo-
rum fieri, et dr. si secundo vel ultimo persistat in mandatis, ut
tenet nol. in. proxime in po. sed quare. et ratio est qr. dnus rex non
potest mandare ea fieri, que ipse (salua sua clementia) facere non pot.
Exquibus duplex occurrit dubitatio ff. 1a. an idem Iudex qui sententiam 27.
contra fori tulit potest ipsam revocare. 2da. an quando á duo rege,
vel primogenito contra forum factum prohibetur. si ipse dnus rex vel
eius primogenitus dicat se ipsum velle cognoscere, an contra forum fe-
cerit vel non, hoc facere possit, an vero recurrendum sit ad
Justa aragonum et cognoscat sit ne contra forum, vel non, ipsum
revocet, seu revocandum declaret. Ad primam n. Limitatur dicta
quod omnis Sententia que contra forum fertur est nulla, qd one contra forum
nullitas est, ut ex antiquis fueris concludit nol. d. fol. 155. col. 4. in p. po. Secun-
do tenuerunt fueris. adgito in meo proposito limitatur dicta. Distingo. ff. aut Iudex qui 28.
probulit sententiam contra forum est delegatus, et tunc semel pronuncian-
do functus est officio, extinguitur eius Iurisdo ut in ols ibidem Iudex. ff. de verbo.
fol. 12. col. 3. et ff. lib. cap. Latius dicemus. ad probandum predictum Iudex
delegatus non potuit hmõi sententiam revocare, seu retractare, nullam
esse declarando. Aut Iudex sententiam proferens contra forum est ordi-
narius, et tunc per sententiam nullam non extinguit eius Jurisdictio exem-
plo nõ. proxime. atqui adhuc poterit predictam sententiam nullam declarãdo
revocare, hinc tradita ibi per eundem nol. ex Bartolo que ipse allegat in l.
fin. prohemij. ff. nu. 2. et 3. C. quomodo et quando Iudex. nisi certet propter
negotia-

iniquitati illa tollitur, non coactu adhuc in regno placuit mihi dominum Jacobi de
pretio relicti à Bart. d. n. 3. in p.° ad aliud, dicitq; tem. judicem revocare non po-
.29. sse sententiam. Sed est ff. advertendū q.d licet judex ordinarius possit coram
sibi retractare, in d.ta can, arbitrio est parti revellere sententiā gravatā, vel
ipsi itervū adire implorando pro revocatione, vel ad superiorē recurrere, ut supe-
riaq; sententiā d.ta tolat, et d.ta nullam, revocet, ut clare colligit ex Bart. ff. allega-
to d. n. 3. d. x.° aliud. Deforo autem, necess.° debet quatenus implicare dño
regi, vel cui ipse ita pronunciabit ut revocet sententiā hujusmodi, et contra fo-
rum latum, ut expresse antiqui foristi concludit mol. in d. tit.° fori. d. fol. 155.
d. col. 4. in p.° excd. for. nisi d. S. admittat. Adhuc quid dicy rex ch.s d. fol. 14. d. col. 3.
exilio pli. quod in continenti cū eisdem ad alterum, vel tuplicatum fierit
recursus, revocabunt ch.s quod si ad tuplicatorē, non revocent, tunc contrarius
imperio ad mihi appellatio ad Supl.m aragonū, tumq; ad proceres contra forū
.30. judicem. Hoc ita limitat. nec procedit. ubi periculum irreparabile effet in mo-
ra tuplicandi principi vel judici, tunc enim, nec tuplicata pmissa, nec contra for
sperata revocata, cessat pars gravata ad Supl.m aragonū recurrere, non solum et
contra forū ut proprius judex cognoscat, sed contra forū velnon, sed etiā ubiq;
de facto revocet principis, seu judicis sententiā nullam esse declarando, ex celebri
omnium foristarū resolutē quā refert et sequit mol. glo. libertat. fol. 208.
.31. col. 3. n.° quare in hoc casu antiqui foristæ ch.s Cæterū ff. habentes declaratio
ad secunda dubitati nam dico q.d licet Supl.s aragonū sit proprius et solus contra forū
judex, seu contra quoscunq; principis, vel judicis tuplicat ut revocet contra forum,
si videbit periculū in mora, potest ipse primogenitus filius dñi regis, vel pri-
mogenitus aut judex merita causæ, et utrū processus recognoscere, si in pericu-
lum justitiæ status recurrit ad dictum dñum Supl.m aragonū. ut docet mol. n. pro-
.32. rimi. Nonum ff. antiq et primi pulcherrimū remediū in libertatū regni tutellam
præfinitum est ut sit penalitas ac proprius judex. si dñus Supl.s aragonū qui cog-
noscat an fiat aliquid contra forū et libertates ipsius aragonēsium. Mastr.
Vallda in c. 3. nu. 15. x.° q.° tandē lax. et nu. 16. cū segti. fatetur recusat, ut s. nu. 14.
et si. et frequentius qui si ipse fecerit contra forū aliquid, vel ab aliis fieri non
curaverit graviter puniendy est juxta decisionē reg. in for. volumus. sit
tñ q.d in dubijs non cogitet ch.s fol. 25. col. 3. et latius j. lab. cap. nu. nā
nec rem ullā maximā contra forum est contra forū facta non intendam
maxime in eo qui spectat contra forum emendatio seu renovatio.
.33 Decimum ff. tandem remediū quod antiquitus ad fruitionē libertatū aragō-
nensium vestrum fuit essentialiter, propter quod et pro libertatibus aragonē-
sium, et pacis tutelarium congregatum, ch.s fuit. quod vocatur foro a dño
rege fieri petitus, ac proceres regni congregandi, et unionem interse facientes, regē
de recurrendo contra forū supplicaturi, illo revocationē non concedente, quam
armata ad tollendā difforamenta procedebant. Quo tamē remedio quasi obviat
aragonensis, nā et propter regū clementiam, et justitiam, quasi ch.s libertatis vi-
olatrix (salten et proscripta) contingebat ch.s propter aragonensis fidelitatem, et
naturalem circa suos principes dilectionem, qui licet absq; infidelitatis nota
.34 possent a illud ex justa causa recurrere, tamen non leviter et expeditis ch.s natu-
ralibus causis ad ipsum recurrebant. Cum ff. nei principis, progressum, et tuā
ut vaddicius, credidi tamen, supplicem, oportet de omnij privilegio aliqua pre-
notare, quod eo animo fuere obtentū, non ut rei, universali aragonensium conse-
tu, et legi, damnatā memoriā suscitem, sed ut justissimā rationē dominandi rem
reipublicæ inimicam, et delatā mihi ff. hispanissimi regis fidelitati periculosam, ob-
viā ostendam, est enim huiusmodi rei antiquæ memoria, non tantū proficuā
regni, quantum propter eundem excidium. Igitur sciendum est quod
remedium hoc multis justissimis abrogatis, antiquitus appellationes, quas seu
dominij privilegia, et ea quæ revocari, et retrahi in forum congregatum
huiusmodi diximus. Pro libertatū et foris regni defensione, hactenus obti-
nuit ab ipsis regum prædecessoribus, et principibus, communi aragonensium jure, et quasi altera na-
turalitate, consuetudine et sanctum, ut probat Gregorius de Clamecy. in suis commentarijs
fol. 298. post remedia, multisq; et notissimis, relicta explicatione, ex
eodē Clamecy. fol. 432. circa fine. et in consequentiam (ut existimo) illius legis
Aequum ff. in c. precedenti. nu. fil. quia contra eam, quasi dicat rex foris et libertatibus regni

A.

A quod certos dues, quos maiori contentaty appellabant, elixerunt ut per eū de Blancy pag. 193. post p̄incipiū. habebat p̄ verisimū in maxima arbi dono recondito. ex eod̄. pag. 94.

non leuaret, possent aragonēs aliū regem eligere. nā lex p̄dita, non videbat quē leuare posset hoc euenīente casu, nisi vi atq̄ armata manu tota A.
gonēs in regē suos violenti violentiq̄ resistente, p̄rumperēt. 35.
Ratio autem p̄ huius remedij ten p̄uilegij erat, ut illata vim, quā diuerti nō
posset, singulos, tandem collecte atq̄ unite repellerent, maio-
res regē in libertatē repetey prosequerent. prout reuera est tpe regis petri catholici
huius nominis secundi, anno 1283 quo cum aragonēs antiquam libertatem, sanguine
patrū, multis modis labefactari viderent, ad priscū remediū diuertentes, pri-
stinum statū reduxerunt. 2°. tpe petri magni tertij, regis aragō.
illud eadē in pristinū statum reduxerunt. 2°. tpe petri magni tertij, regis aragō.
15. nā cū ab eodē patrū legē et libertate pessim rescindere nec quidē aliqua
aragonēsium quereret aliquid p̄odesset ut ē dicta legū violatione desisteret,
maiorū exemplo inter se generalem unionē inierūt libertati vindicem sta-
tuerunt, eadēq̄ libertate ipsam recuperarunt. 3°. tpe Alfonsi tertij regis. 16. 36.
Quo similē aragonēs in defensiā libertatū defensionē, maiorē vires conseruēt.
ut tradit Blancy. 55. 2. pag. 155. post principiū. 4°. nostri antiqui libertates. et pa-
gina 173. in fi. et 177 in fi. Iuita in sui Iudicij. lib. 1. pag. 97. 5°. eā tempesta-
te. et lib. 2. pag. 181. cū legibz. atq̄ annalib⁹ dicti regni variis in locis. cōp
tpe à pdicto duo rege Alfonso 3. Ille duo memorabiles unionē p̄uilegia cō- 36.
generibz concessa fuere, quē tot potius virū sanguine sunt abrota. quod
altero cauetur quod si duo rex volent huiusmodi contra institū aragō
interdictione, quam nos iuris firmam appellamus, vel contra fori, et li-
bertatē regni aliquid attentarent, neq̄ abstinentē cessarent, liberā alte-
rius rex electio suspendi fore concessa aragonēsibz, ipsis competeret, alte-
ro autem, quod pro libertatis defensione licere eisdem, non tibi sibi, federa
rui, quoq̄, atq̄ licentiā quā antea, contendere. Que quidem p̄uilegia non
quasi nouā gratiā, sed debiti officij loca commenta sunt, eaq̄ ratione dum
tractat stimata, q̄ tranq̄ publicā tabulā iura p̄stica describta archiuis 38.
deinceps uiuēs futuri reges cenſuerunt conſtitui. pag. 178. in fine, et pag.
299. in fi. A.to I. tandē et ultimo tpe huius dni regis petri 4ti. ut memo-
rie dignissimi p̄uilegij p̄ptes multos contra fori aragonēsibz tre- 37.
tenſq̄ uno inter ipsos suscitata fuit. que cū à p̄ncipio pro tuitatis liber-
tatis esse excitaret deinde in universalem reipublicē perniciem, inter-
ta est. Iam inter eos qui p̄dicti dni regis uocem tenebant, partem illius
utpote fidelissimi defendebant, et alios qui unionis quos partis ut rei pu-
blice Zelatores gerebant, ciuile atq̄ manu bellum indictum fuisse constat
ad cuius memoriā sedicioſi hominis instigatu depictā in turgensi in re- 33.
publicam ipsam odiosi ~ tpe fuisse, atq̄ ad mutuam inimicitiā
cordiā, et inimicitias, vi, armis, furore, dū contemptandi
de iustitiā authoritate regulā, aeriter vendicabant. Ex quibz
quā plurima mala, damna pericula, scandala, homicidia, iniusta be-
lla, diuisiones reipublicē, discordiā, dissensiones, dolos, insidiationes
et alia huiusmodi genera, sunt subsecuta. ut ligilatā recenset Sanc
uinen. in p̄. de rebus Hispaniā gestis. fol. 178. col. 1. et Blancy. in pag. 133. et
194. Iuita eū. in sui Iudicij. lib. 3. pag. 278. et seqbz. unde p̄ueniens
mens, que inter seminaria pacis et ciuilis existentiā concordiā, fuisse est
Hispaniā legē, et que libertatis erat tutella, inuenta sunt eiusdem libera- 34.
tatis regni, et dignitatis. ut tuletur dicit Blancy. pag. 196. ad medium. 5°. nos- 38.
tri nolentes. et pag. 472. in fi. Quibz ppter illum ppe ministissimum p̄uilegij
rissq̄, et prudentissimi conditoris, regnūq̄ dissidia ciuili, tam grauis la-
befactum, et ruinā, ad concordiam reducere contigit, quā libenter etiā
aragonēsibz ipsis ampleſi sunt. tribz ceteris inter ipsos concordatis, primo ex
parte aragonēsium, et duobz posteriorib⁹ ex parte dni regis, adimple-
tis. Iam igitur capitulā concordiā sunt quod aragonēsibz renuntiarent iurā
unionis et duobz illa p̄uilegia à 6 Alfonso 3. aragonū rege munifico, ip-
dem irrogata, 2m. q̄d dnus rex concederet aragonēsibz bonos fores, antiquos q̄
sunt meliores, per quos regni libertatis illesse permanerent, 3m. quod ma-
xima uis, summa authoritas, atq̄ suprema unionis potestas. in dominū iusti-
aragonū transferretur. ut sui dominij non foret, et gladio, sed huius magistra-
tus imperio. iura et libertates, regni tuiticerent. Ily item ff. sui compositi 39.
p̄uilegia. Quibz rex petrus iusta sua ex causitij, concepit aragonēsibz multos
precedentes

Cones

bonos, et gratiosos suos, illos ꝙ. regnos eorum libertates & inviolabiles retinendo & in potestate habuit. Dequibus latius fol. sub tit. qd in dubijs non cassetur &c. fol. 25. tit. de remanentia priv. Per ofla &c. fol. 37. col. 3. tit. qd privilegiati et declaratio ipsius sint fori &c. fol. 12. col. 3 tit. ut Judices aragonum judicent causas, et non alij. 2. fol. 38. col. 2. tit. qd ofla aragonum sint de aragonia. fol. 36. col. 4. tit. qd dnus rex teneat suos milites, et duos suos privilegium habere &c. fol. 15. col. 2. et tit. de his qui dnus rex, et successores &c. fol. 14. col. 3. quibus conditi sunt adito dno rege petro 4to anno. 1348. que hec, que modo retulimus gerebant. ut ex singulis inscriptionibus constat, et ut patet ex foris et libertatibus aragonum sibi tribus in perpetuum observarent. ut expresse dicit. in tit. sea recluza, debijs que dnus rex &c. 2. fol. 14. 2. col. 3. in fine ubi. b. de his que dnus rex, et alij subditi &c. fuere et fieri tenent, ut fori aragonum continentur. et per blancas. in comentarijs. pag. 473. et 474. Deinde ff. integra unionis autoritas, juxta aliud capitulum coronationis, in magistratu dni ꝙ. regis translata est, ut ipse, qui alijs erant decreta foris dederit, latiam dei cum potestate haberet, qua inter, eam ꝙ. quod regnum ipsi sub tit. unionis reservarunt. ut latissime eleganter protestat blancas. in 2. pag. 136. post medium. ꝙ. verumtamen cum tamen &c. et pag. 342. post principium. ꝙ. a quoque. et 470. post medium etiam, ꝙ. post unionem autem celebrem, & ratis ante prostratam unionis vim, & edictum magistratus redacta fuit, est ea ipsa unio in periculis regni contra jus et observantiam hujus libertatis conatibus, prohibendis, cum temporibus illorum gerebat ut dicit blancas. pag. 137. post principium. b. ille unionis mos magistratus vim generis &c. merito ꝙ. ipsi magistratui veneretur. Jurido. qui ab eodem processit, cum rex speciali & privilegium statuta revocandi infra scripta dicta. in cap. 2. num. 14. ff. Ex quibus infero declarate ad tex. in 2. for. 2. deputati legibus generalibus. in 2. fil. fol. 13. col. 1. deputatos hoc erat cap. num. 18. qui dicit est a dno rege petro 2. anno. 1461. et sic. 113. annis, post hanc translatam potestatis unionis in dnum justitiam aragonum. quo caveb. (ut b. dicunt) qd ipse dnus justitia simul cum deputatis possit et debeat congregare gentes regni nam armata ad resistendum ingredientibus ipsum regnum, vel ejus jurisdictionem illius, vel ejus dominicata, nam cum potestate armandi gentes et pervadendi resistendi, seu repellendi in nullo regnum illata, antiquitus unioni cuidam regni competeret, delegata in dnum justitiam aragonum translata fuerit, merito revocata fuerit eidem dno justitie ut nam armata pro regni defensione contendat. Ex quo habetur infero aliam (ut existimo) rationem declarate videlicet, ꝙ. quod translata potestas unionis in magistratum justitie aragonum non fuit facta translatio eorundem, quorum intentionem antea competerunt, ꝙ. ut vi atque armis predictos justitie contractum prohibeant, sed ut in omnibus causis in quibus unio declaratum armata nam comprehendat. ipse dnus justitia cervian. Procul Jurisdictionem est per interdictum seu Jurisdictionem eandem amoveret. D. Quod necessario declarate 1o. confirmo ex eo qd alias ad hunc vigetat ratio propter quam unio damnata atq; extincta fuit, ꝙ. armorum strepitus, et scandalum. 2do. ex d. for. 2. d. b. fil. de his privilegijs. & in illo specialiter concedit justitie aragonum ut nam armata procedant, qd alijs nullis competebat aut competit eidem huiusmodi potestas armandi gentes, quarum ex. ff. eadem declarate subinfero aliam declarate ad eandem de tex. videlicet, qd ibi non concedit absolute justitie aragonum potestas armandi gentes pro defensione libertatis, sed simul cum deputatis regni (ut diximus 1. num. 18.) ~~specialiter deputatis contra~~ ad demandum, qd cum talis potestas olim regno demtaxat visa conveniret, postea fuerit sublata ubi urgente regni necessitate decreto, ut b. per ibi non per dnum justitiam aragonum sola, sed qui transfusa fuit regni seu unionis Jurisdictio, sed regni sub regno, deputatos ꝙ. qui ibi representant, cognoscat, effectus p. dicto dno justitia, ne retro quidem fuit justitia ut armorum exercitum progrediat. Igitur dnus justitia aragonum nec regni deputati, aut regnum ipsum, alijs d. regis consensu post unionem sublatam, nullum habent potestate convocandi gentes armatas nisi in casu speciali casu, ꝙ. adversus ingredientes regnum in damnum ejusdem. B. ~~et qd ibi de stabilimento~~ ꝙ. quia potestas concessa non tollit dispositio fori. editi anno. 1592. tit. quelles di puntar del reino nocendi huiusmodi consuetudines pag. 21. col. 2. decisus. nu. 15. qui ille dicitur loquit. de congregationibus implicite cum armis vel sine armis per deputatos dicitur fuisse dict. ita foro et rationi semper conformibus, ut ex illius litem constat, qd non cognovit deputatos congregatos decreto cervarias justitia aragonum et deputatis simul. ut in d. for. 2. de his privilegijs

A. Suprà in hoc tit. de his Lib. 3. pagina. 287.

D. hoc addendum est per cumulum declarando contra formam esse, et contra regni libertates factum. qd dominus justitia aragonum non habet potestatem condendi, derogandi vel corrigendi foros seu constitutiones regni, sed declarandi seu interpretandi ut. huc loc. latius et plenius.

B. hoc tollendum est ex cautela

nota extra contextum capituli huius, qd ex hoc justitia cuiusdam ingressus exercitus anno 1592. in regnum, qd non ingredebatur ad resistendum dno justitia vel dominicatis regni, sed alijs de mandato dni regis, ad effectum dandi executionem ab insultationibus judicibus hominum. qd nec potuit, nec debuit justitia aragonum resistere eidem.

Adhuc igitur ergo rem à dño rege his, que supra considerata erant adiiciendo, statuerunt 45.
aragonenses in eisdem curiis generalibus celebratis per eundem dñum regem Petrum
4tum predictum anno 1348. celebratis, quibus et superiores fori editi fuerant, renun-
ciarunt solemniter atque expresse omni, singule, et que cuique sua ratione unionis hiis
competentia, et unionem ipsam, atque deo illa privilegia à dño rege alfonso concessa
de quibus s. num. 36. et eius dem unionis, atque illorum privilegiorum confirmatione, quibus-
dam rex petrus 4tus anno ab hoc, prout expressum in eadem civitate celebrarunt fecerat,
et omnia et à predicta unione, et privilegiis dependentia, eadem, consequentia, et eisdem
subventia principaliter vel accessorie, aut alias quomodo cuique procedentia, de-
crementes nunquam in perpetuum unionem habentem, neque illius nomen, aut vestigia
fuisse unde, sub gravissimis penis eadem regi vel nomini, fugitivis hiis effigiatis
eadem omnia et singula, cassa, irrita, et nulla fore volentes, ut latius videre à fo-
lio. unico. de prohibita unione. fol. 178. d. col. 1. et legibus. cum fori veteres sen-
tentiam latam curiis continet eius dem decisionem alleviatam, nam reperitur. De pro-
hibita unione, cassata, et annullata ipsius, et de legendum ex eadem, et quod de
cetero nunquam fiat, nec fieri possint. recensetur et latissime Blanes. pag. 195.
et 196. Jugum et removata fuerunt civitate predicta dum rex petrus contra regi- 46.
nam sanctissimi Crucifixi, considerans in ea futuri regni, suorumque successorum sta-
tum consistere, deo id curavit ut non solum unionis ipsa illius privilegia, radi-
citus tollerent. Videsis ait Blanes. d. pag. 196. in fi.] quod illius memoria in quibus esset
abolita officiarii atque cancellarii traderent oblivioni, ac proinde cum dicto foro, ac
renunciatione, mentione fieri dictorum privilegiorum, nollent ipsa retinere, neque hinc esse
videri, vel annum quo invocata, seu confecta fuerit, ut constat ex d. for. in s. ea propo-
ta. cum duobus vocatis privilegiis dum regis alphonsi filii dum regis petri, fuit statim die et
anno effectui excumbam utriusque illius fori gladiatoris facta advertit Blanes. d. pag. 93.
in fi. Quibus et ab aragonensibus petitis sibi erat traditis predictorum privile-
giorum originalia, et eorum copias seu exempla, authentica, vel non authen-
tica, ut latius ea tradita at in rubrica [illegible] sigillum literis, nec non cum cau-
tis, illorum tenor aut memoria [illegible] consentiant, ut constat ex
vocatis. in s. nunc vocatum. ostendo venit advertendum est quod predictorum 47.
privilegiorum copias, exemplaria, registra, vel alias scripta, habuerint nec ne supra
dictis nec post dictum forum contrahitur et cubuerint, ipsa dicto dño regi, vel cui
justit. magnum non tradidisset. ut dict. l. in s. dicitur. Innotuit quod quis
contra fecerit. atque ideo predicta privilegia originalia in dicta generali 47.
curia predicto dño regi petro 4to [illegible] publice presidenti tradita fuit.
ut in d. for. et latius per mol. d. fol. 208. col. 2. et 3. Impro
bat valde notandum quod cum dictus rex ipsa privilegia seu membranas carta
illa continentia, manibus haberet, arreptoque gladio seu cultello, quem
ad id suggestum, eo die rex deferre festinasset, dicitur quod illis tantum manus vel-
vexavit, et quo cum proprio sanguine ipsa tincta privilegia vidisset, celebratissima
illam alias in grotta dictum fuisse fertur. Dignum erat, inquit, atque fuerant,
tot viros sanguine abrasa, non nisi regis item conciderent ut refert Blanes,
d. pag. 196. in fi. vel alias, dignum esse tantum privilegium aragonense tanguine
emptum, regali quoque sanguine remitti, ut dicit mol. d. fol 208. d. col. 3. in
fi. Ex quibus omnes conflat, in fraudem ea tantum privilegia revocasse innatum 48.
aragonensium fidelitati erga suos reges inter omnes mundi nationes eminentissimi fol. vide fin.
titulo, qui vobis libertatem suam revocare hactenus ea, quam suis posteris reli- c. sequ.
querint erga regiam fidem, nitebatur velle quibus ea invenisset. ut proinde non
minus laudandi cum predicto dño rege petro et eius successoribus extitisse ea privilegia
revocando, quam cum primus primum capitis regni, eiusque regno principe
concedendo, [illegible] non minus obtinendo esse libertates aragonensibus
ex dicta renunciatione cessisse, quam ejusdem in prima regni electione reflexerit. Sed ad-
vertendum est supra dicta renunciatione non obstante licitum esse li- notandum
bertatis regni impune ei contra dum regem defendere. Jugum. Jus defendendi liber-
tatem ex naturali justitia competit. ut docuit Baldus, quem refert et sequ.
molinus.

noli. 1. fol. 207. col. 4. in fo libertates. nampe dicunt in conditionibus aragonenses
non venire ea, que directe libros petebant. et probide ut ex pres-b.
tenet noli. dicunt enim non posse libertates defendere potuerunt. q̃d in intelligo
casu quo dñs Justic aragonū authoritate et potestate ad eorū tuendas
49 cuenire posse certum est. Ex his ergo. que circa
de libertatibus dictorum regnorum reperiuntur
alium autē fuit q̃. non deque f. nu. 32. q̃. ubi superiorib⁹ retulimus et re-
vocationis cassationi et annullationi autem fuit dñs Justic aragonū potestas ad tue-
das atq̃ defendendas aragonū libertates. preterque sunt etalia plura reme-
dia quibus libertatū conservationi succurrit. ut in discursu huius operis vide-
mus. Justicia ñ. aragonū. ed explicate queritur in aliquibus, sed ea tamen non in-
reperiuntur. Requisitis ergo rebus ad hanc propositam in principio huius capi-
tuli, videlicet regni libertates ad hunc usque regis clerici quadringentesimum esse, in foris con-
50 tineri, atq̃ inviolabiliter observandas, comprobatissimum reddit. Qui regnum
procedit lucida dicti olim de iusto ref. nico. de lapena dels sediciosos.
nouissime edito. anno. 1592. pag. 28. col. 1. disponens nemini in hoc regno li-
cere libertatē appellare seu proclamare, subgrauissimis penis. ibi. adversus con-
trauenientes statuitis. ex qua decisione videt in hoc regno nullam esse libertatē
aragonicā rebellionē. pro cuius tex. declaratē animadvertere oportet, cum forū
esse contra, contra proceres et sediciosos homines, qui sub colore libertatis, ma-
nu, ac vi armata, libertatē regni defendere simulantes, plura, atrocissima de-
licta cōmittebant, ut declarant illi fory. in pr. q̃ mandato occasio esset. ex quibus
reipublicæ pax, et quietis turbatio, scandala damna grauissima euenirent
ex quibus ortum habuit aduersus huiusmodi sediciosos homines, spiritu ambitionis
51 à delictis cessare. maxime cū predicti delinquentes ut in plurimū essent ab
ipso regno aragonū exterri seu alienigene. ut exponit dicti fory. nicy.
de la remissio dels delinquentes. eodē. anno. 1592. cortes. pagina. 11. in ca-
ius principio. philippus 2? maximus, prudens, atq̃ potentissimus rex aragonū. in hac
re prorumpit ista. ex experientia de à vitio, que homines exterminati, miscu-
ti, que han cometido grans delicts en estos regnos comunes, se bien
venido à treceptar à este, confiados q̃ en el dicho mio poder seran bastantes delinquē-
tes continuando sus malas vidas y costumbres, han perturbado la paz y quie-
tud universal destos regnos, y singularmente à los naturales del-
que quidē ipsa in detestandis fidelitatis aragonicæ (siqui mirantur tyrones)
à potentissimo et pr̃udentissimo rege tanta esse evidentia. Quo examinato respondeo
illum tex. non negare plures esse in regno Justic libertates (q̃ hoc negari non po-
test) sed tantum non licere sediciosis et diamantes libertates proclamare. Vt
ut liquido appareat ex nullis seu in exigit illis ibi. delapena dels sediciosos.
loquit. q̃. de sediciosis, et non de
cibi atq̃ regno competentibus defendendi. nam omnis libertatem tueri, licet oli-
fuerit permissum, hodie tamen denegatum est. Justa tit. à nu. 33. atq̃ intelligit
tex. ille ni q̃. b. sin poder ni deberlo hacer. ibi. Alias enim si decisio illius tex.
proscederet, ita ut libertates, nisi remedijs petere, ac defendere prohiberet, tu-
pis, tyrannus, atq̃ iniusta lex esset, illi similima, que à decem viris Roma-
ne reipublicæ tyrannis lata est, statuens penam mortis in libertatem pro-
clamantes, ut probat ex Titolibio Livy decada 1ª lib. 3. mihi fol. 29. pag. 1. in
fin. l. Principiatus terror non iustinis solum, sed primoribus patrum,
ratis ceteris communis, ac principium quæsit, ut siquis memorem libertatis vocem,
aut in senatu, aut in populo misisset, statim virgis, securiq̃ etiam ad ceteros me-
tum expediretur esset. Quod de foro nro dicendū nequaquam est, cū conditus sit
à rege catholico non modo, sed xpianissimo, et deconsensu generalis aragonensium
cuius. maxime cū absente principe et absente generali cuius, eodē tpe et loco, à
quo, et quo, illi fory quidē est, sit confirmata regni libertas per forū nicum
tū. cuius est eloquentes literæ nro. allegat. pag. 2. col. 1. et 2. et deliberta-
tibus aragonensium, ut in hoc esse durantibus, et du-
raturis, mentio fuit in for. nico. de la sanct.
de gast. lo dicut pag. 19. col. 2. l. que za-
ra cosas de libertad. &c.

A

Censura doctor hic dicendo esse nec seditiose, nec non seditiose nemini licere libertatē proclamare, et placet mihi censura, ea tali proclamato possit cōtra generare et seditionē cauere, licet alias seditiose proclamātes fient. ideo q̃ modificā verba que sequuntur sub litera B.

B

Juridica intentando remedia alias seditione, et alias omnia proclamatione, que scandala generare possit, defendunt. &c.

Capit. 5m. De Fidelitate Aragonensium, et circa ipsos regum Aragonū benebolentia et liberalitate.

Quia aliquando libertas reipublice statui nocet, pacem communem turbat, et impios homines prebet animū deliquendi, atq; rebellionem quoad principem, et patriam, denūcit fidelitatem, ut colligit ex Titolivio. decade 4. lib. 4. mihi fol. 224. pag. 2. vbi principiū. profecto ne aliquis exaugurentium libertatis talia contingere posse presumat. in hoc cap. breviter aliqua pertractamus. dilecti ciues gentis regis, et clare patrie ex fidelitate, non solum ratione libertatum, quibus fruuntur, non diminuta, sed potius aucta, atq; (ut res ipsa testatur) interūq; orbis nationes, celebrissime cognita. Libertas enim nimia et immoderata, quam iste proceres, ebrietate, ebrietudinem, Temperata tamē atq; humana, salubris, et amabilis, desiderabilis, et fructifera, ut ex Quinti sententia predixit Titius. d. lib. 4. d. fol. 224. d. pag. 2. Sunt et ipsum. 2. aragonenses tirunatum et patrie, et proprij regis fidelissimi, ut ex exemplis apparebit. 1mo ex labricia patrie, per septingentos annos, et vltra, recuperatione, immensis periculis, et cum maxima sanguinis effusione, facta: Inque heroica quadam virtute, pro fide religionis et patrie amore, et proprie libertatis, defensione, et augmento, fortiter ac gloriose dimicarent. 2do. eorum fidelitas explendet ex ea ab Inrico hispano primo rege, quem elegerunt vsq; ad Philippum secundum potentissimū aragonum Regem virtutum fortem, nunc felicissime regnantem, numq; alium, quam legitimū, verum, et naturalem regni successorem admiserunt. Imo vnq; regem semel regnantem, ad huc viuentē, insuccessorē regnū vendicantem, regnare super eos desinere permiserunt. sed potius ipsum in regno quasi inuitum retinuere: ut clari multiplex huiusmodi exemplum probat. Nam Petro primo petronile regine, barchinonensis comitis vxoris, patre viuente, atq; 3. in filium, generum, regnum renunciante, nec predicto infante (qui post patrem in regnum erat succesurus) nec predicto barchinonensi comiti eius vxore, obedire ut regibus, sed ut principibus successoribus, vita patris durante voluerunt. Ac similiter dum ferdinandus 2dus rex castelle vixit, licet serenissima infanta aragonū dña dona Joanna esset post ipsū patrem in regno admittenda simul cū serenissimo philippo austrie archiduce, eius infante viro, cumque castelle regnum adhuc viuente patre iure hereditario competebat, tamē numq; in aragonia ut regina fuit habita, regnauit enim hoc aragonensium fidelitas ut expresse notat doctor michael marlines de villa, vtriusq; iuris censura clarissimus, atq; dignissimus dum iuste aragonū locumtenens. in tractatu Juris patro. villalmani. 1. p. f. 2. nu. 4. pag. 22. vbi latissime, quastibet omia congessit. quia predictus rex castelle predicte infante aragonū ac castelle regine patri, filij vitam superstiti, ideoq; regi castelle succesit Carolus quintus imperator maximus ex eadē infanta Joanna natus. Qui. 4. potius regnum ipsum 4 aragonū, et vniuersam vtramq; hispaniam (lusitania excepta) atq; romanū imperium plures annos prudentissime gubernasset, perennis fugato terror, eiusdemq; sequenta potentia, africaq; non semel, sed iterū atq; iterū victis, turpissa Turcis, et aliis hostibus, ex quibus totam Italiam dictum romanum reduxit imperium (ad quod imperatores negligentes, decidere, peregrinū tegnare cepere) ac tandem francos captio rege, et eorum regno aliquādiu libertato, inquietq; gloriosum fuit tot, tantisq; xpianissimis, ac fortissimis ocenis dignum, spectare cupiens, ac posuit, a regimine, atq; regnos cum voluisse desiderans in philippum primū, eius progenitū gloriose memorie principem, omia regna solemni admiratione renunciasset, aragonēs predictum philippum principem, et regem carolo inuictissimo illius patre viuente, non obstante predicta renunciatione, admittere renuerunt. Unde Charolum ipsum imperatorem asserisse ferit nullum sibi similem fuisse principem, quia adhuc quasi inuitus regnasset. 3to. aragonensiū fidelitas ex eo cognosci facile 5.

potest

poterit, q. licet, in regū huius successione, tpe Interregni, ita pro vero, ac legitimo
successore habendo, eidē sententiæ successionis iuris, constantissimi retinerent, utnō
minus pericula pro [illegible] Iustitia legitimū successorē tuenda, sic exponerentur, quā
à principio, [illegible] regni, exorto abinde fideliter conquirendo, ut gesta huius
rei in vita regis Sancij abasca, et præditōis Regimini secundi, et sequentis
.6. in videre quisquis poterit. 4to Et q. licet quilibet tempore aragonenses
potuissent, imo, si Romani pontifices obedirent mandatis, debuissent proclivem
regem, Vt petrum 3m cognomēto magnū, propter occupationē regni sicilie (cui
iure successionis romanus pontifex nō de spectare, nec ad ipsum regem pertinebat) ab eodē pontifice maxime excōmunicatum, regnis quatenus, relinquere,
atq de regno expellere, francos, et castellanos regis id desiderantibus, et
ōni suos potentia bellum, de mandato eiusdē pontificis prædicto regi petro
Inferentibus, non solum non derelinquerunt, sed imo eundē romanū pontificem
supplicantes, et alium regis Iuris viriliter resistentes, regemq
ipsum aduersus eos defendentes, eidē regnū illesum conseruarunt. ac similis
prece iuris aragonensis pro regum suorum assertione in extremum debellātes in prelio ceciderunt (ut historiæ docent) indeq cōmunis fertur, inter aragonēses Infames hīi est, qui rege in prelio relicto, inde viui recesserunt. ut testatur
fidelissimus quoq Iurita in suis annalib. 1. p. lib. 5. cap. 48. et villan. vō Giam-
.7. gonensiū fidelitas maxime exeo apparet, quia cū à principio regni, haberent de
eligendi alium regem, si proles eius non seruaret. ut 5. in c. 3. in fil. et ceph. 4. nu.
34. adfin, imo in patris, et regum naturalium successionis, ac ecclesiarum ne ex
aliqua illius qualitate cessabilitate aquidquā aliquādo minus seruerichturi vellet
Iuxillud seu qualitas renunciarunt, ut latius. 5. diximus in præcedenti. nu. 45. et
specialiter notauimus in nu. 48., proprij libertatis regij seruitium prædecessores,
ut inquit Iurita. 1. p. lib. 14 c. 29. 6to Quia ita semper inter aragonenses, proditionis, seu infidelitatis nomen odiosum fuit, ut nihil pro oculis tantum
habuerint quā proditionis infamiam, atq notam in se, imo et in pōs transire,
indeq vehementer interest fideli fratrem, fratrem proditorē patris occidere,
ut sic proles ad fidelis manu, sanguine fratris proditoris effusa, maculāq
proditionis mundetur. et refert etiā villan. vō. nu. 1. pag. 18. Romanus
.8. nus Et expers proditor fuit alabijs viris fidelib. cuiusdā nominis, licet dā
uersi generis renūciari, ut tot indicijs proditionis memoriā tollerent et
ut reciperet flores. in huius cōmentarijs pag. 420 refert quandā solemnē
nominis renūtiationē ex causa depena ingenti facta, ab antonio meleo
aragonensi fideli. qui inter alia verba que ad pdictā renunciationē pertinebāt
adhibuit que sequūt Que tendida la gran traydor, é traycion hecha por vn chamado florent meleo, en hauer vendido los castiellos, é lugar de villaroya, que
son del señor rei, en loquel nos dubde, que vltra de la tribicion por ella
cometuda, ha questo mesma cosa que legua, perpetuamente en este solo
nombre de meleo, laqual in vn ningun tpo se quede olvidada, antes con mucho
dolor cuerpo, que qualquiere hombre que de aqui adelant, se llamara de
aquest solo nombre de meleo, viuia en manifiesto vituperio, é vergoña,
por quanto los gentils hombres presumiran que tengan de aquel traydor. ettya
.9. ter aragonēses proditionis seu infidelitatis memoria. Exquibus et aliis,
que adhuc poterunt in pleni, nisi longior quā decet historialis sermo timeret.
aragonensiū fidelitas al cop de aragonū regibus cognita, laudabilis. circa
subditos cum benevolentia, et gratitudine, ut non solū proclivis iure, ēdem
seruandi libertatis obseruarent, sed adhuc alijs plures illis denuo
concesserint, ut in forori regni volumine, multis in locis cōtinet. Intuen
ctiam, ut ipsi reges, aragonensiū fidelitati ore pleno sedulo publicarent
Et l. Rex alfonsus. 4. qui cū adregina vxore sua loquerent (teste blanca
in pdicti cōmentarijs pag. 189. in fin. et Iurita. 1. p. lib. 7. cap. 16.) dixit, nostri
populi, ō regina vxor, est est proprie, atq innata libertas, quam nos recuperare
nequimus. Non enim, ut alie nationes, patimur seruitutem, sed nostri nos regu-

Addit. excensura quod sequitur.

·A·

Prout etiam recipit catholicus, et christianissimus supplicatus, ut pontifex primi motus collocabitur, cuius Iustitia et rectitudine melius informatus, à consiliis, atq quatione, non sine (ut asserunt) pronunciatis desistens.

rendere, ut dominum, non autem eos, tanq̃ fidei subditos, et socios æstimarunt. Sue
tiũ rex martinus in celeberrima oratione quã in curijs generalibus celebrauit .10.
habitis ipse met pro nostris bellat, et refert (quã referunt blancas fo. 377. et
mariana. lib. 19. c. 9.) inquit. hec est victoria, quæ vincit mundũ, fidei virtus,
que plus cũ in aragonensiũ laudem id rex declarauit, oratione tam prosequens,
vulgari sermone dixit, Ord grant es verdaderamente la honor delos aragone-
ses, an conquistado por nuigrandes victorias, que anhabido, no con
gran fortaleza corporal mayque otros, ni con grandes riquezas, ni con multi-
tud de gentes: mas con gran virtud de fieldat, i gran naturaleza, i
combat, an delos enemigos victoria obtenido ehã. et oratiõ concludẽs
asseruit. Per fidẽ vincunt regna, et fortes facti sunt in bello, et ver-
terunt castra exterorũ. Quietiã rex frequenter dicebat quod aragonenses
nesciunt sine sui legitimi regis virtute vincere. Rursus rex ferdinandus .11.
cognomẽto honestus, ẽt cum ipse eh extremitate vehementi, integram orationẽ (ut scri-
bit Iuanin. 2. p. amaliũ. lib. 32. c. 2mo.) direxit in laudẽ fidelitatis aragonẽ-
sium. qui á morte predicti regis martini, (cuius dicebat ferdinandi auunculi) quis-
que legitimi filij defecerat ita semper tutum regnũ reliquerant, ut vix vnus
legitimus successor cognosceret, nisi ita fideles aragonenses extitissent, quod
procul dubio laboris et impensis, veri atq̃ legitimi successoris institiã
prosequerentur. facile tumultus et seditiones ipsa violari potuissent. ac tandem
perennitati finem imponere, abstinuit nequaquã non esse ab aragonensibus
fidelitatis sacramentũ exhigere, cum ipsi fideliter regnũ ipsũ prosijs et
magnis expensis legitimo semper successori. Deinde rex ẽ. Catholicus .12.
ferdinandus 2dus in curijs quas montisoni celebrauit congregatis affir-
mauit aragonenses prostes vanam fidelitatis virtutem, etiã proprio et
peculiari interesse, regum semitam, publicamq̃ vtilitatem semper
prosequutos. honori quidẽ nunquã interualeis nũdi natio-
nes fuisse adeptos. atq̃ absentes. ut tunitanorũ regem. B. p. lib. 9. c. 14. Vbi
nius Chronicus quenibus maximus, Aragonũ et castellæ rex, atq̃ Romanos im-
perator cũ pro mortis Catholicii ferdinãdi regis auunculi absentia ab hispania
in eas quasi in dominos regni, in quibus mortuus ante fuerebat (fidelis-
simo aragonũ regno excepto) seditiones magnas, multasq̃ ciuiles bellas
mouerunt, ab his qui predictum Catholicũ legitimũ vtriusq̃ hispaniæ suc-
cessorem, impudenter de regno expellere tentauerant, et aragonẽ-
ses fideliter causam legitimi regis amplexantes, valde auxissent etiam
ad alios regni Inuasores principes defendere, seditiones sedari, et
delinquentes, prout lex exigebat, punire, idem Charolus ẽ. utpa- .13.
tissimus et humanissimus princeps gratiæ pro seruitio aragonẽsibus
referens quãdã scripsit epistolam, mitam Ioanni de lanuza eidem
in aragonia locumtenenti generali, datam Tornaci 5. die octobris. anno
dñi 1520. in qua inter alia hec scripsit ẽ. Vos plus multo, ha-
ber visto, i conocido por obra, los muchos, buenos, i verdaderos, se-
ruidores, que en esse regno tenemos, i en este caso sean mostrado, que
por ser embal faţon, i en ausentia, lo tenemos endoblada esti-
macion, aunque siempre esse regno tuuo nonbre, i especial
excelentia de fidelidad conoscei, i conosco. etc. que quidẽ ex origi-
nali translato recitat villar vbi supra.

Caput. 6m. de preheminentia Regni Aragonum, et amplitudine chorarũ.

Egimus in precedentibus de libertate et fidelitate aragonensium. vide .1.
consequenter est ut de regni aragonũ preheminentia, aliqua pro-
ponamus, nam et preheminentia regni pars est libertatis, et fidelitatis premium. Amplitudo vero seu ampliatio chorarũ eiusdem etiã est libertatis
effectus. sicut enim romanam vrbem immunitate, seu libertate, Asylei templo con-

cessa

.1. cesa, ne ſt. delinquentes ~~asylum habitum esset~~ fugientes a ipsa ecclesia possent, multum cō-
ecreuisse, valde ampliatū fuisse testatur liuius. decad. 2ma. lib. 1. ab vrbe condita. mihi ga-
zima 2da. post mediū. l. Deinde nemina vobis magis tuto esset, alicui de multitudine ci-
uta est. Asylum aperit, eo sanctiori populi turbā omnis fere discrimine, liberas ser-
uus esset, confugit, ipse primū ad coetum magnitudinē roborisq; fuit est. quibus adau-
tū prosperis optime deleuit ambrosius. in suo ditionario latino. plo. Asylium. ibi
etiā chronicā regni aragonū propter eiusdem regni libertatem magnitudine
.2. extensam atq; antiqua fuisse constat. Est. f. igit regni aragonū preheminentia, ad
sit caput principale totius dominationis seu celsitudinis chronice citerioris hispa-
nie. ut testatur inuictissimus rex Jacobus primus in prohemio suoq; foroꝝ tā
qm. l. solicitudinē nrām ad foros aragonū. per quos ipsū regnū regatur conse-
ximus: eod regnū illud sit caput nostre celsitudinis principale est. et fundā-
tissimus ~~dispositus~~ rex petrus 4tus. in prohemio foroꝝ quos apud ejusdem magnifici
condidit anno. 1352. etiā testatur dicens. Tamen circa statū regni nri aragonum, tā-
to nitidius feruentius excitamur, quanto illud ferimus fuisse predecessoribus
nostris, et nobis insigne nostre tituli principiū adauctiques. at pariter rex in pro-
hemio cuiusq; quos montisiori edidit. anno. 1362. similit. Erga tamē regnū
nostrum aragonū predictū, quod principiū et caput fuit, et est, nostre regie
potestatis, mentis nostre intuitū diligenter est. Similit et dictus rex martinus
in suo prohemio. anno. 1398. edito. asserit. ad dictum regnum aragonum, qd dominationis nre regnū est principale ex diuina ordinatione nec-
essimus est. et vere magnus rex Joannes 2dus. in for. 1. intrō. de offō cancellarij fol. 1b. col. 4. agens de cancellarij preheminentia, dicit, que el dreta-
gon como cancer demeyster reynos sea preferido. qdrē assentit. in for. 2.
q. statuimus. quem contexens cod. tō fol. 17. col. 2. recitat mol. plo. regnū
.3. dnī. fol. 279. col. 4. Que ſt preheminentia considerat. et attendit. quod
alia regna, que abeodē regno ~~aragonū~~ cum vnitis, relatis eidē etiā unita
existunt habet primū quod ~~chatalonie~~ principatus, seu barchinonensis
cōmitatus, qui licet per matrimoniū contractum inter serenissimū pe-
trum regem aragonū, et ~~barchinonie~~ cōmitem barchinonie. quasi fra-
terna societate fuerit regno aragonum aggregatus, tamen pacta dotalia
pacta inter predictos contractus edita, preter dignitatē, et excel-
lentiam dicti regni, cuperūt etiā principatus regno aragonum
inferior in multis permanſit, prout videre est apud blancam
in cōmentarijs pag. 151. et seqtā ~~in~~ c. 1. p. lib. 1. cap. 2. quem postea aragonū
nempe tpōre regis Joannis 2di ~~regis~~ cognomento magni, integrum (duabus
exceptis ciuitatibus. Gironā, vt et Belagueri) cū maximis periculis et sangui-
.4. nis effusione recuperarunt. Habet ſt. in chatalonia principatus dignitates
terminos, ~~dignitates legis~~ diuersas legis, ac seperatā iurisdictionē
a regno aragonū, prout recepta docet, et antiqua consuetudo inter
aragonenses et chatalanos, iuxta insignē villam montissoni, que
reuera sit intra aragonū limites, ut testatur idē dominus. Vesperis
4is. in prohemio curiaq; montisiori. l. in loco montisoni regni ~~aragonū~~
cōuocare fecimus est. in chatalonia dicunt esse in tuis terminis, et de pra-
rissitione. ut refert mol. plo. regnū aragonū. fol. 280. col. 1. pro dign-
.5. no aragonum. Est ſt. chatalonia, prouincia exteriori hispanie to-
tentissima, naturalisq; nobilitate, et fortitudine ~~illam~~ cuiq; regnino-
rem, Justissimā, atq; fideli tributate, vitiosa propter proditā excel-
tiā, quā in principatu, seu cōmitatu appellato habet, idē respuere et
.6. cū nihil eidē, ex his, que amplissima regna, tam quoad regimen gentis, quam
quoad ~~religionem~~ strenuam militarem disciplinā felicissima reddunt,
atq; constituunt, deficiat. proterea aragonenses et chatalani amā-
gnissimo, et quasi fraterno fœdere, ac consanguinitatis, vicinitatis, et amicitie

vicario, ab hinc cognomento, q.d chm quasi vicarius, et eadē ratione vocatur
2do considerabitur hic regnū aragonū preheminētia quoad regnū quoq; Na- .6.
uarre, nā (vt. l. c. 3. nu. 4. retulimus) illud aragonēses, seu turgovienses,
i principio suarū conquisitionū adquisiere. licet postea inquādā intervē-
no, portugalenses, seu nauarri vocēū regem; consanguineum quēdam
de genere regum aragonū eligentes, ab isto regno, magis facto, quā
ab recesserint. 3o quoad regnū vigacentij, quia vigacentia an-
tiquitus regnū nūcupabat. vt ex for. unico. tit. de priuilegiis glē. fol. 6.
antiq. huius prohemij. l. et regni vigacentij. fol. 7. col. 2. in p.o et in
d. itē que encenia uno. cod. fol. 7. col. 3. ponit nob. in d. pho. regnū
d. fol. 280. col. 2. in p.o Quamuis hodie per totum nicum. tit. quod
vigacentia et litera eps. fol. 13. col. 3. vigacentia, et litera, vbi dici-
mor de almaçellis, sint de finibus regni aragonū. vbi in eiusd
terminis includit. Quod idē est de regno hispalis, et vallisoleti, nā
et hoc est in regno aragonū incorporatum. vt docet nob. d. pho.
regnum. d. fol. 280. d. col. 2. in p.o 4to quod de regnū valentie, quia .7.
illud etiā per regem Jacobum primū cū quinta aragonēsium conquisitum
fuit, nā aragonēses quintauit bona sua, et dederunt predicto regi pro
conquistione illius regni quintam partem bonorū suorū. vt probat. d. for.
nicum. tit. priuilegiū glē. in d. itē del feyto d. fol. 7. d. col. 3. et tradit nob.
d. fol. 280. d. col. 2. p.o regnū valentie, ipsiq; aragonēses prestitisse fidē
subdito regi Jacobo militando ab infidelium manibus predictum Valē-
tie regnū altulerunt, Indeq; quamuis illud habeat distincta limina, et di-
stincte finis de tm habet aliqua loca a toto regni aragonū volu-
bata, vti latius dicebit. 5to quoad de regnū Mayoricar, quod similiter .8.
per eundē regem Jacobum et aragonēses de sarracenis postea liberatū
fuit. ex nob. d. fol. 280. col. 1. p.o regnū non venit eps. et apud tur-
tem, et alios hystoricos legitur. 6o quoad regnū [illegible] Mur-
tie. quod per aragonēses quoq; subdito regi Jacobo felicitēr de
bellato infidelium exercitū, atq; regno aragonū aggregatū est, vt expre.
se probat i prohemij fratr regij Jacobi 2di editi anno. 1300. et
1301. vbi quibus, aragonū, valentie, et murcie rex intitulabat et ex
apud regni hystorias de illius conquistione ab aragonēsibus facta,
multa tangentia reperiunt. Cuius regnū predictū postea. ā
regibus aragonū fuerit regibus castelle concessū vt ex ipsius regni anna-
libus fuisse deprehendit. 7mo & quoad regnū sicilie, quod cū ad regnū regi .9.
petrum 3ti iure dotis pertinuisset. illud, pontifice romano resistente (vt. l. in
cap. precedentium. 6. dixi est) contra Charolū regem neapolis, & regis francorū
fratrem, qui à sede apostolica illius investituram habebat, et sic contra franciscā-
lium potentiam, at nata et potenti manu obtinuit. vt late tenuta, et alij re-
ni chronicē scribunt. Quod deinde rex Jacobus 2dus predicti regis petri my-
nistri chronicē scribunt. Quod deinde rex Jacobus 2dus predicti regis petri my-
nistri eidē neapolitano regi cessit, atq; renūciauit. quatn renūciationē
[illegible] vtpote contra eternā dispositionē facta, non obstante, Federicus
aragonū infans eiusdē regis Jacobi 2di frater [illegible] aduersus predictos regis
francorū, & neapolitanū, imo et contra proprium fratrē regem aragonū, .2.
cū aragonēsibus et Catalanis, qui cū serenissimo rege petro ad predictū sicilie
regnū transierunt, ibiq; diu remanebant, atq; cū ipsis sicilianis simul
illud strenuē defensū reseruauit, à regno aragonū segregatum. cuius etia-
nus fuit nutrix per dnm regem martinū primū, vt blancas, et tenuta do-
cent in vita predicti martini regis. 8o & quoad sardinie et Corsice regna, que tūc .10.
liter per reges aragonū conquisita, eidem regno tenent applicata, vt ex pro-
hemijs eorum, quos dnus rex Jacobus 2dus celebrabit in loco de aragon. anno.
1307. et in ciuitate Davose anno. 1311. sine dubio constat. 9o quoad regna sue-
et

Cl, et Melite, seu Malte, ab aragonū quoq; regib; regno agregate, et ritissq; armis adquisite, ut historie nre testant. Cuius Cottea Malta ipsa à pbitio catholico aragonū rege primo, donata fuit ordini Sancti Joannis Hierosolimitani, ideq; in ea militet huius religionis militi, atq; regiusq; ejus ipsor Turcar potentia victa, residant, atq; maneant. 10mo. ‡. quoad regnum Hierosolimitanū, cuius legitima hereditas ad reges aragonū spectat, quamuis infidelis per tyrannidem illud occupatū de optimo nostro permittente, in punitionē peccator xpianor potuit, retinuit. 11°
11°. quoad ‡ potentissimū Neapolitanū regnū à magnanimo rege alfonso 5to. aragonū in mentis feri labouib; et ingenti conquisitū, ut apparet ex prohemio cuius, per regiū nostrū avorū ereditū magnanimi regis alfonsi edito. anno 1423. et Cottea Ferdinandū filiū hū naturalem, alcuatū, ac tandē per catholicū regem Ferdinandū 2dum dū ——— ejusq; generatum, atq; chorona aragonū uitum. 12mo. ‡. quoad ducatū athenarū, atq; Neopatriū, per aragonenses, et catalanos sub federis Infante aragonū, et Sicilie rege, ab infidelib; Grecisq; obtentate parti, et regno Sicilie uniti, cū eodē regnū nri diademate continentur. 13°. considerari potest regnū aragonū pre heminentia, ditione extra citeriorē hispanie monarchiam, quoad regnū granate, nam quamuis illud esset de conquisitione regū castelle tu catholicor nr̄ Ferdinandi, ab aragonia 2di7 rege aragonum 25.° aragonensib; et maurib; ab infidelib; erectū 14° quoad ‡ opulentissima quoq; Indiar regna, que subiecit Ferdinando rege catholico, et invictissimo Carolo Imperatore eiusdē nepote, aragonū, atq; castelle regib; per castellanos et aragonenses simul ex barbara infidelitate ad fidei lumē deducta, sub utriusq; hispanie imperio ——— feliciter sunt redacta. ut constat apud nos sumariū. 15°. quelos aragonesis gozen de los castellanos en los Indias, editū montesini. anno. 1583. fol. 8. col. 1. Prosterea aragonenses gaudent omib; et singulis, quib; gaudent castellani, in predictis Indiar regnis, tam quoad officia secularia, quam quoad ecclia beneficia, et alia quecunq; ex d. tor. nico. 15°. quelos aragonenses 16°. tandem ‡. licet regnū nrūm aragonū preheminens consideratis requirat, quoad regnū castelle, tum propter illius amplitudinē, potentiā, atq; nobilitatē, tum quia regnū illud cetris cteris orbis preferendū, quē alicui cōtponēdū sua magnitudine videat, quodlibet nti ——— adiungatur tobie obtinebit hispanie monarchiā ——— atq; principatū (ut s. dixim. in c. 1°. nu. 5.) Tamē illi animo quoad regnū et potentiam ——— equale, quoad honorē ——— simile ———, et quoad secundā fortunā atq; dubio eidē, et omnib; mundi diuersi felicissimo comparandū esse, re ipsa docemur. maxime cū Ferdinandus catholicus ——— rex aragonū Elisabet castelle regnū duxerit uxorem, regnū illud conjugali, ac quasi fraterno federe, ad sui transferit patrimoniū, adquod iam ambigitur matrimoniali etiā iure idē, aragonū regno, adiungat. Sanctius primus aragonū rex pñ. ——— xpianissimi, in hoc q; filios et successores abeodē aragonū regno segregatū velit quenā, exquo potius (si bonus dari potest preheminentia) Castelle regnū nros subijcia debeat fore, quam nrūm castelle aliquib; visum est. Que omnia hucusq; dicta regna ita regni aragonū chorone agregata, atq; incorporata sunt, q̄ denegue dimidi, neq; absq; toto regno possunt. ut infra cap. 2. cap. ‡. de authore dicebimus. ex quib; ligunde apparet grandia, quib; maxima sit regni nri aragonū amplitudo, quāq; magnum incrementum ultima aragonū victrix illius chorona susceperit.

Caput 7m. De civitatib; Regni aragonū et earū privilegiis.

1. Visio in superioribus de provincijs regni aragonū ditione comprehendi, consequens est de civitatib; eiusdem regni videre, quam sint chorona illius nulbi integratur regni, ita et regnū ipsum multis cōpositū civitatib;. Neq; aliud regnum perfectum dicit nisi habeat dein civitatē, quam ma sit metropoli,

ut ex Panormitani sententia, docet molinus in fol. 230. col. 1. pº. regnum nondum.
Habet igitur regnum aragonum decem insignes ciuitates, que (ut à primo regni . 2.
limine incipiamus) sunt Jacca, Barbastrum, Hosca, Cesaraugusta, Tirasona, Bur-
gia, Calatayubium, Daroca, Turolium, et Albarrazinum. Ex quibus tres priores scilicet
Jacca, Hosca, et Barbastrum inter Pirineos montes, et flumen Iberum sunt situa-
te, Sex vero posteriores, nempe Tirasona, Burgia, Calatayubium, Daroca, Turo-
lium, et Albarrazinum, inter iberum ipsum et ulterioris hispanie limina
consistunt: Itaque flumen illud inter praedictas tres priores ciuitates ad partem
hispanie citerioris, que gallicos attingit terminos, et sex posteriores ad eam par-
tem, que ulterioris prouincie constringit fines, mediat. Quarta autem (scilicet
omnium principalissima) ciuitas, Cesaraugusta scilicet in medio eiusdem fluminis, tamquam
toti citeriori prouincie presidens est fundata, nam quasi per medium ciuitatis
flumen ipsum transit. Atque ex eisdem ciuitatibus antiquitus metropo- . 3.
litana fuit Jacca, quia cum primo ab aragonensibus ex potestate infidelium fuerit
liberata, in ea sui regni sedem posuerunt, cumque ibi nouas leges condidrent,
ex ciuitatis nomine illas leges, seu foros Jacce appellarunt, ut alias diximus in c. 3. nu. 3. atque eadem antiquis superbientibus, atque Jaccetanis pri-
oribus addiderunt. Sed postea ampliatis regni liminibus Cesaraugustanam ciui-
tatem alfonsus rex aragonum inuictissimus conquisiuit, eamdemque in pristi-
num statum restituens, metropolitanam regni, atque totius citerioris prouincie
constituit. anno domini 1115. teste domino Surita 1. p. lib. 1. c. 52. et per blancas
in commentarijs. pag. 135. et sequentibus. de alijs autem ciuitatibus regni, quibus tempori-
bus, et sub quibus principibus fuerint de potestate infidelium liberate, atque de
singularum excelentijs et immunitatibus, alibi deo concedente dicemus. In pre- . 4.
senti tamen de generali omnium aragonum priuilegio, cuius mentio apud foros nostri
regni reperit, ut compilationi promisse fidem seruemus, breuiter attingemus.
ac proinde sciendum est, quod omnes regni nostri ciuitates, tum que ab ara-
gonensibus fuerunt adquisite, obtinuerunt à regibus aragonum priuilegium,
Quod easdem ciues, seu populatores essent ita boni infantiones, sicut
meliores totius regni, ipsi et sue possessiones. ut eisdem ex pluribus probat. obseruantia
nota etiam. 11. ibi interpretati: qualiter et in glossa eiusdem fol. 27. col. 2. infra. Cuius
obseruantie verba, ita intelligo, videlicet, Quod sint boni infantiones idest
quod gaudeant omnibus priuilegijs et immunitatibus, quibus infantiones gaudent,
aut gaudere possunt. Quem intellectum probo quia re vera tales ciues non sunt . 5.
infantiones, immo nec reges aragonum potuerunt eos infantiones facere,
sed milites, ex quibus infantiones nascuntur. ut infra latius, suo loco dicetur.
bene tamen potuerunt serenissimi aragonum reges concedere predictis ci-
uibus immunitates infantionum; atque ita apparet illum probare libertatis,
in d. obseruantia 11. significare esse infantiones quoad immunitatem, non
vero quoad essentiam infantionis, seu nobilitatis. Cui expositio-
ni maxime conueniunt verba obseruantie item notandum, 31. in primo de generali
priuilegio. fol. 26. col. 2. ubi dicit, quod praedicti ciues sunt populati vel
priuilegio fol. 26. col. 2. ubi dicit, quod sint infantiones. Quod tamen . 6.
ti boni infantiones, non vero dicit, quod sint infantiones. Quod tamen pri-
de priuilegium ampliat. ut non solum procedat de ciuibus ciuitatum, quibus
in ipsa actuali conquisitione, et prima populatione fuit concessum, sed etiam de
ciuibus ciuitatum, que post conquisitionem atque primam populationem, fuerunt in ci-
uitates erecte, ciuilibusque et honore decorate, quia talis erectio praedictarum ciuitatum,
facta fuit ad instar antiquarum, et cum omnibus, eisdemque priuilegijs, que cetere ciui-
tates habebant, et per consequens priuilegium hoc antiquis ciuitatibus concessum,
quasi ex noua gratia, ad nouas etiam ciuitates ampliatum fuisse
facile constat. Contra autem praedictum priuilegium limitatur ut non pro- . 7.
cedat in ciuibus, qui eorum usu numquam fuerunt, quia circa eos desuetudine
abrogatum censet. Juxta notata per dd. in l. de quibus. 30. ff. de legibus. ma-
xime si contra praedictum priuilegium reges aragonum usum habuerint,
quia tunc necessario deberet quasi denouo restitui siue concedi priuilegium. ut expresse

dicit.

dicit. in d. obs. ite notandū. 31. in x°. atque priuilegia de nouety priuilegij. d. fol. 26. d. col. 2.

.8. Ex quib. ff. primo Infert. ratio, propterquam in aliis, in quibus in quibus Infantiones nonlenent. seruire duo regi in exercitu sint tuch loco dicemus neq; ciues p̄dicti seruire debent, q. g. gaudent Infantionū priuilegijs. ita ip̄i probat tex. in d. obs. ite notandū. 32. de gly priuileg. d. fol. 26. d. col. 2. ad quod Cesaraugustana ciuitas, vltra gl̄a priuilegia, alia habet speciale, ut dicit

.9. in ead. obs. 31. x°. dicta enim ciuitas Secundo ff. Infert. quod sicut Infantiones possunt promoueri ad militiā extra batallam, non solum verū etiam regem, sed ch̄ de genere aliū militē. ut j. lib. . cap. . ita et ciuitates aragonū ciues promoueri possunt, q. et hec est humanitas Infantionum. Præditum tn priuilegio promoueri ad militiā, dummodo reperiatur in vna quod ciues Cesaraugustani. Juxta obs. 1ū. in x°. et quilibet Infantis. b. excepti ciuib. honorati ciuitatis Cesaraugustani ff. de conditione Infanti. fol. 22. col. 1. ad fin. ita dicit Cyl. et dum tangat loquit mol. plo. mily. fol. 224. col. 2. in fine. x°. mily. qui promouere ch̄. et per consequens quod alij ciuitates regni, vel per desuetudinē, vel per

.10. contrariū vsum videtur esse derogatum, licet à principio ei de militia competisset certum sit, quod docere voluit tex. in for. intern. 3°. in x°. per aquesto. b. no entendemos que iudicar à los priuilegios dels ciutadans, ne los quals, los ciutadans de aquells, quelden seyen promouidos à caualleros ch̄. tit. de excat. milit. fol. 128. col. 3. Est tn maxima differentia inter vtrumq; st. Infantionē, et ciuē pariter extra batallā ad militiā promoti, quam filij prædictor ciuū, qui ex hoc priuilegio ad militiā promouent, non sunt Infantiones, quādiu sunt filij militū, seu ex militib. nati, quo semper esse

.11. filij aliq militū, qui reuera Infantiones existunt. vt latius j. lib. . cap. . eques confirmat. Intellectu. s. tradita, ad d. obs. 1ū. nota etiā. vt. tn Infanzon. quatū ch̄ quis ch̄. nō tp̄ditū ciuis esset vere Infantionis, relinquerent filij pariter Infantiones. Tertio ff. Infertur quod sunt Infantiones non præstant, nec soluunt aliqua tributa regalia vt j. d. lib. . cap. . Ita intelligendi ciues qui gaudent Infantionum immunitate ch̄ hoc. vt in d. obs. nota ch. 11. de exeq̄ sequit. tb. Intrigl. qualit. et in quib. d. fol. 27. d. col. 3. Quarto Infert quod sicut ab Infantione, qui per annum et diem, hereditatē emptam, vel alij legitimo titulo quisitā possedit, auferri non potest filij hereditas in casu de quo j. d. lib. . cap. . ita nec à prædictis ciuib. ex ead. obs. 1ū. nota ch. 11. et fundatorib. Que quidem priuilegia non indistincte omnib. prædictis ciuitatib. prædictis concedunt. sed ciuibus dumtaxat honoratis, ut expresse probat tex. in d. obs. 1. d. 1°. et quilibet Infantis. b. excepti ciuib.

.12. honoratis ch̄. de condit. Infantionatus. d. fol. 22. d. col. 1. A. Quinto ff. et vltimo Infertur ratio propterquā ciuitates aragonū ipse se ab hostib. defendunt. ut dicit in d. obs. ite notandū. 31. in 2°. de gly. gly. d. fol. c. d. col. 2°. vltra alia de qua j. d. cap. sequenti statim dicemus, Quia si. que, seu quas ciues ex tot, tantisq; priuilegijs cōmodū capiunt, debent etiā onus defensionis accipere, Juxta vulgatā regulam Juris in l. sed dū naturam. 10. ff. de reg. ff. præter hoc etiā quod prolixa ciuis defensio competit, vt elegantur Florentinus Juris consultus docuit, in l. ut vim. 3 ff. de ju. et ff. etc.

Capit. 8m. de defensione regni Aragonum.

.1. Sicut aragonū regnū non transtulit in Dnum regem omnimodā et absolutam potestatē, seu Juris dictionem, ut j. in. c. 3. à nu. 10. et à nu. 13°. dictū est, ita neq; integrum onus ipsius regni defensionis, ac protinde regnum ipsū tuendum, ad prolixas expensas in ciuib. casib, in quib. periculū offensionis principaliter circa regnū imminet, tenet. non sicut singulæ ciuitates seipsas defendere debere diximus in c. præcedenti. nu. fin.

Considera hoc qd. ff. dicit, nam dicunt practici, quod filij ciuiū Cesaraugustanorū qui fuerunt promoti ad militiam, remanent Infantiones: et ibi dicunt de illis qui erunt naturalij loci, vnde el ciuto de tarazona, appellati, qui possunt etiam promoueri ad militiam, vt ciues Cesaraugustani, et similiter secū dū ipsos faciunt filij suos Infantiones. Sed quomodocunq; sit etiā si hos filij gaudeant Infantionū priuilegia, tn reuera Infantiones non sunt, ni si nobilis nobilis fortitudine, cor nobilis producat origine.

A.
Sed generale prædictū ciuū aragonum priuilegium limitat. in casu de quo j. c. 15. nu. 39.

exvationibus ibi positis, ita etiã ex eisdẽ ad regnũ prouẽire cuiusdẽ dissentionẽ spectare affirmãdũ est, prout in specie scribat Jony. tor quanto. 2. in 6. fil. de regalibus pulg. fol. 12. col. 3. b. que el rey. de aragon, contra diuentados del dicto regno, quieda é auian conuocar à expensas del regno, las gentes del dicto regno, que les parecerã necessarias, para resistir à las dichas rotas y armada ebl. de cuius tex. interpretati latius supra in c. 4. ex nu. 41. vide etiã tex. in d. obl. ite notandũ 31. in fo. de pupillis. gty. d. fol. 26. d. col. 2. Ĉ contra autem. ff. dicũ regi habiles, qui principaliter cum dem regiã dignitatem, regiasq; hera concernunt defensionẽ processus expensis debet sustinere, ad quã prosequendã inuitat ut. ff. lib 2. cap. . At in his quidẽ regi et regno simul cõmunia sunt, cõmunis et est utriusq; defensio ad cõmunes quoq; expenses faciendas. Sed quãuis hec ita de iure nõ procedant, nihilominus aragonẽsium erga regem suum fidelitas nũq; illos nun. — regiã dignitati verecundiores permisit, quin processus laboribus et expensis illũ semper, atq; ipsos regũ honores strenuam attribuerit defensionẽ. atq; similiter dicit. ff. circa subditos fuit regũ remissimos regũ aragonũ affectio, quod nũq; illos ab aliquo offensos, omisérit, reliquérit q; indefensos. vtq; ad proprium regium sanguinem extendendũ, et multis in locis ex hucusq; nõ dubitãdis. Possem equidem in presenti plures ac prope infinitos ~~in hoc loco~~ ab aragonensibus viriliter constanterq; factas defensiones recitare, nihil timere à proposito recedere precipiens: Tamẽ ẽ notabilem omittere non omittam, quã regnũ aragonũ, simul cũ regno valentie et catalonie principatu fecit, prodũ rege petro magno contra regem francie et alios potentissimos principes, authoritate nõ pontificij regnũ ipsum eripere potentia, ad expediendũ predictũ dnũ regem petrũ magnũ, inuadentes ut. ff. c. 5. nu. 6. de quare, admirandq; aragonensiũ fortitudinem videndi est dnõ simili in vita pditi regis. Nec ff. similiter retinere potest quã fecit insignis catalaunensis ciuitas prope et ero dnõ rege petro 4to contra petrum castelle regẽ, cui cũ exercitu equitum et peditum milia hominũ ciuitatẽ ipsã obsidenti, remoto cũ regis, regniq; suffragio, ita restitit fortiter atq; strenue, pdmunitionibusq; et ~~munitionibus~~ pdictis deiectis, nihilominus eadem ciuitate potentissimus potuit minime, q; rex de nobis magna — et precelsa aragonensiũ facinora graniter cõmemorat et extollit sanita. i. g. lib. . cap. . Neq; hinc illare honorificũ quidẽ, numeros diuersos nomen — decantate defensioni sinit cum tuccam, à nobilissimo perpinniani obsidio et pro dño rege Joanne 2do facta contra Gallos regem, cuius potentia undiq; — consumta, ad pdictum oppidũ obsidendũ accessit, — tergiq; longo diuturnoq; tpe exhibita. vtq; vi coprimere nequit, — Cotius abipsis perpinianensibus, non semel, sed iteru atq; iteru fugerata ab obsidione veluti fugiens pestilẽs hostis, diuersata fortitudine, qui cũ ẽt deficientibus cibis, quibus ad herbas et radices, deinde ad domestica animalia, cheuos ff. Vabos, atq; canes, postremoq; ad mortuos humanos corpora, atq; his deficientibus, ad proprios suos cadauera pro necessario alimento, miserabili fame, quibus à audita rabie, deuenissent, ut pene miraculũ seu prodigium quoddã ~~ab~~ ibidem nationibus visum sit. ~~ibm~~. Pergeam triplicem dissentionem (aliis omissis, gratia exempli, adductam) alteram à toto regno, alteram vero ab vna illius duntaxat ciuitate, et postremam tandem à singulari oppido eiusdẽ, factam, aduersus tam tam potentiam, facile cuicũq; apparebit, quãta quamq; strenuitate, aragonũ vires, et circa regis fidelitatem, gregariq; patrie dissensionem vis. et animosa constantia.

1. 2. 3. 4. 5.

Caput. 9m De Regimine Regni Aragonum, &c. per quatuor stamenta. &c.

.1. IN precedenti capitulo dictum est de regimine seu defensione regni, tempore belli, atq; ideo sequit dicendū de regimine seu gubernamine illius tpōre pacis. Et quia regnum á deo optimo maximo est cōfouendum, et á prelatis ecclesie, et tam baronibus gubernandum, ut dicit in for. unico. in pō. de confirmatione monete fol. 171. col. 3. secundo. de secunda confirm. monet. fol. 172. col. 2. in fi. in xpti nomine. cod. fl. col. 4. atq; etiam in for. unico de augment. et cudit monet. fol. 173. col. 2. in fi. in similib. in xpti nōi.

.2. fol. 174. col. 2. in pō. Proinde. ff. ad regimen, seu ad gubernationē regni, quatuor stamenta, [illegible] statuta, seu deligata sunt, ex quatuor generibus hominum, qui in regno ipso reperiuntur. Unum silicet et primum ex ecclesiasticis, alterum et secūdum ex [illegible], seu militibus maioribus, alterum et tertium ex militibus et infantionibus, seu nobilibus minoribus. Alterū tandem et quartum ex ciuibus et hominibus honoratis ciuitatum, et villarū, aliorūq; locorū regni, nam generique aragonensiū duobus his quatuor generibus hominum continetur.

.3. ut. ff. lib. . cap. . latius explicimus. Dicuntur autem ff. stamenta, quia omnes qui in eis congregant stant sufficienter, videntes, et considerantes ea, que ad optimū regni statum pertant, eidemq; regno in cōmuni expediunt, atq; conueniunt. Alquando stamenta sunt congregationes cōes, qui ingenti, magnaq; solicitudine, regni subuent guernationi, nam et plen. stare, (siquo stamenta ipsa denominando) proce et vere significat re animate exercitio atq; in se, et sua propria sole vota continentia, et sic aliquem esse proclum, paratum, ad aliquid exercendum adhibita diligentia faciendū, ut et scribit ipse dictionario. plo. stare, et plo. stator dicitur ff.

.4. Item ff. qi sicut stantes debent stare firmi, et constantes, in his que reipublice interesse, ita et publice utilitati quatenus cōmodi nunq; anteponit. Tandem atq; stamenta dicunt, qi sunt velut fundamenta totius regni statu; nam ut ff. hoc cod. lib. cap. . dictum, leges seu fori regni ab eisdem et de eorundem consensu ferentur, perquos regnū ipsum gubernatur et regit. oportet igit firmissimi stare, et firmissimis etiā leges seruari.

.5. Vlterius ff. et brachia appellant. qi quemadmodū brachia corporis humani, alteris membris corporis, et etiam sibi, necessaria ministrant, ita et qui in stamentis, seu brachijs congregant, universo regno (quod est instar quasi corporis) et per consequens alteris aragonensibus, qui sunt huius mistici corporis membra, sibiq; etiā, necessaria tractant atq; ministrant. Et qa tandem in ipsis totius regni potentia viribusq; consistit, nā per brachia [illegible] potentiā regni. frequentissimū est, ut per ambrosiū ff. ff. bracha, pō potentiā quasi. Hec igit ff. regni stamenta seu brachia antiquitus (ut ff. in. cap. . dicebat) consueuerunt congregari, in cesaraugustana vbe, tamq; in ea que est regni caput, et tamquā in loco in medio regni sibi arto, et eq; commodo, ut ad ipsū facilius aragonenses venire, et ibiq; congregari possent. Ac proinde in predicta ciuitate sunt amplissime deputationes domus, ita dicte, qa ad pre dictas congregationes ibidem faciendas, instituuntq; et ibi minus ad ministrandum, sunt deputate seu designate, ut constat ex for. 1. de iust. administranda. in domibus deputati regni. fol. 46. col. 2. In quibus, singulis stamentis singule sunt destinate loca, singuleq; sedes constitute debito ordine, iusta cuiusq; stamenti dignitatem, ut in d. for. 1. 6. vertitur.

.7. tota de habitation. fil. d. fol. 46. col. 4. Quibus ff. ita tellatis pro maiori intelligentia eorum que in legibus dicenda sunt, sciendū est, quod cū impossibile sit aragonenses in stamentis perpetuo permanere congregatos, ideo sicut in populo romano, senatus vicem populi gerebat ut probatur per. ff. l. 2. §. deinde qa. de iustitia. et iure. ff. l. non ambigit. ff. de legibus. et constat. pō. senatus consultū (ad instar senatus) deputati sunt, qui vicem [illegible] quatuor stamentorum atq; regni totius gerant, non quoad omnia, sed quoad ea, que frequenter sunt administranda. quor congregatio (qi ipsi deputati sunt ad regni regimen) deputatio dicit, residetq; in pdictis domibus deputationis de quibus ff. in. pcedenti. atq; dimidit in plura officia, seu plura ministeria, necessaria ad optimam regni gubernatē.

A.

1 in loco ubi qr quibus ibi ponit. ita et uarones isti, seu viri aragonenses, debent stare firmi et constanti, in his que rei publice etc.

Officiales igit deputationis sunt qui secuntur. Videlicet.

1. Deputati Regni.
2. Clauarij Insaculationū. qui idem sunt atq regni deputati.
3. Computatores deputationis.
4. Aduocati Regni.
5. Procuratores causidici Regni.
6. Notarius extractus deputatorū.
7. Notarius perpetuus deputationis.
8. Portarij deputatorū.
9. Archiuerus deputationis.
10. Administratores, seu Arrendatores generalitatum regni.
11. Collectores generalitatum.
12. Custodes generalitatum.
13. Inquisitores officij Iust.e arag.nū
14. Iudicantes Iust.e aragonum.
15. Notarius Inquisitorū officij Iustitiæ aragonum.

Ex quibus prouidentur.

Per Insaculationem.

1. Deputati regni.
2. Clauarij Insaculationum, qui ijdem sūt atq deputati, eademq creantur in saculatione.
3. Computatores deputationis.
4. Aduocati regni.
5. Procuratores regni.
6. Notarius extractus deputatorū.
7. Inquisitores officij Iust.e arag.nū
8. Iudicantes officij Iustitiæ arag.nū
9. Notarius Inqsitorū officij Iust.e arag.nū

Per nominationem.

1. Notarius perpetuus deputat.is
2. Archiuerus deputationis
3. Portarij deputatorum.
4. Administratores generalitatū.
5. Custodes generalitatum.
6. Collectores generalitatum.

De quibus ōnibus est in sequentibus sigilatim dicendum.

Caput. 10.m De Deputatis Regni aragonum.

Primum ergo atq principalem (inter omnia deputationis officia) locum obtinēt deputati, nam et eorū munus supremū est omnium, cæteris, quasi pro adminiculis illius, institutis, eidemq subordinatis: ac proinde primo etiā loco de illis agendū est. et primo videndū, unde deputati dicantur, quod quidem facile cognitum datur, siquidem deputati appellant. q.a revera parati seu designati, atq deputati sunt. ad regnū regendum et gubernandū ut 3. in c. precedenti. nu.o fit. Secundo ✝. videndū est quot sint numero predicti deputati viri, sunt enim octo viri amplissimi, ex quatuor stamentis, seu brachijs deputati, s.t duo pro stamento ecclesiasticorū, duo pro stamento nobiliū maiorū seu viccorū hominum, et duo pro stamento militū, et Infantionum, seu nobiliū minorū, atq duo tandem, pro stamento universitatum regni, ut probat tex. in actu curiæ tt.o nu.o de diputados. fol. 68. col. 3. in fi. atq in actu curiæ. tt.o del off.o de los diputados, i del salario de aquellos in p.o fol. 89. col. 3. Tertio ✝. videndū est quando habuerit principiū deputatorū officium, circa quod immorandū non est, q.a nec perfecte cognosci pōt, nec interest an illius ignoret vel cognoscat origo, tamen dicendum est id prorsus ignorari. q.a ōnes fori, qui de eo locunt, tractant, ut de off.o iam in esse producto, nec aliquid de eius producte dicunt. ut latius scribit bardaxi. in rub. de off.o deput. q. 1. nu. 1. fol. 132. col. 4. quanta vero sit eius antiquitas ex foris ipsis et curiarū actibus de eodē tractantibus deprehendit. Quarto videndū est ✝. à quo seu à quibus crehēt, vel constituant. regni deputati. cui quæstioni facile etiā respondet. Nam cum octo viri deputati sint procuratores quatuor stamentorū ut 7. in c. nu. ab eisdem, seu à generali curia aragonensium creandos esse constat. q.a procuratorā suo principali constitui debet. ut ex toto fere tt.o ff. de procuratoribus, ac proinde curiæ gli competere potestatem creādi deputatos ex iuribus 7. statim recitandis comprobat. Quinto videndū est qualiter deputati crehent seu constituant. in quo varia ex varijs temporum successionibus referenda sunt. atq ita sciendū est antiquitus deputatos creari ab ipsa met generali

curia

curia aragonien̄ seu expressam nominationem, = ut docet Bas dict. ō. proxime. q. 2 nu. 2 ⁊ p.° fol. 133. col. 2 quod nec difficile erat cū genetij curia à pncipio regni, singulis annis, post vero, de biennio, in biennium celebrari. ut. ff. c. nu. .6. Anno autem 1436. cepit generalij curia, non quidē, sed cer. cōmissarij ad id specialit delegati deputatos nominare, deinde ad hoc cōmissionē archiepi cesaraugustano, et nostris aragonum, ut ipsi nomine curie deputatos create, nominarent, atq eligerent, ut constat, ex actu curie. tō cōmissionis al arcebispe de caragoca ⁊ al Justa de caragoca solve los offos delos diput. ecclā. fol. 50. col. 3. in p.° actu. in p.° é solve la eleccion, é nominacion ecclā. nuncupato S. é no regnens. fit. fol. 60. col. 2. in p.° quidam reperit etiā Bardax. d. q. 2. d. nu. 2. quā cōmissionem dicūs rex (ut presupponitur curie) laudabit, et approbauit, in actu el Señorrei. eod. tō cōmissionis al arcebispe ecclā. d. fol. 60. d. col. 2. .7. Tandem fuerunt anno 1495. adquisitione deputatos per inſaculationem faciendā, deuentum est, ut probat tex. in actu curie. tō Codex à 48. pers. para inſaculars ecclā. fol. 66. col. 3. cum aliis ⁊ latius alegandi, et qd inſaculationi fuerunt nouissimi deputati curandi, sed etiā alij regni officiales (quibus in facultatem prouidetur) conficiendi cōmuniter est, ideo, ne eādem pluribus in locis repetamus, subsequenter de inſaculatione deputatos, aliosq regni officialium dicetur est.

Caput II. de Inſaculatione Deputatos, et alios regni officialiū

.1. Inſaculatio enim (ut à nomine sumpsimus) dicit à sacco, seu sacculo quodam, in quo cedule nominū inſaculatorū continentur, nuncupatur. quasi in saccū delatio, seu missio. Ruffus qd huiusmodi saccus bursle formā habet, bursa etiā appellatus, ad probandā inſaculatio, inclusio latio quasi nominat. ut in for. nuncio. de inclusatione offi regni fol. 26. col. 4. for. 1. tō. fuero inquisitionis offi. dict. aragō. fol. 76. col. 1. in fi. et for. ēpar. qui las sentt. ll. eod. tō. fol. 78. col. 4. atq in actis curiar. ⁊ generaliū recitandi. .2. Secundo dicitur loco videndum est in quibus officijs sit faciendā inſaculatio. et resolutiue dico eam fieri cum fuit in nouem officijs. ⁊. relatis in c. g. nu. fit. p.° qui inſaculet. atq ideo 1.° fit in offo deputatos regni, ut probat tex. in for. item statuimus 2. dicto offo deputatos fol. 26. col. 2. for. nuncio. de generalitij qui ad offa extracte non admittent. d. fol. 26. col. 3. in fi. l. sera extracto ex deputato ecclā. extractio enim inclusionē ꝓsupponit. et in for. nuncio. de inclusatis offi. eod. fol. 26. col. 4. in d. ⁊ quiere ladita Señoria rey. na. b. en los offos de diputados ecclā. fol. 27. col. 1.° atq in actu curie. tō. extractionis de diputad. fol. 66. col. 4. et actu. tō. á trece del mes de febrero. fol. 67. col. 3. in d. los quales en presentia. x.° et facta inclusation. b. como los diputados ecclā. sub. tō. foden á 48. pers. ecclā. fol. 66. col. 3. et in actu curie. tō. de la Inſaculation de los officiales del regno questio ecclā. d. fol. 67. col. 4. in quibus similiter de inſaculandis seu inclusandis, extractis .3. hendijs deputatij agit. Secundo ⁊ secundario fit in offo. clauariat. ꝑ. clauarij hunc etiā deputati ut in actu curie. tō cōmissionis delos Rabs fol. 70. col. 2. cūctis sequentibus. et ⁊latius atq ideo eadem inſaculate. et extracte qua deputati create, constituunt etiam clauarij simul, tamen licet iidem sint clauarij et deputati, officiū clauariat distinctum est et se- .4. parata ab offo deputatos. Tertio ⁊. fit in offo computatos ut probat actus curie. tō. extractionis de contadores ecclā. fol. 76. col. 3. et petitionis actus. tō. forma de la eleccion é nominati. del examinador de contos fol. 77. col. 4. Quarto fit in offo aduocatos. ejūdē curie. in diuersis actibus. Sexto fit in offo procuratos. fiscalis. curie. in diuersis actibus. d. los quales en presentia. d. x.° et facta inclusation. b. aduogados del regno ecclā. d. fol. 67. d. col. 3. d. actu curie. in x.° tō. de la inclusation delos officiales del regno questio ecclā. eod. fol. 67. col. 4. actu curie. tō. de aduogados de la regno fol. 79. col. 3. et actu curie. tō. inclusation aduogad. ecclā. fol. 81. col. 2. .5. Quinto ⁊. fit in offo procuratos fiscalis. iuxta dispositionē ecclā. in diuersis actibus. ⁊. proxime in precedenti ꝑ. quarto fit, relatis addito actu curie. tō. bolsa de procuradores ecclā. fol. 80. col. 2. Sexto fit in officio notarij extracti deputatos. et per dē. abilitandi in d. x.° 4. aduersi atq in d. actu curie. tō. extracti. de dict. ⁊. primerament. los sacada la carta fol. 68. col. 4. et in ꝑ. é despues los sacada de la dicta carta fol. 69. col. 2. in fi. et in actu curie. tō. del iuramento delos diput. 7 not. d. fol. 69. col. 4. .6. Septimo fit ⁊ in offo inquisitos officij iuxte aragō. d. fol. 26. d. col. 3. in fi. b. inquisitor ecclā. d. for. nuncio. deperd. que extract. ad offa non admittant. de inclusatis offi. eod. fol. 26. col. 4. in d. ⁊ quiere la dicta Señoria. b. en los offos de diputados inquisidores ecclā. d. actu. á treze dias d. x.° et facta inclusation. d. fol. 69. d. col. 3. d. actu delas inclusiones delos offos ecclā. eod. fol. 67. col. 4. in x.° atque in actu curie. tō. extracti. de contad. é inquisidores ecclā. fol. 76. col. 3. Octauo fit in offo iudicatus inquisitā iuxte aragō. et cūctis fuerit abilitatis in x.° precedenti septimo, alegatij. et in for. é forma los sentt. ll. tō. fuero inquisiti. fol. 78. col. 4. et actu curie. tō. extractionis delos iudicantes fol. 81. col. .7. 2. Nono et ⁊ vltimo inſaculatio fit in offo fuerij inquisitos et iudicantis offi. iuxte aragō. ut probat actus curie. tō. cōmissionis al arcebispe de caragoca ecclā. fol. 58. col. 4. in x.° actus. b. para los offos. de inquisidores ecclā. é notarios delos dictos inquisidores ecclā. atq actus curie. tō. extracti. de contad ecclā. in. b. item statuimus. d. fol. 76. d. col.

.b. en la qual estan las bolsas delos Inquisidores del Regno de aragon; e,
.8. notario de aquellos est. Et vbi fuerint Inquisitiones fiant. Ferenciq; intelligentia sciendū est officiū deputationis diui di Regni quatuor stamentorū regni, ut dicit tex. in auth. curiq; tit. in pr. tit. delosso de dirigent, y otros ossicios delos del regno fol. 90. col. 4. ac etiam de Inquisitionibus etiam seu inhibitionibus subscripta 4or. stamenta diuidunt. Inq; singula stamenta singulas etiam curias, in singulis officijs habent. atq; ideo ut à principijs incipiamus. Inquisitio, seu Inhibitio deputator. Et. fit in decem curijs, duabus pro stamento militū y. pro stamento ecclesiastico, duabus pro stamento nobiliū maiorū, duabus pro stamento nobiliū minorū, et reliquis quatuor pro stamento universitatū. In qua curia. Curia est prelatorū ecclesiastico. ex auth. curiq; tit. extraxit. de dirigent. b. primeramente sea sacada fol. 67. col. 4. in pr. è luego primeramente, la bolsa intitulada de prelados diputados fol. 69. col. 1. in pr. Secunda capitulariū ecclesiastico. d. auth. curiq; tit. extraxit de dirigent. in 8. è aprés sea sacada dela dicha casa, la bolsa intitulada de capitulares diputados. d. fol. 69. d. col. 1. in fi. hec sunt prostamento ecclesiastico. Tertia nobiliū maiorum prima. ex cod. auth. curiq; tit. 8. è aprés sacada dela dicha casa, la bolsa intitulada, bolsa de nobles diputados primera. d. fol. 69. col. 2. in pr. Quarta nobiliū maiorū secunda, in cod. auth. curiq; in 8. è aprés dela dicha casa sacada la bolsa segunda de los nobles diputados. cod. fol. 69. d. col. 2. ibi Tricicium. Quinta nobiliū minorū militum. Et. d. auth. curiq; 8. è aprés sea sacada de la dicha casa, la bolsa intitulada, bolsa de caualleros diputados. d. fol. 69. d. col. 2. a medium. Sexta nobiliū minorū in fundo medium. Sexta nobiliū minorū in fundo medium. Sexta nobiliū minorū in fundo medium. ex cod. auth. extraxit de dirigent. 8. è aprés sea sacada dela dicha casa, la bolsa intitulada, bolsa de infanzones diputados cod. fol. 69. d. col. 2. in medio. atq; hec quatuor sunt prodicta 4or. stamenta nobiliū, maiorū silicet et minorū. Septima Et. ciuitatis Cesaraug. extra eūdem auth curiq; 8. è aprés sea sacada dela dicha casa, la bolsa intitulada, bolsa de diputados dela ciudad de çaragoça. Nam Cesaraugusta ama urbs, ut metropolitana, atq; insigne regni caput, curiam propriam, ac singulare habet. ex auth curiq; tit. de la insaculation delos ossicios del regno guele
fizo ctes. fol. 67. col. 4. in 8. quanto à la ciudad de çaragoça. fit. fol. 68. col. 2. Octava ciuitatum regni extra ciuitatē Cesaraugustā. d. auth curiq; tit. extraxit. de dirigent. in 8. è aprés sea sacada dela dicha casa la bolsa intitulada, bolsa de diputados delas ciudades del regno, fuera dela ciudad de çaragoça. d. fol. 69. d. col. 2. a post medium. etiam d. 8. è assimesmo yorgue mas lastamente. in pr. è aprés otro rendolino cod. fol. 69. d. col. 3. Nona villaꝝ regni. ex d. 8. è aprés sea sacada dela dicha casa, la bolsa intitulada, bolsa delas ciudades ctes. b. ó la bolsa intitulada, bolsa de diputados delas villas. atq; cod. 8. è assimesmo yorgue mas lastamente, in pr. è el otro año segaque. b. è el segundo dela bolsa intitulada delas villas. Decima tandem et vltima cōmunitatum regni (ut vulgo dicunt) d. 8. è aprés sea sacada de la dicha casa, la bolsa intitulada delas ciudades ctes. b. ó la bolsa intitulada, bolsa de diputados delas cōmunidades. atq; ctes d. 8. è assimesmo yorgue mas lastamente pr. è el otro año aprés el 2do.; b. è el segundo dela bolsa intitulada delas cōmunidades ctes. atq; hec quatuor vltime sunt pro stamento universitatum. Visso de curijs officij deputator, ad curias alios officios procedendū est. Clauarij. Et. antē prefatā curiam non habent cū ipsi, et deputati, y dem tint, atq; simul Inquisitent et extrahant ut. s. hec cod. capi. 3. ac prothinde illos et deputator curia cadē est. Computatores vero et Inquisitores simul Inquisitent in alijs decem curijs, eydem nominibus, quibus supra, intitulatis, atq; eadem diuersitate stamētor ecclesiastico, Nobiliū maiorū, et minorū, universitatum, distincte, et separatim atq; ex eis dē decem curijs, quibus sunt simul Inquisitati predicti computatores, et Inquisitores, extrahunt ut clare constat ex auth curiq; tit. extraxit. de contad. ctes. 8. item statuimus, y ordenamos. b. ti. del archiu sacada la caxa, en la qual estan las bolsas delos Inquisidores ctes. fol. 76. col. 3. Iuncto. 8. los quales assi extractos. et 8. è los otros quatro restantes. cod. fol. col. 4. et 8. è seneido de el ossio fol. 77. col. 2. in fi, et 8. la qual extraction el primero, el 2do. fol. cod. col. 3. Ex quibus Et. venit declarandus, tex. in cod. auth curiq; tit. extraxit de contadores ctes. in d. b. è seneido el ossio d. fol. 77. d. col. 2. in fi. in pr. è otro de la bolsa delas universidades fuera de çaragoça. fol. cod. col. 3. in pr. cui simili tex. in d. demanera que el año cod. col. 3. in fi. in pr. et dela bolsa de universidades ctes. fol. cod. col. 4. in fi. v. illa pba., dela bolsa delas universidades, significant Inquisitionē, vel extractionē facienda expensa curia de tielas universitatū extra ciuitatē Cesaraugustā, non vero quod curia universitatū extra Cesaraugustā sit vna duntaxat. Aduocati demū Et. regni vnicam curiam habeant, ex auth curiq;

tit. de aduoc.

Interpunctula est que hemi. nihil ne ff. Dels in c. 14. nu. 27. et 28.

to. de advocados del reyno. b. vian de sacar de la bolsa de los advocados del reyno esp. fol. 79. col. 3. Quedit esp. Procuradores
pa. ut in actu cuiq. to. bolsa de procuradores esp. in fo. col. 2. Atq; M Notario extracto deputatoy. ut con-
stat ter. in actu cuiq. to extraction dedigut fol. 68. col. 4. in fi. c aggrey la sacada, de la dicha caxa, la bolsa intitulada, de notarios de diputados fol. 69. col. 2. in fine.
Item aten Burgy Curie Inquisitoy offiij Justic aragū sunt de-
18. cem. 15. pe computatory. Vltimy. ff. Iudicantes officium
Justic aragū septem numerant Curiij intraculandus.
ff. Prima pe Curiatoy ceteroy. ut constat ex foro. c por
q̄ los sentey 11. to fory Inquisitorij esp. fol. 78. col. 4. in fi. c
q̄ presenty todos. pe. a saber y q̄l nota los redolins
de la bolsa intitulada de q̄rulador fol. 79. col. 1. Secū-
da capitulariū ceteroy ex cod. for. 11. d. c aggrey sea
sacada la otra bolsa intitulada de capitulary, d. fol.
79. col. 2. Tertia nobiliū minoy. ut in d. for. 11.
d. c aggrey saquen de la bolsa de los nobley. cod. fol.
79. d. col. 2. c de q̄ hec Curia nobiliū in hac insa-
culatione non dimidit in q̄rta et 2da. q̄rta
19. in insaculatē deputatoy. Quinta ff. nobiliū
minoy militū. ex cod. d. c aggrey saquen de la bolsa
de los nobley. pe. c de la bolsa intitulada de los cam-
bers. Quinta. nobiliū minoy Infantionū
ut in d. d. c aggrey saquen. pe. c de la bolsa intitula-
da de los infanzones esp. Sexta ciuitatū exsaraq-
gustē. ex cod. d. c aggrey saquen. pe. c de la bolsa in-
titulada de los ciudadanos de la ciudad de Caragoça.
Septima et vltima aliaq̄ ciuitatum regni
extra ciuitatē exsaraugustē. ut in d. d. c aggrey sa-
quen. pe. c de la bolsa de los otray ciuitatida-
20. des. d. fol. 79. d. col. 2. Neque ff. etiā hec diuer-
sitatū Curie in hac insaculatē solebant dimidi sicut
in insaculatē deputatoy. ff. in Curiā villaq; ciuita-
tū, et cōmunitatū, q̄. illas subdiuisio facta fuit anno
1519. extrahe. de qua in d. actu cuiq. to extract. dedigut.
d. fol. 68. col. 4. in fi. c affinemos por q̄ mas lestamenty
fol. 69. col. 4. in pe. et extensa ad insaculatē ex q̄sito-
rū q̄rōnimodā vellationē q̄est in d. actu cuiq. to
extracti de cont. fol. 76. col. 3. ad d. actū cuiq. to extra-
cti dedigut. Hoc vero ad insaculatē Iudicantū
offiij Justic aragū. in qua nihil innouatū est ex d. for. q̄a
q̄ los sentey 11. anno. 1467. edito sub to fory
21. Inquisitionij. esp. d. fol. 78. d. col. 4. ff. Vltimo tandē
ad offiū notarij extracti Inquisitorū, et Iudicantū
conquesta Justic aragū. in ea est Curia constituta,
ex d. actu cuiq. to extraction de cont. esp. d. fo.
ite statuimos, y ordenamos. b. en la qual estan
los bolsy de los inquisidory esp. c notario de aquellos
esp. Quarto iam loco, q̄rici q̄litates de q̄q̄ por-
tune in dirimendum est q̄litates tenemur in Curie insa-
culatōnū q̄ dicte ~~Curie~~ et dico quod ōnes et singule
22. ōnū tyngulatū offij Curie, Curie atq; sigilate sigilo
deputatorij existunt. Iuxta dispositionem text.
in d. actu cuiq. to extracti, dedigut. d. fol. 68. d. col. 4.
in fi. ite statuimus fit. fol. 79. col. 4. et in spe. debeūt
deputatoy in d. c aquel que sera tenpto. pe. la qual
den aggrey sebada cod. fol. 69. col. 1. et sic de aliij, qua-
sic omnibus similibus tuncq; vellatis. Rursus nō omnes

Curie deputatoy de quibus. s. à nu. 9. ad nu. 15. et Curie
notarij extracti comendi, de qua. s. nu. 17. x. et alij in to.
extracto. Meludunt simul in quodam armario (quod
vulgo caxa dit) ut probat text. in d. actu cuiq. to extract.
dedigut. b. primerament sea sacada la caxa, en la qual
estan los bolsy de los deputadot, c notario d aquellos d.
fol. 68. d. col. 4. in fi. et quasi de omnibus dictis illis.
23. Secundo decem Curie Inquisitoy atq; computatoy. de qb⁹
s. nu. 15. pe computatory. et nu. 17. pe inquisitoy. et Cu-
ria notarij extracti predictoy. de qua ex. s. nu. 21. in ali-
quod armario seu caxa recludend. Iuxta text. in d.
actu cuiq. to extraction de contad. ffite ite statuimos, y
ordenamos. b. sia del archiu sacada la caxa en la qual
estan los bolsy de los Inquisidory de la fee del regne de
Aragon. c notario d aquellos. d. fol. 79. d. col. 4. Item
Curie Iudicantiū offij Justic aragū alio similiarma-
to. fory Inquisitionij esp. fol. 78. col. 4. in fi. los quales
dicty bolsy sean requestos en la caxa intitulada, caxa
de los dieciocho Judges Judicantes esp. fol. 79. col. 1. in pe.
Atq; similiter reliquę duę Curie aduocatoy et pro-
curatoy regni continuo ordine suo distincto armario, re-
24. seruent. Exquibus ff. armarijs vnumquodq; habet
quinq; diuersas, distinctas, atq; segregatas clauses ut de
armario deputatoy. probat text. in d. for. c porque los
sentey. 11. to fory. Inquisitionij. in fi. la qual tenga cinco
clauses. b. segun los clauses de la caxa de los bolsy de los
sedetene por los dichy deputadot esp. fol. 79. d. col. 1.
in pe. atq; in nouis alexandrij ff. in cap. Legati. de armario
Inquisitoy et computatoy. text. in d. actu cuiq. to extrac.
de contad. in fi. c aggrey tornada los bolsy en la dicha
caxa, aquella sea cerrada con los dichy cinco clauses
d. fol. 76. d. col. 3. in fi. Armario vero Iudicantiū
text. in d. for. 11. d. fi. la qual tenga cinco clauses. to fory
Inquisitoy. cod. fol. 79. eadē col. 1. in pe. Que ōnes clauses
cōtinent clausurij de qb⁹ in c. sequenti, ut modo et
forma ibi explicandi capit obseruent atq; custodiat.
25. Predicta tandem armaria ff, seu predicte caxe,
sunt vulgari nōe stamnoj, repositę sunt in de q̄nta-
nonj archiuo. ut de 1o armario. q̄to text. in d. actu cuiq.
to extract. dedigut. d. fi. primerament sea sacada,
b. de la cambra del archiu d. fol. 68. d. col. 4. in fi.
de secundo text. in cod. actu. extract. de cont. d. fi. statui-
mos. b. sia del archiu sacada la caxa esp. d. fol. 76.
d. col. 3. de tertio text. in d. for. c porque los sentey. 11.
to fory Inquisitoy. in fi. los quales dichy bolsy sean
requestos. b. la qual caxa este c sia custodida en
el archiuo de los dichy cinco de la deputacion d. fol. 79.
d. col. 1. in pe. Quod quidē archiuum seruat adhuc q̄prię,
atq; dicty clauses habet ut ff. suo loco apparebit.
26. Hec autem omnia magnifica disputabilia, ad rem
consequentem ordinē exdiuersis locis in medio equidem
vtilia labore redacta, et ff. vltenius redigenda, et si
legenti stilla, et quasi sastidiosa videri possint, tamē
si rectę perpendant, et nobis necessa prosciuenda
sunt, et extranei proexemplari repetenda; sunt
enim prudentissimę cautę abexazonensibus Inquisitu-
ra ad cultū diū insaculationum, ne illę prefranden
vnq; violari possint, de quibus intrinsecis incorruptis verey
Iudicy atq; officialy extrahant, qui etiam intrinsecis
et in corruptis Iudicent, numeroq; sua versetur
ut deprehendit. ex tex. in actu cuiq. in pe. to cōmissio
de los Rabey. fol. 70. col. 2. Diuidit. 2o insaculatio
27. ex vno archiuo, in quatuor armaria, seu caxas, qua-
rum prima ~~Curie~~ 1a de custodij Iudicandi. diuidit in vnde-
cim Curias, secunda 2a Inquisitoy in alijs vndecim, et
3a nostę Iudicantiū, in septem. 4ta tandē aduocato-
ry et procuratoy in duplicem decimadam. atque
ides omnes in insaculationū Curie sunt numero XXXJ.

Sed quia magis veritas, occulta fide, quã per anuy animij hominum Insinuãt. ut dicit Justinianus Imperator in ℔ Instituti. de gradibꝫ. ideo oportunũ duxi, post reservationẽ Insaculationũ, cazũ & ꝑsonarũ descriptũ, taliter quod possint, et auribꝫ et oculoꝫ Inspectionẽ, adipisci. &c. —— &c

Armarium officij Regentoꝝ, et clauicꝫ sim. ꝙd subdividit in.

1ª Bursam ꝓlatoꝝ ecclesiasticoꝝ. et 2ª Bursam capitularium electoꝝ.

3ª Bursam Nobilium mayorum 1ª et 4ª Bursam nobiliũ mayorũ 2ª

5ª Bursam Nobilium minoꝝ militũ. et 6ª Bursam nobiliũ minoꝝ Infantionũ.

7ª Bursam ciuitatij Cæsaraugustæ. et 8ª Bursam aliaꝝ Ciuitatum regni.

9ª Bursam villaꝝ Regni. — et 10ª Bursam Communitatum Regni.

11ª Atꝫ in Bursam notarij extracti Regentoꝝ.

Armariũ officij Inquisitoꝝ et capitularium ꝙd diuidit in.

12ª Bursam ꝓlatoꝝ. et 13ª Bursam capitularium.

14ª Bursam Nobil. mayoꝝ 1ª et 15ª Bursam Nobil. mayo. 2ª

16ª Bursam nobil. minoꝝ milit. et 17ª Bursam nobil. mino. Infantionum.

18ª Bursam ciuitatij Cæsaraugtæ. et 19ª Bursam aliaꝝ ciuitatũ regni.

20ª Bursam villaꝝ regni. et 21ª Bursam Communitatum.

22ª Atꝫ in Bursam notarij extracti Inquisitoꝝ.

Armariũ Insaculationum diuiditur in.

23ª Bursam ꝓlatoꝝ. et 24ª Bursam capitularium.

25ª Bursam Nobiliũ mayoꝝ. 26ª Bursam nobiliũ militum. et 27ª Bursam nobil. Infan.

Armariũ officij Iudicatũ. ꝙd diuiditur ꝛꝛ.

28ª Bursam Ciuitatij Cæsaraugustæ.

29ª Bursam aliarũ ciuitatum regni.

Armarium officij Aduocatoꝝ. et procuratoꝝ regni. ꝙd diuidit in.

30ª Bursam Aduocatorum Regni.

31ª Bursam Procuratorum Regni.

Caput 12m. De Clauarijs Insaculatis.

.1. Clauarij enim dicunt a clauibus, quas ex offic. exercent, de quibus primo videndum est quot sint maneras clauarij, atq; quis illius intelligentia aduertēdū singulas armarias insaculationū quibus hūc clauis ut s. p. c. p. cedunt. nu. . dicit est, que sunt omnia diuersa, scilicet quod ad aperiendū, vel claudendū quodcūq; omnes adesse clauis simul est necessariū, [illegible] tamen quelibet clauis singule singulis clauarijs cōmissa. ut hic, caute, ac fideliter insaculationes seruent. ut dicit alter cumij. to cōmissa del Sor llabes i p.o fol. 70. col. 2. de probande in volle nuij clauarij, nentiqua quocūq; euenij. to encomienda del Sor llabes encasa quelos dīs tador ehs. fol. 71. col. 1. in p.o conesto empero ead. fol. col. 2. in p.o et p. latius. Quibus presentatis exhibet quibus esse clauarijs insaculationū, quod singulis subsequentes clauis habent, ut in iuris, statu proxime allegatis. .2. Secundo dubitatū est qui sint hi quinq; clauarij; Sunt enim quatuor ex ordinarijs deputatis, et quintus alq; vltimus notarius ipse exhauarij cōpū deputatos. ut probat tex. in for. c. quoniam lex sentij 11. to fori inquisitōr. ehs. fol. 78. col. 4. in 8. ligual tūga. Circa clauis, concipies quelly detenedores por los diputados, e notario de aquellos ehs. fol. 79. col. 1. at q. d. alter cumij. to cōmiss. del Sor llab. i. fol. 70. d. col. 2. cū alijs legitis. Primus igit clauarius est deputatus presbyter. ex d. alter. cōmiss. del Sor llab. in 6. dā á saber el diputado plado. Secundus, deputatus nobilis maior, exclusa nobilium maiorū á deputatis. ut capitat. ex d. 8. es á saber el diputado. in p.o e el diputado nobl. .3. Tertius deputatus militis, vel infantis, ex ead. 8. es á saber in p.o e el diputado caualler ehs. alternatiue, si ita gō quo anno sit clauarius deputatus militis et alter infantis. ut habē, in 6. e quelos diputados que seran d. fol. 70. col. 3. in p.o Quartus clauarius est deputatus ciuitatis, ut in cod. 8. es á saber p.o e el diputado por Saragoca de caragoca ehs. alternatiue etiā, ita ut uno anno sit clauarius deputatus ex Saragoca aliq; deputatus aliq; regni ciuitatis. ut in d. 8. e que los diputados que seran. Quintus tandem et postremus est notarius exhibitus deputatos. ex. d. for. e porque los sentijs 11. to fori inquisitōr. d. 8. legual tūga d. fol. 79. d. col. 1. at q. in d. alter cumij. to cōmiss. del Sor llab. in p.o in p.o á los diputados e notario .4. ehs. d. fol. 70. d. col. 2. Quicumq; ex generalibus cumij cōmissionē perpetuā ex singulis annis accipiunt, ex extractione virtualis, qua ipsi deputati, et notarius exhibuerunt in cod. alter. cōmij. del Sor llabes, cū legitis. at q illi dare ipse cōmittunt, traddunt, quietāq; statim remanere tenentur ut p. At q idē Tertio loco videndū est de iuramento á predictis clauarijs prestando. ad quod resolutiue more solito dico quod prius quam clauis á clauarijs predecessoribus traddantur debent nouiter exhibiti deputati, et notarius exhibere iuramentū [illegible] nate officij deputatos, atq; notariatus ante illius ingressum prestandū. de quo p. in cap. . nu. . et in cap. . nu. . ut expresse probat tex. in d. alter cumij. to commiss. del Sor llaby. in p.o in d. p.o á los diputados e notario ehs. .5. b. despues que hauran prestado el iuramento que Prestan tenemdos ehs. d. fol. 70. d. col. 2. Cost. prouincie dicto iuramento tenentur veteri predecessores deputati, et notarius, clauarij clauis ipsis cōmittere, tradere nouis deputatis, et notario clauarijs tunc exhibitis. ut legislatiue probant iura allegata. s. in n. 2. et p.o primus. usq; ad p.m quintus tandem ehs. hic cōdē ordine, quo ibi referenda. Atq; statim post clauiū traditē in continenti, predicti noui clauarij, presentibus predecessoribus, etiā potest uniuersis de iuramento ratione officij clauariatus exhibent iuxta ordinatū tex. in alter cumij. to de la mesa del Sor que tienē los llabes. in p.o fol. 70. col. 3. b. alos quales segun dicho es seran encomenda-

.20.

des los dichos llabes. que ipsa presentes clauium cōmissionem, et traditionē precise ante iuramenti delationē. Iurant. Ex ergo clauarij fideliter claues, clauiū .6. rasq; insaculationū custodire, atq; omnia ad tunc officia spectantia peragere. Iusta ex presa [illegible] in d. alter. dela mesa del Sor que tienē los llabes. d. fol. 70. d. col. 3. alter cumij. to en caso de absentia del que dele tener llabe. d. fol. 70. d. col. 4. alter cumij. to en caso de absentia del que dele tener llabe. in 6. los quales hayan de prestar el Sagrament. ead. fol. 70. col. .4. alter cumij. to en caso de absentia del que dele tener llabe encomienda dllabes en caso quelos diputados ehs. fol. 71. col. 1. in 6. los quales sean tenidos de prestar é fazer. ead. fol. 71. col. 2. atq; in alter cumij. to el que haura nauer mundo acerca la detentiō de los llabes ehs. fol. ead. col. 3. Quod. Ex. iuramentum .7. abominibus, et singulis clauarijs quibuslibet adhibitum, hinc instrumenti publici [illegible] tenorem deputatos, vel per illius subscriptorem, redigendum. ut in d. alter cumij. to encomienda dels llabes en caso ehs. d. fol. 71. d. col. 1. in 6. los quales segun ment fit. ead. fol. col. 2. Et vltra iuramētū predictū, clauarij layci prestant homagium, ut in ead. alter cumij. to dela mesa del Sor que tienen los llabes in p.o l. é hacer sacrament, é encara los no ecclesiastic homenage ehs. clauarios antē laicos homagiū prestare dixi, q. ecclesiast. [illegible] deputatus vel ecclesiastici loco prelati subrogatus, subij. nu.) homagiū non prestant, sed iuramētū dumtaxat. ut l. dixi. é encara los no ecclesiastic ehs. que antē fit diuersitas inter homagiū et iuramētum, dicemq; s. in cap. . nu. . in etiā rāen propter quā homagiū alicui non possunt assignari. homagiū autē á laicis clauarijs simul cū iuramēto exhibitū redigit. ad instrumenti ut p. in d. .8. Iuramento dictum est. Quarto contingere vt aliquem seu aliquos ex clauarijs, officio durante, mori vel absentari, videndū est, qualit. sint supplementū loco mortuos vel absentis. Circa igit quos clauarij sunt absentes distinguit. Vel enim absunt ante ingressum officij. ut qui vltimo die mensis maij [illegible] extracti noui deputati, ideoq; clauarij ad festum et sanctū alioq; electendū offic.) sunt absentes vel post officij ingressum, ut qui post electum officium, absentant. Primo ergo casu absentes non potest etiā si necessarissima causa absint. sed statim clauis committunt alijs conde putatis ex singulis statibus quos absentes existunt ut late expresse docet tex. in d. alter cumij. to en caso de absentia del que .9. dele tener llabe d. fol. 70. d. col. 4. Quod si. Ex. examen eoq; stamento dos absint extracti deputati, ita ut nō sit aliquis ex nouis extract. cui vacillo stamento, clauis cōmitti possit, tunc nouit cōmittende alicui ex alijs tribus stamentis, sed penes veteres, eundēq; clauium predecessorē retinende, donec alter ex illius stamenti extractis venerit iuxta decisionem tex. in ead. alter cumij. to en caso de absentia del que dele tener llaue. in 6. y en caso que faltasse en caso ead. fol. 70. d. col. 4. infra. Secundo revocatis cū p. clauarij aliqui post ingressum officij .10. abeundi sunt, tenent ante quam ex ciuitate egrediantur, illius p. terminij egredi dicti clauis sue cōmittere, et commendare suis condeputatis, ex distributione, quod clauarius prelatus tenet cōmittere clauem de putato capitulari cetto. vel in defectu capitularis, deputato nobilium maiori cuius p. stat, q. si nec nobilis adsit deputatus, tunc cōmittere post eum q condeputato ex quocūq; alio stamento, prout hec omnia disponit tex. in alter cumij. to encomienda dellabes en caso que los diputados ehs. fol. 71. col. 1. in p.o alter. vsq; ad p.m y dichos llabes presente nouo .11. allum ehs. Quarto clauarius. Ex. autem nobilis cō-

disputado etiã nobili cõmitere debet. cõgt absenti, alteri cõ-
deputato ex quocũq; alio stramento, cui ipse maluerit ex
aliis ẽ prxime allegatis. in d. ẽ eligendus, ó diputado del bra-
co del los nobles d. fol. 71. d. colo. Rursus Clauarij mihi
vel in absentia similiter absumdis, cõdeputato suo testi-
ti, vel in illius defectu, alteri cui voluerit, exquocũq; alio
cõmittere licuit. ut in cod. actu cuni. s. ẽ eligendus
del brazo de caualleros, ẽ, infanzones. cod. fol. 71. col. 1.
12. ℣. Clauarij denq; ex stramento uniuersitatem
eodem modo vel cõdeputato ex codicillo stramento, si
quos ipsi fuerint, valeat absenti cuicũq; alij ex aliis stra-
tis clauum sua abstrigit cõmendare ex precedenti.
actu in s. ẽ eligendus del los nobles d. fol. 71.
cod. col. 1. Denique clauarij ultimo, ℣. notarius
extractu deputatus, tenebit clauũ committere tm
substituto. regiũ lex. in actu cuni. tto. el que tuuie-
re vel tuuiere cerca la detention de los bienes de
in d. los quales cosa fiat. d. fol. 71. col. 3. Que omnia
procedunt, dummodo mille casu one clauij ipsi
rum clauarij deputati perueniant ne deinde lex.
in cod. actu encomienda de los bienes en caso que
los diputados ẽ. in p.o concilio empero quelos dichos
los d. fol. 71. col. 2. in p.o ex quo in diuinis ℣. hoc
13. cap.o nu. 1. usq; ℣. ex cod ℣. Infero valde dubia-
tum, quo licet non omnes clauos, plures tm pertine-
niant ad diuinum cultum. ut puta si deputatis
clauarijs duo vel plures, absentibus cõdeputatis
extrij stramentij, cõstant tm clauos alterius
eidẽ cõdeputato ex alio quocũq; stramento, quid
quidem facere possunt; nec prohibet hoc casu
cõdeputatus unus alijs idẽ habere clauum cõmi-
tam alterius ex cõdeputatis, ab altero quoq; tra-
ditũ recipere. imo id potest licet prohibeat à contra-
rio sensu in d. p.o concilio empero quelos dichos
los, nã d. unos prohibent simul, plures ver
contrariũ admittunt. ℣. plures non simul.
Rectius tn futuros existimo deputatos, qui ea-
su aduenient distinctos ab iginibus clauis distinc-
tis et singulis deputatis committi hoc enim est ad
intentionẽ legis, quã ubi plura deficiũt, ubi
cessant, etiã in mãdato regio obseruare debent,
nisi diuersum casũ quo clauos cõmittendi plures
14. essent quã presentes deputati. Casu ℣. autẽ
quo Clauarij aliqui moriuntur. Deputati regni
superstites ratione alterius authoritate sui officij tenẽ-
tur quam cito potuerint, clauũ seu clauos, que à defũ-
cto sine dissensu detinebantur regetere compellere
(omni pedinecessario remoto) ad restitutionẽ ipsius quorũ
heredes defuncti aut cuicũden clauum detentaty
iustitiaty positis lex. in actu cuni. tto. demuestre delque
tiene los llaues. d. fol. 71. d. col. 2. Quos cũ repetierit, re-
stituerq; habuerint statim debent cõmendare illis per-
sonis, quibus in casu absentie iuxta ordinationes actus
cuiusq; ℣. prxie vellent cõmendanda sunt. ex cod. actu.
de mueste del quetiene los llaues. in s. los quales despu-
15. es que colondes. cod. fol. 71. col. 3. in p.o Adq; ℣. omi
casu quo loco mortuoq; vel absentis supplementi
fiat, debent qui alioq; loco clauarij fuerint subroga-
ti, idẽ iuramentu, atq; si laici fuerint, homagiũ
quod clauarij p.o iniciali exhibent atq; prestare
debent supra in nu. 4. ut in ꝑsenti probat lex. in d.
actu cuni. tto. en caso de absentia del que dele tenerlo
de d. los quales hayan de prestar. d. fol. 70. d. col. 4. atq;
in d. actu cuni. tto encomienda de llaues en caso que
los diputados ẽ. y si el nobile presente. p.o ẽ prestar
los solo dichos sagramento, ẽ, homenage. d. fol. 71. d.
col. 1. nu. 8. los quales sean tenidos, y prestar
ẽ facer. fol. cod. col. 2. cuius iuramenta sunt etiã
ad actum publicũ redigenda (ut alij distinguũt. s. nu. 7.) ex
cod actu cuni. d. los quales sagrament ẽ homenaj
16. d. fol. 71. cod. col. 2. Quod ꝑcedit. ℣. nisi illi qui clauũ
nouo propter absentiã vel mortem absentis, cla-
uis aliqua cõmisit. Nam quia rate alterius clauij
commissionẽ inuenerint, qz talis iter inuasorẽ
tenentur. Iuxta actum cuni. tto. el que tuuiere
nuevo requirendo acerca la detention de los clauos
ẽ. d. fol. 71. col. 3. Quinto ex eiusdem loco nichil
ẽ. quod libet clauarius offũ quod circa tria ver-
17. satur. ℣. Primum circa custodiam clauium, Secũdo
circa apertionẽ armariorũ insaculationũ, temporis
atq; modi, à iuredi ponit faciendi, nec non et cla-
uium eorundem. Tertiũ tamdẽ quoad restitutẽ
clauium finito offitio tempore exhibendam.
Quoad primũ cum clauarij teneant clauos, clau-
sumq; insaculationũ desfidelit custodire, ut
nec ꝑdat, nec ꝑdatur, quibus, vel occulte,
ꝑ diuersas ꝑsonas impetrare ne faciant, aut ten-
neant. nisi tempore alijs cuiusq; actibus statuis
iuxta obseruationẽ lex. in d. actu cuni. tto de la tuna
de los que tienen los llaues. post principiũ. Insto
d. ẽ que porti ni porbro. d. fol. 70. d. col. 3. Quoad
18. secundum ℣. vero clauarij, officiorũ ad determinatos
quoscumq; tempore armaria insaculationũ, ad hoc specia-
liter deputata, vel extrahendum offitij iuxta dispositi-
onem et formam ordinationũ regni [illegible]
[illegible] cod aperire, tunc clauos statim adꝑue-
niendum desse ex cod. actu cuni. tto la una de los
que tienen los llaues. in d. ẽ que toda hora ꝑ quod
cod. fol. 70. d. col. 3. adeo ut neq; diuersi, neq; ꝑ diuersi
publice, vel occulte, ꝑdere possint, aut debent aliquod
apponere, seu apponi facere impedimentum, quo
[illegible] ut in cod actu cuni. d. ẽ que directamente. d.
19. fol. 70. d. col. 3. Itẽ q; ℣. neq; deportare possunt per se vel
ꝑ alios extra ciuitatẽ et sauangueth, seu extra termi-
nos. ẽ que los dichos clauos. Imo hiis tempore apperient
armaria ꝑdicta ꝑtinent clauarij, ꝑdere possunt, ac debẽt
deputati ꝑsentes clauos illos publice ꝑ plateas
rumpere, ne insaculationes vel extractiones rebar-
dentur. Iuxta actũ cuni. tto sino verna el que tiene
los llaues. ẽ. fol. 71. col. 3. Rursus quodcumq; ape-
riendi sint insaculationũ armaria, antequam
20. aliter ℣. aperiantur, debent clauarij ipsa, atq;
eorũdem clauorum recognoscere, ut si ꝑ fraudem cui-
dam fidelem custodiam remouerint, ut cauti ꝑuisi
d. ꝑ inuenerint. s. ẽ los diputados que los clauos
fol. 68. col. 4. in fi. Deinde tenentur post insacu-
lationẽ, vel extractũ factũ eadẽ armaria, loculq;
in ipsa redactis, claudere, clauosq; in archiuium
reponere. ex cod. actu. extracti. de diputi. in s. ẽ
ꝑ que quelseran los dichos diputados fol. 69. col. 3.
in p.o et in fin. ẽ ꝑ que los sentenciados. ii. tto fuera
inquisitionis ẽ. fol. 78. col. 4. in s. fuera la dicta ex-
tortion. b. ẽ la dicta causa sia tancada, todo sum,
ẽ, enquiso atanto. fol. 79. col. 4. in fi. Quod idem d.
seruandũ est quãdo ex nostra causa extra locũ pro-
insaculationibus faciendis, seu extractionibus celebẽ-
dis, armaria deferunt. Iuxta ea que in fine. c. 17.
nu. . Latius diximus, ver nuna que ich idem ch
allegauimus. Quoad ℣. tertium autẽ, clauarij ꝓ-
21. pellunt ex offo cod finito clauos ipsos restituere,
clauarijs tunc sollicitis. Iuxta ordinationẽ regni dispositi
onẽ. ut dicit lex. in d. actu cuni. tto de la una de
los que tienẽ los llaues. in d. s. ẽ que directamente. in

p.o ẽ que

L. Aput. I3. De His per quos faciendę sunt officialium regni Inquisitiones.

.1. Visum est in præcedentibus in quibus officijs Inquisitio nostrant, qualiter Inquisitores Inquirij, armarij, et archivo, sigilli, clauis, atq; clausuræ teneantur, quæ omnia sunt ut quedam materialia Instrumenta ad Inquisitionis ipsius faciendę necessaria: Consequenter igitur videndum est de his per quos ipse Inquisitiones fiunt, quasi de causa efficienti earundem. Et ut rem ab exordio repetamus, licet dictum sit Inquisitores officia regni competere duntaxat generalium aragonensiū ex his quę diximus .5. in c. 10. nu. . Tamē ipsa multis, hugremisq; occupata negotijs non poterant per se officiorum officium exercere Inquisitionis, propterea cōmittunt .2. alijs ad faciendę Inquisitiones curam. Primo ergo ante cōmissio seu delegatio, quam ad Inquisitionis officium percipiam, fortam Inquisitionis, extat in acta curię. tō. Poder á 48. personas para Inquisitores ofrā. fol. 66. col. 3. ano. 1495. ydo ut retulimus .5. nō. c. 10. nu. . In qua generalis curia conceptę potestati Inquisitionis ad officia regni, quadraginta et octo virij nominatis. in codē acta ápo. virg ápo. los quales todos. Cuius cōmissionis tenor sat nihil antiquitatis penitus ignoret. Iusta Iustiniani peceptū regens in .5. Institutis. de testamentis) sequentibus alnebitis capitulis continet. Et primo ex. quod in caput absentis vel mortui aliquos ex commissarijs, suppleverint alij loco absentis vel mortui. ut in eod. acta. .5. é lic contesteva. Iuncto .5. ēli se absentaron. d. fol. 66. col. 4. Secundo quod dicti cōmissarij teneantur intra tempus designatū. in .5. é que dure el dicho poder. eod. fol. 66. col. 4. Inquisitores facere. Tertio quod debeat precisse intra dictum tēpus faciendo, et de idoneis, atq; sufficientibus personis Inquisitoribus solemne præstarent Iuramentum ante omnia. ut .5. é que antes de proceir. Iuncto ápo. é que Iuren eod. fol. 66. eod. col. 4. Quarto quod predicti cōmissarij cōpetenter Iudicibus publicis civitatis Dertone (ubi hec curia celebrabat generalij) durante termino cōmissionis, horis designatis. in d. acta curię. in .5. é que durante eltpo. fol. 67. col. 1. ad sonū campane. ut in d. acta .5. é que el dicho notario. ápo. é que toque la campana. d. fol. 67. d. col. 1. suo Inquisitionis faciendę. Quinto ex. quod ita congregati ad Inquisitionē procedentes, non possent virtute præfate cōmissionis extrahere aliquos Inquisitionū eos, qui ram ante dictā cōmissionē Inquisitionis, nec quasi reperirentur intra eod. acta curię. .5. é que en virtud. d. fol. 66. col. 2. unde clare infertur ante id tēpus viguisse Inquirendi cōtra hęreticos. Sexto quod dicti cōmissarij in singulis burgis officiorū possint et debeant certum numerum personarum, seu boni, Inquirere, et non amplius, Iuxta designationē quod singulis burgis á ex dicta gli cuius cōpetit fortam, nō personarum numerus designatus. ut constat ex alia cōmissionis ofrā. fol. 72. col. 4. in .5. item queriendo proueir in ex. l. á los quales por el dicho acto decorte les fue dado, cierto numero ofrā. fol. 73. col. 1. de que latius ex. in c. 16. nu. 3. Septimo quod postquam de personis Inquisitionis huiusmodi coram dicant, teneantur easdē matriculare ut in eodē acta curię titulo poder á 48. personas ofrā. in d. .5. é d. col. 1. debeatq; duplicem matriculam. d. fol. 67. mento publico tradere, unā scilicet notario curię generalis, et alteram notario deputato regni. Iuxta quam actum custodiendam. ex. d. ápo. faciendo matriculam. Iuncto d. .5. eque el dicho notario. cūs. é que los del dicho poder. eod. fol. 67. d. col. 1. Octauo autem predicta matricula facta, nemodo non essent minus quam singuli designati regni, mentis) tenerentur, absumptis decem octonijs expensarijs memoratis, et precedente Iuramento in posse notarij curię prestito de fidelitate in actis cōmissi Inquisitionis, receptis clauibus archivi, atq; armarijs Inquirendi, et sigillo (vulgo Termelos, seu Vedolinos) Inquisitionū continentibus Inclusis, cōq; absq; illis apertis, re-

.22. Ex. ęque dayan, é Rebaran los dichos llabes. d. fol. 70. col. 4. Ex. **Sexto principaliter** inducit est quędam statute pene adversus clauarios in officio suum delinquentes, sine contra ipsum alios faciendo. atq; multiplicem pœnā esse dico, nam **primo** dicitur est procedi pōt. prout contra perjuros, homicidas, traditores, Iuxta dispositā ex. in d. acta curię tō. de la Inva de Iorquetieri capitals. in d. Ebiel contrario haran, fili. eod. fol. 70. col. 4. post principiū. at q; in d. acta curię tō. excommunicationis dellebes. en caso que los dichos ex. d. fol. 71. d. col. 1. in .5. é queremos questos personas fol. eod. col. 2. l. como contra quebrantadores de Iuramento ofrā.

.23. **Secundo** adversus eos ex. procedi pōt de quatuor officij et beneficij regni imperpetuum. ut in d. .5. é queremos questos personas. l. y questian de los beneficios ofrā. **Tertio** vltra predicta pœnas, ejusdē pōt Imponi exilium perpetuum. ex eodem .5. é queremos questos. l. et á Imposition de exilios petuo ofrā. **Quarto** tandem contra predictos clauarios procedit generaliter tenet aliis contra officiales regni in suis officijs delinquentes (de quorum pœnis agetur. ff. lib. . cap. .) ut dic. in d. .5. é queremos questos personas, in ápo. é que sequeda proceir é, dela, contra ellos ofrā. atq; predictos pœnas arbitrandi esse Iusta delicti qualitatem, ita ut non pro quouis, sortan leui, omnes timeat Inquirendi. sed Iusta malitia, damnive secuti, mensuram regulentur, ex ofrā. eodem Iuris principium.

.24. **Septimo** tandem loco videndū est rerum omnium singulę singulos quinquennales habeant, an vero quinquennales Iuxta dictū retineant omnia armarios clauis. atq; breviter dico, quod predicti quinq; clauarij. de quibus hucusq; dictum est, quinq; sunt clauarij armarij officij de quatuor ut supra dictum est Iuris alegatis. .5. d. nu. 2. et nu. 3. Quinq; ij dem sunt clauarij armarij officij Iudicantiū ofrā. Iustitię aragonū. ex d. tom é porque los sunt. ff. d. aqualtinga cimeo clauis. 6. de tenedores los dichos clauis que los dictos ofrā. tō. de tenedores los dichos clauis que los dictos ofrā. tō. de los sous Inquisit. d. fol. 79. d. col. 4. similiter sunt et clauarij armarij Inquisitorū. et procuratoris regni. Nec non et archivi deputationis, quo ad Inquisitiones. hinc ōnia quatuor armaria de Inquisitionū includunt, ut aperte constat ex d. acta curię tō. encomienda dellebes en catalogue los dipute. ofrā. fol. 71. col. 1. in .5. é los sobredichos cobradores. fol. eod. col. 2. atq; in acta curię tō. Sino, verum et que terna los llanes ofrā. in .5. esta misma disposition. fit. fol. 71. col. 3. Inde. at si dico contra predictos quinq; clauarios ff. quatuor deputatos et nostrum de putatos de fisco regni, vigintę clauis hinc, quinque videlicet armarij officij deputatos, principale armarij Iudicantiū, et quinq; armarij procuratoris et Inquisitoris, et quinq; tandem, archivi, quatuor ex singulis diversis. Clauis autem armarij officij computatos et Inquisitoris sunt ipsimet quatuor Inquisitores conquestę Iustitię aragonū ut exquesit disponit tex. in acta curię tō. extracti. de contadores ofrā. post principiū. in ápo. excepto quelos llabes hayan de essar. fol. 76. col. 4. Quinti autē huius officij clauarij est notarij eorundem Inquisitorū, qui quinq; clauarij in omnibus, et pœnis debent observare ea, que alijs clauarijs observare esse diximus. ex eod. acta curię. observation de contadores ofrā. post principium. in .5. é lo mismo se observe el dicho ápo. é aura la recaudation, custodia, et encomienda de los llabes ofrā.

recognoscere predictos singulos officiales in eisdem singulis civitatibus, seu terminis antiquis primo similes confectos iuxta matriculam à predictis commissariis descriptam, recondere ex dispositione tex. in d. §. è que los diputados x°. hauia facultad i sean tenidos d. fol. 67. col 2. ¶ x°. atq illis restituendos claues illis, qbus iuxta ordinationem regni dispositionem earundem custodia competit ut dicit. in primo adventu d. §. y despues de aquellos los terminatum tempus, ut in d. §. y despues de aquellos x°. hayan de hazer.

7. **Nono** in primo dicta ℣. commissione diuersitate habetur, quod si termino designato ad supra dicta durante contingeret in dicta ciuitate contagiosam infirmitatem aduenire, possent deputati deferre secum armaria, et bursas inspectionum, in alium locum se conferre, atq ibi supra dicta omnia iuxta formam predictam adimplere. ut in cod. alia cum. §. ¶ sicut escrita leyes dize nomande d. fol. 67. d. col. 2. **Decimo**,

8. quod si predicti deputati [illegible] supradicta non facerent nec facere possent officiales delinquentes in premissis seu eorum officijs regni atq insulis reddere tenerentur ad ipsa in tabernum, prospectum obtinenda. prout dispositum fuit tex. in alia cum. de la Inspeccion delos officios del regno que se hizo esta d. fol. 67. col. 4. in §. è que los dichos diputados. iuncto x°. è que mismo se halla en fol. 68. col. 1. atq ea casu deputati futuro creandi teneantur eadem subeidem, penis exequi, atq complere. ut in eodem §. è que los dichos diputados in x°. è que en el dicho caso.

9. **Vndecimo** et vltimo in supradicta commissione cautum fuit quod visitationi eiusdem commissionis, aut Inspectationi facte vel faciende nulla alia prouisio ad regni officia fieri posset, per nominationem siue electionem, aut alias, preterquam per extractionem iuxta ordinationes regni faciendi excedat alia cum. de poder á 48. personas esta. in §. è que en este seguendo de hazer esta. iuncto x°. segunda cerca la dicha esta. d. fol. 67. d. col. 1. in x°. **Extra** ℣ igitur presentis tenoris commissione, eandem domus rex de eiusdem gtie cum consensu laudauit et approbauit, ut in d. alia cum. de poder á 48. personas esta. in §. el Señor rey loa y aprueua esta fecha fol. 67. col 2. ¶ fi. atq 2. d. alia cum. de la Inspecc. que se hizo, delos offs. del rey. per totum d. fol. 67. d. col 4. vbi eadem commissio quoad omnia fere capita de verbo ad verbum refertur. **Quibus** ita peractis commissarij deputati ad plenum omnia que in commissione predicta fuerant disposita iuxta tenorem in eadem concessum. prout constat ex alia mei pricti. á treze dias del mes de setembre fol. 67. col. 3. hebido el poder á 48. personas esta. atq ita hijs temporibus impletis fuere modo burgenses regni tenderentur.

12. **Quoad** ℣. futurum autem Inspectationis facta fuit eodem anno 1495. á generali curia regni quedo celebrata, non temporali quidem, ut superius, sed vere pecuniali, tenore commissionis octoviri regni deputati tenoris sequentis. videlicet quod si aliqui ex Inspectatis in dicta ciuitate velonor, vel quatione vacauerint tunc ciuitatis velonor, vel quationes vacantes huiusmodi deputati regni predicti generaliter cum ad hoc specialiter delegati, omnes, vel maior pars ipsorum, siue maiori parte sint singuli ex singulis statuum in dicta ciuitate teneantur in tantum alium, vel alios, loco vacatis seu vacantium. §. huiusmodi, qualitatibus, et conditionibus in c. 15. repet. requisitis. ut probat tex. in cod. ad. poder á 48. personas esta. in §. è si alguno, ó algunos fol. 67. col 2. cui similis est tex. in d. alia cum. de la Inspecc. delos offs. que se hizo esta. cod. è si alguno. fol. 68. col. 1. ¶ fi. cum aliis simili ℣. recitandi, que omnia confirmata fuerunt per nouam aliam cum. de que se guarden las ordinadas de hazer en la Inspeccion fol. 80. col. 3. anno. 1513. condita.

13. **Ex** ℣. his ergo liquido apparet potestatem Inspectandi officia regni, deputati eiusdem competere exercendi cum perpetua commissione, atq ideo predicti tenoris statuti, statq iuxta ordinationes regni Inspectationes facere. per tex. in for. 1. x°. la experiencia. Iuncto. §. porobian. de Inspectatione officiorum fol. 26. col. 4. for. 2°. de forma Inquisit. esta. fol. 76. col. 1. for. è porque las seys tentiæ, et cod. de fol. 78. col. 4. cum aliis simili statutentiæ, et cod. de fol. 78. col. 4. cum aliis simili statutis alegandi. docet bardaxi in rub. de offic. deputator.

14. fol. 134. col. 3. **Itaque** ℣ potestas comprehendit generaliter Inspectationes omnium officiorum regni, ut probatur expresse. in d. alia cum. de poder á 48. personas esta. in §. è. Item poder de Inspectar en los officios del regno esta. d. fol. 66. d. col. 3. Iuncto. d. §. è si alguno, ó alguno. è. delos que seran Inspectados en los dichos cargos esta. en lugar de aquel, ó aquellos, los deputados esta. d. fol. 67. d. col. 2. quæ sunt generaliter de officijs regni loquentes, et vbi etiam generaliter de omnibus simul intelligenda. ea lex que generaliter loquitur generaliter intelligi debet ut ℣. cap. .nn. . et in specie in d. commissione omnia atq singula officia exprimuntur. in d. alia cum. recipienti. á treze dias del mes de febrero. è. los que les eschientia. x°. è fazer la Inspeccion. d. fol. 67. d. col. 3. sub de poder á 48. personas esta. et in alia cum. de la Inspeccion delos officios del regno que se hizo esta. in x°. alia cod. fol. 67. col. 4. ad quod vide fusius optime tex. in alia cum. de la Inspeccion de aduogados esta. fol. 81. col. 2. è. assiet legum subtilitas hanc la Inspeccion delos que vacan en los cargos de los officios del regno esta. et barbaxi vbi supra. &c.

Caput 14um. De Tempore, et loco faciendi Inspectationes officialium Regni.

1. **Quia** omnia in tempore et loco fiunt, ac ab eo nosci ejus opera oportet, ut alias melius quæ fiunt. Ideo de tpe ac loco faciendi Inspectationes videndum est. Et primo de tempore. Inspectationes igitur iuxta commissionem de qua supra in cap° precedenti. 12. nullum habebant certum terminatum tpe. quo ones simul fierent, sed cuilibet qua vacatio contigebat tenebantur deputati intra triginta dies á die notitiæ vacantij computandos, alias vel alios, loco vacantij sumptuandos, alias Inspectandi. ut probat tex. in alia cum. de poder á 48. pers. esta. fol. 66. col. 3. in §. è si alguno, ó alguno. in x°. sean tenidos dentro alguno, ó algunos. in x°. sean tenidos dentro de vn año. Postea tamen ℣. statutum est ut singulis annis per totum mensem martij Inspectationes omnes, ecclesiarum vacantium, simul fierent per ipsos deputatos iuxta decisionem tex. in alia cum. de la Inspeccion delos offs. del rey, que se hizo esta. fol. 67. col. 4. in §. è si alguno. x°. sean tenidos en cada vn año poner todo el mes de marzo fol. 68. col. 1. in fi. atq ¶ alia cum. que se guarde las ordinationes de tarazona sobre la Inspecc. fol. 80. col. 4. ad evitandæ præterea simultates inter

3. quolibet ℣. anno Inspectationes officiorum celebrari. Quæ terminus adequatus pecijs est, quod si eo aduenerint, clauesq Inspectationis claues ad aperiendum armaria Inspectationis non reddant, poterunt, tenebuntq deputati nil Inspectationes celebratio á tempore debito differat, clausuras illorum pulsis aliquatenus rumpere, prout ad extractiones faciendas hij ponit tex. in alia cum. de la Inspeccion de vezinos que se hizo esta. fol. 71. col. 3. per quæ vide diximus supra in c. 12. nu. 13. est. c. 17. nu. 3. et

4. **Secundo** videndum est de loco in quo, tpe et ℣. supra Inspectationes debent celebrari, et hac circa breuiter dicendum: Inspectationes officialium regni, celebrandas esse ciuitate Iuncta in domibus deputationis, nisi pestis, seu contagiosa Infirmitatis, causa, aliusq grauis dns sit sanitatis locus iuxta supra dicta in cap°. precedenti. nu. 7. vel proximo celebrationem gtie cum ad loci quo celebrandæ deputatis ipsa relata effet. ut circa extractiones officiorum, in quibus eadem atq in Inspectationibus, et diuersa, ratio militat, strong casu prouidebat tex. in alia cum. de la Inspeccion de vezinos que se hizo esta. fol. 72. col. 3. est. c. 17. in c. et nu. 9. latius explicauimus.

Caput

Caput. 19m. De qualitatibꝫ. Et Conditionibꝫ, quæ hꝫ debent ꝫ. qui ꝫ saeculari debet. &c.

.1. Vt enim qualitates, quæ generaliter ad omnia officia regni requiruntur explicemus, ab etate incipiendum est, et sic primo videndum quæ etas sit necessaria, ut quis in seculari possit, in aliquo officio deputationis, antiquitatis enim (ut antiquitates etiã explicetur) quicumq; extra pupillarem etatem, id est maiorem quatuordecim annis, existunt, obtinent ꝫ saeculari in officijs regni, ut probat tex. in authenticum. ita hodie memoratæ decad. deve. ꝫ. Quamvis extratio minoris viginti annorum ad officia deputatorꝫ, ꝫquisitorꝫ, vel Judicatuꝫ offi. Justic. anagnum, non admitteretur. excedẽ adhuc quinq; ꝫ. ꝫ. ita hodie memoratæ decad. cha. .2. Sed. Foster anno 1564. edity sint tam minores, ita quæ memoratæ decad. de. 20. annorum noscuntur. sed ꝫ saeculo. calcy offi. del regno. fol. 218. col. 4. procauetur minoris viginti annorum. Jurisconsultos non esse ꝫ aliquo exregni officijs. Cui similis est tex. in for. porrigẽte 6. ita tamen ꝫquisitꝫ. cha. fol. 75. col. 1. ac proinde certum est viginti annorum etatem habere ut quis in saeculatus ꝫ officijs deputationis, ut sic experientiæ etatis perfectæ etiã habeant animi iudicium, quia aliter regendos, gubernandosq; constituuntur. Secundo qui in saeculari sunt, ꝫ non debent esse aliquo famoso crimine notati: ut in spe vtrumq; decidit tex. in for. mi. co. delos vsureros. anno. 1564. 2do. fol. 215. col. 1. qui disponit vsurarios ꝫ saeculandos non esse in aliquo officio regni, imo ꝫ saeculatos de bonis ejiciendos, prohibitosq; eos nomina continentia igni per deputatos tradenda, quod si fecere neglexerint penas officialiũ delinquentiũ incurrunt ex eodẽ foro mi. co. ex cuius mente consequit dicendos famosi criminis esse ẽmino alios saeculatione removendos. ꝫ. Tertio ꝫ saeculandi, nec debent esse mechanici, id est officium aliquod mechanicum exercentes. extor. vide de personis quæ ad officia extrahi non admittuntur. fol. 26. col. 3. ꝫ fi. Quod limitatur ꝫ ut non procedat in notarijs ꝫ saeculatis. gl. (omissa quæst. vtrum officium notariatus sit mechanicum) notarij extracti ad officia regni admittuntur ex d. for. mi. co. de personis quæ ad officia extrahi non admittuntur. b. lema fallado ter menestral, ó vso de officio que exercesa en tiempo. que no sea notario cha. d. fol. 26. col. 3. gl. et ꝫ saeculari postmodum exercens ante hec ea qualitas, quæ conditio, qd sit non exercens omnia regni officia necessaria fore dicit gl. deputat. qd d. for. mi. co. deputatus quidam officia extrahi cha. solus sit mentio tam offi. v. deputatorꝫ, ꝫquisitorꝫ, ch. de judicatibꝫ offi. Justic. reg. gl. subtilis. vide quæ ibidem continentur, nempe officia clamandi, pacis conservatorꝫ, et exigendi debita, quæ conferri solent ꝫ aliqꝫ vere qualitatꝫ ꝫ. advocatorꝫ, et procuratorꝫ regni, et notariꝫ, et scriptꝫ deputatorꝫ, et ꝫquisitorꝫ. ideo ꝫ. non exprimitur, qd ꝫdicti nequeunt esse mechanici, cũ contra. ꝫ. regnum nequeunt mechanicæ exercere. Sed ꝫ. [illegible] ingrandeti, dicit. fol. 87. d. for. mi. deputatos quidem ad officia extrahi non admitti, loquitur de extractione de tempore, non vero de ꝫ saeculatione, quæ ꝫ extrahendis ꝫ saeculandis officium mechanicum nocere videtur. Sed tenet, quod in saeculatibus [illegible] ch. de judicatibꝫ, quamvis extracti ad officia non admittantur, ex d. for. ut per eũdem hic explicat gl. vlt. 2. ꝫ. fi. de deputatis reg. 536. num. 14. et 15. Quod confirmari videtur ex ead. for. mi. co. b. el qual al põ de la dicha extracion ó, vn. año ante sera fallado ser menestral cha. quia ibi pronunciatum. videtur, quod licet [illegible] ante extractionem ad officia, quæ ꝫ saeculandis mechanicæ sint, ꝫ non debeant, ꝫ tamen ante extractionem ad officia nihilominus extractus deinde sed per vnum annum ante extractionem potuit ꝫ saeculari, qd et ꝫ saeculari mechanicæ. augetur ista ratio ex eo, quia non repugnat qualitati ꝫ officio requisitæ, quod quis sit mechanicus ꝫ saeculatus, cum possit per extractionem et per vnum annum ante quam ille fiat, officia hæc dimittere, sed hic non ꝫ. obstat. ly verissima esse videtur hanc sententiam ꝫ. mechanicis non tolli extractos ad officia regni [illegible] minendos nec esse, vel nec ꝫ saeculandos, cum nec regnum

= desistat ꝫ. d. for. mi. co. sed potius eandẽ clarissimi confirmat, ut ex sequentibus apparet fundamenti. et II. quia denegatoria, denegandorum causæ, sunt [illegible] vt perdã. in l. arbitro. ff. de pactis. sed mechanicij denegatus extractio, quæ est ꝫ saeculatio, ex cod. for. mi. co. gl. et ꝫ saeculatis, quæ est causa antecedens extractionis. Quo fit ut qui ꝫ habilis est ad aliquid fiendũ, et ad media talis finis ꝫ habilis judicatur per eq. ad finem proportionata. dicit Cost. d. 2. ꝫ. d. 8. de deputatis ꝫ. 535. col. 2. a num. 20. 2do. ꝫ. gl. ꝫ saeculatis tricesimi secundi hui. quæst. possessionis officij ad quod ꝫ saeculatur ut docuerunt ibi. et sub. dotte de pact. in 3. q. num. 4. in 7. et in ꝫ. extrahi vero. fol. 137. col. 3. et dicemus. ꝫ. in cap. septimo. 4. sed mechanici sunt ꝫ capaces retinendi officia regni ex d. for. mi. co. gl. et qui ꝫ retinendi incapaces existent. et ita solum debent esse idonei ut ꝫ. sufficientes ad regenda officia quæ ꝫ saeculari possident. Artistæ siciliæ sint idonei, [illegible] cũ, sed magis idonei, magis sufficientes ad initia ꝫ saeculationem debent ut ꝫ. hoc eod. c. mi. . dicitur. sed mechanici negant idonei nec sufficientes ad regenda officia deputationum et ignobilitati mechanicæ habentia ꝫgenũ, ꝫ prædictos officiorum regni administrationem removendos, gl. non solũ ab extrahendo, sed alios saeculatione quoq; tenendi. Nec ꝫ obstat tex. in d. for. mi. co. de certorum officia extrahi non admittuntur. gl. quia ibi ex verbis quæ ne dubitet sapientior dicat. in facie et verisimiliter prohibitionem ꝫ saeculationis ratione illius dictionis, convenire continet, expendentis proxime vellatis, nec expressam, sicut lex del regno de aragon sea fecho mui grande sobre tanto cha. regens mandata, et quasi publicæ voluntatis ordinata, et quasi publicæ voluntatis dignum dicit melle foro, ꝫ saeculatos facta de hominibus mechanicis, et per consequens ab eodẽ foro reprobatam, sed quod lex reprobata, ab eadẽ lege ꝫ hitibi esse ampetur. gl. cũ expresse ꝫ prædictos mechanicos ꝫ saeculatis regendos expresse quoq; [illegible] cerbatos prohibita. Nec aliquid faciunt ꝫ. procuratoris sententia plenaria. el qual al tiempo de la dicha extracion ó, vn año antes sera fallado ser menestral cha. gl. ex his non sequitur posse aliquem ꝫ saeculari eodẽ tpe quo mechanicũ gerebat officium. Sed verisimiliter pharadicta duplici causa. 1o. si quis ex his qui ante prohibitionem illius fori ordinati ꝫsaeculati fuerant mechanicæ artem, mechanicij quoq; repetitissimi, sic eminentiæ possunt illa pharfori ordinamus quæ si aliquis de hoc foro. 2do. si quis postea ꝫsaeculatus fuit mechanicus, et exercent officium, qd et contingere pot. [illegible] illud plum, ꝫsaeculados, tabij valet ꝫ modo dicimus. non gl. dicunt qd dicta plu. ꝫ saeculari posse mechanicos, quamvis extracti non admittant. post enũ tam conditum. Nec tamen de facto ꝫ. quod non videtur requirere qualitatem ꝫ. ꝫ. gl. quæ sit mechanicus tpe ꝫ saeculatus, cũ possit ante extractionem officium dimittere. 1o. quia hæc qualitas perpetua est non tam tpe extractionis, quod ꝫsaeculatus, cha. requisitum ꝫ. probatum. 2do. quia mechanicus tpe ꝫ saeculationis removendus. ꝫ. quæ presumitur mechanicus futurus cha. extractionis tpe. nam. ꝫ. mechanicus non est officium dimittens, et dimittere tit quod tacite, sicut nec ꝫ. solent. ꝫ. multotiens faciendo extractionis possent 2do. ꝫ. ad ꝫ. plurimum hominum mechanicorum ibi vilissimi conditionis exstant, et quos venus pharmacopolæ ꝫ servitute ipsa, saeculatione vel manuteri. Illi autem salten quos ad hoc mechanica officia recusentur, et addit gratiadis. in d. ꝫ. de deputatis. d. ꝫ. 535. num. 4. cha ad numerum decimum, cha ẽmino ꝫ. de officio pupi. in d. for. mi. co. de certorum quæ ad officia extrahi non admittuntur. fol. 137. col. 3. col. 4. et fol. 139. col. 1. et 2. et nos latius ꝫ. dicemus. lib. . cap. .

.21. Quanto ꝫ. saeculandi debent esse ejusdem qualitatis et conditionis, cum essent voces, ita actis vocentes, essent ecclesiastici, ꝫsaeculandi loco sunt tenendi, si autem vocentes essent nobiles, ꝫsaeculandi sunt quoq; nobiles, et sic de singulis. Justo dispositionis actis cum tit. de poder a los pleytos. cha. fol. 66. col. 2. ꝫ. si alguno ó algunos. ꝫ. cum que ariam deseo la condicion fol. 67 col. 2. cui simile. lex ꝫ. in authen. de ꝫ saeculatis. delos offici del regno quæ

fficij d. fol. 67. col. 4. ~ simili. d. ē si alguno. fol. 68. col. 1ª ~ simili eq ꝑ. conqueza dese fol. eōd. col. 2. ~ ꝑ.

.12. Quinto si ecclie. fint loca vacantia Infaculandi debent etiam esse ejusdem ecclie cuius erant vacantia: Si autem Infaculandi sint seculares, pro aliqua civitate vel universitate, ꝙ autem aliqua universitate sint cuius dem universitatis, seu civitatis cuius erant vacantia. ut probatur ind. d. ē si alguno, ꝙ alguno. ~ ꝑ. conque ata. dese de la condicion col. 1. ꝙ col. 2. b. y si sera ecclia ecclia. et. b. y enlas di chas ciudades ecclia

Sed circa hoc vide antiquitatem
.13. by diversimode de habilitate nam Jure antiquo, hanc demum ex causa ecclie, civitate vel universitate, cuius vacantia fuerant, erant Infaculandi, si in tali ecclia, civitate, seu universitate, idonei sufficientes ad Infaculationē reperirentur, hi autem minus idonei, aut insufficientes essent (arbitrio Infaculantiū Judicandi) ex alia ecclia, civitate vel universitate, cuius dem tamen conditionis (ut in n°. precedenti) viri poterant Infaculari. ut expresse docuit tex. in for. 1. d. Inventate offi. ~ ꝑ°. fol. 26. col. 4. alg ~ d. ata cuius. tto de la Infaculation de los offos del regno que se sirue. ecclia

.14. d. ē si contescan more ó ser quado. fol. 68. col. 2. Juncto ꝑ°. ē fine lo trauia cuedan ecclia. Excepta Ecclesia Caesaraugustana urbis ꝙ que bursam singularem singularem habet, in cuius (cum sit metropolitana atq insigne regni caput) numero presumitur esse viros idoneos sufficientes q differendos, ac proinde ex ea semper indistincte Infaculandos esse in hac bursa, cui praxis hactenus Infaculantiū arbitrio, disposuit tex. in d. ē si contescan more, ó ser quado ꝑ°. quanto á la ciudad de caragoca. d. fol. 68. d. col. 2. in quem sensum est etiam intelligendus tex. in d. ē si alguno, alguno. ~ d. ꝑ°. conque aya de ser de la condicion

.15. ó. idoneo, y sufficiente ecclia. At quia ex hujusmodi arbitrij concessione aliquod maximū resultabant, cū aliqua (imo sepius) Infaculandi, male arbitrantibus, dicerentq idoneo ~ inimo in hac vel in illa ecclia, seu universitate reperire, prohibuerunt ex alia Infaculari nisi prius in ecclia, vel universitate vacanti, ut docet Bald. in for. 1. de Inventatione offi. nu. 1. fol. 139. col. 3. nec esset remedio locus, cū Infaculationes ex arbitrio tenerent, qa in arbitrarijs non datur nullitas. ex cod. Barid. d. proxime. nu. 2. ꝙ quod aliquod conqueramur tex. in d. for. 1. nº. de Inventate offi. d. fol. 26. d. col. 4. alg ~ in ata cuius. tto de los que seran Infaculados, y mudara de condicion ecclia ~ fol. 72. col. 4. item de condicion ecclia fol. 72. col. 4. ~ d. item quiere

.16. de voreiro á los alnos fol. 73. col. 1. Protestor. illius rationis mota generali causa in dicto statuto antiquum decisionē (quoad hoc) corrigens, decernit, satisfaciendum esse ecclesijs, alg universitatibus, que ex tali arbitrio diminutionē Infaculationum habebant, ita ut Justinianum sit numerum colligendum, similiter q demicesi, omnino remoto arbitrio ex aliqua ecclia, civitate, vel universitate, cuius vacantia fuerant, loco eorundem Infaculandos esse constituit. prout dicit in d. ata cuius. ~ d. item queriendo probeir, á ꝑ°. ecclia adq ~ y lo mismo se observe ecclia d. fol. 73. d. col. 1. alg ~ d. for. 1. d. ~ obviat d. Inventatione offi. d. fol. 26. d. col. 1. ~

.17. Ex quibus duo sequuntur recesº notanda primum est. ꝙ quod ex plenitudine contingit Infaculationem in una bursa mutare conditionem illius, ecclia alterius bursa conditionis, ut quando capitulū vi ecclie ad aliquam ecclesiam ecclia relaturam primo, postea fuit, hic mutat conditionem bursa capitularis in conditionem bursa prelatorum. Vel quando Infantio aliquis ad beneficium ecclia

vi dicti. nu. 16. et sequenti.

fit miles, et per consequens mutat conditionē bursa Infantionum in conditionē bursa militū,

.18. aut alia. Cui ex. Extra. olim cum hoc contingebat, mutato conditionem suam frustrabantur Infaculatione, cum neq ex bursa cuius mutauerant conditionem, admitterentur, neque ex alia cuius novam conditionem seu qualitatem, consecuti erant, donec in illam essent Infaculati, ut dicitur. in alte cuius. tto de los que seran Infaculados, y mudaran de condicion ecclia ~ in pri. fol. 72. col. 4. Ideo in eodem alte cuius. ~ d. por tanto queriendo. ~. dispositum quod regni deputati singuli antequam ad singulos extractiones procedant teneantur recognoscere matriculas seu memoriales Infaculatorū, siq aliquos mutauerint conditionē mutatę, eos statim, ante etiam, quam extractiones fiant, in bursam seu bursas, cuius vel quas admiserint conditionem admiserint, Infaculati, ad postea Infaculationes faciant: Ut sic si sors

.19. super eosdem nouiter Infaculatos ceciderit, ipsum extrahi, sicut et antiqui Infaculati admittantur, sed d. ~ portanto queriendo. ~ ꝑ°. et Inp°. ē si las ecclia occorrera alguno, Junto ꝑ°. por manera que quando. absita hac in faculatis in aliam bursam mutata conditione (cum qualitates talia assumptio quia realiter mutent conditionem Infaculati

.20. ex una bursa in aliam. Si autem. ~ predicti ex una bursa in qua, juxta priorem conditionem, prius etiā fuerunt Infaculati extrahi contigerit, non admittendos, sed potius cedulas, seu redolina continuenda esse (ut monstrat, primatus vē continuentur) disposuit tex. ind. d. por tanto. in ꝑ°. et quando quiere que de alli adelante d. fol. 72. d. col. 4. in fine. ratio autem, videtur aliquis in duplici esse officij bursa Infaculatis existere. Neque

.21. in locum eorum ~ qui ob mutatam conditionē de una bursa in aliam assumpti, seu nouiter Infaculati fuerint, alios Infaculari posse donec assumpti ipsi dixerint. firmat idem tex. in eodem d. por tanto. in ꝑ°. en lugar de aquel, ó, aquellos, fol. 73. col. 1. in ꝑ°. Sed casu quo eorum mori, privari vel accident, tunc Infaculationes locum sortient. Non tamen in bursis ad quas ex nova conditione fuerunt assumpti, sed in ejusdem bursis primitus pro primeuam qualitatem Infaculati, tempore assumptionis existentes, ex eodem d. por tanto queriendo, in ꝑ°. enlos dichos casos fit. d. fol. 73. d. col. 1. vos principium ut hi numerum Infaculatorum, qui ex accidenti in bursis, ad quam assumpti sunt, augeatur, in bursis vero ex quadruentur minuatur, restituendi

.22. requantur. Ulde. ~ etiam subsequitur quod si alicui ecclie ratione alicuius beneficij, quod possidebat, Infaculatus fuit, postea vero beneficium amisit, statim ab Infaculatione cessat, et intendit hic, ita q si ad officium in quo erat Infaculatus, ex electione illum nequeat obtinere, sed potius locus illius sit alter Infaculandus. ex ecclia illa beneficium erat, scilicet ejus beneficij possessor, ut expresse disponit tex. in d. alte cuius. de los que seran Infaculados, y mudaran de condicion ecclia in d. ~ item queriendo probeir. ~ ꝑ°. egressus. qui et qui sera Infaculado sit. eōd. fol. 73. d. col. 1. in fine. Cuius. ~ ratio est qa

.23. talis Infaculatus amittendo beneficium amisit etiam conditionem bursę in qua erat Infaculatus, idcirco ab illa repellitur, nec ad aliam admitti. qa per amissionem beneficij

non adpti

nec adquisiuit alteriꝰ curie conditionem, licet
priorem amiserit, ac proinde aliud est mutare
conditionem, aliud vero conditionem amittere nō
permutationem conditionis quamuis amittatur
vna conditio seu qualitas, adquiratur tamen alia,
at qui amissionē, amittit ma, et alia non adqui-
24. rit. Secundum autem ff. quod ex hoc exorsus
consequenter venit notandum est quoddam simi-
le precedenti. Videlicet Quod cum aliquando in-
saculati pro aliqua miuersitate mutent suum
domicilium in aliam, ad quam cum domo et
familia se transferunt ad habitandum, ergo
insaculati manent, ut dicit tex in actu emig.to
de offo dedi. quod. ff. vicar. officiales, del regno in fo.
fol. 90. col. 4. Ijjj antiquitus extracti ad miuersi-
tates ad officia, ac si in eadē miuersitate, ergo
insaculati erant, ipē extractionis habitassent,
in maximū cuiusdem miuersitatis preiudiciū,
ut asserit etiā tex. in cod. actu emig. in xo. ff. ibi-
que extracto, ideo tex ille. in xo. quemadmodum
25. circa esto. Ff. Dispositum est eos, qui pro ma-
uersitate insaculati, ex ea in aliā per tempus
maius quoꝫ ante extractionē dicte facultatis suū
mutauerint domicilium, atq; habitationē, admi-
tendos non esse ad aliquod officium: sed loco ipsoꝫ
alios ex eadē miuersitate extrahendos fore ut
ibidem inquit antiquius legisse ā extractione d. fol.
90. d. col. 4. et similiter alios loco eoꝝdem insa-
culandos esse dicendum est. Et assigno ratione
qꝫ mutantes domicilia, amittunt individuam
conditionē illius miuersitatis, quam per mu-
tationē domicilij relinquerunt, hiis proinde ciui-
bus miuersitatis insaculate preferuntur. Neq
26. m. ff. Insaculandi sunt per viam assumptionis
in hasta alteriꝰ miuersitatis, cuiꝰ nouam
conditionē ex noua quoq; domicilii adquisierūt
quāuis possint alibi locorum circumstantiarum
miuersitate, ut ceteri illius habitatores in-
saculari, Huiusmodi ratio assignari pot, si ad ius-
tamen assumptionē, que fiunt pro determi-
natam conditionem, non fiat de equalibus
equalem hastam, sed de minori ad maiorē
fiat eminentiorem, ut quia debuta collec-
tionis capitularium ad hastam pregiatoꝝ,
et de hasta militū insantium, ad hastam mili-
tum ab hasta tangebatur nu. et nu. 19. cap-
tat enim, hastam pregiatorū tangentiorē esse,
ad hastā capitularium, nec non hastam mili-
tum esse eminentiorē ad insantium hastam,
saltem gradu: at quia in his velut de inferi-
ori ad superiorē assumptio admittit Sed hasta
miuersitatum tant omnes inter se equales,
27. magis ff. distinctus pro hoc quia miuersitatis
insaculati facilius cognoscuntur et discernun-
quam ut eorundem preheminentia aliqua
ostendatur, ex hiis uerbis tex. ad hoc in actu emig.
to extracti. de iure. fol. 68. col. 4. in d. ē assigna-
no porque mas testamento fol. 69. col. 3. in xo
d. porque mas testamento ē mas facil de tapar
las personas por las cinchas, ella las quales est-
tando juntamente en una bolsa, conditiona-
ti ff. discernuntur, ergo de
una in aliā hastam miuersitatem, assig-
nare fieri nequeunt, Et confirmatur hec ratio
ex vera significatione huius ff. assumptio, qua

27. significat assumptum ff. Absentes autē fieri non possit
nisi de inferiori ad superiorē, nam de pari in parem
non fit assumptio, sed transitus, debebunt igit huius
modi insaculationes fiende ratione mutate co-
ditionis, translationis appellari, non vero assump-
tiones absolute et indistincte, illi si de equalibus
in equalem hastam essent admitende. Cui etiam ma-
tiori confonat Iuris communis regula, quod cum
inducta ad augmentū non possit operari diminu-
tionē, sed pregiatum ecclie simplici ecclie capitula-
ri, militie dignitie simplici insaciani concessa
inducitur ad augmentum honoris, ut per se cons-
tat, qꝫ non debet operari diminutionē, at hoc
pregiatum, hinc militia promotus primarius
insaculatione, talis dignitas operaret diminu-
tionē honoris, cū officia publica officialibus ho-
nore deferant maximū, ut pot here per tota
tū ff. ordinarij et honorij, igitur assumendus
ad hastā dignitatis nomine adsciti, ne alij insa-
culati, pereant. Et per consequens carentie ce-
lante insaculatione mutatam conditē
hiis non possunt, sed hec ratio cessat quando
mutatio conditionis vel qualitatis non fit in
eminentiorē qualitatem qꝫ talis mutatio de
pari in parem non inducitur ad augmentum
29. honoris, qꝫ neq; in salutatio fiet ff. Vltimo
notatis ff. Item quod talis nobilis minor, ff. nullus,
vel infantis, insaculatus in hasta militū vel infanti-
um, fit a duo regij nobilitatis equilegio nobilium ma-
iorū, hic q; mutet conditionē nobilis minoris, in con-
ditionē nobilis maioris, debebit taliter nobilitatis
reassumi ad hastam maiorū nobilium, qꝫ in
eo militant ones rationes de quibus supra. Et igitur
ita prenotatis, ex hucusq; traditis concluditur insa-
culandos. ff. debere esse eiusdem conditionis sequa-
litatis, eiusdemq; cetus, miuersitatis, vel ecclesiatis, cuius
erat vacantis, sublato omni arbitrio, quod antiquis
circa idoneos, sufficientes, et alia cetus, vel mi-
uersitate, quemadmodū de tutoris insaculatoribus
erat concessum. Quod tamen limitatur ut dum
taxat procedat in tribus officijs. ff. de tutoris, inqui-
sitor, atq; iudicantium cum questum officij inqui. aduer-
sus Italiis ff. Insaculandi quamuis debeant esse eiusdē
conditionis, cuius et vacantis fuerunt, non tamē
necessū debent esse eiusdem, vel mille titulis, nā
in predictis antiquis decisionibus dispositio ad literā pro-
bat sufficientes ex alia cetus, vel miuersitate, cum
forte in propria deficiant, eligendos de insaculati-
bus concedens, videt, atq; observatur, quia duntaxat
fuit voluerit quod tripla officium de quibus inquisi-
et iudicantium, ut expresse constat ex d. tex. 1. d. Tor
ubi. de iudicibus fatt offo d. fol. 26. d. col. 4. in xo. ij
quiere cedula seuna vezina fol. 27. col. 1. in
31. Sexto tandem et ultimo vltra predictas qua-
litates, seu conditiones requiritur, quod insacu-
landi sint magis idonei, magis sufficientes, et hij
qui pro singulis officiis procuruntur, seu ob-
tinent ad insaculationē, ut probat ex proxime
ff. fol. 1. de iudicibus fatt offo in d. Tor ubi in fine
ff. de his, qui idonei ff. sufficientes esse, atq; in actu emig.
tis insaculationis debet offo del regno, en caso
de vacation fol. 71. col. 1. inquiri, hinc, ne deque
tati insaculatores propter habitum filiam bitiū
rent quenque idoneos eligi insaculandos, omitte-

uiter, quod teneantur magis sufficientes idoneos(que) utiq; esse, sed hoc ita est intelligendum, videlicet quod teneantur gerere magis sufficientes ex his, qui in ecta, vel universitate, cuius sunt vacantes, reperiuntur. ex cod. 6. tot. Alii. 6. dicit magis idoneos, & sufficientes de ly dicha Iglesia, ciudad, villa, & communidad de donde eran, & seran by tales muertos, & primeros. Quod & procedit non solum in his officijs, de quibus dicit Inquisitor, et Judicantia, quamuis de illis solum loquatur text. propone allegatus, sed etiã in alijs quibuscunq; officijs, Nam quamuis in alijs, quam illa tria, Insaculatos habeant arbitrium Idoneos vel non Idoneos Judicandi, tn tiq; illi arbitrando mutiant idoneos in ecta vel universitate, ex qua vacantes existunt, licet in alia sint magis idonei, non tenentur, imo nec possunt illos magis idoneos Insaculare, sed ex eadem ecta, vel universitate, cũ ibi sint idonei, at q; sic non possint dicere, Idoneos non reperiri, vbi iam semel idoneos adesse dixerunt. Concluditur g. magis idoneos, sufficientesque esse in gli ecclesijs, vel universitatib; Insaculandos esse ex d. Inq. ex quib; idem tradit vbi supra. 2. p. 8. deputati. pag. 536. col. 2. nu. 16. & 17. Quod &. vt vere; consequatur deputati Insaculatos vltra Juramentum prestitum, et sententiam excommunicationis receptam a p.o officij de q. f. inc. nu. tenentur item specialiter sub excommunicationis reatu gerere, tactamentum & exhibere demagis idoneis, sufficientibus & Insaculandis ex d. alterius ts Insaculatorib; off. delvey, en cas dvacati, in p.o y porque con my conciencia d. fol. 81. d. col. 1. Deinde ad Insaculationem procedentes oportet, ut primo nominati personis Insaculationi proponitis premittant. 2. verbaliter interesse tractatum seu computationem sufficientiæ, meriti, et qualitatis earum, ut sit sufficientia minorum & melius agnoscatur ex eodem p.o y porque con my conciencia. Sunt igitur hæ qualitates, quæ in eis Insaculandis generaliter requirunt. 1. ut Insaculandi habeant etatem xx annor. ut 5. nu. 2. 2. ut non sint criminosi, ut 5. nu. 3. 3. ut non sint mechanici, ut 15. nu. 4. ad nu. 11. 4. ut sint in eadem conditione: 5. ut sint quæ eisdem ecta vel universitati, ut eo nu. 12. ad nu. 30. 6. tandem ut sint magis sufficientes, atq; idonei, vt supra 5. d. & etiã a nu. 31. vsq; ad nu. 35. Ex quibus nam Deducuntur plures declarationes, & speciales singulares, qualitates pro Insaculationib; requisitæ, Juxta quas Insaculandos inferius Primo. 1. Insaculandos in hac urbe ecta, seu loco debere esse quos probati, ut ita sint eis dem qualitatis, quamuis non omnes qui gradum obtinent, Insaculari debeant, sed tantum qui juxta numerum Insaculationis, huc vsq; prædicte hæc urbe designati, quia vltra prædictum numerum nullus in seculari vrbe, quantumcunq; sit calificatus, ut 5. de c. legit Latius dicemus, Unde laudabiliter declarauit ad tex. in for. de Insaculatione de Perelada, anno. 1592. condito. pag. 40. col. 2. vbi quæ specialiter ad Insaculationem admittendos episcopi Jaccæ, Barbastri, et Tirolij, cuius ratio fuit quia cum prædictæ ciuitatum ecclesiarum essent de episcopali cretæ, nouitq; illarum episcopi, essent Insaculationi numerosi, & pro regni tam calamitatibus, quæ inde ut nouiter constitutis adhæ reperiuntur, quæ inde ut nouiter constitutis adhæ mitterentur, ostendit generaliq; omnib; decernens

Inter quos vero dictum forum. R. Unde Insaculatos in hac urbe. 36. & in hac urbe. ecleas capitulares, debent quoq; esse canonici, siue capitulares, alicuius ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ Juxta numerum prædictæ huius statutum, & eandi qualitatem habent hos in dicta urbe Insaculati. Circa hanc autem aduertendum est quod promoti ad dictam dignitatem, dignitatem, vel canonicatum qualitatem Insaculationis habentem, quamuis actualem possessionem illius non sint assecuti, sed titulum duntaxat, sibi extraharier à curia Insaculati sunt tales canonicatus, dignitates, siue ecclesiæ, admiti ad officia dictæ ut docet Casadei, in d. for. vnico. de tuberculis. off. fol. 139. col. 2. Jusse. et vot. 2. p. 8. deputati. pag. 536. col. 2. nu. 17. qa sufficit ad Insaculationem obtinendã titulus qualitatis, et si defficiat effectualis actualis eius dem vsq; [illegible] Inseritur Secundo Insaculandos 37. esse Jurisdictionis nobilium maiorum 1a. debere esse optimates, siue Vicecomites (ut vulgo dicimus), idest Barones, siue dnos vassallos, de q. j. latius agere iam supra promisimus. Insaculandos autem in curia nobilium maiorum secunda, quæ uis varones esse nondebeant, tn nobiles maiores, quos in hoc regno nobiles denominare vocamus, id est abitos optimatis seu Baronis descendentes, et quasi natura ipsa ut nobiles cognitos (Alteriã latius, j. suo loco explicauimus) esse debent certum est, nec. n. qualitas suprema gradus nobilitatis ad vltrang nobilium maiorum curiæ desiderat. Inseritur Tertio, Insaculandos in curia nobilium maiorum debere etiam esse milites 38. admilitiam promotos legitimè, et Juxta formam fori de creatione militum (que qualis sit, j. quo plus loco dicemus) ut disponit forum nuevo de la calidad delos caualleros que andan en Insaculados, edit. anno. 1564. edito fol. 214. col. 2. quod idem voluit etiã forum nuevo delos que pueden entrar en el Braco de los caualleros, y hidalgos anno. 1592. condito pag. 33. col. 2. Ergo neq; in curia nobilium maiorum Insaculationi admittendus miles, qui admilitiam promotus non fuerit Juxta supra dictam formã, ut ex qualitatis fori aggeret, qa tales non sunt Insaculandi, cũ neq; eos quamuis fuerint veri milites, veritatis, quos [illegible] vulgo vocamus, ipsos neq; similiter ad prædictam tantam admittentes militi genera Insaculandos non sint, quandoquidem militiæ veritatis primitiuæ, ut sunt cingi cæsaraugustam, quibus Sic. 7. nu. 4. et nu. 10. dicimus, sunt veluti comitantiæ postulati, declarandi ubi, nam necessitati cingi sunt veri Insaculandi sed militiæ, quæ Insaculandi ex hac militia eo duntaxat tendit ut illos reddat immunes ab hac onerib; realib, personalib; duos regi soleuendi, non vero ut eis det veram nobilitatem, aut ingenuum honorem, qui nobilitas vera ipsis Insaculatis militiæ deferat et concedat, cũ. n. ad Insaculatis officium regni vera atq; realis qualitas, a Jure prout q; statutis requisita desideretur, huiusmodi cingulum fictitium, fictitiaq; conditio, merito alios Insaculatione in curia nobilium Insaculandos faciendo repellendos esse affirmamus: hi igitur cingulati admitti non debent, per consequens neq; eorum filij admittentur. Quarto tandem et vltimo loco fuerat. Insaculandos in curia nobilium maiorum vltra 40. superius requisita, qd. sit cuiusdam universitatis cuius et vocantes sunt, aliãue eam hoc debere [illegible] qualitatem, videlicet quod

sint

sint de regimine ipsarū in ueritatem, et cognitis inseculatis, atq; singularibus officijs eorundem in groseria conclusionibus in seculati, iuxta dispositionē sacrorū. Dctor Offa del regno anno 1585. conclusit fol. 10. col. 2. [redacted] et ratio est quia uoluit Lex quod quilibet ad generalia officia regni admittendus uocaretur, sint tam civitatis singularis sue privatis regentibus uocatis, neq; eorum quis totum optime gubernare potest, cum cuiusq; qualitates regenda sit ignorat. ☞

Caput. 16. De Inseculationibus celebrandis numero Inseculandorū, et Inseculationis effectu.

1. Potest in seculandos qualitatibus, superest tertium de in hoc capitulo Primo videndum est, qualiter ad Inseculationes celebrandas procedere: ac prohinseculationes sint, seu esse debeant. In cuius rei brevitatem dico quod supra c. 14. à nu. 1. debent congregari pro inseculationibus celebrandis, in loco de quo etiā in d. c. 14. nu. 4. in quibus sint singuli ex singulis tamentis, prout dictum est ff. in c. 13. nu. 12. tenentur ad inseculandum officiarum regni procedere, eo modo, quod fuit aperte inseculationum armariis, extractis abillis officijs singulis, ut etiam diximus in c. 12. à nu. 17. ad nu. 20. debent, prius nominatis personis ad inseculationem oblatis, illarū sufficientiam verbaliter examinare ut in cap. precedenti nu. 33. ff. Unde. Juxta dispositionem text. in alto cuius. tto inseculation delor offijs del regno en corps drouats. in fo. per que comma conclentia fol. 81. col. 1. ff. Quo verbali tractatu, prout fuit in inseculandis quibusdam, uocatis, singulos fuisse [redacted] emitenda uota secreto per fabas (ut uulgari utamur sermone) albas et nigras (uno ut inquit ille text. in fo. Muntos. y despues de haber examinado), ex quibus deum solum precedit habentes illum inseculare tenentur, in quem maior pars fabas albas conuenerit, iuxta eundem alterum cuius. in fo. hazem i scam obligando. Quod si fabe paritate conuenerunt, tot fuisset albe, quot nigre, ille inseculandus erit, in quem albe sunt directe exced. agnoscit. tto inseculat. delor offijs cfr. in 8. c. Item si fabas seran. fol. 81. d. col. 1. in fine. Nec possunt deputati uota seu cautelationes alicui reuelare, ut dicitur in cod. 8. c. Item si fabas. in fo. in cautando à los dichos diputados. Patry. tandem inseculatos uocabimus, seu tenemur, et dubij nominum meluendi, ut inquit dict. in cle. 13. nu. 6. illis in singulis tantum recludi, armaria ipsa claudenda, reponendas fuisse in archiuo fuit etiam dictum est in d. c. 12. d. nu. 28. ff. deinde tenentur, et in cod. c. 13. d. nu. 6. in fo. atq; ita illi recludi. ☞

Secundo in hac capitulo uidendum est quantus sit inseculandorū numerus. Quod cognitum etiam dico, in singulis tantis esse certos uiros numerum designatos, ut in cod. c. 13. nu. 4. ff. Et pro. diximus neminem in seculari nemo potest iuxta notata in cap. precedenti nu. 16. b. ita uult in regno nu. meum. Et nu. 21. sub. atq; in nu. 35. ff. ga uolta y prefixitur numerum. efr. Deo ergo solum sunt inseculationes loco uacantium, ut sit numerus in singulis tantis conflatus in regno conseruetur, ac per consequens tantum sunt uacanty, nec in seculationes sunt, iuxta tenorem commissionis de qua supra in cod. cap. 13. nu. 12. b. quod si aliqui ex inseculatis in dicto tanto uel moriatur, uel quouis precedat nu. meum, ne quangeri, neq; nimium potest nisi ex Generali alicuius decreto, ut in d. c. precedenti. d. nu. 35. ff. Inuocatio fiat, atq; in speciali casu quo ex mutatione conditionis assumuntur aliqui extra

A.
Pro intellectione huius. 8. recensendum est ad pra. nu. per quam declarat cuius decisio, nam ut uera opinio sit, si enim loquitur quando in unum conuenerunt omnes fabe albe, et in alia duas nigre, tunc sine dubitatione est de lege in seculari cum albe conuenisse. Loquitur quando in uno sunt quales albe et nigre, tam difficiliter reddi tur tex. unde existimo ego, quando in cod. inseculati sui oblati, conuenerunt fabe equales tot ff. albe quot nigre, tot albe in uno plures sunt quam alium, et per consequens in seculandus est. Et ratio dubitandi potuit esse, quod cum in eo tot essent nigre, quot albe, non uidebatur a minori parte reprobatus. In cuius rei dubitatione representat habitat equalitate in approbatione, et in reprobatione, tot reprobationi plures fabas albas habet, et per consequens est preferendus, cum existimo fuisse illius decisionis mentem, quicquid ipsam obscure expressisse textus. ☞

Extra hanc urbem aliam, quia tunc donec assumpti uiuunt, nec in seculatione quarti, angetur numerus hinc ad quam, et minuit numerus hinc ad quam assumptionis sunt ut diximus in cod. cap. precedenti. n. nu. 17. latissime, et presertim nu. 9. et nu. 21. in fo. [redacted] Certio ff. ff. ultimo uidendum est, quales sit effectus in seculationis, id est quid operetur in seculatio quoad in seculatos. Cuiquidem hebetur quesito respondendo dico, quod in seculatio tribuit inseculatis ius quesitum possessionis officij, nam ex eo quod inseculati sunt, dicuntur iam esse in quasi possessione huius ad officium, ad quod inseculantur, ita ut si ad id extracti fuerint, necessario sint ad idem admittendi, ut docet Bardaxi, in rub. de ffo deputatorū. n. 3. 9. nu. 4. in 2o. et in 3o. extracti uerso fol. 133. col. 3. et tenalia questione decidendum dicebamus. in cap. precedenti nu. 7. ☞ Singulariter autem uenerit omnia curiarum officia regni, ex registro deputationis fuisse sit describendum. ☞

Caput 17.m De extractione deputatorū, et aliorū regni officialium

1. Cum deputatorū aliorūq; regni officialium prouisionē necessario sint per extractionem facienda iuxta supra dicta in cap. 11. nu. 26. et in cap. 13. nu. 9. hinc extractio, atq; consequenter proximus in seculationi, atq; finis illius, ideo in presenti capitulo gendum est de officialium extractione, ac Primo uidendum unde extractio dicatur, et quid sit. Extractio enim dicitur, quasi extra trahitio, quia extra hunc, ex hunc sorte nomina inseculatorū, prohindeq; extractionē, quasi extra hunc sortes delationes, appellantur. Atq; ita de [redacted] extractio nihil aliud est, quam delatio quedam, seu nominis alicuius, extra urnā in qua erat in seculatis, per quam ad aliquod officium, uelut per sortem eligitur, ut ff. latius in hoc eodem capitulo probabitur.

2. Secundo uidendum est ff. ad que officia extrationes fiant, ubiterq; respondeo, ad ea omnia extrationes fieri, ad que inseculationes fiunt, que qualia fiant docuimus ff. in c. 11. à nu. 2o. [redacted] ad nu. 7. ubi etiam ex quibus hinc à nu. 8. per totum illud capitulum. Probantq; de singulis officijs extrahendis singula quoq; hinc ibidem de singulis allegata, cum allegatione quoq; hinc ibidem de singulis allegata.

3. Tertio uidendum est à quibus fiat extractionum officialium celebrandis, seu per quos extractiones officialium celebrentur, et dico. ff. quod ex nomen officij, que per extractionem prouidentur, ut constat ex locis allegatis in nu. precedenti, per extrahentes per deputatos regni. Silicet Officium eorundem deputatorū, et officium clauarie simul, officium aduocatorū regni, et officium procuratorū eiusq; officium notarij extracti deputationis, atq; officium de [redacted] Judicantium enquestam Justitie aragonum. De ffo deputatorū probat text. in alto cuius. tto extractionis de quo dixi. in 2o. fol. 68. col. 4. De ffo clauarie satis liquido constat, cum clauarij extrahantur eadem extractione, qua et deputati, ut ff. in d. c. 11. nu. 3. De ffo aduocatorū regni tex. in alto cuius. tto de aduogados del reyno fol. 79. col. 3. De ffo procuratorū regni tex. in alto cuius. tto Bolga de procuradores. c. et hac extractionis de aquellos etia fol. 80. col. 2. De ffo notarij extracti deputatorū tex. in cod. alto cuius. tto extractionis dicti in 8. c. aquey sea sacada de la dicha caxa. la bolsa dels Tulada denotarios etc. fol. 69. col. 2. in fine. De ffo tandem Judicantium tex. in fori. c. por que la sentencia. tto fuit Inquisitionis etc. fol. 78. col. 4. in 8. c. los deputados que tienen la clauis fol. 79. col. 1. 2o.

4. Verum hoc ff. cum distinctione procedit, nam extractorū officij, quatuor, uidelicet deputatorū, clauarie, officij, notarij extracti, et Judicantium extrahuntur per deputatos uetustos. Duo autem, uenit aduocatorū, et procuratorū regni per nouos deputatos extrahendi sunt, ut de omnibus procedum in huiusmodi

B. sed uerius hec, si tot sunt fabe albe quot nigre. non possunt esse plures quam quatuor, nam octo sunt deputati, et sic darent 4. albe et 4. nigre. quo casu non accederet maior pars deputatorū ad unum de quolibet bracchio, ad regnitū ut ff. c. 13. nu. 12. et tamē uult istud tex. quod ualent in seculatio modo quo dixit in eo.

proxime ad singula officia vellatis, vel ex presse ex hijsce
facta inditione ex tempore extractionis celebrande,
Quot autem deputati extractioni interesse debeant dicemus .j. in cap.° sequenti nu.° 2.° Vlla dis-
.5. de officio .j. que vsq ad nouem lucescent, Computatores .j. deputationis, Inquisitor officij Justitie aragonum, atq Notarij eordem nuper deputator, sed ex
ipsor Inquisitor extrahuntur, ut supra est prolatum
in actu cuius tho extracti dicuntur. c. Inquisit. in 8.° item statuimus, 7 ordenamos fol.° 76. col.° 3. b. Vos los dichos
Justicia, qui presently seruan scan mandado sacar
todos los bolsos etc. Quarto videndum est
quotempore sint faciende officialium regni extrac-
.6. tiones. Cui breuiter etiam respondendo dico. Extrac-
tionem sex ostiorum, videlicet deputator, et clauariorum
mul, notarij extracti deputator, Computatorum, In-
quisitor, et notarij eordem antiquitus fieri consuerit
die 3.° mensis Julij ut constat ex hijsce decem locis
in fol.° 2.° dicte deputator. nu.° 1.° x.° et hoc carratione fol.°
137. col.° 1.° in fi.° Hodierno vero predicta officia extrahuntur
die tertio mensis maij, ut de utilitate priorib probat tex.
in d.° actu curie tho extracti dicuntur post principium. in
p.° quia el tercero dia del dicho mes, Iunto x.° c el
dicho tercero dia fol.° 67. col.° 4. atq in actu curie tho en
mesmo porque la extraction fol.° 72. col.° 3. de utilitate post
teriorib tex. in d.° actu curie tho extracti dicuntur, c Inquisit.
in p.° b. le hara a hacer enel tpo, dia, 7 hora etc atq
del mes de mayo fol.° 79. col.° 3. Ratio autem quare
quam fuit retrotracta extractio ex 3.° die Julij ad 3.m
maij. est, ut extracti deputati absentes a regno ara-
gonum habeant sufficiens tpm ad veniendum quan-
aliter in terminum, quo officium exercere tenent
st in ipsis diem 3.m July, ne alias sint vltenus in re-
gni preiudicium expectandi, ut clarius apparebit ex
.7. hijsque dicemus .j. in cap.° 15. nu.° 9. Vlla restant
que restant officia, sibi iudicantium inquisitor Justi-
tie arag. Aduocator et procurator regni, diuersis
temporib extrahuntur, Nam Iudicantium extra-
ctio fit primo die mensis aprilis Juxta dispositio-
nem tex. in d.° for. cuius hec sententia 11. tho sancti
Inquisit. est. fol.° 78. col.° 4. in fi.° c los dichos deputados
que tengan las claues. fol.° 79. col.° 1. Aduocator
autem et procurator regni, eod.° die quo deputati
non interextracti iurare, officijs possessionem
accipiunt, vel alio statim sequenti faciendam
esse constat per tex. in actu curie tho de aduogados del
reyno fol.° 79. col.° 3. atque in actu curie tho de pro-
curadores etc. in p.° de la qual bolta. b. el dia que se
casaran, c Juran exhortation delos aduogados etc. fol.°
80. col.° 2. Qui autem sint terminus, quo deputati iu-
.8. rare teneant. dicemus .j. in cap.° 15. nu.° 11. Hic igitur ter-
minus extrahendi regni officialis, adeo expresse seruan-
dus est, quod sico aduenerit aliquis ex clauarijs insa-
culationis, clauis ad aperienda armaria, bursas ex
extrahendis, non deferant, possint, teneanturq extra-
tores sine extractionis differentia clausuras illas publice
de pallam rumpere prout disponitur in actu curie tho
fino verna el que tenga las llaues etc. fol.° 71. col.° 3.
et dicemus super in cap.° 12. nu.° 19. et in cap.° 14. nu.° 3.° Et
Duntq nec huc terminus differri possit etiam si extractionis
ratione pestis vel generalis curie celebrationis in alio
essent loco celebrande, extra Caesaraugustanam vrbem
si quorum loco fiant, in predicto tamen termino fieri de-
.13. bent, ut expresse requisit tex. in d.° actu curie tho cuius de
et stilentia si occurrerit extractionis etc. in d.° c assimilmo
porque la extraction d. fol.° 72. d. col.° 3. Quod de extracti
ambiguum extra mensem maij faciendis, intelligo
est, quamuis tex. ille de actibus mense maij ce-
.9. lebrandis loquatur. Quinto videndum
est quo loco sint extractiones predicte celebrande,
et dico faciendas esse Caesaraugustae in domibus deputa-
tionis, ubi .j. in cap.° sequenti nu.° 2.° probabitur
nisi causa pestilentie alijs sanitatis locus eligatur,
vel propter celebrationem generalis curie, ad
locum quo celebratur, deputatio ipsa delata sit.
Juxta dispositum tex. in cod.° actu curie tho cuius de pe-
stilentia si occurrerit extractionis etc. d. fol.° 72. d.
col.° 3. et alibi dicimus .j. in d.° cap.° 14. nu.° 4. Vltimo
quia quando in alium locum transfertur deputatio
aliqua sunt specialiter aduertenda, proptera
mouenti eadem proponere operae est, Et primo
.10. quod .j. non solum exigendus est causa ad alium est
locum deputatio transferenda, Sed etiam propter
alium quamcunq. que deputatis regni sufficiens vi-
debit ad deputationis translationem. ut dicitur
in d.° actu curie tho cuius de pestil.e si occurrerit extra.
in p.° b. c sera visto a los diputados, por las dichas
causas, o qualquiera de ellas, o, por otra alguna cau-
sa que a ellos parecie esse bastante etc. d. fol.° 72. d.
col.° 3. Dummodo ex alia sufficienti causa per de-
putatos arbitranda, cum deputatis in concordi ad de-
putationis extra locum causa transferendam, sic .j. in-
telligo tex. in d.° actu curie tho cuius. b. di-
todos estos concordaran, que dan elgun edicho lu-
gar todos concordes etc. non possit predicta pro. ad alia
priora causa, pestis, et peste curie celebrationis,
referri non possunt, qa .j. ex eis nouest arbitrio de-
putatos deputationem ipsam transferre, vel non
cum nequit debent ire in locum: quo alias curia
celebratur, vel saltem existit. licet possent arbitra-
ri, inest vere pestilentia, vel non, in Caesarau-
gustana vrbe, ut ex ea egredi teneantur. de
.11. Secundo aduertendum est, quod cum ex aliqua
de predictis causis deputatio transfertur: tunc
tunc deputati, eorundem notarij, regnij administra-
torib, atq alteri personis que ad actus deputationi
interuenire debent, notificare debemus deputati-
onis translationem, eisdem imperantes, ut ad lo-
cum electum tpe .j. finito generaliant, et ordi. actu
curie tho cuius de pestil. est in fi. magnae sean tenidos
dor. d. fol.° 72. d. col.° 3. Ista conuenienti tpe, quo re-
uenire possint ante terminum actum celebrandi
finiendae, in plenarijs debent ex cod.° fi. magnae
sean tenidos, quem generaliter intelligo, quoad
omnes deputationis actus, quamuis ipse de actibus me-
se maij celebrandis in pte loquatur, ut ex quae dixi.
nu.° 8.° x.° manifestum fit. Tertio aduertendum est
.12. quod .j. facta predicta estimatione, deputati possint
ac debent (sic enim intelligo rubricam, puto, rectam
in d.° c assimilmo porque la extraction. b. los dichos
diputados puedan hacer la baxa etc. ut .j. legi-
fieret non potentiam dilatandi, sed etiam necessita-
tem) facere deferri ad locum, quo se deputatio con-
ferit, armaria seu cassas insaculationum, dummo-
do tamen bastissima custodia, fidissimaq diligentia
custodiantur, ut ex predictis, extractionis, insacu-
lationis vt, modi, et formis, ab ordinationibus
regni, statutis, fuit, ac posset alias cum fraude ar-
maria predicta ad archiuum deputationis, end
custodiri, reuertant, ibique ut mos est, reclu-
dant. ex dispositis tex. in cod.° c assimilmo porque
la extraction. vsq ad finem actus. Quarto et vlti-
mo aduertendum est, quod deputati teneantur

vestita-

vetidere in loco, vbi deputatio, ex aliqua dee dictis causis, offeretur, tpe, modo, et forma, qbus in ipsa Cesaraugustana vrbe, iuxta regni ordinationes, residere compellunt ex cod. alten. curie. tit. cuntos deputat. cesse. post principia, in pe. en el qual hayan desser todos plenty e residir etc. d. fol. 72. 14 Sed. Et quod deputati ibi residere debeant, dubium videtur, omnes ne, autos illi duntaxat, qui Cesaraugustam iuxta regni ordinationibus, residere adstringuntur. Cui dubio respondit tex. in d. pe. en el qual hayan desser todos presentes, qui dicunt, breue obtinere deputatos ad residendum teneri. b. hayan desser todos presentes etc. que tota, ad idem probandum, adimuntur expedientibus. b. todos concorden. Nec obstat quod in cetes. residentiam deputatos regulari per relationem ad ordinationes regni, ac proinde eodem modo quo apud Cesaraugustam, per dictas ordinationes est regulata, nam dispositio illius tex. referitur ad tps, et modum residendi, non vero ad numerum residentium. Est. Et enim specialis ratio profertur eam, hic casibus omnes deputati ad residendum compellantur. Et. Et quia cum deputatio sit extra Cesaraugustam vrbem, eos tpe vel rate 15 vestis sunt incommoditates quoad regni, deputationis vel negotia exequenda, atq; audienda, velut qbus curia celebrationis magna, ardua et concurrentes negotia, [illegible] procterea magnus et luculentus consilium desiderat ut rectius exequi, ac prudentius, atq; cautius possint. De residentia autem deputatos Cesaraugustae habenda latius. Et. in cap. Quocumq; igit loco extractiones offe observant, fieri debent iuxta formam ab ordinationibus regni traditam, de qua consequenter est in capitulo sequenti videndum. etc.

Capit 17.m De extractione deputatorum aliorumq; officialium regni celebrandis.

1 Vt extractionis formam explicemus, primo de extractione deputatos (ad cuius instar alios officialium extractiones celebrantur) dicendum est: et primus videndum qualiter fiat preparatio ad predictam extractionem celebrandam. dicitur quod deputati (ad quos extractio deputatos annis futuris, aliorumq; officialium, expectat, Vt infra in cap.o precedenti. nu.o 3.) debent omnes primo die maij, quolibet anno, iusto impedimento cessante esse presentes Cesaraugustae, atq; eodem die primo et sequenti secundo eiusdem mensis notificare regenti officium iusticationis, iustitie aragonum, ac baiulo generali eiusdem regni, vicario generali, et officiali curie archiepi Cesaraugustani, Salmantine etiam et Iurato predicte ciuitatis Cesaraugustae, illis. s. qui presentes fuerint in predicta ciuitate, extractionem futuram in tertium diem eiusdem mensis celebrandam, iuxta prefinitum tempus de quo supra in cap.o precedenti. nu.o 6. eosdemq; rogare ut eidem extractioni interesse dignentur, et quod legitime disponit tex. in actu curie. tit. extraction de deputados in pe. 2 fol. 68. col. 4. Tercio. Et. eodem die tercio maij, (quo extractio celebrari debet) hora tertia ante meridiem, ijdem deputati teneantur congregari in domibus deputationis in maiori cubiculo, vulgo, Sala real, dicto. bgi in capella seu altari Beati Georgij Regni tti patroni sanctissimi, missam spiritus sancti audire, ex cod. actu curie. in fine principij. Iuncto. s. feldicho tercero dia, ut tre diuino, humanoq; presidio = melius, utiusq; extractionis fiant. Secundo videndum est, qualiter post dictam preparationem deputati ad extractionem procedant. Et dicto Et. quod ea-
3 [illegible] preparatione facta, debent deputati ad eandem horam tertiam ante meridiem, vel quasi, in dicta sala Regia, presentibus illis, quibus fuit notificata extractio, si iti conuenerint, et omnibus etiam aliis, qui ad extractionem presentes esse voluerint, publice ac palam coram omnibus ad extrahendos deputatos procedere, ut inquit tex. in d. s. el dicho tercero dia. Modo sequenti. Videlicet quod extracto armario, quo includuntur busse deputatos et notarij extracti eorundem. ut s. in cap.o 11. ex nu. 9. et nu. 17. pe. alij in notario. ae nu.o 22. pe. vnus per primo, recognitis primo per deputatos clauarios clauium illius, ut fama, si aliqua circa eiusdem custodia facta fuerit, deputatus, iuxta dispositionem tex. in cod. alten curie. s. primeramente sea sacada d. fol. 68. d. col. 4. in fie. Iuncto pe. el qual diputados quelos claues, et ea que diximus s. in. ap.o 12. nu. 20, ad tandem aperto, statisq; assumptionibus hijce sunt faciende iuxta supra notata in cap.o 14. nu.o 19.) extrahatur ex eo bursa latos exquavimus, surgeremusq; pro ecta de quatos extrahendi est ex eodem s. primeramente sea sacada. in pe. en aquey los quelos dichos llabes fol. 69. col. 1. in pe. atq; ea, sigilo illius primi recognito publice aperiri ut dict. in d. alten curie. s. laquel bolsa cod. fol. 69.
4 d. col. 1. His tandem. Et. ita peracti debent ex dicta bursa extrahi cedulina seu tessule, quibus cedule nomina Insaculatos continentes includuntur, ut s. in cap.o 13. nu. 6. Que cedulinas seu infantes extrahi debet per quemdam, qui dicendam, qui ex asserta statij decem annos, et non vltra Judicetur; Ut ex eundem bursa huiusq; cedulas cedulina numerentur alte, atq; intelligibile voce, ac postea immittantur in vas aqua plenum, illiq; abeodem quero reuelande, atq; vnum exilli extrahatur Iuxta dicti positionem tex. in d. s. laquel bolsa. illudq; per dictum quem notario deputatos publice tradatur, ut alte dicq; publici, et extenti manibus apperiatur; extrahaturq; ex eo cedula nomen Insaculati continens. ex

Caput Primum de Origine Regni Aragonum.

1. Aragonum Regnum, ita ex duobus fluminibus huius nominis, ab altissimis perineorum montibus (quibus Hispaniae, Galiaeque diuidunt[A]) fluentibus, nominatum[B], suum principium, atque originem, sumpsit, statim post generalem hispaniae destructionem a Sarracenis crudelit. factam, circa
2. annum[C] dni 1714. Nam ✝ cum Sarraceni[D], imo agareni[E] mahometani Barbari feroces, diuine Iustitiae facti executores, utramque hispaniam, et [redacted] ulteriorem[F], et citeriorem[G], in miserrimam seruitutem redactam tiranico dominio subjecissent, Roderico ultimo gothorum rege in postremo campali praelio victo, et paulò post mortuo, ac in eodem conflictu illa antiquissima hispanorum, gothorumque illustri nobilitate interempta, xpti nõe ab impijssimis Barbaris expulso, atque hispanis, et gothis legibus abolitis, Nec in ulteriori, nec in citeriori prouincia, ciuitas, vel locus, aut castrum aliquod, permansit[H], quod agarene impietati non subiaceret. Atque ita magnis populationibus, et potentibus ciuitatibus desolatis, ac forcioribus locis, et municionibus destructis, omnes xpanos vel horribili morti, vel misserabili seruitute, cap-
3. tos traddiderunt. Sed inter eas ✝ ferales angustias hispania nostra comprehensa, solatium tamen aliquod ab omnipotenti deo (ex cuius diuina [redacted] dispositione propter propia crimina[I] ita conflicta fuerat) impetrauit. Nam in ulteriori prouincia in Asturiarum montes propia natura fortissimos, Pelagius christianissimus cantabriae[K] dux, ex patre hispanus[L], ex matre verò gothus[M] nobillissimus, et ab utroque parente ex regio genere descendens se recepit. Adquem cum ex Galicia, et Viscalia (quae est nobilior[N] ac principalior canta-

briæ pars) Et ex eadem etiam cantabria, alliqui
nobiles hispani (quos montium asperitas,
et animossa nobilitatis virtus a manibus infi-
delium liberaberat) convenissent: Ipse invicti-
ssimus princeps fidei amore incensus cæles-
ti divinoque juvamine superbissimis Sarracenorum
armis se oposuit. Ex alia deinde parte ✝ in ga- 4
licia et viscalia ultimis ducibus seu princi-
pibus illarum (qui etiam ab antiquissimis hispanis ea-
rundem regibus descendebant) pro fidei de-
fensione virilit pugnando mortuis, eorum
filii cum aliis hispanis et gothis militibus,
ex culminibus montium, in quos se contule-
rant, bellum infidelibus acriter inferentes,
et sic eundem pellagium non parum adiu-
vantes, propias patrias recuperare, in eis-
demque firmare xpti nomen cœperunt.
Indeque ✝ ortum est in ulteriori hispa- 5
nia Regnum potentissimum leonis appelatione
propter facta tantæ fortitudinis digna decora-
tum. Cui postea adiuncta castelle potentia
(cuius comites sub eiusdem principis directo
dominio adversus infideles a principio mi-
litaverant, Burgensemque illustrem et antiq-
ssimam civitatem construxerant, atque illius
terminos sub castelle nomine et iurisdictio-
ne valde ampliaverant) cursu temporis
totius ulterioris provincie obtinuit monarchiam, atque
principatum. In citeriori autem provincia ✝ ali- 6
ter res se habuit: Siquidem africanorum exercitus
ita integram regionem occuparunt, quod aspe-
rissimum etiam Rupar, montiumque fragorem pene-
trantes, duro ferro ac barbara feritate omnia
destruentes, ex hispania in galiam libere et abs-
que aliquo impedimento transierunt: Nullo,
in tanta calamitate, ex regio hispanorum, vel
gothorum genere, legitimo successore remanen-
te, ad quem legitima etiam destructi Regni successio
pertinere posset, Nec alio catholico principe,

quipo-

qui potentiam manu aprehensa armis, prouincie & sessionem sustinere valeret. Sed q̃ Deus
est actor, deficit humana contrabitio, ideo Arabes
seu africani q̃ntemcũq̃ tirannidem suam exercen-
tes, Neq exciterio, Diuinum cultum, seu xp̃ianam
relligionem, omnino eradicare potuerunt.
Nam Deipara virgo sanctissima Maria Cuius
sacratq vultus, et Imago ab angelis depicta, ab
eadem q̃ virgine, adhuc in mortali corpore viuen-
te, ex hierusalem hispaniam mirabiliter visitante,
in Marmorea columna, in qua ipsa virgo per aeres
regiones angelica veniebat ministeria, Incesaraugus-
tana urbe (que in medio ipsius exterioris prouin
cie sita est, et inter Europe ciuitatum felicissima)
reposita, in templo á diuo Jacobo apostolo angelor
Iuuamine constructo, á principio nascentis ecclie re-
sidebat, et usq̃ nunc residet.) Rate fidei memo
ria promisent, in eo loco extreme usq̃ in finem seculi
numquam fidem catholicam defecturam: ita vehe-
mens terruit animos, ut neq̃ templum illud vio-
lare, neq̃ xp̃ianos prope ipsum morantes absueta
impietate occidere, aut captos inde extrahere posset,
vel auderent, apostolo et angelis templi tutatori-
bus visibiliter illos defendentibus. Similiter christus deus
optimus maximus, pientissimus misericordiarq̃ pater,
virgine ipsa (ut pie credendum est) pro regno sub-
ciusdem protectione, et tuitione, á primo lapide fundato,
intercedente, hispanos aliquos et gothos, tam nobiles,
quam catholicos reseruauit: ex q̃bus xp̃anissima his-
panor, gothorq̃ progenies, veluti phenix vnica
ex propijs cineribus consurgens, reuiuiscerent.
Hi enim ad Pirineos, ac supiacentes montā-
nos (quib aragonia provincia, duobus illis flu-
minibus circumdata, continet) sicut adtutissi-
mum sui status presidium confugientes, et ab-
condentes se in speluncis, in petris, et in cauernis
montium, atq̃ in abditis, et ab antiq̃ terre
primo arabum impetum fugiendi. á quibus
Deinde ut generosi xp̃ti milites, ad propagandā
fidem, et propriis iniurijs vendicandas in tuā

d vide ff. l. 2. C. de n. l. 2. quinto fol. 143

locum conuenientes, et aduersus arabes bellum fortit. Indicentes, ab eisdem magnas, et propè infinitas, gloriosas que victorias Diuinitus sunt consecuti. Atque cum his aliqua castra ibi ædificantes, et terminos illorum pro viribus extendentes, Xpiana rempublica paulatim fundari cœperit. Et ex eo tempore ✠ Noue reipublicæ statum Respicientes ad regimen pacis leges quasdam, seu foros aliquos, prout angustia tpis permitebat, condiderunt: qui suprarbienses à nõe suprarbiensis montis (quem tunc principalit. Incolebant) sunt appellati. Quantum vero ad bellicũ gubernamen attinebat, ex seipsis ducem unicum eligentes, sub illius regimine militauant: In prouincia tamen aragonum, que iam à suprarbiensi distincta obtinebat limina, cõmitem quendam sub directo propij ducis Imperio constitutum habebant. Atque ita ✠ à primo principio usque ad tempus circa annum dñi 839. sub quatuor ducibus successiuè militarunt: Quorum nomina sunt Garcia eximenez, Garcia yñiguez eius filius, Fortunyus Garcia primi Garciæ nepos, et Sanzius Garcia Fortunij filius: Quos historici aliqñdo Reges suprarbienses, aut Nauarræ vocant, ex eo qa eisdem temporibus Nauarra ultima Cantabriæ prouintia, suprarbi coniuncta, à suprarbiensibus seu aragonensibus fuit conquisita. Verissimum tamen est Reges minimè fuisse, sed Duces electos, quamuis ex propijs et parentum meritis electio de patre in filium fuerit continuata. Rursus ✠ in Tarragonensi prouincia, que aragonũ confines attingit in Montannis Cæritaniæ, Ampurdani, et Rossellonis, aliqui etiam catholici viri permanserunt, qui pro xpto virilit superbos barbaros debellantes in diuersis locis diuersas etiam munitiones construxerunt: à quibus postea Charolo magno occidentali Imperatore Iuuante Barchinonensis commitatus, ac principatus catholoniæ originẽ, felicemque contra infideles progressũ habuit.

9.

10.

11.

caput

Caput 2m de immunitate, et exemptione [illegible] Avagonensium.

12. [illegible] ex ea [illegible] ff. veritima facti narratione, ex qua satis liquido apparet Avagonensem rempublicam à sui fundatione et origine liberam atque immunem fuisse a omni Jurisdictione, et Imperio cuiuscunq; principis, et Romani Imperatoris. quod clarius [illegible] ex sequentibus

13. fundamentis probat. Et ff. q. citeriorem hispaniam neq; ab imperatore neq; a alio catholico principe posse dici ut supra nu. 6. sed res que á nemine possidet, est occupanti concedenda Juxta Juris gentium regulam vulgatam in l. 1. s. finali igit. l. quod nō. 3. ff. gta. plo conducit. l. quod litore. 14. l. numquam 31. s. Thesaurus. ff. de adq. rer. dñio. l. 1. in principio. x°. eiusq; rei vestigium. ff. de adq. poss. s. sive in p°. et in x°. quod nō. cū. s. s. seqlib. Institut. de rer. divis. et gta. plo. nullius in l. 1. in p°. In x°. quod autem ff. eodem. de rer. divis. p°. potuerint avagonenses illam occupare alioq; alicuius in mora. 14. Secundo ff. q. et si res fuerit aliquo possessa, si in postea abeodem prodereliqto habeat occupanti nihilominus conceditur nam postq; prodereliqto habet iam in nullius bonis est. ut probat tex. in l. nec emptio. s. ff. de contrah. empt. l. qua vāe. 9. s. item si quis merces in fi. ff. de adq. rer. dñio. l. 1. et 2. l. si id quod. s. s. id quod q. q. ff. pro derelicto. s. hoc amplius vemult. Institut. de rer. divis. Et à contrario in in l. 2. s. vlt. in fi. l. qui leviande. s. ff. ad l. Rhodiā de iactu. d. l. qua vāe. 9. s. fili. l. quecunq; ss. ff. de adq. rer. dñio. l. in terram. 21. s. quod ex naufragio. ff. de adq. poss. l. falsus 44. s. si factum. ff. de furtis. et in s. fil. Justi. de rer. divis. Sed tamen imperatores Romani [illegible], quam successores gothorum [illegible] qui aliquo jure venire poterant successionem ad regnum [illegible] ergaby solus pelagius cantabrie dux existebat citeriorem hispaniam pro derelicto habuerunt.

15. ff. ega. Neque obstat quod in dubio res [illegible] pro derelicto habita non presumat. ergta plo cōmittit. in x°. In dubio autem. in d. l. qua vāe. 9.

add. duplex fundamentum. 1m. q. d. avagonenses servarunt leges gothor. in regni fundat. non fecerunt regem per electionem. et ipsam sedis apostolice authoritate confirmarunt. que quidē in pelagio aliquem regē observata non sunt. 2m. q. regnū avagonense fuit á deo externo signo confirmatū. ut patet ex corona in celo vista etc. et aliis miraculosis in signis. et q. non permitteret virgo sma maria suū civitatem de pilar á tirannis regibus recuperari et obtineri.

11°. q. et si omnia supra tacta fundamenta (que veritima sunt) deficiunt, nihilominus avagonenses justissimū habuerunt titulū occupandi [illegible] quia certissimū est nullius eo tempore fuisse, q. tanquam in nullius bonis existens debuit occupantis concedi. Juxta s. tradita nu. 1°. antecedens probat q. post hispanie destructionem nullus adimentus est legitimus regni successor, ut in c. 1° nu. 6. et expsis in plet. plo. nam [illegible] regni hispanie [illegible] ut s. nu. 12. Vana vero fuit hispanie dominatū fuisse assecuti gothi [illegible] eandē donatos ac renunciantes ab illius posse recessisse. Gothorum autem ab africanis [illegible] occisione regno penitus [illegible] nec gothorū successores relicti. ut quidam asserunt, animadvertendus apud gothos Juxta proprios gothor. leges, regna non deferri per successionem sed per electionē. ac proinde nullū potuisse regnari successorē, vbi nulla erat secundū leges successio, ex qb. ex apparet falsum esse sententiā affirmantiū pelagiū xpianissimū catholicū principem ac primū ad reconquistam hispanie ulteriorē regem huc successisse regnū occupasse cū ex dictis sit in contrariū veritas, nec. q. deinde potuit pelagius prohibere victrici [illegible] ecclesiarū [illegible] ac tande regem absolutely habitū fuisse.

12°. et vlto. avagonensium libertas atq; immunitas efficacissimo fundamento corroborat. q. et. Dei regnū ipsos divinitus multis celestibus signis confirmatum regnavit. et 1°. in initio regni cum gothis exiremet ille primus [illegible] avagonensium [illegible] (vel secundi alii volunt) rex invictissimus adversus hostes manus bellatrices extulit, innumerabilem ex multitudinem ipsorum [illegible], atq; ad extremum ventū arbitrantes

d. §. fit. et pbo plerunq. in d. l. falsus. 44. d. §. si iactum. per iura que ib. alegant. Nam R.t talem dubitationem seu psuptionē declarari ex animo dñi seu possessoris relinquentis. ex d. l. quarāe. d. §. fit. b. q.a non eo animo eiiciunt quo quis eas hre non vult. et in d. l. falsus d. §. si iactum ib. et si quidem de relinquendi animo iactauerit etc.a qbus sunt similia pba. in d. §. penult.o ~~ibi~~ et fit. Insti. de rer. diuis. Qui quidem animus aliqndo per coniecturas venit declarandus, prout declarat gla. d. pbo. cōmittit. in d. l. quarāe. d. §. fit. et d. pbo plerunq. in d. l. falsus. d. §. si iactum. et pbo. furtum. in d. §. fit. de rer. diuis.e aliqndo v.o ipse animus habendi p derelicto se seipsū expresse declarat. Et in nro casu non solū ex coniecturis, sed etiā ex ~~ex~~ voluntate expsa apparuit animus imperatorū et aliorū p incipū habentium hispaniā pro derelicto, imo pro deperdito ut ex sequenti fundamento constatabit Tertio. q.a .16. quando res habet in deperdito, occupanti seu recuperaranti concedit. ut probat tex. in d. l. falsus 44. d. §. si iactū. ff. de furtis. cū aliis. j. citandis. Sed Citerior (imo et vlterior hispania) erat in deperdito ut ex facti nri relatu constat. g.o erat recuperantibus concedenda. Et confirmat ex eo, qd qndo res est in deperdito habet. etiā p derelicto, ut clare docuit vlpianus Iurisconsultus. in d. l. falsus. d. §. si iactum. b. quod plerūq. credendum est, cum sciat periturū. Inquit n. vlpianus, res hri pro derelicto, qndo relinquit, et relinquens scit illam perituram. g.o a forciori qndo non periturā, sed imo iam deperditam relinquit, hāt illā pro derelicto. Sed imperatores et alij catholici pncipes reliquerūt hispaniam nō periturā duntaxat, sed potius iam deperditā, g.o etc.a Quamuis si incertum esset rem periturā, pro derelicto in dubio non haberet. Iuxta Caij Iurisconsulti responsū. in d. l. quarāe. q. d. §. fit. ff. de

ad qrēdo.

adquirendo res dr̃io ita intelligendū ne alias
sint contrariæ illius et Vlpiani sententiæ Et ratio
17. est ✠ q. licet q̃ndo res habet in deperdito consi-
deret principaliter impotentia possidendi, sicut
q̃ndo habet in derelicto considerat noluntas, tn
cum impotentia, nolluntas etiam concurrit: ex eo
qd utriusq casus quoad effectū non habendi rem in
bonis paret equalis est ratio, et ex consequenti
est admitenda extensio de casu nolluntatis ad cassū
impotentiæ, per ea que docent scribentes in l. gallus
29. §. et quid si tantum. ff. de lib. et posthu. et in l. pa-
ter severinā. 100. ff. de condi. et demonst. ut sic sicut
in casu nolluntatis habet pro derelicto, ita in casu
impotentiæ s.t cum res est in deperdito. Et Ratio-
18. nis ✠ ratio adhuc assignari pōt. v.t q. ex eo quodqs
videt esse impossibile rem amissam recuperare,
incipit consentire licet coacte eius rei amissioni, sal-
tem non aplicando voluntatem ad rem recupe-
randam, nam humana voluntas ——— (ut do-
cent phi) non appettit impossibilia, sicut nec inte-
lectus in ipsa tendit. atque ita talis noluntas, seu
negativa voluntas, et si coacta sit, tn voluntas est,
ut traddit decius. in l. velle non creddit.4 ff. de
19. reg.is iuris. Neq obstat tex. ✠. in d. l. interdum. 21.
d. §. quod ex naufragio. ff. de adqr. posse v. Jabolenus
Jurisconsultus affirmat non esse idem rem pro de-
perdito, atq pro derelicto hr̃i. b quoniam non est
pro derelicto sed in deperdito. nam Respondeo. ibi
Jabolenum agere de re pro derelicto habita usu-
capienda, et docet rem pro derelicto habitā
usucapi posse, secus pro deperdito, non tn negat
dominiū rei existentis in deperdito recuperanti
adqri, q. hoc certissime fit sine media usucapi-
one, sed statim in ipsa recuperatione seu occu-
patione. Neq huic interpretationi adversat

qd etiam res pro derelicto habita statim adquiri pōt sine
vsucapione, quoniam illud non indistincte pro-
cedit, nam aliquando erit necess. vsucapio, s. quando
habens pro derelicto non esset verus dnus, tunc
n. sicut nec per contractum posset transferre
dnium, sed solam vsucapiendi conditionem, ex
quasi toto tto ff. de vsucapionibus, ita nec habens
pro derelicto. ex d. l. interdum 21. d. §. qd ex naufra-
gio. Aliquando vero non erit vsucapio necess. nē-
pe quando habens pro derelicto sit verus dnus, tunc
statim transfert. seu adquirit dnium. At quando
res pro deperdito existit, indistincte dominium
adquirit per ipsam occupationē. Et vāo diffe-
rentiae est q. 1º casu potest putatiuus dnus
hre pro derelicto, et verus dnus hre animū
retinendi, quo casu necesse erit vsucapere.
2º vero idest quando res est in deperdito, nō
solū putatiuo, sed etiam vero dno est deperdita
nam etiam si vellit retinere non pōt. et per conse-
quens tanquam in nullius bonis existens pōtuit occu-
pari iuxta supradicta. Quarto ff. idem probat. 20.
Nam quando aliquis videns ab alio rem recu-
perari, seu occuppari, quam ipse recuperare,
vel occupare pōt, ita occupantem seu recu-
perantē non prohibet, priuat iure quod
ad tallem rem habebat, Et illa adquirit prius oc-
cupanti ut probat tex. in l. quod n. 3. §. planè
ff. de adq. rer. dnio. cui similis est in d. §. fere in
x.º planè qui alienum. de rer. diuis. sed impe-
ratores et alij principes videntes literiorē
hispaniam per aragonenses occupari, seu re-
cuperari, illos non prohibuerunt. g.º per
consequens amisserunt ius quod in illa ad eos-
dem pertinere potuit. Quinto ff. q. non solū 21.
dnus, vel possessor, tenet prohibere recupe-
rantem

rantem seu occupantem rem suam, sed etiam debet illam semel amissam persequi, ut expresse patet tex. in l. naturalem §. 1. b. eousque nostram videri, donec eam persequamur. ff. de adq. rer. dnio. cui similis est tex. in §. illud quesitum est. Instituti de rerum divisione alias non dominium illius seu possessionem amittit. Sed nec Imperatores, nec ceteri xpani principes hispaniae semel ab omnino amisse recuperationem fuerunt persecuti. ergo amiserunt illius dnium et imperium.

21. Sexto. ✝. quia etiam si dnus vel possessor rem suam persequatur recuperandam, si tamen illius persecutio ita difficilis sit, quod impossibilis eius recuperatio videatur. talis res occupanti seu denovo recuperanti concedit. Iuxta tex. in d. l. naturalem §. in pr. b. vel ita sit in conspectu nostro, ut difficilis sit eius persecutio. ff. de adq. rer. dnio, cui conducit etiam tex. in d. §. fere igitur xo. naturalem. de rerum divisione. Sed hispania tam ulterior quam citerior ita a sarracenis erat occupata, quod non solum difficilis, sed impossibilis iudicabatur eius recuperatio. ergo preter opinionem recuperantibus fuit adquirenda. Minorem propositionem duplicit atque expressi probo. et ex eo quia ita impossibilis Imperatoribus visa fuit hispane recuperationis prosecutio, quod Charolus magnus quitune occidentale regebat Imperium, et Pathaloniae ceperat recuperare principatum, ut supra dictum est nu. 11. Impossibilem sibi illius recuperationem et conservationem iudicans, eundem libere renunciavit atque donavit Barchinonensi comiti, qui pro eodem Imperatore ibi erat constitutus, ex quo etiam principatus ille liber atque immunis ab imperiali extitit dnio. ergo a fortiori dicendum est tacite donasse, alias hispaniae provincias, easdem recuperantibus. 2o contra alios principes hispanorum gothorum vel successores, et sic contra pelagium cantabrie ducem,

(qui vulgo [redacted] Roderici postremi Regis hispa-
niæ successor fert.) eandem in possibilem fuisse
recuperationem [redacted] probo, nam
si aragonenses nostri, ceterique hispani principes, eodem
tempore in diversis provinciis et ex diversis partibus
adversus barbaros non insurgissent, neque pelagius
ipse, neque alius quantumcunque potentissimus prin-
ceps (ut Charoli Imperatoris exemplum ostendit)
Legionensem regnum, aut aliam hispaniæ pro-
vinciam conquirere potuisset, quia si tota infide-
lium vis et potentia contra pelagium, aut alium
quemcunque principem integra extitisset, nec
in diversa divertisset prælia, facile asturia-
nos atque alios hispanos devictos, atque des-
tructos subiectasset. 7° quia ves de facili ff. reuer- 22.
tit ad suam naturam l. si unus. 28. §. pactus re-
peteret. x° quod et in specie dotis. ff. de pactis c.
ab exordio. 3. 35. dist. decius. in l. in omnibus. 69. nu. 11.
ff. de regulis iuris. Sed hispania a sui principio et fun-
datione semper fuit sub imperio et iurisdictione
propiorum regum hispanorum ex eadem provincia
natalium. Donec Romani ipsi per tirannidem
et nimiam potentiam, eorumque hispanorum discor-
diam, illam usurparunt, a quibus Gothi pos-
tea [redacted] donatam ha-
buerunt, et etiam per violentiam contra his-
panorum voluntatem occuparunt, ut docent
vellati a Cobar. in Regula peccatum 2. p. c. 9.
[redacted] nu. 9. 8° [redacted] extraneis principibus
per africanos expulsis, facile potuit ad pro-
pios hispanos principes [redacted] illam re-
cuperantes reverti, tamquam ad suum statum
[redacted] primevum. Cuius Rei Ratio
est ff. quia non fit iniuria rei, illam ad pris- 23.
tinum statum reducendo, ut notavit glossa
xbo. ad a. in d. c. ab exordio. 3. Quod pluribus
exemplis confirmat. principali [redacted] in iurisd. seculari

que

que prorrogari pōt. sine propij Judicis consensu,
l. si convenerit 18. ff. de juris de omni. Jud. et l.
1. C. eod. v. cōnit. dd. qa. secularis prorrogant qd
aliqndo ~~fuit~~ suum fuit, nam secularis Jurisdo.
sui origine constitit in populo a quo lege regia
lata. in principem translata fuit. l. 2. ff. de orig.
Juris juncta l. 1. ff de consti. princip. §. sed quod.
principi Instituti. de jure natu. genti. et civile.
Indeq ex tali prorrogate revertit ad suam na-
turam. quod secus est in Jurisde ecclā, que nūq
ad ecclcos pertinuit, sed in Israel ex volunta-
dni originē sumpsit, ut probat sacra scriptura
in c. 1. et seqtis. lib. primi regū. ac proinde cleri-
ci prorrogare non possunt. c. de causis 4. de offo
deleg. sine propij Judicis consensu. ut in c. 1. de
foro compet. potuerunt igit hispani aragonē-
ses provinciam et patriam occupare, atq. illam
ad primeuā originē, qua ab eisdē hispanis
possesa et imperata fuerat, reducere. Sic de-
24 inde confiscatis bonis Jus patronatus evanescit
ecclā q libera manet. qa de facile revertit ad
suam pstinam libertatem. ut testant. Rochus
xbo ipse velis. q. 29. nu. 68. de Jo. patronat. Lam-
bertinus. lib. 3. q. 8. art. 8. nu. 28. eq de Jo. pat.
et simancas in catholicis Institutibus. tto. 9. a nu.
96. et nu. 149. Sic etiā res ecclca in feudum cō-
cesa, si a propia ecclā empta sit retrahi a pro-
ximioribus non pōt. qa. res de facile revertitur
ad antiquam naturam. ut probat renatus
copinus de dominio regni francie lib. 2.
tto. 23. nu. 7. Rursus itaq usufructus
facile revertit ad propietatem l. si titio 40.
ff. de usufructu. adeo ut erotus in l. reconjuncti
87. nu. 44. et politus ibidē nu. 45. cū gla xbo.
partis rei. xo. quidam tu in l. 1. xo. ceterū. ff. de

usufructu accrescendo affirment, non dari jus accres-
cendi int. plures conjunctos in usufructu quia ille faci-
le ad proprietatem, veluti ad propriam naturam
revertitur. ex quibus omnibus hec 7.a probatio confirma-
tur. Octavo ✝ quia immemorialis possessio seu prescrip- 25.
tio utti vim obtinet, et dominium transfert. l.
hoc jure. 3. §. ductus aquae ff. de quotidiana et estiva.
et b. doctores, sed hispani reges, sine aliquo
caesarum auxilio, immensis laboribus et pericu-
lis, effuso per septingentos annos proprio, et
subditorum sanguine, propria regna a christiane
religionis hostibus liberarunt, et sic non
solum immemorialem, sed etiam immemoria-
lissimam prescriptionem contra caesares obtinuerunt,
ergo tam omnia hispaniarum regna, quam regnum
nostrum aragonum sunt ab imperatoribus libera-
tque exempta, ut concludit. Cob. in d. reg. pecca-
tum. d. 2. p. d. §. 9. d. nu. 9. probatque felinus
in c. cum non liceat. nu. 10. de prescripti. atque
ita gla. xbo. restitui in xo. et alia ratio est in c.
et si necess. 5. de donati. int. virum et uxorem. et
xbo. per singulas in fi. in c. adrianus. 22.
63. dist. affirmat hispanos reges non recog-
noscere imperatorem in superiorem. Nono ✝ quia 26.
in faborem fidei nec immemorialis nec longa
prescriptio desiderat, sed triennialis tm su-
ficit ad transferendum dominium rei in fidei fabo-
re quesite. ut probat tex. et b. conit. scriben-
tes. in c. 1. de prescrip. sed hispania fuit
per catholicos in faborem fidei a barbaris liberata
ergo non modo per immemorialem prescrip-
tionem, sed per brevissimam triennij detenti-
onem fuit catholicis ipsis adquisita. Decimo et ult.
quia ea que ab hostibus ✝ capiuntur capientium 27.
fiunt, juxta regulam juris de qua in

l. natu-

l. naturalem. 5. §. vlt. l. transfugam. 51. ff. de adq. rer. dñio. l. 1. in p.o in x.o item in bello capta. ff. de adq. poss. l. post liminiũ. 19. in p.o in x.o nam quod bello [redacted]missimus. l. si captiuus. 20. x.o expulsis hostibus. l. hostes 24. x.o ab hostibus autem. l. si quid bello. 28. ff. de captiuis. l. ab hostibus. 2. et 12. C. de postliminio reuersis. §. item ea que ab hostibus Instituti. de rer. diuis. c. sicut. 29. de Ie. Ido. et in c. si eps. 3. de suplend. negligent. plelat. in 6. A. Sed hispania de manu hostium fuit per hispanos ipsos [redacted] capta et liberata. g.o Et debuit fieri capientiũ.

28. Ex. F. quibus omnibus constat, non solum aragonensem, seu suprarbiensẽ rempublicam immunem fuisse ab imperatiali Iurisdict., verum etiam omnia alia quecũq; hispaniarũ regna ab eodem Imperio ex sui p.o libera extitisse, Et vlterius aragonenses non solũ ab Imperatoribus sed a quibus cũq; alijs principibus exemptos etiam fuisse,

Quod quidem in nulla in hispaniarum prouincia ita euenisse res ipsa docet, nam in vlteriori hispania asturiani, [redacted] cantabrij, et castellani, pelagij principis Iurisdictioni ab exordio subditi extiterũt, in Galicia verò et viscalia adhuc ppij principes sub eodẽ pelagio prouincias illas ut propia eorũdem recuperarunt patrimonia, [redacted]. ut supra [redacted] vellatũ est. a nu. 3. ad nu. 5m. In citeriori autem, Gothalani seu Tarragonenses sub charolo magno [redacted] Imperatore, et propijs Barchinonensibus cõmitibus principatum suum [redacted] conquisierunt. ut s. nu. 11. et nu. 21. At aragonenses nostri sub nullo principe, sed sub diuina protectione, Et virginis marmoreæ columnæ de genitricis sanctissimæ presidio militantes, propia virtute citeriorẽ ipsã prouinciam occuparunt. [redacted]

Et ex tito libio. A. decada. 1. lib. 9. in p.o mihi. fol. 82. pag. 1. in p.o b. Res hostiũ in pda captas, que belli Iure nrẽ videbant remissimus. etc.

Caput. 3m. De Electione Regis, Et Justitiæ Aragonum.

Quia populus aragonensis á sui principio in formam reipublicæ vixit, ut in capite precedenti visum est, que postea in Regnum translata fuit: ideo in hoc capitulo agere oportet de regis electione á qua regnũ ipsum incepit, ut sic et prior origo, et posterior regni status cognoscat. Cum ergo augeret aragonensiũ respublica, et inter eos multæ quæstiones, variæque lites et controversiæ suscitarent, scandalum et non parum periculum in eadem republica generantes, ex defectu Judicis, cuius authoritate decidi atque terminari possent, sanzio garcia ultimo duce sine liberis legitima vẽ ꝑle mortuo, neque alio in eius locũ electo: Quidam ex eisdem aragonensibus videntes rem publicam adhuc nascentem, et infideliũ potentia undique circunductam, periclitari posse, ex domestica discordia, que dificiliter sedari pot inter comunit viuentes, et æqualit imperantes, nã potius ipsa comunio discordias parit, ut elegãt. docuit papinianus Jurisconsultus in l. cum pater 79. §. dulcissimis. ff. de legatis 2°. Et similit attendentes quod licet supraruienses fori seu leges causas maxima æquitate et Justitia deciderent, tamen insufficientes, et quæ casi reddebãt frustraneas ex defectu magistratus, quæ eas ad delitã executionẽ perduceret, nam frustra leges fiunt que nõ mandant executioni, ut dicit forus unicus. tt. vieda, i prohi, de vest. fol. 195. col. 3. in §. i porque poco aprouecharia. fol. 197. col. 2. de anno. 1553. Indeque etiam considerantes regnũ esse õniũ rerũ publicarũ prestantissimum, ut ꝯ. lib. 2. c. 1. nu. 4. fol. 132. pag. 2. regem eligere oportere cæteris aragonensibus proposuerunt; ut sic respublica ex multis capitibus ad unum re-

ducta

dato, [redacted] sedatis discordijs et contentionibus, legibusq; executioni mandatis, et pace frui, et infidelibus resistere posset. Quo ✠ ab alijs audito
3. nec regem velle, nec illum eligi reipublicae expedire, asse-
rebant. Qui movebant exemplo israelitici populi [redacted]
invito Samuele propheta regem eligentis, cuius postea
servus populis ipse per tirannidem effectus, a regia
servitute liberari non valebat, ut dicit Regum lib.
1° cap. 8. Et noviori etiam Romanorum exemplo, nam
Romani transferentes in regem reipublicae Juris-
dictionem lege regia lata. ut s. in c. precedente. nu. 23. post
ita dure a regibus [redacted] haliti sunt, quod omnes in domesticum
ac civile bellum positi reges expellere, omninoque
eorum nomen abolere fuerunt coacti, ut probat.
in l. 2. §. exactis deinde regibus. ff. de orig. Jis. Rursus
quia durum sibi videbatur terram, seu provin-
ciam, propijs laboribus et sanguinis effusione [redacted]
[redacted] de infidelium manibus liberatam et sibi
quesitam [redacted] alterius voluntati et dominio traddere,
4. [redacted] eamdem, asse abdicantes. Sed utriusque 4. partis
rationibus perpensis et non parva altercatione
discussis, medium quoddam in redifficili [redacted] amplecten-
tes, de rege eligendo concordarunt, ita ut nec popu-
lus ipse liber, et principis potestate solutus remane-
ret, neque rex [redacted] absolutam in populum potestatem
seu Jurisdictionem consequeretur. Moti alio theopon-
pi regis spartanorum exemplo, [redacted] ita Justissime Judica-
re desiderantes, [redacted] quod id per se solum facere non posse [redacted]
cogitans, tametsi regnum absolute voluntati ad-
quisitum haberet, nihilominus duos preheminen-
tes elegit viros, qui se Justitiam administrare
adiuvarent, ita ut deinde sine illorum consilio Ju-
dicare quemquam non posset. De quo uxori et
filijs ad se conquerere venientibus respondit,
eo facto se suis successoribus regnum non ita abso-

lutum ut antea erat, magis tn perpetuum relicturum, illudq regnum esse longiori tpe duraturum, qd maiori equitate et ratione gubernat. Nam qd prolibito voluntatis, magis ex Imperio, quam ex rae regit, facile corruit, et destruit, qa nullum violentu perpetuum. At qd ita ut utrumq cōmodius consequerent. Conditiones subquibus Rex futurò eligendus regnum habiturus erat constituere, Et 1° quod Rex teneret suprarbienses foros, et eos q deinde conderent ad unguem observar, et secundum eos Judicare, maximè illos in qlus Regni libertates consistebant, ita ut Judicare non posset secundū suam voluntatem sed 2m leges et regni statuta. 2° quod Rex simlit non posset leges per se ipsum condere, sed de totius Regni consensu et expressa voluntate ut suo loco latius dicemus. 3° quod ad cognoscendū seu Judicandū an rex servaret foros vel non, et an 2m eos subditos Judicaret, An vero contra ipsos foros aliquid faceret, Et deniq ad cognoscendū de omnibus causis, que int ipsū regem, et quemcumque ex subditis in litem aduci possent (ne alias rex esset Judex in causa propria) quidam perpetuus Judex constitueret, qui de contra foris, et causis inter regem et vassalos Judicaret, isque Aragonū Justitia diceret. 4° qd si rex eligendus vel eius successores foros non servarent, nec 2m eos Judicarent, et regnum gubernarent, possent aragoneases absq prodditionis nota alium regem quemcūq prout sibi placitum esset eligere, pro quo exequēdo liceret eisdē se in unū unire, et cōgregare

:A.
Similes conditiones à campanis cum Annibale carthaginensi contra romanos duce pactas reperies apud Titū Libiū. decada. 3. lib. 3. mihi fol. 124. pagina. 2. in x°. legati ad Annibalem venerunt. etc.

.5.

1. in c. 25. nu. 2. in fine et nu. 3.

j. in c. 28. nu. 2. et 3.

congregare ad
Et primū atq; ut dictum regem seros non se-
uientem et callidum, [illegible] regnoq; de tota quieta
gere omnes conditiones et exceptiones ipsis ut suis loqui
uocarebit) fidelitatē et à Hieronimo Curtio regni
chronista, alijsq; historicis fidelissimis in lib. 2.
Et á Joanne Eximenez cerdan. de offo. iustic. arag. col. 3. atque
ampliùs c. 5. á doctore Michaele Molinge de loco
regentis fol. libertat. q. 2. libertatem aragonensiū
fol. 202. col. 4. in fi. et sequentib, ex antiquis
regni scriptis, referens, tabinq; et ab extra-
neis scriptoribus comm[illegible]
ibi comprobatis, ut refert Eximenez cerdan ubi supra
ante q̄
regem eligerent, [illegible] aut
saltem in eā regis electione legendū michaelem
molinū in d. p. libertatem in q. Justitiam aragonū, nū de eā ipsi nominarunt, et deinde ad regis
electionem procedentes, et ad se ipsis reuersi, et sagij
in armis equitibus, elegerunt in regem Enicum Xi-
menez dextra, ut supra vellati communis opinant.
Ab eo q̄ deducit aragonensiū regum origo, atq; in
eadem Regnū ipsū suum cepit principium et
radicem: (de cuius principijs eius q̄ successorum lau-
dibus et virtutibus alibi deo dante suum dicturus.) is enim electō-
nem et regnū sub quo se suosq; subditos tutos et
conditionibus acceptans, illos omnes juravit, et confir-
mavit, ac de eisdem privilegia aragonensibus con-
cessit. Atq; ita aragonensiū desiderium adimpletū est, nā
et populus sub certo principe adstrictus justis pro-
prijs legibus comprimit, et princeps non liberum et
absolutum sed legibus regulatum (salua sua clemē-
tia) in subditos habet potestatem. Atq; ita aggeret diffi. qua translata fuit potestas populi ro-
mani, atque populi aragonensis in principem, nā
illa absolute, haec non nisi subsecutis conditio-
nibus. ut ff. et j. l. 2. s. num. 3.

Caput 4m. De libertatibus Regni Aragonum.

1. Cum in precedenti capite dictum sit de electe
regis, ex qua constat regnum aragonū non abso-
lute et libere regis voluntati subiectum, sed adhuc

victj. l. 2. c. 6. num. 14. et s. fol. 145. et ff. Rome.

liberum (salua Regis clementia) permansisse, videndum est que et quales sint aragonensium libertates, et qualiter sint obseruande. Sed quia omnes particulares casus in quibus libertates consistunt in parti explicare nec commode fieri posset, nec integre; ideo regulam generalem constituo libertates aragonensium consistere in seruandis propriis foris et legibus, et obseruantiis in quibus libertates ipse sunt concesse, [redacted] at quia ita in legum et fororum serie que et quales sint libertates continetur. Unde in singulis legum expositionibus de singulis et libertatibus erit dicendum.

Sciendum tamen est. 1. omnis regni libertas finem principalem habere ne aragonenses prolibito principis voluntatis [redacted] gubernentur. Sed iuxta pacta et condiciones subquibus, ab eisdem regnum fuit gratis regi donatum; ita ut equitate et equalitate in administranda iustitia seruatis, respublica in eo statu permaneat, in quo ab omnibus equali labore fuit fundata, et pari sanguinis effusione conquisita, Nam tandiu Regnum in suo esse permansurum videtur, quandiu propriae leges a sui principio condite obseruabuntur, Et quia fit iniuria aragonensibus regni fundatoribus, illorumque successoribus si [redacted] immunitates propio iure sibi competentes, non seruentur. 2.

Quod considerantes xpianissimi aragonum Reges magna cura [redacted] ingenti que solicitudine [redacted] de regni libertatibus conseruandis sepius rescripserunt mandantes, leges, foros, et obseruantias, et cum eisdem libertates aragonensium perpetuo inuiolabiliter obseruari, ut probant iura. in for. unico. de declarat. priuilegii. gtis fol. 9. col. 1. in §. item que como fuero. 3. facit omnino. 5. ead. lib. cap. 30.

x.° a este

H

Xp°. ā este capitol. fol. 11. col. 3. for. unico. ttg
fori et ordinationy. est. fol. 13. col. 1. Bonus tex
in for. et unico in p°. debit quedm rex, et alij
successores ebz. fol. 14. col. 3. for. quemadmodum. 4. in p°
de offo cancellarij. fol. vx. col. 1. for. unico. in p°.
quod regens offm guber. tit mily. cod. fol. vx. col
4. in fi. for. unico. in p°. de phonata. secreta, et scrip-
to. fol. 27. col. 2. for. nonnulli. 2. p°. vbi etiam
de alguazirijs dm regij fol. 31. col. 4. for. cognos-
mui necessaria. 3. in p°. demanifestati personar.
fol. 60. col. 3. 1 for. item conservationis. fol. 77. col. 4.
for. ē. vbi que leg sententiy. 11. in
p°. b. ā fine el present fuero est tte. fory. ingressi,
offrij. Instc. arag. fol. 78. col. 4. for. los quilegij. 4.
de immunitate militū. fol. 129. col. 3. in fi. et ibi
unico. in prio. de helmistis non faciendi. fol. 131. col. 2.

4. Quod adeo verum est ut nec probatio contra Instm
tiā foroz libertatū violatio sit admitenda. ut no-
tauit glo. marginali sublitera. b. cuius tex ex-
tressum. ad hoc. in d. for. unico. 8. item quia como fuero
in d. x°. de este capitol de declarat. quilez generalij
procēt molinus. fol. 120. col. 3. in fi. et col. 4. vbi fory si tributa et
in p° 1 185. col. 3. et col. 4. p. 3. conclo. 1 fol. 257. col.
1. 1 et fol. 207. col. 3. in p°. 1 Portoles. 2. q. 8. forus.
nū. 69. et 70. pag. 747. col. 2. et 3. Barte. 8. Liber
tates. nu. 2. pag. 275. col. 1. Et quo consequit. quod
licet desit cōis proch. urgentissimy causa emer-
gentes saltem supremi Judices possint aliquos
transgredi leges ut docuerunt Baldus, et Imo,
quos refert mol. vx. cū alijs relatis ā Portoles
ubi. G. tm in hoc regno non solū supremi Judi-
ces verum nec ipse dñus rex (salua tuae
mentis) obquācūq urgentissimā causam possit
regni foros violare et decreta supra relata
tenere moli. et port vbi. H.
Silentibus generalibus [illegible]

Licet idem molinus in xbo statutū. fol. 113. col. 2. x°. de sta-
tutor fractorib. sibi omino contrarius innocentij Balti
gl sentē est defors cedere sit manenti, postea ex forori
in p°. deaugment. et cudit. monetę. fol. 173. col. 2. b.
Attendendo tñ super gdmlli licet sibi lesam 2 tenere aqua
recedere nequeat sinecessitas urgens exigeat. Cuius molini
contrarietatis expressam notat port. 4. p. 8. statutum nu. 5. pag.
407. col. 1. et qua bene nu. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Consequ. 2º. nunquam presumendum esse ex intentione dni regis libertates violari ut ex. eod. xº. a este capitos. l. empero no es su intention ega. tenet moli. d. fol. 157. d. col. 1. et fol. 208. col. 3. in fi. Que omnia non solum procedunt de libertatibus generalibus Regni sed etiam de particularibus singulorum. ut in d. for. unico. de his que dnus rex etc. d. fol. 14. d. col. 3. in 6. unde nos petrus. l. libertates dicti regni aragonum et locorum suorum. et in fi. illius fori. v. bardaxi. nu. 10. xº. tandem. prouidet fol. 50. col. 1. in fi. ex quo idem probat molinus. d. fol. 207. d. col. 4. d. xº. tertia conclusio. Ex quibus sicut multiplicit iuuet libertates regni seruari, ita etiam multiplex remedium institutum est per quod ~~[illegible]~~ et libertates conseruent, et contra eas venientes coerceant ut in singulis fororum capitibus adnotabimus. In presenti tamen duntaxat recensemus quod antiquitus efficacissimum visum fuit, postea vero communi rei publicae statui damnosum, et pacis turbatiuum, et ut tale abrogatum. hoc enim fuerat, quod pro contraforo a rege facto iuxta unam ex conditionibus in electione regis apposita ut s. in capite 3. precedenti. nu. 5. xº. 4º. nobiles ac proceres regni congregabant et uniones inter se facientes, regem de reuocando contraforo supplicabant, id quod illo non concedente manu armata ad tollenda desaforamenta procedebant. Quo tamen remedio raro usi sunt aragonenses, nam et propter Regum clementiam ~~[illegible]~~ et Iustitiam raro libertates violari (saltem ex proposito) contingebat et propter aragonentium fidelitatem et naturalem circa suos principes dilectionem non lebiter ad illud recurrebant. Licet tempore serenissimi regis petri 4ti. gloriose atque eterne memorie dignissimi principis propter

multos

Estos remedios se an de poner quando se llegue. al. c. 30. al nu. 11.

vide 3. l. 2. c. 2. nu. 6. in fi. 4.

5. c. 30. a nu. 11

multos contraforos a regni nobilibus pretensos unione facta ~~[illegible]~~ civile bellum in aragonum et valencie regnis motum fuerit, in eoque sepius inter ~~[illegible]~~ contraforos pretendentes ex una parte, et ex alia regis causam defendentes ~~[illegible]~~ acriter ac civiliter pugnatum sit, ex quo quam plurima mala, damna pericula, scandala et divisiones in regnis et in eisdem habitantibus obvenerunt, ut sigilatim recenset forus unicus in pr. de prohibita unione. fol. 178. col.

6. 1. Quibus ✝ per ~~[illegible]~~ illum prudentissimum atque invictissimum principem vissis et consideratis regnum suum ad concordiam reducere conatus est, quam libenter, et aragonenses ample~~[illegible]~~ risunt, qui videntes sufficientissimum esse remedium ad servandos foros Justitie aragonum magistratum eidemque ad hoc a principio regni concessam jurisdictionem, petenti regi, pereos renunciari privilegijs ~~[illegible]~~ de unione facienda, et de alio rege eligendo, pro foris et libertatum conservatione assentiti sunt, sed quia hec duo magna et ardua privilegia totam regni libertatem contine~~[illegible]~~bant. ideo aragonenses illis renunciare noluerunt nisi alijs magnis et privilegijs Justitie aragonum offi. atque jurisdo. confirmaret, ita ut alsque aliquo impedimento ad leges regni libertates tuendas, que singula privilegia qualia sint suis locis explicabimus. Eaque omnia dnus rex petrus liberaliter aragonensibus concessit considerans in illorum privilegiorum renunciatione, et pax reipublice et regni suorum successorum securus

7. status consistere. Unde que tam unionis privilegio quam alteri de alio eligendo rege solenniter renunciatum est in generalibus Curijs cesaraugustae per eundem regem petrum 4m aragonensibus celebratis anno 1347. ut latissime dicitur in d. for. unico de prohibita

B. D. L. O. L. D. Z.

unione. d. fol. 178. d. col. 1. et apud mol. d. fol. 208. col. 2. et 3. et cum eisdem privilegijs fuerunt cassata et anulata omnia ex eisdem dependentia, aut que dependere possent, sub [redacted] subgravissimis penis (que in eadem foro continent) numquam renovanda. In eoque arcto est valde notandum quod cum predictus dnus Rex Petrus privilegium ipsum seu membraneam cartam privilegij sibi traditum in curijs publice assistens [redacted] accepto gladio scinderet, ipsemet digitum proprie sinistre manus digitum in police vulneraret ex eo que sanguinem extraxisset, Inquit. dignum esse tantum privilegium emptum cum aragonensium sanguine, cum sanguine quoque regali rumpi. ut refert molinus. d. fol. 208. d. col. 3. in 7°. Advertendum ex supradictis 7. est non obstante unionis renunciatione licitum esse libertates impune etiam contra regem defendere, quia ius defendendi libertatem ex natuli iustitia competit ut docuit baldus quem refert et sequitur molinus. d. fol. 207. col. 4. in 10°. libertates. Et per dictam renuntiationem aragonenses non renunciarunt his que de iure natuli sibi competebant, sed dumtaxat ea ex privilegijs illis sibi in electione primi regis reservaverant. At quoque ex eisdem que 7. supradicta sunt infert. 1°. quod si aliquid factum fuerit per dnum regem, vel per aliquem ex eius iudicibus seu officiis contra regni libertates, illud debet in continenti per eosdem revocari. [illegible] d. for. [illegible] in 8. ordinavit etc. de his que dnus rex d. fol. 14. d. col. 3. et l. bard. in 9. fol. 49. col. 3. ex quo idem docuit moli. d. fol. 207. d. col. 3. 10°. contra libertates. Infert 2°. 7. non esse obediendum literis seu mandatis dni regis contra regni libertatem aliquid continentibus

8.

9.

7. lib. ead. c. 30. a. nu. 17. [illegible] 20. fol. 103.

10.

nentibus, ut expresse probat tex. in for. nico. 8. nec pro-
cedent. de iuramento prest. per offles. fol. 38. col.
3. et in obs. nota quod uli. 3. b. dato quod dnus rex in suis
literis mandet etc. de privilegio gti fol. 37. col. 1. et ex
et bar. in d. for. nico. de his que dnus rex etc. d. — 9. d. fol. 49. d. col. 3.
eisdem iuribus moli. d. fol. 208. col. 4. Quod procedit etiam
dnus rex ex intentione et certa scientia mandet
Judicem contra forum fieri, et etiam si secundo vel ulte-
rius mandet. ut tenet molinus in prin. in x°.
sed quere et ratio est quia dnus rex non potest
mandare ea fieri que ipse (salva sua clemen-
11. tia facere non potest. Infert. 3°. puniendum esse
Justitiam aragonum si vel ipse fecerit contra
forum vel ab aliis factum non emendaverit, ut
in for. volumus fit. tto quod in dubiis non crassis etc.
fol. 25. col. 3. et latius dicturi sumus infra lib.
capite nu. Infert. 4°. aragonenses
12. non sunt minus liberales cum dno rege petro fuisse
per dictis privilegiis renuntiantes, quam cum bnni-
co ximenez arista primo rege eidem regnum gra-
tis concedentes. ideoque non minus observandas
esse libertates aragonensibus concessas ex re-
nunciatione illa, quam eisdem in prima regis
13. electe eisdem reservatas. Ulto. Infert. regnum arago-
num non gubernari ad liberam principis voluntatem
(sua salva clementia) ut supra dictum est. c. 3. nu. 4
et 5. et hoc ea. capite. nu. 2. et sequentibus. sed secundum
propias regni leges et libertates. Inde que ara-
gonum antiquos reges consuevisse filios suos primogeni-
tos a primis cunabulis in regno aragonum nutrire
ut de regni libertatibus certificarentur, ne postea
in regno succedentes per dictas libertates molestem

ferrent. ut refert moli. fol. 280. col. 1a. p. regnum aragonum. In eadem quam vae fundare potuit Jurisd. per mogeniti regis, regni per successoris ut s.t per Jurisdictionis exercitium esset instructus circa leges et libertates regni, ut Lacius. 7. dicam lib. . cap. . numero. . x. Pro quo facit optime Barda. in Rub. de Judi. fol 253 col. 1. in p.o et tenendo.

Caput. 5m. de fidelitate aragonensium, et circa ipsos regum aragonum Benevolentia, et liberalitate.

Quia aliquando libertas, reipublicae statui nocet, pacem conem turbat, et improbis praebet animum delinquendi, at per subditorum quoad principem et patriam devincit fidelitatem. Proinde ne aliquis aragonensium libertatem ita judicet, in hoc capite breviter dicendum est de ipsorum circa reges et patriam fidelitate, non solum propter libertates quibus utuntur non diminuta, sed imo aucta, et ut res ipsa testatur inter omnes ubi nationes ut singularissima cognita.

Sunt igitur aragonenses, sui natura et patriae et propriis Regibus fidelissimi, ut ex sequentibus factis apparebit. Et 1o. ex laboriosa patriae per septingentos annos et ultra recuperatione immensis periculis et cum maxima sanguinis effusione facta. in qua heroica quadam virtute xpiane relligionis et patriae amore per ipsius liberatione, deffensione et augmento fortit. ac glorios dimicarunt. 2o. eorum fidelitas potissime splendet ex eo quod ab Ennico arista 2o. rege quem

elegerunt

elegerunt usque ad Philippum huius nominis 2m
nunc felicissime regnantem, numquam alium quam legi-
timum, verum et naturalem regni successorem admisse-
runt, neque regem semel regnantem adhuc viven-
tem, ac eundemque in successorem primogenitum vel
alias regnum renunciantem, regnare eosque in pera-
re desinere permiserunt, sed ipsum quasi invitum
in regno retinuere ut dari multiplex huius rei
exemplum probat, Nam Regi miro Petronilae regi-
ne, Barchinonensis comitis uxoris patre vivente
et in filium et generum regnum renunciante, nec
predicte Infante (que post patrem erat in reg-
num successura) nec predicto Barchinonensi comi-
ti eius viro obedire ut regibus, sed ut principibus
successoribus, patre rege viventes voluerunt. Et si-
4 militer dum Ferdinandus 2dus [illegible]
[illegible] Rex catholicus vixit, licet sereni-
ssima Infanta aragonum domina D. Joanna
esset post ipsum in regnum admittenda simul
cum serenissimo Philippo Austriae archiduce
eiusdem Infante viro, cum quo Castelle-
regnum 2am actualiter et patris consensu possi-
debat, tu numquam in aragonia ut regna fuit
habita, quia ipse [illegible] rex catholicus
2 predicte Infante aragonum ac Castelle regine
pater post illam obiit illius que vitam supera-
vit, ideoque eidem regi Catholico successit Ca-

volus. 5. Imperator maximus et inter omnes principes xpianissimus eiusdem Regis catholici [illegible] expedita Infanta castellę regina nepos. Qui postquam regnum ipsum, et Romanum Imperium per plures annos [illegible] gubernasset fugato turca eiusdemque [illegible] superata potentia, africana ac Barbara ferocitate non semel sed iterum atque iterum victa, [illegible] suppressa luteri et aliorum heresi, et quasi tota Italia [illegible] ad Imperium reducta (a quo ex Imperatoris negligentia dicedere sese ipsam separare ceperunt) et tandem francorum rege capto, in quiete gloriosissime tot tantisque xpianissimis ac fortissimis operibus dignum spectare cupiens, ac proinde a regiminis regnorum cura vacare desiderans, ad quod cum etiam in Philippum eius primogenitum gloriose memoriae principem omnia regna [illegible] solemnit renunciasset, [illegible] predictum Philippum principem, ut regem admitere charoso Invictissimo eius patre vivente non obstante [illegible] predicta renunciatione nunquam permiserunt. Unde Charolum Imperatorem ascribisse fertur nullum [illegible] similem principem fuisse, quod adhuc Invictus regnasset. 3° aragonensium fidelitas ex eo cognosci facile poterit quod in regum suorum successione tempore interregni

ita pro-

ita pro vero ac legitimo successore habendo, eidem
quod iure successionis servando constantissimi exti-
terunt quod non minus periculis se exposue-
rint pro Iustitia legitimi successoris tuenda, quam
a principio pro regno ipso ab infidelibus conqui-
rendo ut penes historicos in vita Regis San-
cij abarca, et predicti Regis Regimini 2.di ac ferdinandi
6. primi videre quispiam poterit. 4.to quia licet
quibusdam temporibus aragonenses potuissent,
imo si Romani pontificis obedirent man-
datis debuissent proprium regem S.t Petrum
magnum propter occupationem regni Siciliae
(cuius successio Romanus pontifex ad se per-
tinere et non ad ipsum regem asserebat) ab
eodem pontifice maximo excommunicatum
regnisque privatum, relinquere et de regno expe-
lere francorum et castellanorum regibus id desiderantibus
et omni sua potentia bellum predicto re-
gi Petro de mandato pontificis inferentibus,
non solum nor dereliquerunt, sed imo eum-
dem Romanum pontificem supplicantes, et
aliunde regibus inimices virilit resistentes
pro rege proprio pugnantes, ipsum regem
contra omnes substinentes eidem regnum conser-
varunt, ut in eiusdem regis vita ab historicis refert.
Et similiter pro infiniti pluries pro regum deffensione
in extremum debelantes in prelium ipsum ceciderunt
ut ipse docent historie. in deque conit fertur.

vide 7. lib. 2. c. 3. nu. 5 fol. 136. et 6. nu. 6.

aragonens infames hrē eos qui regem in
campo seu in ꝑlio relinquentes inde vivi
recedunt. ut testat fidelissimus Curita lib.
5. cap. 48. et post ipsū eundē referens docet
Doctor Michael del villar vir utriusq iuris
censure gravissimus in suo tractatu de Je.
patronatus billilitani. d. 2. v. latissime qua-
si hec omnia ~~[illegible]~~ vulgari sermone cō-
gerit. 5° maxime ut aragonensiū fidelitas .7.
ex eo apparet q. cum ut s. repetitū est in
c. 3. nu. 5. n° 4. haberent ius eligendi alium
regem si ꝑ eius foros non servaret, amore pa-
triæ et regū natalis successionis et ꝑ sertim ne
ex abusu illius ꝑvilegij eorū fidelitas aliquando
minui posset eidē ꝑvilegio renūciarunt, ut
etiā s. in c. 4. ꝑcedenti. nu. 5. 6. et 7. diffuse tradi-
tum est, propie libertati regis servitiū ꝑponentes. ut inqt. Cu-
rita lib. 14 cap. 29
quia in re non minus fidelitatis testi-
moniū quā in alijs supra relatis ꝑbuerunt.
6° q. ita semper inter aragonenses proditio- .8.
nis nomē et factū odiosū fuit, ut nihil pre-
oculis tantū haberent quam ~~[illegible]~~ proditio-
nis infamiā atq notā in re et in ꝑlo fugere.
Inde q non semel vissum est fidelem fratrē,
fratrem proditorē occidere ut sic propia
ac fideli manu ~~[illegible]~~ sanguine fratris
proditoris effuso, ~~[illegible]~~ macula ipsa proditionis mūda-
ret. Et nomē generis ex quo ꝑditor frater fuit,
ab alio fideli fratre renūciari ut magis ꝑditi-
onis me-

onis memoria absconderet. ut testat Villar. vs.
9. Quibus et alijs ✝ que aduci poterant in pti factis
aragonensium fidelitas ab aragonū regibus
cognita eosdem deuincit ut circa subditos ea-
vssi fuerint benebolentia et gratitudine qd nō
non solū proprio Iure sibi reseruatas liber-
tates seruarent, sed adhuc alias plures eis-
dem de nouo concesserint, ut in fororū volumi-
ne multis in locis continet. et ut ipsi etiā reges
eorū fidelitatem ore pleno sepius ~~publi~~ publi-
cauerint. prout fecit Rex alfonsus 4.us qui
cū ~~regin~~ ad reginā vxorē suā loqueret (ut
testant. Blancas in suis commentarijs fol. . pag.
. et curita lib. 7. c. 16.) dixit. Nostri popu-
li, ó Regina vxor, est propria, atq; innata liber-
tas, quam nos rescindere nequimus. Non enim,
ut aliæ nationes patit seruitutem, sed nostri
nos reuerent ut dominum, nos autem eos tā-
quam fideles subditos, ac socios æstimamus.
10. Sic etiā Rex martinus in celeberrima oratione
quam in curijs generalibus cæsaraugustæ habi-
tis publicæ ipse protulit, (quā etiā referunt
Blancas fol. 377. et marianus lib. 19. c. 9.)
Inquit. Hec est victoria que vincit mundum
fides vestra, que verba cū in laudem arago-
nensium idem rex declarant, orationē suam pro-
sequens vulgari sermone dixit. Ond grant es
verdaderamente la honor delos aragonesos,
han conquistado por mui grandes victorias que

an habido, no con gran fortaleza corporal mas
que otros, ni con grandes riquezas, ni con mul-
titud de gentes: mas con gran virtud de fieldad,
ē gran naturaleza, ē bondad, an de los enemi-
gos victoria obtenido. Et orationem concludens,
asseruit, Per fidem vicerunt regna, et fortes
facti sunt in bello, et verterunt castra exte-
rorum. Qui etiam rex sepius dicebat (teste villar vs) vide in c. 30 nu. 12
qd aragonēses nescieuant sine suis legitimis re-
gibus viuere. Rursus. Rex ferdinādus 1.us ꝛ etiam .12.
In curij cesaraugustae celebratis (ut scribit Curi-
ta lib. 12 c. 1.) integram orationē direxit in lau-
dem fidelitatis aragonensiū, nam ~~[illegible]~~
à morte dicti ~~[illegible]~~ dñi martini regis auū-
culi ꝑ dicti dñi ferdinandi, qui ~~[illegible]~~ sine legi-
timis filijs decedens ita turbatū regnū relique-
rat, qd vix in eo legitimus successor cognos-
cebat, ~~[illegible]~~ nisi ita fideles aragonenses
extitissent qd prope infinitis laboribus ~~[illegible]~~
et in pensis Justitiā veri ac legitimi successoris
essent prosecuti, facile ~~[illegible]~~ successio ipsius
ꝑ Justitia violari potuisset, Et concludens
afirmauit necessariū non esse ab aragonen-
sibus fidelitatis Juramētū exhigere, qui ita
fideliter regnū ipsū propijs et magnis ex-
pensis legitimo seruauerant successori.
Deinde Rex catholicus ferdinādus 2.us ꝛ in .13.
curijs montissoni congregatis (ut refert Cu-
rita lib. 9. c. 14.) dixit etiam aragonenses, propter raram
fidelitatis virtutē, et qa. proprio et peculi-
arē in

arē interesse regū seruitiū publicū q̄ vtilitatem
[illegible] semper proposuerant, magnū honorem
inter alias nationes assecuti fuerant. Vlterius pre-
.14. dictus ✝ Charolus s.ⁱ [illegible] maximus Aragonū et Castelle
Rex atq̄ Romanorū Imperator cum tempore mor-
tis catholi ferdinandi regis aui sui ab hispania
[illegible] abesset in ea q̄ quasi in omnibus regnis
in q̄bus mortuo auo succedebat (fidelissimo ara-
gonū regno excepto) magne seditiones, multa-
q̄ ciuilia bella [illegible] moverent ab his qui ꝑ dictū
charolū legitimū vtriusq̄ hispaniæ successorem
impudent' a Regno expelere tentauerant, Et ara-
gonenses fidelit causam legitimi regis amplec-
tentes, [illegible] valde cu-
rasent etiā in alijs regnis iura propij principis
defendere seditionibus sedatis et delinquentibus
prout res exhigebat punitis, [illegible] idem [illegible]
charolus ut gratissimus et humanissimus
princeps gratias pro seruitio aragonensi-
bus referens quandā scripsit epistolam
misam Joanni de lanuça eiusdem in ara-
gonia locū tenenti g̃li seu prorregi datā
Louayne .5. die octobris. anno 1520. in qua
inter alia ea scripsit verba. Nos plaçe mu-
cho haler visto y conocido por obra los
mucho, buenos, y verdaderos seruidores

que en esse Reyno tenemos, y en este caso
se an mostrado, que por ser en tal [illegible],
y en ausencia lo tenemos en doblada esti-
macion, aunque ~~siempre~~ por esse Reino tu-
no nombre, i especial excelencia de fideli-
dad con su Rei y señor. quae pl[ur]a ex origi-
nali translata refert D. villar. v[er]o l[itt]e[r]a g.
o[mn]ibus aragonensiu[m] erga reges, et patriam fidelitas notissi-
ma est et i[n]t[er] o[mn]es nationes merito laudatissi-
ma.

Caput. 6.[m] de preheminentia

Regni Aragonum. Et ampliatione chorone.

Egimus s[upr]a i[n] precedentib[us] de libertate et fideli- .1.
tate aragonensiu[m], unde consequens est ut de
Regni aragonu[m] preheminentia aliqua pro-
sequamur, etiam et preheminentia Regni
co[n]nexa est libertatib[us] ipsius. Est igit[ur] prehe-
minentia regni aragonu[m] q[uo]d sit caput principa-
le totius dominationis, seu celsitudinis Chorone
citerioris hispaniae, ut testat[ur] Invictissimus Rex
Jacobus 1.[us] in prohemio suorum fororum. i[n] pri[nci]p[io] b.
solicitudine[m] n[ost]ram ad foros aragonu[m]: per quos
ipsum regnu[m] regatur porreximus: eo quod Reg-
num illud sit caput n[ost]re celsitudinis princi-
pale. ~~Et [illegible] Rex Joannes 2.[us] i[n] foro.~~
~~1.[o] i[n] fi[ne]. b. que el de aragon como cabeça de~~
~~nuestros regnos sea preferido et[c]. de offi[cio] can-~~
~~cellarii~~

Et prudentissimus atq; ~~[illegible]~~ constantissimus Rex
Petrus 4.us in prohemio fororum quos apud Cesaugustam
condidit, ut testatur dicens. Tamen circa statum Reg-
ni nostri aragonum tanto nimirum ferventius ex-
citamur, quanto illud scimus fuisse predecessori-
bus nostris et nobis insigne nostri tituli principium
ab antiquo. Et idem in prohemio curiarum quas
montisoni celebrabit scribit. Erga tu regnum
nostrum aragonum predictum quod principium et caput
fuit, et est nostre Regie potestatis, mentis nostre in-
tuitum dirigentes etc. Et vere magnus Rex
Joannes 2.us in for. 1.o in fi. de offo. cancellarij fol.
16. col. 4. agens de cancellarij preheminentia, dicit
que el de aragon como cabeça de nuestros Reinos
sea prefferido. quod idem asserit in for. 2. §. esta-
tuimos que si contecera. eod. tit. fol. 17. col. 2. Reci-
tat moli. xlo. Regnum in 7.o fol. 279. col. 4. Que
preheminentia considerat et attendit quoad
alia regna que ~~[illegible]~~ ab eodem
regno conquisita eidem etiam unita existunt, Et
sic primo quoad Cathalonie principatum seu
barchinonensem comitatum, qui licet ~~[illegible]~~ per
matrimonium contractum inter Serenissimam
Petronilam reginam aragonum et Barchinonen-
sem comitem quasi fraterna societate fuerit
regno aragonum agregatum, tu juxta dotalia pacta
inter predictos conjuges indita propter dignitatem

similiter et dominus rex martinus. in suo prohemio anno. 1398 edito. similiter scribit. ad dictum regnum aragonum, quod dominationis nostre regnum est principale, ex divina ordinatione successimus. etc.

2.

facit. 7. c. 27. nu. 2.

tatem et excelentiam dicti regni predictus et pri-
cipatus Regno aragonum inferior ~~permansit~~ in
multis permansit prout videre est apud cu-
ritam lib. . cap. . Que superioritas et pre-
eminentia ex eo maxime considerari potest quia tempore
regis Joannis 2di aragonenses ~~[illegible]~~ Inte-
grum illum principatum (duabus exceptis civi-
tibus Girona et Belaguer) ~~[illegible]~~ cum maximis
periculis et sanguinis effusione conquisierunt.
~~[illegible]~~ Habet F. tamen 3
Cathalonie principatus distinctos terminos, dis-
tinctas leges, ac distinctam Jurisdictionem a reg-
no aragonum prout ~~[illegible]~~ res ipsa docet, et antiqua
~~[illegible]~~ controversia inter aragonenses et cathala-
nos super insigni villa montisoni, que cum revera sit intra
aragonum limina ut testatur predictus Rex petrus
4. in d. prohemio curiarum montisoni. b. ~~[illegible]~~
in loco montisoni Regni aragonum convocare
fecimus etc. tu Cathalani seu Gothalani
dicunt esse in suis terminis, et de sua Jurisdictione
ut refert moli. fol. 280. col. 1. in fine. Est quod F. 4
cathalonie principatus provincia ex citeriori
hispania potentissima et naturalium nobilitate
ac fortitudine Illma et cui Regni nomen Justissi-
me tribueret nisi ipsa ~~[illegible]~~ propter suam immu-
nitatem quam principatus seu comitatus appe-
llatione habet, idem respueret, nihil tamen ei ex his
quae ~~[illegible]~~ amplissima Regna tam
quoad

quod regimen pacis quam quoad insignem ~~[illegible]~~
litarem disciplinam possident ~~[illegible]~~ deficit, atque Aragonenses ~~[illegible]~~ et Ca-
thalani antiquissimo et quasi fraterno fœdere
~~[illegible]~~ ac ~~[illegible]~~ consanguini-
tatis, vicinitatis, et amicitiæ vinculo ita sunt con-
juncti quod ~~[illegible]~~ etiam quasi pro una et eadem
5. natione reputantur. 2° ✝ considerat hec regni
aragonum preeminentia quoad navarre Regnum
quod ut J. retulimus in c. 1° nu. 10. Aragonenses
in p° suarum conquisitionum adquisiere, licet
postea in quodam interregno pampilonenses
seu navarri proprium regem consanguineum
quendam de genere regum Aragonum eligentes,
ab ipso regno magis facto quam J. recese-
6. rint. 3° quoad Regnum Ripacurciæ Nam
Ripacurcia antiquitus Regnum intitulabat
ut ex for. unico. tit. privilegium generale fol. 6. ante
finem preemij. b. ~~[illegible]~~ et regni Ripacurtiæ fol. 7.
col. 2. in p° prolat moli. fol. 280. col. 2. in p°
Llanus tex. in ead. for. unico. in d. itemque in eadem uno d. fol. 7. col. 3.
quamvis hodie per forum unicum. tit. quod Ripacur-
tia et litera est. fol. 13. col. 3. Ripacurtia, li-
et litera usque ad clamorem de almacellas sint de
Jurisdictione ~~[illegible]~~ regni aragonum ac in eiusdem
terminis melius, Quod idem est de Regno su-
prarbi et vallium nam et hoc est in regno
aragonum incorporatum. ut docet molinus
d. fol. 280. d. col. 2. in p° ~~[illegible]~~

4° quoad Regnum valentiæ quia illud fuit per Regem Jacobum 1m cum quinta aragonensium conquisitum, nam aragonenses quintarunt omnia bona sua, et dederunt predicto Regi pro conquisitione illius regni quintam partem bonorum suorum ut probat. d. for. vicus. tit. privilegium gle. in § item del feito. d. fol. 7. d. col. 3. et traddit molinus d. fol. 280. d. col. 2. x° Regnum valentiæ et ipsi aragonenses pro xpti fide sub predicto Rege Jacobo militando ab infidelium manibus predictum valentiæ Regnum abstulerunt. Indeque quamvis regnum illud habeat distincta limina et distinctam jurisdictionem sicut proprium et singulare regnum, tamen habet aliqua loca ad foros regni aragonum populata ut infra lib. eod. cap. 30. nu. 2. latius dicetur. 5° quoad Regnum maioricarum, quod similiter per eundem Regem Jacobum et aragonenses de posse sarracenorum fuit liberatum, et Chorone aragonum adquisitum ut latissime scribit Hieronimus Çurita lib. cap. et mol. d. fol. 280. col. 1. x° Regnum non venit etc. 6° quoad Regnum ~~sardiniæ~~ ~~et corsicæ~~ murciæ quod etiam per aragonenses sub eodem rege Jacobo feliciter a sarracenis ereptum, et regno aragonum agregatum fuit

7. fuit 3. in c. 27. nu. 2.

8.

9.

fuit, [redacted] ut probat in prohemijs fororum Regis Ja-
coli 2.di editis anno 1300. et 1301. in quibus [redacted] ara-
gonum, valentiae et murtiae Rex intitulatur, de cuius
conquisitione scribit Curita lib. . cap. . et
. . Quamvis praedictum Regnum postea
a Regibus aragonum fuerit Regibus Cas-
telle concessum. ut docet idem Curita lib
. cap. . et Villar in d. tractatu de Jo. Petro. o. 1. in fine.
10. 7.o quoad Regnum Siciliae quod cum ad magnum
regem petrum [redacted] 3.m aragonum Jure dotis
pertinuisset, illud pontifice Romano [redacted]
[redacted] resistente. ut s. dictum est in cap. 5. nu. 6. con-
tra Charolum Regem Neapolin regis franchorum
fratrem, qui a sede apostolica investituram habebat, et contra franciae et italiae potenti-
am armata et potenti manu obtinuit ut late
scribit Curita lib. cap. . Quod deinde Rex
Jacobus 2.dus filius praedicti Regis petri in fa-
borem regis neapolin renunciavit, quam
renunciatione non obstante Federicus [redacted]
aragonum infans eiusdem regis Jacobi 2.di
frater contra praedictos reges franciae et
neapolin, et contra proprium fratrem cum ara-
gonensibus et cathalanis qui cum Rege petro
ad praedictum regnum siciliae transierant et cum
ipsis sicilianis illud deffendit a regno ara-

gonũ separatum, cui postea iterũ fuit unitũ
per Regem Martinũ primũ ex curita
lib. . cap. . et villar in d. §. 1º in fi.
11º quoad Regnũ Sadiniæ, et corsicæ que 11
similit à Regibus aragonũ cõquisita eidẽ
Regno fuerunt aplicata. ut constat ex pro-
hemijs curiarũ quas dº dñus rex Jacobus 2.
celebrabit in loco de alagon anno. 1307. et
in ciuitate daroce anno. 1311. et ex curita
lib. . cap. . 12º quoad Regna Yuice. 12
Et melite seu malte etiã ab aragonũ regi-
bus chorone aragonũ agregata et propijs ar-
mis adquisita ut prolãt idẽ curita lib.
cap. . et villar. d. §. 1º Ex quibus
postea Regnũ maltæ fuit à ~~rege~~ Phi-
lippo catholico aragonũ rege 1º donatũ
ordini sancti Joannis Hierosolimitani,
Inde quod in eo milites illius religionis inuita
et ~~[illegible]~~ sepius victa turcarũ potentia
assistunt. 13º quoad Regnũ Hieru 13
salem cuius legitima successio ad reges
aragonum spectat, quamuis à Infi-
deles per tirannidem illud habeant occu-
patum deo optimo maximo permitente
in punitione peccatorũ xpiani populi.

14 quoad

14 14 quoad potentissimum Regnum Neapolim, quod a sapientissimo ac magnanimo Rege Alfonso 5° aragonum conquistatum fuit ~~et~~ ~~[illegible]~~ et in ferdinandum filium suum naturalem alienatum. ad postea per catholicum Regem ferdinandum 2m recuperatum et chorone aragonum unitum, ut latissime per

ad hoc notabilit vide in fo. prohe. curi. per reginam mariam uxorem predicti regis alfonsi celebratam edito anno 1493.

15 curitam lib. cap. 19. A. quoad ducatus athenarum et neopatriae qui licet ducatus appellentur, tamen ut de principatu cathaloniae diximus. 5. nu. 4. Regni nomen ~~[illegible]~~ ex amplitudine et potentia merentur. fuerunt quoque per aragonenses et catalanos conquisiti sub federico siciliae rege, ~~[illegible]~~ nam aragonensium et cathalanorum exercitus ab eodem rege federico missus ~~[illegible]~~ ad iuvandum grecum imperatorem contra turcarum duces, post quam Turca victa fugavit, ab imperatore per fide tratatus, de proditione grecorum vindictam querens. fidelitatis sacramentum seu homagium predicto regi federico absenti in posse ~~[illegible]~~ Novilis Gaciae Lupezii de Lobera de domo eiusdem regis militis prestavit, ac de-

A. nota de dominatione civitatum et communitatum turolii et alvarralini, que dicitur distincta a regno arag. eidemque non accessoriae sed eque principaliter agregata. 7. in cap. 30. nu. 3. ad mag. sublit. a.

inde sub ꝑdicti Regis federicinõe magnas ac qua-
si incredibiles victorias assecutus ꝑ dictus du-
catus conquisivit regnoq sicilie aplicavit,
et in consequentiam chorone aragonum
adquisivit. ut gravit. scribit curita
lib. cat. et sequtibus 16° ꝑ con- 16.
siderari pot Regni aragonum preheminen-
cia quoad Regnum granate nam licet illud
esset de conquisitione Regni castelle tn
Rex catholicus ferdinandus aragonensi-
bus et Juvantibus ab infidelibus acquisivit.
17° et ult° quoad opulentissima ꝑ Indiarum 17.
Regna que sub eodem ferdinando catholi-
co, et Invictissimo charolo imperatore
eius nepote aragonum et castelle regibus
a castellanis et aragonensibus simul fue-
runt a barbaris liberata ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ut probat forus
unicus tt° quelos aragoneses gocende loquelos
castellanos en los Indias. editus. montissoni anno
1585. fol. 8. col. 1. Indeq aragonenses gaudent
omnibus quibus gaudent castellani in ꝑdictis
Indiarum regnis quoad offo secularia et ecclesia
beneficia, et quoad alia quecunque. ex d. fro-
mico. quelos aragoneses esta villar. vs. d. o.
secundo. ꝛc

ex his

.18. Ex his ergo apparet quanta sit Regni aragonum preheminentia, ~~[illegible]~~ atque illius chorone amplitudo, siquidem continet subse tot amplissima et potentissima regna, quantaque fuerit ~~aragonensium~~ virtus ac fortitudo, ~~[illegible]~~ aragonensium qui decem et ~~[illegible]~~ septem regna predicta ~~[illegible]~~ armorum vi adquisierunt. Sit ipsum aragonum Regnum omnium aliorum caput, Suprarvim, Navarram, Rixacurtiam, Cathaloniam, Valentiam, Murtiam, Maioricam, Menoricam, Yuiçam, Sardiniam, Corsicam, Melitam, Siciliam, Neapolim, Athenas, ~~et~~ Neopatriam, ~~et~~ Hierusalem Regnum omnium passionis Redemptoris nostri vestigijs sanctissimum, et ultra ea, in Castellanorum societate granatam, et prope ~~infinita~~ alia regna Indiarum. Que omnia semel adquisita numquam a donatione regni aragonum exierunt nisi ex gratuita donatione, seu voluntaria cesione ab eiusdem regni regibus facta. imo ex huiusmodi donationibus seu cesionibus aliqua alienata iterum atque iterum ab eisdem ~~aragonensibus~~ fuerunt recuperata ut probat villar. vt. d. d. 1°. atque ita nec minor fuit aragonensium virtus in conservando seu defendendo semel adquisitum, quam in adquirendo denovo. x

.19.

Caput .7. de Individuitate chorone Regni aragonum.

.1. Q.a In precedenti capitulo actum est de ampliatione chorone regni aragonum ideo in presenti agendum erit de individuitate

[illegible] lib. 2. c. [illegible] nu. [illegible] [illegible] 136. et [illegible] d. lib. 2. c. 15. anno 2. fol. 164.

et conservatione illius. Est n. chorona Reni ara-
gonum omnino indivisibilis. Nam dnus Rex et
plures habeat filios non pot inter eos Regna
chorone dividere, imo sicut perpetui maiora-
tus bona, vinculata existunt, ita ut numquam in par-
titionem seu divisionem venire possint ut probat tex
in ols unica. Ho. fori editi apud exeam. fol. 38. col.
1. et docet molinus. d. fol. 280. d. col. 1. in xo. Reg-
num non venit in partitionem. et fol. 291. col. 3.
in xo. Rex aragonum. et portoles 4. p. d. Rex. nu.
1. pag. 292. col. 1. (Cuius f. Rei Ratio (omissis 2.
que pro maioratus conservationem conuenit adducuntur
de quibus 3. lib. 2. cap. 15. nu. 2.) in nostra spe
singularis assignari pot, vt Regna que Regno
aragonum per aragonenses fuerunt agregata,
non Regibus, sed regie aragonum chorone adquisi-
ta fuisse, ideoque Rex de illis disponere non pot
nisi comodo quo de eodem regno aragonum, quod
nec dividere valet inter filios, sed pri-
mogenito legitimo successori relinquere
tenetur. Iuxta conditionem appositam
in regni concessione ab eisdem aragonensibus facta,
Et Ratio Rationis est quia ea fuit aragonensium
Intentio predicta regna aragonum chorone
aplicantium, quod sic extensa et am-
pliata chorona potentior fieret ut sic faci-
lius perpetuoque conservaretur. Ex quibus f. In- 3.
fert. 1o. quod licet regulariter dnus rex non possit
regna inter filios dividere, tamen de consensu

Regni

Regni et filiorum suorum dividere poterit, ut in pre-
dicavit baldus vellatus et secutus a molino Ubi
proxime. Circa quod duplex se offert dubitatio
1a quod regnum consentire debeat divisioni, arago-
num s. duntaxat, an vero etiam regnum quod a cho-
rona sit dividendum in qua dicendum videtur non
[illegible] consentire debere, verum
etiam illud quod dividendum sit, nam sicut Reg-
num aragonum habet ius in ceteris regnis chorone
ut omnibus superius, ita et cetera Regna ius
quesitum habet esse unita chorone, et sic sub
eiusdem protectione defendi, atque ita [illegible]
ex divisione sequitur preiuditium totius chorone.
4 [illegible] 2a dubita-
tio est quod filii consentire debeant: an solus
primogenitus an vero omnes etiam ultimo loco na-
ti: in eaque dicendum est omnes consentire
necessarium esse, quia ad omnes Regni successio perti-
nere post successionem, nam motu primogenita
pertinet ad secundo genitum et sic de reliquis,
tu consensus aliorum [illegible] post primogenitum
non erit precise necessarius sed causative, quia
si primogenitus [illegible] vivente non
poterunt sequentes divisioni contradicere,
secus eo defuncto, et sic causative necessarius

A. D. L. O. L. D. Z.

erit eorum consensus et approbatio ne postea in locum primogeniti succedentes illam annullare possint ut in simili de institutione nepotis causative necess. ne in locum filij succedendo aui rumpat testamentum docent scribentes in l. galus 29. [redacted] in p.o ff. de liber. et posthu. [redacted] Unde consequ. filios natos consentiendo non posse preiudicare filijs aut alijs descendentibus postea nascituris, imo unusquisque quando ad docum ad se peruenerit [redacted] aragonum successio Justissime poterit talem diuisionem reuocare, et regna diuisa repetere [redacted] successe. dicemus 1. lib. cap. nu. Infert. secundo quod sicut dnus Rex non pot diuidere Regna inter filios ita a fortiori et multo minus poterit predicta regna alienare in extraneos, aut loca eorum aliquibus donare ut etiam 1. lib. cap. nu. dicelimus ex quo [redacted] similit consequ. non potuisse Regem petrum 2.m aragonum predictum Regnum ecclesie [redacted] tributarium constituere ut late docet curita lib. cap. Infert. tertio Justissime potuisse Reges aragonum

6 bonum quod regnum pertinens per predecessores a corona [illegible] per diuisionem seu alienationem separata recuperare, et recuperata iterum eidem coronae unire et agregare, prout 1.° fecit Rex Jacobus 2.° qui Regnum maioricarum a Rege Jacobo 1.° eius auo concessito, et abeunte in regem Castelle eiusdem generum alienatum recuperauit ut scribit curita lib. . cap. . 2.° Rex Petrus 4.° qui maioricarum et sardinie regna, [illegible] rosilionis et ceritanie comitatus a patre in fratrem diuisos iterum recepit et adquisiuit chorone aragonum aplicauit. ut probat forsyrenicus in d. cursu offi. lo. 99 regens offi. gubernati sit miles. fol. 18. col. 4 infi. et curita lib. . cap. .

3.° Rex martinus qui regnum sicilie recuperans iterum aragonum regno agregauit. Nam rex petrus magnus qui per dictum regnum sicilie adquisiuit ut supra dictum est. c. 6. nu. 10. idem donauit filio suo federico [illegible] genito, [illegible] qui propter renunciationem a rege Jacobo 2.° aragonum fratre suo in francos factam facta, ui paterne institutionis seu donationis illud retinuit ut in d. c. 6. d. nu. 10. dictum est.

4.° Rex chatholicus ferdinandus 2.° ideo iterum conquisiuit regnum neapolis quod ab alfonso. 5. patruo suo concessitum, ad filium [illegible] ille-

illegitimū alienatū ab eadē fuerat ut s. diximus
d. cap. 6. nu. 14. Q. inde Etiam idē ~~Bercha~~-
tholicus Regnū navarre recuperare po-
tuit, qa sit illud fuerat a principio de regni
aragonū chorona, abeaq per pampilonen-
ses injustē separatū. ut scribit Curita lib.
cap. . . . . .

Caput. 8m de Civitatibus Regni aragonū, Et Decaꝝ privilegijs. &c.

Visso in superioribus de ampliatione et 1.
conservatē chorone regni aragonum, optimo ordine
videndum est de eiusdem regni civitatibus,
nam sicut Corona ~~ut~~ illius integratur ex
multis regnis, ita et regnū ipsum multis
civitatibus componit. Neq aliis Regnū per-
fectum dit. ~~dn~~ Nisi habeat decem civita-
tes et unum metropolitanum. ut docet mo-
linus. d. fol. 280. d. col. 1. in xo Regnū non di-
cit. Habet. ✝. igit Regnum aragonū decem 2.
~~civitates~~ Insignes civitates Que (ut a ꝑo Regni
Limine incipiamus) ~~sunt~~ Jacca, Barbastrum,
Hosca, Cesaraugusta, Turiassiona, Burgia,
Calatayubium, Daroca, Turolium, et Al-
uarracinum, Exqlus tres priores st. Jacca,
Hosca Et Barbastrum int. perineos montes
et flumen Iberum sunt situatē, sex vero
posteriores st. Turiasona, Burgia, Calata-
yubiū

yuliū, Daroca, Turoliū, et Aluarracinum inter
iberū ipsum, et ulterius hispaniæ limina
existunt. Itaq; flumen illud inter ꝑdictas
tres priores ciuitates ad partem hispaniæ cite-
rioris que galicos terminos attingit, et sex pos-
teriores ad partem que ulterioris prouinciæ
constringit fines medi-
at. 4ª autem et omniū ꝑ neipalissima
ciuitas Cæsaraugusta in medio eiusdem flu-
minis, tamq; toti citeriori prouinciæ ꝑsidens est fun-
data, nam quasi per mediū ciuitatis flu-
3. men ipsum transit. Et ex eisdem 4 ciui-
tatibus antiquitus metropolitana fuit Jacca,
nam primo loco ab aragonensibus ex posse
Infidelium liberata in ea sui Regni sedem po-
suerunt, atq; b. nouos leges condentes, a ciuitatis nomine
foros Jacce appellarunt eosq; antiquis
suprarbiensibus addiderunt, sed postea
extensis et ampliatis regni limitibus Cæsara-
B. augustanā ciuitatē Alfonsus Rex aragonum
Inuictissimus conquisiuit, eandemq; in prin-
tinū statum restituens metropolitanam
regni, et totius citerioris prouinciæ con-
tituit anno dñi 1115. 2m Curitam
lib. 1. cap. 52. Et deinde idem Alfonsus Rex
Calatayubiū, Turiasonā, et Darocam ab

B. ideoq; b. curiæ celebrabant. ut j. c. 26. nu. 9. fol. 81. et b. reges choranat. ut j. lib. 2. c. 1. nu. 11. fol. 134. et b. Iurant reges. ut d. lib. 2. cap. 2. nu. 3. fol. 135.

Infidelibus eripuit ab anno quo erecta
fuit Cesaraugusta ad annum 1120. Atque de
his singulis civitatibus, quibus temporibus et sub
quibus regibus fuerunt ab infidelium manibus
liberate, et in civitates erecte, et de singu-
larum excelentiis et immunitatibus ~~et privile-~~
~~giis~~ alibi deo iuvante ~~dicturus sum~~. Tamen
Inperti de generalibus. F. omnium aragonum ci- 4
vitatum privilegiis brevit. dicendum
est. Et 1°. omnes regni nostri civitates tempore quo
ab aragonensibus fuerunt conquisite obtinu-
erunt a Regibus aragonum privilegium quod ea-
~~dem~~ rundem cives seu populatores essent
ita boni Infantiones sicut meliores totius
regni, ipsi et sue possessiones ut eisdem ex-
pressis plus probat. ols. nota etiam 11. tit. In-
terpretati. qualit. et in quibus est. fol. 27. col.
2. in fine. Cuius ols. pba ita intelig. ut quod sint
Infantiones id est quod gaudeant omni-
bus privilegiis et immunitatibus quibus In-
fanciones gaudent aut gaudere possunt.
Quam intellectum probo quia revera tales cives
non sunt Infanciones, imo nec reges ara-
gonum potuerunt eos Infanciones facere
quia dominus rex non potest facere Infantiones, sed
milites ex quibus Infantiones nascuntur, ut
in lib. . cap. . nu. latius dicam. Sed
bene

bene potuerunt concedere predictis civibus
immunitates infantionum, atque ita appa-
ret, illud plurimum, sint, in d. obs. 11. sig.re esse
infantiones quoad immunitatem, non ve-
ro quoad essentiam ~~nobil~~ infantionis
seu nobilitatis. A. Ex quo ~~et~~ dubito an privi-
legium illud concessum aragonum civitatibus
in ipsa actuali earundem conquisitione, et
prima populatione, extendatur etiam ad alias
civitates, que post conquisitionem, et primam
populationem fuerunt in civites erecte
atque civitatis tit. et honore decorate: ad illasque
extendi affirmo, ex eo quod quando in civitates
erecte fuerunt, erectio facta fuit ad ins-
tar aliarum civitatum et ~~[illegible]~~
cum omnibus eisdem privilegiis, que cetere ci-
vitates habebant, et per consequens privi-
legium antiquarum civitatum quasi ex nova
concessione ad novas etiam civitates fuit am-
pliatum. Tamen civitates quarum cives
huiusmodi privilegio ussi ~~[illegible]~~ nunquam fuerunt,
eodem uti non posse certum est. quia desue-
tudine abrogatum ~~[illegible]~~ censetur. Iuxta
~~notata in l. de quibus 32. ff.~~ de legibus. x.
Maxime si contra predictum privilegium reges aragonum
usi fuerint ut in d. obs. item notandum.
31. in p.o ad que privilegia. de generali privilegiis
d. fol. 26. d. col. 2.

A.
cui intellectui magis conveniunt
plura obs.e item notandum. 31. in p.o
de generali. privilegiis. fol. 26. col. 2.a
v. dicit. quod predicti cives sunt popu-
lati velut boni infantiones, non
v.o quod sint infantiones.

Ex his igit. ꝑ. vellatis ꝛc. Infert. 1.º Ratio ꝑ. 6.
quam hi in casibus in quibus Infantiones non te-
nent. servire regi in exercitu ut ꝑ. lib. 2.
cap. 12. nu. 1. et 2. fol. 154. neque cives servire debent,
quia sunt gaudent ~~infantionum~~ privilegiis, ut in
specie probat d. obs. item notandum. 31. de
generali privilegiis. d. fol. 26. d. col. 2. ad quod
Cesaraugustana civitas ultra generale
privilegium, aliud habet speciale, ut probat
etiam ind. obs. 31. in p.º dicta n. civitas. Infert.
2.º ꝛc. quod sicut Infantiones possunt promove- 7.
ri ad militiam extra batallam non solum per dnum
regem, sed per quemcumque etiam militem, ut ꝑ.
lib. . cap. . nu. . . ita et civitatum
aragonum cives promoveri possunt, quia
et hec est immunitas Infantionum, predic-
tum tamen privilegium promoveri ad militiam, in
usu dum taxat Reperit. quoad cives Ce-
saraugustae. ex obs. 1.º in p.º et quilibet Infan-
tio. b. exceptis civibus honoratis civitatis
Cesaraugustae etc. de conditione Infantiona-
tus fol. 22. col. 1. at quia de illis dum taxat lo-
quitur moli. fol. 22. col. 2. in fine. Et sic quoad
alias civitates ~~[illegible]~~ vel
per desuetudinem ~~[illegible]~~ vel per contra-
rium

viũ usum derogatum ~~[illegible]~~ esse videt, tu ã p.º
ꝑnibꝫ ciuitatibus eam etꝫ ꝑrrogatiuã conse-
tisse verum est, idq̃ docere voluit tex. in
foro Interes. 3. in x.º por aquesto. b. no enten-
demos prejudicar á los ꝑuilegios de las ciu-
dades, por los quales los ciudadanos de ~~[illegible]~~
aquellas pueden ser promouidos á ca-
ualleros. tt.º de creatione militũ. fol. 128.
col. 3. filij tu predictorꝫ ciuium, qui ex dicto ꝑui-
legio ad militiã ꝑmouent, non sunt Infã-
ciones, sicut filij aliorꝫ militũ. ut j. d. lib.
8. d. cap. . nu. . Infert. 3.º ꝑ. quod sicut
Infantiones non peitant, nec soluunt ali-
qua seruitia regalia ~~[illegible]~~ ut j. lib. . cap.
. . nu. . ita nec ꝑdicti ciues. q.ª gau-
dent Infantionũ Immunitate etꝫ in hoc.
ut in d. obs. nota etiam. 11. ꝯ. ex quo seqt.
dt.º Interꝑtati. qualit. et in qlꝫ. d. fol. 27. d.
col. 3. Et sicut ab Infantione qui peruã-
nũ et diem hereditatem emptã vel alias
legitimo tt.º adqsitã possedit, ~~[illegible]~~ aufe-
rri non potest talis hereditas ut j. lib.
. . . cap. . nu. . ita neq̃ á predictis
ciuibus ex eadẽ obs. nota etꝫ in x.º et sigs.
eorꝫ. Et ut generalit. concludã, õnia que
Infantionibꝫ sunt concessa, et ꝑdictis ci-
uibus concedi dicendũ est ex generali ꝑui-

legio supra vellata, qd tn intelligendum est
nisi diuersimode in foris reperiat aliquid expresse
concessum infantionibus et cilibus p dictis, aut
infantionibus concessum, et ciuibus denega-
tum. Infert. 4° supra dicta et ~~singula~~ similia 9.
priuilegia, non indistincte concedi omnibus
ciuibus ~~p~~ id est omnibus populatoribus p dic-
tarum ciuitatum, sed illis duntaxat qui sint
honorati ciues, ciues autem honorati sunt
patricij, nam sicut in Romano populo
gens patricia a plebeia distinguebatur
ita in nris ciuitatibus ciues honorati ~~sunt~~ 8.
veluti patricij a plebeijs distinguunt. et
ita non plebeijs ~~sed~~ populatoribus, sed
ciuibus honoratis p dicta priuilegia sunt
concessa. ita n. intelligenda est p dicta
obs. 1. in d. 26°. et qlibet infantio b. exceptis
ciuibus honoratis etc. de conditione infanti-
onatus. d. fol. 22. d. col. 1. Infert. vlt. 10.
ratio ~~pot~~ quia ciuitates aragonum ipse se ab hostibus defendunt
ex d. obs. item notandum. 31. in p°. de priuilegijs
generali. d. fol. 26. d. col. 2. et 5. in c. sequenti
statim dicemus, qa. scilicet, que ex tot tantisq
priuilegijs comodum habent debent etiam sen-
tire onus deffensionis. ~~ex~~ iuxta regulam
P. iuris. in l. secundum naturam. 10. ff. de reg. iis
et qa. propria etiam cuiusq defensio competit. l. ut
vim. 3. ff. de v. et v.
Caput.

De hac reg. vide. 5. c. 15. nu. 2. in fi. et

Caput. 9.m De Deffenssione Regni Aragonum

1. Sicut aragonū regnum non transtulit in regem ōnimodā et absolutam potestatem seu Jurisdictionem, ita nec Integrum onus ipsius regni deffenssionis, Unde regnum ipsum se defendere ad propias expensas in omnibus casibus in quibus periculū offensionis principaliter eidem regno imminet, tenet ~~nam sicut de singulis~~ civitatibus se defendere debere ~~diximus~~ in cap.o precedente. nu. fil. ex rationibus b. positis, ita etiam ex eisdem ad regnum propriam ipsius defensionem spectare affirmandum est. ut in specie probat fons porquanto ~~in~~ 2.o in 6. ~~fil.~~ de generalibus privileg. fol. 12. col. 3. b. quell Justitia de aragon con los diputados del dito regno, quedam, e aziam convocare, a expensas del Regno. las gentes del dito regno, que les parecieran necesarias para resistir a las sobre ditas cosas mano armada etc. Et in d. ols. item notandū 31. in p.o de privilegiis gelus. 7. fol. 26. d.

2. col. 2. de quo. 7. cap. 14. nu. 3. Contrario autem dominus rex in his que principaliter ad eiusdē regiā dignitatem et Jura concernunt defensionē propijs expensis suscipere debet ut sic fiat Juxta regulā Juris in d. l. 2.m naturam. 10. ff. de regulis jis.

vellatam. 7. in c. precedente d. ma. fil. de quo 7. lib.
2.° c.° . nu.° . Lucius dicebat. At in his que dn̄o 1
regi, et etiam regno comunia sunt comunis etiam
est utriusque deffensio, et ad comunes expensas fa-
ciendas. Tamen 4. licet hec ita de se procedant 3
nihilominus. Ita fidelitas aragonensium erga
reges fuit ut nunquam regum suorum iura
aut regiam dignitatem periclitari, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ desinerint, imo nec propriis la-
boribus et expensis parcentes, semper illam
cum regis honore fideliter ~~[illegible]~~ protecerunt,
et e contra adeo erga subditos fuit regum
aragonum affectio quod nunquam etiam ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ eos ab aliquo offensos defendere omni-
serint usque ad proprium regium sanguinem
effudendum ut in multis locis annalium curi-
ta docet. Ex virilibus autem 4. deffensio- 4
nibus et resistentiis quas aragonenses pro regibus suis
fecere, plures in presenti referre possem,
tamen ne a proposito principali discedam aliquas
breviter recitabo. 1.a n. est, ~~[illegible]~~ et notabi-
lis ea ~~[illegible]~~ quam Regnum aragonum si-
mul cum regno valentie et cathalonie
principatu fecit tempore regis petri magni
contra reges francie et alios hispanie prin-
cipes authoritate et concessione romani pon-

tificis

tificis regnum ipsum extrema potentia ingredientes
ad spoliandum predictum regem Petrum ut s. in c. 5°
nu. 6. dictum est. de qua re et admirabili arago-
nensium fortitudine videndus est curita. lib.
5. . cap. . 2ª ea ✝ quam fecit ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Insignes Calatayubij civitas contra
Petrum Castelle regem tpe Petri 4ti regis
aragonum, que sine aliquo regis vel regni iuvamine per 9.em menses predicto Petro
(qui cum exercitu 40000 milium hominum dictam
civitatem habebat circuitam) ita fortiter res-
titit quod muris et turribus ex radice fundamen-
ti destructis et desolatis nihilominus eandem
per vim ~~[illegible]~~ nunquam ~~[illegible]~~ predictus rex
capere potuit. quam rem inter magna
aragonensium facta graviter commemorat et
6. extollit curita lib. . c. . 3ª ✝ quam
celebris et semper honorifice memoranda vi-
lla perpyniani habuit contra regis fra-
cie potentiam, que per magnum tempus
ita illam adstringit cum tam magno exercitu et be-
lli apparatu, quod facile eo posset quan-
cumque potentissimam et populatissimam civi-
tatem subiectare. Ut tu predicta villa
victoriam consequi nequivit in cuius defensi-
one Cathalani et aragonenses incre-
dibili quadam fortitudine ita magna

preclaraq facinora fuerunt operati qd se-
xaginta milia franchi duo milia cathalanos circuitos
et oppressos fame et alijs prope infinitis mi-
serijs lijs (que frequenter cathalani
ipsi extra suos muros comitebant,) ferre seu sustinere
non potuerint, Ut licet p dicti perpi-
nianenses haberent mandatu a Rege Joa-
ne 2° aragonu qd honestis conditionibus
se franchorum regi tradderent, tu illi Inuen-
tissimi viri prius mori quam victi vide-
ri desiderantes ad extremam fortunam de-
uenerunt, siquidem omni deficiente cibo, p9
ad herbas, et radices, deinde ad domestica
animalia Catos, et Ratos,
atq canes, et tandem ad inimicorum mor-
tuorum corpora et illis deficientibus ad
propria suorum cadauera comedenda
adstricti, Quasi miraculum seu prodigium quodam ut
alij antiqui et inuicti Numan-
tini, omnibus nationibus vissi sunt. ut
late scribit Curita. lib. . cap. . et cap.
. . alia n. plura que ad huius rei
exemplum aduci poterant, consulto omi-
to, ne magis historie, quam legum seu fororum
compilationi (que nostrum est Insti-
tutum) intendere videar &c.

Caput.

Capud. 10. De Regimine Regni Aragonum per. Quatuor stamenta

1. In precedenti capitulo dictum est de regni defensione tpe Belli; venit ergo nunc dicendum de regimine Regni tempore pacis. Et q.a Regnum ipsum a deo optimo maximo est custodiendum, Et a prelatis ecclesiis, Et terre baronibus gubernandum ut dicitur in for. unico in p.o de confirmat.e monete fol. 71. col. 3. foro unico de secunda confirmat.e monet. fol. 72. col. 2. in 6. In christi nomine. eodem fol. col. 4. et etiam in foro unico. de augment et cudit.e monete fol. 173. col. 2. in fi. in simili. 6. In christi

2. nõe fol. 174. col. 2. in p.o Ideo ad Regimen seu ad gubernationem Regni quatuor stamenta statuta seu designata sunt ex quatuor generibus hominum, qui in Regno ipso reperiunt, Unum s.t et 1.m ex ecclesiasticis, alterum et 2.m ex Ricchis hominibus seu nobilibus maioribus, alterum et 3.m Ex militibus et Infantionibus seu nobilibus minoribus, alterum tandem et 4.m ex civibus et hominibus honoratis civitatum, et villarum, aliorumque locorum Regni, nam in ea quatuor genera

hominum Enes aragonenses dividunt. 2.
Stamenta ✝ autem dicunt: quia omnes qui 3.
in eis congregant, stant Inspicientes, viden-
tes, et ꝑ considerantes ea que ad optimum 1.
regni statum expectant, eidemq; regno in cōri ex-
pediunt atq; conveniunt, Et q.a sicut
stantes debent estare firmi et constantes
in loco, ad promptiq; et parati ad ea pro-
quibus in tali loco ponunt, ita et barones
isti seu viri aragonenses debent stare
firmi et constantes in his que reipublicę
interssunt, ita ut publice utillitate ꝑva-
tum commodū numq; anteponant. Et
tandem stamenta dicunt: q.a sunt vellu-
ti fundamenta totius regni status, nam 5
ut j. in c. 23. dicebimus leges seu fori regni
ab eisdem et de eorundem consensu ferū-
tur, per quos regnū ipsum gubernat
et regit: oportet igit firmissimi stare
ut etiā firmissimas leges ferant.
Rursus ✝ et brachia appellant: nam 4.
sicut Brachia corporis humani, ipsi cor-
pori, et sic ceteris membris corporis et
etiā sibi necessaria ministrant, ita
et isti q in stamentis seu brachijs congre-
gant toti regno (qd est quodam mixtū
corpus)

corpus), et per consequens ceteris aragonensibus ~~[illegible]~~, qui sunt huius mixti corporis membra, siliq. necess. tractant atq. ministrant.

5. Stamenta, go. seu brachia ✠ antiquitus (ut etiam dicam hoc eodem libro cap. 26. num. 9.) consueverunt congregari in Cesaraugustana urbe tamq. in ea que est regni caput, et tamquam in loco in medio regni situato ex eoq. comodo ~~[illegible]~~ ut ad ipsum facilius aragonenses, venire ibiq. congregari possent. ideoq. in predicta civitate sunt amplissime deputationis domus, ita dicte q. ad dictas congregationes, idea faciendas, et Justitiam ob. unicuiq. administrandam sunt deputate. ut constat ex foro 1.° de Justitia administranda in domibus deput. regni. fol. 46. col. 2. In quibus singulis stamentis singula sunt designata loca de lito ordine juxta cuiusvis stamenti dignitatem. ut in d. for. 1. p. c. portirar toda dubitation fili. d. fol. 46. col. 4. &c.

Caput II.m de Deputatis Regni aragonum.

1. Cognito in superioribus ex quibus, et ad quid stamenta seu Brachia Regni congregent. sequitur dicendum de Regni deputatis qui ex eisdem stamentis extracti in locum eorum subrogantur. A. Nam cum impossibile sit

A. sunt n. procuratores principales 4.r Brachiorum. ut docet Bardaxi in Rubrica de offo. deputatorum. in 1.a q.e nu. 1. fol. fol. 132. col. 4. v. etiam agit. de principio huius officii. b. vide

Aragonenses In stamentis perpetuò permanere congregati; ideo ex unoquoque stamento seu brachio duo viri in loco illius stamenti relinquunt. atque ita ex quatuor Brachijs octo viri deputati sunt, 1.º Duo pro ecclesijs Duo pro nobilibus maioribus, et Duo pro nobilibus minoribus, atque duo pro universitatibus civitatum, villarum et aliorum locorum regni, Qui octo viri de causis statum regni concernentibus ac frequenter accidentibus cognoscunt, eo modo eademque potestate quibus ipsa stamenta si essent congregata cognoscere possent, non tamen inde possunt ad leges condendas pro regno consensum prestare sicut stamenta, neque de alijs stamentis reservatis Iudicare ut j. dicam cap. . Atque ita de Regni deputatis dicturus pro maiori rei intelligentia Insequentibus capitulis sigillatim disputare decrevi. primo de Inseculatione deputatorum, 2.º de eorum extractione, faciendam et Iuramento abstractis prestando 3.º de offi. eorum. 4.º de pena deputatorum delinquentium in offi. 5.º tandem de fine officij, et salarij solutione, ut ita consequentes actus seu artti. et uni ex alijs dependentes clariorem redant tractatus cognitionem, ac propter memoriam materiarum.

Caput.

Caput 12. D Inseculatione seu Inbursatione Deputatorum, et aliorum officialium Regni aragonum.

1. Quia eadem forma[A] servat in Inseculationibus seu Inbursationibus aliorum omnium officialium Regni atque in Inseculationibus Deputatorum, ideo promiscue in hoc capite de omnibus officiis Inseculandis proponit. Inseculatio seu Insaculatio dicitur a sacco seu sacculo quodam in quo nomina Inseculandorum includuntur. Quod quia Bursae formam habet etiam Bursa appellatur. et inde Inseculatio Inbursatio etiam nominatur. ut constat ex for. unico. de Inbursatione officiorum Regni fol. 26. col. 4. for. 1.° tit. forus Inquisitionis offi. Just. arag. fol. 76. col. 1. in fi. et for. eorumque las sententias 11. eod. tit. fol. 78. col. 4.[B] Et generaliter. Sciendum est nullum minorem vigintiannis posse inseculari in aliquo officio regni Iuxta dispositionem fori unici. que menores de edad de veinte años etc. anno 1564. fol. 214. col. 4. ad idem forus. porquanto. 6. tit. forus. Inquisiti. fol. 78. col. 1. Rursus in offo. Diputatorum, Inquisitorum, et Iudicantium Enquestam officii Iust. aragonum. de quibus 7. cap. . nu. . qui officium aliquod mechanicum exercent inseculari non debent (exceptis notariis) nam isti si fuerint extracti, et tempore extractionis vel per unum annum ante extractionem reperiatur predictum officium mechanicum exercere vel exercuisse, non admittitur ad officium regni ex supradictis ad quod extractus est, ex for. unico de personisque ad offa. extracte non admittuntur. fol. 26. col. 3. in fi. Ex quo apparet quod licet expedito foro videatur quod etiam si tempore quo aliquis proponit In-

[A] Quomodo antiquitus crearent deputati, et quando inventa fuerit forma Insaculationis Bardaxi. in Rub. de offo. deputatorum. in 2. q.e fol. 133. col. 2. nu. 2. ubi ipsam formam explicat. et in for. unico. de Inbursatione offorum regni. nu. 1. fol. 136. col. 2.

[B] Predicte autem bursae servantur in archivo deputationis. ut 7. c. 21. nu. 5.

·A·
perca que docet portoles 2. p. 6. deputati. pag 535. col. 2. a nu. 10. usq ad nu. 14. vide J. in c. 13. seqti. nu. 4. et 5. Tandem inseculari non possunt, usurarii si inseculati fuerint debent eijci de bursis, redolina p eorum nomina continentia cremari, per deputatos, qui id facere omiserint penas officiu delinquentiu incurrunt. ut disponit for. unicus. de los usureros. anno. 1564. edito. fol. 215. col. 1. et per consequens omnes infames iuxta rationem illius fori. ~~et~~ &c.

seculandus reperiatur actualiter exercere officiu menachanicu, nihilominus inseculari potest

qa forus loqt. de tpe extractionis, et non de tpe ut explicat port. 2. p. 6. deputati. pag. 536. nu. 14. et 15. inseculationis tamen meo iuditio debent

inseculantes in quantu possint eundem ab inseculatione removere, sicut ab extractione removeret.

nam qui inhabilis est ad finem, Et ad mediu maxime cu magis sufficiens inseculandus sit. ut J. nu. 5. in fine. talis finis inhabilis iudicat. A Cognito Equa- 4

les debeant esse in genere inseculandi seqt. videre ex qlus inseculatio fiat. Pro quo advertendum est qd ex singulis et distinctis stamentis seu brachijs fiunt singule et distincte inseculationes Et 1°. Ex brachio ecclesiarum fit 1a. inseculatio in una bursa Et in ea usq ad certum numeru inseculant ex prelatis et alijs ecclesiis regni, non indistincte et generalit. sed tantum epi abbates, priores, et decani cetereque dignitates post pontificalem prime usq ad numeru burse ut ex illis maior ecclesiarum deputatus extrahat. Deinde inseculat certus numerus ex canonicis cathredaliu et collegialiu ecclesiarum ut ex eo similit extrahat. minor ecclesiarum deputatus. Et ultra numeru antiquum fuerunt inseculati epi Jacce Barbastri, et Turoli. anno. 1592. ut constat ex for. unico de inseculatione de perlados. eade anno condito. ~~fol. 40~~. pag. 40. col. 2.

Et huiusmodi ecclesiarum inseculationes antiquus 5

ita erant regulande quod si ex eadem vel

ex eisdem

ex eisdem ecclesijs, ex qua vel ex quibus vacantes
~~reperiuntur~~ existunt, ~~tunc~~ sufficientes reperi-
ebant ad inseculationem, ex eisdem erant in
locum mortuorum inseculandi, si autem idonei
non inveniebant ex alijs ecclesijs fieri inseculatio
poterat. ex d. for. 1. de Inbursatione officiorum
in p.o d. fol. 26. d. col. 4. hodie tamen nullo modo
possunt de alijs ecclesijs quam de his ex quibus
sunt vacantes inseculari, sed de illis magis
sufficientes sunt ad inseculationem admittendi.
traddit Portoles. 2. p. §. deputati. pag. 536 col. 2. nu. 16. et si nondum
actualem ep̄atus, dignitatis seu canonicatus actualem possessionem non habeant, sed tamen duntaxat ex ea Portoles ibidem nu. 17.
et Bardaxi. in d. for. unico. de Inbursatione officiorum.
fol. 139. col. 2. in fine.
ex eod. for. 1. §. Por obiar, quod duntaxat inte-
ligitur quoad offa. deputatorum inquisitorum et 17.
Judicantium ex d. §. Por obiar, in p.o y quie-
6. re ladita señora reyna. 2.o ex brachio no-
bilium majorum fit eodem modo 2.a inseculatio
~~non~~ ex ~~[illegible]~~ Richis hominibus seu Baro-
nibus certus ~~[illegible]~~ numerus inseculatur ex
quo major nobilium majorum deputatus extrahitur.
Et similiter ex alijs nobilibus qui non sunt Barones
certus inbursatur numerus ex quo etiam minor no-
7. bilium deputatus est extrahendus. 3.o ex Bra-
(qui nobilium minorum appellatione continentur)
chio militum et Infantionum, fit etiam 3.a inseculatio
eodem modo ut ex militibus unus et ex In-
fantionibus alius extrahatur deputatus. Sed ut
bursam militum inseculari possint debent esse pro-
moti ad militiam legitime et juxta formam fori
de creatione militum (de qua latius dicam j. lib. cap.
.) ut dis ponit fores vicus. de localidad de

de los cavalleros que ande ser Inseculados. Lega.
anno 1564 condito fol. 214 col. 2. qd idem voluit etiam
forus unicus. de los que pueden entrar en el Bra-
co de cavalleros y hidalgos anno 1592 edito.
pag. 33. col. 2. Unde neque in bursam Infantio-
nem admittunt. filij predictorum militum qui non fuerint
promoti ad militiam iuxta supradictam for-
mam ut ex dictis foris apparet et latius j.
in d. lib. d. cap. 4° ex Brachio univer- .8.
sitatum s.t civitatum, villarum, et aliorum regni
locorum 4ª tandem fit Inseculatio ex eadem
forma, et sicut in Bursa ecclesiorum fit Inbursa-
tio ex eisdem ecclesijs ex quibus vacantes existunt
ut s. cod. nu. 5. ita etiam in saeculo universi-
tatum ex eisdem universitatibus ex quibus sunt
vacantes debent fieri Inseculationes seu
Inbursationes, ex d. for. 1. de Inbursat. officiorum.
d. fol. 26. d. col. 4. hoc addito qd in predicta uni-
versitatum bursa non possunt Inseculari, nisi
illi qui sunt de regimine ~~univers~~ ipsarum uni-
versitatum et in officijs earundem Inseculati. ex
foro unico. de los offos del Reino anno. —
1585. condito. fol. 10. col. 2. Viso quales .9.
et ex quibus debent esse Inseculandi videndum
est per quos Inseculent. in quo Brevit. dico
Inseculationes fieri per Deputatos regni
ut constat. ex d. for. 1. xº. e la experentia
et d. s. por oliar de Inbursatione officiorum.

d. fol. 26

d. fol. 26. d. col. 4. d. for. 1. tit. for. Inquisitionis. d. fol. 76. d. col. 1. et d. for. e. Porque las sententias 11. eodem tit. d. fol. 78. d. col. 4. ita videlicet quod ad admittendam alicuius Insaculationem ex octo deputatis debent esse quinque conformes, sicut ex tribus brachijs tres deputati singuli ex singulis, et ex brachio in cuius bursa est facienda Insaculatio duo. alias non nullus Insaculandus admittit. Cui similis forma (exceptis his que hic specialiter in deputatorum, Inquisitorum, et Iudicantium Insaculatione expressis sunt) in omnibus regni officijs Insaculandis observat, licet in singulis sit diversus Insaculandorum et extrahendorum numerus ut suis locis apparebit. Quid autem operetur Insaculatio. vide Bardaxi de offo. deput. in Rub. in 3.a q.e fol. 133. col. 3. numero. 3.o et 4.o

Caput 13. De extractione Deputatorum et aliorum officialium Regni Aragonum.

1. Extractio dicitur quasi extra ~~[illegible]~~ trahitio, nam illi qui sunt Insaculati, quorum nomina a bursis per sortem extrahuntur obtinent officium ~~illius~~ illud in cuius bursa ~~[illegible]~~ Insaculati existebant. Extractio autem Deputatorum et aliorum officialium Regni suis temporibus statutis, Deputatorum anni preteriti authoritate, in Sala Regia Domus deputationis Cesaraugustae publice coram omnibus qui ibi concurrere voluerint. Iuxta formam tradditam in d. for. e. Porque las sent.as 11.o tit. for. Inquisitionis. d. fol. 78. d. col. 4.

nota quod ante quam ad insaculationes procedant. debent recognoscere matriculas etc. ut in nono codice. lib. 1. c. 15. nu. 9. x.o ideo in eod. fol. 20. pag. 2.

per quemcum qui ex aspectu carceris, maioris
etatis dicimus nisi minime Judicat. ut dic.
c. d. for. 11. n. 8. a Salerex. fol. 79. col. 1. Et
non inhibentes extractos ex alterius qui sunt im-
mobilia, valeat atq; alta voce legi ubi
et publicari. Que forma eis omnibus et aliis
officiis regni teneat et suis locis condi
piacemus. Facta igit deputatos extra- .2.
ctione Jntimat extractis ut veniant ad Ju-
randū. ut in forma item statuimus. 2. de offic. depu-
tator. reg. arag. fol. 26. col. 2. Et si extracti
fuerint presentes in ipsa civitate Cathalaunie
debent Jntra tres dies a die Jntimationis acce-
tare et Jurare, si vero a predicta civitate absen-
tes Jntra quindecim dies vel infra terminum ha-
bent ad acceptandū et Jurandū. Si autem a Regno absentes fuerint duos mensium spacium
illis concedit, olim a die Jntimationis computan-
dum ex. d. for. 2. de offic. deputator. d. fol. 26. d.
col. 2. hodie vero a die extractionis, ut docet
Petrus. de Jacobo. deputati. fol. 95. col. 4. p. Deputatus extractus
ista marginali. Libro. 11. d. for. 2. Et ff. in- .3.
Dicta credita terminū et ante quā extracti
presentent Juramentū debent opponi excepti-
ones simul quas extracti ad offic. admittēdi
debent, nam si alias aliquas contradictiones
infra terminū Juramenti exhibeant, et
si deficiant illi qualitates ad offic. deputa-
tum necess. requisite nihilominus non obstante
semel admissi alcadi removeri. ut per Ri-
dimaria

A.
Jntimatio qualis facienda vide Bardaxi. in for.
2. nu. 8. qualis vero. de offic. deputator. fol.
137. col. 2.

B.
Omino videndus Bardaxi in for. 2. de offic. deputa-
tor. fol. 137. col. 1. ū. agit de utilis et absentis
absentij.

D.
et notanter de exceptis huiusmodi venerint per suos
procur. ut in arag. tho. vacat. de offic. fol. 77. col. 2.
vel si habet aliud officium deputati qd. duplex offi-
cium. vide regie ad ūm cum qui de hoc agit.

Nota agni esta notanda. exceptos coram
dios de guardar los fueros y libertades. cuy-
tos arriba. e. el. c. 4. a. nu. 5. que le
nde vocatur. e. el. c. 30. a. nu. 11.
et dicta de patrimonio regij non alie-
nando 5. in c. 7. certorum. quem.
dicenda. in lib. 2. c. 15. 7. secundum nouam co-
pilatt. dicenda sunt. ū. agit. de pa-
trimonio eccl.

4 dinaria docet. Exceptiones F. autem propter quas
quis extractus deputatus esse non potest. sunt.
1° si tempore extractionis aut per unum annum ante
extractionem, extractus officium aliquod mechanicum
exercet vel exercuerit, nam talis ab officio remo-
vet neque ad iurandum admittit. ex d. for. unico. de
personis que ad offa. extracte non admittuntur.
d. fol. 26. d. col. 3. ut docet portoles. d. §. depu-
tati pag. 534. col. 2. nu. 2. et pag. 535. col. 1. nu. 3.
Que autem offa. mechanica saltem quoad hoc
reputentur vel non. traddit portoles. d. pag.
et omnino videndus Bardaxi. in for. unico. de pers. que ad offa. extract. fol. 138. col. 3. et 4. et fol. 139. col. 1. et 2.
5 535. a nu. 4. usque ad nu. 10. Neque obstabit si
oponatur tempore inseculationis vel post (dummodo non in-
fra annum ante extractionem) huiusmodi officium exer-
cuisse quia ex eo repellendus non est (dato etiam quod per
hoc potuisset ab inseculatione removeri ut
supra c. 12. precedenti nu. 2. et 3.) pereaque
docet portoles. d. pag. 536. d. nu. 14. et 5. Tamen quia licet deficeret qualitas tempore inseculationis,
adest tamen tempore extractionis unde infero
quod si minor 20. annis inseculetur et
postea maior factus extrahatur talis
erit admittendus ad officium et similiter qui
non promotus aut minus legitime pro-
motus ad militiae dignitatem inseculatus
fuerit, et postea legitime promoveatur
ac deinde extractus sit admittendus erit
quia qualitas sufficit adesse tempore extra-
ctionis, licet etiam tempore inhaerentiae fuisset
necessaria et deficeret.
6 2° si F. extractus sit arrendator principalis, vel
portionarius, aut fideiussor arrendatoris princi-
palis vel portionarii generalitatum Regni
quia nec talis ad deputatorum officium admittendus est
ex for. unico. de los portioneros fiancas, y sobre-
cogedores del gener. anno. 1585. edito fol. 8. col. 3.
7 3° de quo 7. c. 17. nu. 1. si extractus non habeat qualitatem aliquam
ex necessario requisitis ad officium nam licet sine predicta
qualitate fuerit inseculatus, tamen sine ea ex-

de hac excepte vide 7. c. 15. nu. 82. ad marg. sub. A.

tratus admitendus non est, sunt é contra
cum contraria qualitate suspendatus, et ca
rentia extratus admittitur ut s. nu. 5.°
Unde q ex alia etia vel universitate quem
ex exceptis nuentia existat suspensus
sunt in curia ecclesiastica vel universitati
sicut extrahat admitendus non est qa de-
fuit sibi qualitas, tu requisita lege na. g.
c. 12. nu. 5. et 6. sunt nec ille qui in curia
militu cum esset admitu legitime pro-
motus, suspensus fuit si extrahat, admi-
tendus erit defficiente qualitate necessa. ibid.
c. 12. nu. 7. Si autem suspensi termino sibi 8.
accesserunt nec aliqua exceptio sen alicu-
ius qualitatis necesse defectus obstant, admit-
dum admittunt. 9. c.
Exceptis decretatis ecclesias-
ticis qui jurare nolunt ut docet mol.
fol. 96. col. 2. in xo. dipatati cetti. per formulu
ordinamus. 14 tho. fory inquisitionis fol. 80. col.
3. quitory ad hoc singulariter est cuius mens
extimo esse q. cetti sacris religione et sa-
cerdotio adstringunt ut nihil contra jus-
titiam aut officium humanum faciant. Secularis
autem et exalijs tribus gradibus decretati nu. 9
officij ingressu jurare tenent sicut ecclesiasti-
ci et regij officij ut s.° generalit jurant
de fory [redacted] et fidelitate in officio genu
dis prout

C. Juramtu decretatis exhibiti
ecclie. q. ch. exp. alegatur in c. 12.
nu. 3. in decretis ut illi. fol. 16. ch.

sed dic quod ch cetti jurant narn q restant ho-
magiu. ebita loqt. d. fory item ordinamus. 14. b.
q restem juramento é homenge, excepto los
cetteros quienes q restem homenage. et ch in ho-
magia loqt. nali. t. vellatis est. n. homa-
gium q juramtu fidelitatis et sic sic
juramenti diversa a baliis ut j. lib. cap.
nu. . et laici et homagiu et juramtu
q stantent ut in d. for. 14. ch. j. in d. lib.
d. cap. nu.° . vide nali. fol. homa-
gium in xo. fol. 163. col. 2. et exercitus Corbey.
3. q. 8. homagium. pag. 43. nu. 1. ch. 2. Barbati
in Rub. decretu decretat. in 4. q. nu. 5.° fol. 139.
col. 4. ubi vis ten. ad hoc. in actu curie. post principium.
b. é excusa los no cetteros homenage &c. de jura dels
quatiens los baliatz. fol. 70. col. 3.

dis prout generalit ones offles Jurant in offorum
ingressu. ut j. lib. . cap. . nu . 2º specialiter
Jurant eaque secunt. et 1º contenta in d. for. 1. de
offº deputatorum. d. fol. 26. d. col. 1. ut disponit d. forus.
in §. equeremos que los ditos diputados. 2º ea de
quibus in d. foro. item ordenamos. 14. tt. forus inquisitionis. d.
fol. 80. d. col. 3. prout ipse foris docet in xº. con que los ditos diputados
3º ea de quibus in foro. considerantes 3º
de prohibite vini extranei fol. 120. col. 3. ut dt. in d.
for. 1. in §. equelos diputados et moli fol. 95. col. 4. in fi.
4º ea de quibus in for. unico. tt.
forma de la Iuicion de censales del general anno. 1564.
condito. fol. 213. col. 3. ut constat ex eadem foro. in xº.
so cargo del Juramento. de quibus omnibus distincte atque
ex ipse suis locis dicemus. st. j. c. 16. nu. 22. et in c. 18.
nu. 10. et in lib. . cap. . nu. . et lib. . cap. . nu. . Et ultra per dictum Juramentum recipiunt deputati sentencias excommunicationis. ut in for. unico. tt. forma de Iuicion de censales. etc. edito. an. 1564. fol. 213. col. 3. de quo j. d. c. 18. nu. 10. quod antea sit sentencias excommunicationis recipere. docet j. lib. . cap. . nu. .

Caput. 14. de offº Deputatorum Regni Aragonum.

1. Quia deputatorum offum circa multa versat. ut quoad libertatem et pacem Regni tuendam. docet Bardaxi. in Rub. de offº deputatorum fol. 134. col. 1. et sequitur ideo de singulis officij deputatorum capitulis est agendum, atque ita sciendum est quod predictum offum 1º et principaliter consistit in eo quod Regni deputati protegunt atque deffendunt eiusdem Regni libertates pro quarum conservatione plura facere tenentur. Ut 1º Juxta antiquam regni consuetudinem si circa libertatem ipsius aliquis casus difficilis emergebat, Debebant Regni deputati generalit 4ª stamenta seu brachia convocare eaque congregata consulere de re difficili

ad libertatem pertinenti ut sic conveniens re-
mediū aplicaret. qd iusta et equa rāe proce-
dere videbat. qa si privatorū procuratori con-
cedit facultas deliberandi cū suo principali,
aut p. lib. . cap. . nu. .
q. tanti regni procuratoribus maxime in re-
bus arduis et difficilimis denegari non debebat.
id q erat unū ex remediis ab aragonensibus pro
libertate tuenda statutis. Tamen iuris tempo- .2.
ribus sublatum est per forū unicū. tt. que los
diputados del Reino no puedan hacer con-
uocationes. anno. 1592. conditū. pag. 21. col. 2.
v. cavet ne sine dñi regis consensu et autho-
ritate predicti deputati possint aliquas con-
gregationes facere seu stamenta aut aliquas
gentes regni convocare, neq adhuc ad se so-
luntarie venientes ammittere, sub penis offici-
alium delinquentium et facientium congregatio-
nes illicitas, de quibus possunt per procuratorem
fiscalem dñi regis accusari coram iust.a ara-
gonum. Poterunt tn deputati eo foro non obstan-
te convocare iurisconsultos seu advocatos,
et causidicos procuratores quot et quos
voluerint ad consulendū de predictis casibus
ad libertatē pertinentibus et de similibus ut dit
in ead. for. in §. por lo sobredicho fit. . tt.
et vide q. hoc eadē lib. c. 26. nu. 8. in fi.

2.° principalit

3 2° principaliter. Si ex Regnis circumvecinis aliqui
offles seu aliquecumque persone cuiuscumque fuit autho-
ritatis manu armata vel aliis ingrediantur regnum
aragonum insequendo aliquos malefactores, vel
aut ad dampnificandum ipsum regnum
exercendo aliquam jurisdictionem, tenentur de-
putati simul cum justitia aragonum convocare
gentes armatas ad expensas Regni ad resisten-
dum armata manu predictis ingredientibus ut dis-
ponit forus 2 de privilegiis generali fol. 12 col.
3 in 5 fil. fol. 13 col. 1 docet mol. fol. 96 col. 3 in 4°
Bardaxi in rub. de offo. deputatorum in 5 q. fol. 134 col. 4
quia extraneam jurisdictionem intra regnum exercere, est
contra regni libertatem. ut j. lib. cap. dicitur.
idque ad deputatos regni spectat quia regnum seipsum
suamque libertatem defendere tenetur. ut j. in c. 9
4 nu. 1° dictum est. 3° predicti deputati tenentur
procedere ad expensas regni contra fran-
gentes libertates illius, mandando procuratoribus
et advocatis regni quod faciant partem et accusent
dictos fractores libertatum ut docet mol. d. fol. 96.
col. 3 in 4° deputati tenentur mandare etiam cum 4°
sequenti. et j. lacius in c. agens de casibus in quibus
procuratores regni partes faciunt explicabo.
optime Bardaxi in rub. de offo. deput. in 5 q. nu. 6 4° circa primum fol. 134 col. 1.
5 4° principaliter quia libertas regni et pacificus rei-
publice status pendet ex recta justitie administra-
tione et recta administratio ex recto judicum ministerio

descendit. ideo deputati ex offo tenent suis temporibus inseculationes et extractiones officialium facere. ut docet Bardaxi. in d. Rub. de offo deputatorum. fol. 134. col. 3. Et sic 1o. inbursant deputatos in locum vacantium, et extrahunt novos ad sequentem annum. 2o. Inquisitores et Judicantes Enqueste Justitiae aragonum. 3o. [redacted] advocatos et procuratores regni, 4o. computatores, et notarios deputationis. 5o. si vacaverint, provident offa Archiverij, et secretarij et portariorum deputationis. ut docet Bardaxi. d. fol. 134. d. col. 3. et suis propijs locis explicavimus. 6. Inbursant et extrahunt locum tenentes Justitiae aragonum, et consiliarios regiae audientiae certis casibus ut etiam suis locis dicemus. 7o. creant locum tenentes supra Juratorum ut j. lib. cap. nu. 5o. Principaliter et quia Juramentum deservandis foris et libertatibus regni prestat ab omnibus officialibus ~~regni~~ et Judicibus regni pro maiori securitate libertatis ideo deputati recipiunt ~~[illegible]~~ huiusmodi Juramentum ab officialibus quos ipsi extrahunt, vel aliis constituunt, et etiam ab alijs. ut in singulorum officiorum ~~[illegible]~~ capitulis apparebit. 6o. Et. Recta Justitiae administratio sine pace fieri aut exerceri non potest, ideo

R
Ut j. eod. lib. [illegible] nu. 9. in fine ad marg. sub. lit. P. et. nu. 11. ad marg. sub lit B. et nu. 13. ad marg. sub. lit. A. et c. 17. nu. 6.

Regni de-

Regni deputati facere in regno sicut proprium ipsius
libertatem tueri atque defendere debent atque similiter
pro pace servanda pluda facere tenentur. Nam
tunc debet regnum itinera custodire a latronibus, de-
linquentibus, et aliis facinorosis, et sediciosis ho-
minibus. ad quod habent unum capitaneum, et alterum
locumtenentem illius cum certo numero militum equi-
tum et peditum. Qui quidem cum suis militibus capitaneus a
primo sue institutionis semper fuit sub dominio et
dispositione predictorum deputatorum ab eisdem que no-
minabat aut deponebat. hodie tamen est sub imperio
et iurisdictione domini regis et ab eodem ponitur
vel tollitur prolibito voluntatis ut constat ex foro
unico. tit. que la gente de la guarda ordinaria del
reino esta a disposition del que presidiere en la
audientia real. anno 1592. edito. pag. 20. col.
3. et 4. Sub conditione tamen quod predictus capita-
neus et eius locumtenentes sint aragonenses na-
turales de dicto regno, ut ex d. for. in 6. y que los
capitan, ó, capitanes. Et quod predicti milites equi-
tes et pedites nec eorum capitaneus non possint
extrahi de dicto regno, nec occupari in alio ex-
citio quam in custodiendo itinera iuxta insti-
tutionem ipsius ex eod. for. in 6. concesso que la dicha
gente. ~~[illegible]~~ Qui quidem
milites habent suum salarium solvendum ex-

generalibus regni usque ad quantitatem quin-
quaginta milium librarum ex adetori … dicti
nuntio qui est fuldo ad quorum solutionem
faciendam debent habere deputati reve-
solutione qui ~~deputati~~ ipsi (ut antiquitus) no-
minant arbitrio et libito voluntatis de quibus
ut dedit proditus forum meum in d. repar-
timent compensetur. 2° Tractus eo quia consuetu- 9.
m debent deputati compellere guerreantes
sine diffidamento formali ut à desistant à gue-
rra ad quod tenentur eos arma et equos
occupare, ad hunc eorum rebellis mandatis ca-
pere, et lex recipere tregues imponere ut
latissime … lib. … cap. … dicilitur … Tra-
hunt nostris temporibus quibus diffidamentum sine nostris
magistratibus ~~[illegible]~~ Dei misericordia et regum solicitudi-
ne Iustitia terminant. Tenent coge-
lere etiam ex diffidamento guerreantes sicut
alios bannitos comprimere debent. ut do-
cet Bardaxi. in d. Rub. de officio deputatorum.
in 5° q.° fol. 134. col. 4. v.° nam et quando.
cum sequentibus eadem q. 5. fol. 135. col. 1. in fine. moli. fol. 96. col. 2. p.° deputati vero
part. … 3. 2. p. d. 6. deputati. nu. 47. in fine. pag. 543. col. 2.
3°. Tractus custodiendi pacem deputati regni: 10.
tenentur exequi calamis … à vassalo
sive locato ~~alterius~~ seu termino alterius, et ab
… domini ~~[illegible]~~ … ~~à vassallo~~ alterius
vassallo … soluti, … alicuius
vassallos utriusque domini et inde inter ipsos dominos

Bellum

Bellum aut scandalum oriatur ut docet molinæus Bardazi. in d. Rub. de offic. deput. in s. q. fol. 135. col. 1. in fi. et col. 2. p. d. 6 decutati. nu. 47. lq. 543. col. 2. d. fol. 96. d. col. 2. in fi. et dicit latius. q. libr.

11. q. cap. cum 4° etiam pro pacis conservatione et pacifico regni statu subsequente deputati deliquentes persequi. mundo regni executorib. ut contra eos partem faciant in ill. Castilly. in quibus deputo. partem fuerit adhesit et regitti et nonalib. Bardazi in. 3. resti. ad lit. q. Tossunt. q. 7. cap. 21. enumeratiuus. Burtey

12. Deputatorum officium principale consistit in administrandis regni generalitatibus, hibitomibi, et in eisdem conferendis et exigendis, ideoq; delicti integri capitalis est dicendum.

Caput 19. De offo DE-

Intratory Regni aragonum qui: ministri ad generalitatis, regni exigendi et [illegible] originet effectu generum de licentij &c

Inhoc capite primo videndū est qui dicatur generalitatis regni. Secundo nihil aliud est quam certum tributum seu certum aut solucionis exemptionis seu mercēdis in regno subditis seu de regno exeuntibus. Quo quidem tributo deputatum regno debet propter

2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

Proprietarius Institutum

[illegible]

A.

contraguos ob certis capitis ipsi deputati ad pnūciandū eos diffamatos [illegible] inquirebant. ut docet [illegible] mol. fol. 96. col. 4. p.° deputati an et gūde. cū p.° sequenti. hodie tn nullo modo inquirere possunt nā fori. l. 6. per mol. vellati sūt abrogati. et quātū ad fores abrogatos. ut constat ex Rubricis tit. quos mol. allegat. fol. 35. col. 3. et fol. 41. col. 3. in. abrogatos.

B.

ita firmat Bardazi in for. fil. deffo. deput. fol. 135. col. 2. id in simile voluisse videt. mol. in d. fol. 96. col. 1. p.° deputati regitti. veruntamen regni et col. 4. p.° deputati regitti possunt et tenent efficaciter. effectus autem est quod ū. non teneant facere nisi regitti, sinan regitti fuerit omissum non obstant ut deliquentes in offo. allegari ex Bardazi p. tn. vellato q. dest notandū ad c. 22. nu. 2. et 3. q. hoc ad lib. ū. in nu. 5. ide refert.

B.

ad quod etiam mercatores cum suis mercibus sunt sub regali protectione ut in carta pacis (de qua .7. lib. 2. cap. . nu. .) continetur et docet Bardaxi in for. mico. de prohibit. cotor. nu. 1. fol. 46. col. 1.

A.

Sed invenio quod mercatores nihil contribuunt nam quod ipsi solvunt pro generali, postea ementibus imponunt. ut docet moli. fol. 36. col. 2. in fi. Sed dico quod iam contribuunt, siquidem praeimpendunt sive possunt pecuniam iuris generalis, et possunt postea non invenire ementes mercium. tu ex sententia molini concludere quod est in favorem aragonensium ut sic habeant pervisionem ex mercibus a mercatoribus adductis. et ideo solvunt aragonenses iura generalis quando emunt merces. tu dicere hoc provenire ex accidenti non mercator est lucrum capiat ex mercibus computatis extimationem et quidquid ipse in eas deferendo impendidit, et sic et iura generalis. unde si plus iuris solvit canis vendere debet. unde concludo quod utilitate publica et ementium et vendentium est generale introductum ut sic tam ementes quam vendentes habeant securitatem in contractibus et sic etc.

B.

entes et de regno redeuntes securè cum suis mercantijs intrare et exire possent, et ut in eadem regno existentes et ibi merces ementes vel vendentes regni libertatibus in contractibus a se celebrandis et in alijs quoque rebus eiusdem regni libertatibus ganderent ac fruerentur. Quae quidem mercatores consequi ~~[illegible]~~ nequiverint, nisi libertates cum pace regni conservarentur, fures et raptores atque viarum invasores caeterique delinquentes coercerentur et punirentur, quod cum sine magnis expensis effici non posset, nec regnum alias haberet unde praedictas expensas faceret, et adhuc si haberet, iustum tamen esset ad ~~aliorum commodum~~ suas impendere facultates, cum qui sentiat commodum debeat et sentire onus iuxta regulam supra traditam in c. 8. nu. fi. ideo iustissime statutum est, ut mercatores ipsi ad quorum utilitatem pax et regni libertas viget contribuerent certo iure ad ~~[illegible]~~ expensas pro eiusdem libertatis et pacis conservatione necessarias ut sic habentes commodum concurrerent etiam ad onus, a quo nec regnum ipsum excludit quia maius omnibus onus est industriam ac debitam diligentiam libertatis et

pacis

quis defensioni atq; conservationi exhibere. 3° Videndum
3. est quid circa jura generaliq; explicandi mercatoris
solvat. In quo certa regia constituit nequit q. tempo-
rum varietate crescit gravat et stimulum merciū
variant. atq; ita cum huius modi tributum regu-
let Juxta mercium stimulationem. Cæterum
A.
Excepta in vino ex quo lex denarij certo contra
solvunt. ut infra. considerantes 3. in 8. alias enim.
de philippis viii extrauag. fol. 220. col. 3.

nostri est ad exigendum varij atq; curiarum re-
gum tributa generaliq; jurium
edicta sunt ad quos recurrendum est in hac
re ut dicit forma stroti. 2. de juribus generalita-
tequalit. quæ solvendū dicit non obstante forma. ut. c. 17. num. 2.
tum regni. fol. 10 col. 4. 3. Advertendum tra-
4. est. Cæterum. deinde quod ad generaliq;
ministri ad exigendū jura curiæ pertinent, statuit
est in edictis atq; curiarum q. fiat registra
seu annales in q. omnia et singula jura omnium
ibi et singuli mercibus solvenda scribant, cæp
in locis publicis in dobnibus. v. dicta jura solvunt
tenentur, ut ab. veronnes quilibet q. dicta
singula non videri et accedant justificationi
ut insinuat. d. forma secundum ibi. de los autor. de los
q. annales de los derechos est. de jure generalit
5. in. fol. 107. deinde. Et tandem ut. omnia fra-
udes ministrorum cohercent. Inhibet. decretum
est. ut qui plus justo quam a foro regni seu aliis
8 curiarum statum recipit exegerit, et receperit, in-
currant pœnas officii deliquentium. de q. aliis
latius dictum per tertenam. cum interest. ubi latius
Procuratorem curiæ cum universitatis regni con-

S.
Et plus quam a foro seu aliis curiarum est sta-
tutum, statuimus. Et per regni deputatos
extor. ydalique versum. 3. de consuetud.
Patrimonij. fol. 105. col. 2. in fi. et termin. fol.
96. col. 1. n° Deputati non possunt. post. d. 2. p.
1. 8. de cut. num. 46. fol. 543. col. 2. in fi. fol.
209. col. 1. in fi. n° libertati. et sunt. l. aut de-
fensi. cæp. sanctij. lib. 2. c. 14. num. 4. n° aut per regia-
tor. fol. 182.

Baiulis seu Judicibus localibus generalis, et coram ipsis de
putatis regni respectiue ut singulariter disponit tex.
in d. for. 2. de Juri. gener. reg. 8. fol. 107. d. col. 4.
4° ✠. videndum est ex quibus mercibus et a quibus per- 6.
sonis soluat hoc generalis Jus. Et dico quod
ideo generale dit. quia generaliter ex quibuscumque
mercantijs et a quibuscumque personis soluit. ideoque
cum impositio sit ~~generalis~~ nulli ab
illius prestatione excusant nisi illi qui in foro ex-
prese excepti reperiuntur. ut in simili docet
Bardaxi in d. Rub. de offo. deputatorum. q. 3. nu.
4. xo. extracti vero. fol. 133. col. 4. Hique pauci
sunt et in paucis casibus a predicto Jure soluen-
do exclusi inueniuntur. Unde dic quod 1° nec
debet nec soluit ✠. generale de rebus que ad 7.
proprium usum deferunt ut sunt vestes et
similia, etsi illas deferentes adhuc eisdem
vssi non fuerint, dummodo Jurent eas ad
proprium usum et seruicium secum de-
ferre, ut disponit forus. 1°. de generalitati-
bus regni. d. fol. 107. d. col. 3. in fi. atque
ita constat quod prius predictis
rebus vssi sunt non est necesse Jura-
rare ad vssum deferri secus si vssi-
non fuerint ex d. foro. 1°. 2° ✠. nec generalis 8
Jus debet a prelatis ecclesiis vissitantibus suas
diecesses pro ea prouisione cibos que
intra duos dies consumi possit ex foro de
voluntate.

voluntad. 3. de Juribus generalit. d. fol. 107. col. 4.
neq. ex aliis quibuscunq. rebus non excedentibus stimationem decem solidorum Jacensium ut dit. in
eod. for. 3. in x.o ni de otras miserias etc. ex quibus colligit quod extra eos casus qui in Jure expressi reperiuntur nullus excusari potest a generalis Juribus
nisi franchitate habeat. ut in mat. pedagij dicimus. T. lib. 2. c. 5. nu. 6. f. 242. advertendum quod per dicte franchitates varie ut credo sunt, et dubito quis possit eas concedere, an deputati, an vero gentis curia, quia dicitur rex non credo quod possit cum non dispositum sed a regio gente pertineat. in pedagio tamen ipse concedit ut
T. d. lib. 2. d. c. 5. d. nu. 6. 4.a pedagium dispositum pertinet etc. ut b. dit.

9. solvendis. Quibus ita constitutis. ✝ Insequentibus videndum est qualiter generale administretur per deputatos regni eorumque ministros et ut materie discursus recte dirigatur. ideo 8.o et sequentibus locis principaliter videndum est de ipsis ministris ad generalis administrationem constitutis et quod de collectoribus seu receptoribus per dictorum Jurium. ad quod sciendum est in singulis portibus seu ingressibus aut egressibus et in aliis locis regni principalibus constitutas esse domus generalis in quibus mercantie deponuntur, visurantur ac registrantur Juraque earum solvuntur que domus tabule generalitatis dicuntur. In quarum singulis singuli etiam collectores seu receptores sunt preposite ad quorum officium pertinet merces inspicere, et registrare, earumque Jura recipere de quibus collectoribus seu receptoribus fit mentio in foro considerantes. 3. in 4. que los diputados de prohibitione vini extranei fol. 120. col. 3. et de collectoribus et super collectoribus. mol. fol. 96. col. 1. in 4.o videndum est de taxatoribus mercium et est sciendum etc.

10. Q. ✝ Sciendum quod in singulis

P. ū. dit. de Juramento ab illis ante ingressum officij in posse deputatorum prestando. de quo etiam mol. fol. 16 ū. col. col. 2. x.o homagium prestant deputati. et fol. 96. col. 1. in 4.o

locis in quibus sunt tabule seu domus generalis
debent deputati pro ponere taxatores mercan-
tiarum ~~[illegible]~~ qui merces ad predictas tabulas
venientes videant et iuxta communem stimatio-
nem taxent easdem ut disponit forus uni-
cus. Item que se pongan por los diputados perso-
que tasen las mercad. anno 1564 edito fol
214 col. 2 in fine. ad quod pro poni debent vi-
ri practici et experti in mercium cognitione
ut dit. in d. for. unico in pr. v. principaliores
generalis tabule seu domus recitant. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Ideo predicti 11.
taxatores tenentur residere unusquisque in sua
tabula ut in eod. for. unico in §. y que los tales
tasadores et in §. y quito a la tabla. dit. quod
v. comode esse non possit taxator, non possunt
b. mercantis taxari, sed deferri debent ad
propinquiorem tabulam in qua taxator adsit. B.
Quod si Ii. mercatores pretendant se a predic. 12.
tis taxatoribus grabatos esse in taxatione po-
sunt sive recursum ad Baiulos seu Iudi-
ces locales glis, et ad deputatos regni respecti-
ue ut disponitur in d. for. unico §. fit. in fine.
Quibus tandem taxatoribus soluitur salarium
ex eisdem regni generalitatibus arbitrio depu-
tatorum ex eod. for. unico §. a los quales tassa-
dores et §.

A.
Qui debent esse naturales de regno. ut do-
cet portoles. in d. 2. p. d. §. deputati. nu. 48. pag.
543. col. 2.

B.
Sed antequam offi. suum agrediantur tenentur
iurare in posse deputatorum de fidelitate
in offo. seruanda, et de muneribus ab aliquo
non recipiendis et quod non sunt famu-
li ministri seu factores arrendatorum. ut
disponit d. for. unicus. in d. §. y si a los dichos
diputados. in pr. y que los tales nonbrados. qa
alias in mercantiarum taxatione suspecti iu-
dicarentur. Sicut et ipsi deputati si idem
essent Diputati et arrendatores ut s. in
c. 13. nu. 6. dictum est, et dit. 7. c. 17. nu. 4.

13. dores. et §. ysi a los dichos diputados. 7.° videndum est
de custodibus generalis et similit. sciendum quod etiam
in singulis locis in quibus fabule seu domus gtis existunt
sunt designati custodes ad custodienda iura
generalitatum ne mercatores clam ingre-
dientes, exeuntes vel transeuntes neque ad
tabulas gtis merces deportantes illa furent.
Qui custodes debent assistere ad portas seu ad egressus
loci. v. est generale, et b. interrogare transeuntes
an deferant aliquid ex quo generalis ius debeat.
et si respondeant generalit. quod non,
aut specialit. quod non deferunt aliquid preter
tale vel tale de quibus albaranum ostendant.
et deinde extra portam vel conem exitum loci
transeant, tunc predicti custodes po-
sunt illos inspicere et recognoscere et si
aliquid ultra contenta in albarano in posse
eorum inveniant, illud ab eisdem auferre et in
tabulam getis deferre debent, ut aliis in cus-
todibus pedagii statutum est. in ols. item si
algunos. 4. de lezdis et pedatieis fol. 28. col. 2.
si autem plus non invenerint debent facere ut in lib. 2. c. 5. — 13. ad marg. sub B. fol. 143. pag. 2.

14. Advertendum tn oportere in F. hoc loco exis-
timavi hac in re maximum abusum ex malignitate
custodum esse introductum nam ut ego ipse sepius
vidi predicti custodes recipiunt cominit ab itine-
rantibus pecunias, quibus oblatis nec itinerantes ins-
piciunt neque eorum merces recognoscunt, quod si sibi
pecunie non oferant aut petentibus denegent

·B·
De aliis custodibus comisariis etc. vide 7. c. 16. nu. 7. ad marg. 1.° indeque ad custodiendum.

·A·
et etc. ante ingressum officii, ut ceteri gtis ministri de fidelitate in offo. servanda in posse deputatorum iuramentum prestare tenent. ex d. for. 3. d. §. equelos diputados. de prohibitione vini extra §. fol. 120. d. col. 3. et pervoli. fol. 168. col. 2. 2.° homagium prestant deputati: et fol. 96. col. 1. in 7.°

ita in Juriosi superbi atque ultra modum ipsos itinerantes in recognoscendo eorum personas et merces tractant quod sepius illos vide Justissima indignatione moti ad injecendas manus in prepudentes custodes, quod quidem ferendum non est neque a tantis octo viris deputatis permittendum, nam ex eo et plurimis gl[illegible] gl[illegible] Juribus fraudes fieri, et multa scandala inter viatores seu itinerantes et custodes ipsos oriri possunt. D. [illegible] per generales ministros supra memoratos s[illegible] colectores seu receptores (qui alias a tabulis quibus presunt tabularii dicuntur) taxatores et custodes plura gravamina in taxationibus et exactionibus Jurissim gl[illegible] mercatoribus ceterisque itinerantibus inferunt et e contra plures aliquando fraudes ab ipsis mercatoribus contra gl[illegible] Jura committuntur. ideo pro his omnibus Judicandis in actibus curiarum et in foro unico. de los Juezes locales para conoscer las fraudes fol. 32. col. 3. in fine statutum est quod Judices locales crearentur qui in singulis locis in quibus sunt tabule gl[illegible] cognoscerent de huiusmodi fraudibus et gravaminibus casu quo committerentur. Et isti sunt ad ijdem Judices ordinarij predictorum locorum ut constat ex dicto foro unico, nam eisdem concessa fuit Jurisdictio ad cognoscendum de causis generalis regni, quod antea non erat permissum, et ita effectum est ad

vitandas expensas

Q.
huic refero doctrinam molini p. 60. deputati. fol. 96. col. 2. x.o deputati tenent ponere. v. in p.o dicit quod deputati tenent ponere istos Judices locales. quod est contra d. forum. unicum. tt.o de los Juezes locales. d. fol. 32. d. col. 3. Cesaraugustae editum. alegat mol. forum novum montissoni. editum. tt.o de los Juezes locales. quem forum ego non invenio. et tandem ipse mol. in fine illius p.li concludit remittendo se ad d. forum. unicum. d. fol 32. d. col. 3. et sic videtur sibi contrarius.

vitandas expensas que in proprijs ac singularibus Iudicibus per deputatos constituendis et substentandis fieri
16 possent. Atque ✠ Iudices ordinarij locorum sunt etiam Bajuli seu Iudices ad causas generalitatis Regni Et ideo cognoscunt de omni grauamine et fraude a generalis ministris factis ut s. nu. 4 et nu. 12 et etiam de quibuscumque fraudibus a mercatoribus commissis ut in nu. precedenti Et a dubita distinctione quod de iuribus non excedentibus stimationem centum solidorum et de fraudibus non excedentibus ~~[illegible]~~ quantitatem mille solidorum ita Iudicant quod eorum cognitio et sententia nec firma Iuris nec appellatione impedit ut probat d. for. micus. in s. portanto. de los Juezes locales d. fol. 32. d. col. 3. in fine. In causis tamen ultra eam stimationem datur recursus appellationis ad deputatos regni dumtaxat ut in eod. s. portanto. Ex quibus apparet omnes predictos ministros et officiales de quibus in presenti deputatis regni subesse ab eisdemque instituti atque destitui exceptis Iudicibus localibus qui ab ipso foro sunt creati quod tamen intellige ut s. c. 17. nu. 5. &c.

~~Praecipuus prohibitionis observatio [illegible] in d. for. [illegible] regni [illegible] ipsa [illegible] sed etiam haec prohibitio [illegible] ut ex [illegible] illius fori [illegible]~~

Caput 16. de offo. deputatorum Regni aragonum quoad generalitates regni administrandas &c.

Et de mercatoribus in regnum intrantibus et de regno exeuntibus earumque assecuramentis seu guidaticis.

1. Possitis in precedenti capitulo ministris necessarijs ad generalitatis administrationem sequitur dicendum de ipsa administratione. et ut res ipsa successiuo ac consequenti ordine doceatur ab ingressu mercium ex quibus generalitates debentur, est exordiendum.

A.
Et mercium ingressus in regno debet esse liber, ideoque deputati procedunt contra impedientes merces intrantes regnum, ut per bardaxi in for. 1. nu. 2. de off. deput. fol. 135. col. 4. quod intelligo exceptis mercibus que regnum intrare a foro prohibitum est. ut in for. 1. et sequentibus de prohibit. vini extranei fol. 120. col. 2. cum simil.

Cum igitur mercatores cum mercibus ad regnum veniunt vel ex regno exeunt tenentur regio itinere ad locum ubi est tabula generalis mercancias defferre et in ipsa tabula registrare, ibique solvere iura generalis, recipiendo albaranum de registro. Si autem vel per alium locum ingressi aut egressi fuerint aut per eundem clam occultando merces et furando per fraudem iura generalitatis si in ipsa fraude a custodibus deprehendantur ut s. in c. precedenti nu. 13. Si sunt extranei a regno amittunt omnes et quales cumque mercantias, si vero de regno sunt naturales non solum mercantias amittunt sed etiam penas fori incurrunt ut in iuribus pedagii statutum est in ols. item si alguno 4. in fi. de leydis et pedati fol. 28. col. 2. (que autem sit hec pena fori contra naturales de regno hoc casu statuta nondum vidi.)

Si vero ad ipsam tabulam accedant ante quam iura solvant merces taxantur ut in c. precedente nu. 10. et 11. quod si in taxatione mercium gravent mercatores possunt habere recursum a taxatoribus ad iudices locales de quibus in eodem c. precedente nu. 15. et si iura sint ultra quantitatem centum solidos. possunt adhuc a perditis iudicibus localibus recurrere per appellationem ad regni deputatos. ut bdi. in nu. 16. fil. ex nu. 12. Et contra autem s. si in fraude deprehendi. 4.

si pre-

fi. nota de obs. fil. de leydis fol. 28. col. 3. de qua s. lib. 2. c. 5. nu. 17.

2. et vide Anino. s. lib. 2. c. 5. nu. 17. fol. 144. in 2. et ultra ea est et in ipso ultimus adhuc ... sub. R.

3.

si ptendunt nullam fraudem comisisse, nec in casu fraudis esse, recurrunt ad p dictos Baiulos seu locales Judices, ut in alegatis in nu. pcedenti. Et si fraudes fuerint intra quantitatem mille solidorum a pcedentium Judicum localium ~~sententia~~ ne appellat, nec firmat. ut q. in d. c. pcedente. d. nu. 16. Si vero ultra mille solidorum stimationem sint, ad deputatos regni appellari potest ut ibidem. Itam deputati principaliter judicant de juribus generalibus et de fraudibus super eis comissis. ut docent Mol. fol. 95. col. 4. v° deputati regni sic capiunt. portoles. 2. p. d. v. deputati nu. 21. pag. 537. col. 2. et Bardaxi in d. Rub. de offo. deputat. in s. q. fol. 134. col. 4. v° versat. demum. et fol. 135. col. 2. v°
manifestatis igitur mercibus et solutis juribus possunt mercatores illas ducere seu deferre per quecumque itinera que maluerint, ut in consueta. ut Dit. q. lib. 2. c. 5. in R. v° soluti quod juris

5 Procedunt preterea + visso de ingressu mercantiarum in regnum, videndum est de ipsarum egressu. Et sicut supra nu. 1. diximus ingressum mercium liberum esse nisi mercibus inquibus de foro prohibitus reperit. ita etiam dicendum est egressum liberum omnes merces habere nissi mercibus de foro prohibitis. ~~inquibus ut si dominus rex prohibeat e [illegible] regno [illegible] equos, [illegible] [illegible] et alii similia prout dominus rex ex plecito voluntatis prohibere potest. [illegible] item quod ibi dicit 7. [illegible] inqualibus de [illegible] fol. 27 [illegible] et [illegible] de loquentes 2 [illegible] fol. 35 col. 2. [illegible] lib. [illegible] [illegible] aut [illegible]~~

A

Videtur obstare text. in for. nico. de la phibition de los mulatos, y mulatas Ord nino. anno. 1553. edito. fol. 194. col. 2. v. phibet ne mulati vel mulate de regno extrahant, p terquam quoad certū numerū, ad certa loca et ad certū tpūs. ut d. in 8. proinde dualtepa. in pō. de expensis fiendis, et facto registro in tabula generali per quā extrahunt ut in eod. 8. proinde. in pō. los quales hayan de manifestar. et alias extrahentes si in fraudem mulatos quos vel quas extrahunt, ut in col. 2 fino nino. in 8. y elque sabe, si autē in fraudē non deprehendi tot nihilominus accusari per quemcūq; Procuratorē cuiuscūq; regni universitatis, et etiam per quemcūq; singulares regni coram Indicibus ordinario loci. v. extrahentes habitaverint, vel reperti fuerint, vel per eum in quem dicti Bestias extraxerint. ut d. dic. in 8. y ista dicta pena. et p dicta quod extraxerint contra phibitū p dictū condemnāt. ad triplum cū Bestias quas extraxerint. ex d. 8. y elque sabe. in pō. y sino fuere assi tomado. quę executat p privilegiata non obstante firma. ut ibi. 8. y ista dicta pena in fine. et simile dic. ut in ed. tit. dict. infor. nino. de la phibition de la provincia. p. edito. anno. 1564. fol. 285. col. 4. pō. y sino fuere assi tomado. Sed hinc tradi phibitio fit à dño rege non solū de consilio sed etiā de consensu et voluntate cuiusq. ut ex d. 8. proinde dualtepa. p. dñs rex explagiis hic. Quod idē probat text. infor. nico. de la phibition y vieda de saca de cuero. edit. anno. 1553. d. fol. 194. col. 2. v. et phibet. nec hoc cuiuscūq; generis de regno extrahant sub pena exilii ergō cū Bestijs cuiusq; et navibus in quibus deferant ut in ed. for. in pō. in pō. Socena. quę omnia cessant occurrente quacūq; singulari regni ut d. in 8. y tamto mayor ocurrer, et occurgata diminuit ut in ed. pō. Socena. d. applicanda la dicha pena. [illegible] p vocem phibitā alternate nunc. in d. foro, nec cessant consilia ad limina regni et p. venia ante ipsa limina. nisi ut dix. quit d. in 8. y porque cessa dicho, regnę adhęsio. de sinistra p dicta p. venga limites regni p quinque, forma d. statuta non servata, regnicolę occupare cessant licet si in ipsis limitibus actualit. in fraudē regnicolę phibitio fit à dño rege et consensu cuiusq; ut exp. illius hic constat. Sed ch hec [illegible] de la phibition y vieda de saca de cuero edito. anno. 1592. fog. 31. col. 1. p. ch. Nicter.

Propter quod sciendum est quod olim dñs rex (salua sua clementia) non volebat prohibere extrahi de regno equos, frumentum, oleum, vel canapum, aut alias merces sine consilio [illegible] Statutorū id est nobiliū maiorū et minorū, et aliorum honoratorū ciuitatū et villarū regni. ut probat expressus text. in for. nico. 8. item de los quatro de privilegio generali fol. 8. col. 2. in pō. Hodie ex consuetudine p dictus rex de regno extrahi, sine p dictorū consilio sed solū ex sue placito voluntatis p hibet tot ex objectis quod ibidē 7. tho. Interpretationes qualit. et in glos ejus. fol. 27. col. 1. in fi. et obj. in contra de los [illegible] tor. 28. de privilegio generali fol. 38. col. 3. quod adverte nam est ut creditores meritū extrahendo prohibitio per dictum regem dumtaxat fit. ut extenditur docet molinus. x lo. rex in 8. de reservatis dño regi fol. 295. col. 2. in pō. dñs et bordi. infor. 1. de phi. quest. nu. 1. et 2. fol. 46. col. 1. et 2. reperiuntur ejus. Excepto p. tamen frumento. 6. Cuius phibitio extrahendi de regno ejus per regni deputatos ex immemorabili consuetudine et quasi possessione fit ut [illegible] ostendit porto. d. 2. p. d. 8. deputati. nu. 39. fog. 141. col. 2. que immemorabili consuetudo et quasi possessio hodie exercetur p. probat. infor. nostre dñe. dñs deputati. y tamen. anno. 1585. edito. fol. 8. col. 2.

7. ^confirmato. in fori. q. tr. nicy. de gr. i carn. ano. 1592. pag. 31. col. 2. in fi. B. col. 2. Et quo constat Iam obtenta de putati excarnetudine et exeat foro concessam extendi eh ad phibitionem extrahendi carnes seu gana- ta ut ex rubrica illius fori et ejusdem litere con-

Que potestas ito est plenissime deputati tributa quod licet regulariter in aragonia non sit permissa in statuto ut. j. lib. .c. .tex in hoc casu potest exosse ingrave deputati contra eos qui suspi- cant tribui extrahisse contra suam phibitionem obita legitima Judiciali fuisse in curia Justi- aragonū testat Costolay. in cō. 8. de putati um. 42. pag. 142. col. 1. [illegible] Judex ad custodiendū ne extrahat. carnes aut carnes de regno solent deputati creare seu nominare cōmissarios, qui [illegible] eisdē eh deputati, á quib⁹ creant, subjiciat. in hoc ut abeis possit á cōmissionib⁹ [illegible] et ad illos a quibus obtinendi habilis ad ipsū vel terretenus fuit. quod alia vero subdunt tutis et ejus judicibus ordinariis. ut ligi- latis plat fori. nicy. tit. de los cōmissarios de los viedos. ano. 1592. edito. pag. 40. litt. col. 1.

tenta a parte. 8. Tm deputati fluminy modi prohibitionis fecerint, vel á se factas renovaverint, generalite facere vel renovare tenent, non si alicui specialite prohibuerint frumentum vel carnes extrahere, aut de facto generali pro- hibitione alicui specialem licentiam dederint extrahendi carnes offitia deliquentiū incurrunt, offitia amittunt, et salario in decursu priant. Tollunt que aliquam ut offitia deli- quentes á quacūq; universitate vel ch singulari persona regni. et de dicta prohibite particulari non obstante possent frumēta et carnes extrahi, aut de é contrario de dicta licentia specialis contra generalem phibitionis concessa non obstantibus, possent predicta si inten- te, ^alicuius ex dicta licentia extrahant, occupari. ut clare quod ōnia dispont d. for. nicy. tit. 9. de pan. i carnes. Et quod predicte prohibitionis seu licentie extrahendi dicte mercantie eh á dño rege fuit fuerint, concedere, vel denegare ge- neralite pertinet mihi d. for. nicy. i d. 8. item de los cotos. l. de los cotos, é de los stablecimentos que se generalmente de todo el regno ess. de quibus fit. d. fol. 8. d. col. 2. in fi. Et quib⁹ fit. Infert. fata per deputatos regni prohibitione ne frumenti

10.

aut carnes de regno extrahant. non posse dnũ regem (salua sua clementia) contrariam licentiam alicui concedere ut de facto Iudicatum vidisse testat. portoles. in d. p. deputati. nu. 40. d. pag. 541 d. col. 2. Quemadmodum etiam si p dicta phibitio facta esset per dnũ regem, contrariã licentiã nemini deputati concedere possent. nam quãdo aliquid fit per vnũ ex habentibus potestatem faciendi per alterũ cõsimilem potestatẽ habentem reuocari non pot. ut docet port. v. proxime. nu. 41. pag. 542. col. 1. B. Viso ✝ de phibitione extrahendi merces de regno. videndum est de phibitione extrahendi eas á singulis locis regni ad deferendũ in alia loca intra regnũ. ad quod etiam sciendũ est, liberũ esse omnibus aragonensibus emere frumentũ et alias merces necess. illasq defferre ad loca suarũ habitationũ, vel ad alia (solutis iuribus pedagij et generalis) ex for. unico de phibitione cotorũ uniuersaliũ. fol. 14. col. 2. ideoq non posse dnũm regem (salua sua clementia) contra p dictam libertatem, prohibitionem aliquã extrahendi p dictas merces á singularibus locis regni facere et per consequẽs nec eius locũtenens glis. prout expsé decissũ est in d. for. unico. de phibit. cotorũ uniuers. v. bene explicat Bardaxi. Indeque non obstante ✝ tali phibitione poterunt aragonẽ- 12.

ses p dicta

B.
est tu diff. quod phibitiones á dnõ rege facte sunt perpetue, nã et perpetua est regia dignitas. at á deputatis annales tantum sunt. q. et annale est offi. ut j. c. 22 nu. 8. unde deputatorũ edicta singulis ãnis sunt facienda. ut e. dit. et j. in c. 24. nu. 20.

ley ꝙdita extrahere et in suas domos aut in alia
partem intra regnū deferre. Ad limitationē
huius legitimè ꝙbant frumentū, equos vel alios
merces ꝓhibitas, ideo intra regnū exportare
ut tolta à regno extrahanti ut frequenter cō-
tingit in eadē quidē intra loca et ciuitates occu-
rent. quod apparet esse empta à franciginis.
vel alibi ad effectū extrahendi de regno. hiis.
et similib⁹ casibus fieri tollunt occurrere merces
in termino et fīe regni ita ch in via ut exhal-
do à se vellato docet bardi in d. for. mico de
ꝓhibitione coꝛ. riuer. ff. n. 2. fol. 46. col. 2.
non sunt ꝓhibite finis ita et me in ad tale
finē. ut cōit ꝓsequentibus. in l. oratio. 26. ff. de
13. ꝑsonalib⁹. Sed ꝓhibitiones ꝑ ꝙdicta generaliꝫ
non extrahendi à locis regni intra ipsum regnū
licet fieri non tollunt ꝓ bonum H. regem. in sin-
gularib⁹ fieri tollunt ꝓ iurator. et hoīs honora-
tor ciuitatū, cōmunitatū, villarū et aliōꝝ locoꝝ
regni ex d. for. mico. 8. item de los coꝛs de la ciuda-
des. de priuilegio getti. d. fol. 78. d. col. 2. ad fin. exci-
tante villa seu loco, in quo tales ꝓhibitiones fa-
cte extrahi ꝓhibite mercantij non possunt. nō
obstante aragonensiū priuilegio de quo in d. for. mico
de ꝓhibi. coꝛ. ut plat ille for. ibi. sin lesion
de los coꝛs, ꝙ vnde ꝓ particulares de cada ciudad,
cōmunidad, villa y lugar, que segun fuero ha-
ver acuerdo ehs. d. fol. 14. d. col. 2. Quibus ita cōpositis
liquido apparet quales deputati in exigendō

H.

Tamē à dño rege et cōsensu curiē generaliꝫ fieri
possunt. ut in for. mico. 8. de ꝓhibi. de mercatur.
de anno. 1553. edito. fol. 134. col. 4. ō fit
ꝓhibitio nec aliqs non solū non tollit emere
coreos ad extrahendū eos de uno loco in alium
intra regnū, sed nec ut nec tollit emere ad
vendendū intra eūdem locū in quo ille emit
(licet posset ad hūc vsū vel officiū) sub pe-
na ibidē cōtenta et vltra soluendi 500. solidos
quorum ꝓbet accusans per quācūq; ehs singu-
lare ꝑsonā regni, coram iudice ordinario illius
loci in quo emit, et exemplat non obstantib⁹
ꝓ salua iure retractationis, alt⁹ constat ex
illo foro. Diuidit⁹ ꝫ ut ibidē in ꝑ. diuidendo
los dichos tres entre ehs.

Juribus generalitatum, et in ~~[illegible]~~ prohibendis
vel non prohibendis mercantijs intrandis in regnum
vel ex regno exeundis se gerere debeant. Juxta
ordinariam formam administrandi. Sed quia aliquando 14
Deputati mercatores exterorum mercatorum concedunt
guidatica seu assecuramenta ideo de ~~[illegible]~~ hu-
iusmodi guidaticis ~~[illegible]~~ dicendum est, et
breviter sciendum. deputatos posse assecurare seu
guidare ones mercantias exterorum intrantium
regnum et ex eo exeuntium. ut disponit fores
1.° in p.° de off.° deputatorum fol. 26. col. 1. et
explicant. Bardagi in eod. for. 1. mol. in ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ fol. 95. col. 4. p.° deputati possunt asse-
curare. et port. in d. §. deputati. nu. 43.
pag. 5. 42. col. 2. per que guidatica seu asse-
curationes mercatores extranei cum suis mer-
cantijs assecurant a quibuscumque dannis que
per puritas personas in toto regno eis in fe-
rri poterunt. ex d. for. 1. in p.° l. de quales
quiere daños que por quales quiere personas
~~[illegible]~~ privadas etc.a item assecurant a quibus-
cumque marchis seu represalijs, et a quibuscumque
alijs impedimentis. ~~[illegible]~~ ex quibus detineriant
damnificari possunt. ex eodem pri.° dicti fo-
ri primi l. ide quales quiere marchas i otros
empachos. Procuius. ff. rei intelligentia est 15
advertendum repressaliam seu marcham
juxta vulgarem ussum loquendi dici potes-
tatem pignorandi seu detinendi aliquem na-
turalem

turalem de terra seu de patria debitoris conce-
ssam per principem creditorem. ~~[illegible]~~ ut clare
docemur per tex. in c. unico. de Iniurij lib. 6. v. co-
munit dd. repressaliū materiam tractant. Nā
quando aliquis ex uno regno damnū aliquod seu
Iniuriā ab aliquo de alio regno recipiebat et ā rege
seu principe illius Iustitiā ex Iniuria seu danno
consequi non valebat, ~~[illegible]~~ tunc impetrabat ā
suo proprio rege vel principe potestatem quod
si posset capere aliquē ex patria illa ex qua
erat suus debitor seu damnificator ā quo seu
ā cuius principe Iustitiam hic non poterat.
caperet, illūque detinere posset donec ā debi-
tore vel ab alio esset sibi satisfactū. ut expli-
cat glā casualis. in d. c. unico. de Iniurijs. in 6.
que quidem concessio et legibus et naturali
equitati contraria Iudicat. in eodē c. unico.
~~[illegible]~~ propterea quod ex ea alius pro alio
pregrabat. contra legēs naturalis et ~~[illegible]~~
civilis dispossitionē ut docet glā. pbo. pregra-
~~bat et pbo. legibus~~ in eod. c. unico. ~~[illegible]~~ et sic magis
ad tpus belli quo Ius est in armis quam ad tpus pa-
16. cis quo Iustitia ministrat pertinet. Ex quibus tamen
Inter regnū aragonū et regna Castelle
et franciæ olim frequent bella peragerent.
Sepius aragonenses aliquando ā Castellanis et francige-
nis damnū aliquod extra regnū aragonū

recipiebant à damificantiū regibus Justitiæ
complementū assequi non valentes à proprio
rege aragonū impetrabam marcham,
seu repsaliā, idest potestatē capiendi
aliquē castellanū seu francigenā illumq
retinendi donec pro damno suscepto
ab alio castellano seu francigena satis-
factionem haberet. Ab his igit repressa-
liis seu pignorationibus aut detentionibus po-
terant regni deputati assecurare merca-
tores extraneos. et ita intelligit d. for. 1.
ib. 7 de quales quiere marchas etc. Indeq
etc. † declarat qualit nihil in illo foro de 17 †
assecurandis mercatoribus naturalibus de
regno pruissum sit, qa. st. illis huiusmodi
periculū non imminebat, et quodcūq aliud
minus in naturalibus interconuicinos et
amicos itinerantibus, quam in alienigenis
interignotos in asorsam inter inimicos pro-
perantibus timebat. Supradicta autem
duplicit limitant. 1.° qa. ~~[illegible]~~
predicta guidatica solum operant contra pru-
tas personas, que licet habeant à dño rege cō-
cessam repsaliā nihilominus mercatores cū
suis mercibus guidatos seu assecuratos damni-
ficare seu pignorare aut detinere non possūt.
aliqs. n. ut guidatici fractores puniunt.

ut j. nu.

ut. q. nu. . statim dicemus. id quae expresse docuit tex.
in d. for. 1. b. por quales quiere personas pruadas.
18. Non autem ff. operantur contra universitates civi-
tatum, villarum et aliorum locorum regni, quae si ex privi-
legio aut alias habeant marcham seu represa-
liam aut aliam quamcumque potestatem pigno-
randi seu detinendi praedictos mercatores, poterunt
illos pignorare vel detinere non obstante depu-
tatorum guidatico. ut clare docuit tex. in d. for. 1.
§ empero por aquesto fil. de offo. deputatorum
atque ideo non possunt deputati extraneos
mercatores assecurare ab universitatibus habe-
tibus repressalias aut alias justam causam illos
pignorandi seu detinendi, sed ipsi a damnis im-
pune et sine legitima causa a praedictis universita-
tibus ~~eiusdem~~ mercatoribus vel eorum mercibus illatis. nam
si impune aliqua regni universitas damnum
illis dederit guidatici fractricem esse nemo du-
19. bitabit. 2° ff. limitantur ita ut non operentur contra
privatas personas regni quibus praedicti mercatores
principaliter, aut fideiussoris, criminaliter vel civiliter
sint obligati. quia tunc ratione legitimae obligationis et
capiet pignorari poterunt ex eadem for. 1. in p°
in x° noper judicando. nam tales creditores praedi-
ctos mercatores capientes seu pignorantes illis
injuriam non irrogant quia stantes ff. suo quo pru-
ari per dictum guidaticum non debent. ~~[illegible]~~
20. Tamen ~~[illegible]~~ ff. supradicta ita ex his limitationibus decla-
rata, ampliantur ut non solum procedant in mer-

concedant. quid operent. et quando frangi dicat.

22. Sequitur videndum que sunt pena frangentium, et

qualiter contra illos procedatur. Pena autem pro

guidatici est quod frangentes possint per deputa-

tos ~~[illegible]~~ continui civiliter ~~[illegible]~~ Jura generalita-

tis Regni, ut j. in c. 19. nu. 4. et 8. dicemus, et etiam ~~[illegible]~~ criminaliter accusari ut fures seu raptores per procura-

tores regni demandato deputatorum, et ad expensas ministrata per informationem deputatis de fractione et constando demandato per instrumentum.

regni ex dicto foro 1. d. 8. Item cara statuimus. coram

dicto rege, vel coram regente officio gubernationis, vel

coram Justitia aragonum etiam per viam privilegiatam contra

officiales delinquentes statutam, de qua infra lib. cap.

... nu. ... ut disponitur in d. ~~[illegible]~~ 8. Item cara

statuimus in primo delant nos, o nuestros successores.

que omnia ita facere ante ingressum officii deputati

Jurare tenentur. ut j. dictum est in c. 13. nu. 9. Et ultra

predicta de penis frangentium guidatica videndi sunt

quos alegat Bardaxi. in d. for. 1. d. nu. 3.

~~[illegible]~~

~~Regni aragonum quoad Juris~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

1. Ba

~~[illegible]~~

Caput 17. De offo. deputatorum Regni aragonum quoad locandas seu arrendandas generalitates regni, et locationes exequendas.

Cum in superioribus ~~[illegible]~~ propositum sit de administratione generalitatum per deputatos regni facienda, cuius potissima pars in locationibus seu arrendationibus iuriu generalitatum consistit ideo in presenti de predictis arrendationibus est dicendum. Et 1o. propter quid fiat arrendatio seu locatio generalitatum. fit. n. ut maiori comoditate generalitates administrentur. et ut deputati a cura colligendi iura vacantes, faciliis offo. suo et regni regimini in quantum ad se attinet intendant. Et tandem ne perse iura recipientes, et causas super eisdem iuribus emergentes iudicantes, ~~[illegible]~~ iudicium prose in causa propria dicant. quod non ita evenit cum intermercatores et arrendatores iudicant. ut clare docuit tex. in for. unico de los porcioneros fianças i solrecogedores del general. anno. 1585. edito. fol. 8. col. 3. v. disponit neidem deputatus et arrendator generalis esse possit, ut ex eodem for. 5. diximus in c. 13. nu. 6. 2o. dicendum est. 1. qualiter fiat. et de forma locandi seu arrendandi loco publico et de solemnitatibus in arrendatione interveniendis ut ut arrendatio magis licitanti seu danti conferatur ad actus curiarum et frequentem praxim re-

xim recurrendum est. tu principaliter est aduertendum. eam debere esse in arrendationibus principalem deputatorum curam ut sit maximam cautionem et securitatem proprietio arrendationis ab arrendatoribus exigant et recipiant, et ne aliis arrendationem seu locationem concludant ~~[illegible]~~ Unde censualia que pro predicto precio ab arrendatoribus vel eorum fideiussoribus obligant. olim recipere non poterant, ~~[illegible]~~ nisi ea que super locis tutis et regalibus erant imposita, non vero ea que in locis dominorum temporalium, aut ecclesiae vel
3 relligionis consisteuant. nam ex eo quod in predictis locis dominorum, relligionis vel ecclesiae ~~[illegible]~~ onerata existeuant, minus secura reputabant. ut praesupponit for. unicus, de los censal. para el arrendamiento del general. anno. 1585. edito. fol. 5. col. 3. Ex quo tamen foro. hodie recipere possunt in obligationem cautionis censualia etiam imposita in locis ecclesiae, ordinis, vel relligionis arbitrio ipsorum deputatorum dummodo predicta loca excedant numerum centum vicinorum. non tamen possunt admittere imposita in locis dominorum temporalium cuiuscumque vicinitatis sint ex eodem foro, quia qui unum tantum concedit alterum negat. Et non solum huiusmodi
4 securitatem at utilitatem regni querere tenentur. verum etiam ad utilitatem singulorum a quibus iura gene-

ralitatum sunt persolueda ideoque non
possunt admitere arrendatores suspectos in
exigendis dictis iuribus ~~etc~~ vel in taxandis mercibus.
at que ita non possunt admitere in arrendatorem
illum qui etiam sit deputatus ut s. hoc c. nu. 1, sicut
nec possunt constituere taxatores mercantiarum
eos qui sint famuli, ministri seu factores
arrendatorum. ut s. dixi in c. 15. nu. 11. ad mar-
ginem sub lit. B. Et quia taxatores per dicti mercan- .5.
ciarum ad utilitatem arrendatorum (ut s. iuxta
eorum taxationem arrendatores iura recipiant)
per deputatos ponuntur. ut s. d. c. 15. nu. 10.
et sequentibus. ideo deputati possunt in arrendati-
onibus imponere arrendatoribus ut per dictis tax-
atoribus salarium, aliis de deputatis constitu-
tum, persoluant. ut dicit dictus for. uni-
cus in §. 7 si a los dichos diputados. tto que se pon-
gan por los diputados perso. que tasen esta. anno
1564. condito. fol. 214. col. 2. in fi. Viso ad quid qua-
lit, et sub quibus pactis et conditionibus arrendati- .6.
ones fiant, videndum est ad quid arrendatores teneantur.
et 1o. tenentur antequam arrendationem utantur.
Iurare generaliter, sicut alii officiales de seruandis
foris in quantum ad suum officium expectat, et specialiter
~~[illegible]~~ quod non pertinent, imo impedient intra-
re in regnum merces a foro intrare prohibitas
ut in for. considerantes 3. §. e que los diputados

de prohi-

de prohibitione vini extranei fol. 120. col. 3. Et si-
milit quod prohibent quod in se erit extrahi
mercantias a regno exportari prohibitas. de qua
necessitate juramenti per arrendatores prestandi
ante quam possint uti arrendatione docet moli-
fol. 43. col. 1. et fol. 96. col. 1. in p.o x.o arrendator generalitatis, et fol. 168.
col. 2. x.o homagium prestavit deputati. Cuius
ratio est quia isti arrendatores lato modo officiales regni
dicuntur ideoque sicut alii jurare tenentur ut ex se pro-
bat forus. tt.o ut omnes offles jurent etc. fol. 38. col. 2.
dum inter offles qui jurare tenentur arrendatores enu-
merat. quamvis tamen verum sit stricta significatione offles
non esse quia nullam juris dem exercent. ut docet mo-
linus xbo arrendatio. In p.o fol. 42. col. 4. ideoque contra
eos ut contra veros regios offles inquisitio fieri
7. non permittit. ex molinus bdi. 2.o tenentur juxta
foros et prestitum juramentum offum exercere,
et condiciones appositas in arrendatione omnino adim-
plere, precium que arrendationis tpe prefinito solve-
re. Quod si precium predicte arrendationis non sol-
verint tpe quo solvere tenentur fit in eorum bonis ex-
ecutio privilegiata non obstante firma vel quocumque
alio foruli impedimento. ut probat for. vicus tt.o que
los precios de las arrendationes reales etc. 107. col. 3.
for. vico. tt.o de los administradores del general. fol. 141.
col. 1. et in actibus curiarum tt.o potestas deputatorum et tt.o execution contra el arrendador. fol. 74.
ex quibus juribus idem docet portoles. 1. p. 1. arrendatio.
8. nu. 2. pag. 263. col. 2. Cuius etiam ratio est quia
predicti arrendatores exigunt et recipiunt jura

generalitatū etiā privilegiate et non obstante fir-
ma aut alio impedimento forali ex Juribus
proxime rellatis q. ~~[illegible]~~ precium ex gener-
alitatibus resultans pari J. et rāe debet non
obstante firma privilegiate exigi. arg.to toto
tt.o ff. quod quisque Juris. Pro his tu advertendū
est 1.o quod licet supradicte solutiones fiant arren-
datoribus per mercatores, et deputatis per arren-
datores suis casibus. non obstante firma, tu sol-
ventibus illas ~~non debere~~ Jura super proprieta-
te debiti reservant ut illud Juxta forum
repetere possint, si minus juste solverint, ut docet d. for. unicus
in §. reservado en pero tt.o que los precios
de las arrendationes reales eg.a d. fol. 107.
ad quod facit J. c. 20. nu. 7.
d. col. 3. advertendū est 2.o ff. quod ~~[illegible]~~ prodi- 9
ti arrendatores solum possunt exigere privi-
legiate non obstante firma. ipsa Jura gene-
ralitatū, et alia quecūque debita que rāe
dictorum Juriū fuerint contracta ex d. for. uni-
co. de los administradores del general. d. fol.
141. d. col. 1. non vero ea debita que alias prodi-
ctis arrendatoribus deleant. ut dicit ille forus.
Unde equali etiā rāe ~~[illegible]~~ poterunt deputati
executionem facere contra predictos arren-
datores non solū ex principali precio arrenda-
tionis, sed etiā ex quacūque alia que rāe precij con-
tracta sit ut si oblig.o precij cancellata, alia
sine attendentia arrendationis contraheret 8
aut ~~[illegible]~~ innovaret in locū prioris per cancellati-
onē seu novationē sublate.

onē seu novatē sublatē, non tn poterunt ita
executionē privilegiatā facere pro sibi ab arrē-
datoribus debito extra causā arrendationis
contracto, nisi alias illud debitū ex sua natu-
ra privilegiatā haberet executionem. Et
10. pdicta executio. ✠. á deputatis contra arrendato-
res casu de quo supra facienda, non solū est privi-
legiata in hoc quod fiat non obstante firma, sed
etiā in alio. quod st. quinis in aragonia regularit
obligatio seu hipoteca specialis posterior pferatur
generali anteriori ut j. lib. . cap. . nu. . dice-
bimus tn si pro juribus regalibus sit facta generalis
oblig°. licet postea arrendator vel eius fide-
jusor speciales contrahat obligationes, nihi-
lominus generalis anterior pro pdictis juribus
facta erit pferenda specialibus posterioribus
pro alijs debitis contractis. ut probat obs. si-
quis arrendaverit. 15. de pignoribus. fol. 3. col. 1.
11. Unde in nostro casu ✠ etiā si arrendatores vel eorum
fidejusores ~~solū~~ pro pcio et cautione arrenda-
tionis aliquas generales oblig.es fecerint, licet
postea pro alijs debitis alias speciales con-
traxerint hipotecas, nihilominus generales
pores pcio arrendat.e factis erunt pponēde
at per cōsequēs virtute illarum specialium obligati-

A.

[redacted] Nec similit. reperit si facta vendepu-
tatos executr contra arrendatorem, vel
ad instantiã arrendatorij contra aliũ ci-
tatorem pro debitis generalitatem, fiat
alia executio in eisdem bonis ad instantiam
alterius creditorij cũ executoria emanata
à curia Justitia aragonũ nã tunc superse-
dit in 2a. executione obstante 1a. facta per
deputatos regni. etiã semel iudicatum vi-
dit tex tatũ mol. d. fol. 96. col. 4. in fi. Nec
ch. reperit alij deputatos executio, si
ea facta bona executata aphendant per
curiã alicuius Judicis, nec ẽ contrarium
vero alit aphensio, sed habent aphensio
et executio ad invicem una tãe alterius ph-
ditis ut ita ch. iudicatũ fuisse asserit mol.
in cod. fol. 96. cardi col. 4. in fi. deputatis
ph debitis est. nec nam est interim mãs aphẽ-
sionẽ executione non in cedit, nec ẽ contra ius
f. lib. c. . nu. . cabiis observabit. et de strop
cotu [redacted] ibi asserit Bard. in d. rub. d. 9. 5. fol.
135. col. 2. fi. item quod in execut. p.

A.

omũ vestrior non in cedit deputatos executis
Hãutẽ [redacted] quos fit executio arrendatores nõ
habeant bona vndepoluant capiunt in
personis et tenebunt capti donec sol-
uant. ut dispont d. ob. si quis arrendam-
rit. 15. de pignori. d. fol. 3. d. col. 1. eod. dit.
in c. 19. nu. 9. in fi.

Caput. 17. De offo deputa-
tor Regni aragonum
quod Reditus generã-
litatis certis cabibus in-
vendendos, et quod
vetidnũ conservã-
dos. et de facul-
tate in vendi
censualia te-
nentia generali-
tatibus &c.

Vt deputatos offiũ te. circa administra-
tionem generalitatem absoluamus, age-
dum est in hoc capo. de facultate qua
habent deputati impignendi reditus
generalitatis Et quales vetidnum ser-
vare debent, et de facultate ch. in dona-
di censualia super Juribus generalitatis
Ideo cõstitio regulam generalem, depu-
tatos fi. non posse disponere de reditibus
reditibus nisi in casibus in ipis de foro habent
licentiã disponẽdi. Et 1o. cotr. ch. quod [redacted]
[redacted] deputati quod possint impignere dictos

reditus

reddity in casij ad ℔ libertatem, regni et vtilitatem regni pertinentibus, que faculty Imponendi reddity generalitatū. pro libertate et vtilitate regni solum erat vsq ad quantitatem mille et quatuorcentos libras. ut constat. extra vnico. tit. de lasha calta quetiēū lordient. nam vider gastar. āno 1564. condito fol. 213. col. 3. hodie vero ℔ expendere fuerunt ex contento. possunt Imponere vsq ad quantitatē triū millia libras. quas Imponi fieri debet ex consensu et authoritate deputatorū per sirmos. seu subsignatorū corpō existentes In forma vsitata in eodē. contento. et vltra dictam quantitatē que assignat ad ordinarios expensas frequenter contingit, contigerit, possunt deputati ad causas maiores et minus frequentes accidentes ad quas dicta quantitas non est sufficiens, Imponere necessaria ex consulta ad Justiciam aragonū interposita et in sua curia decreta ut intimat fori. vnicus. ℔ In. tit. de que tagente de la guarda ordinaria ecclesiarum. 1592.

1 dicat Barrach. de reddity. in for. vnico. nu. 8. gloss. magn. tenuit consulere. ecclesiam fol. 132. col. 1. in fine. Solent. in. col. 2.

3. condito fog. 20. col. 3. 1 Quia cessante causa cessat effectus. Quia regni tuendi non pro assecurandis stipendiis militibus debitis Venere capitanei cum militibus de quibus supra c. 14. nu. 7. et 8. in quos salarijs et stipendijs expendendi [illegible] Imponendi quantitatem quatuordecim milia libras. ut ibi dicit tenendi tit. vnico. que tagente de la guarda ecclesiarum. [illegible]. olim ex consulta Justicie aragonū ut in d. for. vnico in fine hodie vero ex

la ten faculty in vendendi ex consultis ad Justiciam aragonū interpositis et aliis in eadem curia decretis hodie solum expendere vsq ad quantitatem quinq milia librarum vltra predictas tria milia libras de quibus ut in for. vnico. de la faculty de gastar los diputados Ver consulta. condito ano. 1592. fog. 19. col. 2. nisi ad interpositis predictā consultationem cum deputatis intervenient advocatis fiscalibus ℔ regij. ut dicit in eadē for. in 8. eligi vero ventura, in cuius foro non obstante credo posse. sed nimis cōtra. 4 fol. 8. Statuti. nu. 9. pag. 408. col. 2. ut non procedat quādo obmagnū periculū regni imminet sit necessē expendere vltra predictā quantitatē facienda, veluti si hostis limina regni intraret ut fieret de propria inquisitor. aut si ius regni libertas in prīno periculo perditionis, tunc ℔ dent vel absente fiscali (mihi de prīno hīc contigit cuipsebij) consulta fieri potest verum quod dicit post B. tradunt de quo in foro, non solā consulta fiscatoria fiscali regni sed expedite ch in vito potest concludi ℔ regno consulta.

sola dispositione illius fori. in §. in §. 7 assimis-
mo que el sueldo. in x.º las quales. 3.º casus
est pro celebrando Juramento dñi Regis vel 4.
principis ad festa gaudiorum ac letitiis signa
peragenda. ut disponit for. unicus. tt.º lo que
pueden gastar los diputados etc. edito anno.
1585. fol. 6. col. 2. in fi. nam ad hec possunt
de redditibus generalitatum erogare ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ mille et duecentas libras pro-
ut dicit ille forus. 4.º casus est ✝ pro. 5.
~~[illegible]~~ mortuorio dñi Regis vel prin-
cipis, nam ad celebranda regia funeralia
possunt etiam impendere usque ad quantitatem
mille librarum. ex eodem for. unico. tt.º lo que
pueden gastar los diputados. de dicto anno.
1585. 5.º Casus ✝ est ad solvenda salaria 6.
officialium et ministrorum deputationis nam
qui eisdem deputatis regni deserviunt de
~~bonis~~ ipsius regni sustentantur debent ~~[illegible]~~
argto. tex. in c. ~~[illegible]~~ cum secundum apostolum 16.
de plendis. v. dit quod qui altari servit de altare
vivere debet. Unde ~~[illegible]~~ 1.º loco ipsi deputati
percipiunt suum salarium ex redditibus gene-
ralitatum. 2.º omnes offles, ceteri que ministri
deputationis. ut 5. in c. 17. precedenti nu. 5. et 7.
cap. 21. nu. 2. 3. 4. ~~[illegible]~~ 6. 7. et sequent. de singulis appa-
rebit. 6.º casus ✝ est ad solvenda salaria Judicum 7.
Regni et dñi regis. et regentis offm gubernationis.

ex for. unico. del augmento de los salarios. edito anno. 1592. pag. 26. col. 1.
in §. a los diputados. junto §. las quales cantidades. pag. 27. col. 8.

et regentis

et regentis cancellariam, assessoriosq; ciuilium et criminalium, ac Iustitiæ iuxta Iustitiæ Iustitiæ et aliorum officialium qui à dicto rege salaria recipiunt

quos omnia salaria exercere designant

in dicto foro vicis. tit. delaugment. de salarios de dicto anno. 1592. et in for. vicis del Iust.a de casa y delos montañas, cond.o anno. 1585. fol. 11. col. 2. in fi. y

porque el dicho Iust.a tenga. fol. 12. col. 4. Mandan y dichi Iudices et ministri regni stabilit de seruiant debent et de regni bonis sua stipendia recipere

ut dicit d. for. vicis in p.o d. tit. del augmento delos salarios. adquod est facit forus vicis. tit. inquisitionis. dicti regni. edi anno. 1585. fol. 7. col. 2. in fi. y porque para saber diremir. ead fol. col. 4. in. personis designatis ad tractandum concordiam inter regni, et regni

regni deputatos, et fidei dignitores, tocant

et solendi salaria de eisdem regni generalitatis

Extra. III. cos igit cum nihil costent de deputatis eorum

pro d. Cortes est de regnando et conseruando bonum generalitatis. ut in for. vicis. tit. que sea del general. anno. 1592. edito proy. 40. col. 2. et bona de quentia regni de inuicem cum filiis. ut in for. vicis. tit. de y quelos dichos vicis consejeros. p.o Laquel general dicho effecto. ead fol. col. 3. y Cortes que coligit fundo y essente. seu confirmate forus, est nouis aliqd in Valdeve. ut coligit ex for. vicis. delos mercaderes alcaldes in fine. anno. 1564. fol. 225. col. 1. in p.o et for. vicis delos bohemianos ead. anno. et fol. col. 3.

gare de predictis generalitate reditibus, imo

bis prudenter ac cauti y dicta facultate vti

debent quia cum sint Regni y procuratores non

addistrahendi seu dilapidandi, sed conseruandi, et cremandi et ipsi ad eaque utilia et

necessaria fuerit largiendi bona filii à regno

cedunt. vide bona seu reuenuis generalitatis ea seruitia et cautelle administrare debent

ne aliqua ratione seu libertioni alicui debitori eius concedant fulti fide Iustitiæ computa-

tor regni arbitrio rotandi. quis n. debet fidei-

Iustia approbationem libertio concedat. ut docuit

A.

adi. for. vicis. anno. 1553. del salario delos Cogent. fol. 191. col. 4. for. vicis. tit. orden de numero consejeros. anno. 1564. fol. 200. col. 1. in fi. y que à cada uno. fit. ead. fol. col. 4. for. vicis. tit. que los consejeros delo criminal. ead. ead. anno. 1564. fol. 204. col. 2. for. vicis. p.o y quelque assi fuere tratado. denomination y facultad delos vicis ead. ead. anno. fol. 203. col. 4. et for. vicis. in fi. in fi. y que à los dichos consejeros. tit. en caso que fuesen algunos, algunos. ead. ead. anno. 1564. fol. 202. col. 4. for. vicis. tit. augmento de salario ead. ead. anno. 1564. fol. [illegible] 203. col. 1. in p.o for. vicis. dela carcel de manifestados. ead. anno. 1564. fol. 212. col. 3. in fi. y al alcayde de la dicha carcel. fol. 213. col. 1.

forum nicus de los diputados del reino. conditus.
anno 1585. fol. 10. col. 3. Et de predictis ff. impen- 9.
sionibus seu erogationibus tenent deputa-
ti reddere rationes computatoribus regni ex d.
for. nico. infra de la facultad que tienen los diput.
etc. anno 1564. condito fol. 213. col. 3. et d. for.
nico ~~[illegible]~~ 8. y que obteniendo de la facultad
de gastar etc. anno 1592. edito. pag. 19. col. 2.
et 3. latius in c. 21. nu. 4. dicebat. Quibus ita
in singulis casibus per deputatos factis et expen-
sis, reditisque ac probatis ~~[illegible]~~ per regni
computatores rationibus. Debent ipsi ff. depu- 10.
tati singulis annis one residuum quod ex predictis redditibus
supererit erogare in luendis seu solven-
dis censualibus super juribus generalitatis
impositis ~~[illegible]~~ ut jura ipsa exonerent.
Juxta dispositionem fori nici. tt. forma de
luicion de censales del general. edito anno
1564. fol. 213. col. 3. quorum luitio seu solutio
ab antiquioribus inchoari debet absque aliqua
personarum exceptione, ex d. for. quod si contra
fecerint deputati per juris et excommunica-
cationis penam incurrunt per pt. juramentum
ante ingressum officij ab eisdem prestitum et
excommunicationem susceptam ut dicit ille
forus. Pro cuius ff. rei intelligentia ad- 11.
vertendum est quod quia aliquando predicti generali-
tatum redditus non sufficiunt ad omnes causas

ad utilitatem et necessi

utilitatē regni pertinentes, ideo etiam aliquando necesse
est annuas pensiones pro quantitatibus ad necessita-
tes regni subeniendas necessarijs ~~[illegible]~~ vedere
et sic super regni patrimonium quod in ipsis gene-
ralitatibus consistit censualia imponere. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ per deputatos quibus et hec facul-
tas concessa est, ~~[illegible]~~ eaque sunt que in presenti lui
seu solui debere dicimus. ex d. for. unico. ne ita
generalitates honerentur quod postea sit difficilis
vel impossibilis ex eorum debitis exonera-
tionē fieri. nam donec censualia non luuntur
pensiones currunt et augent debitū. ut per se
patet.

Cap.ut 19. De offo. deputatorum Regni aragonū quoad Jurisdem. in causis sibi competentibus exercendam et de modo procedendi in causarum cognitione.

1. Quia parum prodessent leges nisi debite exe-
cutioni mandarentur. ut docuit elegans tex. ad
hoc. in for. unico. tto vieda 7 prohibition de
vestidos. anno 1553. fol. 195. col. 3. in 8. 7 porque
poco aprouecharia. fol. 197. col. 2. in fine. et
per consequens frustra constituerentur officia
nisi officiales haberent potestatem exequendi
ideo cum deputatorum offi. circa plura versetur
de quibus supra sigillatim visum est: necessarium
fuit eisdem Jurisdictionem tribuere per
quam ad suum offi. pertinentia exequerentur.

Atque ita de huiusmodi Iurisdictione agendum
est in presenti. Habent ff. igitur deputati Iuris- 2.
dictionem 1° ad cognoscendum de omni gra-
uamine vel in taxatione mertium, vel in exigen-
tis generalitatum Iuribus, aut aliis quocumque mo-
do a ministris generalitatum alicui illata vel in-
ferendo. ut probat forus unicus. de los Juezes
locales. fol. 32. col. 3. in fine, et etiam for. unicus.
§. fil. in fine. tit. que se pongan por los diputados
personas que tassen etc. anno 1564. edito. fol.
214. col. 2. in fine. et actus curiae tit. de Juezes lo-
cales conoscientes sobre las generalidades.
in volumine actus curiae. fol. 74. diximus
supra c. 15. nu. 4. 12. et 16. et hoc
vel per se vel per suos Iudices locales
ad id deputatos. de quibus in d. c. 15. nu. 15. et 16.
2° ad cognoscendum de fraudibus contra Iura 3.
generalitatum commissis, similiter vel per se vel
per per suos Iudices locales ut ex dictis Iu-
ribus et locis proxime rellatis apparet. atque
ideo de Iuribus generalitatum et de fraudibus
super eis commissis Iudicant regni deputa-
ti. ut docent Moli. fol. 95. col. 4. x° depu-
tati regni si capiunt. Portol. 2. p. d. 6. depu-
tati nu. 21. pag. 537. col. 2. et Bardaxi in
d. Rubr. de offo. deputat. in 5. q. fol. 134.
col. 4.

col. 4. x.º versat. denique et fol. 135. col. 2. x.º pro-
cedunt ꝑterea. diximus etc. s. eosdem refferentes in
.4. c. 16. nu. 3. 3.º habent Jurisdictionem contra
omnes frangentes guidatica eorundem deputa-
torum. ex for. 1. d. statuimus ~~[illegible]~~ que contra
et actu curie. tt.º execution contra el arrendador. fol. 74.
de offº. deput. fol. 26. col. 1. ut latius diximus
s. in c. 16. nu. 22. fil. (v. a nu. 17. docuimus qui frac-
tores huius modi guidaticorum dicantur) docent molinus.
d. fol. 95. d. col. 4. in x.º deputati possunt assecurare.
port. in d. d. deputati. nu. 45. pag. 543. col. 1. Barda.
in d. for. 1. de offº. deput. nu. 1. fol. 135. col. 4. et s. nu.
.5. .8. statim declarabimus. 4.º contra offles et minis-
tros generalitatum. non illi ones subiciunt deputa-
tis quoad hoc ut ab eis possint officijs suis ꝑuari, et
ad ea amplius obtinenda inhabiles ad tpus vel perpe-
tuo fieri, ut de comisarijs ad custodiendum ne pa-
nes aut carnes de regno extrahant. docet forus
vicus tt.º de los comisarios de las viedas anno 1592.
edito pagi. 40. fili col. 1. de quo s. in c. 16. nu. 7.
idque in offlus et ministris qui ab eisdem deputatis creant.
verum existimo. secus tu in illis qui a foro ꝑuissi sunt.
ut Judices locales. de qlus s. in d. c. 15. nu. 15. et 16.
.6. 5.º contra arrendatores generalitatum non implentes
conditiones in arrendatione appositas, vel non sol-
uentes ꝑcium tporibus statutis. (et contra alios delitores generalitatum.) quo casu contra eos exe-
cutionem ꝑuilegiatam non obstante firma vel alio
forali impedimento facere possunt deputati, ut s.

in c. 17. a nu. 7. et. Sequitur usque ad finem capituli catissime dictum
est per plura iura. l. relata. 6° contra ✝. 7.
omnes et qualitercumque turbantes. Iura genera-
litatis ~~[illegible]~~ ex d. for.
1. d. §. statuimus que contra. l. como proce-
ir pueden contra los turbantes los dreitos
de las generalidades. de offo. deput. d. fol.
26. d. col. 1. et l. Bardaxi. d. nu. 1. d. fol. 135.
d. col. 4. et ~~[illegible]~~
sic generaliter quoad omnes causas generalita-
tes regni concernentes. ut ex supradictis colli-
git. et dicit ~~[illegible]~~ moli. d. fol. 95. d. col. 4. in
x°. deputati regni sic capiunt. et porto. in d. §.
deputati. nu. 21. pag. 137. col. 2. Et denique
contra turbantes suam iurisdictionem in predictis
per ea que docent dd. in c. de offo. delegati.
Visso in quibus ✝ iurisdictionem habeant deputati. 8.
Sequitur videndum qualiter illam exerceant, pro-
cuius rei intelligentia est advertendum
deputatos in supradictis casibus et in qui-
buscumque aliis in quibus iurisdictio sibi competere potest
non habere aliquam iurisdictionem criminalem,
sed duntaxat civilem (que autem sit crimina-
lis et que civilis iurisdictio nemo mediocriter doc-
tus ignorat. dicam tu. 7. lib. . cap. nu. .) ut
probat tex. in d. for. 1. de offo. deputatorum. in dum
in d. §. statuimus que contra, dicit posse depu-
tatos procedere civiliter contra turbantes
iura

Jura generalitatum et contra frangentes gui-
datica seu assecuramenta deputatorum, et
statim in p.° ojen cara statuimus, asserit debere
deputatos accusare criminalit. frangentes ~~predicta~~ guida-
tica, et furantes mercancias eisdem guidaticis
assecuratas coram dño rege vel coram regente offi.
gubernationis vel coram Justa aragonum ut s. in
c. 16. nu. 22 fili. g.° clare docet forus ille posse
deputatos civilit. ~~[illegible]~~ cognoscere, et ut
propij Judices Judicare, criminalit autem ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ duntaxat accusare, seu agere non ut Ju-
dices sed ut actores. quod idem ex ead. for. 1. colligit
Bardaxi ibidem d. nu. 1. in p.° et clarius ex j. dicendis appa-
9. relit. Quo ✝ permisso resolutive dicendum est depu-
tatos in causarum cognitione ~~aliquando~~ procedere
aliquando incipiendo a capt.e persone rei ~~[illegible]~~ ali-
quando a citat.e ~~[illegible]~~ aliquando ab occupatione mercium.
~~[illegible]~~ aliquando ab execut.e bonorum, et aliquando ab inquisitione
a captione ~~[illegible]~~ personali civilit. procedunt ~~[illegible]~~
contra turbantes Jura generalitatum, et ~~[illegible]~~
guidaticorum fractores ut ex dicto for. 1. docet barda-
xi ibi. in d. nu. 1. de offo deputatorum. d. fol. 135. d. col.
4. vel alias ex Justa causa capiendi concernente
generalitates regni ex mol. generalit loquente. d.
fol. 95. d. col. 4. ℣. deputati regni si capiunt etc.
10. a citat.e vero ✝ et si aliquis mercator de aliquo mi-
nistro generalis conquerat coram deputatis fit
petat illum citari. natum deputati possunt cita-
re dictum ministrum, et contra illum procedere

et contra arrendatores seu delitores generalitatum non solventium statuto tpe. nam predicti captionari possunt ~~[illegible]~~ ut s. c. 17. nu. fit. in fi. facta vel non facta (ut credo in eorum bonis execut.e) captiones autem fiunt ut j. in c. 20. ℣.

civiliter usque ad privationem officij ut s. eod. nu. 5. cō-
pelendo eū ut satisfaciat actori de gravamine
secundum cedillato. Et similiter etiam quando [illegible]
[illegible]
[illegible] aliquis mercator in fraude non fuit
deprehensus. dicitur tu fraudē cōmisisse tunc
n. citari pōt, et si fraus legitime cōmissa pt.
cōdemnabit B. per deputatos ad interesse
et penā fraudis ut in foro porpenuria
s. y sino fuere assi tomado. de la prohibi. de la
saca de los mulatos. edito anno. 1553. fol. 194.
col. 1. de quo s. c. 16. nu. 5. ad marg. sub lit. A.
et sic in similibus. A mercium ✝. autē occupatione in- 11.
cipiunt ubicūque fraus cōmissa pretendit et in ipsa
fraude merces deprehendunt. ut s. in c. 15. nu. 13.
et c. 16. nu. 2. ex obs. item si algunos 4. de lezdis
et pedaticis. fol. 28. col. 2. quod fit ex eo quia prodē-
te mercantiae in fraude deprehense, si fraus vesse probet
amittunt a mercatoribus et adquirunt generali.
ut diximus s. in locis proxime relatis. Ab executione
[illegible] incipiunt quando contrarrendatores
vel alios debitores executiones pro delitis
generalitatum faciunt. ut s. nu. 6. dictum est.
Ab inquisitione tandē. ut s. c. 16. nu. 7. et c. 14. nu. 11. ad marg. sub. A.
Quocūque tu casu a citatione procedunt si citatus
[illegible] in absentia ex cōtumatia, vel
in presentia cōdēnet, nec condēnationē sol-
vat captionari poterit donec solvat. Qui- 12.
bus ōnibus casibus, et in ōnibus ac quibuscūque cau-
sis

B.
Sed eo casu accusat ille coram Iudice de quo.
s. in c. 16. nu. 5. ad marg. sub lit. A.

ind. q. lib. 2. c. 5. nu. 16. fol. 144 sis deputati, incitando, audiendo, probando, et exprobationibus Judicando procedunt sumariè, Brebit, simplicit, et deplanò, absq; stripitu et figura Judicij sola facti veritate atenta. Juxta dispositionē actus curiæ &c. delos Juezes locales conoscientes etc. et &c. execution contra el arrendador. etc. in vol. actuū curiarum fol. 74 ut ex eisdem actibus docent port. in d. §. deputati. d. nu. 21. d. pag. 537. d. col. 2. et petrus molinus. in prxi. ~~[illegible]~~ de processu coram deputatis. pag. 441. col. 1. Qualit autem in processu sumario verbali vel in scriptis procedat. dicebit. q. lib. cap. nu. Cuius rei rāo

13. ~~est~~ duplex. I. est. 1ª ne mercatores exteri transeuntes, longo tpe ex solemni Judicij tella de ~~[illegible]~~ atenti longioris litis occasione litem motā propter alia maiora negocia ~~[illegible]~~ deserere cogant. ut ad aliud propositū (de quo q. in c. sequenti. nu.) considerat ~~[illegible]~~ port. in d. §. deputati. nu. 22. pag. 538. col. 1. 2ª ad relevandas expensas partiū ut dicit for. vnicus. delas letras emanadas del consistorio delos diputados. edito ano. 1564. fol. 213. col. 4. maxime mercatores transeuntiū qui forsam in itinere consumptis pecuniis non habent unde in litē impendere possint. Indeq; factū est in d. for. vnico. delas letras emanadas del consist. delos diput. quod litere narrative a deputatis concesse ex processibus coram eis actitatis faciant eādē fidē quam facerent ijdem processi per originale ~~[illegible]~~ per copiā solemit extractam ostensi. donec contra tales literas per eundē originalem processum in esse conservatū repertū aliqd non probet. nā si ~~[illegible]~~ processus in esse conservatus non reperiat. et si contra p dictas literas aliqd probari non possit,

tu ex eo solum quod processus non reperit. nullam fidem faciunt ut in d. foro. unico cautum est. ~~[illegible]~~ Unde nec predicte litere ex verbalibus processibus concedi possunt, nec concesse aliquam fidem prestant. ut in fine illius fori d. q. 8. quando processus fit verbaliter ~~[illegible]~~ eius originale non reperit cum nec ~~[illegible]~~ in scriptis redactus fuerit. que omnia ut s. dixi ex eadem foro admittendas expensas quem deferendis processibus, vel illis per copias transcribentis fieri poterant. x. processus autem deputatorum manifestari non possunt. B.

Caput 20. De offo. Deputatorum Regni aragonum quoad captiones personarum pro sua Jurisdictione non obstante manifestatione faciendas, et sententias a se latas non obstante firma vel appellatione exequendas.

.xx.

Visso in superioribus qualiter procedat per deputatos in causis pro sua Jurisdictione sibi competentibus usque ad captionem personarum. videndum sequitur qualiter predicte captiones fiant. fiunt igitur captiones deputatorum mandato non obstante manifestatione (quod autem sit manifestatio apparet. j. ~~[illegible]~~ lib. cap. nu.) nam si aliquis sit captus per deputatos regni ex causa generalitatis concernenti, et faciat se manifestari per curiam Justitie aragonum. debet toli talis manifestatio quatenus tangit interesse deputatorum et eorum Jurisdictionem. eaque non obstante captus detrudi in carcerem communem deputatorum non ~~[illegible]~~ detinendus. ut docet molinus. d. fol. 95. d. col. 4. xo. deputati regni si

.B.
ad finem extrahendi eos de posse deputatorum. sicut nec manifestari possunt processus criminales ad extrahendum eos de posse ~~[illegible]~~ curie Judicis eorum quo fuerunt actitati ut docet Bardaxi. in d. for. 1o. de offo. deput. nu. 3. fol. 136. col. 2. xo. contra vero. et j. lib. cap. nu. . litius dilebit. secus ad finem b. videndi et transcribendi, et ita intelligi actum curie incipientem. el Sr. rei. fol. 65. col. 4. ~~[illegible]~~ firmat bardaxi v. proxime. q. alias si ad videndum et copiandum processus manifestari non posset tolleret. de offo. contra Juris naturalis et civilis regulas. ut asserit idem Bardaxi ibidem. nu. 4. d. fol. 136. col. 4.

17

nisi ea cum clausula. Bart. d. l. 2. p. d. 8. deputati
nu. 48. pag. 534. col. 1. in fi. et Bardus. in d. for.
1°. de off. deput. d. nu. 3. d. fol. 136. d. col. 2. in
2. 2. 2°. contrario fuit provisum. Tu. Et. supra-
dicta ex quibus constat provisionem captō-
nij per deputatos factam, esse in casu suæ Juris-
dictionis, nō alias manifestatæ constito captæ
fuisse extra casū Jurisdictionis deputatos cer
vum quilegiatū libenter itaque Judicatū videre
dicunt Bart. et Bardus. in loco prius relati,
idem Bardus. ibidem nu. 4. d. fol. 136. col. 3. 2°. versū. est. et ibi 4°. dicentibus
adde autem [illegible] in casu Jurisdictionis [illegible]
deputatos velle [illegible] statum manifestatio-
nem, quæ tibet esse in casu Jurisdictionis reca-
lcis manifestæ quoad interesse deputatū
captæ pertinebat deputati ita
ut intelligo melius alteros pro hoc casu relatos
quatenus essent manifestē revocari debere
gl. à 2°. tenet manifestā similia esse, nec
revocari deberet. Sicut tibet non obstan-
te Jurisdictionis libertate cervum quilegiatū
tamque [illegible] Judicis captos. ut. ff. de div.
et ff. lib. [illegible]. cap. [illegible]. nu. [illegible]. Laurus est dicendum. nec stabit in huiusmodi platea deputatos dicto
ff. non stat assertio Judicis Jurisdictionis in certo
casu habentis. ut docet idē Bardus. d. [illegible] nu.
3. in fi. et d. nu. 4. in 2°. d. fol. 136. d. col. 3. et
si talis Judex subscriptum placeat ut placere
solent deputati in summis et verbalibus placitis
non obstante contrario libertate ordinationis Judicis
in ordinatoriis qui debis aliis contrarium non cō-
tinentibus est in decisionibus ut per eundē Bardum
d. nu. 4. 2°. versū est.

3. Tunc ff. infero. idem dicendum esse de fima Juste
avocatū, non ex aliquibus ipse capit per
deputatos electos fuisse Justitiæ avocatū
ad casū captionis ut audiatur extra Juris-
dictionem deputatos alterutra capi non potuit, etsi
pessimo capiuntur essent capientes ut fime
sem in libitionis Justitiæ avocatū. fractores
reconducti, et avocati [illegible] Patriæ ejus
captionis, datis quæ sunt [illegible] 2°. in [illegible]

receptisque summariis probationibus ut s. in c.
precedenti nu. 12. deputati juxta merita ca-
se pronunciant, et quia parum esset ferre sentias 4.
nisi illas exequerentur argumento eorum que supradi-
ximus in c. precedente in p.o ideo ad exequendas sen-
tentias a se latas procedunt. Exequuntur autem de-
putati per dictas suas sentias nullo obstante vel
admisso recursu appellationis seu juris firme electionis
(de quo s. dit. lib. cap. et lib. cap.)
quia a deputatorum sentia in causis de quibus supra la-
ta nulla admittit appellatio aut electio firme
ut decissum est per actum curiae tit. de los Jue-
zes locales, fol. 74. et de judicibus localibus deputatorum in for. mi-
ex quo idem asserit Portoles in d. o. tit. de los Jue. loca. fol. 32. col. 3.
deputati nu. 21. pag. 537. col. 2. vide et per iterum
ita judicatum vidisse testatur. huius quoque rei ratio est
eamque s. tradidimus in c. precedenti nu. 13.
ne sint exteri mercatores per regnum transeuntes
desiderantes hinc peregre proficisci, occa-
sione litis propter appellationem per tellatae, vel
propter alia negotia alibi eos urgen-
tia litem hic motam miserere sere recompellitur
ut docet idem Portoles in eodem nu. 13. s. a nobis
relato. Quod adeo verum est ut neque quoad §.
effectum suspensivum executionis sentiae neque
quoad effectum devolutivum causae cognitionis appe-
llatio seu firme juris electio admitti possit,
nam licet in terminis juris communis in utramque par-
tem questionis ut an. v. statutum appellationem
tollit, sit intelligendum quoad utrumque
effectum, plures doctores inclinentur quos retu-
lit Porto.

lit. Portoles in ead. §. deputati. nu. 24 pag. 538. col.
2. et ibidem nu. 27. ex quo etiam plures forte non vulga-
res ut asserit idem Portoles. eadem pag. 538. col. 1. nu.
8. 23. divisi sunt in diversas sententias, tum quoad utrum-
que effectum [illegible] recursum ~~[illegible]~~ a sentia
deputatorum sublatum esse ~~[illegible]~~ evidentissimis
6. rationibus. Et 1° quia a sentia judicum localium gene-
ralitatum suis casibus recursum quoad utrumque effectum tolli ex
§. for. [illegible] de los Juezes loca. d. fol. 32. d. col. 3
nullus dubitat, ergo a fortiori a sentia deputa-
torum qui sunt in generalitatum causis judices maio-
res et supremi idem dicendum est, ne alias deneget
maioribus quod minoribus concedit. 2° quia ratio
finalis propter quam ~~[illegible]~~ recursus appellationis
aut firme juris electionis tollit, est ne mercatores
extranei diutius quam oportet detineant, sed si non tolleret
recursus etiam quoad effectum devolutivum redderet
inanis per dicta ratio ergo etc. ex quibus pluries ita judicio
decidi vidisse scribit Portoles in d. §. deputati. d.
pag. 538. d. col. 2. d. nu. 25. et 26. et pag. 539. col.
7. 1. nu. 28. Supra [illegible] dicta tamen non indistincte pro-
cedunt sed multis casibus limitantur. Et 1° nam a sentia
deputatorum fraudem ~~generalitatum~~ concernente, nec
quoad effectum devolutivum recursus admittitur, ut ex supra-
dictis probat Portoles in d. §. deputati. nu. 37. pag.
nisi ex nullitate sentiae recursus intentaret. ut [illegible] nu. 11.
541. col. 1. At in aliis sententiis a deputatis in quibus-
cumque causis ~~[illegible]~~ praeterquam in causa generalitatum
10. fraudem concernente, prolatis quoad effectum suspensivum
duntaxat appellationem prohiberi certum est ut

probat actus curiæ in tt. commission al arçobis-
be. 6. itemq fol. 60. et in tt. quelos diputados
neq obstant ista iura q̃ respondit portoles. v. 5. nu. 38.
en las causas. fol. 76. Unde licet p dictas sen-
tentias possint deputati non obstante fir- 8.
ma vel appellatione executioni mandare
q. sublato effectu executionis sent. suspen-
sivo tn post executatam sent. appe- 9.
llari vel firmari pot. q. in his causis no
est sublatus recursus quoad effectum de-
volutivum cause cognitionis, sed quoad sus-
pensivum duntaxat ut in firmavit d. actus
curiæ tt. quelos diputados. b. salvo drecho
de retractatione quem p xis et usus ita decla-
ravit et inquit ~~[illegible]~~ port. in ea. 6. de-
pro quo et facit s. c. 17. nu. 8. in fine.
putati. pag. 540. col. 2. nu. 34. et 35. Effectus
autem diffe. int. utrumq casum maximus est 10.
non senta lata in materia fraudis cum ha-
beat remotum recursum appellationis et firme
non solum suspensivum sed etiam devolutivum, ideo
semel p lata a deputatis amplius neq ab ipsis
neq ab alio quocumq iudicio retractari pot,
non ab ipsis qui cum semel iudicaverint, offo-
functi sunt ~~[illegible]~~ iuxta tradita a por-
toles. d. pag. 540. d. col. 2. nu. 36. Non ab
alio q. cum nec quoad ~~[illegible]~~ effectum devolutivum
ad alium iudicem recurri possit ex s. dictis, nu-
llus est iudex qui p dictam ~~sent.~~ retracta-
re possit. At senta lata in aliis causis 10.
non concernentibus fraudes generalitatum

cum solum

cum solum habeant remotum recursum ad effectum
suspensibilem et non ad devolutivum, ideo licet semel sit
pronunciata ex executioni mandata, ita ut per
deputatos jam ulterius retractari nequeat, quia
semel pronunciando suo functi sunt officio ut s. proxime dixi-
12. mus, ex part. d. nu. 36. tn. ab alio judice ~~[illegible]~~
~~retractari~~ pot., quia ~~[illegible]~~ ex ea, postquam man-
data est executioni, recursus appellationis
vel ~~[illegible]~~ electis jurisfirmo hic posit ut s. nu.
7. et 8. habet judicem 1. appellatis est vel
firmetur quo retractari possit. 2° principaliter
11. limitat. 4. nam quod supra resolutum est nempe sen-
tentiam ~~[illegible]~~ super fraudibus generalitatem latam
remotum hic omnem recursum ita ut ab ea nec
appellari nec firmari possit, non procedit
quando appellatio vel jurisfirmo electio inter-
ponitur non injustam, sed nullam esse sententiam
dicendo, ut si deputati pronunciassent retractan-
do sententiam super aliqua fraude ab eisdem latam
et transactam 2. rem judicatam: talis pronunciatio
13. seu sententia est notorie nulla, quia prior sententia
super fraude semel lata et in rem judicatam
transacta amplius, neque ab ipsis deputatis, neque
ab alio quocumque judice retractari pot. ut s. nu.
9. ideoque ab ea recursus admittitur ut ita ex facto ju-
dicatum esse dicit Port. in d. 8. deputati nu. 129. pag.
539. col. 1. quia remoto recursu appellationis a sententia

vide j. in c. 30. nu. 20. x° inde infero. fol. 109. quod non est bonatus.

captio est facienda non obstante manifestatione ut s. nu. 1. et 2. huius capitis. dictum est. &c.

Caput 21. de officialibus et ministris Deputatorum Regni aragonum.

1. Quia Regni aragonum deputati eaque ad suum officium spectant minime exercere possent sic ministris a quibus adiuvarentur ut de particulari generali administratione supradiximus. In c. 15. a. nu. 9. ideo de illis in presenti simul et de omnibus deputationis officialibus dicendum est. Post officium igitur deputatorum regni principaliorem locum obtinent officia Judicantium, et Inquisitorum enqueste Justitie aragonum. de quibus 7. lib.
2. cap. latissime dicendum est. 3. deinde locum inter officia deputationis obtinent advocati regni qui sunt nu. 4. et inbursant et extrahunt per exbardari. in d. Rub. de offo. deput. nu. 2. in 2. q. fol. 133. col. 2. deputatos sicut alii regni officiales tenentur que ex officio prebere consilium deputatis in omnibus causis de quibus consulti fuerint ut probat forus unicus. in p.o iuncto. x.o conesto que amas. tit. augmento de sala. de advoga. ess. edito. anno. 1564. fol. 214. col. 1. Quod si contra foros usos, consuetudines, seu libertates regni aliquod consilium dederint, poterunt accusari ad emendanda damna, et solvendas expensas, parti cuius ex tali consilio aliquod gravamen vel preiudicium illatum fuerit ut probat d. for. unicus. in d. 7. si contescere. Pro his que laboribus salarium mille solidorum ex regni generalitatibus solvendum habent ex ead. for. unico. x.o. portanto summa-
3. gestad. 4.tum locum obtinent procuratores regni seu 4. brachiorum qui sunt numero duo. et similiter

tur. etc. anno 1592. edito. pag. 19. col. 2. habet
quod etiam pro offo. suum salarium ex predictis genera-
5 litatibus regni per solvendum 6m. locum obtinet
archiverius archivi deputationis, qui non insacu-
lat nec extrahit, sicut ceteri de quibus 5. sed a de-
putatis nominatur vel a dno rege de consensu cu-
rie generali ut constat ex for. nico. del archi-
vero y del scrivano principal de la diputation
anno 1585. fol. 10. col. 4. qui ex offo. tenetur custo-
dire processus curie Justie. aragonum. et Jubernati-
onis regni ut ex d. for. nico apparet nam eos
~~[illegible]~~ regni interest eos servari
et custodiri, et etiam registrare omnes scripturas et
determinationes particulares deputationes ac
deponere singulis annis in archivo diputati-
onis v. etiam servant Burse offorum in quo simul
inclusa predicta registra, inde extrahi non
possunt sine voluntate maioris partis depu-
tatorum habentium claves predicti archivi ut dispo-
nit for. nicus. tto. de los notos y scripturas
de la diput. edito anno 1592. pag. 38. col. 4.
6 Et hoc offo. morte archiverii duntaxat finitur, nisi a de-
putatis removeatur archiverius, quod facere
possunt, quando aliquis est positus, seu si
a dno rege sit ex consensu curie predictum offo.
per vissum prout fuit in d. foro nico. del archive-
ro y del scrivano etc. v. cuidam archivero
concedit quod possit disponere inter vivos vel
in ultima voluntate de dicto offo. salarium
autem sicut ceteri offles habet solvendum
ex regni generalitatum redditibus &c.

7.m locum 4. obtinet scriba seu notarius 7.
perpetuus deputatorum qui eadem modo quo et
archiverus a deputatorum vel a curia glo.
nominat ex eod. ex eadem for. unico de l archi-
vero y del scribano principal de la diput.
y anno 1585 d. fol. 10. d. col. 4 ~~[illegible]~~ qui res-
pectu notari stracti (de quo statim dicemus)
notarius principalis dit. qua perpetuus est sicut
et archiverus ex eadem for. unico. et ~~[illegible]~~ ex
offo. tenet scribere epistolas seu literas
~~[illegible]~~ quas deputati ex consistorio mittunt
illasque ~~[illegible]~~
eas custodire quibus hoc olim ad notarium
extractum pertineret ut dit. in for. atendi-
dos ~~[illegible]~~ 5. de los notos y escriptu de la diput.
anno 1592 condito pag. ~~[illegible]~~ 39. col. 2.
Bursus tenet ~~[illegible]~~ deffere computa- 8.
tionem, seu rationem censualium que sunt
imposita super generalitatibus regni ex
eadem for. 5. in fi. et etiam custodire processus
coram deputatis actitatos per notarium ex-
tractum et ab eadem sibi traditos. Juxta dispo-
sitionem fori por experientia. 3. ead. tto.
de los notos y scriptu d. pag. 39. col. 1. de
quo 3. statim dicet. in 10. ex d. for. atendidos 5. ~~[illegible]~~
y assimismo queda a cargo. pro quibus salari-
bus habet ad salarium 210. libras ex generalit.
etiam regni ut ceteris offbus solvendas ex eod for.
atendidos 5. in fi. 8.m deinde locum obtinet. 9.
notarius extractus deputatorum. qui ideo extractus
dit. qua singulis annis ~~[illegible]~~ sicut ceteri offles ex-
trahit.

trahit habetque ex offo duplicem obligm. 1am
testificandi omnes actus ad deputatos per-
tinentes, et omnes scripturas deputationem con-
cernentes, ut in for. porquanto est mui justo 4.
ed. tto de los notos y scripturas. anno 1592.
1. pag. 39 y col. 1. in fi. ad quod habet potesta-
tem testificandi omnes et quoscumque actus in
cesaraugustana civitate, etiam si sint ex eis quos
in predicta civitate solum possunt testificari ex
statuto Notarij de numero eiusdem civitatis,
quod vulgo de caxa dicunt (de quibus 7. lib. cap.
... latius dicelimus.) ut constat ex predicto
foro porquanto est mui justo in xo. aum quesiu
contractos. ~~2am. [illegible]~~
~~[illegible] deputatis [illegible], quos in fi. sui~~
quos insuper tenet continuare in registro,
et in publica forma extractos deputatos
tradere, mediante actu publico, quod si non fecerit salarium amittit,
et si receptum habuerit ab eo repetitur privile-
giate firma non obstante juxta dispositio-
nem eiusdem fori porquanto in fi. 2am testi-
ficandi etiam seu actitandi omnes processus qui
coram deputatis ~~[illegible]~~ ferunt. quos in fi. sui
officij antequam recipiat medietatem sui sa-
laris tenet traddere notario seu scribe prin-
cipali de quo s. nu. 8. ~~mediante~~ 1564 etiam actu pu-
blico in registro communi deponendo, ne alias
deficiente ~~[illegible]~~ persona que tene-
at de predictis processibus rationem exhi-
bere illi amittant in partium et regni preiu-

·A·
Et ad testificandum omnes et quoscumque actus, et
presentandi quascumque literas, compellitur sub pena
officij regni, regis, et cuiuscumque universitatis etc.
ut in for. unico tto que el noto de diput. etc. anno
1564 fol. 213. col. 4

ditiũ, ut sepius cõtigisse afirmat. ~~[illegible]~~ for. por
experientia. 3. illo tt.º delos not. y scriptu.
dela diput. d. pag. 39. col. 1. proq̃ly et la-
loribus, sicut ceteri suũ habet stipendiũ
ex regni generalitatibus ꝑstandũ, et ultra
illud, habet etiã salariũ ꝑ iuribus testificã-
di actus et actitandi ꝑcessus à partibus quarũ
instrumenta fieri ~~[illegible]~~ soluendũ. id q̃ taxã-
dũ est à deputatis et in publicũ registrum
seu arancel scribendũ, ne amplius quam ta-
xatũ est exigãt notarij vel recipiant ut
in for. por q̃ntos se entiende. 2. ed. tt.º de
los notarios y scripturas. d. pag. 38. d. col. 4.
9.m ~~[illegible]~~ et ultimũ locũ ~~[illegible]~~ habent de-
putatorũ portarij qui nudi ministri seu ex-
cutores mandatorũ et ꝓuissionũ deputatorũ
sunt. ~~[illegible]~~ nec in seculant vel extrahunt
sed a deputatis, vel à curia generali creãt.
habent q̃ offiũ perpetuũ nisi ex demeritis
vel alijs ꝓuent. ut constat ex. for. nico.
delos porteros delos diputados. edito anno.
1585. fol. 11. col. 1. et for. nico. delos port.
dela diput. anno 1592 condito. pag. 38. col. 3.
erantque olim nu. 6. duo s.t ordinarij et 4.r
extraordinarij ut colligit. ex d. for. nico. 1. d. fili tt.º aug.
de salar. anno 1564. fol. 214. col. 2. d. for. nico.
delos porteros eg.ª anno 1585. et expresse in
d. for. nico. delos port. dela diput. anno.
1592. v. antiquo numero duo adijciunt. ut
sint personas 8.to quorũ offiũ est exe-
quide-

qui deputatorum provisiones et mandata ut 3. dicitur habentque salaria ex generalitatibus et solvenda ut in eadem for. unico anno 1592. d. pag. 38. d. col. 3. &c.

Caput. 22. de penis deputatorum regni aragonum in offo. delinquentium. &c.
et de fine officij eorumdem.

1. Quia metu pene audaces in delinquendo coercentur ut dicit forus unicus. tit. vieda. 7 prohi. de vesti. anno 1553. edito. fol. 195. col. 3. in 8. et porque poco aprovecharia fol. 197. col. 2. in fi. quod quidem magis in judicibus et publicis jurisdictionis officiis necessarium est quam in privatis personis, quia isti in officijs delinquendo communi reipublicae statui principaliter offendunt, et singulis de republica injuriam et damnum inferunt ideoque contra judices et officiales jurisdictionem exercentes vel exequentes, qui in ~~officijs~~ suis officijs vel contra forum legumque dispositionem aut alias deliquerint gravissime pene aliis de foris et legibus statute sunt quarum metu ab huiusmodi ~~delictis~~ se abstineant delictis, et omnimodam rectitudinem in administranda justitia querant atque observent ut 7. latius de singulis judicibus et officiis agentes in lib. ... c. ... dicemus.

2. Impresenti autem de penis deputatorum in offo. delinquentium sumus dumtaxat dicturi igitur deputati delinquentes in administrando deputationis offo. ~~[illegible]~~ incurrunt ~~penas~~ officium delinquentium, ut probat tex. in for. unico. 8. e. no res-

menos. de offo. regentis offu. gub. fol. 20. col. 1. for. in
otrosi de voluntad. ffinale de offo. deput. fol. 26. col.
3. for. mico. in p.o so cargo del Juramento. tto. for-
ma de la Juicion del ~~[illegible]~~ censales del gene. anno.
1564. condito. fol. 213. col. 3. et in for. mico. tto.
que los diputad del reino no puedan hacer conuo-
edito anno. 1592. pag. 21. col. 2. ~~[illegible]~~
vocet moli. d. fol. 95. col. 4. in xbo. deputati in p.o Bardaxi. in d. for.
(Que autem sunt officialium delinquentium pene
mico. nu. 6. de offo. ~~[illegible]~~ reg. offu. gub. fol. 88. col. 4. in d. for. fil.
7. d. lib. . c. . dicebat) Rursus in si deliqu-
de offo. deput. nu. 1. fol. 138. col. 1. et 2.
rint in casu de quo in d. for. mico. que los diput. del
reino, no pued hazer conuoca. Incurrunt non so-
lum penas officialium delinquentium, sed etiam facien-
tium illicitas congregationes (que quales sint etiam
dicetur. 7. lib. . c. . nu. .) ut in d. for. dito.
et latius. 5. c. 14. nu. 2. ~~[illegible]~~
~~deputati delinquentes incurrunt, [illegible]~~
~~[illegible]~~
Tamen 4. predicte pene indistincte non procedunt 3.
quando omnes deputatos, nam prelati ceterique ecclesie
pro Brachio ecclesie deputati, etiam si quantumuis
grauissime delinquant, ~~[illegible]~~ puniri non possunt
huiusmodi penis, sed duntaxat pecunie officiis, vel
~~[illegible]~~ occupatione quoque temporalitatum tam proprios
bonos quam redditum beneficiorum suorum donec illa
possidebunt. ut disponit d. for. mico. in d. 6. enores-
menos. p.o empero de offo. regent. offu. guber.
d. fol. 20. d. col. 1. et 6. bardaxi. d. nu. 6. d. fol.
88. d. col. 4. et mol. in d. fol. 95. d. col. 4. in p.o idem bard. in for. mico. ~~[illegible]~~ et ratio est quia in-
dex secularis non potest alias clericum punire rationem
clerica

4.

5.

et per singulares personas in predicto casu accusari posse ex forma ex foris supra elegatis, cum casus ille efficiat deputatos delinquentes in offo. contra forum. Oportet autem quocumque casu accusantes deputatos advertere an sit casus quo deputati rae officij facere vel non facere teneant, et non requisiti, an vero non nisi requisiti, quia 1.o casu quocumque modo fecerint contra dispositionem fori accusari possent. 2.o vero non nisi requisiti non fecerit quia si non requisiti (casu quo requirebant) non faciunt, nihil contra forum facere videntur cum foris id facere illis nisi requisitis non percipiat ut notavi supra c. 14. nu. 11. ad marg. sub. lit. B. Visso. F. per quos accusari possint deputati ut delinquentes in offo. sequitur videndum coram quibus sunt accusandi. et credit dicendum accusari posse deputatos solum coram Justa. aragonum vel eius locumtenentibus. ut expresse constat ex d. mico. d. §. e nos y menos de offo. regentis offum. guber. d. fol. 20. d. col. 1. d. fo. fil. de offo. deput. d. fol. 26. d. col. 3. et ex d. foro mico. que los diput no pued. hacer conuo, anno 1592. in d. p.o sopena de ser accusados. d. pag. 21. d. col. 2. et 5. in d. c. 14. d. nu. 2. Et predicta accusatio fit ad expensas regni. ex eod. for. fil. de offo. de offo. deput. quasi ipsimet deputati accusati ministrare tenentur sub pena privationis officij et inhabilitationis ad illud ceteraque regni officia in perpetuum obtinenda ut dit in illo foro. in vers.o las quales los diputados. Semel igitur accusati

B.
nisi accusent quia noluerint ministrare expensas ad persequendas accusationes contra offles frangentes foros. quia tunc et accusari possunt coram dno rege locumtenente gli, primogenito, regente offum. guber. vel et coram Justa. arago. ut in for. 1. §. esi los diputados. de accusati contra offles. fol. 158. col. 2. in fe. docet Port. 3. p. §. Justa. aragonum. nu. 5. pag. 255. col. 1.

7. Lati deputati. ff. tenent personaliter comparere ex
citatione per iust.ᵃ aragonum facta. exceptis ecclesiis
deputatis, qui per procuratorem comparere ad
predictas causas possunt ut dicit dictus forus.
[illegible] ... quaeremus.
Pero et l. Bardaxi d. nu. 6. et ratio est quia licet
prelati ecclesiae ceterique clerici ratione temporalita-
tis sub sint regie ac seculari iurisdictioni ut 5. lib. cap. nu. dilecti
in criminalibus in quibus regulariter procurator non
admittitur ut 5. lib. cap. illi per procuratorem
comparere possunt iuxta dispositionem tex. in foro.
unico tit. quod prelati in causa criminali eg.ᵃ fol. 4.
col. 1. et l. Bardaxi nu. 2. fol. 19. col. 1. quod eis propter reverentiam sacerdotalis
seu ecclesiae dignitatis indulgitur ne cogantur stare
ut rei et subditi coram seculari iudice. Atque ita
per se vel per procuratorem legitimum deputatis com-
parentibus, vel ex contumacia absentibus accusatio
5. recipitur et iuxta merita causae condemnantur vel
8 absolvuntur. Si autem deputati ff. nihil delinquant
digni sunt premio atque honore ideoque pro laboribus
in officio habitis salarium ex regni generalita-
tibus recipiunt ut 5. in c. 18. nu. 6. dictum est. finiuntur
que eorum officium elapso anno post extractionem
atque ita est officium annale singulisque annis ex-
trahendum. ac proinde edicta, prohibitiones, concessio-
nes ceteraque deputatorum decreta annalia sunt, sicut
et praetorum, extinctaque per annum officio extinguuntur nisi
per sequentes ac novos deputatos renoventur.
ut notavi supra c. 16. nu. 10. in fi. ad marg. sub lit. B.

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ n. v. incipit disputari

Caput 23. de foris seu legibus regni aragonum, et in primis de eorum ~~[illegible]~~ denominatione.

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

Et quod fori aragonum sint aequissimi a viris doctissimis laudati aleganis quos congerit villar in sua apologia pro regno contra quendam detractorem illorum. l. vi.

Sit quare fori aragonum dicantur.

Cum in superioribus ~~[illegible]~~ propositum 1.
sit de regimine regni aragonum per quatuor stamenta in c. 10. et in sequentibus late disputeque dixerimus de off. deputatorum seu ~~[illegible]~~ procuratorum stamentorum, quod ad ipsum regimen regni ~~[illegible]~~ principalissimum est, ad eiusdem quoque generalitatis administrandas omnino necessarium. Ideo successive sequitur dicendum de foris seu legibus regni per quas totum ipsum regnum gubernatur et regitur, et in quibus perfectissimus reipublicae status continetur, quae etiam ab ipsis 4.or stamentis et de eorum consensu simul et a domino Rege ferunt. ut 7. in c. [illegible] statim videlimus. De foris igitur 2.
regni aragonum dicturo visum est aliquem per maiori rei intelligentia permittere quasi tractatus praeludia. Et 1.o unde fori dicantur ad quod sciendum est, nomen istud forum seu fores ~~[illegible]~~ multiplicem extra nostrum propositum significationem, ut ex Ambrosii, et utriusque iuris, aliorumque dictionariis de illo verbo plura congerentibus apparet, et per glam. et dd. in rubrica extra de for. compet. quibus omissis quantum ad nostrum attinet institutum forum in genere neutro sig.

terri-

territoriū Judicis intra cuius fines terrendi et Jus
dicendi potestatem habet. ex lege. pupilus 239. d. te-
rritoriū ff. de pbor. sig. c. ones bassilice. 10. 16. q. 7. ex-
tra quod territoriū Judex nullam habet Jurisdē
Juxta l. filem. ff. de Jurisdē. oniū Judi. c. 2. de
consti. lib. 6. et per felinū in rubrica nu. 1. p.
2m. fundamētū. extra de foro compet. ex baldo in
l. licet. 24. in 2. colūna p.o Juxta hoc quaerit. c.
3 de percurat. Forus vero in genere masculi-
no est exercendarū litiū locus. forensibus acti-
onibus deputatus. ex c. forus. 10. de pbor. sig. et dit.
2 forus a fando participiū pbi fari qd participiū
sig. ē quod Justū est, eiq. oppositū ~~[illegible]~~
Infandū et nefandū, ut explicat ambrosius
in suo dictionario. pbo. faris et pbo. fandus.
pbum autem faris, a, fero deductū est ex eodem
ambrosio in d. pbo. faris. Indeq. forus seu forum a
fando dit. ut in d. c. forus, deducit q. a ferendo,
quia homines fert in Juditiū ut dicit panor.
in. rub. de for. compet. vel q. in eo loco ū. Jus
exercet Justa loqui debent, Justeq. ferri sentē
unicuiq. tribuendo quod suum est secūdū Justū ut
colligit ex vera huius vocis sig. desumpta ab
effectu seu exercicio eius quod fit in tali loco. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ut in lege. penultima ff. de Jt. et Jl. 10. alia sig. licet alias tex.
in d. c. for. 10. extra de pbor. sig. doceat forum
a foroneo rege dictum. qui primus grecis leges
quae omnia licet olim ex patos antiquo forista plat. moli. fol. 157. col. 4. p.o fori aragonū quare appellati eg.
dedit, ut refert. tex. in c. moises dist. 7a. ex quibus
4 apparet verissima huius pbi sig. qd. forus seu
forum sig. cui vere significationi adaptat

et sensu accipienda sunt Jura in c. 1. c. 2. c. si diligenti. 12. c. significasti. 18. c. fil. eod. tit. de foro compet. et in c. cum ep. 7. de extra. de offo. ordi. lib. 6. 2° q. verbum foris seu forum propria sua sig. prout subiecta mat. patit. comprehendit omnia Jurisdictionalia ut in d. l. pupillus 239. d. 6. Territorium. ff. de verbor. sig. d. c. cum ep. 7. de offo. ordinarij in 6. ut per dd. l. et per panor. in d. rubr. de for. compet. nu. 2. in fe. 3° q. apud

7. Romanos receptissimum fuit. ff. pretoriam Jurisdictionem forum pretorium appellari, ut per dictam sig. approbantes referunt Antonius correa ad ordinationes Lusitanas in pro. nu. 10. egidius bosius in prxi. de for. compet. in initio et nu. 73. Julius clarus in prxi. q. 31. et in eisdem terminis colar. in practicis c. 10. nu. 3. Roland. cons. 4. vol. 1. et cons. 26. vol. 2. et Joannes Bapasinius in prxi. in pro. cum alijs. Unde tam clarissime apparet quare aragonensium leges fori nuncupent.

8. Siquidem fori ff. dicunt quasi Jurisdictiones. q. leges et statuta fieri curisdo. est in genere. ut s. nu. 5. sive Jurisdi. effectus generius et principalis, itaque effectus pro causa ~~[illegible]~~ accipimus quando leges vel statuta, foros seu Jurisdictiones appellamus. atque ideo idem est dicere, fori aragonum, atque leges, seu statuta, vel Jurisdictiones regni aragonum. quod si Cato (quem refert molinus d. fol. 157. d. col. 4. in d. pro. fori aragonum quare appellati) attendamus dicenti idem esse forum

qd iudiciū sive rationem, supradicta confir-
mavimus. Nam leges ratione naturali consistunt,
neq; a rat. deviantes leges, sed corruptelle
dicunt. Iuxta qd maxime foris nris convenit
xli. forus, sig. siqdē pro omnibus legibus quibus hodie
gentes utuntur, absq; alicuius reipublice in-
iuria, rāe et equitate fori nri nituntur ut in
sequentibus apparebit. Quibus ita absolutis .9.
dicendū sequitur quare non solū fori, sed fori ali-
quando suprarbienses, aliquando Iaccenses, et
aliquando aragonū dicantur. Dicuntur igitur su-
prarbienses fori sumpta denominatione a suprar-
biensi provincia quam principaliter aragonenses in-
colebant dum primos suos et antiquissimos foros
ante quam regem eligerent ad sui gubernatio-
nem condiderunt ut diximus supra in c. 1. nu.
9. Iaccenses autem seu Iaccę fori appellati sunt
a nomine Iaccensis civitatis, nam cū Iacca
civitas de manibus infidelium ab aragonensibus libera-
ret. In eaque illis temporibus regia sedes collocaret
et 6. leges seu fori ulterius conderent
ab ipsa civitate fuerunt denominati ut s. etiam
diximus in c. 8. nu. 3. Sicut etiam nostris tempori-
bus dicimus foros oscę, Calatajubij, Tirasonę,
darocę, Turolij, montissoni, alagonij, alcagni-
cij, eos qui in predictis locis conditi sunt, ge-
neraliter autem fori aragonū dicuntur quia omnes
ubique condantur, ab ipso regno sive ab ipsis ara-
gonensi.

gonensibus ad regimen et gubernamen eorundem condunt.

Caput. 24. De origine et Definitione fororum Regni Aragonum.

·oto·

1. Visso unde fori dicant. sequitur videre unde sumpserint originem quod quidem facile datur intelligi ex his que s. retulimus in c. 1.° huius libri per totum, et maxime in nu.° 9. nam cum aragonenses rempublicam suam liberam atque immunem haberent a cuiusvis principis iurisdictione ut s. per totum capitulum 2.m probabimus, et per consequens propria regni iurisdictio in populo ipso constitisset ut etiam de populo Romano diximus in eodem c. 2. nu. 23. tanquam domini propriae iurisdictionis potuerunt ad sui regimen iura forosque condere, quod in c. precedenti nu. 5.° in fine et nu. 6. in p.° dictum est, condere leges est maximus et principalis effectus iurisdictionis, ideo que predicti aragonenses nullum regem vel principem superiorem habentes, ac propria utentes iurisdictione foros suos prius suprarbi, deinde iaceae condiderunt. ut refert in prefatione fororum aragonum.

2. in p.° Unde sic dubio, consequitur in aragonia leges regibus antiquiores esse, priusque illas conditas, quam reges electos. ut dicitur in d. prefatione in x.° de manera que. ib. de manera que en Aragon primero hovo leyes, que Reyes: con las quales aun despues de elegido de entre ellos rei, vivieron. Ex quibus etiam xlis apparet preditos antiquos aragonensium foros ante

ad dividendam materiam huius capituli et sequentis optimo ordine per 4.or genera causarum. vide. 7. in eodem c. sequenti nu. 1.° 50.

regis electem conditos, post electionem et re-
gis viguisse atque vigere nec per illam revo-
catos aut sublatos fuisse ut infra in c. sequenti
nu. . statim dicam. quequidem fororum aragonum
~~[illegible]~~ origo et antiquitas regnum ipsum illustrat,
ingentique honore affectum decorat. Explicatis
igitur ethimologia, et origine fororum regni 3.
aragonum consequenter sequitur explicare eorundem de-
finitionem sive propriam essentiam. atque ita queri-
mus quid sint fori aragonum, an sint leges,
an constitutiones, an statuta, an vero jus
commune, an municipale, cum hec omnia inter
se differant spe. ut per Bart. et Id. in tomis
populi 9. ff. de j. et j. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
Cuius rei resolutio difficilis reddit ex eo quod
fori aragonum ut ex ipsis foris pluribus in locis
et ex foristis nostris apparet, variis nominibus
de quibus supra nuncupantur. nam 1°. leges dicuntur
In prohemio curiarum quas dominus rex Joannes
II celebrabit in villa montisoni. anno 1390. in
p°. b. gloriose nostre celsitudinis mansuetudo
ad dispositionem legum quas sub fororum vocabu-
lo perstringimus, aciem mentis attente dirigit
etc. ex quo foros aragonum leges dici probat mol.
in p. 60. forus. fol. 155. col. 4. x°. fori aragonum dicuntur
leges. et fol. 156. col. 1. in fi principis 2°. fori dicuntur 4
et part. 2. p. 8. forus. nu. 13. pag. 733. col. 2.

Constituti

Constitutiones atq; capitula Curiæ regni Valentiæ edita anno 1700. & statuimus easdem constitutiones nisi per generales Cortes Regni Valentiæ revocari

1 et infra. Nicolaus 2. de Vniv. in abrogatos. fol. 6. col. 2. in 6. item moli. d. fol. 486. d. col. 1. in fi. n. 3. Statuta Regni Valentiæ Regij Indulti 2di edita anno 1307. & etiam Privilegia ejusdem Regni statuimus perpetua et firma esse.

Et quia fol. nico. de quod Regni Regni voluntate et consensu ejus possit facere statuta seu fueros et ordinationes, et ipsa statuta ejus &c. quod Regni Regni possit facere in curia ejus fol. 6. col. 3. foro. statutum fili. ibi statutum seu foro ejus de comis. et regni. fol. 29. col. 3. for. nico. in fi. 6. et omnes qui alias et religiosi firmarunt hujusmodi statuta. et 6. omnes barones ejus juramento hoc statuto perpetuo observare, fol. 186 col. 3. et ch in for. nico. de secunda confirmat. no est in p. 6. attendendum ejus. quod statuta quæ sunt facta ejus fol. 172. col. 2. et in 6. et hoc dictum statutum ejus. ed fol. col. 3. et tunc in d. for. nos Jacobus nico. de Vniv. in abrogatos. fol. 11. col. 2. in fi. 6. per nostrum ejus. domini regis Jacobi ordinationes, et ejus statuta et fueros nostros. ejus. et 6. et quod statuta et foris dicti regni observent. et in. 6. in civ. eisdem fori. 6. in p. et quod nullum delictum Vrgent in gratia dicta constit. domini regis Caroli animi, quam in alijs statutis et foris, quia fuerunt abrogata in 6. ejus dict. fol. 11. col. 3. et ch in ejus. et. l. quod fiat relatum fieri contra statuta edita. ed. fol. 11. col. 4. et in p. hoc autem. cujus de 6. ejus. l. hoc autem salubriter statuit ejus. fol. 12. col. 1. in p. et ejus idem asserit nol. d. fol. 185. col. 4. p. fori aragonum dicit. statuta ejus. et Cort. 2. p. 8. for. nu. 8. pag. 732. col. 2. Bardaxi de for. nico. quod Regni possit facere ejus nu. 6. fol. 23. col. 3.

statuimus quamcumque pecuniam. 6. nec sub illa ejus constitutionis nisi fiant aliqua fieri ejus. ed. fol. 6. col. 3. et in 6. si vero aliqs tabellio. 6. vel contra ejus tales constitutiones nisi aliqs attentaverit ejus. ed fol. col. 4. et 6. quoniam ad ejus dicta negotia hanc constitutionem extendimus fol. 6. col. 1. in p. et in for. nos Jacobus nico. de Vniv. in abrogatos fol. 11. col. 2. in fi. in 6. et quod nullum delictum. 6. tam in dicta constitut. domini regis Jacobi animi ejus. ed fol. col. 3.

Iustandi cōne ff. foros nostros appellant mol. 6.
d. fol. 156 d. col. 1. in p.° et port. d. 2. p. d. o. fo-
rus nu. 13 pag. 733 col. 2. quamuis cōmunit
ab aliis municipalia iura appellent. Ex
quibus ut s. dixi difficilis reddi videt huius artis
resolutio. Pro qua tu re facilius componenda
(omissa lege naturali ~~[illegible]~~ diuina, et canonica)
aduertendum est qd hoc verbum lex sumit in dupli-
cem significationem vt. in generica et specificam,
Lex autem in genere definit ut sit sanctio siue
constitutio ~~[illegible]~~ cōmunis, iusta atque honesta pre-
cipiens ac prohibens contraria quam definitionem
legis colligo ex l. 1. et 2. ff. de legibus c. lex est 4.°
dist. 1.ª c. erit autem lex 3.° dist. 4.ª c. si ecclia 43.
23. q. 4 gla. in d. c. lex est. et gla. 1.ª in 6. constat. 76.°
lex. Institut. de iure nat. genti. et ciui. v. xp̄tophanus
porcius. nu. primo. dicit sanctio siue constitu-
tio q.ª sancit siue constituit, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ dicit cōmunis q.ª lex non debet
esse particularis quoad singulares personas, sed
quoad omnes que sunt illius prouincie, ciuitatis,
vel loci v. lex ipsa condit. dicit iuuens iusta
atque honesta etc.ª q.ª intentio legis est do-
cere et percipere recte bene que viuere, non
n. recte viuit per vitia, sed per iustitiam,
ceteras que virtutes. Rursus lex in genere
sumpta plures spes continet. Et 1.° continet
legem scriptam, et legem non scriptam, lex
non scripta dicit consuetudo, consuetudo
autem est ~~[illegible]~~ ius siue lex moribus aproba-
ta ut

A.
hic notare pōt, qd lex debet esse fidelis quoad omnes, sic
n. legalis homo dit indē quod fidelis homo ut 5. lib. c.
nu. . b. vide.

P.
Sequens subdiuisio intelligit de lege positiua ciuili.
unde. ff. poteris adnotare breuiter de diuisione legis in
naturalem, diuinam, et canonicam que est
ciuilis ecclia.

ta. ut docuit tex. in lege. de qlb. 30. ff. de legib. §. ex nõ
scripto Insti. de Jt. nat. e. consuetudo. 6. dist. 1ª
consuetudines antẽ in vro regno observantie dicunt quasi leges
moribus duntaxat et consuetudine observate, in
qlb. principalissima aragonensium Juris pars conti-
net, et quamvis oper novem libros sint hodie
scripture mandate, tn ex eo non ut scripti
fori, sed ut consuetudines, alegant neq ex eo qd scripte
sunt maiorem authoritatẽ habent quã ante
quã scriberent habebant ut d. in p factione volu-
minis p dictas observantias ibi non atribuendo
illis maiorẽ authoritatem: quam ante editi-
onem dicti actus habebant. ergo qt solum fuerunt
scripte ut memorie mandarent non vo ut leges
8. scripte fierent. de nat. antẽ ff. consuetudi-
nis est ut in genere cũ lege conveniat ut sic sit
cõmunis Justa et honesta, nam singulares consue-
tudines, p scriptiones, n. non consuetudines sunt,
et consuetudines Injuste, et irrationali-
les, neq consuetudines, sed potius corruptelle di-
cunt. ut in c. 2. et l. gla xlo. consuetudinem ex-
10 tra de appella. cũ vulgatis Lex autem generica scripta
Inpluries et spes subdividit. s. in legem scriptã
specificã, plebiscitum. Senatusconsultum, princi-
pis placitum, seu constitutionem, pretor edicta,
et responsa prudentũ. de qlb omnibus loqt. tex.
in l. Jus civile. 7. ff. de Jt. et Je. et in d. §. constat. Instituti.
de Jur. nat. cũ aliis statim referendis. Et de hac lege
generica scripta est intelligendus tex. in d. c. lex. est. 4º

distincte, 1° quatenus legem definit, lex est constitu-
tio scripta. Quae definitio necess. ad legem scriptam 9
generica est referenda, nam aliqs etiam prin-
cipis constitutio, senatus consultum, caeteraeque species
legis scripte generice, constitutiones scripte
dici possunt, qua ones sunt constitutiones communes iuste et honeste et
ones scribunt, unde in genere cum lege scripta
generica conveniunt, tu diversimode a diver-
sisque personis ferunt atque ita licet in genere
conveniant, tu in specie saltem causae efficientis
diferunt, sicut et ipsa lex scripta in genere
sumpta convenit cum lege generalissima in
in genere seu in ratione formali quatenus
etiam est communis, iusta et honesta, difert tu
ab ea, specie quatenus illa in communi scripturam
non requirit ideoque etiam in consuetudine veri-
ficat ut s. nu. 7. ista vero omnino scripturam
requirit licet non ad eius substantiam (quae in consen-
su legislatoris consistit) tu ad eius probationem,
ut per alios doctissime docuit portius in d. §.
constat. d. x° lex. nu. 2. per totum. Unde
inter consuetudinem et legem scriptam essen- 10.
tialis diffa est quod in consuetudine tacitus
legislatoris adest consensus, at in lege
consensus expressus reperitur ut docet tex. in d. l. de quibus 30. ff. de legi.
at diffa acci-
dentalis consistit in eo quod consuetudo me-
morie duntaxat observantium mandatur lex
autem scribitur. Ex quibus infertur ratio quare
consuetudines seu observantiae nostri regni

ex eo quod

ex eo quod scripte sunt non habent maiorem autho-
ritatem quam habebant antequam scriberentur.
quia sicut scriptura non est de substantia legis, sed ad eius
prolationem duntaxat requirit. quoad substantiam
n. obs. nostri regni differunt a foris, quia ille tacito
populi consensu ex consuetudine vigent, isti
autem ex persona eiusdem populi voluntate conditi
sunt, quoad rationem vero accidentalem scripture nihil
differunt cum ~~[illegible]~~ et ~~ille~~ obs. ~~[illegible]~~ sit scripte
II. sicut et fori. Similiter etiam infert quod si lex
esset solemnis lata, non tamen scriberet, nihilo-
minus esset vera lex quia haberet substantialia,
licet accidentalia ex defectu scripture sibi
deficerent, ~~[illegible]~~ non ex defectu
accidentis non desinit esse substantia. licet deficiente
substantia non possint esse accidentia, quia
naturaliter loquendo accidentia sine subiecto
existere non possunt. Sicut e contrario per acci-
dentia substantia non tollitur ut patet in predictis
observantiis nostri regni quarum substantia per acci-
dens scripture non est sublata. Tandem infert
legem in genere generalissimo sumptam quate-
12 nus sic comprehendit consuetudinem, et legem
specificam habere pro ratione formali consensum
genericum legislatoris, communem iustum et honestum dividendum in consensum
tacitum et ex persona communem et iustum et honestum ut per se patet. Sed
II. his ~~[illegible]~~ omissis ad Crelem singularum specierum legis
scripte revertendo dico legem scriptam specifi-
cam esse ius illud quod populus senatorio ma-

gistratu interrogante (veluti consule) consti-
tuit. ut de populo romano probat lex. id.
6. constat d. xo lex est. Insti. de Ir. natuli.
Et generalit. in c. lex est. 2. dist. 2. pro cuius ex-
plicat. breviter est advertendum populum ro-
manum a sui pr. liberum et immunem a cuius
cumque principis jurisd. ~~fui~~ (sicut et aragonensis
populus) fuisse ideoque propriam jurisd. ha-
buisse, ~~ut dixi in c. 2 nu. 23.~~ cuius jurisd.
potestate leges condere potuit juxta notata 11
3. in c. 23. nu. 5. et 8. Data igitur potestate
requirebat populi legislatoris consensus comu-
nis justus et honestus. at quia ad hoc
interrogabat populus ut consentiret legi
condende, et quia singuli de populo per legem
conditam ad illius observationem obligabant
ideo etiam omnis populus congregabat, et con-
gregatus interrogabat ut omnes etiam con-
sentirent et sic ex proprio consensu obliga-
rent. que omnia in quocumque populo libe-
ro et immuni a principis jurisd. procedunt.
Ea autem lex scripta potest esse vel 12
universalis vel particularis, universa-
lis ut si a tota provincia habente jurisd.
et potestatem condendi leges fiat, ut in tota
etiam provincia servet. vel si a principe ha-
bente in se translatam jura condendi potesta-
tem lex quoad totum regnum generalis promul-
get.

get. talis n. lex universalis dit. q. universalit
ones de provincia seu de regno ligat et obligat. cum ex
generali omnium consensu producat. Particularis
ut si ab aliquo loco particulari fiat et tunc aut
est populus non recognoscens principem supe-
riorem, et talis populus habet alios populos
sibi subditos, (ut olim fuit populus romanus) quo
casu licet etiam quoad alios subditos populos legem facere
possit, si tamen sibi duntaxat facit lex partica-
laris est q. solum ad illum populum fit, quod idem
est in populo non recognoscente superiorem,
nec habente alios populos subditos q. tunc
semper lex a tali populo condita quoad illum dun-
taxat particularis est, cum non possit extendi ad
illos in quos Jurisdictionem non habet. aut est popu-
13. lus. ff. recognoscens principem superiorem, et
tunc talis populus potest dicere sibi legem par-
ticularem quoad ea duntaxat que Jurisdictioni uni-
versali principis non repugnant, et in quibus ipse
populus Jurisdictionem habet. huiusmodi n. leges ones
particulares dicuntur q. in particularibus populis
ferunt et in particularibus locis obligant, et ob-
servant. Tu quoad tales populos debent esse
communes leges id est ones de tali populo obligare
q. licet respectu aliorum populorum particulares
sint, tu respectu vicinorum populorum ubi ferunt de-
bent esse communes et generales, ut eis legis deffo.

sulst.ª atq nat. conveniat. Diffa. autē. ‡ inter .14
legem universalem et particularem magis nōe,
quāre consistit, nam in sulst.ª solū differunt
2.m magis et minus id est secundū maiorem
~~[illegible]~~ et minorē latitudinē potestatis legisla-
toris. quāvis diverso nōe nūcupent. nam
lex universalis seu generalis absolutē
lex dit, lex vero particularis propriē sta-
tutum appellat, licet generali vocabu-
lo et sig.ne lex dici possit, ^ sicut et lex statutū appellari, j. c. 36. nu.
que omnia ā nu. 12.
h. relata, singulari doctrina tradit Bartolus
in d. l. omnis populi. 9. ā nu. 1. latissime. ff. de
Just.ª et J.e ut eūdē bartolū ibi videntibus
apparebit. Rursus ‡ q.a populus in dupli. 15.
cem partem distribuit s.t in populū et plebē,
id est in patricios et senatores ex una parte,
et cives, et ~~[illegible]~~ plebeios ex alia juxta cōmu-
nem dist.ē tex. in d. §. constat. x.º plebs autē
Just. de J.e natuli. ideo etiā aliquando ā distinctis
partibus populi distincte leges ferebant. inde
ea que ā plebe ~~[illegible]~~ condita erat, appellabat
plebiscitū, solūq ā lege nōe et causa effi-
ciente differebat. ex l. 2. §. deinde cū esset
in civitate. ff. de origine Juris. d. §. constat.
in xl. plebescitū, ^ c. plebiscita 3.º dist.e 2.ª docet aulus gelius. lib. 10.
c. 20. et lib. 15. c. 27. Que autē ā populo
et plebe simul fert lex duntaxat nūcu-
pat. de eaq loqt. tex. in d. c. lex est. 2.º dist.e 2.ª

b. sim

16. b. simul cum plebibus etc. Deinde ff. quia aliquando (ut populo romano evenit) populus civium quoque numerus ita valde auget quod difficile sit in unum eum convocari, ideo certi viri constitui atque designari solent

18. qui a senectute et prudentia senatores dicunt, ut isti in condendis legibus vicem universi populi gerant, ipsasque ferant leges, quorum congregatio quia ab eisdem senatoribus nomen accipiens senatus dicitur ideo etiam leges illi condite senatus consulta dicuntur ex d. l. 2. §. deinde quia difficile ff. de origine iuris l. non ambigitur 8. ff. de legi. d. §. constat. x.o senatus consultum est. Inst. de iure natur. Differunt quoque etiam a lege scripta in communi nomine et causa efficiente duntaxat. etc.

17. Ulterius ff. si populus a principio liber postea principi se subiciat, in eumque transferat iurisdictionem et potestatem leges condendi, tam populus ipse leges ferre seu iura condere nequit, sed princeps vicem populi similiter gerens iura leges que condit prout etiam in populo romano contigit, qui lege regia lata in regem omnem transtulit iurisdictionem ut dicitur in d. l. 2. ff. de orig. iuris. Iuncta l. 1. ff. de constituti. principum. d. §. constat. x.o sed quod principi. Inst. de iure nat. c. constitutio 5. dicte 2.a unde quod principi placuit legis habet vigorem d. l. 1. ff. de consti. principum. l. d. x.o sed quod principi leges quoque que a principe condunt constitutiones appellantur. ex d. l. 1.a x.o he sunt. b. he sunt quas vulgo constitutiones appellamus. glus. similia xba ha-

B. D. L. O. L. D. Z.

bent. in d. x. sed quod principi. ideoque principum edicta con-
stitutiones dicit tex. in d. c. c. const. 5. dist. 2.
atque similiter constat nomine et causa duntaxat
effectiva a lege in communi sumpta distingui. Ideoque
predictas constitutiones leges esse affirmat tex. in 18
d. l. 2. et in d. q. sed quod principi. l. quod cum igitur
Imperator statuit etiam legem esse constat etiam sed
videntur obstare predicta iura quatenus asserunt
~~legis sive vigore~~ principum constitutiones legis
sive vigore quod leges non sunt sed legis vis obti-
nent. quod et verius esse existimo ex eo quia lex a po-
pulo condita communi omnium consensu fertur, ideoque
maiori equitate niti credendum est, quam ea
que ex sola principis voluntate procedit
nam legis equitas et iustitia melius queritur per
plures qui condende legis obligatione ad illius obser-
vationem adstriguntur quam per solum principem
legisque observatione solutum. ut in lege principis 30. ff.
de legibus et in o. fil. in fi. Insti. quibus mod. test. in-
firmant. ideoque non ita veram legem aut saltem 19
minus perfectam existimo principis constitutionem
quam eam que a populo de communi ipsius consen-
su fertur quia in principis constitutionibus licet adsit
legislatoris consensus, non tamen concurrit sub-
ditorum voluntas, quamvis illa non repugnet, cum
nec repugnare possit, in populi
autem

autem legibus et legislatoris et subditorum consensus reperitur cum idem populus sit subditus atque legislator. Unde recte desumitur interpretatio praedictorum iurium asserentium principum constitutiones leges esse, cum prius dixerint legis duntaxat habere vigorem, ad denotandum ~~[illegible]~~ constitutiones principum habere vigorem legis id est authoritatem quae obligant et adstringunt subditos ad sui observationem ut vere populi leges, ideoque leges esse affirmant quoad authoritatem duntaxat, id quod denotat plurimum vigor non vero quoad alia, quia ~~[illegible]~~ alias perfectiores sunt populi leges quam principum constitutiones atque ita plura illa leges esse declaranda sunt quoad vigorem seu authoritatem

unde ut aliqua sit vera lex non solum debet emanare de consilio peritorum et sapientum, sed etiam de consensu populi. ut dicit Bardaxi. in d. for. nico. tit. quod dominus rex possit facere in curia statuta. nu. 2. fol. 22. col. 4

20. Denique quia Praetores aliquando ex populi principisque authoritate sibi concessa decreta quaedam ad executionem sui officii faciebant quae pro legibus observabantur ideo etiam illa, ut species legis sub eiusdem genere continentur lege ius autem civile 7. §. Iusperitorum ff. de Iust. et Iur. et d. §. constat. 10. praetorum quoque edicta de Iust. nativit. Quaeta temporalia erant sicut et officium nam finito officio extinguebantur, erantque a novo praetore renovanda ut notavimus 5. in c. 16. nu. 10. in fine ad margi. sub lit. B. et ratio est quia limitata ad tempus iurisdictio limitatum debet producere effectum constitutionis ut 7. lib. ... cap. ... dicebit.

Tandem quia ¶ aliquando etiam leges seu latas ne- 21
cesse erat interpretari, ideo a principe quidam
erant iurisconsulti designati habentes ab eodem
principe potestatem de iure interrogati respon-
dendi, legesque interpretandi, et iura per in-
terpretationem condendi, unde ab eorum respon-
sis et interpretationibus, sicut neque a ~~legibus~~ ipsis legibus
recedere licebat l. 2. §. fin. ff. de origine iuris.
§. constat x° responsa prudentum. de V. nat.
c. responsa 6. dist. 2ª. Ult.° ¶ pro nostra 22
sti declaratione advertendum est diversas orbis
provincias diversa habuisse iura, Romanam
tamen rempublicam que mundi principatum obti-
nuit in legibus condendis maxime excelluisse,
in eaque civilia iura felici propagatione vi-
guisse, atque ab eadem veluti a limpidissimo fon-
te orta in plures alias respublicas Ro-
mane subditas extensa observataque fuisse
unde Romanorum ius commune ferri ab omnibus est appe-
latum quia ab omnibus etiam romano imperio subditis
observabatur, adeo ut per ius civile proprio
nomine non expresso quasi per excellentiam ius
commune romanorum intelligatur ut clare do-
cet tex. in §. sed ius quidem civile. Insti. de iure
natur. Inde quoque ¶ etiam effectum est quod iura 23
propria aliarum provinciarum sive civitatum

a ro-

a Romanorum Iuribus distincta, respectu Iuris Romani leges particulares,
seu statuta aut municipalia Iura dicebantur.
quia sunt in illis particularibus provinciis, civitatibus,
seu municipiis duntaxat servavantur. ita
respectu earundem civitatum seu provinciarum in quibus
condita sunt et observantur communia Iura di-
ci possunt ex his que supra diximus nu. 13. et
7. statim dicemus. omnes tamen legis species de quibus supra mentio-
nem fecimus si generali vocabulo latoque sig. no-
minentur leges dici possunt, si autem speciali nomine
stricto significatu accipiantur ut supra sunt
24. nominanda. Ex quibus omnibus que a nu. 6. ~~[illegible]~~ dixi-
mus facile dissolvitur nostrarum clareque
cognoscitur quid sit fori regni arago-
num. Sunt enim aragonensium leges, et ita perfecti-
sime, quod nulla alia sub maiori ratione formali
legis constitui possit. quod autem vere sint leges
probatur nam lex est Ius ex populi consensu
latum ut 5. nu. 11. sed aragonum fori et universi
regni consensu ferunt, ergo ut 7. in c. sequenti dicit,
25. ergo sunt vere leges. imo leges omnium aliarum perfecti-
sime ceteris omnibus excellentia proponende commora-
tis etiam inter alias populi romani legibus eiusdemque prin-
cipum constitutionibus, quod a pertissime probo. nam lex
a solo populo fit. ut 5. d. nu. 11. et nu. 18. constitutio
autem a solo principe. ut nu. 17. que vera lex non est
sed vim et authoritatem legis obtinet ut in d. nu. 18.
at aragonum fori seu leges a populo et principe
simul fiunt, ideoque et legis, et constitutiones

perfectionem habentes nullo defectu laborant,
dicit Joannes a costa in orat. ad scholia portoles et
ut ex eadem ratione ~~[illegible]~~ octo viri deputati
regni amplissimi, testes in hac re authoritate
supremi in dedicatorio novi fororum volu-
minis ad principem philippum his verbis ex-
tollunt inquiunt. n. inter alias leges ab
hominibus latas, princeps sapientissime, sa-
cri aragonum fori omnis equitatis ac justitiae
compendium, a tua celsitudine tuisque maioribus
de totius regni voluntate conditi et assen-
su, feri soli, aut certe cum paucis legum
appellatione censendi sunt, ac ceteris le-
gibus anteponendi. Nam ad solius princi-
pis voluntatem promulgate constitutio-
nes, placita et sanctiones, non leges esse,
sed legis vigorem habere dicunt. Aragonensi-
um vero fori et a principe de populi, reg-
nique communi voluntate ferunt: et ab in-
scientibus clarum juris lumen obnubilantibus
liberi sunt, tersi et emuncti. hactenus
octo viri gravissimi. Atque ita apparet quaest. 25
fori aragonum leges dicantur in juribus relatis. s.
nu. 3. 4°. nam 1°. et per mol. et portoles b. alega-
tos. Tamen quia respectu juris communis Roma-
norum imperatorum. leges particulares sunt juxta
s. d. nu. 12. 13. et 23. quia non omnibus sed aragonensibus
duntaxat sunt communes, et particulares leges propie di-
cuntur statuta. ut s. nu. 14. et d. nu. 23. ideo statuta
etiam fori aragonum appellari possunt, prout appe-
lant.

[illegible] in Iuribus allegatis [illegible] nu. 5 et [illegible] Port.
b. relletos. Rursus et constitutiones dici possunt
[illegible] quatenus a [illegible] de consensu regni
ferunt ut [illegible] nu. 24. et ita intelligenda sunt
Iura que predictos foros constitutiones appe-
llant, ut [illegible] retullimus. nu. 4. Denique habito
respectu ad Iuris cōne [illegible] particulares
leges, statuta, seu Iura municipalia arago-
1. nensium possunt nominari Iuxta notata supra
ex ead. nu. 13. 22. et 23. facta tamen relatione
ad ipsum aragonum regnum, Iuris cōne aragonensium
dici debent. ex d. nu. 23. ut ex mol. d. fol. 156. d.
col. 1. in p°. concludit Portoles in d. 8. forus nu.
26. 13. pag. 733. col. 2. (additio ad Part. in l. omnes populi 9. in p°. lit. a. ff. de Iu. et Iu.) Unde fit quod si statutum
alicuius civitatis huius regni disponat cassum omni-
ssum ab eodem statuto decidendum esse per Iuris cōne,
[illegible] erit recurrendum ad dispositionem fori eius-
dem Regni, non vero ad decisionem Iuris cōnis Roma-
norum, quia per Iuris cōne in nostro Regno fori nostri intelligunt
cum ipsi sint Iura aragonensibus [illegible] ex multis a se relatis resol-
vit Port. in d. 8. forus nu. 14. pag. 734. columna 1.
quamvis plures sint et doctores contrarium asserentes,
5. quos refert idem Portoles ibidem nu. 15. et [illegible] in
c. 36. nu. 15. Tatius dicebat. [illegible]
[illegible]
consensu [illegible] contrarium [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Caput 25. De causa efficienti et fili fororum regni aragonum.

In precedenti capitulo actum est de causa formali, et materiali, fororum regni aragonum, 1.
sed de consensu legislatoris qui est de forma substantiali legis, et de voluntate subditorum que pertinet ad causam materialem, nam subditi sunt veluti materia in qua forma legis imprimitur.

[illegible]

Agendum est igitur in hoc capite de causa efficienti et fili, id est per quos et ad quod fori aragonum fiant. [illegible] fori igitur regni aragonum ante regis electionem fiebant ab ipso regno seu aragonensi populo ut s. in c. 23. nu. 9. [illegible] et in c. 24. nu. 1. et 2. dictum est, Rege autem electo 2.
[illegible] parum dissimile fori conduntur. nam quamvis dominus Rex solus habeat authoritatem foros iura que condendi, in hoc de consensu totius regni universique aragonensis populi facere debet, ita ut dominus Rex (salva sua clementia) sine curia generali [illegible] aragonensium, leges aliquas seu foros facere non possit, sicut neque aragonenses sine domino rege ut probat specialiter tex. in foro

vico

~~unico. tit. quod dominus rex possit facere in curia statuta etc.~~
fol. 6. col. 3. et l. Bardaxi nu. 1. fol. 22. col. 3. et nu.
1 et in fo. unico. tit. privilegiorum nu. 22. fol. 30. col. 4. in fi.
3. fol. 23. col. 1. et mol. fol. 157. col. 2. x°. foros in aragonia.
et fol. 292. col. 1. x°. dominus rex (salva sua excellentia) non potest
et generaliter quasi in omnibus foris tam ~~antiquis~~ quam novis,
quam in antiquis quicquamque sub principum
variis nominibus appareant, tu de communi popu-
li regnique assensu conditi testantur. atque hec est
3. ~~una~~ de maioribus aragonensium libertatibus,
et que ~~[illegible]~~ inter principales conditiones in electione
regis fuit apposita ut s. in c. 3. nu. 5. x°. 2°. unde
deducitur diffa. qua translata fuit potestas iurisdictionis
a populo Romano, atque a populo aragonensi in principem,
nam Romani absolute lege regia lata
in modum populi potestatem in principem transtu-
lerunt ut s. in c. 2. nu. 23. ideoque Romani principes
absque populi consensu leges condere potuit
ut s. in c. precedente nu. 17. at aragonenses non mi-
si subcertis conditionibus de quibus in d. c. 4. d. nu. 5.
inter quas est ne dominus rex sine populi regni
consensu leges ferat, igitur iuxta apposita
qualiter autem hic populi consensus sit prestandus dicitur 7. ~~[illegible]~~
et iuratam conditionem. Dominus rex de regni volun-
in c. 27. nu. 4. et sequentibus ubi vide. quod et hic dici posset.
4. tate iura foros que condit. Visa de causa effi-
cienti videndum sequitur de causa fili. id est ad quod
fori condantur. ~~[illegible]~~ Ratio ergo seu finis propter
quem fori conduntur est, ut ex illis iustissime
conditis, iustissimi et legales que procedant
procedant contractus, a contractibus obli-

gationes, et ab obligationibus actiones nas-
cunt: ex quibus forma seu facultas agendi
producitur, ex agendique forma iudicium
resultat, et iudicio sentia et a sentia
executio: ab executione tandem morum correc-
tio, ~~salus reipublicae~~ humane audatiae
coercio, innocentiae secura libertas, in pro-
borum formidatio, et per hec salus reipu-
blicae, privatorumque incolarum quies et concor-
dia firmatur: atque ab incolarum concordia,
triumphus hostium aboritur ut dicit elegans
prohemium domini regis Joannis 1mi anno
1390 ~~editum~~ Montisoni editum in pro. et Bar-
daxi in foro nico. de gener. curia arag.
et in for. nico. tit. privilegium gle. nu. 24. fol. 31. col. 1.
celebr. nu. 4. fol. 24 col. 3. Qualiter autem fori
fiant in sequentibus duobus capitibus explicabitur.

Cap. 26. De generali Curia a domino Rege aragonensibus ~~[illegible]~~ pro foris illi condendis ~~celebranda~~ congregandis.

Quia fori regni aragonum a domino rege de .1.
de generali aragonensium voluntate et
consensu in curiis generalibus conduntur:
ideo de generali curia a domino rege ara-
gonensibus pro foris condendis celebranda,
in hoc capitulo dicturus ~~[illegible]~~ ab exordio re-
petam 1o dicendum est, ~~[illegible]~~ unde curia
dicitur, et quid sit, Curia non omnis variis significa-
tionibus, et denominationibus dicitur a cura, ex

eo quod

eo q. in curia cura de cunctis administrat, maxime in
curijs in quibus leges ferunt, nam cum leges omnibus sint com-
mes ad omnia q. gubernanda statuunt ideo legislatores in
unum congregati de omnibus et singulis cum et solicitudinem
gerunt ad quod ideo eam denominationem ex multis gra-
vissimis viris asserellatis firmat Bardaxi in for-
mico. Ho. qd dnus rex posit, facc. in cur. stat. nu. 4
fol 23. col. 2. ~~[illegible]~~ unde et curiae dicunt
3. Judicum audientiae q. b. cura administrandi Jus-
titiam et tribuendi unicuique quod suum est versat.
ex quo facile cognoscit qd sit curia, est quidem
legislatorum, vel Judicum Justitiae ministrorum con-
gregatio, vel ad leges condendas, vel ad Justitiam
2. administrandam. Et neque repugnat qd atenta
ea denominatione quicumque locus v. aliquarum rerum
cura ministrat curia dici possit, q. licet
hoc latissime sig. verum sit, tu stricte solum
ad congregationem vel locum v. cura reipu-
blice gerit quasi per excellentiam, et antho-
nomasiam referri debet. Indeque etiam aliquando dicitur
generalis, ~~aliquando~~ seu universalis et aliquando
particularis. generalis seu universalis dicitur
quando cura et solicitudo quae b. administrat
est etiam generalis seu universalis, veluti cura
condendi leges ad generalem regni gubernationem,
vel administrandi Justitiam a Judicibus supremis

Sicut in traductum est propter authoritatem curiarum
ex ead. formico. de generali curia etc. b. in favorem aragonensium etc.
et ga. aragonenses qui sine suis propriis regibus
vivere nec sciunt, nec possunt, ut s. dixim. in c.
.s. m. 11. in fi. eorundem prestantiam amantes ab eisdem
propriam utilitatem in ipsis curiis magis quam a
se ipsis per consilium querunt et tamquam a
benignissimis principibus decretam consequuntur.

.5. Unde curiam generalem aragonensium non potest
etiam de mandato domini regis congregare domina regi-
na aragonum, nec primogenitus, aut locum tenens
generalis (quamvis alias gratis locum tenens de reserva-
tis domino regi cognoscat) ut docent mol. et Bard.
vs. quod si aliquando ex urgenti necessitate ~~[illegible]~~
per aliquem ex predictis domino rege absente curie
generales congregate fuerint, id magnis sal-
vamentis et protestationibus precedentibus factum
est ne in futurum per iudicium aragonensibus
causaret ex talibus ~~[illegible]~~ vocationibus per alium
quam per dominum regem factis, ut constat ex prohe-
mio curiarum quas domina regina Maria uxor domini regis
alfonsi s.ti celebrabit maelle anno 1423. v.
dicit quod cum predictus Rex alfonsus per tres an-
nos abesset a regno aragonum occupatus in obsi-
dione ~~[illegible]~~ civitatis Neapolim et in ex-
peditione ~~illius regni~~ ad recuperationem illius
regni, ~~[illegible]~~ oporteret aragonensibus predicto regi
expensas et alia ad bellum necessaria providere
quod sine curiarum celebratione fieri non pote-

rat, ne dnus rex exercitu bellumq deserere co-
pelleret; ac magna ~~[illegible]~~ expe-
ritet periculo veniens in regnum ad curias
celebrandas et postea in neapolim rever-
tens, aragonensis hac de causa predictam dnam regi-
nam mariam uxorem dicti dni regis habi-
litarunt ut curias celebrare possit. hoc
In cum magnis protestationibus ut supra
dictum est et in dicto prohemio dit. illa que
fuit 1a curia generalis aragonensibus
celebrata per alium quam per dnum
regem. 2a fuit ab eadem regina anno 6.
1442 cesaraugustae convocata, ~~[illegible]~~
durante absentia predicti dni regis Afandi
ex eadem causa, ad quam etiam sub eisdem pro-
testationibus d. dna regina fuit habili-
tata per aragonenses, Et tandem in o-
nibus curiis que postea ab alia quam a
dno rege aragonensibus existunt ce-
lebrate ita premissis protestationibus ut ex
singulis curiarum registris apparet ha-
bilitate fuerunt personae dictis curiis
loco dni regis presidentes alias n. sine
habilitate precedente nequaquam alias
quam dnus rex presidere potest curiis generali-
ut ex predictis docent moli. et Barduxi relati
§ nu. 3. Predicta tamen generalis reg. 7.
quod nullus preter regem possit curiam genera-
lem con-

lem congregare eidemque presidere, duplicit limi-
tat. 1° nam subsistente maxima et urgentissima
causa et necessitate poterit convocari per primo-
genitum, vel locum tenentem generalem alsque me-
tu periurij de consilio tu eorum ad quos iuramen-
tum deservandis foris, a dno rege, locum tente
gli, ceterisque regijs officijs dirigit, nam cum huius-
modi iuramentum in favorem aragonensium dirigat
poterunt ipsi huic favori renunciare, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ absurdumque esset contra
bonum publicum interpretari, quod in eius fa-
borem introductum est, Maxime cum tale iu-
ramentum semper habeat clausulam sub-
intellectam, rebus sic existentibus, ut ex multis a
se relatis probat Bardaxi in d. for. unico. de ge-
neralibus curia aragonensibus celebr. nu. 2. fol. 24.
col. 1. Indeque per regentem officium gubernationis
et iustitiam aragonum fuit gli curia convocata
ad locum de cospe, tpe interregni pro legitimo regni successore
declaranda ut ex Xmenez cerdam dicit Barda.
in d. nu. 2. in fi. 2do quamvis ex eisdem sine autho-
ritate dni regis regnum congregari non possit.
tu ex causa ipsum regnum concernente super gra-
vamine sibi illato, vel quod actualiter infertur
convocari in numquam congregari poterit, sicut
alias quamvis concilium glle sine pontificis

maxime authoritate congregari non possit, tu
ex causa concernente statum eccl. aut fidem
absque pontificis permissu congregat. ut
dicit felinus in c. super literis nu. 21.
de rescript. vellatus a Bardaxi in d. for.
nico de gener. curia nu. 3. d. fol. 24. col. 2.
et quia periculum [illegible] tribuit Jurisdictionem
aliis non habenti. ut ex obser. de consultu-
dine. 8 de citat. fol. 10. col. 3. docet idem
Bardaxi in d. nu. 3. quoquidem casu existimo po-
sse [illegible] regnum congregandum per de-
putatos convocari non obstante foro novo.
tto. que los diputados del reino no puedan
hacer convocaciones. anno 1592 condito.
quia ille forus solum prohibet illicitas congrega-
tiones a deputatis faciendas vel admittendas.
hic autem congregatio seu convocatio
illicita non est sed immo licita et de V. per-
missa. visto [illegible] iam per quos curia. 9.
curia generalis convocari [illegible] de-
beat sequitur 13.o loco videndum ubi id est ad quem lo-
cum sit convocanda seu congreganda in quo
breviter etiam dicendum est quod antiquitus genera-
lis curia erat convocanda, congreganda et
celebranda in civitate Caesaraugustae, tamquam
in ea que est Regni caput, et tamquam in
loco in medio regni situato ex eo quod commodo

ut ad ipsum

ut ad ipsum facilius aragonenses venire, ibique congrega-
ri possent ut s. diximus in c. 10. nu. 5. et probat
tex. in for. nico. in p.o de generali curia aragonensi.
celebr. fol. 6. col. 3. et for. nico. tit. privilegium generale
ead. fol. 6. col. 4. in fi. in 6. item que el S.r rei faga
cort. fol. 8. col. 2. in fi. ad quod in predicta civitate
sunt amplissime deputationis domus. solio
regio et singulis stamentis singula sunt designata
loca debito ordine. Juxta cuiusquis stamen-
ti dignitatem. ut ex for. nico. 6. e portiarto.
dadubitation fili. de Just. admin. in domibus deput.
ad quem servent. mol. fol. 79. col. 1. p.o curias generales si congregat ess.
10. fol. 46. col. 2. dixim. s. in d. c. 10. d. nu. 5. Tamen
anno F. 1307. statutum fuit ex rac. de qua in d.
for. nico. de gl. curia arag. celebr. quod deinceps
curia generalis celebrari posset in quacumque civita-
te vel loco regni aragonum ubi dno regi magis
placuerit ut probat idem for. nicus. et
b. bardaxi in initio et ex ead. mol. fol. 78. col.
4. p.o curias generales et ita nostris temporibus servat. tn locus in quo gl. curia convocat. debet
esse maior de 400. fuegos ut exactu
curie. fol. 8. docet bardaxi. in ead. for. nico.
nu. 5. p.o tertio. et intra limina regni et in iuris-
dict. regni constituto. ex ead. bardaxi. in for. nico
de iuramen. pst. per dnum rege. in civit. tur. et aluar.
nu. 3. fol. 51. col. 1. in p.o ite identitas arguit.
11. Sed advertendum est F. cum molino. v. proxime
et bard. in d. fol. nico. nu. 5. p.o quarto. fol. 24. col. 4.
quod licet dnus rex posit prohibito volun-
tatis ubique locorum regni curias congregare, tn
si in aliquo loco semel convocaverit, hoc cepte
fuerint, non poterit illas ad alium locum regni
mutare seu continuare, nisi et ipsa gl. curia
consenserit continuationem alibi faciendam. ut pt.
ex pr. hemio Regis Jacobi anno dni. 1307. edito.
ib. quam quidem curiam in dicta civitate congre-

gatam de assensu prelatorum, religiosorum, Baronum,
etc. ad dictum locum de aragone duximus commu-
tandum. Si autem in eo per dictae curiae integre 12
congregatae aut incepte nondum fuerint poterit
dominus rex absque curiae consensu (quia tunc neque est curia
quae consentire possit) illas ad alium locum
(prout sibi placitum sit) continuare, mandando
Iustitiae aragonum vel eius locum tenenti quod fa-
ciant dictam continuationem ad locum per dominum
regem designatum ut ex [illegible] probat etiam proche-
mium domini Regis Petri 4ti anno 1367 editum.
b. et deinde cum nondum dicta curia esset inte-
gre congregata etc. fuit de nostro mandato
per tenentem locum Iustitiae aragonum pro-
rogata et continuata ad civitatem Caesaraugus-
te etc. ex quo idem docet mol. d. fol. 78. d. col.
4. d. [illegible] curias generales 4o consequenter. 13
dendum est, quando seu quibus temporibus dominus rex
teneat curiam generalem aragonensibus ce-
lebrare, ad quod similiter sciendum est antiquitus
curiam generalem celebrari singulis
annis in aliquibus dominus rex obligabat ex d. for.
nico [illegible] privilegium gle. d. fol. 6. d. col. 4. in d. s. item
quod [illegible] fuga cort. d. fol. 8. d. col. 2. ut
probat etiam d. for. nicus de gen. curia. arg. cele.
d. fol. 6. d. col. 3. [illegible] v. Bardaxi et mol.
d. fol. 79. d. col. 4. in [illegible] curiae generales aragonum.
in fi. [illegible] idem Bardaxi in rub.

de offo

Alt. for. nic. tho. quilg. gle. m. 24. fol. 31. col. 1.
decis. deput. 2. q. nu. 2. fol. 133. col. 2. Collecta

14. ede. a. 1307. decretū est q̄ dūcat dūs
rex curia celebrari debemus in vienna [illegible]
te ent, [illegible] in d. foro nic.
de degen. curia anty celebr. [illegible]
d. fol. 6. d. col. 3. q̄ ide confirmat est ann.
15. [illegible] 1348. in for. volumy ch̄st. in fo. 9
2. delijs mediolan. ch̄st. fol. 28. col. 3. et anno 1381.
in for. nic. de temp. q̄ 3. gle. curie cyclelmi dñi
ed. fol. 6. edit. et ita tenet Bal. et Bero. ōnt.
Jmo ante tercias ex consuetudine curie generaly
dissentit in tñ quo dūs rex illo cyclelmi volu-
erit, Visso igit. J. successivis temporibus, vbi,
16. fuit curia generaly congregata
ostimo ordie. s. loco vide. sept. qualit. hic
conuocanda. in quib. Barbat. dic vocandos esse
magnates ex origine Barbaty senatores, ut
docet vellut. a Barbat. in d. for. nic. degetenia
17. nu. 3. exp. fol. 24. col. 4. qualit. autē hic cita
[illegible] secularis vocandi esse dit Bellug. q̄ti
seruabit Barbat. in d. nu. 3. n. 2. clarus in
q̄st. 96. in fine. seruat. quare dic est. Baudi
solemit vocati, [illegible] strictey grabia
4. diez ei exp. consuetudine concedit, et si cost
illos. 12. diez non venerit sequentur cita-
dnicas, q̄ stat. tholus sero in cā te dūm
habet cap. electa extra de maior. et obed. ubi
Abb. Bar. et d. nu. 4. exp. nam ex consue-
tudie. fol. 28. col. 1. P. Jacobus in tertio ci-

[illegible] dñi.

O.

Et si aliquod statutū non veniat, potest
dūs rex. procedere in causis cū aliis co
absente et contumac. ut dic. in for. nic.
tho. que causa. q̄ste ch̄st. anno. 1392. coram
fog. 1. in 6. q̄ contra declaramus.

P. Bar. et q̄dā procuratores citent q̄sq̄
ad cūiā generalem. ut ex multis q̄hemiss et regiss
cuius constat. signanter. ex q̄hemio regis Nicol.
2di. anno. 1311. incipiente nos Jacobus. d. F. petri ge-
riger q̄curatorē suū fratrē Guidū Jacobi ch̄st. ō. tres pro-
curatores q̄ latores nominat. et d. P. generaly de
Rucia Rueda mily. et R. civem procura-
torem nobilis examini cornelij ch̄st. ō. ch̄st. pro-
curatores nobiliū repetunt. sed q̄. de
mesnadijs militib. et familiarib. tollunt re
constituere q̄curatores. nescio, vide in q̄dictis
q̄hemiss. et ad q̄ quere.

citationis seu vocationis dnus rex non compa-
reat, qualit aragonens vocati ad curiam veni-
entes dnm regem spectare debeant ita ut ne
eorum citatio seu vocatio hat circumducta, ita
utiterum vocari debeant, docet calicius. rella-
tus a Barda d. nu. 5. xo. 8. d. fol. 25. d. col. 1.

6o. Videndum est qualit ex gtis vocatis venien- 17.
tes admittendi sint in stamentis seu ab eis den
repellendi. in quo, ut de singulis brachijs seu sta-
mentis dicamus, de brachio ecclesiarum nulla est
difficultas quia sicut ad ~~off~~ in facultationes in
officijs regni pro eo brachio faciendas, sunt
quedam ecclesie, et in eis quedam prelature
et dignitates designate ut s. in c. 12. nu. 4.
rellatum est. ita etiam ad curias generales per ecclesiarum
stamento sunt certe prelature et dignitates
~~[illegible]~~, designate, quarum posse-
sores duntaxat admittuntur, illique vicem omni-
um ecclesiarum gerunt. Quoad brachium vo. 18.
nobilium maiorum, generalit dicendum est ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ omnes qui sunt vere nobiles admitti,
extra dist. quod quidam admittunt ut Richihomines,
id est ut barones, illi s. qui habent varo-
nia. illi autem qui varonia non habent
non ut ~~nobiles~~ Richihomines seu varones
~~[illegible]~~ sed ut nobiles heredes, id est habe-
tes hereditatem in regno, admittunt. ut pro-
bat singularis tex. ad hoc in prehemio Dni Re-
gis Jacobi 2di anno 1311. edito ubi inter
alios

B.
Sed dic quod certe ecclesie et certe dignitates
sunt designate, et ecclesie prose (sicut
universitates. 7. nu. 22.) mittunt suos procu-
ratores qui vicem suorum capitulorum gerunt.
ut colliges ex multis prehemijs et registris cu-
riarum et signant. ex prehemio regis Jacobi 2.
anno 1311. incipienti nos Jacobus. cum similibus.
Sed que sunt hec ecclesie? credo quod omnes cathreda-
les et colegiales esse. a proxiquere. Et procura-
tores per his ecclesijs missi debent esse vicarij
generales aut canonici earundem ut ex ~~[illegible]~~
actu curie. fol. 8. docet Bard. ind. for. nico.
de geti curia. d. nu. 5. xo. 13o. d. fol. 25. col. 1.

alias de Brachio nobilium nominat. G. de monte
cateno. et dit. G. de monte cateno ut heres in
aragonia, sed non ut Baro. quem tex. ad hoc pon-
derat cum per foristas. ut refert moli. d. fol
79. col. 1. in x°. In curijs generalibus aragonum
vide filij dictorum hom. seu baronum si baroniam
non habeant, non ut rici homines sed ut Nobiles
duntaxat admittunt. quam dist. etiam quoad in sacu-
lationes officiorum regni probabimus. 5. in d. cap. 12. nu. 6.
19. Ad Brachium. 2. autem nobilium minorum id est
militum et Infantionum. omnes etiam admittuntur milites
sitim sint legitimi ad militiam promoti sicut de mi-
litibus in saculardis in officijs regni diximus in ead. c.
12. nu. 7. et illi qui sunt veri Infanciones ut
in eadem nu. 7. ut de his expresse disponit forum.
de los que pueden entrar en el braço de caualle-
ros, y hidalgos en cortes. edito. anno. 1592.
pag. 33. col. 2. Ex quo foro non solum affirmo
repellendos esse milites illegitimos et adul-
20. terinos Infanciones, sed etiam eos qui cum sint
veri Infanciones tu officium aliquod mechani-
cum suis manibus exercent. quia et hi a deputa-
torum offo. removentur. atque ideo cum per dicto foro
caueatur, solum admittendos esse ad dictum
stamentum eos qui in deputatos in saculari
possunt. clare sequitur etiam ab eo stamento removen-
dos. Neque obstat. quod dictus forus dicit admitti
debere eos qui in saculari possunt, sed isti

quamuis statti à deputat. offi. repellant. tu
insaculari possunt iuxta s. tradita in c. 13. nu.
4. q. p. dicti mechanici infanciones eijci de
brachio seu stamento non debent. Nam resp.
predictum forum. unicum de los que pueden entrar
etc. magis ad actum votandi super his
que in ~~[illegible]~~ curijs proponebantur respexisse,
quam ad ingressum, quia ingressus sic voto nu-
lius est momenti ut statim dicam, ideoque etiam
per verbum, insaculatio, ~~[illegible]~~ sig. vo-
luit etiam actus officij deputatorum à quo ~~[illegible]~~
tales removerent. unde etiam eos al stamento
~~[illegible]~~ saltem à voto emittendo prouauit. Sed
de hoc cogitandum relinquo donec hanc opinio-
nem forciori fundamento confirmem. B. Rursus
generaliter ab omni stamento ff. excludunt. Vicecan. 21
cellarius, Bayulus, magister rationalis, et
procurator fiscalis domini regis. ex actu Curiae
fol. 90. ut docet Bardaxi in d. for. nico. de ge-
neralibus curia. d. nu. 5. v. 11. d. fol. 25. d. col. 1.
atque ita etiam si aliquis ex his sit Baro, nobilis,
miles vel infantio, nihilominus in sta-
mento sue qualitatis neque in alio admittet.
quia ~~[illegible]~~ rationes offi. suspecti per dominum rege
reputantur. Ceteri tamen regij officiales non ex-
cludunt ut à contrario colligitur ex dicto
actu Curiae siquidem exclusio unius est al-
terius inclusio, ~~[illegible]~~ nec tanta suspi-
tionis causa

B.
Deinde minores XX annorum etiam si habeant qualita-
tem militiae vel infantionis, tamen ad votandum non
admittuntur. licet possint in stamentis assistere.
ut disponit d. for. unicus. de los que pueden en-
trar etc. d. anno 1592. d. pag. 33. d. col. 2. et
hoc ut discant qualiter sit procedendum ut alijs
legitur de filijs senatorum romanorum qui ad sena-
tum admittebantur, non ad votandum, sed ad inter-
essendum. unde apparet illum forum principa-
liter actum votandi respexisse etc.

tionis causa in alijs offlis dñi regis considerat. A. Ad Bra-
22. chium tandem. Et seu ad stamentum universitatum
non omnes de universitatibus admittuntur esset non dif-
ficile, imo impossibile omnes singulares de regno
in unum congregari, unde sicut in populo roma-
no ex eadem ratione senatus vicem populi gere-
bat ut s. in c. 24. nu. 16. ita pro singulis univer-
sitatibus duo viri ~~qui~~ syndici, ~~[illegible]~~ D. ad curiam
generalem mittuntur, qui vicem suae universita-
tis gerunt illius quae sunt ~~[illegible]~~ in geti curiae pro-
curatores, et ut tales in praedicto stamento includuntur, for. 1. in p.o b. q. son seydas clamados etc. de conservat. patrimonij. fol. 105. col. 1. in fine
Qualiter autem in singulis stamentis congregati suis locis se-
dere debeant ~~[illegible]~~ quoad omnes, docent Rellati a
bardaxi in d. for. mico de gener. curia d. nu. 5. in
p.o d. fol. 24. d. col. 4. quoad syndicos vero universitatum
continet in actu curiae fol. 1. quam alegat bardaxi d. nu.
5. ~~[illegible]~~ duodecimo. d. fol. 25. col. 1. Si autem praedicti
~~[illegible]~~ syndici habeant propias domus ad habitandum,
~~[illegible]~~ tempore curiarum, illis invitis non poterunt
in alijs habitare, ut ex actu curiae fol. 86. docet barda-
xi ~~[illegible]~~ eadem nu. 5. n.o 14. d. fol. 25. col. 2.

Caput. 27. De generali curia pro foris condendis celebranda.

Inter praecedenti habemus curiam generalem
convocatam et congregatam et singulis stamentis
suis propijs locis et sedibus collocatis, in hoc
igitur visuri sumus qualiter dñus rex et ara-
gonenses congregati ad praedictam generalem cu-
riam celebrandam procedant. ~~[illegible]~~

A. Licet in cathalonia omnes regij offles excludantur. ex ead. bardaxi. n. praxim.

D. Sed nonne isti syndici debent esse de regimine earundem universitatum. ut s. c. 12. nu. 8. ? credo quod sic.

[illegible]

sed ante quam ad id explicandum deveniamus, 22
permittendum est curiam generalem semel ceptam,
id est postquam in ea aliqua tractanda proponuntur,
posse prorogari interponendo tempus ad quod
continuet, quod ex iusta causa aliquando necessarium
est. In prorogatione ultra 4. dies fieri non potest
ut ex actu curie. fol. 8. probat bardaxi. in d. for-
nico degli curia d. nu. 5. x°. decimo. fol. 25. col. 1.
Quam prorogationem quando curia generalis ara- 2
gonensibus duntaxat celebratur facit iustitia ara-
gonum quia ipse solus est iudex in curiis generali-
bus ut d. in cap. 2. decimus. Si autem curia gene-
ralis aragonensibus, et gothalanis et valentinis simul cele-
bretur cum respectu gothalanorum et valentinorum iustitia arago-
num superior non existat, ideo vicecancella-
rius regni aragonum tanquam superior vi-
cecancellariis valentie et cathalonie predic-
tam facit prorogationem presente iustitia
aragonum vel eius locum tenente quamvis
valentini et cathalani pretestentur contra presen-
tiam iustitie aragonum vel eius locum tenentis
ad dictam prorogationem necessariam ut docet idem bar-
daxi. in d. nu. 5. x°. decimoquinto d. fol. 25. col. 2.
Ex quibus apparet curiam generalem aliquando soli
regno aragonum, et aliquando idem et aliis regnis
chorone simul celebrari, tamen in presenti de his que
ad nostram curiam expectant tractantes de par-
tentibus ad curias valentinorum et gothala-
norum nihil dicimus nisi quatenus nostram etiam
curiam

3. curiam concernunt. Hoc ergo igitur pro nostra ad [illegible]
intentionem nostri capitis deveniendo dico quod
singula que in curiis sunt tractanda, proponuntur
prius in singulis stamentis [illegible] ab his qui
in eisdem president, et proposita inter singulos
conferuntur, ac deinde super his [illegible]
[illegible] unusquisque votum suum publice
ac palam emittit. atque vota emissa et omnes actus
qui in curia fiunt scribuntur per notarium curie
juxta formam designatam in actu curie. fol. 54.
ut tradit Bardaxi in d. nov. 5. n. 7. Quod hoc tu advertendum est [illegible]
quod antiquitus nihil
4. in curia. Et generali statuto potest [illegible] per vim fori seu
actus curie, et quod vim fori aut actus curie obtine-
re possit, nisi id nemine discrepante ab omnibus stamen-
tis et per singulos de singulis brachiis concluderet
ita ut non repugnante forus aliquis aut statutum fie-
ri nequeat. quod quidem magna ratione fieri videbatur
[illegible] leges seu fori ab omnibus sit servandi, omnes
obligent. ut 7. dicam in [illegible] Justissimum etiam iudi-
cabatur ab omnibus approbandum esse. et ultra eam rationem
in memorialissima consuetudine a primo regni usque
ad nostra tempora confirmatum est, et ita fieri debere
probatur expresse in prohemio domini regis Jacobi primi edi-
to anno 1247. quod est primum etiam fororum aragonum
prohemium in volumine quod hodie apud nos [illegible]
5. habetur [illegible] quo predictus rex Jacobus scribit suos
foros candidisse omnium ad curiam venientium con-
silio atque consensu [illegible] omnium dictarum personarum
consilio et convenientia penitus annuente. quidem
probatur prohemio domini regis Jacobi 2. anno 1311. de

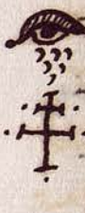

88

quando ageret de questione seu tortura in
regno permitenda, que regulariter in arago-
nia est prohibita ut in lib. c. nu. 2º quando si-
militer ageret de pena galearum ultra casum
in regno permissa (sic contra latrones) intro-
ducenda. 3º quando tractaret de confis-
catione seu publicatione bonorum ultra casus a
foris antea permissos admittenda. 4º et
dolus quando de indicendis sissis aut
iuribus regalibus de novo imponendis proponeret.
In his omnibus casibus et in singulis eorum
forus precedens locum non habet, sed omnino ne-
cessarium est ut forus vel lex circa eos con-
dat omnes aragonenses in curijs existentes
nemine discrepante consentire iuxta
antiquam regni fororum observationem. ut
in nu. 4 et 6. ut expresse quoad omnes predictos
casus disponit forus nuncupatus. Item en que casos no
a lugar el fuero precedente. eodem anno 1592.
edito consequenter post dictum forum que en
cortes la mayor parte etc. pag. 2. Desi-
derare tu ad integram libertatis regni per- 11
petuam conservationem ut predictis 4 casibus alij
duo saltem essent adiecti 1º quando ageret de
inquisitione seu officio iudicis nobilis (quod re-
gulariter in aragonia non habemus ut in lib.
c.) introducendo. 2º quando de alienige-
nis seu extraneis a regno ad officia regni

(quede

12.

scriptis redacto Dnus in Regio solio sedens de predicto curie generali consensu et voluntate forum seu legem condit atque profert. Ex quibus sic aliqua dubitatio apparet qualiter fori regni aragonum a dno rege et geti curia condantur. &c.

Caput 2.um de generali Curia Judicante causis ibi occurrentibus.

Cum ad foros condendos generalem .1. Curiam regni aragonum congregatam viderimus, videre sequitur qualiter illa dimittat seu licenciet. Sed quia nequaquam licenciari potest, nisi cause gravaminum, denunciationum seu accusationum Judicum, et similium, ibi occurrentes terminentur et decidantur, ut dicitur, ideo in parti de huiusmodi causis et litibus Judicandis agendum est, 1.o quod notandum curiam generalem propter duos principales fines convocari quorum 1.us et principalior est ad foros condendos ut in c. precedenti ex quibus universalis regni status in pace et quiete gubernetur ut est 5. in c. 25. nu. 4. retulimus. Alter vero ut gravamina aragonensibus illata per dnum regem, aut per eius officiales tollantur et reparentur. ut quasi ex omnibus prohemiis foro dni regis Jacobi 2.di Petri 4.ti Joannis 1.mi et

est dni regis

et dñi regis martini que refert Bardaxi in d. for. mico.
tto privileg. gtie nu. 24. fol. 31. col. 1. et alijs supra re-
llatis in c. 25. tenet idem Bardaxi in eod. for. mico.
2. nu. 25. d. fol. 31. col. 2. Ad ea igitur grauamina iudi-
canda in predicta gtia curia est prius et solus iudex iusta
aragonum. ut probat tex. in d. for. mico. tto privilegium
gtie. fol. 6. col. 4. in fi. in s. item que et iusta de ara-
gon. fol. 7. col. 3. in pº. et in s. item que hanc. fol. 8. col
1. et in pº. ~~[illegible]~~ for. 2. de offo. iusta arag. fol. 21. col.
3. for. mico. ~~[illegible]~~ in s. et statuimus et b. gtia margi-
nalis lit. a. tto. quod aliqua moneta sine consen-
su gtis curie etc. fol. 175. col. 3. et in obs. item sine
iusta causa 6. de condi. infancionat. fol. 22. col. 2.
in d. for. mico. de gtia curi. arag. celeb. nu. 5. xº. 15º. fol. 25. col. 2. et
ex glus. idem firmant Bardaxi in d. for. mico. tto privilegium
gtie. d. nu. 25. d. fol. 31. d. col. 2. et in Rub. de offo.
iusta arag. in 6ª q. nu. 6º. xº. aut sumus fol. 109.
col. 4. et in d. for. 2. eod. tto. de offo. ~~iusta arag.~~ ter
in xbo. curie gles. fol. 79. col. 1. in xº. in curijs gtis est iudex et
totum. fol. 112. col. 3. ~~[illegible]~~ proli. in xbo. graba-
men in pº. fol. 165. col. 2. in fi. et col. 3. in pº. et
in xbo. iusta arag. fol. 202. col. 1. in pº. et in xbo.
libertas. fol. 209. col. 3. xº. item in eo qd. si arago-
nensis habet. et port. 3. p. s. grauamen. nu. 1º.
fol. 20. col. 1. quod quidem maximum est aragonen-
sium privilegium, ut dicunt s. rellati maxime Bardaxi.
d. nu. 25. et diximus s. in c. precedenti nu. 2. ad illius quoque observationem frequens
generalis curie celebratio fuit instituta, ~~[illegible]~~

Unde 1º. fin. gtis curie celebrande est
pro foris condendis, 2º. vº. est pro foris con-
seruandis. qa. si grabamina contra fo-
ros illata non tollerent. neq. seruarent fori.

q. in ea grabaminibus sublatis regni singulorum
libertates tuent atque illesse conseruant. licet
nostris temporibus contra supradicta gl. curiae
minus frequenter celebrentur ut supra
diximus in c. 26. nu. 14 in fi. Ratio autem
propter quam Just. aragonum est Iudex in cu-
riis gl. est q. b. (ut s. nu. statim dicam) so-
lum tractant causae inter dominum regem
et suos subditos emergentes, atque ita
cum Just. aragonum sit Iudex inter
dominum regem et Bassallum ut s. in c. 3. nu. 5.
et 3 dictum est, ideo in curiis et generalibus
de praedictis causis Iudex existit. Aduertendum
est quod licet Just. aragonum
in curia gl. sit solus et necessarius Iudex ad
praedicta grabamina decidenda, hoc tamen
intelligitur ut non procedat ita quod praedictus
Just. aragonum solus per se cognoscat de
praedictis causis grauaminum, quia debet cognos-
cere de illis simul cum consilio Rhetorum ho-
minum, mesnadariorum, militum et infanciorum
atque ciuium honoratorum, et virorum ciui-
tatum et villarum regni aragonum ut probat tex.
d. for. nico. tit. privilegium gl. in d. §. item quod Iu-
stitia de aragon. d. fol. 7. d. col. 3. et in d. §. item quod
honor nostra tollida d. fol. 8. d. col. 1.

et s. c. 30. nu. 20. et 21.

~~[illegible] de offic. Inst. arag. fol. 21. d. col. 3.~~
~~[illegible]~~ cum aliis s. relatis. nunc precedenti in p.o
et Permolinum et Bardaxi, ibidem allegatos, et sic de
cons.o totius gl.is curie. ut expresse dicit d. 6. item que
honor nostra tollida et d. gl.a marginalis. Lit. a. in d.
formico. tt.o q. aliqua moneta sine consensu gl.is curie
ch.a d. 175. d. col. 3. unde et p. latorum et aliorum ecclesiarum
consilium desiderat q.a et ipsi pars (imo principalissima)
gl.is curie sunt, licet in p. dictis foris eorum expressa
mentio non fiat, tu quatuor stamenta et sic
et ecclesias concurrere debere cum Inst.a arago-
num ad dicta grauamina iudicanda firmat
Bardaxi in d. for. 2. de off. Inst. arag. in p.o fol. 112.
col. 4. Et aliquando et de cons.o d.ni Regis ut dicit
d. for. 2. b. Iudicet Inst.a aragonum de ipsius regis
consilio, et de cons.o [illegible] ch.a Procu-
4 ius rei ff. declarat. notandum est 2.o cum Bardaxi
in loco proxime allegato, et cum moli. in d. xbo. graua-
men. d. fol. 165. col. 3. in xo. circa quod est notan-
dum. Quod antiquitus in curia gl.i non solum
2 poterant p. poni et p. sequi cause grauaminum q.
a d.no rege vel eius offic. erant illata, sed et
alie plures grauamina a p. dictis illata minime continentes propter
q. sciendum est quod olim locum tenentes Inst.e arago-
num in causis arduis et difficilimis poterant eas de-
finitiuas sentencias remittere p. nunciandas ad generalem
curiam regni p. mitis celebrandam ut b. cum pna-
rori consilio p. nunciarent. quadquidem q.a licium

finem longius prorrogabat et iuditiū inter
diversos iudices dividebat contra regulam
iuris ~~[illegible]~~ docentis ib. deleri iudiciū ter-
minari v. incepta est, relatam in for.
comoderaçō scriptā 4 tt. forus inquisiti fol. 77.
col. 4 et 5 lib. cap. nu. latius referē-
dam et explicandam. ideo in p dicto foro.
4° abrogatū est impositis penis contra
locūtenentes qui post dicti fori decissionē
aliquam causā ad gl̄em curiam remisse-
rint decidendā. unde ante p dictum forum
conditū sexius ad curiā generalē p̄uatorū causa
~~[illegible]~~ deferebant lites q inter singulares
personas contestate ~~[illegible]~~ decidebant
~~2° cum eisdem notandū est, causas gravamin.~~
~~[illegible] a dño rege [illegible] illatas dici possunt~~, hodie
tn ex d. foro et gl̄i consuetudine, non possunt
adduci nec p̄seq in curia gl̄i alie cause pre-
terquā gravamina a dño rege vel ab eius
offl̄is illata ut molinus et Bardaxi in lo-
cis 5 alegandis p̄lant et cum eisdem in
locis supra p̄xime relatis est 2° advertē-
dum causas gravaminū que a dño Rege
illata dici possunt posse ~~duplicit~~ triplicit proponi
1° int dominum regem tanquā gravantē
ex una parte et totum Regnū tanquam
gravatū ex alia. 2° inter dñm regem et
milites seu infanciones ex alia. quo secū-

B.
Et etiā cause de lictorū iust. aragonū et suorū
offl̄iū de q̄l̄s 5 lib. cap. et cap.
lacius disputabimus.

docasu

de casu duplicit et posse proponi gravamen
considero 1° int dnm regem ex una parte et mi-
lites et infanciones Aralia, ita ut ab integro
militum et infancionum stamento gravamen offerat
et sic ab omnibus militibus et infancionibus ut universis.
2° quando non ab omnibus ut universis sed a quibusdam ut singu-
lis militibus vel infancionibus oblatum sit.
6. 3° advertendum est ✠ antiquitus Judices et offles
regij potuisse per gravaminibus a se illatis in gen. cu-
ria denunciari, post quam tamen contra sin-
gulos Judices et offles partes gravantes seu
alias in suis officijs delinquentes per xij Judices
coram quibus denunciari seu accusari possint
a partibus gravatis designati sunt, desi-
erunt posse in gen. curia conveniri, tamquam proprios
et ~~singulos~~ peculiares Judices habentes a quibus
extrahi non debeant. quod probat ex per se in lo-
cum tenentibus Just. aragonum qui antiquitus in
generali curia denunciabant. post quam tu Insti-
tuta est decem et sexten Judicantium contra
offles Just. aragonum Inquisitio (de qua Tib. :
cap. : Dicelimus) nequeunt in curia gen. denun-
ciari vel accusari sed coram decem et 7m Judi-
cantibus tamquam coram proprijs Judicibus a quibus
extrahi non debent. ut probat forus. por quanto 31.
ff. forus. Inquisit. fol. 84. col. 1. et Bardaxi. in

d. for. 2. de offo. Justi. arag. fol. 113. col. 2. et
in for. 1. tit. forus [illegible] q. 7. nu. 7. fol. 463.
col. 3. licet quoad alios Judices et regios 7
offles ex [illegible] in foris non reperiatur.
Imo videtur contrarium ex eo quod offles
Justi. aragonum habent proprium Judicem
ipsum Justum et tamen in curiis generalibus (praedi-
tis locum tenentibus exceptis) denunciari
seu accusari possunt, ergo et caeteri offles
dni regis etiam si habeant proprium inquisito-
rem (de quo etiam 7. lib. c. dibit) pote-
runt nihilominus in curia gli denunciari. Unde
cum per regentem cancellariam et eius consi-
liarios accusatos in gli curia fuerit semel
exceptum de Judicio declinando ex eo quod dice-
bant non posse [illegible] accusari quia [illegible] de foro
habebant certum Judicem coram quo accu-
sari debebant, hinc inde ratis auditis nihil
fuisse determinatum scribit Bardaxi in d.
for. 2. d. fol. 113. d. col. 2. ~~[illegible]~~
~~[illegible] gli dni regis, et de regente offi-~~
~~[illegible]~~
~~[illegible] in questa fit. [illegible] in curia~~
~~gli accusari possunt [illegible]~~
~~[illegible]~~ Sicut nec de Juratis civitatis 8
Caesaraugustae in eadem gli curia semel accusatis pro gra-
uam-

uamine ex privilegio de los veinte illato alliqd.
decissum esse testat idem Bardaxi ead. fol. 113. d. col.
2. in fi. et col. 3. in p.o quamvis iter ex d. privilegio
denunciatis, et pronunciatum sit gravamen ab illis
illatum in gli curia non esse prosequendum ex ead.
Bardaxi in d. for. nico. de gli curia aragonen.
celebr. d. fol. 25. col. 3. p.o circa gravamina.
Quid autem de locum tenente gli dni regis et de
regente offum gubern. contra quos raro aut nunquam
fit inquisitio? hic non sine dubio in curia
gli accusari possunt ut suis propriis locis expli-
9. calimus. Ex his n. 5. d.ta nu. 3. declarant plures
casus qui in dubitatem addici possent explicant.
Nam 1.o quando gravamen per dnm regem toti regno
11 illatum a toto etiam regno proponitur ut 5. nu. 5. p.o 1.o
de tali gravamine judicat Justa aragonum de consi-
lio omnium quatuor stamentorum et sic totius curiae ge-
neralis: itaque intelligunt jura alegata 5. d. nu. 3.
que de predicto consilio judicare debere Justitiam
aragonum disponunt. non ut docet
moli. in d. p.lo gravamen. d. fol. 165. d. col. 3.
d. p.o circa quod est notandum. et bard. in d. for.
2. in p.o d. fol. 112. d. col. 4. petendo curiae ge-
neralis satisfactionem pro gravaminis univer-
so regno illati non videntur singulares de

ex ea rone quia quando per dicta civitas gravat ali-
quem ex dicto privilegio de los veinte hoc facit
ut privatus ideoque cum Justa aragonum solum in gli
curia judicet de gravaminibus illatis a dno
rege vel alterius offbus per inde. b. non erat
admittendum ut refert idem bardaxi in d. fol. 2.
d. fol. 113. col. 1. atque ita a contrario videtur
pronunciatum quod si jurati dicte civitatis
ut offles aliquem gravarent
possent in gli curia conveniri, non obstan-
te quod possunt etiam alias in qri per inquisito-
rem offlium delinquentium. ut j. lib. . cap.
. . aut accusari coram Justa aragonum
ut j. lib. . cap. . latius explicalit. quod
idem in aliis offbus dicendum apparet.

Sed videt oppugnari hec dicta ex eo q. in curia existentes non ut singuli sed ut universi judicant postq. singulorum vota in unum redacta sunt. cogita.

curia partem facere q. predictum gravamen non tangit eos ut singulos sed ut universos ideo A. judices in causa propria non sunt.

2° quando ✝ gravamen a toto brachio militum. 10.
et infantionum proponit existimo etiam debere judicare Justitiam aragonum de consilium ~~vel~~ eorum militum et infantionum, q. si ~~ex~~ cum gravamen universo regno illatum non tangit singulos de stamentis ut singulos sed ut universos et ita nec per illos judicari possunt. inde etiam nec gravamen universo stamento illatum singulos de illo stamento non concernit ut singulos sed ut universos, atq. ideo poterunt etiam illi de eo gravamine judicare. 3° ✝ quando gravamen pro- 11.
positum est non ab universo brachio, sed a quibusdam militibus seu infantionibus ut singulis tunc predicti qui gravamen obtulerunt a consilio excludunt ~~qui~~ nequeunt sint judices ~~in causa~~ propria, nam illi vere partem faciunt ut singuli, et ita a judicio removendi sunt. ut dicit tex. ~~in fol.~~ ita intelligendus in d. fol. 2. b. ~~qui~~ dummodo non sit de partida de offo Justitie arag. d. fol. 21. d. col. 3. v. plu. illud partida idem qd pars

sig.

significat ut docent moli. d. fol. 165. d. col. 3.
in fi. et Cardax. in eod. for. 2. d. fol. 112. d. col. 4.
unde predictum grauamen tenet iudicare iusta
aragon. de consilio aliorum militum et infanciorum
qui partem non faciunt, et sic non sunt
de partida ex d. for. 2. et 5. alegatis cum aliis 4.
stamentis simul, et sic de consilio glis curie.
12. Sed videt obstare ~~[illegible]~~
solum expressit de consilio Richorum hominum
militum et infanciorum iudicium fieri debere. atque ita
videt insinuare ad huiusmodi grauamen deci-
41. dendum non esse admittendos de aliis stamentis.
cuius decissionis ratio assignari posset quia forsan
aliorum stamentorum homines essent suspecti in causa
cum predictum grauamen ad illos non pertineret
etsi contra universum nobilium stamentum illatum
esset maxime cum ciues et villani ac relli-
qui homines in signi seruicij et conditionis nobilium
minimi reputentur. ut in lib. c. d. dicebimus.
Contrarium tamen verum est ut 5. etiam de par-
ticulari grauamine cognoscant 4. stamenta
simul, ut expresse probat tex. in d. for. nico. ff.
priuilegium glis. in d. §. item que honor nostra
tollida. d. fol. 8. d. col. 1. Pro cuius declarat.
animaduertendum est Richos homines, mesnadarios
milites, seu infanciones non posse peruari

per dnum regem honore, et mensura, vel 13
cavaleria (quibusdam casibus exceptis) ut
ex illo foro et alijs ī. dicebit in lib. 2. cap.
10. nu. 1. et sexti. nisi prius de causa privationis
Justitiae aragonum simul cum gli curia cog-
noverit, ut in d. §. item que honor nobis
tollida expresse dicit. ~~ecce igitur casum ig~~
~~[illegible]~~ ecce igitur casum ī. de 51
causa singulari forsan vix militis vel
infanciones cognoscunt omnia stomenta si-
mul. g. et de gravamine particulari cog-
noscere debent. Neque obstat ille tex. in 14
d. for. 2. ~~[illegible]~~ q. venit declarandus et
supplendus per tex. in d. §. item quod honor.
sicut etiam quoad brachium ecclesiae ille et
similes per eundem §. supplent. maxime cum
predictus forus ponat casum in gravamine Richis hominibus militi-
bus seu infanciones singularibus illato, in quo
poterat dubitari an ceteri Rihi homines, milites
vel infanciones, iudicare possent, ~~[illegible]~~ ex
eo quod possent etiam ~~iudicari~~ reputari sus-
pecti per nobilibus, militibus seu infanci-
onibus gravatis. cui obiectionem tacite respon-
dit ipse forus illos tantum ea ratione remo-
vendos qui fuerint de partida id est qui
partem fecerint ut ī. explicuimus. nu.
11. neque

neq similit obstat ratio de qua s. q. illa intelligit ~~magis~~ de plebeis, et Rusticis villanis ~~qui~~ non vero de civibus honoratis, ~~et bonis~~ viris, qui ad curias admittunt, hinc nobilium inimici non sunt imo eos ut protectores diligunt et ut dignitate maioribus ~~[illegible]~~ exhibent reverentiam ut d. lib. d. cap. d. m. Iacius

15 explicabimus. Visso de cons. ~~[illegible]~~ gtis curiae ad supradictas causas iudicandas cum iust. arag. admittendo, ~~[illegible]~~ 4° et postremo loco videndum est de cons. dni regis cum cons. et gtis curiae recipiendo qd licet dignius et supremum sit, tamen quia minus frequenter ad ~~[illegible]~~ causas decisionem in gti curia concurrit ideo postero ordine propono ~~[illegible]~~ Eiusque concursus 4r. propositionibus explicatur 1a sit qd in causis precedentibus de gtis s. a nu. 9 dictum est consilium

18 dni regis concurrere seu intervenire ad iudicandum illas non potest, qd in omnibus dnus rex facit partem in defendendo seu in agendo ideoque ~~[illegible]~~ tamquam iudex in causa propria suspectus reputat. 2a et ut talis excludit a iudicio ex bardaxi et moli. proxime allegatis. 2a

16. propositio sit. In iudicio gravaminum quae ab officiis dni regis illata esse dicuntur per dicti dni regis consilium (salva sua clementia)

admittendum non est. q. adhuc pro suis officiis
Judex suspectus reputatur saltem in arbi-
~~[illegible]~~ trariis. 3a sit propositio in omnibus
causis ex quibus interpuatas et singulares per- 17
sonas ex utraque parte antiquitus in gli curia agi-
tabant. ut s. nu. 4. dnus rex cum gli curia
concurrebat ad decidendum et Judicandum
illas Et Just. aragonum necess. de cuius gli
et dni regis consilio Judicare tenebat. et
in his propriis loquitur tex. in d. for. 2. in pro. in omni-
bus aliis causis de offo. Just. aragonum. d. fol.
21. d. col. 3. ut explicat b. Bard. d. fol. 112.
d. col. 4. Et merito quia cum dnus rex in huiusmo-
di causis neque in agendo neque in defendendo
partem faciat, et sic nec Judex in causa propria
nec alias suspectus dici possit, non debet
a Judicio eius regium consilium repelli immo ut
omnino dignissimum admitti. 4a et ult. s. pro. 18
sit in omnibus causis in quibus dubitatur an
debeant in curia Judicari vel non, ut si
dubitaretur utrum gravamen esset illatum
a privata persona vel ab officiali ut s. nu. 8.
vel an officialis de gravamine accusatus, sic
Judicandus in curia gli. vel a suo proprio
Judice ad hoc principaliter constituto ut
s. nu. 6. et 7. et ~~[illegible]~~ in similibus concurrit
et dnus

quod etiam hodie semper ut probat Lardanus [illegible]
in d. folio de gl. curia. arag. celebr. d. nu. 5. d. 16.
23 15. d. fol. 25. d. col. 2. in fin. Unde [illegible] fu-
gulis stamentis sit discordia, si tamen maior pars
in quolibet stamento concordet stamentum pro integro
habet ad iudicium, et difficultas tunc est quando
stamenta inter se discordant, quo casu si tria
stamenta sint ex una parte, et 4um [illegible]
simul cum iustitia aragonum, vel eo etiam diviso,
ex alia iuxta trium vota debebit iustitia iu-
dicare quia in illis maior pars est, si autem
ad invicem duo stamenta sint ex unaquaque
parte et iustitia [illegible] duobus assen-
ciat illa erit maior pars iustitia sit et
ita semper 2um maiorem partem erit iudi-
22 candum. Atque ita [illegible] apparet diffinitiva adhuc
remanere inter iudicium causarum, et foros
statuendos atento foro novo anno 1592. edito
de quo [illegible] in c. 27. nu. 8. quia ad decidendas causas
maior pars stamenti, facit stamentum, et maior pars
stamentorum facit curiam generalem. At ad foros conden-
dos licet atenta illius fori decisione regulariter maior
pars stamenti faciat stamentum, tamen maior pars

A.
eam q diferentiam notare voluit. d. forus novus. tt. que en cortes lamaior parte d. anno 1592. in 6. fil. pag. 1. col. 2. dum dicit quod gravaminum decisionem nihil perillum forum innovari.

stamentorum curiam generalem non fu-
cit. ut in ead. c. 27. eod. nu. 8. dictum est.
Quando. Supradicta autem procedunt. 23
quando sola gl. curia cum Just. ara-
gonum in iudicio concurrit, nam quando
dominus rex et cum generali curia con-
currit ad predictas causas decidendas,
maior adest difficultas ut probat
bardaxi. in d. for. 2. de offo. Just. arag.
d. fol. 113. d. col. 2. in fi. et col. 3. in p.o v.
refert quod in quadam causa ~~[illegible]~~
~~fuit divisa quod~~ cum ex una parte ~~[illegible]~~ essent
4.or stamenta, et ex alia dominus rex
solus ~~[illegible]~~. propter ~~[illegible]~~ eam
contrarietatem Just. aragonum con-
sulto nihil pronunciavit, licet eius
locum tenentes inclinarent in eo quod
Just. debebat pronunciare iuxta sen-
tentiam 4.or stamentorum. quamvis sicut dominus
rege concurrisset unum saltem stamen-
tum posset iuxta domini regis votum iu-
dicare, tum quia votum domini regis est dignius
tum quia cum eo stamentum unum concurreret.

et in expedit

et tu expeditis, Bardaxi nihil resolu[illegible] tui concludit. [illegible] dicit quod undique sunt angustie. tamen eam rem ita componerem ut sit dominus rex in Judicio concurrens pro uno stamento quod suum votum habeat ut de Justa Aragonum dixi. 5. nu. 27. tamen si equali stamentorum divisione facta in una parte dominus rex, et in aliam Justa Arag. inclinent 2am partem cum in qua votum domini regis concurrit Judicandum erit, dignius non est domini regis votum, et dignissimum 2m illud Judicari. Sed de hac re maturius cogitandum relinquo.

Caput. 29. de modo quo in gli curia causae occurrentes Judicantur.

Et de comissariis qui ad id deputari solent. ac de gli curie divisione.

1. Vidimus in precedenti capo. que persone, que cause, et a quibus in gli curia Judicari possint. Sequitur iam consequenter videre qualiter predictarum causarum Judicium fiat. Procuius Rei intelligentia advertendum est 1o. gravamina posse offerri et per procuratores gravatorum eorum tu qui procuratores ad generalem curiam pro se mittere possunt de gbus

~~supra~~ in c. 26. nu. 16. ad marg. sublit. p.
dictum est. Unde etiam si gravamen a gl. curia
totius regni non offerat poterit per se vel
per suum procuratorem illud offerre,
ideoque generalem curiam ~~[illegible]~~ posse
procuratorem constituere probat mol.
d. xbo. curiae gl. fol. 79. col. 2. x°. curia
gl. per forum ~~[illegible]~~ quendam de off. Inst.
aragonum qui hodie est forus. 2. illo tit. sub
abrogatos fol. 14. col. 1. in x°. quibus penitus
non fit mentio de gl. curiae procuratore.
advertendum est 2°. ~~[illegible]~~ offerentes ~~[illegible]~~ dicta gra- 2.
vamina posse petere contra gravantes
civiliter et criminaliter procedere, et ita
procedit per ea quae scribit Belluga
relatus a Bardaxi. in d. for. nico, de gl. cu-
ria aragonum silus celebranda. d. nu. 5°. x°. 5°.
et ~~[illegible]~~ fuit ibi Bardaxi ed. fol. 24. col. 3. in x°. in dictis curiis
fol. 24. col. 4. in fine, alias non sufficiens delin-
quentes criminaliter non posset puniri
multius in gl. curia quam ab aliis iudi-
cibus punirent. Si autem accusatus
sit aliquis ex existentibus in curia maior
~~[illegible]~~ est dubitatio an criminaliter b. possit
come-

[illegible]

in p.° illius fori, quando curia anni de
futuro celebranda in principium eius statu-
tum est, quod omnes qui habuerint aliqua
gravamina, quae voluerint petere re-
parari de illis sibi satisfieri in cu-
ria, debeant et teneantur intra trigin-
ta dies (feriatis et computatis) numerandos
a die principii consilii curiae illa offerre, illis
eo termino elapso nequaquam poterunt
per dicta petere sed per elapsum dicta offeren-
di gravamina absolutione in eadem curia
in qua fuerint repellantur reservato eis
tamen iure offerendi et petendi per dicta
in alia curia generali proxime futura cele-
branda, vel in aliis tribunalibus et coram
quocumque aliis Judicibus competentibus, ut si-
gillatim habet omnium per tot per dictis foris in-
cipit in d. 7 quaerendo a la forma.

Quod tamen limitatur. ut solum procedat .S.
quoad gravamina illata ante congre-
gationem dictae curiae, non vero quoad
ea quae durante illius celebratione in-
ferebantur. Item si curia generalis actualiter con-
gregata gravamina aliqua inferret.

poterunt

poterunt illa offerri elapsatis per dictorum 30 dierum
termino a die propositionis designato, dummodo
offerantur intra 20. dies a die illati grava-
minis computandos ut probat predictus forus.
in §. 7. porque en lo sobre dicho. Que novi
fori provisio principaliter intendit quod curia gloriosa
habeat conveniens tempus ad judicanda et de-
cidenda gravamina, ne ex morosa oblatione
cogatur per illis terminandis detineri. 14º. advertendum est quod semel
6. ~~igitur~~ F. gravamine proposito neque gloriosis curia
licenciari nisi illud decidatur, vel ab eodem
offerente renunciet ut s. nu. 3. ut probat expre-
sus tex. in for. unico. §. statuimus. b. et quod ipsas
curias non possimus licenciare, quousque dictum gra-
vamen secundum formam predictam sit decissum et
determinatum. etc. tt. quod aliqua moneta sine consen-
gloriosis curie arag. etc. fol. 175. col. 3. et d. for. mi-
cus. tt. el tpo dentro del qual se ande dar
los greuges. ano. 1592. d. pag. 3. d. col. 1. docet
molinus. d. fol. 79. d. col. 1. xº. curias gloriosas arag.
et d. fol. 165. d. col. 2. xº. gravamen in pº. et
d. fol. 209. d. col. 3. d. xº. item in eo quod si arago-
nensis habet. et Bardaxi. in d. for. unico. degli
curia. arag. celebr. d. fol. 25. col. 3. in fi. et in d.

foro unico. tit. privilegiū gl. d. nu. 25. d. fol.
31. col. 3. ad medium, Quod tu limitat. seu 7.
declarat. 1° ut non procedat in grauaminibus
propositis contra locutenentes Inst. arag.
coram decem et septem Indicantibus. etiam si
decem et septem Indicantes exerceant Indi-
caturam in curia gl. quod facere possunt
ut in for. porquanto 31. tit. for. Inqsi. fol. 84.
col. 1. non cum predictorum Indicium diuersum
sit a Inditio curie gl. ut. 5. in c. precedenti d
nu. 6. non debet gl. curia ex eo impediri
detineri seu prorogari licet possit contingere
recordari tpe et loco utrumque S. et Indica-
cium, et curie, Inditium concurrere ut probat
ille forus. ac proinde etiam si dicta grauamina
tpe gl. curie coram 17. Indicibus oblata sint
nec decissa nihilominus gl. curia pote-
rit licenciari. limitat. 2° ut tamen non proce- 8.
dat in grauaminibus que cum fuerint post
congregationem gl. curie illata, post tpe termi-
num 30. dierum a die propositionis curie computan-
dum, designatum ad offerenda grauamina ante
curie congregationem facta. ut s. ea. nu. 3. offe-
runt. ut s. nu. 5. ea. n. et si decissa non fue-

rint

rint nec renunciata, nihilominus tu poterit gl̃is
curia dimitti seu licenciari ut disponit d. forus.
10. nicus. et tempo dentro del qual se a de dar los gre-
uyes. anno 1592. d. pag. 3. in 6. 7. porque en lo
sobredicho in p.º 7. con que por no auerse eg.
dant tu partibus commissarij (ut 5. nu. .) ad
decidenda dicta grauamina, quos si nollue-
rint admittere, vel ipsi commissarij a par-
tibus admissi non pronunciauerint, nihilomi-
nus curia licencialiter reseruato iure pdictis
partibus ut 5. nu. 4. p.º reseruato tu sibi.
9. Adq. ita 4. ad declarationem illius fori Infero qd
etiam si grauamen post gl̃is curiae congregatem
illatum sit, si tu intra terminum ad offeren-
da grauamina ante curiae celebrationem
illata designatum, offerat, non poterit
curia gl̃is licenciari donec per ipsam vel
eius ad hoc constitutos commissarios decissum
sit vel ab offerente renunciatum. ut 5. nu.
11. Lacius dicelit. Visso igit a quibus,
qualit, et quando, grauamina offerant, ut 5.
a nu. 1. ad nu. 6. et qd curia hoc neqt dimitti
nisi illa Judicent. ut a d. nu. 6. ad istum nu. 9.

pecus. videlicet sequitur qualiter predicta grava-
mina judicent quod ex supradictis facile
cognosci poterit. Siquidem proposito gra- 10.
uerunt per dominum regem et
uamine consueuit glorioso curiam nominare
seu designare certos commissarios qui
antiquitus ex commissione solum poterant
colligere merita cause, illorumque probatio-
nes referre ac intermedias seu inter-
locutorias decidere, et postea Justitia ara-
gonum de consilio eorum de quibus in c. pre-
dicti definitive pronunciauit, Nec Justitia
aragonum preterquam ad supradic-
ta commissiones fieri permitebant, ne
eo modo Justitiatus officij Jurisdictionis et
preeminentia tolleret in predictis causis
judicandis ut docet molinus in d. pro-
grauamen d. fol. 165. col. 3. in pr. pro tu ho-
die. Nostris autem temporibus ex glorioso consuetudi- 11.
ne dicti commissarij creantur et ad decidendum
et pronunciandum definitive ut docet bar-
daxi in d. for. nico. tit. pro uilis glorie d. nu. 25.
d. fol. 31. d. col. 3. post medium, Et sic quasi
per indirectum Jurisdictionis

Justitie

Iust.e aragonum minuit, limitant q̄ seu tollunt.
s. d. in cap.o p̄cedente. eo casu quo cōmissarij
creant. tu eorum creatio, ~~existimo~~ affirmo voluntaria
esse, nā cū cōmissariorum Iurisd.o sit
delegata dependeat q̄ à Iurisd.e ordinaria
curiæ gl.is, poterit gl.is curia per se
cogn.re nec cōmissarios p̄dictos creare.
quod et Iustissimum erit nisi tot ~~essent~~
grauamina sint oblata quod curia ipsa
propter eorum decissionem, ad foros codē-
dos impediret, q.a g.ne causa delegati-
et ita docet Bardaxi. in l. for. 2. d. fol. 113. d. col. 1. post medium frequenter cōmissarios creari non vo. semper.
ones semper sunt odiosæ et ut tales
11. euitande, ~~Constituti~~ Creati. Ex. igit dicti cōmissa-
rij delent p̄dicta grauamina decidere et ter-
minare, ad quod habent eādē potestatem
ex d. for. nico. tt.o el tp.o dētro del qual est.a ano. 1592. in fi. in x.o los quales cōmissarios tengan el mesmo poderes.
quam dn.us rex et gl.is Curia habebat,
nec antea poterit curia licenciare
quam ipsi grauamina sentencia definitiua terminauerint
vel eisdē partes renūciauerint. Iuxta
supra dicta nu. 6. et nu. 9. Nisi commissa-
rij dati fuerint ad grauamina illata post
gl.is curiæ congregationē q.a eo casu etiā si nō sint
ab eis grauamina decissa poterit curia di-
miti ut s. in d. nu. 9. ex d. for. nico. el tp.o.

dentro del qual esta in d. §. y porque en
lo solredicho d. xº y conque porno esta
id q̃ docere voluit ille tex. in xº y con es-
to declaramos fit. quatenus docet ea que 12
ib. de cõmissarijs dicunt intelligi de illis
q̃ dati fuerint pro grauaminibus curia durante
illatis. in alijs autẽ nihil per illũ forum
innouari. sed b. egit forus de cõmissarijs dicens
quid etiã si non terminauerit grauamina
nihilominus possit curia licenciari. g. id
non procedit in cõmissarijs datis ad graua-
mina illata ante curiæ congregẽ ex
eisdẽq̃ recipit ille forus interpretationẽ
in xº y queremos que las pro-
bancas. quatenus dicit prolationes factas corã
Instª aragonũ, vel eius locũtenente aut re- 11
gente. videtur mihi difficilis ille xº tu verũ
illius sensũ existimo ut loquitur quando graua-
men curia durante illatũ, sit in eadẽ cu-
ria oblatũ. neq̃ ad ipsũ cõmissarius datus est
sed ipse Instª vel eius locũtenens seu regẽs
cognouit, nec durante curia terminauit,
nam cũ p̃ dicto grauamine non obstante cu-
ria dimittat, optime p̃uidet q̃d p̃ latᵉˢ coram
p̃ dictis facte valeant fidẽq̃ faciant corã
alijs quibuscũq̃ Iudicibus cõpetentibus ne aliis dã-
nũ, ans q̃ iterũ p̃ laudi partibus inferat. et
q̃d p̃ dictus in xº necessº sit ita intelligendus 13
prolo. ex eo q̃ si loqueret in grauamine
ante

ante curiæ celebrationi illato, necess.o esset illud ante curiæ
dimissionem terminandum, quo casu probationes causa
finita ad nihil desiderarent. Si autem loqueret in grava-
mine durante curia illato ad cuius decissionem essent
dati commissarij hoc forus exprimeret, cuius contrarium dicit,
quia si essent commissarij nominati concorderet Just.a arago-
num. etc. qui autem commissariorum numerus creandus sit
14 a proxi querendum est. Qualiter autem ff. predicti commissa-
rij suo casu, vel glis curia deleant procedere in Judicio
gravaminis forus nullus docet tamen ex notatis a Barda.
in d. for. nico. de gli. curi. arag. celebr. d. nu. 75. 7. fol. col. 3.
7.o in d. curijs glis. dicendum est quod in citando, audiendo, pro-
bando, et ex probationibus Judicando, procedunt summarie,
crebrit, simplicit et de plano, absque strepitu et figura Judi-
cij sola factiveritate atenta. ut de Judicio deputa-
torum diximus. 5. in c. 13. nu. 12. Gravaminibus itaque decissis
15 et terminatis ff. curiæ licenciant seu dimittunt a dno
rege ut in locis 5. rellatis nu. 6. Et ea omnia que in curijs
glis statuta sunt in registris curiarum scribunt ac in
archivo deputationis regni scripta servant. ut constat
ex toto lto. actus curiarum. in observancijs lib. 9. fol. 41. col.
3. et sequentibus. et ex volumine actuum curiarum quia apud
nos hodie impressi reperiuntur. In omnia curiarum glium re-
gistra usque ad tpus dni regis petri 4.ti deperdita sunt
ut ex prohemio d. voluminis actuum curiarum. et Bardaxi,
in rub. de offo. deput. in 1.a q. nu. 1. fol. 132. col. 4. apparet
16 Quot ante glis ff. curiæ celebrate fuerint a p.o arago-
num rege per illius successores usque ad nra tpa scriptum
non reperit quia curiæ glis usque ad tpus serenissimi dni regis Ja-
coli primi ~~celebrate non reperiuntur~~, quot et a glis

fuerint celebrate minime constat, nam quidam rex omnes foros suorum predecessorum quasi de novo factos ~~confirmavit~~ cum aliis a se conditis compilabat, ~~obstare~~ ut ex cuiusdam domini regis prohemio patet in quibus tam antiquos quam eos quos ipse condidit sub ipsius nomine adscripsit. a tempore autem illius regis ad impressionem quot et sub quibus principibus sint editi facile numerari et colligi potest ex ipso volumine fororum et singulis illorum inscriptionibus. et ex prohemiis eorumdem positis in principio ipsius voluminis. finitis igitur curiis generalibus fori conditis, gravaminibus decisis, debet dominus regi pro labore et ministerio quod facit, et ad sustentationem regie dignitatis servitium seu tributum redditum de quo infra lib. 2. cap. iiii. ✠

Caput 30ᵐ. De fororum regni aragonum observatione. ✠

Ex his que supra in precedentibus capitulis a diximus tractavimus constat a quibus. ubi. et qualiter regni aragonum fori seu leges condantur. at quia ita successivo ordine sequitur et videre nunc a quibus. et qualiter predicti fori seu leges ~~fuerint~~ observentur. nam ut supra diximus in c. 19. num. 1. in principio frustra sunt leges que non mandantur executioni, cui nec mandari possunt nisi ex debita earumdem ipsorum observatione. 1º. igitur dicendum est ubi aragonum fori observandi sint. certum est eos in eodem regno dumtaxat observari nam ideo aragonum fori dicuntur quia in eodem regno ad regimen ipsius proferuntur. ut supra in c. 23. num. 9. quicumque ab aragonensium iurisdictione procedunt, ut supra in c. 24. dictum est. ipsa que ultra regnum non extendunt, et ipsi debent intra regni limina contineri

Marginal notes: .1. ubi condantur dictum est supra c. 4 et c. 14

neri neque plus ~~[illegible]~~ quam causa causatum operetur co-
tra physicam et iuris regulam docentem, limitatam causam
limitatum producere effectum. itaque fori aragonum in
eadem aragonum regno duntaxat observantur, neque eorum
decisiones ad alia regna chorone extendunt observande,
maxime cum maior pars fororis aragonum in privilegiis con-
tineant que solo huic regno concessa sunt, imo
ab eodem per Pontificem quesita, que ceteris chorone regnis
denegantur, nec non ita [illegible] regni aragonum li-
bertates, si aliaque sue chorone regna eisdem
gauderent ac fruerentur. Quod [illegible] tu amplius. Nam
in regno valentie sunt quedam loca populata
ad foros regni aragonum in quibus in omnibus et per
per omnia fori aragonum observantur ut ex for. nico. tit.
de populatis ad forum arag. in regno valent. fol. 13. col.
3. docet mol. fol. 780. col. 2. in fe. [illegible] regnum valen-
tie habet. et [illegible] hoc ead. c. [illegible] [illegible] et [illegible]. sic etiam et
universo regno valentie aliqua principalia privilegia
ex his que aragonensibus competunt, sunt concessa,
veluti quod sicut in aragonia Iudices et officiales dominum
regis debent esse naturales de eodem regno aragonum
ut [illegible] lib. cap. ita et in regno valentie [illegible] debent esse
de eodem. ut in for. nico. tit. privilegium gl. fol. 6. col.
4. in fe. in 6. item que en cada uno de los lugares.
et in for. nico. tit. declaratio [illegible] fol. 9. col. 1. in 6. item que en cada uno. fol. 10. col. 2.
fol. 7. col. 3. et sicut in aragonia dominus rex non ha-
bet merum et mixtum imperium, ut [illegible] lib. cap.
ita neque in regno valentie ex ead. for. nico. 6. item de
mero imperio. ead. fol. 7. col. 4. in [illegible] quod ex eo pervenit
predictum regnum valentie fuit ab aragonensibus conquisitum

.2. [illegible] lib. 2. c. 2. n. 8. [illegible] 10. fol. 136.

A.

idem i ciuitatibus, turolij. et aliarum, nam dicte ciuitates, et communitates sunt in regni limina, et corp. ciuis et vicini sunt veri regnicole ut probat bardazi in for. nic. de iuramento ppta. verdun regem. et cur. comite. in ciuil. tract. et alnara. nu. 3°. ap°. fol. 50. col. 4. vsq; ad p^m. ē contra. fabianez de ciuitate ita licet habent fol. 51. col. 2. in fi. Tamen dicte ciuitates et communitates habent huiusmodi priuilegium forum. ut placet rep. in d. for. nic. de iur. ppt. verdun regem. est fol. 11 col. 1. et in for. nic. in ff. de testam. ciui. fol. 127. col. 2. fortasse et est vers. 2°. y quicquid no habeas lugar. de acusati contra offic. fol. 158. col. 4. et ex eis fortasse allegabunt. et ego in dubitat. Barda. in d. for. nic. de iur. ppt. nu. 2. d. fol. 50. col. 3. quod fuit dictum d. regem et cur. comitem. Iuncta et ibi d. for. nic. et b. barda. nu. 1. vbi. in dicte ciuitatibus et communitatibus foris regni aragonum nisi in seruari placuit plura fundamenta allegabit barbazi. d. for. nic. d. nu. 3°. ap°. vsq; ad 5°. ē contra. fol. 52. col. 2. in fi. vsq; ad fol. 54. col. 2. in quibus articulariter statutis non fuit contrarium seruandum. d. nu. 3. ap°. vsq; ad 5°. ē contra. et tale. questionem vtriusque partis disputata in decisa vel quat. in d. fol. 53 col. quinto fi. quia in negatiua parte et bi. b. fuit non seruari, vide firmare decisionem determinati cum iij. ff. arag. vellet. d. fol. 54 col. 2. Et co. inst. arag. fol. 205. col. 1. 5°. Die. 30. augusti. adquem dicte seruitit bardazi. 5°. Verqua fuit declarat. nauios vicinos turolij vel suc. comitatis testificanty extraterritorium illius. Vbi de fuit accusari coram inst. arag. g. testificanty Vbra territorium accusari non debemus. g. d. l. foriam. non seruant. pretendunt. n. dicte ciuitates finitis agregatis et nisi regno arag. non accusari, sed eius priuilegia valit, sunt regni valentie, principaty cathalonie. et insulis. ut refert bardazi dicto. fol. 53. col. 2. in fi. et col. 3. in 2°. Vbi autem certis dicte hec controuersia ego. nā dicte ciuitates et communitates Turolij et aluarracini subiiciunt foris regni aragonum huiusmodi statutis reuocatis et annullatis, ipse ciuitatibus et communitatibus et ad petitionem regie potestatis principis presentis ipsis ciuitatibus et communitatibus eorum priuilegia concedentis. vide ff. lib. 2. c. 2. nu. 8. 2°. n. fol. 136.

ut 5. c. 6. nu. 7. et magna exactor. ibidem congregatis et vocatis. quod dicit de regno valentie. quia dicit est ex fori. ibi. g. dicit presentia et libertas fol. 45. d. col. 3. et ex foris regni valentie obligatis. et in cod. l. 6. nu. 6. Contra. 3.

A. Limina enim regni aragonum liberatis foris aragonum non obseruantibus. id est in locis feudalibus, nam in locis que dominus rex alienauit seu infeudauit foris regni non obseruantur et claret dicti fori nic. 4°. g. vide et libertas est exceptis feudis. d. fol. 13. d. col. 3. et ex co. inst. fol. 138. col. 2. 2°. ibi. 157. col. 2. 2°. in fori regni

et d. fol. 280. d. col. 2. d. 2°. regni. valet. habet. in inst. fol. 246. col. 1. 2°. officialibus loca feudalia. in d. 2°. feuda asserit abantiq; audiuit in aragonia fuit esse diuisa feudalia. et loca de facto et Laudabile est. (tollet ne dominus vendere concedere aliqua loca tryde. aut vendere. nisi ea. et casu quo esset alienum. credo. g. non esset tollere locis seruandi fori arag. et ibi. g. dicit. g. dicit fuerit esse.) Deloris autem dominis terminis in regno existentibus in eis fori non obseruentur. et in quibus obseruari debeant dicam. 7. lib. cap.

2°. loco 7. dicendum est a quibus personis debeant predicti fori regni aragonum obseruari. quod dicit est ac quoniam quos obligant, seu quos personas fori 7. dicti comprehendant. in quibus vsq; resolute 7. distinctionis. 7. quo vno maiori dubitandi claritate dico. g. l. fori aragonum comprehendunt et obligant ipsos et regnum aragonum. non solum eos, qui fori ipsius degentis

cuius

cuius consensu tulerit verum etiam eorum dem successores.
atque ideo omnes ac singuli dni reges antequam in reges
aragonensibus admittantur tenentur omnes et quoscumque regni
foros, usus, et libertates confirmare illorumque observationem
solemni ac maximo juramento promittere. ut j. lib. xx cap. 2.
num. 2. et 2m eosdem foros dni regis cause sunt cuius
libet regni privati judicantur. ut 5. in c. 28. per totum ma-
xime in 1. et 2. et infra eod. lib. 2. cap. latius summus
dicturi, ac proinde in hoc aragonum regnum, non habet
locum decisio tex. in l. princeps legibus 30. ff. de legibus.
unde dni reges (salva eorum clementia) per dictos foros revocare non possunt. ut j. in c. 35. num. 8.
5. Prolatus principem legibus solutum esse. 2o foris aragonum. 11o et 13. infra.
obligant omnes regios offiles non solum generaliter ut
naturales de regno ac subditi dni regis, sed etiam
specialiter ut offiles ad quam propter jura alegada j. lib.
c. . nu. . adhuc singulare tex. ad hoc in foro unico
tto del offo de inquisidor contra los offiles reales delinquentes.
ano 1553. edito fol. 190. col. 2. inquit n. ~~illa foris~~ dnus Philippus
119 princeps aragonum (postea rex potentissimus) jus-
ta cosa que los offiles que exercen jurisdiction en el
presente reino de aragon, guarden y observen los fueros
y libertades de aquel en lo que toca al exercicio del
dicho offo. porende etc. ex quibus plus b. en lo que toca
al exercicio del dicho offo. constat specialem esse
in offiles dni regis obligationem observandi foros. propter quam
etiam ~~in offo~~ ante ingressum offorum tenentur prestare jura-
mentum de servandis foris et libertatibus regni ut j.
d. lib. . d. cap. . lacius explicabitur. unde et procura-
tores regni valentie tenentur ~~[illegible]~~ ante
quam suum offcum exerceant de servandis foris et liberta-
tibus regni aragonum in locis in eodem regno valentie ad foros
aragonum expositis, alias non in predictis locis neque ut guber-

natos, neque ut offles admittent, sed poterunt homines
illorum locorum illis ut peccatis personis impune resis-
tere ut dicit d. foris micus. de populatis ad fo-
rum arago in regno valen. d. fol. 13. d. col. 3. et
p. lib. d. cap. nu. 1. lacius dicelimus.
3° obligant non solum omnes de regno seculares 6.
et subditos dni regis, sed etiam ecclesias nam et ecclesie
aragonum foros observare tenent, sicut de eisdem
ipsi et hes sui se iuvare possunt, salvatu
in omnibus ecclesia libertate et ecclesia iure ut ex
[illegible] docet tex. in for. unico de pleitis et relig.
perso. ecclesie est. fol. 4. col. 4. et 5. lib. cap.
plene de hoc artto tractavimus. cuius ratio est
quia et ipsi concurrunt ad foros condendos. ut 5. in
cap. 10. nu. 2. c. 11. nu. 1. c. 12. nu. 4. et in c. 26.
nu. 17. 4° obligant omnes de regno nobiles et 7
milites et infanciones, et alii quicumque homines sub-
diti dni regis quod iustam parcedit 1° ratione iuris-
dictionis dni regis et gtis curie que omnes comprehen-
dit. 2° quia ipsi et aragonenses foris condendis con-
sensum exhibent ut 5. c. 27. ex quo illorum obser-
vationi se ipsos obligant. iuxta ea que supra dixi-
mus in c. 24. nu. 11. idque verum est non solum quo-
ad presentes id est interesentes curiarum generalium
celebrationi et foris ipsis condendis suum expressum con-
sensum prestantes sed etiam quoad absentes a dictis
curiis gtis ut probat ex presens tex. in for. unico quod dnus
rex possit facere in curia statuta est. fol. 6. col. 3.
et l. bardaxi. nu. 5. fol. 23. col. 2. et 3. v. qui sit
dni regis quod hoc subditi remissione notat ex re-
buffo et alliis. Cuius etiam rei ratio facilis est nam

homines

7 i. inc. 10. nu. 4. p. p. casus fol. 152.

8. homines civitatum, villarum et aliorum locorum regni mittunt heros
11. procuratores ad generales curias qui in foris condendis omnium vi-
cem gerunt sicut et in populo romano senatus populi
vicem gerebat ut j. dictum est in c. 26. nu. 22. quod idem in
ecclesiis procedunt nam et hi suos syndicos mittunt ut in
eodem cap. 26. nu. 17. Inde que mirum non est si absentes per
presentes ad fororum observationem obligent. Nobiles autem mi-
lites et infanciones etiam absentes obligant quia cum ex
propria contumacia absint, possint quoque venire, et non
venerint merito sibi imputandum est. Sicut etiam hodie
si aliquod ~~integrum~~ statutum ex contumacia abesset,
nihilominus possit dominus rex cum aliis ~~[illegible]~~ proce-
dere ad condendum foros, ex quibus etiam homines illi quorum absit
statutum obligari dubitandum non est ex for. in co. tit.
que in corte Camarior parte etiam anno 1592. edito pag.
1. in 6. in concesto declaramos. de quos in cap. 27. nu.
9. 8. in fi. dictum est. 5.° Fori obligant non solum naturales
de regno, sed etiam extraneos in eodem tu existentes, non
et his foris ipsis obligant. ut j. lib. . cap. . quia sicut
ratione contractus et domicilii fit quis subditus jurisdicti-
oni judicis loci contractus seu domicilii, ut j. lib. .
cap. . nu. . et nu. . ita etiam ex eadem ratione fororum arag.
dispositioni extranei in regno existentes subjiciunt.
10. 6.° non solum subditos fideles et ~~ab~~ xpianos obligant
sed etiam infideles quia licet infideles non gaudeant foris
nec possint se de illis juvare. In his que sibi utilia
forent, tu in his que per dicti fori contra infideles
disponunt, tenentur illis obedire, eorumque omnino disposi-
tiones servare ut ex multis juribus probabimus.
j. lib. . cap. . nu. . et nu. . ubi de hoc articulo
latius disputabitur. etc.

Adde interaudiu a quo A. tpe obligant. ut de statutis dit. j. c. 36. nu. 14 x° 7. fol. 130. ~~col.~~ pag. 1.

B.
h. pones omnia que sunt supra in c. 4 a nu. 5° fol. 10.

Visoriali et aqlus fori aragonum observari debe-
ant sequitur 3° loco. B. videre qualiter observandi 11.
sunt id est perque media ~~[illegible]~~ fori per dicti
sui observatione consequentur. Sed quia sicut per
contraria curant contraria, ita etiam per contra-
ria, contraria cognoscuntur, nam mo contrario
posito aliud statim cognosci testatur Imperator
Justinianus in §. videamus itaque. Inst. de ~~[illegible]~~
his qui sui vel alieni juris sunt. ideo oportere
existimavi permittere perque facilius fori ~~[illegible]~~
ipsorum dispositiones viol~~[illegible]~~ lari possint.
Et 1° facile fori leges que violant per judicum
ac jurisdictionis ministrorum potentiam ut pro-
bat singularis tex. ad hoc in for. unico §. cum
^ Ito quod regens offi. guber. etc. ^ v. dnus rex petrus 4. hec
offi. gubernati, folio 78. col. 4 in fi. ~~[illegible]~~ guber-
natores qui pro tempore fuerunt aragonum qui fue-
runt personae magni status, et rexerunt dictum
offi. conati fuerunt per se et alios frangere suos,
privilegia libertates, usus et consuetudines
dicti regni etc. Et rac. magnae potentiae dictorum
gubernatorum gentes dicti regni non potuerunt
consequi justitiae complementum: nec poterant:
nec audebant conqueri de eisdem: signanter
nobis a dicto regno absentibus: et si ad id
decenti remedio non provideret, possent dictum
regnum, et gentes ipsius, in magnum damnum, et
irreparabilem destructionem devenire: hacte-
nus dnus rex petrus ex quibus verbis tanto principe 12
dignus facile datur intelligi qualiter justitia
ac leges ex potentia judicum violetur quam-
que irreparabile damnum ex fororum legumque
violatione

vide j. lib. 2 cap. 4 nu. 2 fol. 13

ex imperitia libertatis [illegible] ut docet Bardaxi. in d. for. exorque. tt. forus inquisit. nu. 12. fol. et in dulio super ex imperitia iudicasse presumunt. Lardaxi. 464. col. 4. x.o si vero crediderint. et ff. Lacius lib. [illegible] d. fol. 464. d. col. 4. x.o in dulio intelligit. cap. 3.o fori violari possunt ex dolo .14.
et propria malitia iudicum ex d. for. 1. et for. 2. de la inquisitione del vice canceller. d. fol. 68. col. 3. et 4. et d. for. exorq. 20. in p.o tt. forus inquisiti. Unde contra dolosos iudices in causis civilibus privationis officii et inhabilitationis ad quod cumque aliud obtinendum, et solutionis damnorum in duplum atque expensarum pena est statuta ex ead. for. exorq. et b. Lardaxi. d. fol. 464. d. col. 4. x.o forus v.o in criminalibus autem pena et talionis imponitur. ut ff. lib. cap. nu. de penis officium delinquentium agentes explicabimus. 4.o similiter .15.
fori violari poterunt ex iudicum negligentia. vide ff. c. 34. nu. 6.
quesi notabilis sit seu magna sit dolo equiparatur. ~~ex d. for. 1. et 2. de la inquisitione contra el vice b. assi de dolo~~ eadem pena adversus dolum imposita puniendam esse affirmo. ex d. for. 1. et 2. de la inquisitione cont. el vice. b. assi de imperitia, et notabile negligentia: como de dolo et corruptione etc. ut ff. d. lib. d. cap. nu. Lacius disputabimus. Unde foros, ~~libertates~~ usus, et consuetudines regni etc. ac libertates que in .16.
eisdem continentur. Invictissimi reges aragonum in pe ~~[illegible]~~ infinitis eorundem fororum locis inviolabiliter observari perceperunt ut ex supra rellatis in c. 4. nu. 3. constat. ita ut neque indirecte, neque indirecte contra predictos foros aliquem venire permittant. quia ut inquiunt gloriosi principes quod fori per unam denegant viam, non debent per alteram concedi ut in foro. nico. x.o et hoc sit contra forum. tt. quod in factis usurarum etc.

fol. 48.

fol. 48. col. 4. in fi. et in obs. de consuet. 8. in fi. de citat.
fol. 10. col. 3. [illegible] ex quibus idem firmat
Imol. fol. 155. col. 4. x°. forus si prohibet. adeo ut neque pro-
bo [illegible] forum libertatumque violatio sit admittenda.
17. ut 5. d. c. 4. nu. 4. dictum est. Quod si aliquando eveni-
5. c. 5. nu. 9. fol. 11. at aliquod contra forum de facto fieri per dominum regem, pro-
genitum, aut alium regium officialem, id debet statim revo-
cari ad solam ostensionem contra fori vel supplicationem re-
vocationis. ut dicit expresse for. [illegible] ordina-
vit et [illegible] que dominus rex etc. fol. 14. col. 2. ex quo
idem docet Imol. d. fol. 155. col. 3. in fi. et col. 4. in p°.
ex quo duplex occurrit dubitatio. 1ª an idem Iudex
qui sententiam contra forum tulit possit ipsam revo-
care. 2ª an quando dominus rex vel primogenitus con-
tra forum factum pretendit, si ipse dominus rex, vel eius pro-
genitus dicat se ipsum velle cognoscere an sit contra
forum facere vel non, hoc facere possit, an vero
recurrendum sit ad Iustitiam arag. ut cognoscat
sit ne contra forum vel non, ipsumque revocet, seu
18. revocandum declaret. ad 1am n. 4. breviter dico
quod aut Iudex est delegatus qui protulit sententiam contra
forum, est delegatus, et tunc semel pronunciando fructus
est officio suo extinguitur per eius iurisdictionem ut in obs. item si
Iudex 4. de re iudi. quod omnis sententia que contra forum
fertur est nulla, quia omne contra forum nullitas est,
ut ex antiquis foristis concludit Imol. d. fol. 155. col. 4.
in p°. x°. 2°. tenuerunt foriste. modo in ratione proposito
breviter distinguo, aut Iudex qui protulit sententiam con-
tra forum est delegatus, et tunc aut est delegatus
ad universitatem causarum et tunc semel pronunciando
fructus est officio suo extinguitur per eius iurisdictionem ut in
obs. item si Iudex 4. de re iudi. fol. 12. col. 3. et
in terminis iuris communis idem docet Bartolus in l. si ut

Caput 31.m De intellectu fororum aragonum.

Egimus in cap.o precedenti de fororum regni aragonum observatione, et q.a leges recte observari nequeunt nisi et rectus et eorum sensus et intellectus habeat ideo in presenti de foris intelligendis, id est, qualiter fori aragonum sint intelligendi agere oportet, id q. sequentibus regulis, ibi propositionibus explicabimus. 1.a igitur propositio sit fori generaliter loquentes generaliter etiam sunt intelligendi nec cum ipsi non distinguunt, nos distinguere debemus ut ex parte probat tex. in obs. item donatio 7. b. et sic intelligit de omni donatione sive inter vivos sive alias fuerit facta, cum forus non distinguat etc. de donati. fol. 26 col. 4 et in obs. item donatio 18 b. q.a forus de donatis loquitur generaliter, et sic intelligit de qua cumque donatione ead. tit. de donati. fol. 17 col. 2 in p.o ex quibus idem docet in obs. fol. 155 col. 3 x.o forus ubi non distinguit. et port. 2 p. r. forus nu. 3. pag. 732 col. 1. Que propositio ex. ampliat 1.o ut procedat etiam si ex gen. intellectu aliquis indeliberatus [illegible] ex pluribus relatis a [illegible] porto. bdi nu. 4. 2.o ut procedat etiam si ex eo quod generaliter forus aliquis intelligat jus com. cesarum corrigeretur tamen remaneat ex relatis etiam a portoles ibi nu. 5.o 3.o ut etiam procedat etiam si maior ratio in uno casu quam in alio, ex his que sub generalitate fori comprehenduntur, reperiatur ut docent relati ab eodem portoles vers. nu. 6. Et contra autem supradicta propositio limitat ut non procedat si ex gen. intellectu alienus fori, alterius fori correctio

correctio sequeret. quia licet Iuris consultorum romanorum imperatorum ex foris gloriosi intelligendis correctio admittatur ut in 2a amplectitur. tamen foros qui sunt Iuris communis eiusdem regni aragonum. ut in cap. 24. num. 22. ad num. 25. ex eo non corrigunt atque ita forus non intelligitur gloriosus quando eiusdem gloriosi intellectui alterius fori decisio repugnat. ex decio rellato

3. in portoles. d. num. 5. 2a propositio sit ✠. fori semper sunt intelligendi ita ut aliquid opperentur. nam alias frustratoria redderet eorum dispositio, nec credendum est legislatores forum aliquem frustratorium et inutilem facere voluisse, eamque propositionem frequens ac constans praxis confirmat ut docet portoles in 4. p. d. 8. petitio num. 19. pag. 50. col. 2.

4. petitio d. num. 19. pag. 50. col. 2. 3a propositio ✠ sit fori sub una rubrica positi remittentes se ad foros sub alia rubrica constitutos disponunt circa materiam suae rubricae ad quos se remittunt, statuunt in propria rubricae materia.

Quae propositio multis in locis probatur. tamen ad exemplum illam probo ex for. de voluntad. 2. de manifestati. et inventariationibus bonorum. fol. 62. col. 1. qui remittit se ad forum de voluntad. 2. de manifest. perso. fol. 60. col. 2. in fi. atque ita sicut in foro secundo de manifesta. personarum disponitur circa personas (quae sunt propria et spiritualis materia rubricae illius tit.) ut manifestate, possit dari ad complentam periculo iudicis dantis. ita d. forus 2. de manifest. et invent. bonorum disponit circa bona (quae sunt etiam spiritualis materia illius tit.) ut manifestate possit similiter ad complentam periculo executoris concedant. et ratio est quia fit relatio unius fori ad alium per quam unus alii communicat dispositionem.

5. 4a propositio sit ✠. fori positi sub tit. cuius rubrica plures materias continet, si loquantur.

Sic probat A. Ebrardus in for. nicaeth. de iu. pt. per dnum rg. incinitur. et alvar. nu. 3. fol. 52. col. 1. in p. b. vide

B. Adde ✠ alium propositionem quod forus non habens clausulam irritantem etc. ut de statutis. ✠. c. 36. nu. 26. fol. 130. pag. 2.

in ma[illegible] illud qd in illa disponunt, non censet
disponere in alia. Exemplum est in foro item cor
euitar. penult. de manifestationibus et inuenta-
riationibus bonorum in Rubrica n. illius tit. Due ma-
terie reperiunt s. manifest. et inuentaria-
tio bonorum, quo supposito in illo foro disponit
quod in appellitu inuentarij bonorum ad ipsius
prouisionem iuramentum appellitantis debet
intervenire. qd tu non requirit in appellitu
manifestationis, ~~qa licet~~ ut j. lib. cap.
[illegible] at qd ideo constat qd licet in rubr. illius tit.
due proponantur mat. et manifesto. vt. et in-
uentariatio, tu cum ille forus loquatur in ma[illegible]
s. in inuentariatione duntaxat, non extendit eius
decisio ad aliam matem mere manifestationem.
Gra. ✝ propositio sit, fori penales semper in- .6.
telligunt restrictive, ~~[illegible]~~ ita ut nequaquam
vltra casum in quo locuntur ~~[illegible]~~ quecumque in alio
sit ratio identitas, ~~ad~~ extendi non possint eorum
decisiones, quia leges penales id est aliquam
penam imponentes sunt odiose et ut tales
restringende ~~[illegible]~~ et ut in plurimis iuris communis
locis probat odia restringere, fauores vero
ampliare conuenit. ~~[illegible]~~ at qd ita
idem docet molinus. d. fol. 156. col. 3. in fine
Unde etiam si in aragonia fori admiterent in-
terpretationem extensiuam ex identitate ratio-
nis (de quo j. in cap.o sequenti disputabimus) nu-
hilominus in penalibus saltem quoad penam
extensio non admiteret. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ nam licet statutum penale ex
identitate rationis extendatur. tu cuius pena
nunquam extendit ut traddunt relati per
molinum

7. molinum v. praxim. 6a propositio sit ✠. fori loquentes
in mat. iuris com. romanorum recipiunt omnes limita-
tiones restrictiones et ampliationes quas ipsum ius com.
romanorum recipit ut probat molinus. 2 fol. 156. col. 1. in
p.o in x.o si ergo fori dicunt statuta. et portoles. et
~~[illegible]~~
port. d. 2. p. d. 8. forus. nu. 9. pag. 732. col. 2. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Cuius rei ratio est quia fori aragonum
licet respectu eiusdem regni aragonum dicantur et sint
ius com., tu respectu iuris com. caesarum statuta sunt.
ut 3. in d. c. 24. d. nu. 22. et seqq. dictum est
~~[illegible]~~ Sed statuta loquentes in mat. iuris com. ~~[illegible]~~ admittunt
omnes limitationes et extensiones quas ipsum ius com. admi-
ttit ex rellatis a portoles. d. nu. 9. q.o ~~[illegible]~~ et fori nos-
tri eas admittere debent. Que propositio ampliat. ut pro-
cedat etiam si fori seu statuta ius com. romanorum corri-
gant quia adhuc eo casu debent secundum idem ius com. in-
pretari, ut puta si forus vel statutum disponat
quod pater teneatur relinquere filio maiorem vel
minorem partem, quotam, seu portionem bonorum suorum pro
iure legitime, quam ius com. disponit, licet si hoc sta-
tutum seu forus corrigat ius com. in hoc quod maiorem
vel minorem partem quam a iure com. designatur relinquendam
esse percipit. tu 2m ius com. erit intelligendum et sic
illa pars seu portio legitime erit ~~[illegible]~~ tt. institu-
tionis relinquenda, quia quoad partem quam assig-
nat ius com. ~~[illegible]~~ ita ~~precipit~~ relinqui ~~relinquendam~~
ut contra baldum et alios rellatos per portoles. v.
praxim nu. 10. et 11. pag. 733. col. 1. et in nu. 39. pag. 740. col. 2.
teneant etiam plures quos sequitur et
8. allegat idem portoles. ibidem nu. 12. 7a propositio sit
fori ✠. regni aragonum sunt intelligendi etiam per argu-
mentum a contrario sensu et a ~~[illegible]~~ forciori seu a
maiori ratione. ut si forus dicat quod ganatum de-
prehensum in loco vetito ~~[illegible]~~ nocte habeat talem

penam ut in foro quicumque 2. de Lege aquil. fol. 58.
col. 1. in p.o a contrario docet quod si die perhen-
sum sit non habeat illam penam. et si forus dicat
quod si ducens bestiam per aliquem locum publi-
cum, non emiserit vocem ut ab impetu illius per
eundem transeuntes et 2. stantes recedant, et bestia
damnum dederit, ipsum damnum solvat, ut in foro de hoc 5 eodem tit. de Lege aquil.
a contrario in-
simat quod si vocem emitat per damno a bestia
dato ipse non teneat. a fortiori autem seu a ma-
iori ratione idem probat olsernica tit. fori editi apud
excam. fol. 34. col. 1. v. dit quod si forus disponit
quod dominus rex non possit dare terram seu ho-
norem filijs suis, multo magis prohibet da-
re illis loca, villas seu castra, quia maior ratio
adest prohibendi donari loca et castra, quam
terram et honorem. Eandem hanc nostram pro- 9.
positionem expresse probare videtur tex. in eadem olser-
nica tit. editi apud excam. in p.o per hoc autem
capitulum videtur a contrario sensu etc. v. dit quod
si forus prohibet dominum regem posse dare terram seu
honorem filijs quos ex regina suscepit, a con-
trario sensu videtur permittere quod possit
concedere terram et honorem filijs quos non
ex regina sed ex alijs mulieribus habuit. ex quo
eadem firmat et sequitur moli. d. for. 157. col. 1. in fine
p.o in foris habet. et portoles. in d. §. forus. nu. 23.
pag. 736. col. 1. Cuius rei ratio est quia hic con-
trarius sensus non ex conjectura, sed ex men-
te legislatoris et publicis legis seu fori probatur
ut ex multis probat port. in d. nu. 23. contra
rellatos ab eodem ibidem nu. 22. P. 8.a propositio 10
sit. 4. fori aragonum non verificantur in casu
facto

P.

unde etiam si forum recipiant interpretationem extensivam
ut j. c. 32. nu. 21. tu admittitur hic contrarius sensus
quia non per extensionem, sed per comprehensionem etc.
licet contrarium teneat Bart. in l. omnes populi 9. nu. 61. sed non videtur Bart. contra 1.a
sed si expresse admittit a foro vel olsernica frustra quaerit an
per conjecturam an comprehensive et mente etc.

non esse recurrendum ad casus quos jus communi perfectionem decidit, tamen in hoc verius mihi videtur contrarium 1° quia statutum ideo non admittit fictionem quia deliat a jure communi ut proxime diximus. 2° si concurrat cum jure communi deficit ratio impediens in casu ficto verificari. 2° quia si deficiente statuto recurrit ad jus communi. 3° quomodocumque jus communi vel per veritatem vel per fictionem disponat, eius dispositio est admittenda. neque eo casu fictio erit ab statuto inducta sed ab ipso jure communi. Procedit igitur nostra propositio in fictione per extensionem fori seu statuti admittenda non vero ea que a jure communi introducta est. Unde licet fori casus quos voluerint et per fictionem decidere possint tamen si expresse id non dixerint et in casu vero loquantur non extendet eo quod dispositio ad casus fictos decidendos. Tamen advertendum est cum eadem molino d. fol. 157. d. col. 2. in d. p. fori arag. et portoles. in d. s. forus. nu. 75. et 76. d. pag. 748. col. 1. et 2. quod in actibus juris seu fori quoque veritas pendet a potestate eiusdem juris vel fori, si jus aut forus vel statutum disponunt aliquem haberi pro tali, ille in rei veritate efficitur talis et non per fictionem, ut si forus disponat quod filii regnicolae extra regnum nati pro naturalibus habeant si ad regnum reddierint, isti filii sunt vere naturales et non ficte quia veritas naturalitatis pendet ex eiusdem fori potestate, quod idem est si forus dicat quod filius natalis duntaxat. si a principe vel alias legitimet, habeat pro legitimo talis filius erit vere legitimus quia legitimitas non a natura sed ab ipso jure introducta est, et per consequens ab eiusdem juris potestate descendit. Secus autem est in actibus in

14. [illegible] veritas à Cœlestate sit vel statuti non
dependet ab aliquo de quo iudicabili cessante aliquis
ergo viget habet veritas ꝙ viget non dependet
ab Cœlestate sed ex facto viget, ideoque
non efficit vere viget sed verificatur, aut si
statutum dicat decretum vel hostium seruum ꝙ mor-
tuo huius loci in decimo vel deportato vere
est natum, sed [illegible] ꝙ veritas natis
à Cœlestate statutis ꝙ dicit aliqua plena huius
rei exempla inducuntur ꝙ. Et hic arguunt
veritas non est depositio duorum testium ꝙ testium
deponentium ita dicit vulgare sicut ꝙ. ꝙ testes
ferunt sententiam esse latam, quod veritas in causa vere
ꝙ in una mala intelligendum est si à foro vel statu-
15. to sententia expulsa sit ad ita. Et glos. ꝙ. utilis hoc
quod in causis quasi veritas est deferre regimini
Cœlestis, sic illis qui dicti sunt dicendum sic
Dr alio. plena illud habetur, aut aliud sic le
vnde stat sententia sed verificata. Jason ff. de
Iude. Subscribens. Citetur ad hoc in foro. Rio.
de rebibitis fol. 43. col. 1. v. Decidit non valet
statutum facta per procuratorem non habentem
mandatum aut [illegible] dicit illius qui decidit
illi non solum credit in causis sed expulsa sit conclusio
et sententia causa civilis sed in illis causis
conclusio et sententia deferuntur ꝙ statuta ita
tene Cardon. de iure Cesareo fol. 61. col. 2. in 8. ꝙ
sic tenet Curtius publicando ad fol. col. 4. sum quoniam
Dec. Cons. delinquentium fol. 133. col. 3. ꝙ sic tenet Curtius
ad fol. col. 3. hic tex. in Codice de ord. et formand.
in similibus fol. 155. col. 3. in 8. ꝙ sic dicit Curtius publica-
tus ad hoc col. 4. ꝙ alibi, ubi hoc ꝙ dicit statutum
in illis causis hoc casu ꝙ conclusio hoc dicta, et sic
Curtius hic habeatur de quo hoc dicit ex hoc
ꝙ veritas non dependet conclusio sed causa
Cœlestis ex eorum hoc Cœlestis statuta, sic illud habetur
non hic sed ad aliud hic et hic sic certo
ad hoc ita quia dicit Cœlestis statuta vere natum sic,
sed habetur ꝙ hic causa est vere natum sic,

Et ita contra aliquos ex antiquis foristis firmat
moli. 1. fol. 157. col. 3. in p.° 9.ª et vlt. ~~4.~~ p.° 16.
sit foros aragonum non recipere interpretatio-
nem extensivam, seu declarativam, de qua po-
positis latissime in c. sequenti disserendum est.

Caput 32. De interpretatione extensiva fororum regni aragonum ~~[illegible]~~

Pro ~~[illegible]~~ maiori intelligentia eorum 1.
que in presenti dicenda sunt, est advertendum inter-
pretationem legum, fororum, seu statutorum multipli-
citer fieri posse. Et 1.° fieri potest extensive, id est
extendendo decisionem unius legis fori seu statuti ex
identitate vel similitudine rationis ad casum similem
casui decisio in tali lege foro vel statuto. Et hec inter-
pretatio dicitur extensiva. 2.° fieri potest restrictive, id
est restringendo legem seu forum generalem in certis
casibus in quibus cessat ratio quam moti fuerunt
statuentes aut alias ut in c. sequenti explicabitur. Et hec
dicitur interpretatio restrictiva. 3.° fieri potest declarato-
rie, id est declarando legem forum vel statutum
in casu dubio, non tamen aliquid addendo vel detrahen-
do. Et hec dicitur interpretatio declaratoria seu declara-
tiva. 4.° et vlt. fieri potest ~~[illegible]~~ correctorie
id est admittendo correctionem legis, fori, vel statuti,
in parte vel in toto. Et hec dicitur correctoria
interpretatio. De his igitur quatuor interpretatio- 2.
nis speciebus sigillatim dicturus ut more solito
huiusmodi ordine materiam explicem 1.° ~~[illegible]~~
~~est~~ videndum est de interpretatione extensiva que
et aliis difficilior eiusque utilior tractatus est.
Pro cuius explicatione 1.° notandum est in nostro regno
prohibitam esse fororum extensivam interpretationem
ut ex ipse probatur in ols. 1.ª de equo vulnerato fol. 1.
col. 1. et in aliis iuribus 7 referendis, ~~[illegible]~~
itaque esse prohibitam ut omnino in aragonia cartae
standum sit et literae ~~[illegible]~~ adherendum ~~[illegible]~~.

ex d. ols. ~~[illegible]~~

expositi. de equo vulnerato. 2º notandum est ~~aliam esse differentiam interpretationis, et modum prohibendi... seu~~ interpretationem in genere vel in specie posse dupliciter prohiberi: 1º generaliter ut si statutum dicat quod nulla admittatur interpretatio in genere vel in specie, nec ultra procedit disponendo in quo casu et modo prohibetur interpretatio, loquitur Bart. in l. omnes populi. 9. num. 68. ff. de iustitia et iure. 2º quando ultra generalem prohibitionem interpretationis in genere vel in specie factam, statutum procedit disponendo verba ad literam intelligenda esse, casus quoniam non studium, prout in nostro regno ex d. ord. 1. et aliis multis decissum est. Et inter utrumque casum est maximum discrimen. nam 1º casu quando solum generaliter interpretatio prohibetur, verbis hujusmodi prohibitionem solum censetur prohibere frivolam et inanem interpretationem, ea quae necessaria vel utilis esse potest. ut docuit Bartolus dicto num. 68. ex quo et aliis probavit ... ~~Cortese~~ in d. L. Sorg. num. 17 pag. ~~734~~ 734 col. 2. 2º autem casu quando statutum prohibet interpretationem et ~~procedit ulterius disponendo ut verba ad literam intelligantur non solum frivola sed et quaecumque alia legalis et civilis interpretatio per declarationem prohibere certum est, ut ex multis de ... tradit idem Cortese in d. l. ... num. 18.~~

3 ~~pag. 731. col. 2.~~ 3º notandum est ~~quod interpretationem extensivam diversimode~~ considerari posse: 3º quatenus fieri potest extensio de casu ad casum similem expressi decisi in lege vel statuto ~~et tunc proprie dicitur extensio de casu similli ad casum similem. 2º quatenus potest fieri non ex similitudine, sed ex rationis identitate, ita ut fiat extensio ad casum non expressum in quo eadem militat quae ratio atque in casu expresso reperitur. 1º modo casus est similis, et licet sit diversus genere et specie, tamen non est contrarius aliis ad casum contrarium, et sic quaeret extensio. 2º vero casus licet sit diversus specie, tamen genere idem est ratione naturae [illegible] est cum expresso. unde talis extensio in proprie extensio nomen appellatur, quia ex ... magis comprehensio quam extensio dicitur. nisi de expresso ad tacitum ... dicamus. hujus diversitatis exemplum esse potest in d. ordinatione de equo vulnerato d. fol. 3. col. 1. § 5. dicit quod statuto ca- vente quod equi mortui ... non extendi ad equum vulneratum ... considerari posse 1º quando ita sit vulnerat- ... et vulneratio 2º ultra~~

·L·

et hoc 1º casu fit proprie extensio, dicitque extensio interpretativa 2º autem casu improprie dicitur extensio, quia est comprehensio ... ut ... ex ... latius. Et ergo haec interpretatio fit quando verba statuti habent se in minus [illegible] mens statuentis. ut docet Molinaeus d. fol. 156. col. 2. in fi. versiculo quinto. ideo dicitur fieri extensio de ... ad mentem ad verba. et quoniam verba ... continent expressum casum ... tacite continet tacitumque ... et ideo dicitur fieri extensio de expresso ad tacitum, et ita commode (licet improprie) interpretatio extensiva dicitur. Ea proprie comprehensiva seu intellectiva quae est declaratoria dicenda est ut per ... proxime. et quod ... ratio ... dicitur comprehensio. dicit notabiliter gl. ... verbo italiae in c. 2. § nos igitur extra de ... ordinatis lib. 6. ... fol. 72. col. 4. in fi. quam sequitur Moli. d. fol. 156. col. 1. in fi. versiculo et est ratio. cumque ... ... concedere ... ... in d. ... de ... num. 2. versiculo ratio ... fol. 54 col. 3. ... et quod licet deficiat verba non deficit mens statuti ... num. 3. d. fol. 54. d. col. 3.

exquo contra tract. in d. §. fonsy nu. 42. pag. 741. col. 1. tenet quod si equus ita in bello fuerit vulneratus, q̃ postea extra bellū extrahere non possit, quia debilit equus ex dicti ꝓhibitione huius cōy ex multis ꝑ bellotis ꝓbatis lib. i. nu. 41. pag. 740. col. 2. q̃ ꝓ erit necessū figere in bello mortuū sicut equū. ut docet bart. in l. bello. in ꝑ. lectura in fi. ff. de excusati. tut. cū vera veritate in dicō bello tamen debilit extrahere fuerit et sic eadē vā ac si ibi mortuus esset recenset ioan. de dōcō. §. traditū equum recedō domū alienā videō in contrariū. et sic non est nostra ꝓpositio. quia ꝓpositio ꝓbanda est ꝓ alia data baldi vellata ab eodē lib. i. nu. 43. nō recenset q̃ carte stadiensis contra antiq̃ dicit q̃ si bellator equus ex debilitatione in bello. q̃ licet carte stadiensis tenuerit ꝓ alia quā nos sumtabeda ut docet idē tract. in d. §. fonsy. nu. 63. pag. 746. col. 1. et §. nu. . dicebat etsi non ꝓbata quia effectus sumtabeda. ut refert alcad tract. in d. nu. 41.

A.

dūmodo debilis, sed minus debilis aut deterior fiat. A.
2ū in 1. 2. casu dicit nō debilis reddit et
ō minus valet sic rationi identitas ab qui in casu
quo equus mortuus esset q̃ non esse et debilis
esse paria esse videt. in 2. aute casu non eade
dūmodo ratio, sed similis est. q̃ equus vulneratus
et minus debilis similis est mortuo subtra in eo
q̃ per vulneratū operari in dicto 4. notabili 4.
est. ff. de liberatione exhibitū alia esse actiones
etabiū petitū. actiones liberę est que agit exhi-
do cui decisū et exhibitū ad casus non decisos seu
non explorant in statuto non tenebit. Possi-
ua aute interpretatio dicit que recipit in se exten-
sionē ab aliis legis seu statutis. deficit est nec-
alique statuto eo statuto in quo fit extensio
extensiua seu coherchatiua requirit. ut habilit
docet bartol. in d. l. omnes populi. nu. 60. ꝑ di
uat gregis. ff. de ꝑ. et ff. et q̃ ibi ꝑ resolui-
dus est. h. arctq̃ in ff. Sequentibi concludimus 5
tum ꝓpositiū q̃. ꝓ. sit fori regni aragonū vel-
tantum
uunt interpretatiue extensiuum, et nō in dicta ut tim-
te vāj ea ꝓpositione ꝓbo 2. q̃. hec interpreta
in reuocatiue ꝓcedit extensiue procedunt ex-
tentiue legislatorij et sic licet addat plus legi non
tu additamenti legislatorij ad quod dicte lex. in l.
Gallus. §. 6. et q̃ sitantum. ff. de liberis et posthu.
§. q̃ne de hac extensiua materia dixi tractatu, si
quo fit extensio dicatur mutatio ad casum interdictum
aqua et igni, et abrogatur emanci extensiui, q̃. quod
effectū de quo in illo lex. cadit et nō mutatio
in ꝓdicto debili ab q̃ casu mortis, q̃ sic ꝓ-
to ꝓ quibus ex quod licet ꝓdicti casus non deficiant
ad legem vellejam (ꝑ quem casus mortis ꝓ-
posse est) tunc existente eius dem legi vellejani de-
fectu, ab que ita docet quod q̃nis huiusmodi non
contineat nō legem vellejanū id est a plus legislat.
de quibus expressa non fuit tenebunt defectu id est
dem et legi vellejani. sicut non ꝓ dicto quod
illi lex. casu non dicit. plus extendere sed plus
ad ita ff. de ff. concludunt 2. q̃ hec interpreta-

reuocatiua

rei veritatem magis comprehensiva et declarativa quam extensiva est ut s. in 3° notabili nu. 3. sed interp. fori aragonum recipiunt interpretationem declarativam ut s. nu. ... ergo et hanc interpretationem recipiunt. 3° huiusmodi interpretatio ex omnimoda ratione in aragonia admittenda esse multis iuribus expressum est. et 1° per textum in foro nico. de iuramento venditionum fol. 11. col. 1. ubi dicitur quod sub iuramento donationum quod dominus rex facit contineatur venditiones quia eadem ratio iurandi in venditionibus atque in donationibus reperitur ut dicit ille forus. b. como sea la misma razon en aquellas etc. 2° in foro. porque. 2. de officiis et consiliariis regiae audi. fol. 67. col. 3. ubi sicut dicit quod sicut locumtenentes iustitiae aragonum non possunt obtinere aliquod officium regium ita nec consiliarii regiae audientiae quia eadem causa sive rationes propter quas hoc in locumtenentibus iustitiae arag. est dispositum militant seu concurrunt in predictis consiliariis ut probat d. forus. b. pues en ellos ai concurre en las mismas causas. 3° in textu ad hoc expresso in foro declarando. 24. s. car en los ditos casos de aprehensionibus. fol. 90. col. 1. ubi disponitur quod sicut quod obtinuit in lite pendente antequam res sibi tradatur delet cautionem exhibere ad casum quo in processu firmarum vel proprietatis contra ipsum pronunciatur, ita etiam intelligatur data cautio ad casum quo per appellationem aut firmam pronunciatam sententia lite pendente per se lata revocetur quia ut in quo ille forus. hoc ex mente fori inventis cavere ad casum contrarie sententiae in alio arto est quod caveatur etiam ad casum revocationis eiusdem sententiae in arto litis pendentis per latae cum eadem sit in uno atque in alio casu ratio. ita ubi probat d. forus. b. Car en los ditos casos, e cada uno de ellos declaramos segun la mente del dito fuero, la dita restitucion se ier facedera. etc. ex quibus duo expresse probantur 1° ex omnimoda ratione interpretationem admitti. 2° huius modi interpretationem esse ex mente fori ut s. de iure communi diximus in nu. precedenti per d. l. gallus. d. s. et quod si tantum. ff. de liberis et posthumis et sic esse interpretationem declarativam. unde per dictus forus utitur. xlo. declaramos.

8. quod expresse hanc doctrinam confirmat. 4° in foro. como el fuero. 4. de exoneramentis. ubi de casu accusationis ad casum exoneramenti, et recomendationis fit extensio ex eadem identitate rationis. ut dicit forus. b. como sea aquella misma razon en el uno que en el otro. etc. Unde molinus. in d. fol. 156. d. col. 1. xo. fori aragonum extendunt hanc rationem per posi-

Q.

5° ex for. nico. tto. extension del fuero de litis expensis etc. edito anno. 1564. fol. 207. col. 3. in pro. ubi fit extensio de expensis ad damna etc. ex omnimoda ratione. ut probat ille forus. b. pues concurre en los dichos daños, la mesma razon que en las costas i expensas etc.

R.

neque obstat quod videtur in dictis iuribus fuisse necessarium declarare admittendam esse illis casibus extensionem unde videtur quod nisi essent a foris expressi non admittuntur in illis extensio nam huic obiectionem facile et leve respondit molinus. in d. fol. 156. d. col. 1. in d. xo. fori arag. extendunt. b. ad hoc respondit facilitate etc. quod illa expressio non fit de necessitate cum ea sit ex mente fori, sed ad maiorem cautelam ut clare probat d. for. nicus. de iuramento vendi. in xo. portanto. b. portanto a maior cautela etc. et in d. for. declarando. 24. tto. forus in fine. d. fol. 90. d. col. 1. b. declaramos e a maior cautella statuimos etc.

A.

Et ita similiter intelligendus est Bartolus in d. l. [illegible] receptum num. 6. versiculo aut queris de aliis in quibus est eadem ratio etc. et Baldus in l. non dubium num. 6. versiculo si vero non reperit dispositum. C. de legibus affirmantibus in statutis ex eadem ratione extensivam interpretationem.

ratione dominus noster et verissime in nostro regno fieri ut ex d. [illegible] de [illegible] vendi. et d. [illegible] como el fuero 4 de [illegible]
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ [illegible] declarando que
a [illegible] a [illegible] sept. apostolus in d. s. fores num. 57. et
et baro. in d. [illegible] de [illegible] num. 2. vel 3. fol. 54. col. 2. A.
. 53. pag. 74. col. 2. et num. 60. pag. 745. col. 2. Nec huic verissime contrarium obstat
textus in d. [illegible] de equo vulnerato. d. fol. [illegible] col. [illegible] 9.
in d. [illegible] in [illegible] quod [illegible] quod [illegible]
[illegible] interpretatio extensiva est intelligenda de interpretatione
extensiva quae fieri [illegible] identitate rationis, sed ex [illegible] similitudine dumtaxat ut [illegible]
3. notabiliter [illegible] de hac extensiva interpretatione
quae ex [illegible] ratione fit ut [illegible] Quod [illegible]
intelligit [illegible] in [illegible] et ideo [illegible] exemplificat [illegible]
[illegible] quod [illegible] dicens quod
equus vulneratus non venit [illegible], sicut [illegible]
set mortuus, [illegible] de equo vulnerato qui ex
vulneratione non ~~[illegible]~~ reddit ~~[illegible]~~ omnino [illegible]
[illegible], sed minus utilis aut deterioratus dumtaxat
[illegible] d. in [illegible] ut considero quo casu li-
cet sit inter utrumque casum et mortuum et vulnera-
tum similitudo, cum non est eadem ratio, sicut esset si
[illegible] vulneratus ita redderet inutilis quoad mi-
nisterium deserviendi posset tunc mortuus et vulne-
ratus pro eodem reputarentur. [illegible] extensio, ut
in d. num. 3. Ex qua verissima [illegible] resolutione interpretationis 10.
1. interpretatio ad textum in [illegible] observat [illegible]
uxore vel e contra. [illegible] nota quod [illegible] fol. de donatione fol.
17. col. 2. et in [illegible] non valet alienatio. 24. in [illegible]
[illegible] si [illegible] fol. 13. col. 2. [illegible] dicit
donationem bonorum mobilium a marito factam alicui non
valere nisi pro parte eiusdem mariti si bona ita
[illegible] et [illegible] nullam ex-
[illegible] donationem [illegible] uxori fieri in sua parte,
[illegible] quod decisio ~~[illegible]~~ licet solum donationem lo-
quatur [illegible] extendenda est ad venditionem ut idem sit si ma-
ritus vendiderit atque si [illegible]. quia eadem et om-
nino eadem ratio [illegible] in venditione atque in do-
natione reperitur. quia interpretatio ad confirmationem [illegible]
[illegible] confirmat [illegible] d. fol. 186. [illegible] col. 1. in

fi. et col.

11. [illegible] et col. 2. in p°. 2° [illegible] Infert. Interp° ad tex. [illegible] de censualibus fol. 15. col. 1. in fi. [illegible] quod censualia que reddi non possunt [illegible] in mobili habeant que vero possunt reddi, [illegible] mobilia [illegible] reputentur [illegible] decisio illius fori licet solum loquatur in censualibus, tamen ad tributa extendit propter [illegible] rationem que in [illegible] tributis atque in censualibus reperitur ut docet [illegible] ead. fol. 156. d. col. 2. in p° [illegible] de censualibus et Cardoxi. in d. for. nico. de iuram. vedi. nu. 3. in p° et ista [illegible] vat. fol. 54. col. 4. [illegible] in p°. tamen contra refert aliquos dd. contrarium tenentes.

12. 3° Infert. Interp° ad tex. [illegible] fol. 56. col. 1. qui disponit quod usufructuarius habens usum fructum in bonis emphitheoticariis debet intra 15 dies a die solutionis tributi computandis [illegible] tradere albaranum seu apocam solutionis [illegible] utilis quod si non faciat, amittat usum fructum, ille quod dominio utili consolidet. qui quidem forus quamvis in habente usum fructum in bonis emphitheosi concessis duntaxat loquatur, tamen extendit eius decisio ad habentem ius viduitatis [illegible] quoad periculum dominio utilis eadem ratio est in habente usum fructum, atque in habente ius viduitatis ut docet [illegible] in p° item forus de usufructu. A. ex quibus omnibus superdicta doctrina

13. confirmatur. [illegible] Et [illegible] ampliatur 1° [illegible] ut procedat etiam si ex tali extensione [illegible] ratione facienda sequatur iuris communis correctio ut probant et Bardoxi. in d. for. nico. de iuramento vedi. nu. 4. p° item limitatur quando corrigeret relati a portoles. in d. 8. forus. nu. 59. pag. 745. col. 1. licet secus sit [illegible] si ex ea aliis forus regni corrigeret, ut [illegible] in 3. limitatione nu. 16. dicemus. 2° ampliatur 2° ut procedat etiam si talis extensio sit facienda ad casum cuius veritas est per fictionem. ut [illegible] in 2° in [illegible] nu. 11. [illegible] dat extensio de casu ficto ad alium casum fictum, nam quod iura censualium habeant [illegible] mobilibus vel immobilibus fictionis est cuius veritas [illegible] dependet ex potestate fori quia forus facere non potest quod ea que sua sunt [illegible] mobilia immobilia fiant vel e contra. [illegible] dat extensio in [illegible] ut [illegible] [illegible] limitatione dicta. [illegible] in c. 31. precedenti nu. 10. et sequentibus. neque repugnat quod [illegible] in d. nu. 11. dat extensio de casu ficto ad alium casum fictum. at in d. c. 31. d. nu. 10. et sequentibus non dat extensio de casu vero ad casum fictum quia [illegible] dicendum

sed pro contraria sententia est Baldus in l. precibus nu. 15. C. de in pulcr. mihi fol. 78. col. 2. vol. 3.

A. 4° Infert. cum Joanne Imola et aliis relatis a portoles. in d. 8. forus. nu. 28. contra eundem portoles et alios prope infinitos quos refert. ibidem nu. 27. quod quamvis [illegible] ratio sit in substantia vulgari facta pupilo atque in pupillari et e contra. quod etiam in hoc regno sub expressa pupillari talita vulgaris et sub expressa vulgari talita pupillaris continetur. de quo [illegible] lib. [illegible] cap. [illegible] summus dicturi.

5° Infert. quod legatum a parentibus relictum filiis, filiabus etiam relictum esse videtur. nam eadem ratio immo fortior et maior charitatis ad relinquendum filiabus quam filiis reperitur. ut expresse licet ex aliis rationibus huic contrariis tenet mol. fol. 141. col. 4. p° filiorum appellatione et port. in d. 8. forus. nu. 26. contra plures a se relatis. ibidem nu. 25. pag. 737. col. 1. de quo [illegible] latius lib. [illegible] disputabimus. [illegible] ex qua etiam ratione dici potest delictum fratribus esse [illegible] sororibus relictis. ut etiam contra plures a port. allegatis in d. 8. forus. nu. 33. tenent plures relati ad eod. ibidem in nu. 34. Et alias generaliter in hoc regno masculinum femininum comprehendere certum est. ut docet port. ibidem nu. 31. d. pag. 738. col. 2. et mol. d. fol. 141. col. 4. p° filiorum appellatione. 6. Infert. cum mol. fol. 104. col. 3. p° dominus loci qui est varo. et fol. 315. pag. 3. p° quero quod si decedit portol. in ead. 8. forus. nu. 47. pag. 742. col. 3. et aliis 8 relatis filiorum appellatione et nepotes contineri quia [illegible] dilectionis est in nepotibus atque in filiis unde procedit extensio a filiis ad nepotes. 7° Infert quod si pater vel mater plures filios ex diversis matrimoniis habeant [illegible] contrahendo et [illegible] de filiis loquendo de omnibus sunt intelligendi quia [illegible] equalis est ratio in omnibus filiis. ut tradit ipse port. l. nu. 51. pag. 743. col. 1. [illegible] in principio licet molinus. d. fol. 156. col. 3. in p° unde dicunt doctores contrarium sentire videtur tamen illud doctorum dictum intelligere procedere in terris subditis romano imperio, que corrigendi ius communis romanorum potestatem non habent et etiam in casibus in quibus habent in dubio [illegible] ex [illegible] iuris communis dispositione secus tamen erit in terris [illegible] imperio [illegible] subditis quas nec illius ius communis ligat ut in nostro regno.

cisus sit in alia lege. ~~[illegible]~~ tu si ex huius- 17.
modi extensione non sequatur alterius fori seu iuris communis regni
correctio, licet ius communis romanorum corrigatur talis exten-
sio locum habebit perea que docuimus. 5. in 1.a am-
pliatione nu. 13. 4.a ~~[illegible]~~ limitatio sit ut non procedat quando 17.
decisio alicuius fori sit exorbitans et a ratione deliens. quia
quod contra rationem introductum est non est ad similia tra-
hendum ut de iure nostro decidit in ols. item si duo 4 ~~[illegible]~~ in 2.o
et cum hoc fiat 6. et cum hoc fiat contra rationem inductum
non est ad similia trahendum. ut declaravit monetarius
fol. 4. col. 2. et de iure communi idem dicit in l. quod vero. 13.
l. quod non ratione 38. ff. de legibus. atque ita intelligo molinum.
in d. fol. 156. d. col. 3. in 2.o per dicta vero. 9.a et similis li- 18.
mitatio sit ut non procedat quando in alicuius fori
decisione nulla dispositionis ratio considerari posset
nisi sola voluntas legislatoris et quia ita eidem placuit
~~[illegible]~~ non admittetur extensio etiam ad casus animadvertendi
rationem similes. ut ex ~~[illegible]~~ baldo et decio a se relatis per ~~[illegible]~~
in d. for. nico. de iure veditionum. d. ~~[illegible]~~ 2.o item limitatio
quando in dispositione d. fol. 34. d. col. 2. in fine. et ratio est quia
talis dispositio licet non sit contra rationem, tamen propter
rationem existit. ideoque sicut contra rationem introductum
non est extendendum. ita nec propter rationem admissum ve-
nit ampliandum non lex vel consuetudo debet esse
rationabilis ut 5. in c. 24 nu. 6. et 8. B. 6.a et vera limi- 19.
tatio sit ~~[illegible]~~ ut non procedat quando in foris quorum
decisiones sunt penales, quia fori penam imponentes
sunt odiosi, odia vero non solum non sunt extendenda,
~~[illegible]~~ potius restringenda atque limitanda ut
supra in c. 31 ~~[illegible]~~ in 5. ~~[illegible]~~ nu. 6. docuimus. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ et ex eisdem hanc propositionem expresse probat
molinus d. fol. 156. d. col. 3. in fine in 2.o fori aragonum imponentes
~~[illegible]~~ et portoles in d. 8. forus nu. 65. pag. 746.
col. 2. ~~[illegible]~~ limitatio ex multis ~~[illegible]~~
idem portoles ibidem nu. 66. ut non procedat quando in foro pena-
li expressa est penalis decisionis ratio. quia tunc fieri pote-
rit extensio ad quoscumque alios casus in quibus eadem
~~[illegible]~~ que ratio reperiatur. Et ~~[illegible]~~ huius rei ~~[illegible]~~
advertendum est ~~[illegible]~~ huius limitationis concurrunt duae regulae contrariae
1.a quae docet ex animadversione extensionem fieri de similibus
ad similia 2.a quae docet penalia esse restringenda. et
~~[illegible]~~ 2.a regula intelligitur quando est certa ratio quia si ratio non sit certa,

cognoscimus

B.

Indeque alia descendit limitatio ut s. non procedat
quando forus vel statutum concedit indulgen-
tiam delictorum et est prolatum per verba de preteri-
to vel de presenti, tale enim statutum non ex-
tenditur ad delicta de futuro committenda etiam si
in illis sit eadem animadversio ratio indulgendi
que fuit in preteritis vel presentibus, ne alias
detur occasio delinquendi quam legislatorem
prebere velle non credit ut docet Bartol.
in d. l. omnes populi. nu. 64. ff. de iure et iure.

[illegible] extendat [illegible] necesse habet [illegible]
[illegible] vult [illegible] credit velle et
[illegible] vult [illegible]
[illegible] Bart. [illegible]
[illegible] et Baldus
[illegible] ad casum talem
24. C. de Leg. [illegible] licet de [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] in hoc regno [illegible] interpretatio est prohibita [illegible]
[illegible] Portol. in d. 6.
[illegible] pag. 736. col. 1. [illegible]
[illegible] 2° Infert [illegible] licet [illegible] filius [illegible]
[illegible] et illico decedat, [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] alias est dicendum [illegible]
interpretatio [illegible] ut docet Portoles [illegible] 29. pag.
738. col. 1. ~~3° [illegible]~~
~~[illegible]~~ 3° Infert [illegible] filii [illegible]
[illegible] vocati [illegible] talis
[illegible] si admitteretur esset extensio et [illegible]
[illegible] quae [illegible] habet [illegible] prohibita ut ex multis resolvit Port. [illegible] nu. 35 et 36.
pag. 739. col. 2. 4° Infert legitimatos per subsequens
[illegible] dicuntur legitimi [illegible] talis legitimatio
[illegible] extensio procedit cum [illegible] contractum ma-
trimonium ut tenet idem Portoles in ead. d. fors. nu. 32.
pag. 739. col. 1. 5° Infert extensionem de persona ad
[illegible] in ea [illegible] ratio [illegible] alia reperiatur
fieri non posse ideoque si statutum prohibeat ne maritus uxori relin-
quere possit licet de [illegible] [illegible] prohibitio ad uxorem exten-
di posset tamen stante interpretatione prohibitae huiusmodi extensio
fieri nequit. Et ex eodem Port. [illegible] nu. 40. pag. 740. col. 2.
6° Infert non posse fieri extensionem statuti vel fori ex
aliqua [illegible] vel ex eo quod verosimile sit quod si legisla-
tor alicuius casus omissi meminisset de illo etiam disposuisset quia
huiusmodi extensiones [illegible] interpretatione admittuntur ut
docet idem Portoles in ead. d. fors. nu. 37. pag. 740. col. 1.
et nu. 44. pag. 741. col. 2. et nu. 49. pag. 742. col. 2.
7° Infert quod in arrogatione non habent tacitum quia [illegible]
[illegible] per extensionem et interpretationem [illegible] ex eo Port.
[illegible] nu. 45. pag. 741. col. 2. 8° Infert [illegible] in [illegible]
[illegible] in sequenti repetitis quia hoc etiam [illegible] per
interpretationem extensionem receptum est ut tradit idem Port. ibi nu. 48.

3° Limito ut procedat in interpretatione extensiva de iure naturali procedenti quia iura positiva ea quae sunt iuris naturalis tolere non possunt atque intelligo post in d. 8. fors. nu. 39. pag. 740. col. 2.

28.

Et declarat. ut non procedat quando carta aliqd impossibile vel contra ius naturale continet q. in hac carta nec esset nec delebit observare. ut expresse dicit text. in d. glo. ibi. Index. vb. defide instrument. 2. fol. 82. d. col. 1. B. nisi aliqd impossibile vel contra ius naturale contineat in ea. 2°. ut nec quod quando instrumenti fuit termino adempto extortum, tunc. si carta ipsa observat quod fuit captum et detentum metu mortis, non obstante quod regulariter carte standū sit, carta ipsa carta non valet, et si plabuit exceptio dicenti non stabis carte, ut expresse plat text. in d. glo. ibi dicitur. 2. d. 2. dicit tenet deplati cū carta facit. d. fol. 34. d. col. 2. aliquod aduerto p dicta obstare cū solū videri dicere exceptionem metu mortis. et quatenus dicit qd captum et detentum est. videtur magis specificare metū quod debet esse talis qui cadat in constantē virū. que sunt notanda. 3°. ut pariter non queat quando inter contrahentes fuit fuit dicta aliqua cond°. que tn non sit in instrumento scripta. tunc. si per testes illorum qui contulerunt instrumentum testes cond°. plet carte non valebit nisi iuxta conditiones. p dicta procedit si cond°. in ipso instrum°. apposita sit tunc. non valet carte ut pure, nisi plet conditionis. nisi cond°. sit negativa q. tunc exceptio carta ad solam negationē credentis q. cond°. negativa in obligat apposita debet à debitore p cari ipsata, ut si dicitur scilicet sic qd si non fecerit tale factum dicit carta. talis illius instrumenti valebit executio et exsolū qd suus creditor dicat sibi non fecisse, et ita dicit testes qd bene fecisse et sic vidi. Iudicatū in curia cabrerie et glamorgie deposuit sibi in ea negativa cond°. et plabitis diem. 4°. ut nec stabis carte quod verisalia obstat confecte esse ut. lib. cap. . 5°. nec carta valebit executiui quod verum. Saxo dicit scribe veralia instrumentum cabrerie. ut d. lib. cap. . 6°. carte non stabis quod in sit facienda in aliquo casu regio ut. cap. scripti ā n. 1. q. in eo in quo sit regnicole non obstante carta. 7°. quod ex declarat. seu interpretatiua declaratio constet in toto vel in parte non esse carta obtemperandā, adverte declarat. ut. d. cap°. legi. 2. n. 5. 8°. quod examinada vāe extenditur ad aliqua casu sit. ut. ff. in q. resolvit q. tū carta id est verbis illius non potest dici non contrahentibus obstare. 9°. quando sibi dicit vatinij q. erit sit extensiua in terp°. ut. ff. in 2. q. resolvit à n. 22. et h. n. 25. extra est igit casus carta tenuit. tunc. ad literā obstare dicit est ut. ff. dicens adeo ut carta instrumenti testes admittere vellit. ut. ff. lib. cap. . Cautissima dicentium est.

P.

Et ibi à contrario sensu nisi expressum. ut. ff. in q. quarti n. 9. d. marg. subdita. P. et sic recipit in instrumenti interpretatiua restrictiua et declaratiua ut. ff. in cap. legi.

cōmuniter loquendi. ut decernit notatum per Bal. in l. 186. col. 3. in fi°. et tenet plures referens in ead. l. rub. n. 64. pag. 746. col. 1. adde quicquid sunt intelligendi alias. Item dicit manifesta contradictio ut dicta tenet. d. n. 46. et d. n. 64. 2°. adverte dicit est q. scriptura 29.
tanti ex possit. solū ex illa intelligi vōt. quod literā sonat et tradit Ang. ff. n. 20. pag. 735. col. 2. verum in conjectura attende. in n. 2°. et hic. intrinseca tenet in benigna intellectū. ex vellatis d. n. 20. ibi nō est facienda extensio ad aliquā aliter quā in ipso instrumento et literam oculo corporeo videnti. et legi possunt ex ead. tenet. ff. n. 19. quod adverte est q. si quis in instrumento scripsit aliquod factū, aut loco illius interesse facto defuncte, non dic interesse in instrumento contineri q. venit verificandū extrinsecus per testes ut ex multis tradit ipse Bart. d. n. 30. pag. 738. col. 1. et ita erit cautela quod interesse bene dicatur et determinate in instrumento scribat. sed hec ibi intelligi debent ita tñ q. 30.
q. dicta regis carte standū esse iubet, non adeo tenet est intelligenda q. in q. dicit magis p la quam legislatoris seu dispositis mens, attenda sit ius magis mens quā pla regis ut declarat ut probat ex multis tenet. ff. n. 67. d. pag. 746. col. 1. gosiis. ac vide hoc existit q. contra pla mentis adhuc dū esse ap. hec huic vel pugnat qd modo dicimus solū contentione habenda est que in ipso instrumento oculo corporeo cognoscit vōt. q. illud intelligit quod certe tempore ex conjecturaliter aut ex similitudine rei alterius extensione quis facere videret. semper autē est quod examinada vāe non plegijs. tori regnant q. causa non extensio sed cognitio dicit ut. ff. q. 1°. q. resolvit dictū est et sic in ipsa literalia tacite ac virtualiter contineri oculos corporeos videri dicit vōt. nec ex obstat qd in aragonia tenetur non habeamus q. illud ut. ff. n. 24. n°. 7°. subsit. q. illud q. cadit quod ex q. simplē conjecturas vel similitudine rei tractū in dubio, non videt quod examinada vāe ipsa mens in pla quasi relata contineri videatur que virtualiter in scriptura continet. extensiue sicut plures q. tenet quos vōt. refert in d. 1. tom. n. 54. pag. 743. col. 2. ex pla regis. ff. 11 et sic tradita questio et conclusio et confirmat et declarat.

P.

Quod

Caput 33.^m De Interpretat.^e Restrictiua, declaratiua, et correctiua, fororum Regni Aragonum. Et id declaratiis [illegible] Aragonum [illegible]

1\. Ut [illegible] fori [illegible] Regni [illegible] tradere [illegible] legis de interpretatione restrictiua, declaratiua et correctiua. [illegible] gerere fori [illegible] lege [illegible] in statutis [illegible] in [illegible] quam [illegible] statutis, ut in dictis [illegible] fori [illegible] quam [illegible] oportet fori [illegible] restringere, [illegible] legislatoris, statutis, seu [illegible] aliqd [illegible] fol. 156. col. 2. [illegible] fori [illegible] interpretatione ad foros et statuta regni Aragonum admittendam esse [illegible] et Cort. in d. 2. p. l. de foris. n. 55. cap. 744. col.

2\. 1. Sed qualiter haec interpretatio fieri debeat nullus ex [illegible] tractauit. ego autem breuiter distinguo. aut restrictio [illegible] fori, legis, seu statuti est facienda ab homine vel ab alio foro vel statuto, si ab alio foro tunc aut statutum [illegible] quo est restringendum [illegible] loquitur simpliciter aut cum clausula derogatoria secundi [illegible] simpliciter loquitur restringitur per secundum et simpliciter loquens, si autem habet clausulam secundi derogatoriam [illegible] dicat quod non obstante alio statuto disponit [illegible] tunc per secundum restringitur [illegible] est quod [illegible] vel speciale [illegible] expressam mentionem faciat primi, ut resoluit Bart. in d. l. [illegible] oculi nu. 31. ff. de [illegible] et [illegible] quem sequitur Baldus in [illegible] nu. [illegible] C. de leg.

ad hoc autem interpretatio restrictiua [illegible] debet [illegible] statuto vel foro multa capita continens, et tunc [illegible] omnibus sed in aliquibus, si autem in omnibus non restrictio sed correctio erit dicenda [illegible] si statutum in unico [illegible] casu loquens tolleret, diceretur correctum non restrictum, ut [illegible] in c. [illegible]

3\. [illegible] dicendum est, si autem ab homine restrictio fiat, aut fit ex eo quod in casu in quo est facienda restrictio omnino cessat ratio qua motus fuit legislator vel est contraria, et tunc in dispositione credo quod restrictio fieri possit, quia sicut ex [illegible] fit extensio in dispositione ut [illegible] in c. [illegible] in 1.ª [illegible] quod [illegible] legislatoris, ita in omnino deficit ratio. debet etiam in dispositione fieri restrictio quia etiam omnino deest legislatoris [illegible] voluntas, alioquin

R·
[illegible] Bart. etiam si cessat omnino ratio solum admittit restrictionem [illegible] dispositione [illegible], sicut ut [illegible] in delicto non [illegible] quia hoc casu dicit quod [illegible] lex est [illegible] est vide ad hoc ipsum in d. l. [illegible] oculi nu. 55. ff. de [illegible] et [illegible] Baldus in d. l. [illegible] nu. [illegible] C. de legib.

Caput 34. De suppletorio

Visto de interpretatis et declaratis foroꝝ regni aragonū. 1.
aragonum, et vbiquando ipsi gubernatores in gubernatis
fuit interpretatum, nihilominus non sufficiūt ad causas
decidendas, et hic necessario venit supplendū in his in quib
ipsi deficiunt de iure positiuo. Quapropter est de ista supple-
mentū, et pro maiori huius rei declaratione
est aduertendū quod omnes leges etiam quedam ma-
turali constituunt, quę naturam ipsam fidelit. sequuntur
tur, edite, cum in his quę illam naturalē legem naturali
constitutē generaliter, quę pro ut est bonum est legi-
dū et de malo fugiendū, et quod bibi non vis alteri
ne feceris, quod tibi non nocet. et alteri etiam est dicere
tuum et quod generaliter et simpliciter quę eorum obser-
uatio humanę vtilitati et humanę saluti vtilia sunt. Ad
hoc humanę ciuilitatis, et humanę necessitatis exigē-
tia gentes humanę illegitimam naturę quę inter-
pretatę et certificatę, cadit in quę occurrebat decī-
dere magis singulares leges seu singularia quę certa
fili statuerunt quę omnigentium sunt appellata
ut docet Iustinianus. Creator in quę Iustinianus ci-
uile regens naturalitatē, iuxta d. Iustinianū gentium. Iusti-
tuti. dicta etc. Humanę vtilitatis magis humanę
gentes creauit, et in diuersis populationes et ciuitates
humanę diuisit. Iuxta regionū ciuitatū circumstan-
as et qualitates necessarium fuit, aliquę gentium
iura, seu iuris gentium quędam addere inter ipsos ma-
gis in quę occurrebat dubitare et specificare. inde quę hoc in singulis ciuitatibus prouisis sin-
gulares ac specificas leges per interpretationē à iuris
gentium generalibus quę recepit, et primis et generalissi-
mis naturę quę ciuilia iura à ciuitatibus ipsis sunt appellata. Et sed magis
seu precepta iuris naturalis ita quidem quod nullus
casus et varietas contingere vel quę subtilis generalis
comprehensionis, adeo ut nulla causa seu controuersia
inter homines occurrere possit quę decidi non va-
leat à naturali ratione ipsis homo vtpote dotatus
at. sanę ratione et quod vtile est in hac ciuili conuersatione
cōmodum et alijs diuersarum ciuitatum inuicem conue-
nit et alijs diuersarum ciuitatum inuicem conue-
cepta hominum in quę decreta recipiant, in nec ipsa
iura sufficiūt ad casus qui occurrebant decidendos magis
quę in magis quę vocabula. vnde si iuxta gentium et
iura et ciuilia ad decisionē casus occurrentis defi-
ciant recurrendum est ad ipsam rationem naturalem tanquam
ad fontem omnium legum, a quo omnes iuris et dicit
notabiliter

[illegible] habito a regni [illegible] respectu [illegible] [illegible]
[illegible] introducerent [illegible] [illegible] festa et
[illegible] notorium [illegible], vel [illegible] et [illegible]
[illegible] conditam [illegible] de qua [illegible]. [illegible]
[illegible] dicitur illius [illegible] [illegible] illud
[illegible] regali [illegible] maiestate [illegible] foros
[illegible] conditos [illegible] et executioni demandare [illegible]
dicit [illegible] statuta [illegible] est correcta [illegible] (interlinear: [illegible])

Caput 35.^m de Correctione

forors Regni Aragonum

1\. Sicut [illegible] homo [illegible] naturalis vel [illegible]
creati [illegible], et [illegible] natura [illegible] decidunt
[illegible] ita et fori (interlinear: leges), qui sunt creaturae spirituales
ex [illegible] naturae et [illegible] hominis producte, [illegible]
creandi [illegible] creati [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] creari
et [illegible], [illegible] loco videndum est [illegible]
id est qualiter [illegible] et desinat esse [illegible] fori (interlinear: leges) [illegible]
[illegible] scilicet vel per contrarium [illegible] (interlinear: consuetudinem vel [illegible])
[illegible] consuetudinem, vel [illegible] legem [illegible] con-
trarium conditam. ut [illegible] docent [illegible] in l. de leg.
[illegible] ff. de [illegible] [illegible] ex his [illegible] vel [illegible]
[illegible] correctionis [illegible], [illegible] quae [illegible]
leges [illegible] [illegible] correctio [illegible] ad quod ad-
2\. vertendum est [illegible] esse [illegible] naturalis [illegible]
certissimae regulae [illegible] nihil [illegible] tam naturale esse
quam [illegible] quidquid [illegible] quo [illegible] est [illegible]
de [illegible] [illegible] in l. nihil tam naturale. 30. ff. de reg. iur.
et in [illegible] 7. [illegible]. unde et leges [illegible]
eodem modo [illegible] quo [illegible] sunt, [illegible]
[illegible] legislatoris voluntas [illegible] est [illegible]
legem [illegible], ita [illegible] illam corrigendi [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] ad foros [illegible] necessaria est [illegible] regis
authoritas et totius regni (interlinear: [illegible]) [illegible] ut [illegible] in c. 22. [illegible]
24. et c. 27. [illegible] [illegible] (interlinear: [illegible]) [illegible] ad [illegible] foros
[illegible] [illegible] regis decretum
et [illegible] regni voluntas [illegible]. quod quod [illegible]
[illegible] forum [illegible] forum [illegible] corrigendum, [illegible]
[illegible] consuetudinem [illegible] contrariam, [illegible]

B.

B.

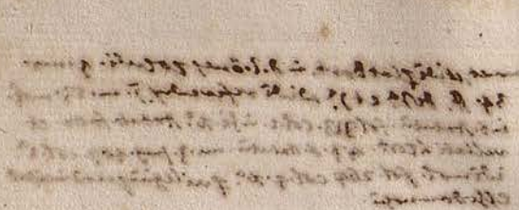

[illegible] quocumque tempore verificari potest, si
13. ante causam successivam non habeat, ut si ex tali privilegio aliqua
res det privilegiato cuius dominium ex eodem privilegio adprat, tale privile-
gium solum verificat tempore adquisitionis dominii, quod semel quesitum
amplius a domino nequit auferri, ut notabiliter dicit aditionator Bartolus
in d. [illegible] l. omnes populi. d. [illegible] sublita. E. Quando autem
forus vel statutum transiuit in [illegible] privile-
gium non subdito statuentis concessum tunc indistincte non
quia forsan propter illud privilegium se fecit subditum illius, nec alias esset
valet revocari ut expresse tenet dictus aditionator. [illegible]
10. Unde infero 1.° quod si forus vel statutum transeat
non [illegible] privilegii, sed in [illegible] contractus vel quasi inter
statuentem et eius subditum, etiam si talis contractus vel quasi
habeat causam successivam non poterit in perjuditium quasi
contrahentis revocari, et rationem differentie assigno, quia in privile-
gio solum versat mera concedentis liberalitas, at in contractu
vel quasi [illegible] quia ad est factum subdi-
ti quasi contrahentis ex quo jus sibi querit nec gratis
illi fit talis concessio sed quasi ad permutationem et com-
pensationem illius facti. [illegible] Cuius
rei exemplum vidi practicari in causa Ville de Alcañiz
que ex contractu cum domino rege habito habet exercicium
jurisdictionis in quibusdam villis sibi agregatis, ideoque
contra dominum regem fuit pronunciatum non posse illud jurisdictionis
exercicium a predicta villa de Alcañiz auferre, quia iure
contractus a predecessoribus domini regis erat concessum, si igitur
princeps [illegible] tenetur servare [illegible] contractum interseet
subditum celebratum ergo quando statutum vel forus transit
in contractum [illegible] illum observare et per consequens
invito subdito contrahente vel quasi, non poterit revoca-
11. re. 2.° Infero ✝ quod etiam si dominus rex haberet absolutam po-
testatem condendi foros sine consensu aragonensium, nihilo-
minus (salva sua clementia) non posset illis auferre sua
privilegia a dominis regibus antecessoribus concessa et alias ipsis
aragonensibus sibi ipsis quesita et reservata, ex eo quod huius
modi privilegia fuerunt pro [illegible] aragonensibus adquisita
et eisdem ex contractu reservata ut [illegible] nu. 8. Et quia fuerunt
etiam concessa non subditis concedentis, nam aragonenses eo tempore
quo privilegia reservarunt nondum habebant regem ut
[illegible] c. 3. [illegible] nec post electionem [illegible] regis fuerunt illius
subditi secundum absolutam potestatem, neque hodie etiam sunt
21. [illegible] quia dominus rex salva (sua clementia) non habet in
aragonensibus potestatem absolutam ut exp. d. c. 3. in fine ap-
12. paret. 5.ª Propositio ✝ sit. Statutum seu forus, qui habens
clausulam derogatoriam secundi ita ut dicat quod non obstante
alio statuto disponit etiam non [illegible] per secundum,
nisi 2.m expressam mentionem faciat 1.mi ut concludit Bartolus in d.
omnes populi nu. 31. quem sequitur [illegible] l. non dubium [illegible] de regi.

P. etiam de [illegible] consensu quia ille contractus non
cum regno in universum, sed cum particularibus de
regno celebratus est. et sic illi etiam ut parti-
culares deberent consentire.

Vide certissimū
A. ad
est quocūque casu statutum
iuramento firmatū vel de semando, vel ch dena
uocando firmatū, iuste renocet. ex set ch
ch et ipsū iuramentū renocatū, ita ut statutū
vigente nec vigeat oblig. iuramenti. Et ratio est ga
forū seu statutū est res principaliter cui iuramenti
ut accessiū adijcit. atq; ideo licet sublato q̄-
cūq; accessiū negt consistere, ita sublato statuto,
nec iuramenti subsistentia poterit, ita ex p̄ q̄ sti-
mā ffe. in d. for. rico. de augmento etcndi. mete.
d. fol. 193. d. col. 2. in 8. considerandū. ex fol. col. q.
d. ch petrus lapt. Considerandū iuramētū fractū
in foro q̄ dicto subtersū, ēptiq; effectū, ex dicti fori, cui
tacite q̄ principali adijcitur, renocatione fore sublatū
ch. atq; ita b. magis ad cautelam, quā de necessitate
iuramenti illud relaxat. ut dic. b. in p°. subtexq.
huius. Et sic ex dicto b. considerate hanc doctrinā
uterissimā amplectit noli. fol. 195. col. 2. in fi. in p°.
Iuramentū de semado statutū. et d. fol. 313. col. 2.
p°. statuto casato. post, plures referūt in 3. p. 8.
Iuramentū. nu. 58. pag. 236. col. 2. et. 4. p. 8. statu-
tū nu. 17. pag. 409. col. 3. contra plures quos ch̄
refert idē Cort. in ead 8. Iuramēti. nu. 56. et in d. 8.
statutū. nu. 13. contrariā sentētā tenetes, id est renoca-
to statuto Iuramētū non dē esse sublatū. Quā sententi-
am nicieda ex. dicti afirmo. Quāuis alia ch
amplectar sī. quando statuentes Iuramentū semade-
rūt non statutū dumtaxat, sed et illud quod in eo
continebat. tunc in. cōmunis est opinio, nr.
uocato statuto oblig. durare Iuramenti, ita ut sta-
tuto renocato, illud quod per statutū quintū entis, ha-
beat virtute Iuramenti seruare. Et rāo est. q. su-
blato Iuramento non tollit cura dispositio in ipsa
nuq; contenta. arg. nu. 17. de p̄ dicta sentē limitāe
ut nonq; caderet quāda et obscura illius quod in statu-
to continebat. resultaret iniquitas q. tunc in toti
retinēt non seruare ne Iuramētū sit iniquitatis
inuolū. ex his que s. dixim.

quod ad ista non restringi nequit. s. tit. 33. nu. 2.
Quarto q̄. sit statutū seu forū Iuramento statutis
firmatū, non p̄ renocari nisi obtinēte legitimo
ipso. vel statuente Iuramēt seruari statuta, et tunc
tacite censet illud renocare, q̄ ne Iuramentū no
tollere seu renocare, sed observari desiderat
aut Iurauit statuta seu forū. Ex dictis nunq̄ tolle-
re seu renocare, aut de re iusticiarū mutabi-
rendi utilitate publicam respicient. et hinc illud
renocare posset q̄ Iuramentū p̄stitū de certa insti-
tutū alterū, alterū autē natū est ut tales forū
seu statuta durent quātū et durare expedit utilitas
uel necessitas, nec alias est licitū legem dicere, quā
urgente necessitate renocare non licuit ut s. dixi.
Quarto, et ultimo limitat Bart. in d. l. 2. ex certis. n. 34. aliq; iura
q̄ si ex dicto b. constaret hanc esse voluntatē
statuentis, ut statutū seu forū
firmatū, si aut̄ hoc casu et tūc subsistent illa ex-
cessiua et dispendiosa quā ex certa scientia statuta
ordinem hoc casu dispendia tollunt alte-
rā ratione q̄ iusta lege hoc casu, et alterū ex-
Iuris, de Iuramēto forū seu statutis. dicta solū
operat ut ea certa tempora ipsorum q̄ ad illos
observatiū et conservatū astringat ita. n. declara-
uō doctrinā Bartoli in d. l. 2. ex certis. nu. 32. et dnm.
34. Iuxta notata b. in d. nu. 32. Per cuius additiona-
tū subsit. s. Et ex p̄dictis q̄ nō tū fori regni ma-
gna Iurent ciuibus regni non solū seruare sed et-
iam Iurent ciuibus regni non seruare. ex hac
magna reuerentia utr. hic. dicap. . ch hic dicit
posset absolutā potestatē tollendi et renocādi
forū, nihilominus non potest aliqs ciuium q̄ dic-
tum forū renocare. 7°. p̄ q̄. s. tit. hic. forū non
corrigit per secundū chyonis ut ibi. Et ex his ob-
tenebit. ad casū dequo talis forma prima, et ratio est
q̄ licet ex nō tenendo eam admittat exceptio ut s. n. 32.
et ibi ch. et alibi exceptū. Iuris, cōmune tamen
ut ibi ch. et ibi exceptū. ibi quod ex ea exceptū. ibi quod non
alcuntur fori seu legis regnitarum. ubi dicit illa reg
ex ea ratione. nec q̄ contra ordinē legislatoris ce set.
relata per Bart. Iuris cōmuni. q̄. contra ordinē Iuris alia-
rum ibi relatorum. ita q̄ dicta statuta aliqua forū
quibus dy aut regni, ut s. dominus. nu. 32. nu. 16.
8°. p̄ q̄ dicta. s. si dnus fori nunc cautelā
forū voluntē eadē tacite et confirmāte regnicat
ille obseruandi est q̄ in his locis valeāt libri seu
ty existit. et sic ratio ibi adiecta corrigit q̄ nō
cedat ipsi compositioni, sed confirmā-
tiui officio ut docet Bart. in d. l. nu. et ibi nu. 35.
nisi quod p̄dicta nisi aliqua hic. p̄ allegata ut

cordia

B.

10. et vlt. q. hic si foris seu statutū quod erat hūi
cūmi certame renocet seu corrigat, et q. hoc cōe
corrēgit. ut tenent vlli. à cost. in 4. p. d. statu-
tūm. 15. fit. fog. 410. col. 2.

cod. cōmodū. q. et tenet vbi. sup. et ita tenendū. et ita
Bart. q. d. n. 36. Vidimus q. quālit. fori corrigant. legit vi-
16. dere. quid post ipsum correctū suggerit. q. et dicit. q. post
ordinē. Comprehendo. q. proprietas fit. ff. si forus aliquis vsum
forū nouū corrigat, ne[illegible] fori vendicatio ad declarā-
nem seu interpretationem illius correcti. et ita cepit. fuit. et
extra tenet. nō. in fol. 256. vol. 4. p. c. circa finē. corrector
2p. c. allegans. d. ff. cōi. nō. allegata. hic. ad hoc. In. l. fit. C. de
edicto. d. adriā. tolend. et. l. paulū. de castrē. ego. ad. hoc. tex.
d. ff. nō. in fin. vic. de philiū. vsione. fol. 178. col. 2. v. sub-
tractione. tolunt. et. ita. allega. de. dentia. sicut. d. lege
fit. sublato. edicto. d. adriani. tollatur. et. sibi. exigentia
de. cætero. remouent. B. Vidimus. q. quālit. fori corrigant.
legit. videre. quid. post. ipsum. correctū. suggerit. quod. et.
17. Correctio. et. comprehendo. q. prop. fit. forus aliquis
correctus. cum. nō. correctus. non. censeā. ideoque. huic. allega-
ri. posse. quam. q. posito. exp. firmat. nō. in. d. fol. 157. d.
col. 4. d. p. c. circa. fin. correctos. et. ex. eo. et. alij. cont. in. d. fo.
forū. nu. 67. fog. 747. col. 1. et. cuius. nō. est. q. Ratio. legis
est. ratio. in. lege. ideoq. sicut. anima. vnius. corpus. non. mu-
ta. nec. nō. legis. quālit. animā. corrigit. sic. correctio. nō
corrigit. nec. obstat. quod. dicimus. hoc. ex. d. nu. 3. nam. q.
legis. ratio. per. certū. esse. posse. quia. illud. intelligit. nō. sub. ista
non. vero. nō. ipsius. licet. nō. animus. vnius. non. cōt. esse. com-
petus. in. corpore, non. tñ. sui. sub. nō. corrigi, ita. nō. lex
non. cōt. esse. perpetua. in. autoritate. legis. non. ex. parte. huius. sed
tamen. ideo. seu. qualitas. ipsius. et. huius. exemplo. non
debuit. esse. nō, sicut. nec. ex. eo. quod. destruit. corpus
debuit. esse. vilipensa. exemplū. est. in. hijs. q. d. in. l. d.
nu. 3. non. existente. tanto. regiculo. nouo. cudendo.
qualitate. monete. erat. utilitas. realis. cudere. nouā. monetā,
et. sic. nō. fori. philippi. non. fuit. cudi. tanta. vtilitas. vel. pulchritudo
utilitas. vel. ita. extat. magna. ac. vrgens. ut. in. nouo. regiculo
tanta. nouā. gnitas. et. vtilitas. vel. pulchritudo. et. sic
fuit. correctus. fori. philippi. cuditio. nouā. monetā. non. fuit
correctus. illius. nō. q. in. huiusmodi. circumstantia. obligatā
non. vtilitas. pulchritudo. dicet. eadē. vtilitas. vel. pulchritudo.
q. ipse. nō. venit. sed. est. per. textū. et. ibi. Bart. et. Bal. et. Cinus. et. ita
18. nu. dicere. vtilitas. pulchritudo. est. glossa. in. l. fit. ff. si
seu forus. correctus. alegatur. potest. tñ. illius. nō. allegari
tñ. et. sub. dubitatione. q. dicit. advocatus. allegat. forum. in-
correctū. debet. dicere. fuit. talis. forus. in. statutis. licet. non
sui. dicat. potest. ideo. quidam. in. nō. regno. fori. incorrecti
non. sint. nendi. à. volumine. fori. sed. tñ. sunt. nō. q.
libri, fori. nunc. vigentes. et. alij. non. obstantibus. solen-
nitatibus. in. registrijs. contentis. ita. post. ipsum. et. illos. in. alijs
quos. nouos. libros. fori. congregauit. fori. abrogati. seu. incorrecti
comprehendi. videntur. q. licet. dictus. tangens. nō. forus. quinquen-
nalis. dicat. se. recusare. potest. tñ. ad. ea. nō. obligatur. nec. recusare.
Vltra. quinquennij. spatium. fori. nunc. durant. nec. publice. videntur. tenen-
tes. eos. nouos. nec. ciuitates. alij. vtiles. fieri. posse. et. sic

et hi restituti nō remouā authoritate requisiti ad declarandū an fideiussit valeat. d. fol. 156. 2. col. 4. d. xv. Cuia tenor. ē sic etc. xv. ita et alibi nāt. Vide notabilia 19.
Inst. ff. gl licet correctio tenor nō illig non corrigat tenorē sui correcta, et tenō corrigi censet qn aliqua tollere vel minuere vult, et si nō dicat sua, corrigunt tñ ea quę utilitatē minuit et hic nec tenor tñ. excepti constituto et eidē degly tenora, nā si tenor gl illey cuidā ē et est cuidā error vtilitatē publicā et ita illig nō est pulchra vtilitas, si tenor ille non corrigeret esset, et ita certatim tenō declinaret non resultare vtilitatē publicā expa cuidā ē et ei corrigeret illig nō, tali etiā ipse tenor correctus deberet ut explicata per Bal. in l. d. tenor. nu. 68. d. reg. 747. 2. col. 1. &c.

Cap. 36. De statutis ciuitatum et Locor. Regni aragonū.

1. In Burgensibus disputatum est de foris regni aragonū, qui sunt cōmunes totius regni leges, legit. gl in gl. illum. disputare de statutis ciuitatū aliorq locor regni, qui sunt quasi et numerici valēt iura cuiusq populi in quo edita sunt. atq ita 1° videndū est an dicat statutum, Dicit nō a pbo statuo, quod sign. decernere, sancire ac deliberare, et post decretū sanctionē ac deliberationē factam, in ipis scriptis seu ut expressius et alijs in huj dictionis varijs latinismis vtuntur. Vide plā statua, seu statuimus seu nouā, seu nouissima pragmatica constat. ut resoluit Burgs huj dictionis pbo statuimus. et sic latius sign. plā hoc statutū dicę legē, tūq; iura pragmatica comprehendit q̄ latō vocabulo et lex dicit statutū est. ut s. in c. 24 nu. 14. in fine et sic restricta sign. sua lege particulari alicuius populi vel gentis dicit ut in ead c. 24 nu. 12. 13. et 3 nu. 14. que d. Burs cōi et vtit. vel in toto recedit. Vide fortissimū regnū Italiæ licet habitatores ipsius ad ipsū regnū sui cōi illius sint, tñ in multis statutis vtitur ad huj cōi et quę statuta dicunt ut s. in ead. c. 24 nu. 23. Procedunt in regno nō statuta appellat. legę particulares seu dicta municipalia ciuitatū et locor singulariū regni q. ea respectu iuris cōis non sunt respectu quā respectu huj cōis ipsius regni vere statuta tanquā cū absolutaq debent, et in locis in quib. sunt huiusmodi statuta obligant et sunt instrumenta in d. c. 24. d. nu. 12. et 13. que vide magis et pticularius. 2. vide ē. 2. quid sit statutū, et ita vi. Homines disputationis exquisitę procedunt q̄ lex ciuilis seu huj ciuile dicit, et quod magnę ciuitatis illustris statuit. que dicit ponit Abbas in d. huj titulo dictionario. et ex quo dicit Bal. in l. 1. Cod. de sum. trin. 3° videndū est de quos fieri debeat statutū, et quę tenuit statuta, et quę tenuit ad huj cōe spectat, ut generalia illius q̄ circa singulas (quib. iura nri regni de statutis loquentia sunt) non ignorem

Sequuntur

3. sequuntur [illegible] regulas [illegible]. 1ª reg. sit populus seu universitas [illegible] potest condere statuta que regimen respicit et colligitur ex Bart. in l. omnes populi q. nu. 2. et 3. ff. de iust. et iure.

2ª reg. sit populus habens privilegium superioris [illegible] a principe habet omnem iurisdictionem vel privilegio concessam vel praescriptione quaesitam potest facere statuta etiam ad decisionem causarum non expectata principis superioris authoritate ut firmat Bart. in d. l. omnes populi nu. 4. quod intelligit et procedit quando princeps superior sit absens ab eo loco ubi statutum condit, nam si adsit princeps praesens, tunc licet populus possit facere statuta, tamen ea principis authoritate confirmari debent ut notabiliter tenet Bald. in l. [illegible] nu. 3. nu. 2. C. de legibus quem sequitur additionator Bart. in d. l. omnes nu. 4. sub lit. B.

3ª reg. sit populus habens iurisdictionem limitatam, ut puta in civilibus vel in criminalibus levibus potest facere statuta etiam ad decisionem causarum in his [illegible] in quibus iurisdictionem habent etiam in aliis, et neque in his superioris authoritas requiritur (si nisi princeps sit praesens ut supra dictum est) ita docet Bart. in d. l. omnes populi nu. q. 4ª reg. sit populus nullam habens iurisdictionem nullum potest facere statutum ad decisionem causarum sine principis superioris authoritate, quia statuta facere est iurisdictionis in genere sumpta ut dixi in c. 23. nu. 5 et 8. et dicit Bart. in d. l. omnes populi nu. 3. cum ergo nullam habeat iurisdictionem sequitur quod nec statuta facere possit. Sed quamvis ad causarum decisionem statuere nihil possit, tamen ad rerum et bonorum suorum administrationem statuta etiam sine principis authoritate condit. et eod. Bart. d. nu. 3. vers. [illegible] queritur. ut si statutum fiat de expendenda pecunia communi populi, de agris, fundis, et constituendis et [illegible] et aquis servandis, de pretio rerum venalium statuendo, et de similibus, ut in locus explicabitur in subiecta statuere potest, ut statutum [illegible] nudam rerum administrationem respiciat non vero iurisdictionem quia [illegible] populus nullam iurisdictionem disponendi, nullum [illegible] statutum [illegible] adverto quod ad suspendi statuta ad nudam tantum rerum administrationem condita non requiritur superioris authoritas quia illa non est iurisdictionis et necessario etiam aliis.

4. 5ª reg. sit quod unum quarterium civitatis potest facere statuta ad administrationem et expeditionem eorum quae dicto quarterio sunt propria ex eod. Bart. in d. l. omnes populi nu. 7. quia quod dicitur de toto populo, dicendum est etiam de parte ipsius populi. 6ª reg. sit collegium approbatum a principe superiore potest etiam facere statuta in his in quibus iurisdictionem habet vel administrationem ut firmat idem Bart. in d. l. omnes populi nu. 6. et [illegible] statuta de iurisdictionalibus disponentia [illegible] a collegio facta indistincte requirunt principis authoritatem ex addit. ad Bart. ibid. nu. 13. [illegible] 7ª reg. sit iudices seu magistratus possunt facere statuta eadem quod vel sunt iudices supremi, et ipsi possunt [illegible] ita tenet Bart. ibid. nu. 8. [illegible] aut sunt iudices minores ordinarii et [illegible] condere statuta [illegible] concilio et proceribus civitatis vel communi possunt ex eod. Bart. in d. nu. [illegible] aut queris de iudicibus hoc [illegible] intelligit de statutis [illegible] et causarum decisivis. quia alias praedicti iudices possunt facere statuta [illegible] tempore quo durare

5. [illegible] eorum officium. et hoc quando exigentia facit, ut quod de [illegible] et [illegible] ut docet idem Bart. [illegible] ut quod nullus [illegible] proximum. 8ª reg. sit habentes dignitatem [illegible] vel [illegible], [illegible] iurisdictionem ut sunt duces, comites, marchiones et alii [illegible] possunt pro omni iurisdictionis dignitatis statuta condere ex eod. Bart. in d. nu. 8 [illegible] aut queris de aliis.

D. ad hoc vide in c. 26. nu. [illegible] sub B. fol. 44. pag. 2. et

bil conferatij debent esse illatiua ad ipsas regij et cū eisdē consequent aduerte.

B.

Sed quero an ex taliqsenijs robbit in duci Iurisdictio carta tenalem dispositiuā, quemadmō. de diffamata dic. et g. vide plura loca huius statuta de diffamata supra quoq dictū et formā in causis criminalibus regidet contra formā quidam, nec sic ad id prouidet ex consuet. gtie curie, in qbusdā criminibus, quero. ex consuetud. seu qsenijs gtie. ā qbus

Barda. in tex. in. l. Dio. quilq. gte. n. 31. in q°. et in p°. de scudo. fol. 34 col. 3. il col. 4

g. et volt. reg. dit scholastic[illegible] seu literas mihi tabule regijti potuit ex fidem tabule ad dictum capelle Iurisdic. habent. ut tradit Bart. in l. 3. ne pretenti. n. 12. Et qdq singularis regis, glosa reg. resultat g. dicq et quidq Iurisdic. statuendi, posse q tam Iurisdic. statuta fuerit, tam ma cadere. Sed dit q dicta reg. que de. ita procedit cū nunc mō regni conseruamq Iusta ḡ dicta Inferio 2°. 2. reg. in regno nullo mō procedere posse g. nullo in eo est potestas qui superiorē aliqm non recognoscat, hic esset tunc in taliq casu q dicta reg. obtinere in ecclesijs locis in dictis statutis fuerit. 2°. 2. fero 12. reg. ch in regno procedere non tialiq locis exceptis consuetud. relatis. Sic in nulli Iurisdic. ch in regno quem dit. cap. Iurisdic. habent potest prora statuta cadere, nisi plenius loq regni de in de facto ut q dicit. recipit relationis. vel litteris in talib in quib Iurisdic. sit concessa vel questa. Nota. 3. reg. aduertendū est quid adhuc nulli statuta cadere nisi videre posse authoritati superiori esse exp. g. ad hoc talis q̄ curia videre posse licentia cū illa solet fieri seu statuta gtia cadere, ch non dic reg. licentia, nec solū tunc dicebit q̄ esse superior cū loco n. statuta cadit. hic q̄ curia congregata in cathedrali verū esse tunc ofim g. dic rex est dic Iurisdic. totius regni regalis dic ex legib et toto q̄ regni, et g. dic rex est dic hic in hoc regno g. n. dic rex fuerit q hic, dicebit q̄ esse superior et exercitium illius authoritatis penes nec. Inferio 2. reg. 3. q. Inferio 4. reg. ch in regno q cadere, g. dit. 6. aliqs totius nulla habet Iurisdic. tu quod ex premissis ad ministrat concernit statuere posse ut d. reg. dit. 4. Inferio 5. reg. ch aduertendū est q̄ posse aliqua alicuius ciuitatis seu populi debiq quelibi cōmunia sunt statuta seu ordinationes fiere. et inde frequentissime est inter vicinos habere q aliqui terminū cōmunē non posse tollere sed ex dumtaxat ad cōē ch administratē illius termini sine capitula. tuis ordinat quas vulgo ordinatas dicunt, debet confirmari per ipsa posse in eius territorio ut dicit. illa dit. est. et ita et transeunt. 5. Inferio 6. reg. ch q cadere non possit posse collegia approbata seu cadere statuta de eis ecclesiastici et valeant q dicta statuta nisi in dictū regis tendant Iurisdic. q tunc sunt ipso iure nulla. ut. l. lib. cap. dicebat. Et sic dicta statuta q dicta reg. erunt multi statuta facta a collegijs non approbatis seu reprobatis, ne decorem ecclesiastici singulorū officij dicebant q̄ d. lib. d. cap. 6. Inferio 7. reg. in ang. 7. mā cadere q̄ dicit nec dic rex posse facere statuta gtia vel particularia. hic cadem gtie curie ita nec alij Iudices gtia gtiq hic facere posse aliqd in causis decisiū habere, licet posse de consilio quod cuiusdā factorū pbare officij ut de Iudicij in ciuilib d. reg. dit. 7. Inferio 8. reg. statuimus quem

dcl.

de Jure cōi procedere de illi regni, quia in eo duces, cōites, et alii dñi temporales
11 ita sunt absoluti dñi quod eorum voluntas pro lege in locis quorum sunt
dñi reputat. ut j. lib. cap. ... poterunt quo pro voluntatis libi-
to statuere. 8° in fero q. et ultra regna etiam in nro regno admi-
tendā esse, atque ideo ōnes rectores seu magistri aut conservato-
res universitatis literarum habentes jurisdictionem poterunt per ea ad
causarum scholasticorum decisionem ~~[illegible]~~ et morum reformationem sta-
tuere. Prout Rector huius insignis Cesaraugustane univer-
sitatis interamnium his paniarum celebris et omnium bonarum artium
8 exercitio sublimis, frequentissime facit, Resultat igitur dicendum
quemcumque populum jurisdictionem habentem posse statuta condere, quo casu
non omnes ~~[illegible]~~ de populo seu maior pars populi, ut de Jure
cōi docet Bart. in d. l. omnes populi. a nu. 16. Sed vicinos sula- A. Bardati. in d. for. nico. tto. privilegium gl. d. nu. 31. x°. de pro. d. fol. 34. d. col. 4.
res quos vulgo Jurati dicunt statuta faciunt, nam de Jure
nri regni ~~[illegible]~~ ad Juratos deputatum pertinet statuta
facere ut expresse probat tex. in ols. item potestas 2a. de moderatione
rerum venalium fol. 28. col. 3. et ex ea mol. in xlo. Jurati. in x°.
fol. 197. col. 1. et xlo. statutum x°. statuta faciendi. fol. 313. col. 2.
Port. 2. p. § firma. nu. 116. pag. 707. col. 1. et 3. p. § Jurati. nu. 1°. ad
nu. 6. pag. 241. et 4. p. § statutum. nu. 11. pag. 409. col. 1. in fi. Viso per
1 quos statuta fiant. 4° loco videndum est qualiter statuta fiant
in quo de Jure cōi qualiter populus congregandus, statutum proponen-
dum, votandum, confirmandum et tandem condendum sit, omnino viden-
dus est Bart. in d. l. omnes populi. a d. nu. 16. ad nu. 21. de Jure vo
regni ad praxim consuetudinem privatam recurrendum est. Unde 5° loco
9 videndum est de quibus rebus statuta fieri possunt, de qua re pro B. Bard. d. nu. 31. d. x°. de secundo. d. fol. 34. d. col. 4.
Jurisconsulti dispositione recurrendum est ad Bart. in eadem l. omnes populi. a
d. nu. 21. ad nu. 36. et ~~[illegible]~~ ad eos quos alegat Portoles.
in d. § Jurati. nu. 4. d. pag. 241. col. 2. Sed ut ultra ea que
generaliter per illos docent. ut ea que a Jure nro regni ex-
j. nu. 13 pressa disposita sunt explicemus breviter dico quod de quacumque re
statutum fiat duo in eo principaliter considerandum sunt. 1m. ne sit
ambitiosum, 2m. ne odiosum existat, Ambitiosum non statutum
erit si propter aliquam lucrum ab statuentibus capiendum fiat.
ut clare docet Bart. in d. l. omnes populi. d. nu. 3. in fi. et nu. 12
x°. et tunc aut in parte pena odiosum autem dicetur, quando in odium
alicuius certe et particularis persone fuerit conditum: ut probat molinus nr.
in d. x°. statutum. fol. 313. col. 1. x°. quidam fuerunt. et Port. d. § statutum.
nu. 2. pag. 407. col. 1. unde post quam aliquis criminosus sit captus non
potest fieri statutum de tali crimine puniendo quia videret factum
in odium illius delinquentis qui huiusmodi crimen perpetravit.
ut ex facto Judicatum videse dicit moli. v. proxime. Quo proximo in. 13.
10 solutive dicendum est Regulariter posse universitates civitatum,
villarum et aliorum locorum regni per Juratos (qui in hoc vicem uni-
versitatis gerunt) statuere et ordinare singulariter unaquaque
interse et suos vicinos ut probat tex. in for. nico. § conesto
empero fit. tto. acta del quitamiento perpetuo de la hermand.
fol. 13. col. 2. quam ut clarius explicemus. Dico 1. posse statuere regulariter
de omnibus rebus in quibus jurisdictionem habent juxta § d. nu. 3. in 2a. et 3a. regula
et nu. 5°. x°. 2°. in fero. Qui autem nullam jurisdictionem habent licet de juris-
dictionalibus statuere non possint, possunt tamen de his que ad administrati-
onem spectant ordinandum, quod cum communis sit omnibus regni universitatibus quia nulla est
universitas, que quamvis jurisdictionem non habeat, nihilominus administrationem

B.

6°. statuere volunt de decima cum ecclia
ehr utilitate vel necessitate ecclesie. ut
3. d. reg. 4. 7°. statuere volunt de contributio-
nib; arcium vno nullius gravi utilitate vel ne-
cessitate suadeat ut d. canonic. dent mol. d. fol.
313. col. 1. d. plo. statuti 4°. (quinq; libr. cum
non obstet ut. lib. cap. dicatur)

B.

vel sunt, dicatur vel interpretandum quod utilitatis, non vltimat,
ideo 1°. statuere et volunt generalit cuncti regnis et poli-
cum civilibus. ut tenet Corn. d. 8. Innoti. in 2. d. 3 p. d. pag.
241. col. 1. Ten glossa d. vtilitatis. 2. facit d. 8. Host. d. in. 116.
d. cap. 707. d. col. 2. Inquo 2°. statuere volunt statuere ut vicia
in ecclesiis deseruant vtens, et non licet molinis. fol. 152. col. 3.
x°. hinc inde sint statuta hoc ipso. docent contra hoc statu-
tum statuendi in hoc casu seculi judicem et municipij curi-
am esse competentes, imo alterum magistratu et judicem ordi-
nis posse statuere ne aliquis deserant vtens, et ita tenet d. 8. Ho-
in. in. 114 pag. 706. col. 1. 3°. statuere volunt, quia certa
vtilitas de ecclia in concilio. ut 8. d. in. 3. inq. reg. et probat
text. d. cle 2. de edificat. reg. venalia d. fol. 28. d. col. 3. et
ecca et glossa ibi vtilitas. te. et Corn. d. 3. p. d. 8. Innoti. in
3. dicta pag. 241. col. 1. 4°. statuere volunt quod aqua et ter-
ra loci, coq; fructus, pisces, ligna, et aqua bibendi ut
8. d. in. 3. Exd reg. 4. 5°. statuere volunt quod libelli notarij vel
tabellionis civis in loco suo ingredientes, vel exercentes habeant ut divi-
nus 8. d. c. 16. in. 13. fol. 45. vers. Quibus et ligulis 8 cathe. 12.
Innoti statuerunt quod non statuti, quia dicunt. quia licet
hoc dicat cum utilitatis sit ex relatu à port. d. Innoti. in. 5.
in expositione mei regni hic utilitatis quod dicit ut quotidie
et et quod interdict exerce d. 8. fol. 2. in fi. de edificat. reg
venali. vbi. venitur debet d. Innoti ut liceat in mediate
calonis suis. id est à se cohibit et illi exercitio. Igit quo-
cunque casu quo vel à foro sit cohibit et Innoti explicata, vel
aliqui Innoti in sui statuti dicta pena (que vulgariter
dicitur Calonia dic) ijdem dum sunt executores illius
in et ipsius explicati statuti. ut gl. in d. cle 2. in q. d
d. reg. venal, nullatenus d hoc est sibi concessa auctoritas se
mundi executionis ministerium, ideoq; si aliqui alicuius sta-
tuti fautor fuerit, et calonia negaverit, nec soluere vo-
luerit, ipsi Innoti sed judex ordinarius loci cognitis
in calonia, debet velnon, et juxta certa allegata et appa-
rentia judicet ne debet. ut ex d. cle 2. vbi autem hi effec-
tus. vel est. Sicut vi. in superadditis Innoti statuta. 13.
reprobat, ita e contrario in sequentibus statuere
negre affirmamus. ni quod gl. notata vera dicit
statuere quod sed gl. qualitate persone que est ob-
dita et dicit Innoti, velgl. alia existens causa que credit
statuti fieri. et 1°. statuere non possunt quod statutum te-
dit in oblitione et licentia agredi. ut. dicit. n. g.
2°. nec statuere volunt quod statuti relinqui in ordinali
cuius certe et juste persone ut in cd. in. g. dicit est.
3°. non volunt facere statuta per quod prohibeant Innoti
ne vel procuratores ne exhibeant Innoti vel procu-
ratori contra eum vel alia universitate ut. lib. cap.
. . dicit. 4°. nec statuere possunt de hijs ad clerici
civel infamia, debent cohibere ut. lib. cap. (et
gl. statuta alicui universitate seu loco alicuius dicit ipso
ipso dum fiat ut. b. ch dicit.) 5°. non valet universitati
contra singulares consulibus statuta de cohibendo degla-
dij. lib. cap. Quibus rationibus et visis deglo
vehy.

14. vebis et qualit statuta fiant Segnit. 6.° loco ff. vide dū quis obligit
an th Civis an clericus an nobilis an plebeius an Ghetto an vt et alienet.
obligare. Add ff. cōi vide dic est omino Bart. in l. Cuncti Populi
in l. q ff ne licealī C. de sum. trinitat. ad quā venit. in d. l. Duo ff. po-
puli nu 36. ff. de ff. et ff. de ff. verorū regni quoad clericos et
nobiles vide ff. loci tripartite allegati in fine numeri q cedentis. p.°
4.° et 5.° quod absente vo. die d. ff. adstringere q.s cū Innati gerant
Populi vicem in statutis condit ideo dicitur q Gentes ff absentes
obligant sicut alios de foris seu statutis gliis totius regni d.ti
mag. f. in c. 30. nu 7. fol. 105. pag. 2. 7.° Loco videdū est ā quo
et a quibus de Loco obligant statuta cadita. de quo videndū est
ōino ad eūdē Bart. in d. l. Duo Populi. ā nu. 37. latissime vsque
nu. 83. p.° sexto q licealī. 8.° videdū est
ciendum et qualit recipiant in tentatiū quo regulanda sint
ea de de foris in tentatiū distinguit. in c. 32. et 33. q. quod inter-
q tatiū nullū dicrimē inter foros seu statuta gliū regni, et statuta
15. particularia Locoy illius recepit, Notanda ff. Nota
excepta, q ff. quōd foros aliquis dicitur cadit ōino ā nuncū-
deidē esse intelligit. de ff. cōi ex Bart. vel potius, trigndo
aliquod statutū particulare alicuius loci regni cadit ōino
Juri cōi dispositioni reliqt. Intelligit de ff. cōi ipsius regni
et sic per foros illius essent cadit ōino dicendi cū foris
sint regni Juri cōi. regni. ut ūltō dixim. f. in c. 24. nu. 26.
16. fol. 77. pag. 1. Et est ff. advertēdū quod statutū gli, relevan-
relig. tiuleri q leat formā ad aliquē actū faciendū, et si taliq forma
lib. 2. nu semet, nō plera erit nullius taliq actus, q nisi statutum cla-
12. mi rēgulā irritatē continet, dicim, sicta non fiat sic nullius actus,
7. 8.° q. tunc nullius actus forma nō semota ab statuto irritē
Chr. p. ut olim notavit molinos in tract. xi pag. 63. col. 2. p.° Loquel
eādem alba consideration. et latius nost. lib. cap. declarabimus.
et quibus in locis sibi vltō cavit, et libro 1.° ad laudem et
gloriā omipotentis dei patris, et filij, et spūsti, necnō Intem-
rate virginis deig genitricis marie, et ad honorē ipsius sanctissi-
me nativitatis (in cuius delectissimā memoriā hāc mea bona
opera dirigens, et mala cōpimit.) atq beator sanctorum
Michaelis, et Laurentij, et Andreg. quos legis
et felicit patronos duxit. finis imponit
est die Jovis. 14. augusti hora
4.ª post meridiem, in ves-
pere sanctissime nativi-
tatis B.me virginis
Marie. an-
no dñi.
.1603.
Cesaraugustę.
Michael Laurentius de Tobera

A.

Barbosa. in d. for. in co. tto. quilegiū gli. 2. n. 32. in p.° et
tercio. cum sequentibus fol. 35. col. 2. et sequibus.

B.

Sic pro foris seu statutis civitatis turolij et aliarragoni
tenet et ptē Barbosa. in for. in co. de mercat. ptē. reg
ū reg. in civita. turi et alibi. n. 3. fol. 51. col. 3. p.° et
adeo verum est.

nostr. ff. lib. 2. c. 13. fol. 160. pag. 2. d. reg. sub. tit.
in f.° cabrinus seu negativa gentilis. b. qdlibet fi-
mil. est. quod p. qnit. in fol. 161. pag. 1. in f.°

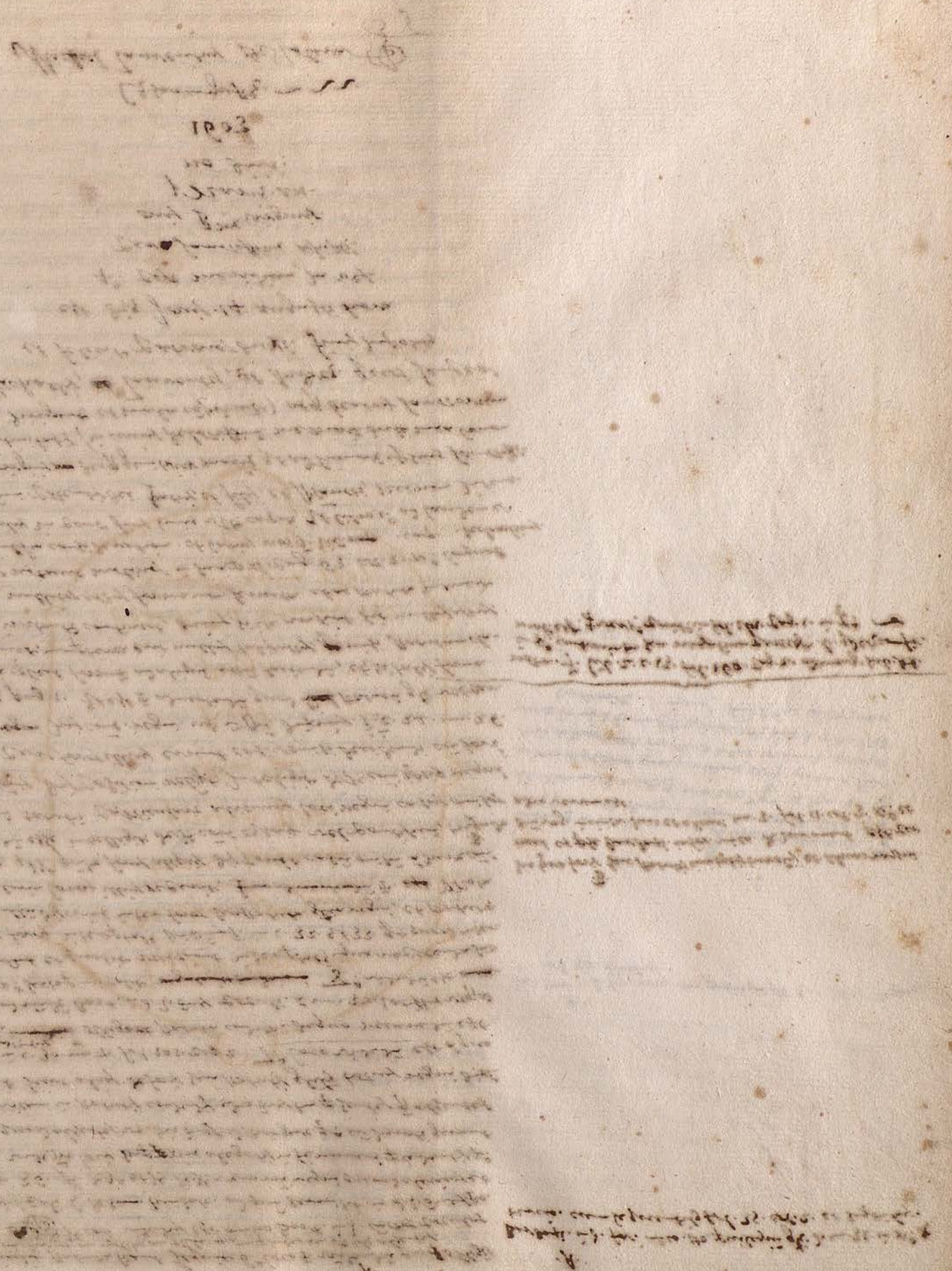

Liber. Secundus
De origine, offo. Jurisdic-
tione, Juribus atq
potestate Potē-
tissimi Dñi
Regis
Arag.

Ceptus. Die veneris. 15°
augusti. anno. 1603.
Cesarauguste

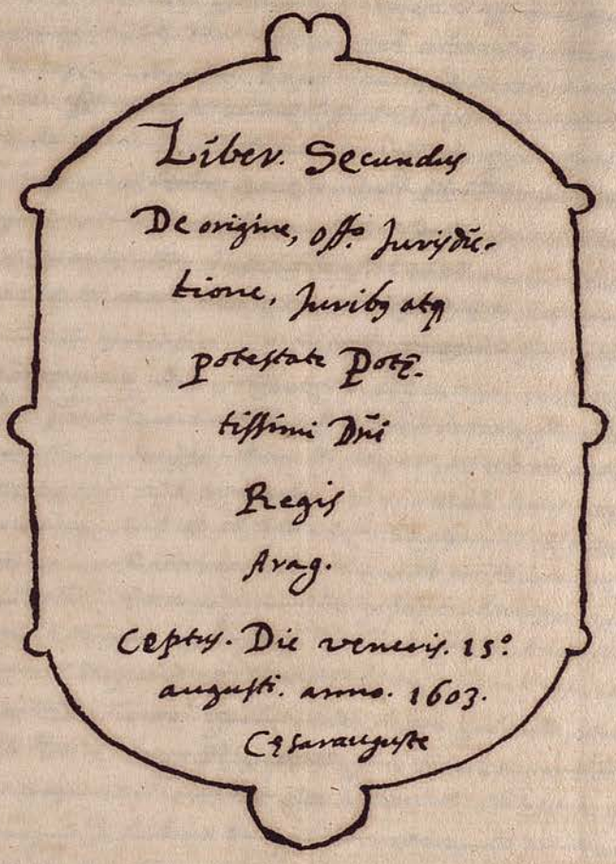

Caput 1.um De origine Regis Aragonum et de eius electione successione [redacted]

1. Dixi ergo libro precedenti qualiter Regnum Aragonum institutum, fundatum quod fuerit, et qualiter ipsum per quatuor tamen, et procuratorio nomine deputatos in his que magis eidem regno communia sunt gubernatur. Unde consequenter in hoc secundo libro dicturi sumus qualiter per dominum regem in particulari regendum sit. Et ut rem magnam ab exordio repetamus ideo in hoc capitulo 1.o de origine Regiae dignitatis propendiemus. Primum vero intelligentiam 1.o videndum est unde Regnum nomen deducatur. Rex enim dicitur a verbo Rego, quia regit subditos secundum leges, ad quod [illegible] quod cum totus orbis sub unius Reipublicae regimine et gubernatione impossibile consistere possit, quia ubicumque terrarum caput existeret reipublicae, impossibile esset ab eo omnes alias mundi partes recte gubernari, [illegible] unde nec natura ipsa instituit universi orbis unum esse principem, ut doctissimus [illegible] probat Coba. in reg. [illegible] num. 5. [illegible] Praeterea si a natura, mihi pag. 698. col. 2. vol. 2. [illegible] universi orbis in plures, diversas que regiones seu gubernationes [illegible] ipsa natura divisus est, ut [illegible] optime gubernari regi possit. Ad instar [illegible] caeli cuius 4.or sunt regiones scilicet ortus, occasus, meridies, et septentrio, ex quibus ortus et occasus variantur, quia non semper ab eodem loco oritur sol, sicut nec semper in eundem occidit locum. Meridies autem atque septentrio perpetuo statu permanent [illegible] per quas et 4.or regiones superiori orbis
2. cursus regunt et gubernantur. Atque ita [illegible] regio, idem [illegible] atque gubernatio, sicut [illegible] gubernatio a [illegible] gubernio, ita et regio a [illegible] rego derivatur, ideoque Regionis Regna dicuntur, quasi Regimina, que in ipsis regionibus continentur, seu exercentur, et per consequens Regio et regnum se habent tanquam continens et contentum, licet pluries facta figura (quam Rethorici methaphoriam vocant) regio pro regno vel e contra regnum pro regione usurpetur. Qui autem huiusmodi Regimina, Regna seu Regiones possident Reges dicuntur. Possunt quoque et gubernatores appellari. Unde infertur quod licet [illegible] lata sit, quicumque gubernator seu [illegible] particularis civitatis vel loci, Rex dici possit, ut primi urbis Romae fundatores qui cum solum [illegible] possiderent ac regerent, reges nihilominus dicebantur ut ex Tito Livio decada 1.a lib. 1.o [illegible] et unusquisque in domo sua (quatenus illam regit) rex dicitur, ut probat Juris dictionarium [illegible] rex. [illegible] et refert notabiliter Lucius Siculus in vita domini regis Aragonum Joannis 2.di quod cum quidam Aragonensis a domino rege legatus missus ad regem Franciae pro bello sibi indicendo, cum Vexgalus de suo suorumque potentia jactaret parvi pendens regem Aragonum. Praedictus legatus inquit: Dominus meus Rex Aragonum, o Franciscus Rex, potens est super omnes reges mundi, siquidem habet subditos sexaginta milia reges, quo sermone admiratus rex Franciae interrogavit Aragonensem qui essent reges illi domino regi suo subiecti, cui Aragonensis respondit, in Aragonia esse sexaginta milia Aragonenses quorum unusquisque [illegible] propter libertatem regni, et nobilitatem personae rex dici poterat, et sic omnes [illegible]

Regio animo regia [illegible] ipsum debellaturos certissimum
fore, quam arrogantis sententiam licet [illegible] ex diversa causa pertu-
lerit [illegible] ea tamen doctrina de qua in parti confirmari poterat.
Tamen [illegible] ex parte sig. et quasi per excellentiam veri reges dun-
taxat dicuntur qui aliquam integram regionem regunt et po-
sident, ceteri autem non reges sed Rectores seu regu-
li diminuto vocabulo nuncupantur. ut apud Ambrosium
morales glossis hispaniae historiae lib. 10. c. 5. in [illegible] loque de
prudentia [illegible] eugenio etc. mihi fol. 337. pag. 2. Ter-
2° videndum est, quid sit rex. pro quo ultra [illegible] dicta est 3.
advertendum, Regionum orbis regimina dupliciter se habent 1° [illegible] in
forma reipublicae, [illegible] 2° in forma regni, in forma
autem reipublicae se habent [illegible] quando non per unum [illegible] per-
petuum gubernatorem, sed per temporalem, vel non per unum
ahuc temporalem sed per plures temporales gubernato-
res regunt, ut nostris temporibus [illegible] est Venetorum Respu-
blica [illegible] et potens, quae per unum ducem
singulis annis eligendum gubernatur. [illegible] in forma
[illegible] Regni habent quando per unum [illegible] temporalem sed perpetuum
gubernatorem eam regit Jurisd. ille quae vere regna dicuntur.
Non licet [illegible] attenta latitudine sig. et temporaliter reg-
tes seu gubernantes reges dici possint, tamen stricte et proprie
reges duntaxat dicuntur qui perpetuum regimen possident,
temporales vero gubernatores magis reipublicae [illegible], quam
proprio nomine regimen seu gubernationem possidere videntur.
Cuius rei exemplum quoad singula regimina reperitur in
statu Romanae reipublicae quae 1° [illegible] unum perpetuum
gubernatorem habuit, [illegible], sicut regem a tempore Romuli primi
regis et fundatoris ipsius usque ad tempus Tarquinii superbi [illegible]
qui fuit Romae rex ultimus. ut refert Titus Livius decada 1ª
lib. 1. ab urbe condita. 2° habuit plures gubernatores, eosque
temporales, sicut duos consules singulis annis creados, [illegible]
quoque aliquando unum supremum rectorem [illegible] ut dictatorem
cuius officium sexmensium duntaxat termino concludebat, adhi-
bebat ut ex eadem Titolibio decada 1ª lib. 2. P. Ex his [illegible]
Tam apparet quid sit Rex. Est enim qui possidet regnum seu regimen
integre regionis. Et ex [illegible] eisdem infertur 1° Regnum 4
seu reipublicam in forma regni redactam esse omnium aliarum
reipublicarum praestantissimam quod apertissime patet ex divo Hie-
ronimo relato a Colar. in d. reg. peccatum d. 2. p. d. 8. g. d. nu. 1.
[illegible] ad idem facit mihi d. pag. 698. d. col. 2. docente quod sicut
in apibus unus est perpetuus princeps, et sicut grues unam perpetuo secuntur, ita
in una regione seu in uno regno vel republica unus debet
esse perpetuus imperator vel rex. quasi natura ipsa
huius rei exempla inductis ipsis traddiderit, ut illa homines
ratione polentes intent. Et sicut etiam ab incommodis quae in
reipublicis [illegible] per plures temporaliter gubernatis reperiuntur.
nam ibi adest ambitio et cupiditas obtinendi supremos ma-
gistratus, [illegible] cum sepius potentes per duam potentiam
ambiant, regunt frequenter illi quos magis divitiae quam
virtutes

Latius cob. in parti. questi. c. 1. nu. 3. conti. 3. in [illegible] mihi pag. 790. col. 1.

[illegible] notabiles reddiderunt. Deinde cum frequens quoque sit magis-
tratuum electio frequentes etiam inde oriuntur scandala, gravissimaque per
interregni intervallum delicta perpetrantur, quae omnia cessant dum
adest perpetuus gubernator, seu rex cuius continua praesentia
superbos reparit pacificos iuvat, hoc est leniquae civitates
in pace conservat, atque omnes tam communes quam singulorum
res recte componit. Pursus quia ut Romani cives pro regibus suis
expulsis iterum recipiendis considerabant teste Tito decada 1. lib. 2. [illegible]
mihi fol. 13. pag. 2. in 7°. Leges sunt res surdae, inexorabiles
nihilque veniae delinquenti concedunt, cum ipse res inanimatae, [illegible]
[illegible] sint. At rex homo est, qui exaudit su-
pplices, gratiam beneficiumque concedit, et qui potest legis rigorem
temperare, et delicti laxare poenam. Ubi sit iusta venitendi cau-
sa. Unde hanc sententiam ex multis rationibus et pluribus doctoribus
a se relatis, (qui eandem secuntur) probat Cob. in proemio quaesti-
5. de 1. nu. 5. comete 5. mihi pag. 792. col. 2. vol. 1. 2do 4. et ex eis-
dem infert, utilius esse Reipublicae Regem per successionem here-
ditario sanguinis Iure quam per electionem regnaturum esse. Procu-
ius rei declaratae advertendum est cum moli. in 1. lib. rex. fol. 291.
col. 3. in fine in 2°. et nota quod olim quod primis mundi temporibus
Regum successiones per electionem populorum fiebant, ita quem-
libet regnare, [illegible] poterat quem populus ipse, seu respublica non eli-
geret, [illegible] hodie tamen ex consuetudine et [illegible] sic ex tacito
populorum consensu regna iure sanguinis deferuntur ut latissi-
me etiam probat Cobar. in proemio quaesti. cum relatis a Cort. in 4. p. 8. rex. nu. 7. pag. 294. col. 1.
c. 1. nu. 4. quo praemisso dicimus
utilius esse regno regem hereditaria successione, quam propria
regni electione ad [illegible] regnum [illegible] admitti, ut firmat plu-
res quos refert et sequitur Cort. in 4. p. 8. rex. nu. 9. pag. 295. col.
1. et idem Cob. v. s. d. nu. 4. 2°. sed et consuetudinem iuncto 2°. verum
aristotiles etc. cessant in omnes rationes de quibus supra in nu. praecedenti,
quae omnes [illegible] frequenter tamen militant in republica regem
per electionem admittens, quia in singulis electionibus, seditiones etiam
caedesque oriri solent, nec minus ambitiones pro superna regni digni-
tate obtinenda quam pro aliis inferioribus magistratibus vigere credi-
6. [illegible]. Et contrario autem [illegible] quando reges hereditario iure succedunt
omnia securissimo [illegible] gaudent statu pace quae perpetua fruuntur,
nisi aliud turbet et ab eodem stipite et 1°. regio per genitore reges
praecedentes et nobiliores [illegible] plurium regum
sanguinem regiis actibus indies nobilitatum, [illegible] partici-
pantes, et potentiores per longissimam regni possessionem fiunt.
[illegible] quasi naturali federe cum subditis et longissimo etiam temporis cur-
su contracto, ab eisdem ut naturales dominum proprii et communis parentes
et protectores diligunt, ipsique illos naturaliter quoque dilectos ut so-
cios stimant, ut amicos diligunt, et ut fideles iudicant [illegible]
subditos. Quibus quam ita constitutis 3°. loco videndum est quibus tempo-
ribus rex aragonum electus origine habuerit, et qualiter illius successoribus regnum
ipsum deferatur. Quod ex [illegible] dictis in lib. 1. c. [illegible] et 3°. satisliquido apparet. oportet
quod b. dicti [illegible] quantum ad hanc pertinet declaratione breviter repetere.

[illegible] 2°. 2°. unde procedit potestas.
et Cort. in 4. p. 8. rex. nu. 52.
[illegible] pag. 232. col. 2.

Cum igit̃ aragonensis ista respublica ſpecialem habeat
fidelitatis obedientiæ ſubditam habeant, libertatem
nam̃ eaꝝ ꝓ̃dcꝫ iuris & poſſidere & ut ꝓbatum
fol. 1. c. 1. et 2. et vendunt abeiſdem electos gubernat
at ut ſd. c. 1. nu. 9. et 10. dixi eſt, alia deinde ex recen
bliea multiſſ quæſtionib; de variis titulis et controuerſ
iberte ſuſcitati, ex q̃bꝰ pendulũ inclinat ut illi
ides de rege eligendo tractarent, ſimile ad hanc elec
ni regis noſtri ex certis relatis fol. 1. c. 3. nu. 3.
fol. 2. cap. 1. Tutricis nationis [illegible] Hiſpanis
i regem eligendũ conueniunt certis conditionib; a poſtq
Cæſareꝰ regi eligendo nil ei penitus abſolutæ regiæ
poteſtis, tribuunt ſed ligatis eiuſdẽ regni regulis tribuunt
ut ſd. c. 3. nu. 4. d. fol. 8. ꝑ ſd. cap. [illegible] de deinde ſubtilibꝫ conditionib; ſe
gi eligẽdo quas ſibi ſelecto fuiſſe dixit ſupra aragõ qui
et ei placuit eſſet perpetuus index haberet, et re
gem, ut ibi nu. 5. x. 3.) Electionẽ regi ꝓcedere, de ipſi
ſanctis et ſeiſſi nunq̃ poſſe ſibi eligere nec cum Xime
nez ariſta á quo deducit aragonenſiũ regũ origo, qui
electionẽ deſe fecit, et regnũ ſibi gratis ſe eſſe ſubiecti
ti tamen pactis et conditionib; dilexit illaque omnia ſum
mit et cõfirmauit, ac de eiſdẽ quilegia aragonitis con
cit. ut ſd. c. 3. nu. 6. fol. 9. huius expleni in quib; ex
ſupradicta electione dicto Enico ariſta et eius poſteritati fuit
regnũ ipſũ ꝓpetuo ꝓ̃ quæſitũ, ſubſequentibꝫ tamen conditi
onibꝫ, inter quas ea ꝓ̃cipalis fuit, q̃ ipſi vel eius poſ
teritati fuit regni et ꝓdictis conditionibus non ſeruantibꝫ, to
tum aragonenſe alium regem eligere ut ſd. c. 3. d. nu. 5. x. 4.
q̃ de mũ ſtatũ fuit, q̃ nec dũ regi conditiones ſeruabꝫ
ſi tales [illegible] illas ꝓ̃ſtare nũ deueni
rent circa regni huius dilectionẽ et ꝓ̃ fidelitate contra
uenirent, ipſi illius et ꝓ̃ ei fidelitatis poſſi
ſione ꝓdicta ꝓ̃legia renũciauerint exciderit, quæ retulimus
ſ. libro c. 4. nu. 5. et legitis fol. 10. Adquirit in ſucceſſio
ne regni aragonũ ne eſt locus electioni, niſi certis
legitimis et ꝓ̃ gradu nullis ex regia ſtirpe deſcendat regnum
gratis adeptus. Nec eligendi regẽ ad ipſi regnũ ius ha
legitimi ſtatus dum ꝓ̃ fidei regis ſi ſuis deſcendit, ita eſſet
ad tenendum regnum regis ſuis deſcendẽtibꝫ regni cõ
tis gl. ergo nata ꝓ̃ ipſum ꝓximũ ſibi regno ſu
ceſſit et ſuccedit ut de facto contigit ex morte dñi regis
natis ꝓ. et ſic de ceteris ſucceſſoribus. Quod ſi forſan
ſecundus ſatis videbitur caſus perennis nec id
tinis regni chronis nec dorenitis magiſtratibus
electio, quia de iuſtis fuit ariſta eſt ut ad certos tan
tũ libros ſuperiores negotia cum poſſet regnũ eligere
aliquẽ qui non eſſet de ſtirpe regis ſi deberet ꝓxi
mior ꝓpter ad regnũ ſuiſſet ut de facto fecit et regn

de equity

g. equalis gradu. Lex tn. ex ejus cohæ. nā pōt rex huiusmō ele-
ctiōē dispēsā, sed iure sanguinis hereditarie est regulanda, q
adeo verum est. ut ch si tota regia progenies seu domus moreret ex-
tanctis omnib. de antiqua sanguinis regio, ille ad regni hereditatem
admitt. debet, ch si in illegitimo gradu à tali regio stipite distaret
aut, ut probat not. d. p. bo. rex. d. fol. 291. d. col. 3. pō. et quod sic to-
to domus regia ch. et cons. d. [illegible] et dūmodo esset legi-
time ut h. dicat cons. vide in prōdictiō huius ch. remotissimi con-
sanguinei, necdūm rex, nec summus pontifex eiusdē regis filiū natu-
ralem seu bastardū [illegible] legitime nasciturū potuerunt ut ex multis
probat cons. in d. h. repetit. 3. q. ch. de gli curia regni assimilat illū
illa in prōdictiō legitimo consanguineo. Bastardo regis defuncti legitimo
re non extenti. Defuncto tn animo regia et legitima progenie tūm
ch. remotissimi regij stipitis, descendenti, tunc ius eligendi regem
ad ipsū regnū devolvitur pīta ut pcess regni et illius q. sanctæ
congregatæ quæ voluerint regem eligere ceterum ut ex multis
ch. sumat addit cons. ead. d. rep. in 4. et in 6. quid et desf. cōpo-
cedit ut ipse dicit h. in 5. et remissiue not. d. fol. 291. d. col. 3. in
fe in pō. sedq. videtur huiusmodi regni, successio, delato st. iure eligēdi
ad ejus curiā ceterit ipsa filiū bastardū q. defuncti regis in regno
hili eligere, quemadmodū illegitimū, ad regia successionē admitti
10. regulariter admittit ex eod cons. dō. nu. 6. Secus tn si tales
perdūt ch. si filius progenitus, velalijs ex pte regia progenie, qui defe-
rendi successionē defuncti seu in quo stipite nihilominus admissio-
nē admittit. Licet multi dicāt nō esse admittendū, sed vere secundū
ut per canonistas regni, hanc sententiā tenere, sed vere secundū ius
gl. et doctissimū est et ad ea tripliciter argumenta obsequiosissimē respondet
ex ea titulibj loca per eum. Lib. 2. in fo. mihi fol. 1. cap. 2. Bartolus
naturaliter peritissimus, Bonifacius, Card. in d. regia ch. ad cu-
ius ch. et regni auctōritatem Petrus Rebuff. Vide fol. 1. [illegible] in regno nō-
strō vendit, donare seu quouis alio modo, aut in feudū ch. di-
uidere [illegible] regnū, civitates, vel loca illius, aut alia regna
chorona, siue regni patrimoniū. ut. s. dixim. in lib. 2. cap. 7.
Pertotū. fol. 21. ch. in cap. [illegible] Citra explicat. [illegible] in et vlto
loco ff. vide ibi. est. De chorona ch. regi Angliæ, tract. quod est
11. adnotandū cū not. d. fol. 291. d. col. 4. pō. et debet notare. qd antiqui
tēpe veteris testamenti reges [illegible] solū chorona bant. sed ch. unge-
bant et consecrabant. ut ex [illegible] à multis scribitur constat. Vnctio autē
fiebat in capite. Tn post xpi Redemptoris nri aduentū [illegible] in
regē fuit vnctio in capite ut cauet ch. vnctio. ide ut ubeo alij dicunt
reges, [illegible] nec in capite sed in brachio, humero, vel manu
regum vnctum fuit. q. h. dicunt. Rebuff. q. ibi cauet. Justa
illud Ezech. c. 9. bene fuit q. pīcipiebat Angelo suo ut cū ch.
Deinde ante [illegible] q. dicte regū vnctiōi, militi
simul, frequētia regis chorona. quo tempore dicit Panormitanus dō
regis Angliæ ipsum esse [illegible] cum regnum [illegible] (quod ceteris ch.
filijs regis, seu totius cuiusq. ejus nobilitati est negatum, et ejusdē regni cultui)
ita q. reges regni tenent, significādo, et observāt, et tenūq. regia
ch. recipiunt ut expōit dict. in ch. [illegible] de priuilegijs innotuit in 1398. edito.
et in fo. vide de ch. chorona. dicta ibi, et expōit Rebuff. d. p. bo.
regia in pō. d. fol. 291. d. col. 4. quod de [illegible] regia ch. regis non quadt.
Baptismus regum erat chorona. [illegible] q. dicit. Cuiusdā Solemnis fui-

sse celebratas refert Zurita in suis annalibus pluribus in locis in quibus distincte docet qualiter et cum quibus solemnitatibus predicti dni reges aragonum choronentur. Sed advertendum. Insuper est 12
Regum Reginarumque aragonum choronationes fieri ad expensas Regni, ita quod certa loca illius contribuunt usque ad certam quantitatem pro expensis faciendis in predictis choronationibus. ut prolatum in for. nico. xo. o. Saler pagado en las coronationes. Puncto xo. e se fara fe. b. o. de coronation. ecclesia. tto. actus curie super reditibus regali. fol. 104. col. 4. et in d. for. nico. de Je. coronati. d. fol. 105. d. col. 4. Et sic non universum regnum contribuit in huiusmodi expensis, sed eatenus loca in quibus ius exigendi eas vel ex antiqua consuetudine vel alias vel alias est constitutum, ut clarissime probant iura proxime relata. ideoque ius istud contribuendi ad regum coronationem prescribi posse certum est utique in cap. . . . de iuribus regalibus in comi. dicelimus. Rursus ne pretextu future coronationis huiusmodi iura exigant, et postea coronatio non celebretur. Cautum est in d. for. nico. de Je. choronati. quo universitates et alia loca regni que ad huiusmodi contributiones tenentur, non posuerunt, nec debeant compelli ad illas solvendas nisi dni reges qui fuerint coronandi prestent prius securissimam cautionem se intra annum a die dicte cautionis computandum in predicta civitate Cesaraugustae suas choronationes cum effectu celebraturos, quam prestita cautione predicte universitates tenentur intra sex menses a die captionis, et sic sex menses ante coronationis celebrationem dimidiam partem dictorum iurium expensarum solvere, et aliam dimidiam, intra mensem ante coronationis festum celebrandum ut sigillatim disponit d. for. nico. de Je. coronati. d. fol. 105. d. col. 4. Cuius ratio est quia ad nullum effectum concessum non debet in aliud dispendi. Ex ex eisdem deducit actum choronationis sui ipsam coronationem esse voluntariam ex parte dni regis. quia potest ipsam omittere si noluerit coronari, neque desinit esse verus rex. &c.

B. quantitas tributi (ut credo) est unum florinum aureum prosingulis vicinis, et florinum taxati per decem solidos Jaccenses ut in d. for. nico. in fi. de Je. coronationis. d. fol. 105. d. col. 4.

Caput. 2m. de Juramento Dni Regis aragonum. Et de eiusdem choronatione.

Ba. Dnus Rex aragonum (ut precedente capitulo diximus) debet omnino servare conditiones sub quibus Regnum ipsum sibi concessum est, et per consequens omnes libertates, foros, usus, et consuetudines dicti regni, iuxta 1m et principalem conditionem primo regi, (a quo ceteri descendunt et eius tto regni successionem consequunt) apposita ut s. d. lib. 1. d. c. 3. nu. 5. in pro. Ideo aragonenses nullum efficacius medium invenire potuerunt ad perpetuam libertatem eiusdem regni tuendam et conservandam, quam ipsius observationem propriis dni regis fidei et conscientiae committere, considerantes fidem regiam omnia quecumque alia vincula vincere, illisque (qualiacumque sint) fortiorem, et quasi divinis et humanis legibus firmissimam, inviolabilemque cautionem esse, cuius

Rex

rex deficiat, et subditos regi deficere posse [illegible] fidelitati sui [illegible] unde ~~[illegible] rege~~ illius successores in perpetuum obligarunt, ut [illegible] regni successioni occup[illegible]ent, et ipsius administrationi [illegible] [illegible], tenentur [illegible] in fide regia [illegible] et solemniter [illegible] (et [illegible] regis regnant) [illegible] foros, [illegible] libertates [illegible] [illegible] a regibus [illegible] concessas inviolabiliter [illegible] [illegible] [illegible] reges [illegible] juramento libera[illegible] regnicolis [illegible] divinum [illegible] [illegible] ita ut quod [illegible] adversus reges, si [illegible] (quandoque [illegible] aliquid regni libertati [illegible] [illegible] evenit, nec ex [illegible] regum pietate ac religione evenire posse credendum est) facere non liceret, id [illegible] divinam justitiam faciendum fore [illegible] [illegible] maxime [illegible] et solus ultor [illegible]. quod et [illegible] [illegible] de [illegible] fictitiis [illegible] credebant, ut [illegible] ex illo [illegible] loco de [illegible] lib. 2 [illegible] fol. 20. pag. 2 b. [illegible] ne [illegible] [illegible]: ut [illegible] Imperatorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posse Juramentum [illegible] [illegible] et ipse [illegible] [illegible] [illegible] vendicare.

2 [illegible] Dominus rex [illegible] angelum [illegible] Juramentum de [illegible] [illegible] foris et libertatibus regni [illegible] et [illegible] in hoc capite de huiusmodi Juramento [illegible] [illegible]; in quo [illegible] est videndum, quod [illegible] Juramenti hoc a domino rege [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] dominus rex [illegible] aliqua jurisdictione et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de alguna jurisdiction [illegible] [illegible] [illegible] dominus rex [illegible] fol. 14. col. 2. ex quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fol. 296. col. 2. [illegible] intelligit de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] jurisdictio [illegible] [illegible] ille [illegible] [illegible] universali [illegible] [illegible], [illegible] aliqua [illegible] [illegible] [illegible] de alguna jurisdiction, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2. fol. 47. col. 1. ubi [illegible] [illegible] [illegible] actus jurisdictionales [illegible] [illegible] dominum regem ante [illegible] juramenti [illegible] nullos esse, nam foros [illegible] [illegible] [illegible] dominum regem [illegible] forma [illegible] [illegible] debeat procedere [illegible] juramentum, qua non servata ~~[illegible]~~ nullus est actus jurisdictionis.

et sic [illegible] [illegible] tenere quod forma legis vel statuti non servata [illegible] nullitas [illegible] [illegible] si in ea lege vel statuto non sit clausula irritans, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in c. cum dilecta [illegible] [illegible], ubi generaliter nullum esse actum forma non servata dicunt, nec de [illegible] clausula [illegible] faciunt, maxime [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] particulares [illegible] [illegible] forma, assignat [illegible] [illegible] decretum irritans, et [illegible] [illegible] [illegible] generaliter docet ~~[illegible]~~, forma [illegible] servata, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alio [illegible] nullum esse [illegible] [illegible] 24 [illegible] [illegible] [illegible] limitationes [illegible] nullam [illegible] [illegible] et deficiente clausula irritante [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] forma non servata actum reddi nullum [illegible] irritante decreto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

3 [illegible] [illegible] fol. 130. 2º [illegible] est [illegible] dominus rex [illegible] debeat, in quo [illegible] [illegible] [illegible] Juramentum hoc a domino rege esse in civitate [illegible], ut in regni capite illius [illegible] sede, [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Juravenla ciudad de Caragoça, en la seo de Sant Salvador, delant

---

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

adquod [illegible] Bardaxi [illegible] in for. [illegible] [illegible] [illegible] dominus rex [illegible] 6 fol. 59 col. 1 et in tractatu de off. regent. off. gubernati q. 4 [illegible] 4 [illegible] [illegible] pag. 34 col. 2 [illegible] [illegible] illius fori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] licet [illegible] [illegible] hominibus [illegible] [illegible] [illegible] (quae est [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ultor) [illegible] [illegible].

P.

quamvis [illegible] 3 p. in 6. Juramentum [illegible] 35 pag. 232. col. 2. teneat contrarium, alegat [illegible] [illegible] Juramentum fol. 195 col. 3. in fi. in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] Jurati fol. 197 col. 3 [illegible] [illegible] Jurati [illegible] [illegible] fecerunt. qui non solum [illegible] nihil [illegible], sed in contrarium [illegible] [illegible] Juramentum in castis licet dicat [illegible] [illegible] vidisse Judicatum. [illegible] [illegible] in contrarium videtur [illegible] refert [illegible] [illegible] [illegible] et nos [illegible] et circa [illegible] [illegible] [illegible] respondit [illegible] confirmat [illegible] notabili [illegible] [illegible] in clement. [illegible] de foro. [illegible] [illegible] [illegible] Jurati [illegible] contrarium [illegible] [illegible] valuisse actum ante [illegible] Juramentum [illegible] ille actus non fuit jurisdictionalis [illegible] [illegible] [illegible] non exercuit aliquem actum jurisdictionis [illegible]. nec [illegible] [illegible] [illegible] quem ipse refert. [illegible] in castis diversis [illegible] [illegible] 417 [illegible] 5 lib. 2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Baldus quem refert [illegible] [illegible] Juramentum in castis, in fi. [illegible] [illegible] [illegible].

et etiam alijs qui solent, sed [illegible] intervenire ex [illegible]tia in d. iuramento. ut dicit Bardaxi. [illegible] in d. foro. unico. cum [illegible] dominus rex etc. in principio.

la altar mayor. etc. et ex eo [illegible] d. fol. 296. d. col. 2. in [illegible] dominus regis in [illegible]. et bardaxi. in [illegible] fol. d. fol. 47. d. col. 1. [illegible]

Tertio videndum est [illegible] et in [illegible] praestari debeat. et dico quod dominus rex debet iurare [illegible] Iustitiam Aragonum [illegible] et in [illegible] 4a. de [illegible] regni [illegible] [illegible], et [illegible] Caesaraugustae, ut [illegible] foro [illegible]. [illegible] dominus rex [illegible] fol. 14. d. pag. 2. et [illegible] et bardaxi [illegible] Iustitiam Aragonum. [illegible] debet [illegible] iuramento [illegible] dominum regem et [illegible] et docet Bardaxi in d. foro unico. nu. 5. d. fol. 47. col. 3. Quod [illegible] Iustitiae Aragonum [illegible], [illegible] debent [illegible] illius, [illegible] Aragonum regentis. [illegible] in d. foro unico. in 6. [illegible] et foro. el lugarteniente. 20. de officio Iustitiae Aragonum. fol. 22. col. 4. [illegible] in d. foro unico in [illegible] et d. nu. 5. [illegible]. 4o. videndum est qualiter dictum iuramentum [illegible]. Et dicendum 4.

[illegible] dominus rex debet personaliter iurare, ita [illegible] per se eius procuratorem [illegible] habeat mandatum, [illegible] non [illegible], quod probat in d. foro unico. [illegible] dominus rex etc. [illegible] dominus rex Ioannes 2. [illegible] persona [illegible] cum [illegible], y [illegible] sucessores somos tenidos iurar etc. et [illegible] in foro [illegible], ubi dominus rex [illegible] 4. [illegible] persona [illegible] dicit statuimus et perpetuum quod nos et successores [illegible] et teneant in bona fide regali promittere et iurare etc. Et [illegible] forma iuramenti in illo foro expressa [illegible]. Iuramus super crucem domini nostri Iesu Christi, et eius [illegible] quatuor evangelia coram [illegible] posita et [illegible] manualiter tacta etc. que [illegible] necessaria [illegible] regis [illegible], [illegible] ubi ex multis [illegible] probat Bardaxi in d. foro unico [illegible] dominus rex [illegible] etc. nu. 3. d. fol. 47. col. 2. et in d. foro unico. [illegible] etc. nu. 4. fol. 47. col. 3. in [illegible] el lugarteniente 10. in [illegible] y que el dito lugarteniente [illegible] y quel dito lugarteniente del [illegible] rei, y qualesquiere otros officiales del dito regno, da qui avant sian tenidos iurar, y fazer y prestar personalmente, y no por procurador, el iurament [illegible] fuero statuido etc. de officio Iustitiae Aragonum fol. 22. col. 4. [illegible] videtur [illegible], ante illum forum, [illegible] per procuratorem praedictum praestari iuramentum. [illegible] deo [illegible] in [illegible] regis officiales. [illegible] dominus rex de [illegible] personalis necessitate [illegible] dubitabat [illegible] et alijs officiales illud ad [illegible] declarat. ad tolendam [illegible] dubitationem [illegible] dubitationem [illegible] decidit. Sicut [illegible] in illo foro [illegible] eadem [illegible] decidit, [illegible] ipse dicit in [illegible] iuramentum quod [illegible] lex vel statutum [illegible] per procuratorem [illegible] [illegible] d. nu. 4. ad [illegible]. Deinde [illegible] praedictum iuramentum dominus rex [illegible] publice debet ut [illegible] in d. foro unico in [illegible] dominus rex etc. [illegible] dominus rex accedit ad dictam [illegible] Caesaraugustanam, [illegible] archiepiscopo Caesaraugustano [illegible] venerantur

accepit

et in foro unico de [illegible]. fol. 4. col. 2. in 8. [illegible] fol. 5. col. 1. [illegible]. Iuramos sobre la cruz de nuestro Señor Jesu Christo, y de los santos quatro evangelios de vant nos posados, i por nos manualmente tocados etc.

8. [illegible] et [illegible] libri [illegible]
[illegible] evangelia [illegible] iurat, et [illegible] huius capituli [illegible]
8. [illegible] iuramenti [illegible] et dicti
iuramenti prestatione fit [illegible] publicum [illegible]
[illegible] tabellionibus curie iustitie aragonum, ut dicit in d. foro [illegible]
[illegible] convenit [illegible] et [illegible]
6. fit iuramentum hoc prestandum [illegible] quaesiti [illegible] quae dominus rex
[illegible] iuramento firmare debet. et dico quod [illegible]
1. [illegible] iurare [illegible] servandum foros, usus, consuetudines
privilegia, et libertates regni aragonum, ut generaliter [illegible]
d. foro [illegible] in p.o de his quae dominus rex [illegible] d. fol. 14. d. col. 3. quia
non solum [illegible] de libertatibus et privilegiis quae [illegible]
regni generalia, sed etiam de particularibus locorum [illegible]
[illegible] rex non solum tenetur [illegible] iura, foros et libertates [illegible] regni [illegible]
2. et statuta, et [illegible] privilegia particularia singulorum
[illegible] locorum [illegible] foros, privilegia, libertates, usus et consuetudines dicti regni aragonum, et locorum ipsius.
[illegible] de iuramento domini regis. fol. 293. col. 4. [illegible] et fol. [illegible] col. 1.
[illegible] in d. foro [illegible] de his quae dominus rex [illegible] 2 [illegible] 4 [illegible]
[illegible] 3. p. 5. iuramentum [illegible] 32. fol. 232. col. 1. et [illegible] 34. col. 2.
[illegible] fol. 149. col. 1. [illegible] quod non solum liber-
tates, foros, et consuetudines [illegible] totius regni [illegible] obser-
vare, sed etiam particulares locorum regni [illegible] lib. 1. c. 4. [illegible] 4 [illegible]
[illegible] fol. 20. [illegible] et [illegible] particulares [illegible]
[illegible] iurari debent. 2.o specialiter dominus rex iurare tenetur [illegible]
3. [illegible] iudiciaria cognitione et legitima [illegible] et [illegible]
tione, nunquam [illegible] vel [illegible] aliquem
[illegible] exterminare, aut exiliare, nec [illegible] aliquem [illegible]
4. [illegible] foros, [illegible] de foro [illegible] vel
[illegible] detinere. ut probat d. foro [illegible] de his quae dominus rex [illegible]
[illegible] et [illegible]
2.o dominus rex d. fol. 39. d. col. 1. et [illegible] d. fol. 296. d. col. 2. d. [illegible]
de iuramento [illegible] regis [illegible] et [illegible] 6. [illegible] et [illegible] 7. [illegible]
7. [illegible] de foro [illegible] 3.o specialiter iurare
debet [illegible] dominus rex [illegible] R. pontificum
5. [illegible] 4. [illegible] et confirmata [illegible] de subsidiis. fol. 4. col. 2.
et [illegible] 5 [illegible] publicari decimas beneficiorum, nec
subsidia clero regni aragonum imponere, nisi [illegible] clero
[illegible] et [illegible] decretis [illegible] quae
[illegible] servauit [illegible] beneficiorum
ciorum [illegible] decreti [illegible]
ut [illegible] probat [illegible] in d. foro [illegible] de subsidiis. d. fol. 4. d. col. 2.
[illegible] fol. 5. col. 1. [illegible]
[illegible] fol. col. 2. [illegible] et [illegible] d. fol. 296. d. col. 2.
[illegible] et [illegible]
6. 4.o specialiter iurare [illegible] dominus rex servare [illegible] 6 [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] fol. 15. col. 1. et [illegible]
[illegible] 6. fol. 15. col. 1. [illegible] et [illegible] d. fol. 296.
col. 2. [illegible] 7. lib. [illegible] cap.
7. 5.o dominus rex iurare debet [illegible] 7 [illegible] aliquem [illegible] appellitur
[illegible]
[illegible] in foro [illegible] appellationibus [illegible]
[illegible] fol. [illegible] col. 1. et [illegible] col. 2. [illegible]
[illegible] latius [illegible]
[illegible] 6.o dominus rex specialiter iurare debet
[illegible]

[illegible] cositurum, nec [illegible] permiserunt [illegible], impositiones, [illegible], aut tributa aliqua quecunque et quocunque nomine appellentur, directe vel indirecte, quia omne [illegible] tributi in aragonia est prohibita, excepto ea que in foro est apposita [illegible] cap. 14. [illegible] quod predictus dominus rex et eius successores expresse et specialiter iurare teneantur [illegible] in foro [illegible] de prohibitis [illegible] fol. 115. col. 3. in d. [illegible] enim [illegible] et volumus fol. 116. col. 1. et ex [illegible] [illegible] d. f. 296. d. [illegible] de iuramento domini regis in [illegible] quare debetis notare [illegible]. 7. [illegible] et dominus rex similiter [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], nec in [illegible] [illegible] dicti iuramenti, ut [illegible] in foro [illegible] fol. 110. col. 1. et ex [illegible] d. fol. 296. d. col. 2. [illegible] dominus rex [illegible] [illegible]. 8. dominus Rex specialiter iurat quod nunquam minuerit, augmentaverit, fabricaverit aut de novo cuderit aliam monetam preter [illegible] que est predicti regni, nec aliam extraneam aut quamcunque in regno [illegible] introducet, iuxta [illegible] in foro [illegible] de confirmatione monete fol. 171. col. 3. et de secunda confirmatione monete fol. 172. col. 2. cum similibus [illegible] lib. [illegible] cap. 8. 9.

9.[o] [illegible] specialiter iurat nunquam dividere Regna corone aragonum ab ipsa corona, nec loca illorum ab ipsis regnis iuxta formam privilegiorum [illegible] regum aragonum qui predicta regna corone regni arag. applicarunt que referent in forma iuramenti [illegible] lib. 1. cap. 7. fol. 21. [illegible] cap. 10. 11.

10. dominus rex [illegible] specialiter tenetur iurare [observaturum] omnes foros aragonum et libertates regni in locis que sunt in regno valentie ad foros aragonum [illegible] lib. [illegible] 70. [illegible] 2. fol. 104. 11.[o] et ultimo specialiter dominus rex [olim] iurare debebat similiter [illegible] omnes et quoscunque foros [illegible], consuetudines, et libertates [illegible] civitatibus et communitatibus Turolii et albarrazini, quia predicte [illegible] foros [illegible] [illegible] regni aragonum observabant [illegible] lib. 1. c. 30. [illegible] fol. 104. ideoque specialiter debebant iurari ut ex predicta [illegible] forma constat. Et ultra istud iuramentum speciale in [illegible] [illegible] regni in civitate cesaraugustana factum, tenetur dominus rex quandocunque primitus intraverit territorium predictarum civitatum et communitatum iterum iurare observantiam predictorum fororum et [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] domini regis [illegible] fol. 15. col. 1. in [illegible] [illegible] dicti [illegible] [illegible] in dictis civitatibus faciendum [illegible] in [illegible] dominus rex [illegible] expectare [illegible] iuravit dictos foros in [illegible] cesaraugustana [illegible], quod predictis [illegible] si actualiter sit in [illegible] predictas civitates [illegible] d. for. [illegible] [illegible] [illegible] Quibus ita [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] est formam iuramenti vulgari [illegible] nostro sermone [illegible] que [illegible] referre, que est ut sequitur. 9. 12.

Juramentum domini Regis Arag.

Jesu nomine [illegible], [illegible] a todos que [illegible] del nascimiento de nuestro Sr. Jesu Christo [illegible] ut [illegible], in tractatu de officio gubernatoris q. 4. pag. 27. Nos Don N. Rei de aragon [illegible] [illegible] pag. 20. col. 2. [illegible] 33. col. [illegible] [illegible] dominus rex iurare debet, et illius iuramenti [illegible] 10.

consui

11 [illegible]

12 [illegible]

Caput 3. De fidelitate et Reverentia Dño Regi exibenda.

1 Habemus igitur iam in superioribus Dnum nostrum Regem [illegible] electum [illegible] successione admissum, Juratum et [illegible], [illegible] in [illegible] proposito [illegible] de fidelitate et reverentia eidem [illegible] per subditos exhibenda, Rex enim qui dominus est [illegible] fidelitas est servienda [illegible] timore et reverentia [illegible]. Pro cuius veritatis confirmatione advertendum est Rempublicam esse quoddam corpus mixtum, cuius anima seu universalis [illegible] qui est bonum commune [illegible] principaliter in magistratibus eandem gubernantibus, atque ita quando respublica habet unum regem seu principem tunc in eo rege vel principe reipublicae anima habet principalem situm, sicut atque spiritus [illegible], sicut enim anima [illegible] est tota in toto corpore humano et tota in qualibet [illegible] et in qualibet parte illius, principaliter tamen vivit in corde vel in cerebro, ita et anima reipublicae est tota in toto corpore mixto reipublicae, et tota in qualibet membro illius, principaliter tamen vivit in rege vel principe [illegible]

[illegible]

A.

Si per excellentiam d[omi]n[u]s rex solus D[omi]n[u]s appellat. ut j. lib. ed. c. 6. ... 7. n[umer]o 4 et latius j. lib. ... cap. ...

P.

ut explicat moli. fol. 241. col. 2. in q[uaesti]o[ne] et fol. 292. col. 1. n[umer]o d[omi]no regi. ets. 3[o] ampliat. ut non solum sit exhibenda reverentia d[omi]no regi, et eius offi[cialibu]s per subditos seculares, sed etiam per clericos et ceteras personas. ut probat moli. in proximo. adeout si ... debitum honorem illis non exhibeant pot[er]it d[omi]n[u]s rex et eius offi[ciale]s occupare temporalitates eorum ex eodem moli. ... et j. lib. . . cap. . . dicebimus.

Unde sicut nec corpus sine anima, nec anima sine corpore, corporaliter vivere nequeunt ita nec respublica sine principe ac rege, in quo ipsa vivit, existere pot[est]; ... regis et respublica seu regnum idem sunt et unum corpus. 11

Ex quo clarissima ... veritatis ratio apparet, ... 2.
Respublica et patria est amanda, veneranda ... fere
tanto quod ... adeo ut pro ipsa usque ad sanguinem et animam ... fit q[uo]d ... d[omi]no regi in quo ipsa vivit idem
est dicendum, sicut proditor regis proditor est et patriae
et reipublicae. Unde A. infertur 1[o] q[uod] d[omi]n[u]s rex est ... timore reverentiali, ut probat ... de ... d[omi]no regi ... 5
in pr[incipio] fol. 24. col. 1. et expresse ... de confirmat[ione] pacis. fol. 182. col. 1. in d. item statuimus q[uod] om[ne]s r[icos] h[omines] et om[ne]s b[arones] et
om[ne]s tam maiores quam mediocres, quam minores deferant
d[omi]no regi honorem et reverentiam sicut debent d[omi]no naturali, ex
quibus sunt ... in eod. for. in d. item q[uod] om[ne]s ... fol. 183. col. 1. ... habeant. b. et om[ne]s habeant 1
et portent reverentiam d[omi]no regi sicut d[omi]no naturali sicut boni
et fideles vasalli ... si regiae magestati non ...
... exhiberent reverentiam, non haberet d[omi]n[u]s
rex potentiam ... legis, neque ...
delinquentes, et bonos in pace conservandos subditos. Quod ... 3.
ampliat. 1[o] ut ... solum procedat in propria persona d[omi]ni regis
sed etiam in regina d[omi]ni regis uxore sicut ... rex est ... reverentia
dignus ita et regina eius uxor ... rex et regina ... 6
... quasi ... efficiunt, ... sunt duo in carne una.
2[o] ampliat. ut non solum in persona d[omi]ni regis et d[omi]nae reginae sit eadem d[omi]no regi reverentia exhibenda, sed etiam in personam officialium eiusdem d[omi]ni regis, qui pro eodem d[omi]no regi et eius nomine iurisdictionem exercent, et sic quodammodo ipsum repraesentant et pro dictis offi[cialibu]s est ... exhibendus honor reverentiabilis iuxta qualitatem magistratus et officii, q[uod] ... probat ... in d. for. ... d. item statuimus q[uod] om[ne]s ... in d. r[icos] h[omines] et om[ne]s tam maiores. de confirmat[ione] pacis. d. fol. 182. d. col. 2. ...
b. deferant d[omi]no regi et suis subditis honorem et reverentiam ... et suis subditis intelligo id est suis subditis officialibus iudicibus et magistratibus. ut j. latius explicabimus. P. Sed contra ... Secundo dicta limitatur ut non procedant 4
in eo quod ... seu timore reverentiali ... non audeat a d[omi]no rege iustitiam petere, de eo (si ... fuerit) conquerere coram iudice et contra ipsum (salva fidelitate) per viam iustitiae procedere, quia rex id d[omi]n[u]s rex ... desiderat, immo ut ... in quo ... potuit ... in j[ure] c. 4. n. 4 ... ; ...
... ex intentione ... procedere credebat contrariam ... quod nullus ... huius ... reverentialem ... eidem regi ... et aliam facere quae ... consequendam ... necesse sit. ubi d. for. ... de ... d[omi]no regi ... d. fol. 24. d. col. 3. et ... 2. fol. 126 col. 2. et j. la... in cap. ... et lib. . cap. . . explicabimus ... 1[o] ...
... d[omi]n[u]s rex ... dignitatis reverentiam habet ... in d. for. ... de confirmat[ione] pacis et ... ut maiori respectu et honore ... et j. latius in cap. . . . ut ...
habeat. 2[o] fit ... quod ... d[omi]no regi vel
... aut ... d[omi]no regi vel d[omi]nae reginae, vel dictis d[omi]ni regis officialibus ...
... procedit, ... adiudicationem iniuriae ut j. lib. ...
cap.

quam Ingenij tirocinium regis aragonie qui virtute
apicem hec summa regni gloria et regale decus
adeptus est

Caput 4m de patrimonio et
aliis iuribus Regalibus
dñi regis arag.

Quia quelibet dñus rex sit [illegible] reuerentiarius, 1.
biligius, seruicius, subiunctus atq; subiectus, ut
sequenti videre licet. Quilibet subsistentia, id est
quod habeat dñus rex patrimonium, quo regalia iura, pro-
ueniat, ex q̃bus se tam q̃ regia dignitas, illius
progenitus substentare possit. Quoniam est aduertendū,
quod licet Nobilitas hic dicitur obscurata et vilescere
aliquando, q̃ liceat ipsa in diuicijs non consistat, tamen cum
nobilitas [illegible] nobilitatis [illegible] [illegible] ipsum [illegible] nobilitas
appareat, et ab ea cognoscit, cognitq; ultima
ibi regia dignitas, que est suprema nobilitatis cause,
nihil habeat regnū habeat patrimoniū, ex quo q̃ regalia
iura reditus neq; obtinet nisi tanta dignitatis
magestate dignos, indecens i subditis contemptui pate-
ret. Debet igit dñus rex esse rebus patrimonio, ut sic
sit potens nichil, q̃ perquirere et substentare debeat,
debitis [illegible] deliciarū q̃ copiam habeat, et hu-
les exaltare, ac pacifice in regno [illegible] valeat
que quidem sic potentia nichil neq; quā esse
esse posset, in potiri hostes et rebelles aliquā bene
coercere. vt ex titulis. de cens. lib. 2. nichil fol. 21. pg.
2. ubi Huil tanta temptatio cōtra quelibet subiectos,
facile experiuntur succumbūt [illegible] maiestate
sic nichil esse: violati licentia, fortibus fratri, [illegible] ebo-
ro i curia compellunt: merito quatenus voluero exe-
cuere victoriam ebo. Jacq huil. de obtat quod expon. d. 2.
reg in c. 30. [illegible] num. 11. et 12. fol. 106. pg. 2. vt ex potes-
tia magistratuū nec quilibet obligat sunt facile videri, non
illud accidit in Judicijs, magistratibus, et officijs dñi regis,
quā non sint Jurisdictionis dñi, sed ministri, aliquando illa
delapidant, et alienant sic q̃ sepe videat esse tenuis
tus aut dignitatis auctus. quod in dñi rege fieri non pos-
sit nec debet nec Jurisdictionis dñus. ut dñus ex illa dimi-
nuit nec destruit vel dilapidat, sed ut q̃ [illegible] [illegible]
[illegible] diligit dilectū q̃ conseruat. Et hic q̃ subiectus con-
dñi regis [illegible] esse [illegible], cum sit potentia
sufficit considerari cōt, prima subsistentia esse,
secunda ciuis subditis, et tertia vnde dñi rege ma-
gis cōtinue esse constat, nā quod subditis potentia
tia ex magna ipsos fortitudine et fidelitate, quod
si vero ex magno patrimonio q̃ si ille veri est dimi-
cui ad subsistendum cōtinuē nichil defuit, ne ci-
quod cuidam docuit, Rex nō augmentū cui nichil de-
seruatis regis dignitatis magestate nichil defuit, erit

ver

qt quantity tributi est vnius florinū aurei
& singulorum, et florinus taxat̄ pro decem solidis
Turon. ut ibi d. for. ubi d. for. nic. in fi. de debitis
filiar. d. regis. 2. fol. 124. d. colum. 2a.

vi mabrinā exigunt̄ dicebat̄ est q̄ illa exigi non debuit, quia
dicta filia d. regis pia quia mra & etiam bonorum
dam̄ in gloria, mabr. et ideo debuit monia ipsā templo dep̄hendi
conservari, et custos d. regis tabule cautior̄ q̄ fuerit q̄d
intra annū q̄ creditū mabrinarii d. filie esset sole-
nizabit ut ita expresse dispositū hab̄ in d. foro. nic. de debitis
filiarum d. regis. 2. fol. 124. d. colū. 1a. Q. pro
hujusmodi debitis filiar̄ d. regis. 6.
habentur̄ Dicebat̄ dūs rex. 6.
bitrum petendum quod cora se appellat, ex eo quod ad vnū
tribunal. et hoc cum alterius regis sed à quibus dam villis loci
à quib⁹ ex consuetudine vel alias q̄stū ut extorsi à bona-
forensib⁹ oppidis. Rursus hodie contributū duplexest
nam aliud est una dep̄sentia aliud de absentia. ut pa-
bat̄ for. dudum decisum d. regis fol. 104 col. 2. cora de abs-
tia dic. ea que solvunt d. regi absenti à loco quo solvi
exigit vel cum p̄ duū regib⁹. Dep̄sentia vero est que ma-
alijs solvit̄ nisi p̄senti d. regi vel cui p̄ eo, alit̄ lo-
tenenti gli, hoc casu ubi bien. pa. ipsud tribuū sen.
cora dep̄sentia. Ideo ex dicti loci duo regie mota fuit
utrisque d. rex, vel cui locūtenens gli hoc casu ex certis
malitia dicit̄ essent, instituūq̄ dicti loci duo vicini ad-
nitrandū, ut docet regi in for. nic. q̄. de absentia de
q̄sentia fol. 104 col. 3. Item originalis nic. habetur ex
d. for. nic. de ly cora dep̄sentia q̄d locūtenens gli d.
regis non possit q̄ dicti ejus exigere à loci ly q̄sta-
ri consuetū est, ly hi vel cui tenens transire, mi-
si de ejus alijs residentia, ad audiendū et judicandū
conquerentes, fecerit, ex hoc q̄d ad singulis regni ly
hoc regi est contributū vendit̄ retinet dies, à singulis q.
comitatib⁹ ad q̄s debet venire bis in anno ex tribus ly
q̄ civitatibus & magnis loci in quo magis cidē loca
tenentis gli q̄ venit, in alijs aut̄ villis et loc⁹ regni
venit̄ duntaxat d. regis residentia ut. ut clare et ex-
tincte d. et d. for. nic. de ly cora dep̄sentia d. fol. 104
col. 3. Advertendū est q. quod hec verba cora eadem. 7.
no alio et eod̄ loco exigunt̄ esse ita q̄ aliquid fuerit exe-
cutū et solutū extra de absentia, et postea adveniente loca-
ta ly cora dep̄sentia exigat, debet computari in ea id quod
ex cora de absentia solutū est, et contra sic computatio solutis
cora de absentia, in cora dep̄sentia. ut probat d. for. nic.
cum ibi. Intellige et tabularem de cora d. regis. Quod ad 10
procedit ubi ex hodie rex gratia seu dilectionis fecerit ali-
cui de aliqua cora absentia, sicut quia alicui gratiose
quam habet d. regis cora debita, sit alicui cora dep̄sentia
soluta, cum ejus solutio distet cora de absentia, sicut nec
econtra cum de q̄sentia cora à visitandis debita si cui
fuit de absentia habenti gratiose soluta, non soluta. ubi
in ed. for. nic. de ly cum. fol. decem d. regis. hic q̄. de cora ita
ex debita provenga illius cognitione videndū est q̄ debeat
et cetera quot exigant. ad p̄mū dico, q̄d regulariter et originaliter
solū debent duo regi ut ex dicti juris et loci dicti consue-
tudine casu quo duo rex adesset. in casu est locūtenens
gli illius loci q̄sta & loca q̄ gli cora dep̄sentia debent, visi-

venit

Qi
nes cora ordinary domus exigi possunt aliqui
ex tribus allocuta ch cū q̄sta et. ecclesia, q̄ est tres q̄si-
nes in medio et ordinary solutionis tribus nonis.
ubi d. for. nic. in d. queremonie pro. dec. q. 2.

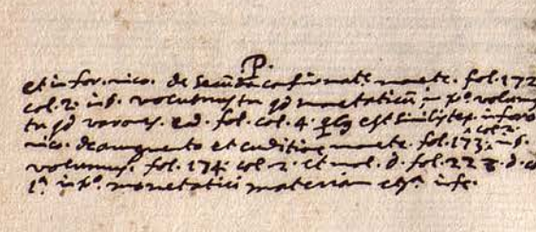

fuerit id est emerit vel vendiderit ut probat tex. in for. nico. de
Tex. fol. 105 col. 4 in fi. procedit etiam si infancio sit mecha-
nicus id est habeat aliquod officium mechanicum quod propijs manibus
exerceat ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ quia talis non est immunis ab hu-
iusmodi tributo solvendo ut etiam probat d. ol. Item si alguno
sera infanzon 24 d. fol. 40 d. col. 1. Secundum est si aliquis in-
fancio sit agricola seu agricultor licet culturam propijs ma-
nibus exerceat arando seu fodiendo terram ut dicit in d. ol.
quia agricultura non est contraria nobilitati ~~[illegible]~~
ut ij. lib. 1 cap. probatur ad quod est expressus titu-
lus Livij locus decada 1. lib. 3. mihi fol. 17 pag. 2 b. Spes nicaj-
ceri populi Romani lucius Quintius trans tiberim contra
eum ipsum locum, ubi nunc navalia sunt, quatuor iugerum co-
lebat agrum, que prata quintia vocant. Ibi a legatis seu fo-
lam fodiens palo innixus, seu cum araret, operi certe id quod
constat, agresti inventus, salute data invicem redditaque vo-
gatus: ut quid bene verterit ipsi, reique publicae mandata ro-
gatus: ut senatus audiret admiratus, rogitansque satis ne sal-
ua essent omnia, togam proferre et tugurio proferre uxo-
rem vaciliam iunct: qua simul alterso pulvere ac
sudore, velatus processit. Dictatorem cum legati gratulan-
tes consalutant, in urbem vocant, qui timor sit in exerci-
tu exponunt. etc. ex quo loco constat patritium genere
nobilissimum et propria virtute insignem a populo Romano
in peratorem seu dictatorem pro rei publicae salute ut omnium
praestantissimum electum in agricultura occupatum reper-
tum fuisse, neque hoc ad summae imperialis dignitatis ma-
iestate indignum reputatum. Igitur agricultores infancionis
immunitatem propter agricultura non amittunt, quod tamen limitatur
in agricultoribus qui alienos agros pro mercede culturados
accipiunt qui vulgo Jornaleros dicuntur. nam hi non rae
agricultura, sed rae conductionis propijs laboribus et sullectio-
nis personalis ob mercedem factam, immunitatem amittere credo
ita n. intelligo tex. in for. nico. tt. vieda y phalitia de vesti-
~~[illegible]~~ ano. 1553. fol. 195. col. 3. in §. otrosi hualteza de voluntad
de la corte expressum. fol. 197. col. 1. ibi, y labradores Jornale-
ros. ex quibus plus declaro ea que secundum est. y otros que labran
o cavan por sus manos, y consus personas propias, ut inte-
ligatur de laborantibus pro mercede in agris alienis, nam alijs in propijs
agris, et sic mercede constituta infancionis alias nobilitatis
propriis possunt arare, et fodere terram, et quocumque alio modo
propijs manibus laborare. ex d. ol. Item si alguno sera infancion
24 d. tt. declarati. dni reg. Jacob. d. fol. 40. d. col. 1. n. 12. empero in-
fancion bien puede arar, podar, cavar, mas no debe haber
otros menesteres de officio. 2o limitat. 2. quia morabetinum n. 12.
debet dno regi in locis dnorum temporalium regni. ut probat ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ tex. in for. nico. tt. privilegium gle. fol. 6. col. 4. in fi. ita
quel señor rei fol. 8. col. 3. in pro. et in for. nico. tt. quod dnus rex
non recipiat monetaticum in locis baronum etc. fol. 129. col.
4. imo in predictis locis, idem dni temporales monetatiam a suis vassa-
lis recipiant ex d. for. nico. tt. privilegium gle. in d. §. item quel sr
rei. in pro. mas quel dito monedage. et 2o d. for. nico. tt. quod dnus
rex non recipiat monet. in locis baro. in pro. sed illud monetati-
cum. Per quod idem tenet molinus fol. 228. col. 2. in pro. monetaticum non
recipiat. quod non procedit in locis que predicti dni temporales habent
in feudum seu in emphiteosim concessa a dno rege vel ab ecclesia aut
aliquo ordine militari, quia vicini illorum locorum debent solvere mo-

netaticum

A.
vide alegatis. 5. in c. septi. in. 3. ad marg. sub lit.
A. de mechanicis et agricultoribus etc.

P.
et in for. nico. de secunda confirmatione monete. fol. 172.
col. 2. in §. volumus tamen quod monetaticum in pro. volumus
tamen quod varones. ed. fol. col. 4. quod est similis tex. in foro
nico. de augmento et cuditione monete. fol. 173. in §.
volumus. fol. 174. col. 2. et mol. d. fol. 228. d. col.
1. in pro. monetatici materiam etc. in fi.

pecaliter in fabricanti faciti est tributorum exactione in venia,
nec credo esse ius quod pro herbagiis seu pascuis ganatorum
dño regi debitum vel concessum, ita ut extat capitulis ganati in
muti; deuteuse tot dño regi, quod tributum non est perpetuum
sed debet concedi dño regi in contingenti ad aliquam particularem
necessitatem, ~~de quo remisit [illegible]~~ itaque est tributum
voluntarium, de quo meminit Lib. . cap. . de aliis autem
iuribus regalibus in sequentibus capitulis agebimus.

Caput 5m. De Iure pedagii dñi regis aragonum.

Est et Aliud tributum spectans dño regi Debitum. quod pedagium .1.
dicitur de quo in hoc c. agendum est, et 1o. videndum unde dicatur
in. Pedagium nam quod aliqui pedaticum, alii passagium appellant, dicitur a pe-
de et a verbo, ago, quasi pedago, ~~[illegible]~~ ... est subla-
ta pedago unde que pedagium, quasi pedibus transeo, viam ago, iter
pertranseo. ut latius videre est per vellatos in portolis. 4. p. s.
pedagium. nu. 5. verbo. 7. tere. 6. deinde siquis cupias cap. pag. 26.
col. 1. 2o. videndum est quid sit. Est enim Ius seu tributum quod qd
debet a transeuntibus pertinere regia. ut docet Iuris dicti-
onarium. verbo. pedagium. que descripto et Ethimologiis convenit,
non tamen solvit ratione personae transeuntis, sed ratione mercium
et commercii quas viatores seu transeuntes secum deferunt
sicut et tributum seu Iura solvuntur deputatis regni, ut regnum alendum mer-
caturis easque secum transeuntibus vel transeuntes habeant
mercatores. ut in lib. 1. c. 15. nu. 2. fol. 38. eadem ratione et hoc pedagii
Iura prestant dño regi ut mercatores habeant liberum ingressum
transitum, vel egressum per ditionem regiam quam dñus rex, est dominus ter-
ritorii, [illegible] habet sub regia sua protectione. ut in lib. . cap. . nu-
merum eaque habet quod 2o. ~~[illegible]~~ pedagii ex singulis mercaturis .2.
3o. videndum est quod [illegible] consistit non tot. qua te [illegible]
solvatur in quo certa regula [illegible] et stimationes mercium variant, ut de
varietate precia quoque et stimationes dixi in d. lib. 1. d. c. 15. nu. 3. fol. 39. aliis
Iuribus generalitatis diximus in d. lib. 1. d. c. 15. nu. 3. fol. 39. [illegible]
ita cum huiusmodi tributum regulat. iuxta mercium stimationes
(sicut et gte) perpetuum non est. ac propterea varii actus
curiarum super taxatione pedagii Iurium editi sunt ad quos
recurrendum est in hac re ut dicit [illegible] de [illegible] ge-
neralitatum regni fol. 107. col. 4. quicumque actus ad in
fraudem evitandum disponunt quod fiat registrum seu aranzelus
in quo omnia et singula Iura, pro omnibus et singulis mercibus
solvenda scribantur eaque in loco publico in domibus ubi dicta
Iura solvunt, ponant ut 6. personae quae [illegible] [illegible] dicta
Iura solvunt, possunt ut 6. personae quae ... ut docet tex.
gula Iura videri et oculavisse [illegible] ut docet tex.
in d. for. 2. 6. delos actos de corte, y aranzel delos derechos
assi del general como del peage respectivamente et [illegible]
cuius vel in d. c. 15. nu. 4. diximus. Que Iura a foro taxata et statu-
ta [illegible]. nec augeri nec minui a dño rege ~~[illegible]~~ vel ab aliquo
alio deputato dñi regis mandato [illegible] ~~[illegible]~~ aut talis possunt, sicut .3.
nec Iura generalitatis augeri vel minui, aut de novo induci possunt
per deputatos regni ut in d. c. 15. nu. 3. ad [illegible] sublit. 5. d. fol.
39. Et ratio est, quia licet de Iure ~~[illegible]~~ communi, solus rex seu princeps
ceps ex Iusta causa possit ~~pedagia~~ nova pedagia et vecti-
galia imponere ~~[illegible]~~ ut probat
conmetis in [illegible] port. d. 4. p. d. 6. pedagium. nu. 1. et 2. pag.
25. col. 1. tamen in hoc regno nec dñus rex nec eius officiales, nec
aliis aliis [illegible] totius regni curiis) ~~[illegible]~~ pedagium de novo in-
ponere, aut imposita augere possunt. Iuxta dispositionem tex.
in for. unico. tit. privilegium gte. fol. 6. col. 4. in 6. ibi peages nuevos.
in for. unico. tit. declaratio privilegii gte. fol. 9. col
fol. 8. col. 2. et in for. unico. tit. declaratio privilegii gte. fol. 9. col
fol. 10. col. 4. et in
1o. in 6. ita que no [illegible] dados peadges nuevos. fol. 10. col. 4. et in
fi. item del feito del peadge. fol. 11. col. 4. in fi. ex quibus idem docent vol.
fol. 247. col. 2. in fine et col. 3. in 7o. et port. in d. 6. pedagium. nu. 3. d. fol
pag. 25

10· [illegible] distinctionē, quod [illegible] aut ganatum [illegible] de [illegible] dicta
a piū [illegible] ex comuni venali, vel non, sed solum de servati [illegible]
sell [illegible] herbagii. 1.º [illegible] vendit [illegible] ex comuni [illegible] debet [illegible]
gūi. ut probat tex. in for. [illegible] antiguament 3.º 5. excaptado. de Rezdis. fol.
106. col. 1. [illegible] debet solui [illegible] ex comuni [illegible] 5. excaptado
[illegible] quae se ex [illegible] 2.º autem [illegible] id est [illegible]
venalia, [illegible] non debent [illegible] eod. for. como antiguament 3. [illegible]
5. [illegible] ex quo idē docent [illegible] fol. 164. col. 2. [illegible]
et [illegible] 3. p. 5. [illegible] nu. 39. [illegible] col. 2. [illegible] est quod in aliquibus lo-
cis regni ex consuetudine est introductū tributum quoddam [illegible]
carneragiū dicit, id quod non dno Regi sed [illegible] dictorum locorum debet, ut [illegible]
tex. in for. [illegible] carneragiū [illegible] fol. 107. col. 2. [illegible]
[illegible] dicta loca [illegible] dictū carneragiū seu tributum
solvere tenent. [illegible] hoc est in [illegible] dni regis et [illegible] regni ut dicit
id. for. [illegible] carneragiū [illegible] ideo [illegible]
quod dictū carneragiū seu tributum [illegible] ab aliquo loco [illegible]
sed quod solummodo soluat in locis [illegible] ex antiqua consuetudine introductū
est. [illegible]
neragiū exigere [illegible] ita ut locis [illegible]
dictis sit dni regis, et altera [illegible] ipso facto, [illegible]
[illegible] non [illegible] et exigere. ut probat
idē tex. in eod. for. [illegible] in p.º et qui contrarium fecerit. quod est penale et contra
reg. [illegible] docentes dnū regem non posse [illegible] forales ad se [illegible]
11. [illegible] cap. [illegible] Excellissimus. [illegible] in [illegible]
[illegible] est quod licet. quando [illegible] non ex comuni venalia, [illegible]
debeat exiliis [illegible] dicta debent manifestari in [illegible]
[illegible] dare fidantiā de soluendo [illegible] in quo
[illegible] venalia ex comuni, et [illegible] et [illegible]
[illegible] ut probat tex. in d. for. como antiguament 3. in 5. [illegible]
de Rezdis. d. fol. 106. d. col. 1. Quod si [illegible] dicti [illegible] seu [illegible]
habuerit quam dare possit, tenentur iurare se non [illegible] fidantiā, et [illegible]
[illegible] cautionem iuratoriam praestare [illegible]
[illegible] ex eod. for. 3. [illegible] quaerimus [illegible]
liams. d. fol. 164. d. col. 2. d. [illegible] factarum manifestationum [illegible]
[illegible] manifestationes tenentur in [illegible] receptore [illegible]
exigere, et [illegible] seu testimonium manifestationis
[illegible] debet gratis concedere, et [illegible] testimonium
manifestationis et cautionis [illegible] aliis [illegible]
12. [illegible] tex. in d. for. 3. [illegible] feita [illegible] manifestação.
manifestationem facere et cautionem exhibere [illegible] Sicut [illegible]
[illegible] manifestatio. in p.º [illegible] ditos ganados [illegible] feita la-
[illegible] et [illegible] p.º [illegible]
10. d. col. 2. [illegible] duplicite limitat. 1.º [illegible]
seu cerilla [illegible] non [illegible]
[illegible] sed [illegible] si illi [illegible] cautionem
[illegible] manifestationē et cautionē [illegible] habuerit,
[illegible] atque ita si [illegible] cedagiarius [illegible] in quo pe-
[illegible] manifestatū et [illegible] cautionē exhibere
[illegible] 4.º [illegible] manifestatio vera
[illegible] manifestationē et cautionē [illegible]
[illegible] a cedagiario vel [illegible]
[illegible] manifestat. [illegible]
[illegible] manifestatio ex [illegible]
11. col. 1. et [illegible] 42. pag.
[illegible] de [illegible]
[illegible] de privilegiatis
[illegible] for. 3. [illegible] de Rezdis d. fol. 106. col. 2. [illegible]
intellige, [illegible] privilegiatis [illegible] manifesta-
[illegible] privilegiatis [illegible]
sed [illegible] privilegiatis [illegible]
[illegible] cautionē exhibere. Vosso [illegible] dare seu
[illegible] debent [illegible] qd sit
13. [illegible] exigat. [illegible] cedagiorū [illegible]
[illegible] ad colligenda cedagiorū [illegible] est
[illegible] 2.º d. cap. 15. [illegible] fol. 40. [illegible] regni [illegible]
[illegible] soluit [illegible] regio [illegible] deputatis, [illegible]

·M·

[illegible] manifestatiōem et exhibitionem cautionis [illegible] greges in loco [illegible] facere debet, [illegible] greges ducere, sed [illegible] cum illo [illegible] quem maluerit. ex for. de voluntad. 2. 5. [illegible] quaerimus que ganados de cedatiis. fol. 106. col. 4. [illegible]

.N.

3.º cedagios nova non debent ab aliquo in ferijs et mercatis publicis privilegiatis, quando [illegible] merces deferunt venales ut disponit [illegible] item si [illegible] de Rezdis fol. 23. col. 2. et [illegible] est [illegible] ferias et mercatores ut [illegible] mercibus. [illegible] in feriam vel in mercatū merces aliquas adduxerit nec [illegible] venales, sed ad alium locum deferendas habeat [illegible] debet gaudere privilegio feriae vel mercati publici, nam [illegible] privilegii [illegible] debet soluere cedagium sicut si [illegible] ut disponit d. [illegible] 5. de Rezdis, [illegible] cedagium non solui aliquando [illegible] et [illegible] 5. [illegible] aliquando [illegible] rei et [illegible] 9. [illegible] 12. [illegible] aliquando [illegible] loci ut hic.

et alii leçdarii ut in A. ite de antiqua [illegible] fol. de lezdis fol. 28. columna 3.

E.

Sed contra que ipsi pedagiarii inspicere debent ut s. in 17. [illegible] ipsi pedagiarii sunt taxatores [illegible] et [illegible] ut s. in 16. in fi. in p. ult. [illegible].

B.

Sicut nihil in fraude defferre [illegible] debent dicti custodes merces ligare, et ponere in bastiis que ipsas merces ducebant sicut invenerint, quod sic fecerit [illegible] de illis [illegible] sicut de fractoribus [illegible] [illegible] regis et eiusdem [illegible] probat tex. in [illegible] ite de antiqua fol. [illegible] et [illegible] de lezdis fol. 28. col. 3. et [illegible] 17.

D.

a quoanti que dicti ministri seu officiales creent, et quales debeant esse, qualiter ante ingressum officii iurare, et ipsi [illegible] officium de [illegible] fideliter administrare, vide in [illegible] sextis. in te singulas questiones de iudicibus.

[illegible] ideo [illegible] loco [illegible] solvit [illegible] et pedagium solvi debet, atque ideo sicut in singulis tabulis [illegible] sunt [illegible] singuli collectores seu receptores, ut s. d. cap. 15. d. n. 9. ita [illegible] in singulis tabulis residere [illegible] singuli receptores seu collectores [illegible] tex. in for. el fr. rei. 3. in p. b. e los [illegible] de los [illegible] de pedatjes fol. 107. col. 1. qui et pedagiarii dicuntur in for. [illegible] antiquament [illegible] in b. e si alguna pedagero de lezdis fol. 106. col. 1. A. 2º [illegible] sicut mercantie [illegible] [illegible] illius [illegible] taxant, a quo sunt taxatores designati ut [illegible] c. 15. a n. 10. fol. 40. ita [illegible] ex [illegible] taxatione [illegible] super illius [illegible] pedagiorum iura solvunt, in [illegible] pedagio non [illegible] taxatores [illegible] E. [illegible] pedagiorum iura [illegible] regulat. 3º sicut [illegible] [illegible] custodiendis [illegible] custodes designatos esse diximus s. in d. c. 15. n. 13. fol. 41. ita et [illegible] pedagiis [illegible] custodes [illegible] statuti in singulis locis [illegible] tabule pedagiorum existunt [illegible] iuramento [illegible] que debent custodire ne mercatores [illegible] ingredientes, exeuntes vel transeuntes, ne ad tabulas pedatico merces ad [illegible] pedagiorum [illegible] iura. ideo [illegible] debent assistere ad [illegible] ad exitus vel egressus loci [illegible] pedagium, [illegible] inter [illegible] [illegible] aliquid [illegible] que pedagii iura debeant. et si [illegible] generaliter quod non [illegible] specialiter quod [illegible] aliquid [illegible] tale vel tale. de [illegible] [illegible] attendunt, et deinde extra [illegible] vel commune exitu loci [illegible], tunc predictos custodes [illegible] illos inspicere et recognoscere, et si aliquid ultra contenta in albarano in [illegible] invenerint, illud ab eisdem auferre, et in pedagii tabula defferre debent. ut [illegible] [illegible] tex. in [illegible] item si alguns 4 de lezdis et pedatjes. fol. 28. col. 2. ex qua [illegible] de custodibus [illegible] diximus s. d. c. 15. d. n. B. 13. d. fol. 41. et quod [illegible] n. 14. contra aliquos [illegible] custodes qui in [illegible] excedunt [illegible] in supradictis, [illegible] [illegible] esse [illegible] D. et. 4º [illegible] [illegible] ministros [illegible] in exactionibus [illegible], mercatoribus, ceterisque [illegible] aliquando [illegible], et e contra [illegible] [illegible] fraudes ab ipsis mercatoribus contra pedagiorum iura frequenter committuntur. ut de [illegible] diximus s. in d. c. 15. n. 15. d. fol. 41. ideo [illegible] iudicandis necessarii sunt iudices [illegible] dictis cognoscant [illegible] de iudicibus pedagiorum [illegible] quero 1º qui sint isti iudices, [illegible] est advertendum, quod sicut ad iudicandum in causis generalitatum [illegible] sunt [illegible] iudices, [illegible] iudices ordinarii locorum [illegible] sunt [illegible] tabule. ut s. in d. c. 15. d. n. 15. et n. 16. ita antiquitus [illegible] locorum [illegible] iurisdictionem ad cognoscendum de causis pedagiorum, quod [illegible] fuit [illegible], ita ut [illegible] nullam [illegible] aut aliam quam [illegible] circa [illegible] iurisdictionem, iuxta decisionem tex. in [illegible] [illegible] iura regalia iurisdictionem [illegible] [illegible] fol. 9. col. 1. in b. item que [illegible] [illegible] esse [illegible] el [illegible] rei. b. [illegible] iurisdiccio [illegible] los [illegible] sobre [illegible] [illegible] fol. 137. col. 1. [illegible] nullam habere [illegible] fol. 248. col. 4. [illegible] pedagiis [illegible] causis [illegible] et singula [illegible] ad cognoscendum de [illegible] causis [illegible] debent [illegible] regem. ut probat tex. in for. [illegible] 3. [redacted] in p. de pedatjes. fol. 107. col. 1. [illegible] sicut et alii officiales pedagii scilicet collectores. ex eodem for. 3. et ratio quia cum iura pedagii ad dominum regem pertineant ut dicit d. for. 3. in p. b. [illegible] ideo et ipse debet illos [illegible] et officiales constituere: ~~Quero 2º [illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] collectores [illegible] [illegible] possit officium suum exercere, nisi ante ingressum illius [illegible] iuramento, de fidelitate et [illegible] in exercicio officii servandis ex d. for. el fr. rei. 3. in p. de pedatjes d. fol. 107. d. col. 1. quod idem [illegible] tam collectores, arrendatores, et alios pedagiorum officiales. ut b. dict. [illegible] quod causas pedatici iudicabunt [illegible] simpliciter et de plano. ut s. in [illegible] exced. for. 3. b. e que los ditz iudges. Quero 2º qualis debeant esse in officiis [illegible] et dico quod debent esse [illegible] in iudicando, [illegible] ut [illegible] administrat. [illegible] iudicare possit [illegible] esse in parte vel in toto, [illegible] vel [illegible], directe vel in directe, arrendatores iurium pedagiorum [illegible] el iudici de lezdis. d. fol. 106. col. 2. [illegible] ex [illegible] lib. 1. c. 17. n. 1. et n. 5. [illegible] [illegible] rei [illegible] aliqua parte [illegible] ex fraudibus mercatores [illegible] ut dict. in d. for. item statuimus. 4. in [illegible] effent iudices in causa propria et [illegible] suspecti, unde si contra [illegible] arrendatarii, vel partem alicuius [illegible] [illegible]

[illegible]

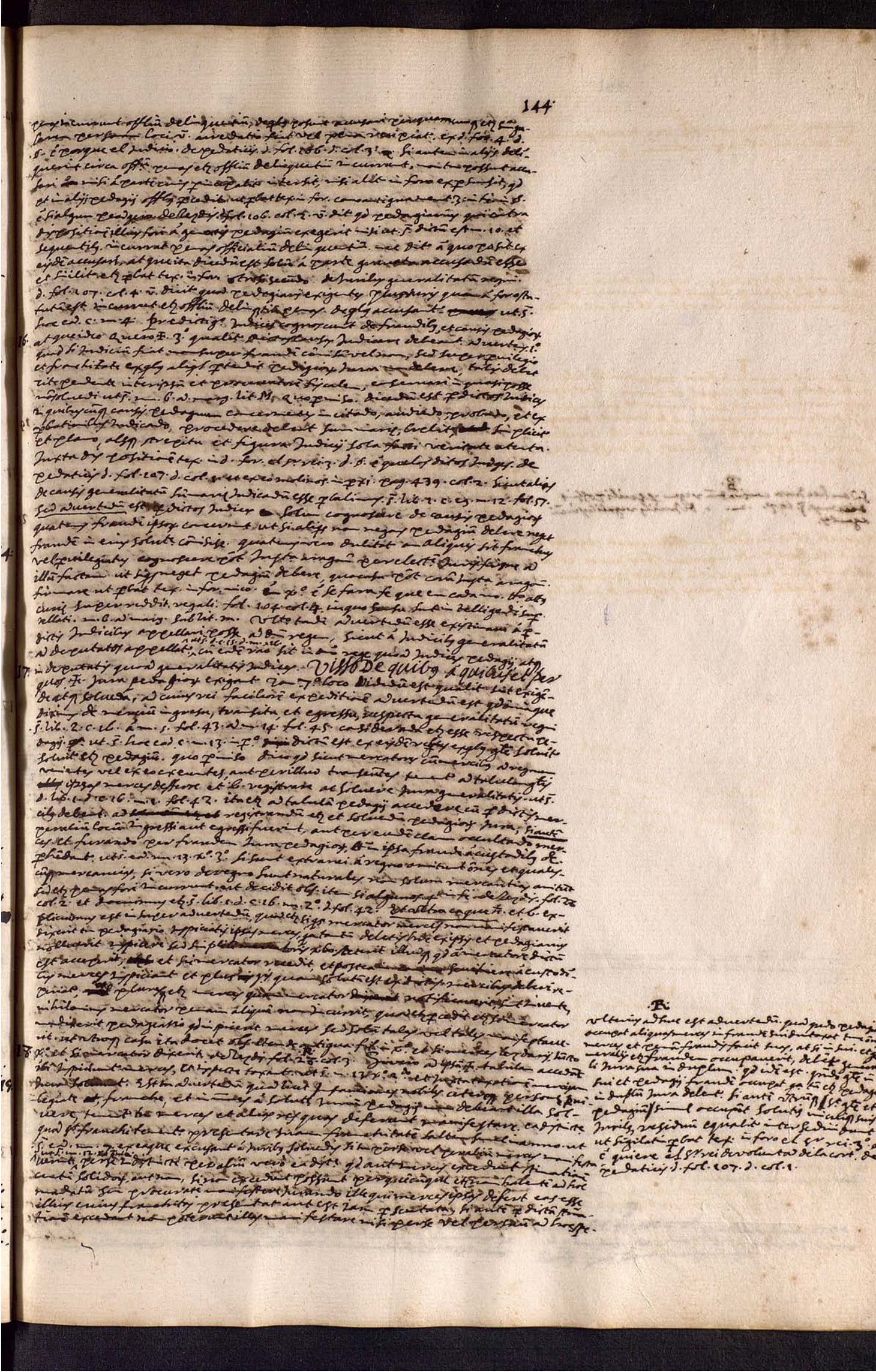

B

habeat quaesitum jus exigendi pedagia, illa exigere potuerit, adeo ut praescriptio illorum sit sibi concedenda contra Regiam Justitiam, ut plene notat Molin. fol. 152 col. 1 vers. de juribus contra Jura regalia ... ut forte aliquis dominus vassallus regis ... in fol. 253 col. ... vers. pedagia, sicut de aliis dicitur. Tamen etiam contra officiales ad quos dicta pedagia exigenda, qui omnia et singula juxta formam regiminis officiorum faciant, sicut et officiales pedagii domini regis faciunt; quod ipsi officiales pedagii dominorum ... in ingressu officii jurare tenentur, sicut et officiales domini regis, ut plene ... fol. 107 col. 1. idemque ... de officiis domini regis quoad pedagia exigenda ... esse ... de officiis dominorum ... constitutis ... atque ... apparet quod pedagia ... temporales non habent absolutam potestatem, sed habent regiam regulatam, sicut et dominus rex.

Caput 6.m de honoribus

Domini Regis Aragonum.

Rex ... in ... juribus dictum sit de tributis seu juribus quae domino regi debentur ad regiae dignitatis sustentationem et regni sui ... [illegible] ... superest ut de tributis quae eidem domino regi ... concesse ... ad ... valeat regnum ipsum ab hostibus tempore belli defendere. Et quod omnibus aliis principibus ... est illud quod cavalleria dicitur ... [illegible] ... cavalleria honoris, et ... ut ... c. septimo 6. ... in hoc capitulo necessarium duxi aliqua de honore ... at ... ut ... quae ita ad ... est quod principa... quod hic ... virtute, fortitudine et nobilitate ... in ... defensionem, ut ... c. septimo 3. ... igitur virtutem et quasi in praemium illius dominus rex Aragonum ... vel ... terras seu loca ... ipsi ... dominentur et ... honorificentia. Quod tamen dominus rex ... non debet cum ... nobilibus et de natura qui ... et ... honores et nobiles, ... nobilibus et assignavit tributa quae in illis locis ad sustentationem ipsi nobiles de natura, nobilibus et militibus ... quae cavallerias dicunt ... ex quibus illi ... sustentantur.

2. Quo ... ut quae ... sunt ... explicant ... solito ... videndum est in quo consistit ... honor ... ... Et breviter dico honorem ... in civitatibus et villis ... hominibus seu nobilibus ... assignandis ut plene ... privilegium generale fol. 6 col. 4 ... quod todas las ciudades fol. 7 col. ... item que todas las ciudades e las villas de Aragon, que solian seer honor de ricos hombres, que lo sian aquellos que del ... rei son agora, segun privilegium generale fol. 9 col. 1 ... item que los honores fol. 10 col. 3. que eran de las honores, que torne a la honor ... los lugares, que fueron dados en cambio ... et ... honores Aragonum ... et ... dictum ... honore ... fol. 13 col. 3. At ... constat quod honor ... loci a domino rege ... nobilibus ... habet ... de ... concedenda, et dico quod ... quae antiqua consuetudine in honore ... que todas las ciudades ... que solian seer ... segund que acostumbrado eran antiguament. ... est ... honores concedendi et dico quod solum ... ricis hominibus ... seu nobilibus de natura illius ... privilegium generale ... item ... los honores et ... que todas las ciudades fol. 7 col. 4 et ... de ... que los honores fol. 10 col. 3 ... et ... fol. 13 col. 3 ... de cavalleriis fol. 130 col. 1 ... fol. 130 col. 4 ... ricos homes 3 ... item ... de conditione infanzonatus fol. 22 col. 1 et 2 ... item ... 23 de privilegiis ... fol. 38 col. 2 ... ricis hominibus et nobilibus de natura ... debent ...

P.
... fol. 99 col. 4 vers. cavallerias honoris ... in principio ... et fol. 297 col. 1 vers. ricis hominibus qui sunt de regno ...

non solum propter naturam nobilitatis et in primis propter virtutis ut
in c. sequenti d. nu. ... et in lib. ... cap. ... sed etiam ex parte inter
ipsos et dominum regem ... ut ... d. lib. ... d. cap. ... Quod procedit ut
non solum Richis hominibus deleantur honores predicti, sed etiam eorum filijs
et descendentibus quia hi licet Richi homines non sint quia non habent
baronia quemcumque regnum ut quis Richus homo dicatur ut ... d. lib.
... d. cap. ... nobiles sunt de natura, et sic licet non
habeant baronia et per consequens non sint richi homines, tamen ha-
bent naturam ex qua possunt habere baronia et fieri richi homines,
et etiam honores obtinere ut ex parte eleganter decidit tex. in d. ob.
item licet 4 de condit. in fanciomatis d. fol. 22 d. col. 1 ... statuit
talem filium licet non succedat in baronia, posse tenere terram
pro honore: quia forus non regit, nisi quod ex natura debeat esse Ri-
chus homo: unde licet illi desit baronia non tamen deest natura etc.
de quibus ... ex positione latius ... d. lib. ... cap. ... agelinus.
Econtra autem supra dicta ... procedunt 1° quia honores 4
dari non possunt filijs domini regis ex domina regina habitis ut probat
tex. in for. item quod ipse 2 de conservatione patrimonij fol. 105 col.
2 d. ob. item habet ... in ... habent etiam de condit. in fanciomatis
fol. 22 d. col. 2 et in ob. ... in ... fori ... apud ex-
fol. 34 col. 1 quamvis filij domini regis, sint non modo nobiles,
sed nobilissimi a natura. Cuius ratio est quia hoc fuit in privile-
gium nobilium regni statutum ut constat ex d. ob. item habet ... d.
... habent etiam ex eo quia si dominus rex posset concedere filijs suis
predictos honores forsan ad dignitatem eorum amplificandam assigna-
ret plures et maiores honores, itaque Richi homines ceteris
regni nobiles per indirectum honoribus privarent. Sed ex dictis
iuribus quatenus docent non posse dominum regem dare honores
filijs suis ex regina susceptis oritur dubitatio an possit dictos
honores concedere filijs quos non ex regina sed ex alijs mu-
lieribus ex concubinatu susceperit. Cui dubitationi ... in d.
ob. ... fori ... apud ex eam d. fol. 34 d. col. 1 ...
dicit quod ex eo quod forus prohibet dominum regem dare honores filijs
ex regina susceptis a contrario concedit quod possit ex alijs
mulieribus habitis honores donare quod et verissimum est nam
argumentum a contrario sensu in iure nostri regni ut ex d.
ob. ... et alijs iuribus probabimus ... lib. 1 cap. 31 nu.
... et ... fol. 111. Cuius rei ratio assignari potest quia sicut filijs
bastardis domini regis debet ratio que militat in filijs legitimis et
naturalibus videlicet dignitas, nam revera filij bastardi licet
habeant eandem naturam cum legitimis non tamen habent eandem
dignitatem, nec per consequens nec tantum ornatum ac amplitu-
dinem status eos habere regit. Unde sufficit quod dominus rex assignet
eis honores sicut et cuilibet alteri richo homini seu nobili
de natura assignarent. at propterea non est timendum quod propter illos
honorandos dominus rex pereat honoribus alios nobiles de natura
... est et alia urgentissima ratio quia sicut huiusmodi filij bas-
tardi non possunt recipere ... seu alimenta per reg-
num sicut legitimi recipiunt ut ... hoc libro c. 4 nu. ...
... ultimo et debent fol. 140 at quia non habent unde substen-
tari possint, at propterea iustissimum est quod dominus rex assignet eis honores
unde substentari valeant. Limitantur deinde supradicta
ut non procedant in nobilibus extraneis a regno nam cum predicti ho-
nores nobilibus regni debeant ex iuribus allegatis ... nu. 3 ideo ex-
traneis a regno quantumlibet de natura nobiles sint, conferri non
possunt ut decidit tex. in d. for. 1 de cavallerijs d. fol. 130 d. col.
1 et in d. ob. Richus homo 3 de condit. in fanciomatis d. fol. 22
d. col. 1 quia hoc fieret in preiudicium nobilium naturalium
at propterea sicut ab alijs officijs et beneficijs regni extra-
neis a regno excluduntur ut ... lib. ... cap. ... ita et ab huiusmodi
... 4° videndum est quod iura habeant
nobiles in locis sibi pro honore assignatis in quo visum est pro
... que iura non habeant seu in quibus sit limitata
... potestas in predictis locis, ut sic deinde facilius cognoscamus
... iura quibus uti possunt in locis et hominibus honorum, ad
que ideo dico quod 1° certum est eos non habere in predictis locis do-
minium directum quod probatur ex eo quia predicta loca vel castra solum
... nobilibus ut eorum emolumenta et tributa ... et
... militum substentatione percipiant ut ... nu. ... de ... iuris-
dictione nomine domini regis exerceant ut ... nu. ... Rursus pro modo
... iuribus uti debent ut ... dicemus. Et tandem de-
nent predicta loca seu castra sibi commissa restituere domino regi si

cut

Sic nec Richi homines possunt concedere cavallerias honores
militibus qui non sunt de regno naturales. ut ... in c. 9.
nu. 2.

P.

Advertendum tamen oportere existimavi non omnibus nobilibus
de natura regni esse necesse honores assignandi sed duodecim
successoribus duodecim seniorum de quibus ... lib. ... cap. ... quod
si superstitis locis honorum illa sunt assignanda alijs
a predictis duodecim senioribus descendentibus, secus si lo-
ca honorum non sint nam alias totum regnum nobilibus a natura
esset necessarium distribui.

P.

[illegible]

[illegible] ut expresse plabat tex. in for. nico. de stipendiis et stipendiariis fol. 130. col. 3. b. Statutum est quod magnates regni aragonie debent regi honores reddere, sed castra commissa pro tempore alicui regi vel alicui domino tradita extiterunt etiam que omnia de recto dominio [illegible] regni. Deinde pro ex d. obs. item licet 4 de condit. [illegible] d. fol. 22. d. col. 1. [illegible] ut diversa hic varonia et hic honores, ergo nobiles non habent in locis honorum dominium sicut habent in propriis baronijs. Et quod [illegible] vassalli [illegible] ex presse plabat tex. in d. obs. [illegible] aliquid excep. fol. 34. d. col. 1. b. et si prohibet filijs de regno [illegible] villas et castra seu honores multo magis videtur prohibitum dari loca, villas, et castra etiam. 2° [illegible] nec in predictis locis habent nobiles dominium utile, sicut habent feudatarij in locis feudi, quod per se patet non predicti nobiles in locis honorum multo minus iura habent quam feudatarij in locis feudi, siquidem isti redditus et tributa locorum honorum non faciunt [illegible] ad distribuendum [illegible] ut [illegible] honores [illegible] cavalleria honorum esse quid omnino a feudis diversum probant [illegible] in consuet. Parisiis. fol. 1. col. 2. et [illegible] Benedict. [illegible] in plo. et uxore nostra adelasia. el. 3. de testamentis, [illegible] part. 1. p. 8. Cavallerie nu. unico. pro. et quod cavalleria etiam pag. 365. col. 1. in fi. 3° ex eisdem consequenter fit quod in dictis locis nobiles absolutam potestatem non habent sicut [illegible] vassalis, sed legibus et iurisdictioni regis regulantur ut [illegible] Indeque non possunt vicinis seu vassallis predictorum locorum in [illegible] aliquas contributiones, seu petitiones novas vel insolitas. ex d. for. nico. in pro. nec debent de stipendiis et stipendiariis d. fol. 130. d. col. 3. sicut nec dominus rex in [illegible] exigere posset ut [illegible] cap. [illegible] Nec similiter possunt predictos vicinos seu vassallos [illegible] afflingere, seu in aliquo gravare ex eodem for. nico. d. pro. nec debent, sicut nec dominus rex [illegible] 4° non possunt deteriorare aliquid de predictis locis seu castris sibi [illegible] quod si fecerint secundum voluntatem domini regis debent [illegible] quod per eos extiterit deteriorata [illegible] d. for. [illegible] in pro. nec etiam debent de stipendiis et stipendiariis [illegible] quod [illegible] b. [illegible] appellat. ut [illegible] hoc ead. lib. cap. 3. [illegible] fol. 137. Quod si [illegible] nisi ex [illegible] domini regis [illegible] 5° ex eisdem nec predicti nobiles possunt obligare [illegible] vassallos, seu vicinos dictorum locorum, [illegible] pignorari [illegible] ex presse decidit tex. in obs. item [illegible] fol. 2. col. 2. quod [illegible] obligaverunt [illegible] Ex his igitur [illegible] est quod [illegible] habent nobiles predicti in locis honorum. Et 1° nobiles sicut baiuli seu iustitiarii locorum [illegible] nobiles predicti in locis predictis honorum [illegible] baiuli domini regis, id est iustitie sive iurisdictionis [illegible] col. 1. b. [illegible] fol. 51. [illegible] baiulie equiparant, ita ut sicut baiuli [illegible] exercere, ita et habent [illegible] in predictis locis predictorum honorum [illegible] domini regis. ita [illegible] N. [illegible] habent [illegible] N. [illegible] propositio, De, [illegible] habitum, ex qua [illegible] Curiae et plures [illegible] 3° predicti nobiles in locis honorum [illegible] habent [illegible] tributa ad cavallerias [illegible] cavallerie [illegible] cavallerie [illegible] tex. in [illegible] fol. 6. col. 4. [illegible] fol. 7. col. 4. [illegible] de aragon, que tornen [illegible] cavallerias, [illegible] el S. rei don Jaime [illegible] fol. 9. col. 3. [illegible] fol. 10. col. 3. b. [illegible] honores de aragon que son agora del S. rei, tornen a las cavallerias [illegible] quae [illegible] S. Honor. et Cavallerie [illegible] in hol. [illegible]

P.

R° habent interesse [illegible] seu calonias foralium, que in locis regalibus domino regi debent. ea tamen dicte quod quod si calonia commissa non excedat sexaginta solidos illa debet predictis nobilibus in locis honorum tamen 60. solidos quantitatem excedunt non nobilibus sed domino regi pertinent. ut dispositum tex. in obs. item quod dicte de calonijs 5. in pro. [illegible] in terpretatione qualit. et in glo. etiam fol. [illegible] 27. col. 1. obs. item [illegible] fol. 22. col. 4. in fi. obs. nota de consuetudine. 21. in pro. quod autem dicte de [illegible] fol. 38. col. 1. obs. in pro. 25. [illegible] fol. 36. col. 2. [illegible] calonie computantur in cavallerijs. ut dicit d. [illegible] et ex eisdem [illegible] fol. 56. col. 3. in fi. pro. cavallerie tenentes etiam. et non est [illegible] calonias predicti nobiles tenent exhibere domino regi servitium seu mesnatam. ut in d. [illegible] et [illegible] in 9. [illegible] latius repetet.

[illegible]

Capud. 7m. De cavallerijs honorij dñi Regis aragonum.

De cavallerijs dñi regis aragonū vtuntur eleganti dñi huius nostri Ethimologia seu denominatione ab eo vsq; illius loci positionem declarare. Primo igitur est aduertendū quod licut Miles a militia dicit, ita quidā bello militat, vt militi relatiue denominetur, docet ambrosius in hoc Dictionario plo. miles. Et Militia (que a malitia hominū, seu a malo quod in ea reperitur, milites patiuntur denominatur) aliquando sit ipsum bellū, et aliquando vero milites, vt exeat ad militiā parati exercitū ambrosius in plo. militia. Ita equitū ad militiā paratū exercitū insedent non tantum proprie dicunt ab equis quibus insedent non tantum propter dignitatem, a quo animali quidem proprie exercitium equestris militie, id quod equi sunt necessarij. Estne equus generosum animal hec natura ad fortitudinem ac honorificum actus prouehit, ut probat ouidius lib. 3. metamorphos. c. ut frigmil aer equitū cum bellicus ore crudo signa dedit hubicen; vnde Romani ad celebrandos honorandosque triumphos, gloriosq; laudandos exercitus cum equis, quibus victores vtebantur seruatos primos, dictatores, Consules, victoriosissimi ascendentes vrbem ipsam Romā ingredebantur hoc et diuinos triumphos huic gentilitati gentilitas ipse maiorique gloria atq; honorij causa equis huiusmodi vehiculis offerebat; Vnde alia probat Antigonus epistolicus Coeyd. cudem, lib. 8. mihi fol. 80. vsq; 2. B. Adueniente quoq; dictatoris Romani victoriosi, celebratior quam vsitata pompa, quum antea fuit, triumphos ipsum comitatum equitum illius diei modū aliquibus exceptis et maxime consuetus ipse est, Cum equis alijs iunctis vrbem ingredi, quum id non simile modo, sed humanū et vilium, Sabinis Romulo Sabijs equis equitauerat dictatorem in regiam et trahebant: triumphus olearius vt maxime vendicare gratior fuit. Equites Infert. 2. q. 2. dū hi qui ad equestrē seu militarē dignitatē tunc primū sortiūtur, hi equites frequenter exercent, ad quod vt sui natura agilitas aduert equis. Ideo ab exercitio denominati fuerūt equites appellant. 2. Q. 2. Ferst. quod licet equites sint equites. 2. Q. 2. ferst. quod licet milites et equites militat. et ambrosius in plo. miles, et hic competens differentia inter militē et equitē sit. Nec nō et pater communē vsum loquendi milites et equites quod ex tempore clarissime intendit, non [illegible] cum equus vulgo Caballo nominetur, et equites similiter caballeros dicant a exercitio, quod habet equitatus [illegible] ya appellat. et vulgo Cavallerias, plus et dignitas que militaris seu equestris nuncupat. Vulgo nominat Degrad de cavalleria, idem reperta lege Cavalleria a Caballo seu a Caballero appellat. Admittendū est, quod plenū Cavalleria non semper pro dignitate equestri seu militari, sed pro re quadam ad cavalleros pertinente, Et pro tributo quod ad milites vulgo Cavalleros subsequitur. Et pro tributo quod ad milites vulgo Cavalleros subsequitur. Sicut. 8. Milites aliquando bellum, aliquando dignitatem, et aliquando vero ad militiam paratum ipsum exercitum. Dicunt. Sic et cavalleria aliquando ipsum exercitium militis, aliquando ipsam dignitatem Cavalleriæ, et aliquando vero ad Cavalleriæ seu ad militiæ designatæ referendis. Dicendum est quod sic Cavalleria, quod dictum est ex re

cvadit

A. Seu in genere dissi. Cavalleria est stipendium militis.

3. praedictis sic dubio apparet. Est n. in praesenti Cavalleria Jus seu trebu-
tum quod dno regi ad substentandos suos equites seu milites conce-
sum ac delitum quae dicto et per se patet et ex ... clarior appare-
bit. ~~[illegible]~~ Ex ea quae tr. infert. 1.° ratio propter quam Cavalle-
riae sunt dno regi concessae, ~~[illegible]~~, ideo s.t ut ex his
milites seu equites dni regis substententur ut ita ... rex possit mi-
lites bene, quod et personam, et regnum ipsius armis virilibus defendant, quod
Justissimum est nam regem, regnumque ac patriam ~~[illegible]~~ ab hosti-
bus defendere proprium est equitum ac nobilium qui fortitudinis ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ virtute natura ipsa perditi in defensione fidei, Religionis, Regis
et patriae inclinant, animique invicti nobilitate nec periculo metu-
unt, nec mortem ubi opus est pro illis subire recusant, et si mor-
tales corporis vires in eis ~~[illegible]~~, aliquando deficiant, animo sa-
tis eorum virtus nec periculo minuit nec morte ipsa vincitur. ut ... lib.
cap. latius dicemus. Atque ita consequitur quod plebei, ~~[illegible]~~ nobi-
litate ingeniti, quos nec divina illa fortitudinis ac nobilitatis vir-
tus comitatur, nec generosis animis exornavit naturam, paratum ad pa-
triae religionisque defensionem ~~[illegible]~~. qui etiam magis ut agrorum cultu-
ram aliaque opera servilia exerceant, quam ut armati prohi-
beant hostes in republica vivunt, ut Coriolanus Romanus de
patricius vir nobilissimus attestatur ut Titolivius refert decada
1. lib. 2. mihi fol. 18. pag. 1. Inquit n. Coriolanus adversus plebem.
Cur ego plebeios magistratus, cur sicinum pollentem videam,
sub iugum missus, tamque a latronibus redemptus? ego ne has in-
dignitates diutius paciar, quam necesse est? Tanquam regem
qui non tulerim, sicinum feram? Secedat nunc, amovet plebem,
patet via in sacrum montem, aliisque colles, rapiant frumenta
ex agris nostris quemadmodum tercio anno rapuere, ut autumnum
nova: quam furore suo fecere. Audio dicere hoc malo
domitos ipsos potius cultores agrorum fore, quam ut armati
per secessionem colli prohibeant. 2.° Infert. ~~[illegible]~~ quod licet milites
aliique nobiles ~~[illegible]~~ suapte natura teneantur dominum regem patriam
quoque iuvare, tamen stipendia sibi de re publica concedunt. 1.° ad substen-
tationem ipsorum, sicut n. medicis pro medicinis et iurisconsultis pro con-
silio salarium seu stipendium delet saltem ad eorum substentationem
et sacerdotibus et ceteris ministris ~~[illegible]~~ pro labore quem
in sacrorum ~~[illegible]~~ impendunt ad ministrationem oblationes
decimaeque ad victum eorum ~~[illegible]~~ praestant. ita et nobilibus qui natura-
lem virtutem ad rei publicae commodum ~~[illegible]~~ cum immenso cor-
poris animique expendunt labore praemium seu stipendium quo substenta-
ri possint est exhibendum. 2.° ne res publica nobilibus per se dimicanti-
bus ac sanguinem animumque effundentibus ingrata videat, et ita no-
biles in gratitudine offensi rempublicam deserant aut negligenter
tueantur. Cuius contrarium ex praemio et gratitudine resultat, nam
sicut arbor culturata uberrimos producit fructus, ita et virtus
praemio culta crescit atque augetur, sic et nobiles rei publicae praemiis gra-
titudinis affecti ad illius conservationem defensionemque reciproca gra-
titudine ita maneant ut per ea ultimo non pareant periculo, ut
ex per se patet ex Tito Livio locus. decada 1. lib. 4. mihi fol. 46. pag. 1. b.
Ut ante mentionem ullam tribunus decerneret senatus, ut stipendium
miles a publico acciperet, cum antea tempus domo quisque functus eo mune-
re esset. Nihil acceptum unquam a plebe tanto gaudio traditur. conver-
sum itaque ad curiam esse, praehensitasque ex eunuchis manus, et patres vere
appellatos, effectum esse fatentibus, ut nemo pro tam munifica patria
donec quicquam virium superesset corpori ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ parcere.
3.° ut nobiles labore exequendi fortitudinem defensi, et vo-
luptate ex alia parte distracti ad defensionem rei publicae illius praemio
excitentur ut ex eodem Tito Livio decada 1. lib. 5. mihi fol. 47. pag. 1. appa-
ret. b. Labor voluptasque dissimilem naturam, societate quadam inter
se naturali sunt comatae. Molestiae ante ferebat miles de suo sumpta
operam rei publicae praebere: gaudebat idem parteni armis se agrum
suum collere, quaerereque unde domi militique se ac suos tueri posset:
Gaudet nunc fructum sibi rempublicam esse et letus stipendium acci-
pit etc. ~~[illegible]~~ 4.° ~~[illegible]~~ rei publicae pro-
pter eadem digna nobilibus concessum semper illis honorem deferat
propterquam a plebeis reverentia digni iudicentur. ideo et nobi-
les magis propter honorem ex praemio quam propter lucrum illius incensi
ad res magnas et rei publicae utilissimas extollunt animos ut ex eod.
Tito Livio 7. decada 1. lib. 4. mihi fol. 42. pag. 1. conquit. b. Neque spe-
randum neque postulandum esse magnos animos nisi magnis honoribus
fieri etc. 5.° Infert. ~~[illegible]~~ Cavalleria non deberi dno regi simpliciter
et absoluti sed ad certum ossum, id est ad militem nobilium substentationem
atque ita dnus rex illas in praedictum ossum erogare tenetur. Sicut n. tributa
seu iura ad chorationem dni regis concessa necessario debent in choro-
nationem impendi, ita ut si chorationem non fiat nec illa solvantur ut s.

finito constat, b. tributum quod a vassalis signi servicii etc. Quod autem non
ita accipiendum est, ut ab omnibus vassalis signi servicii Regni cavalle-
riae deleri [illegible] intelligatur, sed ab his duntaxat qui ex antiqua consue-
tudine ad eam solutionem tenentur et solent in honorem assignari ut s.
in precedenti nu. 2. p. secundo videndum est etc. et ita declarat tex. in d. 6.
item [illegible] b. de [illegible] pagum est ut [illegible] sequens [illegible]
[illegible] d. fol. 7. d. col. 4. 7° Dicendum est. Quid sit solvendum
10 pro singulis cavalleriis in quolibet dico quod cavalleria potest du-
plicitate considerari. 1° quatenus est stipendium ad [illegible] militis substantiam.
2° quatenus est tributum a singulis vassalis solvendum pro stipendio militum,
[illegible] quaerimus in parte [illegible] ex multis cavalleriis [illegible]
ex multis tributis fit una cavalleria id est unum stipendium. [illegible] et sic
quaerimus quod pro tributo unius cavalleriae a singulis solvatur. et dico hoc
ex consuetudine petendum esse [illegible] non [illegible]
[illegible] Quae differentia necessaria est considerandum [illegible]
[illegible] cavalleria prout est tributum, dici etiam possit stipendium, quia sti-
pendium militum ex praedictis cavalleriis solvitur. tu differunt ut h.
et ideo duplex definitio supposita nu. 7. [illegible] duplici acceptioni
cavalleriae adaptatur. 1° [illegible] pro tributo, et 2° pro stipendio ut b. constat. Adver-
tendum tamen est quod quaelibet cavalleria id est quodlibet stipendium mi-
litis habet annexum aliud stipendium accessorium [illegible] cavalleriae quod azem-
bla dicitur. in d. [illegible] 6. item [illegible] b. [illegible]
[illegible] cavalleriae, [illegible] azemblas [illegible] d. fol. 7. d. col. 4. Et vulgo
azemila. ut in obs. nota de consuetudine. 21. de privilegio gl. fol. 38. col.
1. [illegible] referendis. [illegible]
[illegible]
[illegible] seu bestia. ut in obs. [illegible]
11 [illegible] d. fol. 22. d. col. 4. [illegible] Pro cuius rei intelligentia [illegible] est adver-
tendum quod pro singulis cavalleriis singulae etiam azemilae seu bestiae debent
ut probat tex. in obs. item quod dicit s. [illegible] quaelibet [illegible]
fol. 27. col. 1. b. ille tamen quitetur terram pro honore habet azemilas a loco
[illegible] pro qualibet cavalleria [illegible] azemilam. et in obs. nota de consue-
tudine 21. de privilegio gl. d. fol. 38. d. col. 1. b. et videtur quod quaelibet cava-
lleria [illegible] azemillam habere debet. [illegible] fol. 59. col. 4. [illegible] Cavalle-
ria quaelibet etc. Rursus sicut cavalleriae honoris non possunt concedi
nisi nobilibus de natura ut s. in c. precedenti nu. 3. fol. 45. ita nec azemilae aliis
quam praedictis nobilibus debent. ut in d. obs. item quod dicit s. [illegible] interpretatio-
nes qualit. etc. b. et de azemilis est sciendum quod nullus nisi ille, qui te-
net terram pro honore, debet habere azemillas etc. et in d. obs. nota de consue-
tudine 5. de privilegio gl. b. azemillas autem nobilis et non alius, debet ha-
bere etc. in quo tex. [illegible] nobilis [illegible] ut s. nu. 7. p.
[illegible] Sicut enim cavalleriae sunt honoribus annexae, ita et ca-
valleriis honoris azemilae annectuntur. Nam sicut una cavalleria id est
unum stipendium datur ad substantiam unius militis, ita et una azemila ad
[illegible] militis [illegible] necessaria deferenda debet
[illegible] tot azemilae quot et cavalleriae concedunt ut s. [illegible]
[illegible] Tenentur tamen praedicti nobiles providere necessarium azemilis et nun-
ciis [illegible] seu servitoribus qui eas deferunt, et servitio facto
easdem restituere, nisi servitio mortuae fuerint. [illegible] docet
obs. item quod dicit s. Interpret. qualit. et [illegible] etc. [illegible]
[illegible] b. [illegible] azemilis [illegible] homo [illegible]
azemilis et nunciis, et restituere facto servitio nisi mortuae
fuerint. et obs. nota de consuet. 21. de privilegio gl. in fe. b. et tenetur
nobilis azemilis et nunciis providere, et eas facto servitio restituere
12 si mortuae non existant. Sciendum tamen est quod vassalli qui praedictas azemi-
las dare tenentur, possunt si volunt azemillam non dare dummodo se-
xaginta solidos solvant de calenia ex eadem [illegible] item quod dicit Interpret.
qualit. etc. in fe. b. et est in voluntate hominum tradere azemilas
vel 60. solidos pro qualibet. d. fol. 27. d. col. 1. quod [illegible] d. obs. de consue-
tudine 21. de privilegio gl. in fe. [illegible] et vide d. fol. 38. d. col. 1. qui 60. solidi
de [illegible] azemilarum dicuntur ut in dictis observantiis [illegible] quo-
casu [illegible] restitutio, ut b. dicit. Atque ita [illegible]
[illegible] singulis cavalleriis singulas azemilas deleri. 8° Dicen-
dum est. quod sit honoris cavalleriae ad quod [illegible] dico
non esse certum [illegible] sed tot esse assignandas et exi-
gendas quot ex consuetudine antiqua in locis honoris [illegible]
[illegible] de honorum assignationibus [illegible] in c. precedenti nu.
2. p. 2° [illegible] est. P. 9° Dicendum est. Qualiter [illegible] cavalleriae
13 ex antiqua consuetudine debite conservent. Et [illegible] dico
quod cavalleriae ad suam conservationem registrantur seu capitulantur
juxta formam traditam in for. [illegible] 2. de cavalleriis.
fol. 130. col. 2. ad quem [illegible] docet molinus. d. fol. 59. col. 3. in p. et
cavalleriis honoris [illegible] etc. quod [illegible] cava-

P.
Unde clare consequitur cavalleriae non posse de novo
[illegible] regem induci seu augere. Sicut nec alia
regalia jura etc.

nisi ita intelligant, atque ita mol. d. fol. 59. col. 3. in x°. Cavallerias si
concedit dominus rex etc. videt loq. contra hanc dictam. Et sic contra predicta
illius obs. nam ex ea deducit. Quando si dominus rex concedit cavallerias alicui,
censet ei concedere tantum iam elapsas, et pereunt aut suos offles iam recep-
tas, licet tempore vacationis essent iam decurse. que sententia falsa est ex d.
obs. b. et pereunt aut suos offles non receptas etc. nec dici potest quod illa
dictio negativa, non, sit b. ex errore dicta, nam contrarium non necessarium
est. Patet ex x° sequenti b. licet secus sit in non receptis etc. quamvis non
est quod decurse post vacatione deleant successori, quam decurse ante tempus va-
cationis. Unde infert quod cum cavallerie dentur domino regi ad sustenta-
tionem militum, ideo dominus rex non potest hanc earum redditus etiam tempore vacationis
decursos, cum potius ad milites quam ad dominum regem pertineant. Sed con-
trarium verius est ~~[illegible]~~ probo ex eadem obs. 2. tit. quod sit pena etc. nam
b. dicit quod dominus rex dando cavallerias censetur dare tantum iam elapsas
etc. et sic loquitur in dubio, quando dominus rex gratie cavallerias assignat.
Secus quod esset si dominus rex in assig. reservaret sibi tantum iam
elapsas, quod si facere non posset, non esset necesse censeri concessas,
cum necessario venirent concedende. Et quod dominus rex possit sibi cavallerias
elapsas reservare patet etiam ex eo quod cavallerie licet concedantur mili-
tibus seu nobilibus tamen non absolute, sed propter servicium domino regi exhi-
bendum. utque latius in c. [illegible] quod cum tempore vacantis nullum servicium domino
regi fiat, ~~[illegible]~~ nulli etiam est concedenda cavalleria eo tempore decursa.
~~[illegible]~~ sed ad dominum regem ~~[illegible]~~ sit, sicut et post assignatum
si nobilis vel miles in servitio deficiat stipendium amittit cavalle-
rie seu honoris quod ~~[illegible]~~ domino regi adquirit. ut infra in d.
cap. [illegible] B. 3° Videndum est 4. Quando sint solvende ca-
vallerie. et dico. quod ex antiqua consuetudine Ruchis hominibus et aliis no-
bilibus de natura erant solvende cavallerie in diem sancti michaelis
ut ex parte dicit tex. in for. nico. tit. privilegium glo. in d. §. item las honores
d. fol. 7. d. col. 4. b. e los Richos hombres que haian las pagas a Sant
Miguel. Secundum que habian usado etc. que antiqua consuetudo con-
firmat. in d. for. nico. tit. declaratio privilegii glo. in d. §. item que las honores
d. fol. 10. d. col. 3. b. y los Richos hombres haian las pagas en aquella
manera que delem, y antiguamente solian costumbrar. A. Pagas en aquella
bus plurium. Paga, ~~[illegible]~~ cavallerias sig. quod cavallerie est stipendium
militis etc. ut 5. in c. precedenti. n. 7. x°. clarius. Stipendium autem valgo
paga nuncupat. Sed b. non dicit in quem diem sancti michaelis so-
lutes fiant an sit mensis maii, an v° septembris. B. 4° Videndum
est 4. de quibus sint solvende cavallerie. et ~~[illegible]~~ dicendum sol-
vendas esse de tributis ad id ~~[illegible]~~ debitis, tributa autem alia quoque
vassalo ex propriis bonis, tamen quia aliquis sunt casus quibus dubitari potest an ca-
vallerie id est stipendium predicta, sint solvende ex predictis tributis,
ideo ~~[illegible]~~ de his breviter est dicendum. at quia ita id casus sit quando
dominus rex facit graciam hominibus id est vassallis seu vicinis alicuius loci
honoris, remittendo eis tributum quod pro cavallerijs est assignatum, et postea
in ponat eisdem, peita aut aliquam aliam ~~[illegible]~~ quamcumque in posi-
tione. quo casu dubitari poterat an ex tali peita seu in posite post
remissionem tributi cavallerias in posita, esset persolvende cavallerie
Ruchis homini seu nobili habenti illum locum pro honore. Et ratio dubitandi
faciebat, quod talis posterior seu nova in positio est distinctum
et diversum tributum, ab eo quod pro cavallerijs prestabat. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ et per consequens dicendum videbat ex eo non esse
cavallerias solvendas. Contrarium tamen decisum est in for. nico. tit.
ut barones aragonum habeant emendam de suis cavallerijs etc. fol.
130. col. 3. v. dicit quod ex his nobis in positionibus, prius debent solvi
cavallerie ~~[illegible]~~ habenti honorem loci, et residuum est domino re-
gis quia alias possit dominus rex tributa cavallerias remittere et alia no-
bilium servientium domino regi. quod idem ex eadem for. tenet mol. d. fol. 59. col.
4. in x°. et nota quod si dominus rex et ~~[illegible]~~ etiam decidit in obs. item ha-
bent. 12. de condite in fascionatus. fol. 22. D. col. 3. ~~[illegible]~~
et hic eo casu cavallerie solvunt ex alia re id est, ex alio tributo quod
ex eo quod ad eius solutionem est principaliter designatum. Sed dicendum
est, quod licet ~~[illegible]~~ dominus rex possit remittere ~~[illegible]~~ adver-
cavallerias tributa, tamen si Richus homo vel nobilis, qui habet pro ho-
nore locum cui fit talis remissio, exhibeat domino regi integrum servi-
cium pro integris cavallerijs, tunc tenetur dominus rex solvere eidem id
de quo ipse fecit graciam hominibus honoris. ut ex parte decidit tex. in
d. obs. item habent. 12. x°. quod sic intelligit. Si autem servicium non
fuerit integrum non tenetur ei in corpore recipere predictas remissi-
ones. b. dicit. Unde clare consequitur non posse dominum regem remi-
tere vassallis honorum cavallerias nobilibus debitas in eorum de-
nobilium per iudicium. quod maxime comprobatur. ex eo quod nec dominus possit
nisi ex iusta causa et precedente cognitione iuste arag. ut 5. in c. precedenti
c. fit. 2. Item casus est cum dominus rex vendit locum assignatum pro honore ali-
cui nobili, non tamen etiam dubitat an talis locus transeat in emptorem

B. ~~[illegible]~~

A. ad idem tex. sic intelligendum in obs. item honores. 16. de edite in fascionatus. fol. 22. columna. 4.ª

B. Notabilis est quod solvende sunt a locis consuetis. Et a vassallis signi servicij illorum locorum.

D. et mol. ad d. for. nicum. tit. ut barones aragonum etc. in xbo. peyta. fol. 255. col. 1. x°. peitam si imposuerit dominus rex etc. vide ad hoc q. lib. eadem. c. 13. nu. 19. ad marg. sub lit. a. fol. 161.

cum honore solvendi per dictas cavallerias, an vero liberationem ab ipsarum solutione cuius dubitationis resolutio petenda est ex dictis per baldum relatum a mol. d. fol. 59. col. 3. in fi. in 2.° cavallerias si dominus rex assignavit. adque ut b. dicit mol. dominus forisce qui homines movent dubitationem se remittunt. Effectus autem erit, quod si cavallerie non deleant ab emptore loci, illas ex suo dominus rex solvere tenebitur, distincte de qua s. s. quando integrum servitium tibi exhibitum sit. 5.° Videndum est 4. Ubi sint solvende cavallerie seu cavallerias tributa. Et dico quod [illegible] 7. erant solvende in eisdem locis a quibus delebantur. quod et hodie procedere quando in dicta loca sunt nobilibus per honorem assignato verum existimo. In cavallerie que propter vacantiam honoris, vel defectum servitium pro illis delitum, aut alias ad propriam sustentationem domino regi delentur nostris temporibus [illegible] deferri debent in civitate Cesaraugustae propriis locorum expensis. b. que solvi thesaurario generali domini regis vel eius locumtenenti aut procuratori intra 4.° menses post diem [illegible] delite solutionis elapsum ut disponit for. micus. tit. de la exaction de las rentas, i derechos reales. anno 1592. conditus. pag. 27. col. 2. ex quo idem dixi in cenis domino regi debitis. s. in c. 4. m. 9. ad marg. sub lit. a.

6.° Videndum est 8. Qualiter sint solvende seu exigende: et dico. quod si vassali per dictas cavallerias solvere deleant, 8. solutionem facere noluerint, potest fieri contra eos per dictas cavallerias executio privilegiata non obstante firma, neque alio quocumque forali impedimento, sicut fit pro aliis iuribus regalibus ut s. in c. . et ita determinatum fuisse in curia iustitie arag. toto consilio concorde, asserit mol. fol. 59. in fi. 2.° cavallerie an possint executari ea et fol. 60. col. 1. in p.° Quod hodie iam expresse decisum est in d. for. mico de la exaction de las rentas i derechos reales. anno 1592 d. pag. 27. d. col. 2. in 8. i en falta i remitentia. fil. pag. 28. col. 1. Sed licet hec executio fiat non obstante firma, tamen [illegible] iura super proprietate solventibus reservantur, ut s. quod solverint, si minus iuste solverint repetere possint ut s. lib. 1. c. 17. m. 8. [illegible] 2.° [illegible] advertendum est. fol. 50. [illegible] 7.° Videndum est casu quo super cavallerias solvendis vel non solvendis 9. [illegible] fuerit qualiter sit procedendum. Et breviter dico, procedendum esse eadem modo et forma quibus procedit in processu super iuris firma possessionis, iuxta formam traditam in for. mico. de firmis iuris super possessionis. fol. 140. col. 1. et sequentibus de qua s. lib. . cap. . ut expresse patet in d. for. mico. in 8. fil. fol. 141. col. 1. in p.° b. e quemadmodum que lis dicta cosa habeant lugar: e portal forma sin procedendo en qualesquiera causas de cavallerias. Neque obstat quod s. dixi in c. precedenti nu. fil. [illegible] in cognitione cavallerias esse procedendum sumarie. quia illud procedit quando agitur de cavallerijs diminuendis vel non, et sic quando non negatur a tali loco esse delitus. sed alio petitur minui, at in presenti loquimur quando agitur de solvendis vel non solvendis cavallerijs quia negantur delite ab aliquo loco, et a domino rege vel Richo hominis ut delite petuntur. Quibus ita constitutis advertendum est quod

~~Caput 9.m de Cavallerijs honoris a Richis holg. int. militis distribuendis~~

Sicut [illegible] cavallerie honoris non debent domino regi nisi ad militem sustentationem ac proinde dominus rex per dictas cavallerias assignare tenetur Richis hominibus seu nobilibus de natura. ut s. in c. precedenti m. 1. ita nec per dictis Richis hominibus cavallerie [illegible] concedunt simpliciter et absolute, sed ad hoc ut ipsi per dictas cavallerias sustententur. et de ipsa eorum sustentatione que superest militibus seu nobilibus inferioribus distribuant [illegible] 10. 1.° Videndum [illegible] quot cavallerias possint Richi homines seu nobiles de natura sibi pro sua sustentatione retinere. Et dico quod regula est ut ex decem possit una retinere, ita quod si habeat decem, retinet una. si viginti, duas, si triginta, tres et si quadraginta, 4or, et sic deinceps decenario integro addito una amplius retinebit. ut expresse probat tex. in for. mico. de la ronilla quot cavallerias valeant retinere. fol. 130. col. 4. et in obs. item habet ad opus sui valeant retinere. fol. 130. col. 4. et in obs. item habet 5. de conditione infanciorum. fol. 22. col. 2. sed quod signi [illegible] d. for. micus. de la ronilla quod cavallerias etc. quatenus dicit obpredictam distributionem et retentionem, non esse diminuendum servitium domino regi exhibendum. B dicam 7. cap. . . et ex eisdem iuribus constat, ante annum 1305. quo editus fuit d. for. micus. non potuisse Richos homines tot cavallerias retinere, siquidem id b. de novo ad eorum supplicationem

A

advertendum est quod aliquando cavallerie non solvuntur Richis holg. et si integrum servitium fecerint, ut si ante quam solvantur Richus homo moriatur. is in cavallerias illius [illegible] perceptas, non luerat. et percusquens ad heredem non transmittit, quamvis servus sit in cavallerijs [illegible] ut expresse decidit tex. in obs. item sic iuxta causa. 6. in 8. et de usu. hic notandum est. de conditione infanciorum. fol. 22. col. 2. in fi. sed videt obstare tex. in obs. de consuetudine 2.° tit. que sit pena non servient sue cavallerie fol. in fi. b. et si denarij non sunt recepti debent dividi pro rata inter dominum regem, et heredes assignatarij. fol. 36. col. 4. in fi. sed respondeo dictum obs. item sic iuxta 6. in d. 8.° de usu. de cadi. infanciorum. declarari per d. obs. de consuetudine 2. tit. que sit pena non servient. etc. ut dicit in d. 8. de usu. in fi. sed quere rationem qualiter denarij non recepti per militem Richi homines dividuntur inter dominum regem et heredem illius Richi homines defuncti cum heres non habeat denarios propriis ipsius Richi homines quos ipse non recepit. iuxta dictas obs. [illegible] in c. sequenti nu. 6.

B

dubitari potest. sed dico verum sensum esse, quod cum ante per dictum forum non possent Richi homines retinere nisi forsan una cavalleria, habebat dominus rex servitium per plures milites quam post illum forum, post quem plures cavallerias possunt retinere. ne dicit dominus rex quod licet concedat posse illos retinere plures cavallerias tamen non concedit quod perdit minuat servitium sibi delitum, sed considera quia videtur difficile, ex eo quod [illegible] apparet inutilis concessio cum remaneat integre delitum servitium [illegible]

militie stipendiu a dno rege recipiunt. Et nos hinc scilicet [illegible] debitis studiis defensio regni illius [illegible] honore; quae [illegible] 7
esset si nobiles de regno ulterius abessent, et aliunde [illegible]
finis regni tenderent. Nec obstat quod praedicti nobiles [illegible]
stipendium cavalleriarum a dno rege ... venire totius regno
quando dno rege id bene videre cum regnum illud [illegible]
concesserit [illegible], dno regi defensione. 3. Videndum 4
est quo tempore teneantur praedicti richi homines servire dno re-
gi in bello et dico, quod debent servire per tres menses in
anno (quod intelligo continue vel discontinue) ut expresse decidi-
tur in obs. item notandum est 31. de generali privilegio [illegible]
[illegible] civitas. fol. 26. col. 2. b. et qui tenent honores
de rege, debent servire per tres menses in anno. est quod [illegible]
trium mensium computatur in [illegible], eundo ad locum belli, stando
in ipso bello et redeundo domum, ut dicit ex b. per tres menses
in anno, in eundo, stando, et redeundo. est. [illegible] hoc servitium
a richis hominibus in bello dno regi exhibendum, [illegible] mensata
[B] per [illegible] menses sit, ut clare [illegible] in [illegible] proxime refert 8
[illegible]. Pro quorum vero intelligentia est advertendum quod
richi homines habent a dno rege duplex stipendium, alterum
honoris quod consistit in caloniis quas in locis honoris reci-
piunt. ut probatur [illegible] c. 6. [illegible] 2o habent. fol. 146. al-
terum cavalleriarum honoris quae est in eisdem locis recipiunt, ut
[illegible] 3o praedicti nobiles. Ratione vero stipendii honoris
seu caloniarum tenentur servire dno regi cum [illegible] personaliter 1
propriis expensis, ratione vero stipendii cavalleriarum, tenentur
regi servire in bello tenentur personaliter, [illegible]
[illegible]. Unde fit quod praedicti richi homines habentes terras seu hono-
res [illegible] caloniis recipiunt tenentur per dictos tres menses
servire dno regi personaliter et ad [illegible] sumptus, [illegible]
[illegible] autem, si adire dno regi servire [illegible] mense sit
servire quidem tenentur [illegible] dnus rex eis ac suis familiis [illegible]
debet [illegible]. Sit deinde quod milites et [illegible] descende-
[illegible] habentes a dno rege cavalerias seu dena-
rios id est [illegible] habentes [illegible] facere [illegible]
[illegible] non tenentur mensata id est [illegible] cavalleriarum personaliter ser-
vire [illegible], sed praedictis [illegible] cavalleriarum [illegible] et militibus et
[illegible] dnus rex debet providere [illegible] seu denariorum personaliter
[illegible], qui ratione cavalleriarum seu [illegible], debet dnus rex pro-
servire tenentur, non [illegible] sumptibus [illegible]. Nec obstat quod [illegible] 5
[illegible] sui [illegible] quod [illegible] obligant
[illegible] a dno rege stipendium cavalleriarum, [illegible] non aliis
servire personaliter, non [illegible] et [illegible] non [illegible]
[illegible] cavaleriis non [illegible] militi, [illegible] servire dno re-
[illegible] milites vel [illegible] in aliquem servire [illegible] 9
[illegible] in bello nisi ut [illegible]. Quae omnia [illegible] notata [illegible]
[illegible] in [illegible] alegandis, [illegible] ex his [illegible]
[illegible] intelligent, quae aliis obscure [illegible] viderentur.
Et 1o tex. in obs. item servant. 15. de condit. infanzonatus. fol. 22. col. 4.
b. item [illegible] quilibet [illegible] debere servire in
anno [illegible] est. 2o tex. in obs. [illegible]
[illegible] de condit. infanzonat. de fol. 22. col. 4. [illegible] b. ite-
[illegible] denariis [illegible]
[illegible] aliquis de [illegible] sed rex tenet [illegible]
tenet facere [illegible]
[illegible] numerum [illegible] caloniis quae eis [illegible]
non fit [illegible] richis hominibus nisi per caloniis [illegible] cavalleriarum est. 3o tex.
[illegible] et non [illegible] cavalleriarum [illegible] est. fol.
in obs. item [illegible] 3. [illegible] facere [illegible]
[illegible]. col. 1. b. [illegible] caloniis tenent [illegible]
richi homines. Alii [illegible] qui non tenent terram pro honore, [illegible]
recipiunt caloniis [illegible] tenent [illegible] vel facere [illegible] mensatam:
et [illegible] mensata tenent servire regi, et rex tenetur eis providere
re est. 4o tex. in obs. [illegible] de consuetudine 21. de privilegio [illegible] fol.
33. col. 1. b. [illegible] caloniis nobiles mensatam facere te-
nentur [illegible]: alii qui non habent terram, non: [illegible]
[illegible] est. et [illegible] per Barone, si ulterius [illegible]
[illegible] servire [illegible] et [illegible] in necessariis
[illegible] 25. [illegible] de privileg.
[illegible] est. 5o [illegible] tex. in obs. [illegible] de condit. infan-
[illegible] fol. 33. col. 2 [illegible] tex. restorant [illegible] 6
[illegible]: [illegible] quod si richus homo [illegible]
[illegible] advertendum est [illegible] illius heres non tenet [illegible]
[illegible] servitium [illegible] seu cavalle-
[illegible] defunctus richus homo [illegible] habent medie-
[illegible] et [illegible] militibus [illegible]
[illegible] de consuetu-
[illegible] solutis. [illegible] in obs. 10
[illegible] illius [illegible] quae sit [illegible] non serviantur
[illegible] cavalleriis. fol. 36. col. 4. [illegible] richus homo
[illegible], nihilominus non [illegible]
[illegible] servitium fecerit,

cavalleriis

A.

et in obs. item servant. 15. de condit. infanzonatus fol. 22. col. 4. b. quae [illegible] exquo [illegible] homo in [illegible] ad regem [illegible] ad [illegible]. est. ad idem tex. in for. unico [illegible] privilegium [illegible]. fol. 6. col. 4. in [illegible]. item quae los ricos hombres. fol. 3. col. 1. et [illegible] fol. 59. col. 4. [illegible] cavallerias tenentes. b. si aliquis [illegible] est.

B.

[illegible] mesnata. ut in obs. item nota de consuet. 21. de privilegio [illegible]. fol. 33. col. 1. et for. unico [illegible] privilegio [illegible] in [illegible] item quae los ricos hombres fol. 3. col. 1. et [illegible] quod mensata et mesnata idem [illegible].

D.

Et vide fol. 297. col. 1. [illegible] richi homines facientes mensatam est.

B.

Deinde advertendum est quod dicta non procedere in rebus hominibus seu nobilibus habentibus terram pro honore a domino rege extra regnum constitutam, tunc enim pro tali honore non tenentur tales rebus homines aliquod servitium domino regi facere, ut dicitur in obs. in c. del feyto. 18. de privilegio gl. fol. 38. col. 1. b. per hanc textum servatur quod extra regnum aragonum, tenentes terram pro honore pro domino rege non tenentur eidem servire.

A.

Et in for. in co. tit. privilegium gl. in §. e otrosi. fol. 8. col. 1. b. per los vassallos de aquel mismo rico hombre. ad idem obs. fil. in p.° habent et alia. de privilegiis militis fol. 24. col. 1.

Tunc notandum est quod dictos milites teneri sub nota proditionis iuvare Richum hominem seu nobilem sub quo militant. et si necesse fuerit in conflictu suum proprium equum sibi tradere ut in for. 2. de re militari. fol. 131. col. 2. quod intelligo nisi in eodem conflictu videret dominum regem, quia tunc prius domino regi quam rico homini succurrere teneretur etc.

B.

Et in §. item quel los richos hombres ead. fol. 8. col. 1. ad idem tex. in obs. fit. p.° habent et alia. b. quia Richi homines non possunt tollere honorem vel terram datam militibus etc. de privileg. milit. fol. 24. col. 1. for. in co. §. e otrosi. si tit. privilegium gl. fol. 8. col. 1. cum alegat. in c. 10. nu. 8. fol. 152. pag. 2.

D.

Sed videtur obstare adhuc tex. in for. in co. tit. privilegium gl. fol. 6. col. 4. in §. item que los ricos hombres. fol. 8. col. 1. v. etc. mensata militum habentium honores a richis hominibus computatur in eundo stando et redeundo. prout fit in richis hominibus. §. nu. 4. Respondeo tamen illud fieri ut dominus rex teneat eis providere a tempore quo exeunt de domo, usque ad tempus quo in illam revertuntur.

E.

idem mod. fol. 59. col. 3. in p.° cavallerias nobiles et milites tenentes etc. et fol. 297. col. 1. in p.° de richis hominibus etc. remissive.

H. autem.

Si fuerit requisitus credo quod si demarios habeat susceptos, illos in duplum restituere tenebitur et ita intelligo forum in cum. tit. quod barones et milites teneantur etc. fol. 130. col. 4. b. si servitium petitum fuerit etc.

F.

Ratio est quia habens stipendium ab aliquo contra quemcumque debet militare. sic et advocatus habens pensionem ab aliquo debet pro eo contra quemcumque advocare. ut in lib. cap. nu.

cavallerias illius anni a se nondum collectas. ut in §. Dicimus in c. precedenti nu. 8. ad marg. sub lit. A. Visso de servitio per milites illos qui ab eisdem cavallerias recipiunt exhibendo. Pro cuius rei [illegible] advertendum est predictos milites huiusmodi servitium domino regi in bello exhibere debere militando sub eo Richo homine a quo immediate ipsi habent cavallerias honoris. quod quidem est [illegible] rex [illegible] Richorum hominum seu nobilium de [illegible] regni [illegible] ut [illegible] habeant sub se milites et alios nobiles inferiores. unde predicti milites sub richis hominibus militantes ab eisdem cavallerias recipientes appellantur vassalli illius Richi hominis sub quo militant, et a quo recipiunt stipendium ut patet in for. in co. de baronibus quot cavallerias ad opus suum etc. fol. 130. col. 4. b. omnes barones arag. tenent dividere et assignare suis militibus et vassallis terram et demarios etc. Quod autem est intelligendum in ea sig. quia vassalli dicuntur homines signe conditionis sed quatenus predicti milites sub sunt in militia predictis richis hominibus, nam alias ipsi milites ita boni nobiles sunt sicut ipsi Richi homines quia licet sint inferiores dignitate non tamen natura seu nobilitate. Rursus advertendum est quod cum predicti milites solum habeant cavallerias, ideo licet domino regi servire tenentur personaliter sub predictis richis hominibus, tamen sicut ipsi Richi homines rationem cavallerias servire tenentur, tamen non debent servitium suis expensis facere, sed debet dominus rex eis de necessariis providere sicut et ipsis richis hominibus rationem cavallerias servientibus iuxta supra notata nu. 4. ex iuribus allegatis nu. 5. at quia constat predictos milites non teneri mensatam facere suis sumptibus quia ipsi licet habeant cavallerias honoris non tamen habent ipsos honores seu calamias ex his Richis hominibus. Nec obstat tex. in for. in co. tit. privilegium gl. fol. 6. col. 4. in §. item que latiem. fol. 8. col. 2. for. in co. de baronibus quot cavallerias etc. d. fol. 130. d. col. 4. obs. [illegible] licet 4. in p.° [illegible] de cond. infancionatus. fol. 22. col. 2. [illegible] vellatis in c. precedenti nu. 11. [illegible] Richos homines debere dividere militibus terras demarios et honores sibi a domino rege assignatos. quia dicendum est in d. iuribus [illegible] honor et terra, sumi pro cavalleria honoris velluti quando sumitur causa pro effectu. seu continens pro recontento. et sic non obstant illa iura. nam cum vere milites non habeant ipsos honores nec calamias eorum, sed duntaxat cavallerias, sequitur [illegible] non teneri mensatis suis expensis facere. Nec in predictis militibus non est certum tempus designatum ad serviendum, sed servire indistincte tenentur quando cumque Richi homines serviant et sibi necessaria a domino rege ministrent. Igitur ex supradictis resultat dicendum Richos homines nobiles et milites habentes cavallerias honoris teneri servire domino regi in bello ut in superioribus traditum est. Ad idem §. Videndum est qualiter possint compelli ad servitium exhibendum, casu quo illud exhibere nolunt. Et dico prohibere esse non statutum adversus non servientes suis honoribus et cavallerias, prout [illegible] declaratis breviter dico. Quod si Richus homo vel miles per unum duntaxat diem defecerit in servitio amittit Richus homo totum stipendium illius anni tam honoris quam cavallerie, et miles integram etiam suam cavallerie stipendium pro eo etiam anno in cuius die servitium non prestiterit ut ex parte probatur tex. in obs. item de usu. 7. de cond. infancionatus fol. 22. col. 3. b. Item de usu Richus homo vel miles deficiens in servitio per unum diem anni ultimi ut tenetur, perdit totam solidatam illius anni. et in obs. item quero. 22. de gl. privilegio. fol. 38. col. 3. in fine b. item quero an nobiles vel miles deficiens in servitio per unum diem anni, vel quinque, teneat perdere totam solidatam illius anni. Et dico sic de consuetudine. In glossis iuribus plurimis solidatam. Ponitur pro stipendio cavallerie, seu vulgo paga. Quod procedit etiam si nec Richus homo, nec miles pro servitio fuerit requisitus, ut expedit in obs. item servat. 8. de cond. infancionatus. d. fol. 22. d. col. 3. in p.° b. item servat quod licet pro servitio non fuerit requisitus etc. Sed hoc limitat ut non procedat in milite quando rius homo, sub quo militavit et a quo cavallerium recipiebat, mortuus est. Et tunc etiam si predictus miles demarios sive cavallerias recepit ante servitium integrum nihilominus non tenetur domino regi servire nisi per eundem fuerit requisitus. ut decidit in obs. de consuetudine 2. in fine tit. quesitum pena non servientis sue cavallerie. fol. 36. col. 4. in fine b. et si post tertiam sive terminum solutionis nobilem non contingat, miles qui cavallerias tenet et demarios recipit, tenetur si per dominum regem fuerit requisitus servire pro illa tertia. Rursus ad hoc [illegible] Pena procedit etiam si [illegible] Richus homo vel miles qui in servitio defecit se excusare voluerit ex eo quod dicat, se contra tales vel tales homines pugnare seu militare non posse, ut quia secum sui amici, vel quia miles alicuius eorum se vassalum fecerit, nam [illegible] obstante ex defecto servitio [illegible] stipendio illius anni. ut [illegible] est expresse in d. obs. item servat. 8. in p.° de cond. infancionatus. d. fol. 22. d. col. 3. Si autem Richus homo vel miles non per unum diem aut per quinque, sed per plures in servitio defecerit, non

B

obs. item hic iusta [illegible] in 2o de condit. in funcionatus. fol. 22. col. 2. B. Item si iusta causa rationabili cognita per dnum Iustitiam aragonum in generali curia de consilio richorum hominum, et aliorum nobilium, militum, infantionum, et aliorum hominum villarum aragonum non debet tolli vel [illegible] terra pro honore assignata eisdem. ut [illegible] fol. 297. col. 1. in 2o de richis hominibus ut [illegible].

D

for. [illegible]. tto qd barones aragon tenent honores etc. fol. 130. col. 4. in 2o

fol. [illegible] ravit [illegible] illius amici sed in totum honorem et cavalleriam [illegible] ut [illegible] n. 3o [illegible]

Cap. 10. de honoribus, honoratis cavalleriis amitendis. etc.

Visum est in praecedentibus qualiter honores et cavallerias richis hominibus et militibus conferuntur et quod pro his servicium praedicti exhibere debeant. Sequitur nunc videndum qualiter amittantur. Pro cuius rei declaratione est advertendum, quod sicut dnus rex tenetur praedictis honores et cavallerias nobilibus regni conferre ut [illegible] in 2o ita ex tenetur illos honoribus et cavalleriis semel concessis non privare. nisi richus homo seu nobilis prius fecerit aliquid privatione dignum, [illegible] cognitum et declaratum fuerit per dnum Iustitiam aragonum de consilio [illegible] curiae. ut expresse probat tex. in foro [illegible] privilegium gnle. fol. 6. col. 4. in d. item que honor no sia tollida. fol. [illegible] col. 1 in 2o B. Item que honor no sia tollida ni [illegible] por el Sr. rei a ninguin richo hombre de aragon: si doncas el richo hombre no fiziesse porque: encara que esto primerament sea visto, judgado, e conocido en cort general, es a saber por el Justicia de aragon de consello de los richos hombres, e de los honrrados hombres de las honrradas villas de aragon. et quidem confirmat. in for. [illegible] declaratio privileg. gnlis. in d. item que a los mesnaderos. fol. 10. col. 4. B. et in obs. item in casu 11 in 2o et ibidem in aliis excessibus, de condit. infancionatus. fol. 22. col. 3. ~~[illegible]~~ 2

~~[illegible]~~ idem probatur in [illegible] fol. 202. col. 1. in [illegible] in 2o Justa arag. cognoscit ex Conjunct. rei ratione assignat tex. in obs. in c. item que honor 23. in fi. de privilegio gnli. fol. 38. col. 2. in 2o B. Ratio huius est quia nemo sine causa cognitione est suo iure privandus. etc. Quod [illegible] quidem adeo verum est, quod licet ex committendi [illegible] regni non haberet locum [illegible] communes doctores, spoliatum ante omnia, et hic et ante quam [illegible] spolianti respondeat, esse restituendum. ut dicit in obs. item in foro [illegible] quod cuiusque universitatis. fol. 5. col. 4. tu honore spoliatus si [illegible] cedenti causa cognitione ita ante omnia venit restituendus quod etiam si [illegible] honore a dno rege vel ab alio repertus sit, non tenetur repetenti respondere, donec sibi honor fuerit restitutus. ut expresse decidit [illegible] in for. unico. [illegible] in 2o tu si repertus. tto quod cuiusque universitatis. fol. 44. col. 1. B. tu si repertus fuerit de honore quam tenuerit [illegible] non tenetur [illegible] secundum forum, nisi prius restituatur in tenuta illius honoris de quo repetant. quod idem probatur in d. obs. 3. [illegible] d. fol. 5. d. col. 4. Sed praedicta plurimis casibus praefallunt. in quibus dnus rex 3

sine praecedente causae cognitione per Just. aragonum et curiam, potest tollere honores et cavallerias richis hominibus seu nobilibus de manu pro dictis honoribus et cavalleriis possidentibus. Et primus casus est quando richis hominibus seu nobilibus honores et cavallerias sibi a dno rege assignatos noluerit dividere ac distribuere militibus prout facere debet, iuxta supra dicta in c. [illegible] nu. 11 et 12. fol. 150. ut expresse probat tex. in obs. item licet 4 in 2o maxime. de condit. infancionatus. fol. 22. col. [illegible] B. quod richi homines [illegible] assignare militibus de [illegible] honoribus et terras illis concessas. alias rex potest eis auferre [illegible] terras, et illas assignare alii richo homini. [illegible] cui concordat tex. in obs. in obs. item in casu in 2o eod. tto et fol. col. 3. 2us casus est quando richus homo vel nobilis in locis honoris non tenet [illegible] [illegible] promovendo et tenere, ita ut aliquos in praedictis locis [illegible] sine [illegible] recipere [illegible] dno rege [illegible] ut probat tex. [illegible] in for. unico. de stipendiis caballeriarum. fol. 130. col. 3. B. [illegible] [illegible] debent deteriorare [illegible] quod si fecerint secundum voluntatem [illegible] (idest dni regis) debent totum restituere. quod qui restituendum [illegible] refirmaverit, [illegible] regis [illegible] quod [illegible] in aragonia honorem aliquem consequatur. Dixi [illegible] fol. 146. 3us casus est quando [illegible] c. 6. n. 7. in 2o 4o [illegible] fol. 146. 3us casus est quando richus homo vel nobilis deficit in servitio. ut in obs. item hic iusta causa. 6. in 2o tu si [illegible] eod. tto de condit. infancionatus d. fol. 22. d. col. 2. 6

B. tamen si ipsi defecerint in servitio, rex possit [illegible] terram [illegible] debent pro [illegible] servitio: obs. unica. de [illegible] fol. [illegible] col. 1. in 2o B. de consuetud. regni [illegible] servicii, sed pro [illegible] servitio dnus rex per se et authoritate propria, et sine causae cognitione, potest [illegible] et tollere cavallerias nobilibus [illegible] [illegible] ut [illegible] fol. 39. col. 3. in 2o [illegible] in 2o cavallerias [illegible] et quando [illegible] Quod procedit etiam si tales richus homo vel nobilis pro servitio non fuerint requisitus ut in obs. item [illegible] de condit. infancionatus. d. fol. 22. d. col. 3. [illegible] limitatio de qua [illegible] in c. praecedenti n. 9. in 2o sed [illegible] Primus praedicta [illegible] si richus homo vel nobilis habent excusationem de qua [illegible] in d. c. praecedenti. d. n. 9. in 2o [illegible] Deinde procedit etiam si in servitio [illegible] non deficiunt sed si cum effectum [illegible] nolle servire et sic se excusarit a dno rege. ut in obs. item [illegible] 8. eod. tto de condit. infancionatus d. fol. 22. d. col. 3. Ulterius procedit [illegible] quando

hic [illegible]

[illegible]

4. [illegible] 4.º casus est quando Rithus homo vel nobilis fecerit guerram domino regi [illegible] vel eius terre, et si antequam guerram inferat a domino rege se expedierit, ita non intelligo textum in dicto ubi [illegible] de cadit. in feudis fol. 22. d. col. 3. 5.º casus est quando Rithus homo vel nobilis ex aliqua iusta causa domino regi fecerit [illegible] nec voluerit illi solvere quod ex tali obligatione debet, ut dicit in dicto ubi [illegible] causa [illegible] defecerit [illegible] vel ex aliqua iusta causa regi esse [illegible] de cadit. in feudis fol. 22. d. col. 2. sed eo casu licet dominus rex possit [illegible] Rithus homo seu nobilis [illegible] delicto exigendo [illegible] aliud est honorem [illegible] et alium illum tollere. [illegible] casus non solum [illegible] sed etiam tollere [illegible] at hoc casu solum [illegible] valet ut pedeo tex. in d. [illegible] defecerit. licet in [illegible] duplicem casum [illegible] et defecti [illegible] et obligationis [illegible] amittendum esse. [illegible] defectum servitium dicitur honore amittendum esse. [illegible] et cavallerius [illegible] creditoribus [illegible] 6.º casus est quando Rithus homo vel nobilis non fecerit domino regi [illegible] honorem et reverentiam sicut debet domino naturali ut dicit in dicto [illegible] casus autem [illegible] in [illegible] item [illegible] de cadit. in feudis fol. 22. d. col. 3. [illegible] rex [illegible] naturalis debet reverentiam [illegible] ut diximus [illegible] 7.º casus est quando Rithus homo vel cavallerius fol. 36. col. 4. [illegible] 8.º casus est quando Rithus homo vel nobilis per falsum [illegible] falsitatem iuraverint illum esse infamionem. ut decidit tex. in dicto [illegible] in casu supradicto. 11. b. item si fecerit [illegible] falsa [illegible] infamionem, [illegible] de cadit. in feudis fol. 22. d. col. 4. [illegible] infamionis [illegible] 9.º casus est quando Rithus homo vel nobilis per falsum [illegible] aliquo villano [illegible] fecerit, [illegible] falsitatem iuraverint illum esse infamionem. ut decidit tex. in dicto [illegible] in casu supradicto. 11. b. item si fecerit [illegible] falsa [illegible] infamionem, [illegible] de cadit. in feudis fol. 22. d. col. 4. [illegible] infamionis [illegible] 10.º casus est quando Rithus homo vel nobilis [illegible] 11.º casus est quando Rithus homo vel nobilis [illegible] 12.º casus est quando Rithus homo vel nobilis [illegible] 13.º casus est quando Rithus homo vel nobilis [illegible] 14.º casus est quando Rithus homo vel nobilis [illegible] 15.º casus est quando Rithus homo vel nobilis [illegible]

P.

idem asserit moli. fol. 297. col. 1. in [illegible] Rithus homo non possunt de foro eccl.

At [illegible] dominus rex dicat richum hominem vel nobilem esse delinquentem, vel sibi rebellem [illegible] [illegible] obtemperavit ideoque dignum honoris [illegible] illum [illegible] non potuerit [illegible] per iustitiam [illegible] cognitum [illegible] [illegible] iusta causa [illegible] [illegible] fol. 22. d. col. 2. [illegible]

[illegible] delicto, vel inobedientia [illegible] richi homes [illegible] causae cognitione [illegible] item in cap. 1. [illegible] d. col. 3. [illegible] vel criminibus iustis [illegible] [illegible] fol. 23. col. 2. [illegible] [illegible] delictis vel inobedientiis non possent [illegible] nobiles [illegible] cavalleriis [illegible] causae cognitione [illegible] [illegible] fol. 30. d. col. 4. et [illegible] d. fol. 39. d. col. 3. [illegible] cavalleriis [illegible] Visso [illegible] honores [illegible] cavalleriis [illegible] nobilibus [illegible] militibus [illegible] richi homes cavalleriis [illegible] [illegible] dominus rex [illegible] tollere richis hominibus [illegible] et cavallerias sine causae cognitione [illegible] [illegible] cavallerias [illegible] [illegible] causae [illegible] [illegible] richi hominis [illegible] fol. 6. col. 4. [illegible] fol. 8. col. 1. [illegible] que los richos hombres no pueden tollir tierra ni honor [illegible] a sus cavalleros, si donas el cavallero no fiziesse porque [illegible] conocido [illegible] con los vassallos [illegible] richo hombre de aquellos que tienen tierra [illegible] [illegible] fol. 10. col. 4. [illegible] fol. 24. col. 1. [illegible] tollere honores [illegible] militibus [illegible] causae cognitione [illegible] vassallos [illegible] richi hominis. Sed [illegible] [illegible] causae [illegible] richos homes [illegible] [illegible] cavalleriis [illegible] richi homes [illegible] militibus possit dominus rex ad eos [illegible] [illegible].

Cap. 11. De Cavalleriis mesnatae domini regis aragonum

Cum in praecedentibus dictum sit de cavalleriis honoris [illegible] 1
[illegible] de cavalleriis mesnatae [illegible] et cavalleriam honoris et 4
[illegible] c. 7. nu. 6. fol. 147. [illegible] alium esse [illegible] mesnatae. [illegible] explicandi, [illegible] mesnata. [illegible] triplici [illegible] mesnata, [illegible], et mesnada. [illegible] mesnata [illegible] fol. 33. col. 1. [illegible] fol. 22. col. 4. [illegible] fol. 33. col. 2. [illegible] 27. col. 1. [illegible] fol. 8. col. 4. [illegible] que los richos hombres fol. 3. col. 1. [illegible] fol. 9. col. 1. [illegible] mesnata et mesnada [illegible] [illegible] mesnada [illegible] mesnata dicitur a mensa, ex eo quod habebant [illegible] a domino rege [illegible] [illegible] domino regi, [illegible] 5
[illegible] nobilibus [illegible] a domino rege [illegible] richi hominis [illegible] [illegible] a domino rege [illegible] [illegible] a domino rege [illegible] [illegible] mesnata dicitur [illegible] a mensa [illegible] domino regi [illegible] 2
[illegible] fol. 130. [illegible] que los richos hombres [illegible] fol. 8. d. col. 1. [illegible] que a los richos hombres

de la [illegible]

D.
[illegible] fol. 297. col. 1. in 2°. [illegible] possent

dela mesnada que ande servir al sr. rei, que sian contados en aquel mes
etc. cui etiam conducunt omnia iura alegata sup. in c. 9. nu. 4. et 5. d. fol. 150. quia
atenta sigl. potius videbat comenire hec denominatio Richis hominibus quibus
expensis mensatam faciunt. ut j. d. c. 9. d. c. 4. quam habentibus mesnatam
a domino rege, quia suis expensis mensatam facere non tenentur ut ex iuribus alle-
gatis in d. c. 9. d. nu. 5. j. nu. 9. dicebimus. A. tu Cum Richi homines propter hoc
habeant dignitatem qua denominari possint. Et [illegible] honorem
a domino rege concessum ex quibus Richi homines appellant, ideo nunquam mes-
natarii seu mesnadarii dicuntur. Alii autem nobiles mensatam
habentibus cum aliam dignitatem preterquam esse mesnadarios domini regis,
non habeant, ab mesnadarii denominant. 2do. [illegible] explicatis ne
in questione nominis [illegible] in morem, resolutive dicendum est mensa-
tam seu mesnatam idem significare licet diversimode scribant et pronun-
cient, [illegible] nomen a mensa seu mensibus denominari [illegible] iuxta
supradicta. 2do. F. videndum est qui sint mesnadarii: et
breviter dico mesnadarios esse eos qui a domino rege mesnatam, seu
cavalleriam mesnate habent (quod autem sit mesnata et quod [illegible]
mesnate cavalleria statim [illegible] et [illegible] dicebit) a qua mesna-
darii dicuntur. ut j. in nu. precedenti. et in d. for. nico. tto. privilegium gte. in §. item
que honor. in xo. est a questo mesmo delos mesnaderos. d. fol. 8. d. col. 1. in
xo. in d. for. nico. tto. declaratio privileg. gtis. in §. item que alos mesnaderos. d.
fol. 10. d. col. 4. cum aliis j. referendis, eorum dignitas mesnadaria nun-
cupatur. in d. §. item que honor. d. xo. est a questo mesmo. d. fol. 8. d. col. 1. b. que
nobiles sua expensa sunt mesnadaria. et in obs. item sine iusta causa. b. in
xo. Idem in mesnadariis. de cadit. infancionatus fol. 22. col. 2. Et hi
Richi homines [illegible] de mesnada dicuntur. quia et hic mesnata seu
mesnaderia magnus honor est, propter quem qui eum possident Ri-
chi homines merentur appellari, non sunt de domo et mercede regis,
[illegible] ut j. nu. sexti. sub eo quod militant ut j. etiam nu.
Tu advertendum est quod licet mesnadarii Richi homines nuncupentur
hoc intelligit quando [illegible] ex permitto de mesnada, quia alias cum generaliter
Richus homo dicitur intelligit de Richo homine Barone seu [illegible]
nobili denatura habente honorem a domino rege. quia hi quasi per
excellentiam Richi homines appellantur, Rursus advertendum est quod
mesnadarii super sunt viri aliis nobiliores, et sexus ex
duodecim seniorum seu nobilium denatura descendentibus
militis mesnadarii creantur, [illegible] nam cum non [illegible] ha-
beat dominus rex tot honores quot ad omnes nobiles denatura [illegible]
honorandos essent necessarii, ideo predictis nobilibus etiam de
natura quibus honores dare non potest aliquando concedit mesnade-
riam. et ita certissimum est quod licet sit omnino diversa dignitas
mesnaderie a dignitate honoris, tu natura inter nobiles de
natura et nobiles de mesnada non est ita diversa quod nobi-
les denatura non possint esse [illegible] mesnadarii. 3o. F. vide-
dum est quid sit mesnada seu mesnadaria. Est dignitas
propter quam quis efficit de numero militum domini regis, [illegible]
[illegible] qui sunt eiusdem in bello familiares, [illegible]
et in pacis regimine primarii, sicque de eius domo et mercede, id est de gracia et familiaritate domini regis
dicuntur. [illegible] que diffinitio ex j. dicendis verissima apparebit, et ex-
pressa mihi patet per tex. in for. volumus 3. in fe. in xo. et perdat offi-
cium. quod in dubiis non crassis etc. fol. 25. col. 3. vbi. int. alias penas
que contra iustitiam aragonum, casu quo in suo offo. deliquerit, ille sta-
tuit singularis, quod sit amplius non possit esse de domo nec de mercede
domini regis, et sic mesnadarius. b. et perdat offi. et numquam illud, nec
aliud offi. possit habere: nec possit esse de domo nec de mercede nostra etc.
atque ideo constat quam magna quamque honorifica sit mesnadarie
dignitas. 4o. videndum est unde dicatur cavalleria mesnate seu cava-
lleria de mesnada. quod facile intelligit ex supradictis, nam sicut [illegible]
cavalleria honoris dicitur quia amovetur honori, ut j. in c. 7. nu. 6. xo. atque
ita 4to dicendum est. fol. 147. ita et cavalleria mesnate appellatur quia
mesnadarie dignitati connectitur. 5o. F. videndum est. quid sit cava-
lleria mesnate. Est ut stipendium per dominum regem militibus mes-
nadariis assignatum in suis propriis redditibus non consuetis assignari
pro honore. quam diffinitionem ex parte plat. tex. in obs. item las honores
24. de privileg. gte. fol. 38. col. 4. b. alie cavallerie que mesnadariis
et militibus concedunt, que vocantur cavallerie de mesnada: et sunt
ille que mesnadariis, et militibus per dominum regem in suis redditi-
bus non consuetis assignari nobilibus pro cavalleriis honoris, assig-
nantur etc. ex quibus obser. et ad ipsam reminiscere eandem diffinitionem
prolatam gta. marg. sub lit. B. in for. 2. de cavalleriis fol. 130. col. 2a.

A. et ita tex. in d. §. item que los richos homines
de la mesnada etc. intelligo de Richis hominibus
habentibus honorem etc. Et quod in ea sigl. etiam hoc
dicat mesnada. prolat ad hoc notabilis et nicus tex.
in d. for. nico. tto. declaratio privilegii gtis. in §. item que
a los mesnaderos. fol. 10. col. 4. nam b. plurimum mesnada,
perit refert. ad mesnadarios, et ad nobiles denatura
habentes honores. b. a los mesnaderos, nobiles etc.
[illegible] plurimum nobiles, b. Richos homines sigt. [illegible] quod clare
probat. nam ille tex. respondit ad tex. in §. item que ho-
nor nosia tollida. tto. privilegium gte. d. fol. 8. d. col. 1.

ita intelligendus est petrus molinus in sua prxi. in prima
super diminutione cavalleriarum. pag. 440. col. 1. in xo.
ij. las cavallerias de mesnada.

et mol. fol. 59. col. 2. in fi. in pplo. cavallerias in pº cum alegatis
ibi positis. 7. f. 8. cavalleria nu. mico. in 8º pag. 365. col. 1. et per
mol. in p xi. d. pag. 440. d. col. 1. in d. pº y las cavallerias de mes-
nada. Ex qua deffinitione apparet que sit differentia inter
cavalleriam honoris et cavalleriam mesnate. 1º n. differentia est
qd cavalleria honoris competit honori vassallorum; Cavalleria
mesnate competit dignitati mesnaderis. 2º qd cavalleria
honoris assignat in vassallis et aliis [illegible] regalibus
competit ad id assignari in delitis. Cavalleria autem mes-
natis, assignat in redditibus dni regis ad id non competitis assig-
nari. 3º qd cavalleria honoris non pot conferri nisi ricis
hominibus seu nobilibus de natura. Cavalleria vero mesnate
licet nobilibus de natura de ordeum dominorum assignari possit
tamen non necessarie illis debet assignari, sed et assignari pot
aliis nobilibus et militibus. 4º qd cavalleria honoris debet
per dictis nobilibus de natura ita ut necessarie sit illis conferenda.
at cavalleria mesnate non debet, sed voluntarie a dno rege
conceditur. 6º videndum est p. in quibus redditibus solent assig- 6.
nari cavallerie de mesnada. in quo breviter dico [solent] debent assignari
in certis locis seu in certis redditibus locorum quando dnus rex habet cer-
ta loca in quorum redditibus assignare possit. ut probat tex. in foro.
mico. tto. declaratio privileg. gñs. fol. 9. col. 2. in 8. item que ellos mes-
naderos in fi. b. e aunque los asignara, en lugares ciertos, con
que se trobe de. fol. 10. col. 4. Sumptus generaliter assignant super
redditus dni regis. ut probat tex. in for. 1. in fi. in pº por aquesto
de conservat. patrimonij fol. 105. col. 2. b. por aquesto no en-
tendemos perjudicar a las cavallerias asignadas sobre las di-
tas rendas etc. q tex. de cavallerijs mesnate est intelligendus
et probat et tex. in d. obs. item los honores 24. de privileg. gñ. d. fol. 8.
9. col. 2. Quando aliquando solent etiam assignari super salinis dni
regis ut sª et emolumentis salinarum sicut capiant stipendium,
ut probat tex. in for. mico. tto. declaratio privilegij gñs. fol.
[fol. 10.] pº a este capitol.
9. col. 1. in 8. item que mesnaderos. [illegible]
fol. 10. col. 2. in fi. b. e si se exequtasse lo que por la dita cort
en el dito capitol p les demandado, el sr. rei perdria
las rendas de sus saltnas, las quales da a los mesnaderos
e a los cavalleros etc. 7º p. videndum est qualiter a dno 7.
rege fiant assignationes cavallerias de mesnada mesnade-
ris seu militibus. Et dico, qd cum dnus rex in suis p lijs reddi-
tibus ex mera eiusdem liberalitate p dictas cavallerias con-
cedat ideo antiquitus illas ad placitum sue voluntatis
concedebat, postea tamen ya dum videlicet nobilibus, possedum
rege eos cavallerijs semel concessis p uare ex placito volu-
[illegible] cum ipsi propter cavalleriarum acceptationem tenerentur
dno regi personaliter servire, ideo statutum est qd dnus rex
[illegible] casu quo cavalleriam
mesnate alicui assignare voluerit, teneat eam assigna-
re in perpetuum ita ut eandem separare vel tollere non possit
nisi ex iusta causa ut p. nu. 10. dicebamus. ita n. probat tex.
in d. for. mico. tto declaratio privi. gñs. in d. 8. item que a los mes-
naderos. d. fol. 10. d. col. 4. b. En caso que los asignationes
que se fesan por el sr. rei a ellos por sus mesnaderos. que
se fagan simplement: assi como se dan las honores a los
ricos hombres: no diziendo que las asigna mientre que
a el le plasera, i que assi se fagan las cartas. etc. 8º vi-
dendum est [quid] quando solvant mesnaderijs [illegible]
[illegible] sue cavallerie, et dico qd hoc in foris scriptum non re-
perio nisi dicamus esse illis solvendas die sancti michaelis
sicut de solutione cavalleriarum honoris eadem die facienda di-
ximus. s. in c. 8. n. 4 fol. 149. 9º videndum est quid p singulis
cavallerijs mesnate sit solvendum in quo sibi dico neque hoc
in aliquo foro vel observantia scriptum reperiri, tamen cre-
dendum est esse stipendium sufficiens ad sustentationem nobilis 8
mesnaderij. 10º videndum est p. [illegible] an mesnaderij teneantur di-
uidere denarios quos ex suis mesnaderijs seu cavallerijs re-
cipiunt alijs militibus, et dico qd non tenent [illegible] denarios sibi
per mesnata vel alias sibi a dno rege concessos [illegible] assigna-
re militibus ita n. intelligo tex. in obs. item habet s. pº filijs
de condit. infanciorum. fol. 22. col. 2. b. filijs vero mi-
litis non baronis, non est necessitas imposita, quin possint
sibi retinere quoscumque denarios eis datos. etc. 11º videndum

est qd se[illegible]

est quod seruitiū teneat exhibere magnadnis dñō regi, prout magnadnis ad cuius rei expiatam declarationem quero 1°. ff. sub quo militia teneant? Et videtur hic magnadnis militare reputatus regi mediate sicut et degentes hospicium dñi ff. i. c. 9. nu. 2. fol. 150. et similiter quod sunt alij milites sub nullo hospicio aliqñ duobus in dicta militant ibi magnadnis sub dñō rege, itaq; dñs rex est Proceres et magnadnis Capitaneus magnadnis, et ipsi magnadnis subsunt ei cuius militant quod quō magnus homo sit dicit Bald. angelus. in d. testā. C. de lit. test. et adiciunt Bald. i. ꝑ hic. n°. ff. in c. lecturā. nu. 22. i. ꝑ hic. hostiensis sublit. B. in fol. 3. col. 2. i. ꝑ 2°. Et quero adhuc teneat magnadnis Prosenitus exhibere leg dñō regi dño suo videndū est ad ꝑ tu. repetita ff. de iudicijs i. d. c. 9. nu. 3. et i. ꝑ Calandri i. d. fol. mihi 10. Et quilegij glt. — 28. fol. 29. col. 4.

3. quero quo teneat teneat vñ magnate dñō regi seruire. et dico quod Christi magnadnis non habeant loca Prothonar et hic calonij ꝑ seruire dñō regi ad ꝑcij et clerog et sic nec magnates teneant seruire hospitij sicut vicini hoy, secundum et vñ ꝑ dictum calonij ut ff. i. c. 9. nu. 4. et sic tenet seruire seculer et quod cumque dñō regi seruicia debuit dum d. ejus necessitatē quilibet hostiensis alegata in magnadnis ꝑ quā intelligenda. i. ead. c. 9. nu. 5. nec obstat quod habeant stipendia a dño rege, nā ff. ut in d. nu. 5. in 2°. nec obstat quod ch̄ mandata magnadnis contrahat in eundo stando et redeundo. ut i. for. nico. tho. quilegiū glt. fol. 6. col. 4. i. 8. ite. quelos vicinos hoberg. fol. 8. col. 1. non videndo quod ecclesiastici teneat ejusmodi seruicia ad illud dicit ut dñō regi in illum venientes sicut et de nobilibus Ricardus hominem dicunt ff. i. d. c. 9. nu. 3. dum sup. sublit D. fol. 151. A. quero ecclesiastici pelli ad seruicia exhibenda, cum quibus exhibere nolint dejure ch̄ mino videndo ut ff. repetenda sunt ea que dominus ff. i. ead. c. 9. nu. 9. et vul. 20. 12° videndum est ff qualiter magnadnis huius ambo magnadnis et cauallerius. et dico quod licet dñs rex ejusmodi libertate magnadnis cum ff cauallerius concedat tu post mortem. nisi per magnadnis fuerit aliqs expressum quod dignus sit quale cauallerius, [illegible] civilius quod ch̄ cognoscat. vel per testā avazon est videndo que supra [illegible] in nichij hoy dominus i. c. 10. nu. 1. et nu. 2. et i. ꝑ ff. et sic plat tex. in for. nico. tho. quilegium glt. i. d. 8. ite. que hoc notia tollida. i. 2° i aquesto nec. fol. 3. col. 1. b. i aquesto nec. dele magnadnis quamobrem hic exemplificant i. per leg soluendo ff. ad. dele. ff. i. d. for. nico. tho. declaratio quilegij glt. i. d. 8. ite. que alij magnadnis. fol. 10. col. 4. et i. d. ite. tiebuta cuya. b. i. 2° i. ff. in magnadnis. fol. deade i. fuerunt. d. fol. 22. d. col. 2. tamen hoc limitat. nomen certij Rebuff. ff. i. d. c. 10. i. nu. 3. ad nu. 6. in glo. sicut dñs rex vult ff. i. c. 10. precedente causa cogit. quare nichij hoy homily at ꝑ cauallerijs. ite videtur ch̄ quare magnadnis hispanis magnadnis. qd certificatum est ff. que simily. b. allegatij.

Caput 12m. De Jure Hueste seu exercitu domino Regi debito.

1. Queritur in superioribus dictum de cauallerijs dñō regi qui habet [illegible] regni est de jure debito et dñō regi in bello, et exercitu, quod Hueste vulgo, latine vero exercitus dicit de eo ff. in metio. i. for. nico. tho. quilegiū glt. fol. 6. col. 4. in 8. ite. hostiensis in 2°. salvo quotiens hoc villenos. b. huguet. ch̄. fol. 7. col. 4. est ꝑ hoc personale, non arzo. est tenet personaliter dñō regem in bello nisi regnū ipsum defendere. idcirco 2°. videndum est. ad hoc hoc exercitus debeat ita ut corpelli possint in exercitu ad seruicia dñō regi et [illegible] hostiensis vocatione. in quo quero 2°. de infamia [illegible] nobilis. et dico quod aut infamia seu nobilis habet cauallerium honoris vel regnate a dño rege et tunc tenetur seruire ei in exercitu ut ff. hoc. lib. i. c. 9. fol. 150. Aut nullū habet a dño rege stipendium et tunc dico quod [illegible] infamia vel nobilis tenetur ad exercitum ut ff. ff. deinde ff. i. d. 8. ite. 1°. nec tenetur de quilegijs militū. fol.

ff. per quindecim dies infirmari.
ff. i. nu. 10. septentrij ad 25. civ. dem milit.

3ª limitatio ff. sit ut non procedat in eo quitpe qui exercitus. 7.
nigat. est infamis, vel patrem, matrem, aut uxorem in dicta
[illegible] seu in articulo mortis habet, vel si uxor illius incestu
perte, q̃ ei ẽ hereditatem dñi regis petitat, [illegible]
uocem ꝑ eo in audiat, nihilominus nec ipse in exercitum
ire nec alium ꝓ se mittere tenetur ut expte decidit tex. in d.
foro. in iuj casibus. 3. de exꝑtis. d. fol. 131. d. col. 3. et in d.
obs. item quilibet. 30. de generalibus quilegijs. fol. 26. col. 2. remit-
tit [illegible] 4ª limitatio ff. [illegible] gnd
quis a nulla loci habet licentiam recedendi in loco. ut dic
in d. foro. 3. de exꝑtis. in xº aut si a nulla. 5ª limitatio sit ut
supra dicta regia non procedat, in villano qui est mansiona-
rius alicuius ecclesie, vel q̃ exercitum non tenetur. nec
ex d. foro. homo regis 3. de munerib. q̃ notand. 3. fol. 117. d. col.
3ª et d. obs. item villanus fol. 2. de quilegijs militum. d. fol. 24.
d. col. 1. Pro cuius rei intelligentia est notandum. quod ma-
nsionarius dicit a mando, mandas, et quod gs manet in domo infa-
cienda pro tenendo infancionis, dicit. Infancionis mansiona-
rius, exemptat q̃ ab exercitu ex dicta causa, hoc autem est verum
in infancionis quilegia ut non tolum ipsi, [illegible] sed et sui ser-
uitores et seu familiares ab exercitu excipiantur. Dicunt autem
quod est seu familiares villani infancionis
mansionarij [illegible] sui origine sunt in duplici differentia,
quidam in hunt mansionarij necessarij (subito loquamur)
id est, qui sine vellint sine nollint, tenent in domo alicuius
infancionis permanere, et sui sunt villani qui nihil ꝑ tm
habent, nisi debitj infancionis, et in domo sui infancionis
sunt occupati cum ea conuenione ut ib. dicunt et se-
quitur ibidem. 7. de quilegijs militū. fol. 23. col. 2. Et antiquitus re-
gnidum. 7. de quilegijs militū. fol. 23. col. 2. Et antiquitus re-
gnidum. 7. de quilegijs militū. fol. 23. col. 2. Et antiquitus re-
calant collati tenentes, erant ꝑ servitutis debiti. ideo q̃ ch
int filiis [illegible] sunt. dicebant glosa dicendi. ut dic
in obs. villani ꝓparand. 3. de quilegijs dñe in infancionis. fol.
24. col. 2. per quos ꝓbatur legitime. quod isti villani a xº ea-
quitionis et voluntatis regni debent esse barones et mi-
lites. ideo q̃ quasi semi fulerunt ei esse in infancionis
in corpꝰ dñi. ꝓ voluit in eadē de qua supra. [illegible]
Sed in postea regem [illegible] restituerunt in tantum sunt 9
in augmento ad dominium bellii ejus. ut ibidem dicit. ideo infan-
cionis ex dicti villani ei contigua quidam cum [illegible]
parta, certa tributa, [illegible] certis ꝑ conditionis villanis
jungere et huj sibi, aliquando ut dic in obs. villani
de quando. 3. de quilegijs. dñe infancionis. quo parta villani
ꝑ dicti finxerunt, ne alijs ab infancionis cooperientes
thus occiderent. ut apparet marginis in d. obs. in tuba. fol.
342. pag. 1. ideo ꝑ eos ostensionem adstricti vendiderunt
ut dicat dicta. obs. xº. de qua facienda. de quibus non manti-
onarij, sed villani defendi extunc sunt appellati,
ꝓ hinc nudi [illegible] in dñe huj ꝓmanserunt. et ea-
dem obs. villani defendi. 3. in fe. ut ꝑ ita intelligo tex. in d. obs. sed
quidam. 7. de quilegijs militū. d. fol. 23. d. col. 2. ut ꝑ quidam
dicit q̃ villani defendi sunt illi quinibet habet in huj. obs. ter-
tiam [illegible] ante quā patet depꝰ tuc esset inita in
pace. et villanus ꝑ dictos, ne collecta (ut credo) ꝑ eos dicti
villani ꝓmerunt ꝓ eā tuc, imo necesse est quod habeat
ut tributa et tallia debita ꝓ eo solvere possint. Hinc
nudi [illegible] 3. mansionarij seu villani defendi ꝓ
dicti exercitu non tenent venire nec ꝑ alia regalia
cia ꝑstare [illegible] ostringunt. ut dicit dictus tex. in d. obs. sed
quidam. 7. in fe. b. non certant in hac villa tuc. regi
ꝓcumbit necessario alicui. et hoc non ꝓcipitur sed ex
quilegijs infancionis quod sunt villani ut d. ostenditur.
Quidam ff. autem sunt mansionarij voluntarij. ut villani 10.
[illegible] regni seruicij dñi regis qui ad palatium seu dom. alicu-
ius infancionis, ut b. [illegible] mansionarij [illegible]
dicunt, a exercitu, per equum infancionis mansionarij
exemptat. ex d. foro. 3. de me. agnos. d. fol. 117. d. col. 1. et
3. obs. fil. de quilegijs militū. d. fol. 24. d. col. [illegible] 12 non tenent 14
nunc ab alijs nisi regalibus et seruicijs dñe regi debitis
ꝑstandis ex d. foro. 3. in xº. tu regi dñe alia seruicia ostendi et
in d. obs. fil. in xº. in xº. sed alia seruicia ꝑstare tenent E.
[illegible] et sunt inter ꝓbationes obs. in obs. ita si ꝓcuratores. 5. de quil. 11
militū. d. fol. 23. d. col. 2. ubi dicit q̃ si [illegible] villani dñi ne-
gotiorum suorum in domibus infancionis illius
non ꝑsolverent tunc ab exercitu illius,
non ꝑsolverent excepti ab exercitu sunt nec alicujus seruicij
seruicij regalibus. ut ꝑ in d. obs. b. petunt regi ostendi et in canol-

gata

D.
mol. remissum. in ꝓbo. villanus. in xº. fol. 333. col.
4. in 7º.

E.
mol. in ꝓbo villani. fol. 334. col. 1. in 7º. in xº.
villanus dñi regis. ostendi ita ch in telligendum in
ꝓbo petita. fol. 255. col. 1. in fe. in xº. petitorte-
net. in hominibus. ostendi. ad ide emunit obs. ita
si petitum 4. de quilegijs militū. fol. 23. col. 1. in ff.
idem mol. d. fol. 255. col. 1. in xº. petitum dñi regis
habitum ostendi.

gata et in exercitu ibit etc. Procurius tex. interpretatur est advertendum, quod exaricus est ille qui hereditatem alicuius propriis suis expensis collit ut fructus eius de hereditatis inter dominum illius et ipsum exaricum pro dimidio dividantur, quam speciem locacionis seu arrendationis, vulgo dicimus daramedias ita n. expresse plat tex. in obs. sepe contingit. 2. de Ephitheotico fol. 15. col. 1. conjungendo principium illius cum p.o dicti exarici, ex qua idem asserit mol. fol. 261. col. 3. in p.o et de ista prescripte b. et nota quod solum exaricus etc. et de eadem intelligit etc. tex. in for. 1. de prescripti fol. 132. col. 2. b. sive tenebit eam tamquam exaricus etc. et in for. cum homo. 12. de pignoribus fol. 146. col. 3. in p.o fori. b. cum homo aliquis habet in sua hereditate exaricum etc. ex quo constat exaricum infancionis esse eum qui hereditatem alicuius infancionis subcertis conditionibus collit. Quo pro tanto dicendum est quod tex. in d. obs. item si peiterius s. loquitur in exarico infancionis, quia ex eo quod est infancionis exaricus non excusatur ab exercitu neque ab aliquo alio regali munere. ut b. dicit quod secus est in mansionario juxta supradicta. Et ratio differentie assignari potest quod sit mansionarius adest in domo infancionis adserviendum eidem infancioni ut exaricus non infancioni, sed illius rei seu hereditati deservit, unde mansionarius ab exercitu excusatur ex privilegio personae infancionis, quod infancionis rebus non concedit, et per consequens exaricus rebus infancionis deserviens non debet gaudere

12 eadem privilegio quo gaudet mansionarius. Sed contra eam ✝ interpretatur obstare videtur eadem obs. quatenus non solum in exarico sed in quocumque alio in domibus infancionis existente, ut patet b. si peyterius voluerit stare in domibus infancionis ut exaricus, vel aliter etc. unde mo sorius in summa illius tex. fol. 339. pag. 2. generaliter dicit El villano que esta en casa del infancon pecha etc. et sic non distinguit inter exaricum et vel mansionarium. Respondeo tu illum tex. esse intelligendum de exarico et de alio quocumque qui in domibus infancionis vel extra rebus deservit infancionis, et sic sub p.o vel aliter b. posito mansionarius non comprehendit. b. et vet. ✝ limitatio sit. ut

13 hec nostra glossa regis non procedat in vidua villani domini regis ea non licet hereditates pro quibus maritus suiverit teneret ad exercitum possideat, et sic alia servicia et jura domino regi per hereditatibus villanis debita persolvat, tu ab exercitu immunis est ita quod non tenetur hominem per sua domo mittere. ut decidit tex. in for. 1. de expediti. d. fol. 131. d. col. 3. in p.o et in obs. item vidua. 7. de privilegiis domini infancione. d. fol. 24. d. col. 2. unde reddit mihi difficilis tex. in d. for. homo regis. 3. de numeribus agnos. d. fol. 112. d. col. 1. quatenus idem quod disponit in homine mansionario infancionis, disponit etiam in femina que ad palacium infancionis ut b. sit mansionaria vadit. que decisio frustranea videtur ex eo quod femina sua natura ab exercitu immunis esse constat. Nec vidua rationem hereditatis per defuncti viri ad exercitum tenetur. ergo nullo casu verificari potest decisio illius tex. sed R.o posse intelligi in femina villana que cum non quam alicui nupserit hereditatem signi regis possidet per qua hominem ad exercitum mittere tenetur, hec non si in domo alicuius infancionis mansionaria existat ab exercitu, sicut et homo b. mansionarius excusabitur ex quibus omnibus satis liquido constat qui ad exercitum teneantur et qui ab eo excusentur. Sub quo autem dicit [illegible] 12 [illegible] aragonenses teneantur exercitum sequi [illegible] dicendum est, et dico quod sub domino rege vel illius capitaneis, et aliis nobilibus regni, nam illud privilegium quod sub domino rege duntaxat militare teneant. Solum pertinet ad Richos homines nobiles, et infanciones regni. ut ex supradictis hic eadem libro in c. 9. nu. 2. fol. 150. constat. Rursus ad quem locum [illegible] debeant in exercitum ire. dicitur in d. c. 9. nu. 3. non ultra dominationem domini regis, nec ultra mare [illegible] nullus aragonensis cum exercitu transire compelli potest. Deinde quo tempore teneantur sequi exercitum, dico quod semper et quando cumque necessitas sit eorum servicium, dummodo dominus rex vel ipsum regnum illis de necessariis provideat. juxta notata in ead. c. 9. nu. 4. et ex [illegible] in c. 11. nu. 9. p.o 3.o quero fol. 154. Ult.o tandem pro integra ✝ rei

14 explicatione advertendum est, quod pro eo labore et in commodo quod propter exercitum aragonenses sustinent, concedit eisdem privilegium quod si dum fuerint in hoste seu in exercitu cum domino rege, non possint per debitis pignorari distringi seu gravari, ut decidit tex. in for. nico. de privilegio absentium causa rei publice fol. 44. col. 2. obs. antiquiforiste. 2. ead. de privileg. absent. caus. reip. fol. 7. col. 1. obs. item per aliquo delito. 19. de generali. privilegiis. fol. 25. col. 3. in fi. [illegible] et moli. in p.o absens. fol. 1.o col. 1.a p.o absens cum domino rege. Quod quidem multis ampliat modis. et 1.o

A.
idem mol. in p.o peyter. fol. 255. col. 1. in fi. in p.o peyter retenetur cum hominibus. b. et dicit exaricus ille etc.

ut procedat ch̄tiq̄ non hꝫ in exercitu cum dño rege sed ch̄ cum alio q̄ cive ut probat hꝫ in d. for. in co. b. cū rege in hoste exercitu, vel cū alio q̄ncipe ch̄. de q̄uilegio alter. d. fol. 44. d. col. 2. quādo in villigit hꝫ alq̄s sit in exercitu pro dño rege et de eius mandato ad cum cū et restituta terre. ut [illegible] dicunt in obs. 1. ex. tit. d. fol. 7. d. col. 1. 2. [illegible] 2ª [illegible] ut non solū debitor absens causa exercitus non possit coactꝫ solvere debitū, sed ch̄ nec per coactꝫ procuratorē litigare. ead. obs. 2. de q̄uileg. absenti. cauſ. recip. d. fol. 7. d. col. 1. 3ª [illegible] ut non solum procedat in q̄ci pali debitore absente causa exercitus, sed ch̄ in cive tide presente ita ut eius nec ipse debitor absens coactꝫ solvere aut litigare, sibi nec eius fidei fusor. ff. d. for. 1ª [illegible] in fi. in 2ª nec fidemea illius. de q̄uileg. absent. d. fol. 44. d. col. 2. [illegible] et d. obs. item aliquo dicit. 19. in 3ª idem q̄uilegiū habet degener. q̄uileg. d. fol. 28. d. col. 3. 4ª ampliat ut non solū in debitore q̄ci pali dicit ead. ratio procedat non solū quādo ipse ff. q̄ci pali dicit sed ch̄ quādo ipse absens causa exercitus ff fidemea alicuius q̄ci palis debitoris. ex d. for. 1. b. pro aliquo dicit. qd debeat fieri pro aliqua fidemea. ff. ut d. obs. item pro aliquo dicit. b. sit de q̄ci pali, cuius fidemissor ff. 5ª ampliat ut non solum procedat de q̄o q̄ff. in exercitu, sed ch̄ potiꝫ quādo de [illegible] cū veniendo ad dominū vigiliarum aut grauiū ꝓ delicto seu fidemissione non ff. cum ea absolute erat ad exercitū [illegible] dicit in d. for. 1. in 3ª nec ch̄ infra decē dies. et d. obs. item aliquo delicto. 19. in 3ª nec ch̄ per decē dies. et not. in d. 3ª absens cum dño rege in d. fol. 1. d. ch̄. 1. 4ª [illegible] q̄ sit ad regē sic exercitu multi ch̄nt dij i contr. 6ª ampliat. ut non solū procedat in ipso absente ita causa exercitus, sed ch̄ in eius vxore nec tenet nec ipse pro tali debito potest fatigari, ita nec eius vxor. licet illa non cum bello, sed alias sequat vxor tuis aut mariti debiti gratiam poterit ut ex ff tenebunt. vſ. d. fol. 1. col. 2. in 3ª in 3ª sed quero an vxor absenti. q̄ legem finam. C. de sportulis. lib. vi. vxory militantiū, sed de gaudent q̄uilegium. 15
Nō ampliat ut dicit ch̄ cum aliis. in 2ª et 3ª. ut non procedat in eo q̄ est obligatꝫ ex depositō, nam de obligatis gratuitis sit causa exercitij absent. nihilominus iure compellet restituere depositum. quia per instrumentum ipse tale recepit, [illegible] ut ex ff deicitur est in obs. item nota 3. de q̄uileg absen. cauſ. recip. d. fol. 7. d. col. 1. et ex eo not in d. 3ª absens cum dominus ex ff. b. solit ch̄ in instrumento depositi. ff. d. fol. 1. d. col. 1. in fi. hoc ē est peculiare in obligat depositi. q̄ apte ꝺ dominus cui quis bona fide tradit aliū habet creditū fidei tute rei sue, deponunt ut latius ff. libr. cap. mo. fol. diuersitatis. 2ª limitat ut fallit non procedat quādo ipse q̄ citor ad exercitū vocatus ipsū vadit, erat aduersus ipsum exercitio certa ꝓ debito, ab seu lis inchoata, tunc. ē. non ex[illegible] ter q̄ncipē exercitum sed eo non obstante lis ꝓ debito q̄ quam tenet debitor causa exercitij absens q̄ curatore relinq̄ re, et ita regula vera non habet locū in cauſ tam ꝓ debito sed in q̄ci pali, ut decidit ch̄ hic in d. obs antiquissima 2. de q̄uileg. cauſ. recip. d. fol. 7. d. col. 1. not. ff. d. fol. 1. d. col. 1. in fi. in 3ª hoc tn procedit [illegible] 3ª limitat. ut non procedat quādo in pendentibus bonis [illegible] ad effectum ne bona dissipentur. q̄ est quia aduertendum est quod licet absens causa exercitij regulariter non possit conueniri solvere debitū seu litigare per procuratorē. ut ff dicta est. tn potest creditor ex parte bonorum illius non obstante [illegible] exercitij q̄uilegio, quod ex rationibus solum fit ne debitor possit alienare bona sua in fraudē creditoris. ut ex ff dictum fuerit. [illegible] intelligendum est 20. hic in 3ª sed in contrarium fortius. de generali q̄uileg. d. fol. 25. col. 2. in 3ª

Caput 13. De Pena regalitij ꝓ

pno regi debitij ꝓ.

Est et aliud tributum pno regi debitum quod pena dicit. for. 1
cuius ratio videndum est unde dicat pena. et quod aduertendum quod pena est vulgaris nō Germanici nominis, quo [illegible] Policiū loquendo, pecta. [illegible] appellat. Hunty gete vocabulo pechnal seu [illegible] dicimus, omnia tributa que principi pro publica utilitate debent. aduerto insuper quod [illegible] hoc nomen pena significat anteriorē partem [illegible] humanitatis corpis a tibia vsq ad ventrem. Quicq pecty quasi pasty a compasty cōstij, nam cōstat hunc

veluti

ctūm d. obs. item aliquo dicit 19. in fi. huius obs. legit. de gener. quileg. d. fol. 28. d. col. 3

veluti pectoris fundamentum. Unde abigendo nomen pectoris sumitur corde, quia cor subjectum latet, et abigendo proiecto hominis animo q̃ illū in cor desistere pluries fuit cognitum. quia latus refert ambitum in suo dictionario ꝑ pectus. Et quibus desumit denominatio huius nominis, pecha, seu pecho, dicitur a pectore non quatenus pectus sit partem humani corporis, sed quatenus pro hominis animo accipit. nam cum tributum soluat superiori in signum subiectionis, et per subjectionem debeant subditi fidelitatem, et obedientiam superiori, [illegible] fidelitas enim animo subditorum cognoscit, quem per [illegible] tributorum ostenditur ideo tributo, pecho appellantur, tanq̃ a pectore, id est animo in pectore incluso in signum subjectionis et fidelitatis soluta [illegible] seu soluenda. 2° videndū est quid sit pecta. Est n̄ tributum a villanis seu vassallis famulicij domino regi debitum. que definitio a pluribus colligitur esse. nec ꝑ priuilegium gle. fol. col. 4. in 8. item los homes de aragon. b. saluo que todos los villanos de aragon den y paguen etc. es a saber pecha etc. fol. 7. col. 4. in cap. Quia ꝑ plures tributum vtgemus, et alia particula dicit a villanis soluenda, ad significandū nobiles, et famiones, et ciues honoratos ciuitatū regni, qui ab exactionū gaudent priuilegijs in esse a solutibilium. ut latius infra. nū. Dicit deinde, seu vassalis signi famicij quia villanis quibus certa tributa [illegible] sunt designata, cū certo et signato debeant et tribuere famicia ideo vassali signi id est designati famicij appellat [illegible] et ꝑ lib. cap. nū. fol. qd secus est in nobilibus et [illegible] et in famicio. g. vt. d. nū. 3° videndū est quo modo [illegible] sit pecta. et dico, pictam multiplicem hanc [illegible] rum subjecta veluti subjectio generis continet. at quia pecta significat ōne tributum pecta appellari pōt. Sunt igit pectarum ꝑ hanc que secundū 1ª n̄ ꝑ est. tributum generalitatis regni de qua in ꝑsenti pe. ꝑ vbo. f. illud non solum a villanis sed a nobilibus famicij vassallis, sed generalitate a quibuscunq̃ conditionis personis soluit. vt in d. c. 15. nū. 6. fol. 39. [illegible] et hoc fuit soluit vel mercantiarū. vt. b. dic. [illegible] tra. negari non pōt illud esse tributum. et q̃ ex eo. sunt ex pecta huiusmodi [illegible] regis. vt in d. lib. 1. c. 18. nū. 4. fol. 52. et hoc ead. lib. c. 4. nū. 4. fol. 139. et infirmitas ejusdem [illegible] regis q̃ Alexandri. vt in d. c. 18. nū. 5. d. fol. 52. et in c. nū. 8. fol. ideo. ch pecta appellari pōt. 2ª ꝑ est. Tributum pedagij de quo ꝑ. hoc lib. c. 5. pedagium fol. 141. quod pro mercij sui pecta de qua in ꝑ. nam et tributum est ut ind. c. 5. nū. 1. ꝑ° 2do videndum est, et solū a vassalis signi conditionis non vero ab famicio. ch et nobilis soluit. ut. b. nū. 5. fol. 142. nisi famiones sint mercatores. ut dicit b. 3ª ꝑ. est. Tributū monetarū seu monetatici. de quo ꝑ. hoc lib. d. c. 4. nū. 10. fol. 140. ad nū. 15. fol. 141. quod similiter ab [illegible] vassalis signi famicij dicitur. non autē ab famicio. ch soluit. vt in d. nū. 10. ꝑ° 2°. videndū est. 4ª ꝑ est tributum quod famicium [illegible] de quo in d. c. 4. nū. 6. fol. 139. vbi ad nū. 7. d. fol. 140. q̃ ch a vassalis signi famicij quos dominos regni debet vt dicit in d. nū. 6. in gra. 5ª ꝑ est. Tributum Boalarie et herbage. de quo d. c. 4. d. nū. 15. ch fol. 141. quod nec a famicio. nobilis debet. ut b. fol. 6ª ꝑ est Tributum [illegible] regalitū q̃ celebrate curiarū de quo in d. lib. 1. c. 29. nū. 16. fol. in fi. et ꝑ° sentij igit. fol. 103. quod tū non solū a vassalis signi regij sed ch a famicionibus, etiam nobilis est persoluendū. ut ij. nū. fol. 7ª ꝑ est Tributum quod famicium [illegible] vulgo cocuelos, de quo ꝑ. lib. cap. nū. fol. et ꝑ° Tauerijs de quo ch ꝑ. d. lib. cap. nū. fol. quod nec ab famicionibus, nisi sint mercatores, solutū. ut b. dicemus. 8ª ꝑ est Tributum quod Vontag dicit ex eo q̃ tranquilitate [illegible] dicimus Vontij soluit [illegible] ut ꝑ. lib. cap. nū. fol. nec ab famicionibus ch et ut b. dicebat. 9ª ꝑ. est tributū Cauallerias quod ch a vassalis signi famicij [illegible] regis soluit. vt ꝑ. hoc. lib. c. 7. nū. 7. [illegible] et hoc nō. 9. fol. 147. et hoc nō. [illegible] regno sed in [illegible] ep. cū [illegible] illius loci. ut dic in d. nū. 9. [illegible] quo tributo [illegible] adij dicit ꝑ. ꝑ. assemblea. de qua in d. c. 7. nū. 11. fol. 148. et Colonia de qua bdi nū. 12. 10ª ꝑ est tributū. q̃ est ordinarij [illegible] loci vel ex consuetudine vel ex alia causa constituto dño regi debetur. tempus soluit. et hodie tr. clemū dicit in for. a. co. tto priuilegium gle. fol. b. col. 4. in 8. item los homes. fol. 7. col. 4. ex q̃ clarius. dicemus ꝑ. lib. cap. nū. fol. de quibus seu quibus ꝑ. pectarū fit mentio in

vt est ꝑ. in for. a. co. 8. item in compilatione. b. et ex eo ab. homibus regalis famicij seu signi. de expedit in famionibus. fol. 131. col. 3.

A.
et solumnt talaria judeis d. regij. ut ꝑ. eos. lib. 1. d. c. 18. nū. 7. d. fol. 52. pag. 2. ipse et hoc ead. lib. d. c. 4. d. nū. 4. 2° 2ª 2q. statim. d. fol. 139.

B.
Nota alia ꝑ. pecta que in muris et fossis reparandis exigitur. que est vicinalis, et soluit ch ab famicionibus. ꝑ guerre. ut dicitur ꝑ. lib. c. nū. fol. et b. de aliis pectis vicinalibus est.

in d. s. item bythonay. d. fol. 7. d. col. 4. II. Spy est tributum exercitus seu hueste. de quo. s. in cap. 12. precedenti. fol. 154. quod solueb de bac a vassalis tigni regis. ut. 6. nu. 1. xo. ideo 1o vide. & est. et nu. 3. 12. Spy est tributum quod quintum seu quinta appellat. in d. loc. nu. 10. ubi quilegiu glle. in s. item del feito dela quinta fol. 7. col. 3. et ideo dic quintum sine quinta quia [illegible] dat d. regi quinta cuiuslibet vassalli bonor. suor. ut plat nob. vellatis. s. lit. 1. c. 6. nu. 7. fol. 13. sed huiusmodi tributu semel in aragonia collectum repetit. si vero conquistione regni valentie, nam ut illud regnum de nouo & fideliu conquisiret aragonesis quintarunt omia bona sua, et dederunt magno regi Jacobo primo illius regni conquistori omnu bonor. suor. quintam partem. ut plat tex. in d. s. item del feito dela quinta et dicitur. s. d. c. 6. d. nu. 7. d. fol. 18. dicit. in ead. s. item del feito omino tributu est huiusmodi tributu exigi potest ut. s. si nec anglia extreme exactu, aut communem est. 13. Spy est tributum chorontie. de quo s. in c. 1. nu. 11. fol. 134. et c. 4. nu. 4. xo. 3o. ga. ratio. fol. 139. quod solui a vassalis tigni leonicij a festo pasce duntaxat boni regis tributu d. regi Petro matrimonio celebrato delicti sui filiam d. regis eide persoluendu. ut in ead. c. 4. nu. 5. d. fol. 139. quod ch a vassalis tigni regis et in certis duntaxat regni locis exigit ex. d. nu. 5. in fi. 16. et vltimo specie est ea de qua in xto agim, que quasi fit in segui-
tem licet omes Petit gti vocabulo diuersimode quatenus in generalitate tributi conueniunt, tn differunt inter se. et explicite inde & vera declarate. Sit 1a. cau. di-
ferentia quod quedam sunt generalia id est generalite a toto regno. debita alia aliqua personarum exercitus ut est tri-
[illegible]
bilis. et tributum & procelebrate curiar. de quo in xo 6a. Spy. de quo nos bilis solumus. Quedam vero ita generalia sunt qd ch
per totum regnu exigunt tn alia sunt ibi regionalia qd ch
pro tunc tributum pedagij. de quo in xo 2o. Spy. et tolne-
tum mosaleti. de quo in xo 3o. Spy. Bastage et herbage de
quo in xo 5o. Spy. Tributu pre tuis. et pedrily ut in xo 7a.
Spy. [illegible] portage. ut in xo 8o. Spy. exercitus hue hueste.
de quo in xo 11a. Spy. et Petita que sit ordinaria. de qua in
cap. pcedenti agit. Quedam ante sunt particularia
quatenus non a toto regno, sed a quibusdam illius loci de-
bent in illis q a vassalis duntaxat tigni conditionis sol-
uuntur. ut [illegible] sunt tributa cornut. de gly. in xo 4a. Spy. Ca-
uallerie. de gly. in xo 9a. Spy. Tolnetu de quo in xo 10a. Spy.
Chorontie. de quo in xo 13a. Spy. matrimonij d. regis
de quo in xo 14a. Spy. et bastum filiar. d. regis
regis. de quo in xo 15a. Spy. Ita dicta est quod quedam solu-
tio nac hereditate possessor. in loco d. regis. ut Petita de
qua in gti, et hueste. de qua in s. in c. precedenti. ut. 6. dicti
nostri. nu. 5. fol. 154. pag. 2. in fi. et d. nu. laudy dicimus. qa
de xo nac nec aliena est. ut sunt tributa gti. de
gly. et s. alia. quedam tande exigunt nac in certis
ut in d. c. precedenti. d. nu. s. in fi. in xo nobis. 3a. dicta sit
quod [illegible] gula ad singulos diuersos [illegible] effectus aut
est gula ch eod capitulo constat. Hec item de Petita
[illegible] ex locis vide dum est de Petita gula Spy. de
gly s. Prosequimur. Et qa de quibusdam Spy. in pce-
capitulo dictum est. Sequi dicendu de capite quas alias
se retulimus. Et 1o videndum est quid sit est. ni. huius-
di Petita tributum ordinarium a vassalis tigni d. regi
habentib hereditate in loco regio soluendu. in qua dfi-
nitione 2o. ie ad differentiam tributor. que alias in toto regno
habentib hereditate est dic ad differentiam tributor. que
vir in excantij, vel soli vicinitatis exigunt. Dic tande ordi-
naria igitur tributum singulis anis generalite totum et ple-
num et magis frequens quod quodlibet alium
ne Curiny definiri pot. ut. sit petita ordinaria. Prout ita
appellat nobis in d. xto Petita. d. fol. 154. d. col. 4. in xo Petita
ordinaria

ordinariaq. 2do. videndum est a quibus soleat pecta ordina-
6 ria. Quod ex dictis colligitur solvitur a villanis seu vassallis signi
servicij habentibus hereditatem domini regis. quod intellige ut s. in d.
c. precedente. d. nu. 3. d. fol. 154. Et pro illius declaratione nota quod
hereditas sumitur triplicit. 1o. pro successione alicuius defuncti ex
testo. vel ab intestato delata. 2o. pro iure pro alicuius patrimonio. 3o.
pro aliqua particulari hereditate, id est pro aliquo particula-
ri predio rustico vel urbano, ut puta pro uno fundo, horto,
vinea, domo et similibus ut in lib. cap. nu. fol. Similiter
nota quod a principio conquisitionis huius regni, agrum qui capie-
bant de manibus ac posse infidelium, dividebant inter conqui-
sitores ipsos. sicut et apud romanos ita factum esse constat. ex
tito libio. decada 1a. lib. 2. mihi fol. 19. pag. 1a. b. tum primum lex
agraria promulgata est, nunquam deinde usque ad hanc memoriam
sine maximis motibus rerum agitata etc. et b. utque deinde consul
[illegible] plebi indulgere: verginius dicere passurum se assigna-
ri agros dum necum, nisi civi romano assignent etc. et decada
1a. lib. 1. mihi fol. 9. pag. 1a. b. conciliata plurimum voluntate plebis, agro
capto ex hostibus viritim diviso etc. et in alijs multis locis. Quo-
dicio ita fiebat quod s. infancionibus et alijs nobilibus maior agrorum
portio quam villanis seu plebeijs concedebatur, sicut etiam apud
romanos effectum est. Deinde nobilibus sive infancionibus, agri
seu hereditates libere dabantur absque aliquo s. tributo vel servi-
tio illis imposito. quod secus erat in plebeijs qui pro here-
ditatibus imponebant tributa serviciaque necessaria praestanda, sub
[illegible] quod si illa exhibere recusassent poterat dominus rex praedictos
agros seu hereditates alteri servitia exhibenti concedere.
unde tales hereditates ad iure domini regis dicebantur et quia pro illis
servitium tributumque eidem domino regi debebatur et qui in termino
regali subditus iurisdictione consistebant. Inde quod etiam villani
ita praedictas hereditates possidentes, vassalli signi servicij
vocabantur. ut s. eod. c. numero 2. pro dicitur. Deinde. Ex quo desert-
um quod in praedijs et agris. ex huius assignationis quibus
illam esse servitium hereditate, illiusque honorati patrimoni-
sistit. hinc est quod in plurimis locis huius regni, reperiuntur
aliqui termini qui nominibus aliquarum familiarum nobilium deno-
minantur ut est monobrium terminus vocatus de palafox qui fuit
concessus nobili cuidam de familia de palafox a quo barones
seu domini loci de ariza descendunt. Sic etiam in loco de carenys
erat et alius terminus qui antiquitus dicebatur et quinon de los
loberas quia cuidam etiam de hac familia concessit fuerat ex quo divi-
donatus. Quamvis [illegible] familia prope ipsum locum mons-
trie ~~[illegible]~~ superioribus latus [illegible] qui ad locum de la villbeu
tendit aliquam quantitatem terre habuerit ex [illegible] pro eam divise
per [illegible] quietae sarte in patrimonio cuiusdam ex praedi-
ta familia de Nobera descendentibus conservat cum alia fuerit per
laurentium de Nobera proavum ac avum meum alienata.
autem non ita neque agros partes assignabant quod quivis plebeijs
7 minime dici possent. Quibus ita praenotatis pro probatione sententia-
quod primo, pecta ordinaria de qua in pra. debet et solvitur a vassallis
signi servicij possidentes hereditates domini regis. ut s. id est praedicti
villani seu vassalli signe conditionis dicunt etiam pecteris. ut probat
tex. in obs. item cap. 11. b. cum debeat remanere pecteris. ut probat
cionatis. fol. 22. col. 3. et in obs. item si pecterius s. de quibus milit. fol.
23 col. 2. et in alijs allegandis. ~~[illegible]~~ Quinque
multiplicit amplio. Et 1o. non solum qui teneat solvere peytam
in eo loco ubi hereditates et pro qua habet domicilium, sed etiam in quocumque
loco ubi terram, id est hereditatem etiam habet licet ibi non sit eius
domicilium neque ibi habitet. atque ideo si quis in diversis locis plures
terras seu hereditates habeat, plures peytas solvere tenetur
sive ~~[illegible]~~ pro ut 2o. [illegible] a terratenentes id est habentes praedia
~~[illegible]~~ in [illegible] loco, et in quo nec habitant nec domicilium ha-
bent ut in lib. c. nu. fol. tenentur contribuere cum vicinis
illius loci. ~~[illegible]~~ in cuius termino heredi-
tates sitas possident, in vicinalibus distinctione de qua in d. lib. d.
c. nu. fol. et in solvendis iuribus et exactionibus regalibus
pro modo et valore praedictarum possessionum et vacillarum duntaxat. ut
probat tex. in obs. de foro. 24. de foro competent. fol. 3. col. 3. et
in obs. vita in pro. de muneribus agnoscendis. fol. 29. col. 4a. et ex

A.
excuriata sunt notanda plura loca ad hoc. quod divisio agrorum inter conquisitores. fol. 137

queatenus pecta ex s. memoratis (exceptis qui et pecta solebant curiarum)

B.

Nam vñe domicilij sit gs vassalus sigui seruicij ut ff. lib. . cap. . . . fol. . expresse reperitorio. plus. Domicilium. art. 14. fol. 112. vñ. et subditus iurisdictioni ut ff. lib. . cap. . . . fol. .

C.

in for. inco. tto. de rebus dubitis. regalib. fol. 107. col. 2.

D.

obs. tinctoz. tto. ne vir sit vxor. fol. 7. col. 2. obs. notarij. 4. Donati. fol. 16. col. 3. in fi. obs. ite sit vxor villam. 14. ead tto fol. 17. col. 1.

E.

post. 1. p. 6. clerici. 2 nu. 21. latissime. pag. 413. col. 1. mol. fol. 11. col. 2. p. alienatio. fit facta a clerico. et fol. 112. col. 4. p. donationem. bonor. suor. sedentia. ite post. d. 1. p. 8. alienatio. nu. 19. pag. 136. col. 1. et 4. p. 8. pater. nu. 76. pag. 16. col. 2. in fi.

eisdem mol. fol. 75. col. 2. in pbo. contributo in p. et fol. 254. col. 4. in p. petitur in gly tenent. cfr. et post. 1. p. 6. contributio nu. 1. et nu. 3. contra gluy a de rellatis. vbi nu. 2. aduertendum est. cõ contrariũ opa procedere. sed tam petita ordinaria quam aliquando cfr. hy regule. g. teneat. tenẽt et cfr. gli hereditarij petitare. et quod hoc procedat quoad hanc regulam cfr. in quib. dñ regis gaudet. tex. in d. obs. nica. de mercatis. d. fol. 27. d. col. 4. et post. vñ. 5. nu. 5. d. pag. 398. col. 2. Cuius rei rõ est quia omne solutum petitur seu regalia non est in potestate potestatis hereditarij nec ipsius hereditarij, et sic ei dem hereditarij in mentem. at si ista cum hereditate seu pdiones sint realiter affecta sic, iustissimũ est vtrediũ possessores ea onera realia soluenda cum vicinis loci. v. pdicta sint contribuere teneri. ut expresse notat post. vñ. nu. 4. Sed hec ampliatio. ff. limitat ita ut non procedat in eo qui tenet terras in loco depopulato, quia tunc tenetur pro huiusmodi hereditarij petitare, [illegible] angl. tex. in for. inco. de contribuc. fiscal. fol. 113. col. 3. q. in hijs solemniq. ita dispon. ut infra c. 14. nu. 24. fol. 164. vbi dicemus quod tex. cedit quia talij tenentes in loco depopulato, solent petitam in alio loco ff. vñ. habitant ut vicinus. ead for. inco. de contribuc. fiscal. in fi. qa si alibi nõ solvunt qa non habent nec alibi habet hereditarij, vel qa habent si quidem, hunc p hereditarijs hijs in termino loci depopulati petitare tenebit, ut a contrario colligit ead. tex. ex quo ch a contrario sensu stat quod si qs habet terras in loco depopulato licet non sit vicinus, pro illis petitare teneat. Et sic mirã ampliat. 2. ut procedat ch in tenente ex, alibi in loco depopulato, ut ff. de collegijs petita non exercitabit dum tenet, sed propter hereditarij debeat, nec tenetur nec est vicinus. Ita limitat. Et hic [illegible]. Et hic qui tenet. 9. in fi. ff. lib. . c. . nu. . fol. .) sed qd si in diuersis locis habet qs plura domicilia. soluet ne pro libito petitis? quibus a subscribitur.) credo qd soluã. tenebit pro eis qbus domicilium. ch.) Ampliat. ff. ut procedat ch in eo qui hereditates. 10. tam in loco suo quam alibi nec ch in personis priuilegiatis ut petita in clericis vel in ecclesiis. et possessiõe emphyteuticã acquirit, vñ. qd dicitur hereditarij alimenta, quia possessioni retinet, petitur [illegible] alia [illegible] regalia iura soluere tenebit nec ch. in for. inco. tto. quod dominus faciens debet pro suis ch. fol. 113. col. 3. for. inco. tto. que loca augent regalia seu quos possessores debent pro bonis non ch ex alienatis. fol. 120. col. 1. D. et in ch. ad audientiam capitulũ. 12. tto. de elect. d. regi incolis. fol. 39. col. 2. [illegible] et ch ite si alienus cum fecit. 23. fol. ead tto fol. 4. col. 1. [illegible] et obs. ite si alienus. 4. tto. declamationes monetarii. ff. fol. 40. col. 2. mol. fol. 81. col. 3. in volta linea. in p. clericis si aliqs fecit donationem. ch. et fol. 247. col. 1. in fi. in p. pater nil retinet alienando ex. fol. 234. col. 3. in pbo. petita nu. 2. in fi. p. petita an excusent. et post obs. 4. p. 8. petita. nu. 2. et 2. Cap. 57. col. 1. Cuius rei rõ est qa ut seruus ita similiter. ff. vel alij dicit talij alienatio plenitur facta in fraudẽ petitarij, aliquo pacto regalia. et ergo tollit pena alienantis retinet. quia rõ consistat ex qa quo

constat

constat alienationē factā in fraudē dictor Juriū, et si possessio rei alienati non retineat delat pena. ut plat tex. in Ord. ite Statuti. 6. de salua 2 parte. fol. 35. col. 3. de qua p latius. nu. [illegible]

[illegible] ampliat. ut procedat ch si uxor pactata in matrimonio instrumentum vel cautelam villani in filiū alienauerit, qa dicit hmōi cautela alienatio in fraudē futuri fuerit presumit ut p ius. [illegible] et nu. [illegible] Secundum quod tex. ibi quando autē villana alienat in filiū dicit Jason. nu. [illegible] fraus non presumit. ut ibi plene ut ex d. Ord. ite Statuti. 6. de salua 2 parte. fol. 35. col. 3. Secundum et 3. nu. [illegible] Secundum quod plat est etiam ut procedit ch. nisi quis alienet bona propria ipsa, aut eorum reditus seu alia cū onere pensionis ad vitā alterius eidē grauādo, qua casu dicit hmōi alienatio fit et esse bona alienata, eūdē transeat, tm pēdente vita illi cui sic pensio solvenda alienatio vt per ea tenetur Mascardinus probat tex. in Ord. ite Statuti. 6. de salua 2 parte. fol. 35. col. 3. et 4. cū duob. seq. ubi declarat 3 memorata per d. Ord. 40. d. col. 2. Q. Fac ipse ampliat. nisi mā vegla ut procedat ch in statuente possit hereditate uxori villane computte matrimonio seu dotis dante. ut plat tex. in Ord. ite statuti 2. parte. fol. 23. col. 3. et 4. quod licet villana. de quibus milit. fol. 23. col. 3. Ord. ite 4. parte. fol. 23. col. 3. dicat alias quidē. ite. 6. de salua 2 parte. fol. 35. d. col. 3. quod procedit ch. italiq. dicat mandato. in fraudē omnia tm bona patrimonii. et Ord. si vxor. 3. de pēa vxor. ch. fol. 7. col. 2. Ord. nota ch. de donati. fol. 16. col. 3. Ord. si vxor. 14. col. 2. de pēa fol. 47. col. 3. [illegible] ga talis donatio fraudulenta in fraudē regulā Juriū facta. dicunt vtrūm. 10. bonā tex. in Ord. fol. 176. col. 1. 4°. Jo. Jacobus. si contrahunt. et fol. 238. col. 1. 4°. pertinet. et vxor villana. fol. 334. col. 1. 4°. villana nubiens nuncq. est. b. tm ista cata. est. et fol. 335. col. 3. 4°. vxor villana licet facial donationem ch.

11. Procedit ampliatio fi vem declarate dubitant fi procedat et applicande regule ch. 1°. est clericos esse immunes a solutione cuiusq. pēne ch. et euangelij Juris regula, 2. Cotitionij seu collect. ut de Jure nō regni probat. in Juris fi vellatis. et d. fi cōis opinionis Juris et doctorū probat. post. d. 1. p. d. 8. clericus. nu. 22. d. pag. 417. d. col. 1. quo procedit ch in clerico simpliciter tortuose non cōmigrato. ut plat ead. post. nu. 23. Secus in clerico simpliciter tortuose commigrato et conjugato ch sicū non dum tpat virgine conjugati fuerit ead post. b. nu. 24. quo regl. 1. tat 1°. dicta nōta ampliationē. ut si non procedat quo in clerico facta alias pertinēt alienationē huiusmodi, capta pōssō. quo ipsum alienante retinet: tm. non obstat ibi alienante in clericū facta, et clerici immunitate. licet nihilominus velit quo pdicti bonis seu hereditatib. alienati persolui. ut in d. ampliate. probabimus ch in fi post. nō fi. nu. 25. d. pag. 417. d. col. 2. in fi ga ut. 5. dicimus. et l. dicit post. nu. 26. pag. 419. col. 1. excepto [illegible] alienatio in clericū quilegiatum. et rectū est pōssō. quia alienatio in fraudē fisci facta. limitat 2°. ut non procedat ch. quo dicti bonis pōssō. in ipsū clericū transferunt. si per fraudē in facta esse alienatio pt. ga bona licet cū effectu sit translata pōssō. probata fraude, tenetur esse clericus non obstante illius immunitate et quilegio velit alias fi regalia. in fraudē per solvere. ut á. li. ibi plene tex. d. d. Ord. ite. 5. alias fi regalia. 2. in fraudē dicta tali donatio. 5. fol. 35. d. col. 3. et ibi fi. 6. de salua. ampliationē de qua in presenti procedere ch si clericus sit filius alienatis per fraudē. Quesitū in est fi licet alienatio facta in clericū vel alias quilegiatū. [illegible] et possessio bonis alienatis in ipsū transferatis [illegible] non obstante. in fraudē facta. ideo necesse est alias legitime fraudē probare ut contra eum. venitur. relatā a post. in d. 5. clericus. nu. 27. probat ibi post. nu. 28. et [illegible] 29. d. pag. 419. col. 2. et nu. 31. pag. 420. col. 1. imo nec statutum dicens alienatē [illegible] in personā clerici [illegible] facta in fraudē regulā Juriū [illegible] nisi. ptes. 5. [illegible] probat. post. nō. nu. 30. Adde. Salic ex aliis contrarium. probat. ibi post. nu. 32. Quo quidē in foro externo procedunt, nam alias clericus si alienationi fraudē regulā Juriū facte libenter consenserit, licet fraus nec ex fi ipsius ptione nec alias probari possit in foro conscientie non excusabit. [illegible] absq. omni modo Juris solvendi. ut [illegible] ex dicto Perez. et notanter adducit post. nō. fi nu. 31. [illegible]

B.
Jason fi Juris allegati. 5. lib. 1. c. 15. nu. 8. fol. 39. pag. 2. in fi. et hoc cō. lic. c. 5°. nu. 8. fol. 142. [illegible] pag. 2.

fuerit possidet pro illis retinere tenebit ut probat fort. d. 3. p. d. 8. in fancio. nu. 64. pag. 88. col. 1. Nec 2ª regalis limitat. ut fuit non procedat in infancione possidente hereditate per se empta a villano seu a vassallo signi servicij vel ex munere ei pro ratione reverendi probat. Procedit limitationi intelligi est adverte quod antiquitus erat prohibitum infancionibus quod emere hereditates per a quod dicti villani seu vassalli signi conditionis. cuius prohibitionis ratio erat ne hereditates tributarij ad eum et posse qualitatis. Postea concessum est infancionibus posse emere quod dicti hereditates sublata antiqua prohibitione et fol. ex. fol. nico. tto qualitatis. item las solinq. po. a quellonij. moka dela compra. fol. 7. col. 4. for. nico. item in consentate b. et emere ab hominibus regalis servicij sine signi. ex expedite infancionat. fol. 131. col. 3. for. nico item quod dicit de infancionibus fol. 129. col. 3. l. quod dicit infancio secundo possit libere emere ab hominibus regij hereditates et possessiones ecclesiae et alios item habet 2. regalis. nihil. fol. 23. col. 1. que emendi libertas non fuit infancionibus gratis concessa sed in compensationem cum dicto rege de quibus dicit fol. nico. ex expedite infancionatus et fol. lib. cap. nu. fol. tu ex huiusmodi concessione non erat immunes predicte hereditates erant absolute veritas et alios immunes regalium. qui transiunt in infancionem cum onere realis fidei a po. dicto ut fol. nu. 17. po. et nisi esset et hic predebat limitatio de qua dicti. Sed ex dicit hodie non procedit dicit indubitanter ex infancionibus que hereditates quas emunt a villanis dicti regij habent liberas et immunes a dictis hodie solvendis sicut habent ex quas a po. conquisitionum tenentes ut probat fol. fol. 2. de 2 militate milit et infancionum. d. fol. 129. d. col. 3. b. et hereditates sibi possessi quas emerint alteri, sic secus in infancione, franche, et libere ab omni regali servicio. et d. for. nico. de expedite infancionatus. d. fol. 131. d. col. 3. do. item in contenta in po. item tu. b. et possessi quas emerint tamen infancionibus possidebunt non obstante ecclesia et de qualitate. nihil. d. fol. 23. d. col. 1 advertendum in ecclesia ex huiusmodi exemptionis salvum semper attendi illi non amare dicti regij si quod habet in quibusdam hereditatibus, quod dicit ut dicit in d. for. nico de expedite infancionatus. item tu. quod dicit seu dominus dicit vulgariter dicunt transeunt ex d. po. item tu. et d. ecclesia. in po. de regio legis. milit. Ex quo infert tu. quod licet antiquitus infancionibus tenerent tenere hereditates a matre villana seu alterius villani consanguineo jure hereditario habitis. ex for. villanij. b. et septem ecclesia. po. nisi hereditates possidant sed de conditione infancionis fol. 129. col. 1. ex ea ratione ecclesia cum onere realis hereditates transibunt ut dicit pepe regalis ecclesia. tu jure novo quo huiusmodi hereditates tenent nonobstante quod ut dicit in d. ecclesia. 2. po. et licet in dicto. quamvis dicit abhinc huiusmodi tributi solvendo fuerit concessa hereditates empti. tu ex consuetudine quascunque infancionibus hereditates possidet, habet eam in eo alio tributo et regali servitio quod debet quod in ecclesia item si infancio 36. po. sed filij et ex quod dicit de st. dotium. fol. 17. col. 4. et ecclesia item si aliqui b. debeant in infancionum. fol. 35. col. 3. quod dicit ecclesia si ante vel consanguineo ad hunc venerit sic franche bona donata fuerint. ex eadem ecclesia item si aliqui b. C. 3. limitat. quod infancio possidet bona in alienata, quorum alienatio in franche regalium juris facta esse quod minor ecclesia videat quod alienatio facta in clericum dicitur est ut. s. nu. 11. po. limitat. 2. ecclesia. Ubi videtur ex hijs quod nunc ecclesia dicit regalia seu concessione reverendo dicit quare intelligitur hec 4ª. ampliatio in qua dicimus quod regalia solvi debent de bonis alienatis a persona qualificata quorum retinet fuit possessio vel alienatio ut. s. nu. 10. et in nu. 11. po. que vide limitat. 1ª et nu. 12. in po. quod procedit si talis vendens recipiendo consensum. 5ª ampliatio. ut fuit quod dicit nisi concessio ecclesia alienatio bonorum fiat in persona qualificata et possessio ecclesia in ipsa qualificata transferunt si verisimile talis alienatio fiat. tunc non obstante alienatione nec possit translatione debebit qualitatis quod dicit fuit clericus. ut. s. d. nu. 11. po. limitat. 2. sive fit a fancio alienum procedit po. 3. limitat. quod infancio. 6. ampliatio fit ut procedat ecclesia quod alienet a persona qualificata et transferat ecclesia in franche possessionem tu a bonis alienatis aliquod jus retinet ut si alienet ea conditione quod ille in quem alienationi facit de filij alienato, vel certum reddidum et dicti bonis quos adipiscit, tunc non obstante jure retenti ad hunc quod debet pro bonis alienatis ut ex ecclesia in quia moralitatis probat tex. in d. ecclesia item si aliquis dicat quod cum duabus legibus. tto declaratis manibus. d. 40. d. col. 2.

A. ecclesia bonis non habitant. ex d. for. nico. in fi. po. in illis tu villis. b. nam ut. vicinus non est, licet ibi emere ecclesia. dicit expedite in fancionatus. d. fol. 131. d. col. 3.

fort. 3. p. 8. in fancio. nu. 38. pag. 79. col. 2. et fol. 255. col. 1. po. retinere tenetur in quibus ecclesia b. seu si dicti in libertate ecclesia

B. et fol. 225. col. 2. in po. de nil. habit. ecclesia b. seu ecclesia si dicti in libertate emunt. ecclesia nd. fol. 174 col. 3. in po. in po. seu est quod in fancionem emunt ecclesia sed post esse re. dum ut infancionem petent pro huiusmodi hereditatibus ecclesia. in quibus st. quas tributi hereditatis ecclesia ut per not. d. fol. 174. d. col. 3. in po. sed quero amplia aliqd remedium. ecclesia et fol. 225. col. 2. in fi. in po. sed quero quomodo quod quero ecclesia. tu remedium regnis b. ut dicit fuit in loco de tenentibus. de debito in loco regio possit concilium nam tributi in quibus hereditatis ecclesia. sed vide fort. in additionibus. sub st. pag. septi. in pi. ubi not. et pro hoc et retinetur.

C. et fol. 161. pag. 1. nu. 9.

Infert deinde quod licet antiquitus fuerit prohibitum infancionibus posse facere seu scalam (quod vulgo dicimus Vanpeo los Barones) in matris locis de regis cum possessa tu in tibicinem concessum fit. ut probat tex. in d. for. nico. d. 8. item in concessione b. concedit infancionibus facere quod vulgo dicit scalam in villis regalibus, limitatis suis castris et in pertinentijs et terminis eisdem. de expedite infancionum d. fol. 131. d. col. 3. et dicit ecclesia regis dicti de regis debet. 7. tu b. possunt matis regalis adimplere ecclesia. tto actus curiae fol. 42. col. 2. sic intelligenda ex. not. d. fol. 174 col. 4. in po. quod tu procedit ut solum possit infancionibus facere seu facere hereditates in locis de regis. vide ibi fuerint habitatores et municipes. [illegible] in po. illis tu ecclesia et not. d. fol. 174. d. col. 3. et in po. Ubi nec pertinet hereditates realis seu realiandi infancionibus pertinere tenent de regi. ut probat tex. ecclesia. item interna 3. b. pertinentes regis. ecclesia defalcatum infancionum. fol. 35. col. 4. et not. d. fol. 174. d. col. 3. d. po. infancionibus habitantibus in locis domini tenent ecclesia b. seu tuetis in infancionibus ecclesia. Que tu dicit sententiae tantum relinquendo ecclesia transeunt fol. 160. pag. 2ª nota sub st. no. d. fi. dicta. adde fort. 3. p. 8. in fancio. 41. pag. 80. col. 1.

h. ex pag. praecedenti ad marg. sub lit. C. in fi.

A A

1 Quia tamen omnia fiat nihil in totum relinquatur) secus se habent in infancionibus morantibus seu habitantibus in locis dominorum. Nam licet infanciones in dictis locis pro suis hereditatibus non peitent domino loci, tamen pro aliis de novo adquisitis peitare seu contribuere tenentur. pro cuius rei intelligentia brevius dico quod infanciones, milites et alii quicumque quantumcumque nobiles sint habitantes in locis alicuius alterius infancionis, militis seu nobilis

B. mol. fol. 255 col. 3 in pr. a peita regali remanent liberi etc.

Si aut cuiuscumque domini temporalis vel ecclesiastici, prout fuerint emere hereditates a villanis seu vassallis domini loci ut probat tex. in obs. item hoc villani 6. de empt. et vend. fol. 14. col. 4. obs. item militibus 7. de salva infanc. fol. 35. col. 4 in pr. et obs. item militibus 12. eod. tit. et fol. d. col. 4 in fi. et fol. 174 col. 2 vers. infanciones habitantes in locis dominorum sive locus sit eccl. in pr. vers. ecclesiastici. et fol. 225. col. 2 in pr. militibus habitantibus in locis dominorum non possunt etc. etiam in pr. et in vers. [illegible] septi. b. licet teneant contribuere etc. Quae in prohibitio non ita procedit, ut ex ea annullentur venditiones seu emptiones hereditatum, ut s. in pr. ex qua ampliatione diximus, sed ut ea non obstante pro hereditatibus ab infancionibus emptis peitare

2 dominis locorum debeant. at quid ideo si contra praedictam prohibitionem infanciones emerint hereditates a praedictis vassallis dominorum, pro illis peitare tenebunt, ex d. obs. item homines 6. in pr. et vers. de emptione et venditione d. fol. 14. d. col. 4. obs. item militibus 7. in pr. et si emerint peitabunt pro dictis hereditatibus et d. obs. item militibus 12. in pr. imo domini locorum. de salva infanc. d. fol. 35. d. col. 4. mol. d. fol. 174. d. col. 2. in d. vers. infanciones habitantes in locis dominorum sive locus sit eccl. b. et si emerint aliquas hereditates etc. d. fol. 225. d. col. 2. d. vers. militibus habitantibus in locis dominorum non possunt etc. b. quod si secus fecerint etc. et fol. 255. col. 1. vers. peitare tenentur militibus etc. in pr. [illegible] et fol. 76. col. 2. in pr. contribuere etc. [illegible] tenentur, in pr. etc. part. 3. p. 6. infancio. nu. 36. pag. 79. col. 1. et 4. p. 6. peita nu. 4. pag. 57. col. 2.

3 Quod quidem multipliciter ampliatur. et 1° ut procedat etiam si non ex titulo emptionis sed ex alio quocumque [illegible] ut puta si ex causa matrimonii contracti per infanciones cum filiabus vel sororibus vassallorum dominorum locorum non habitant, vel etiam successione ab intestato vel ex testamento aut alias praedicti infanciones hereditates quascumque ex his titulis in eos hereditates transferant, pro illis peitare tenebunt, ut probat etiam tex. in d. obs. item pro hereditatibus 9. b. item pro hereditatibus datis in casamento etc. et 7. obs. item militibus 12. b. aut alio titulo acquirere etc. de salva infancionum. d. fol. 35. d. col. 4. 2° ampliatur ut procedat etiam si talis locus non infanciones habitant et hereditates a vassallis domini illius emunt, aliquando fuerit domini regis, quia eo non obstante tenent peitare pro hereditatibus emptis seu aliis adquisitis. ex d. obs. item militibus 7. in pr. non obstante quod locus fuisset. de salva infanc. d. fol. 35. d. col. 4. mol. d. fol. 174. d. col. 2. d. vers. infanciones habitantes in locis dominorum sive locus etc. b. etiam si talis locus aliquando etc. et d. fol. 255. d. col. 1. d. vers. peitare tenentur militibus b. etiam si talis locus etc. 3° ampliatur ut procedat etiam post quam infanciones praedictas hereditates emerint vel alias adquisierint, non peitaverint, nec aliis peita peterit dominus loci ex parte seu petite fuerint non etiam eo non obstante a peitis solvendis non liberant. ex eadem obs. item militibus 7. in pr. et quod si tales infanciones steterint tempus magnum etc. et mol. d. fol. 174. d. col. 2. d. vers. infanciones habitantes etc. b. et etiam si tales domini locorum steterint etc. et d. fol. 255. d. col. 1. d. [illegible] vers. peitare tenentur militibus b. et etiam [illegible] praescriptio non valet, ut notabiliter [illegible] lib. . cap. . nu. . fol. . Et sic est casus in quo magni temporis praescriptio non valet. 4° ampliatur ut procedat etiam si domini loci non infanciones emerint hereditates dictas emptiones substinuerint, quia adhuc praedicta tollerata non obstante peitare pro illis tenentur de salva infancionum. d. fol. 35. d. col. 4. et mol. eod. fol. 174. d. col. 2. d. vers. infanciones habitantes etc. b. etiam si tales domini locorum sustinuerint etc. Ex qua ampliatione resultat dubitatio an sit prohibitio emendi seu acquirendi hereditates per infanciones in locis dominorum temporalium ita procedat quod ex ea annullentur emptiones

4

7a et ulta ampliatio sit ut procedat etiam si quis sit mansionarius alicuius infancionis, qui licet talis excuset ab exercitu et peitis et aliis tributis non excusat, ut s. in c. praecedenti nu. 10. fol. 155. et a fortiori etiam si sit infancionis escuderius non is necessario ad hunc ab exercitu immunis est ut in eod. c. praecedenti nu. 11. quod tamen secus est in villano seu mansionario de parada ut in d. c. praecedenti nu. 8. et 9. et s. in . limitatione nu. . Quibus sic ad istam conclusionem ampliatis, e contrario limitando 1° ut non procedat in eo qui mutavit domicilium [illegible] seu habitationem de uno loco in aliud, is enim non tenetur solvere peytam pro primo anno quo habitat in loco novae habitationis, ut decidit tex. in foro 2. de muneribus agnoscendis. fol. 113. col. 1. 1° tamen elapso anno debebit peitare sicut alii villani illius loci ut ex eadem for. 2. diximus s. eod. cap. nu. 9. 2° limitatur ut non procedat in villano de parada qui pro nullo tributo domino regis tenetur, ut s. in c. praecedenti nu. 9. vers. huiusmodi quoque mansionarii etc. d. fol. 155. 3° limitatur ut non procedat in eo qui habet hereditates in termino alicuius loci depopulati, is enim pro praedictis hereditatibus non peitat quando peitat pro aliis quas possidet in termino loci populati, ut s. nu. 8. dictum est. 4° limitatur ut non procedat in villano possidente hereditates uxoris infancionis constante matrimonio seu viduitate durante, ut probat in for. villanus 6. obs. item si villanus 41. de iure dotium. fol. 13. col. 4. in fi. et obs. 8. in pr. vers. primo quoque simulat de [illegible] in infancione. fol. 24. col. 1. in fi. mol. fol. 176. col. 1. in pr. infanciones si contrahunt etc. b. et e converso si villanus contraxerit. etc. et part. 3. p. d. 6. infancio. nu. 44. pag. 80. col. 2. quod tamen ita procedit quod si maritus villanus non peitet pro bonis immobilibus uxoris infancionae, [illegible] quae ipsa adduxit in matrimonium, secus pro emptis, et pro mobilibus, et fructibus, ut disponit tex. in d. obs. item si villanus. 41. b. sed bene peitabit de iure dotium. d. fol. 13. d. col. 1. in fi. [illegible]. quia praedicta bona mobilia et immobilia empta fiunt mariti ut [illegible] terminis supra nu. 14. pertotum at quid ideo omnia b. dicta. vers. 4° nec valet bonorum etc. ... Recepti placet. [illegible] infert quod sicut villanus [illegible] seu plebeius non peitat pro bonis uxoris infancionis. ita nec uxor villana seu plebeia peitare debet pro bonis viri infancionis. quae post viduitatem seu [illegible] possidet et argumento eorum quae docet mol. d. fol. 175. col. 3. in vers. infanciones [illegible] uxori sit villana etc. et d. fol. 335. d. col. 3. in vers. uxori villanae nuptae infancioni. etc. et ex part. d. 3. p. d. 6. infancio. nu. 62. pag. 84. col. 1. et in [illegible] contrario docuimus. s. nu. 14. vers. [illegible] etiam infert. 5° limitatur ut non procedat in clerico possidente hereditates signi domini regis. quia omnis clericus habet immunitatem ab omni tributo seu ab omni regali servicio. ut s. nu. 11. et sequentibus latissime dictum est. tamen si bona seu hereditates clerici ab eius domino transeant in alium non privilegiatum debebit ex eis peita. quia cessat privilegium personae propter quod ab illius solutione excusabantur. 6. et ulto limitatur seu declaratur ut non procedat in infancionibus ut latius supra diximus nu. 13. et sequentibus tamen si hereditates infancionum etiam si liberae fuerint divisae agrorum immunes concessae in vassallos signi conditionis alienent efficiuntur tributariae. sicut hereditates plebeiorum in infanciones translatae in infancione etiam seu francha efficiuntur. ut s. etiam dictum est nu. 15. Et sic apparet privilegium non solvendi peitas esse hereditatibus non personis dominorum concessum [illegible] 17

b. sequitur s. fol. 161. pag. 2. in marg.

emptiones ceteris

ecclesiis contractus vendicionis hereditatis in infancionis alienare vasalli
[illegible] curauerint dnor, an vero solum prouidat ut prouet eam prohibitionem non executent
in infancionis emendis, vel aliis adquirendis predictis hereditatis a veteri solendis. Inquam [illegible]
matiua firmari videtur. vide ff. in d. [illegible] ch. item milites. 12. de feudis in infancionib. d. fol. 35. d. col. 4. b. ibi
milites et infancionis non possunt emere, aut alio modo adquirere possessiones in locis religiosis Barones
ch. [illegible] Iunct. C. immo sidni Locis predictis subleuarint. extunc illi milites aut infancionis
habent subire onera ecclesiastica ecclesiis predictis ad quas infancionis adquirere non possunt hereditates, nisi de
cetera adhuc veteri [illegible] esse. Contraria tamen negatiua casus istius est. et videtur in hoc Iuris. s. allegatis supradicta in x°
abpidre scientia predicta. [illegible] Si contra prohibitionem emerint, tenent veteri. ad quod respondetur
prout illa non prohibitione non emendi de cetero [illegible] non annullare emptiones celebratas, sed tan-
tummodo [illegible] plicet prohibitionem non medit actum nullum quidem non valet clausulam inclusam [illegible]
annullent actum contra eius dispositionem factum, cuius est quia [illegible] Dijonen. lib. 1°. c. fili [illegible] nu. seu
130. col. 1. ff. officium v. [illegible] statuta prohibitionis [illegible] non solum dispositi sed plicite
prohibendo, nec alterius quidit annulando. sed ch abiunt ad faciendum casum quia contra ipsum dispositionem
fiat [illegible] ubi ff. ibi non tedit annullare actum ch. nec debemus hanc s. dicta
intelligere quando contra prohibitionem fuit permissum dno loci. ad hoc subaudito est contra ge-
neralitatem illam, ut Iunct. que generalis locum generalis sunt intelligenda. ut s. lib. 1. c. 31. nu.
1°. et 2°. fol. 109. vnde si quis dicto permittens vendi fundum non contra prohibitum. quia cum in solum
dnor sit facta, cog non videt quid cor voluntas vendicio consentit. Nec obstat tex. in d. ff. item
milites. de feudis. vbi [illegible] licet [illegible] dni magis interesset alienationi a suo vasallo
in infancionem facta, tamen aperte legit quod sine eo alienatio non valeat. ab pidre d. ff. ib. solu
facit argm de seruitute dni a veteri [illegible] soluendi vbi
non obstante veteri debet. Non vero est intelligendum vel cogendus aliqd colligit ad alienatio fir-
mandam vel [illegible] infirmandam. [illegible] cuius tex. vbi in legi ampliatione apparebit. Et ampliat
ut procedat ch si dnus loci non solum venditionem permiserit sed subsistmerit ut in eius precedentia am-
pliationis, verum ch si expresse concedat infancionis licentiam emendi in suo loco predia alibi onere veteri
seu tributi, qd adhuc ecclesia veteri tenebit infancionis ghereditatib predictis huiusmodi [illegible] ecclesie. Cuius
ratio est qd ecclesia non fit meditus alicui vasallo seu vicino illius loci, qd cum in solidum veteri alicui onera
dnor solvere tenant. sequenti quod [illegible] tenent ch contribuere pro parte infancionis remissa. ut
docet vbi. d. 3. p. d. 8. infancis nu. 37. d. vig. 79. col. 1. Infero tm qd si dnus loci non solum remittat infan-
cionis, veteri illi hereditatib, sed ch vicinus illam parte qua infancionis remittit, valeat quidem
remissio cum esset ratio pridicti vasallos. sed de iure [illegible] tex. in d. ff. item milites. de solu infan-
cionis. et expresse est dnor. non [illegible] remissio veteris. qa si ch expresse sit dnus licentia ut infan-
cionis predicta vasallus non [illegible] valebit. Vtrum ch vicinus teneat qualibet infancionis in loco dnor habita hoc
qualibet veteri debent pro hereditatib scalatis in hoc loco. et ch licebit dicto qd infancionis
sicut possunt scalare hereditates in loco regali ibi existent habitatores. ut s. nu. 26. dnor. hab. ibi. q. item ch possunt
in loco dnor vbi habitant. est in differentia qd in loco dnor nec pro scalis antiqs vel noviis tenent. pet-
ture [illegible] ut d. vicinus. ubi in loco dnor plicet pro antiqs scalis veteri non debent. sed pro nouis seu
notabiliter ipsum soluere tenent. ut expresse decidit tex. in d. ff. item interum. s. de solu infancionis
35. d. col. 4. et not. d. fol. 174. col. 3. d. x°. infancionis habitantes in loco dnor tenent. ch in p°. Sup-
dicta tm intelligunt. et procedunt in veteri realibus que vie hereditatum dnor loco dnor debent. secus
tm est in veteri personalibus que veluti coqui dicunt. et dnor loco dnor debent alicui vasallo, non in-
cionis predicti hereditatis seu dnor loci possident, et in me illos eidem veteri soluant, coqui
tm prestare nec debent nec possunt compelli. Iuxta decisionem tex. in d. ff. item seu hereditatib
s. in x°. Verumtamen quod munera personalia vel certam ch de solu infancionis d. fol. 35. d. col.
4. Et ita tenet [illegible] Infert. quod infancionis habitantes in loco dnor pro hereditatib veteri
veteri aliquam soluere non tenent. vel alicui personali contribuere. ut docet mol. d. fol. 225. d. col.
2. in x°. milites habitantes in loco dnor non tenentur ch. licet pro emptis seu sit ut s. regulatum est.
prodest autem hereditatis in feudo ecclesie que tunc habent. abiunt in infancionis patrimonio et [illegible]
generum emptionis dicunt [illegible] ecclesie seu reipublice liberalitate quesita. ut s. nu. 6.
fol. 15. col. 1. nam alias lata sit. et empte et quesite alicui quesite hereditates [illegible] prodest dicti possint
cum in prodest ch sit dnis, alicui autem prodesse dicunt qd sui origine prodesse dicunt. Subinfert. Dicunt
proinde dicti procedere non solum in hereditatib [illegible] que sui origine infancionis collecte tenent. et
sit ch in principio in muris a veteri, et tributi inueniunt. sed ch in eis que cum tributariis [illegible]
in corpore dni seu possessore ad milicie dignitatem [illegible] promoti, qa tunc tales milites efficiunt
descendentes (cum sit infancionis) prohereditatib ecclesie tpe promotionis, nec in loco dni regis, nec
nec alterius dni particulares veteri benebunt [illegible] ut ex. s. dicendi videbit (sed quere valeat
nam videbit aliqs plures emere hereditates et ecclesia promouere, quare ipse magis offendat futura
quam antiqua et sic est notabile.) Vnde not. fol. c. 174. d. col. 3. in p°. sed quere an sit aliquod remedium. et d. fol. 225. d. col. 2. in fine in x°. sed quere pone unus quod dominus tradit cautellam.
qd si dnus alicuius loci, vel alicui [illegible] nollet eum tunc nec dia seu hereditates in collecta
legatos venientes redire in unum, tributum soluit. id [illegible] facile consequit. statuendo quod de cetero
omnia predia in tali loco sita tali seu tali tributo subiciant qa tunc transibunt cum eo onere veteri et
tec nunq separabunt tributo gentium in villa priuilegiati existant ut s. dicimus nu. 13. x°. et vide
est fol. 159. col. 2. Nec obstat quod predicte hereditates alii origine in contrarium sit asserte.
ut s. nu. 6. p°. deinde notabiliter fol. 158. pag. 1. [illegible] decies tm transeuntes ex. d. nu. 13. d. x°. ubi ch est.
qd vestado illud onus quod militet et infancionis ecclesie notabiliter esse omnino subtractum. ut constat
ex s. dicti nu. 15. et. 16. fol. 160. col. 1. [illegible] sed replico. in loco dnor hoc onus non est subtractum.
[illegible] ut in casu dicte resolutionis est. qa ch. 2°. in qd priuilegium militis hoc operatur. quod hereditates et bona que ecclesie pretii tpe [illegible] ecclesie reperiunt. Ad pidre cum cautellam in hac regula premissa-

vi videtur testat. mod. ꝛ. q. vocie quem exmultis legit. Nat. j. 3. p. d. 9. ꝛ facit. nu. 33. d. vig. 79. col. 1. qui vid. nu. 40 plures refert asserentes de jc̃ō p̃dictam cautellam negrobari posse, ut asserent per statutum fieri non posse quo certa vel certor nobilis aut alior̃ quilegiata prohibeat contribuere tenear. atq; ideo sicut in directa contra ciṽ vel nobilitatis libertate sic non potest, ita nec per indirectum admitti debet. tu in mō regno p̃dictam cautellam praxi recepit ut dictum est. Hic fit additio que incipit supra. fol. 160 precedenti vig. 2. ad marg. ꝛ. sub. A. ꝛ.

A

Et adverte q̃ denarii in decima vt̃ten ꝛ cō̃ licent nec alia juvarey. lia ut j. c. nu. fol. at̃ ita tenet p̃. ead lic. c. 8. nu. 8. fol. 149. dic. q̃ sic dū rex in vellent decima vt̃ten est. in tellige de collecta q̃ cum aliqs vt̃ dñs rex decima, vel alia nova collecta ꝛ ponere.

B

Et vide quod in communitate calabrugilij duo-
cuntur fey et rectory percipiens decimas, et q̃-
libet eligere potest ex eis quem ex eis
eum faciant hoc et quelibet speciali est.

Videmus in superioribus a quibusdam petita ordinaria fit sol- 19.
venda at̃ quidam 3.ō loco videndum est quando fit pe-
tita ordinaria soluenda. et dico esse unum ducatum argenti.
seu unum ducatum, plenius tu a tuapi hoc querendum
est. 4.ō videndū est q̃ soluat. et dico quod sol-
vit. Nicolaus Corsi quidam certas collectas, ut tuapi
dicebat. 5.ō videndum est ad q̃ soluat. et dico hoc a tuapi
est querendum esse. nam certo quod petita ordinaria con-
suevit ꝛ stilitem eorundem locorum ꝛ. soluit et quod consi-
lia est dispensum de veritibus petitis ꝛ unde audito hanc ve-
ritatem non dū regi, sed ipsi universitatibus debent, nisi di-
cant ꝛ tenet regi q̃ loca sua habent redditus quib
est universitatis concessum. tu advertito ꝛ hoc esse magis
et aliter. nam q̃ditis universitatis conceduntur
petitas reddibus multe cōmunes vbi tunc q̃ est regis
regillas est. super est q̃ animis quere a tuapi q̃ si hoc
sit est advertito tu. quod antiquis petita ordinaria ali-
quando convertebat in solutem cauallerias incerta. de quo
hoc ead. lib. c. 8. nu. 5. fol. 149. vig. 6.ō videndum est
qualis petita ordinaria exigit et non solvit. et dico exigi no
obstante forma. ut latissime notat mol. fol. 153. col. 1. p.ō de nu-
mitis contra jura regalia. petitum. et vemimus ꝛ petita. fol.
254. col. 4. p.ō petitas ordinarias. et latissime est ꝛ plot vassallos.
fol. 325. col. 1. nō. die. 5. julij anno. 1493. est. et ead. p.ō. fol.
324. col. 1. ꝛ p.ō ꝛ p.ō. vassallus vel homines est. b. tu vassallo
mandat fidem est. fol. 205. col. 1. ꝛ p.ō nisi arag. conditi
fiunt. est. b. et per istum est. dicunt breviter. est. fol. 209. col.
1. ꝛ est ꝛ p.ō. illustris est. et col. 2. ꝛ p.ō et ꝛ p.ō. Vide-
gin. fol. 243. col. 3. ꝛ est b. est ꝛ redditus ꝛ ꝛ. Vide
et not. vassallorum j. c. nu. fol. 7.ō videndū est qualis
judicis petita si exigatur tis competat. et dico q̃ tis regat petita
soluere tenetur, debet citari a suo judice coram quo tis
regulat. et cognoscit ipse exigit petitam. et 3. hic nu. p.ō. ab q̃ ideo
decretis cognoscit regia audientia, vel curia vicarij. ad arag. ut
decidit tex. in ult. ita tenet. et debet videt. fol. 3. col. 1.
mol. fol. 254. col. 4. ꝛ p.ō. p.ō. petita q̃ est committat. quidit nec
in vitibus petitas q̃ndat. credo q̃ tunc nisi tu a tuapi quere-
dum est.

Caput 14m. De Jussis Regalibus.

~~Est et aliud tributum, Sissa appellatum. ad cuius cog-~~
~~nitionem 1.ō videndū est unde Sissa dicat. 2.ō~~
~~videndū quod Sissa est ex vulgaris nō sermonis no-~~
~~men, quo significantur diminutionem alicuius rei vel~~
~~imbecillis, ab quo facta per tributa ꝛ Sissiones di-~~
~~minuunt tributa ꝛ gulas vassallis [illegible]~~
~~ideo tributa omnia [illegible] sexcentis tales sissi~~
~~dicuntur [illegible] quasi diminuta sissiones~~
~~nuncupantur. Unde in hac nomen Sissa deriva-~~
~~tum ab Ethimologiam sumpserit ignoro. satis~~
~~est ꝛ p.ō scire est vocis sissi. Diminutio est ꝛ tributa~~
~~sine autem est absolutum tributum ꝛ q̃ ita denotatur~~
~~3.ō videndū est quid sit Sissa. Est ꝛ tributa extraordi-~~
~~naria, a vicinis alicuius [illegible] civitatis vel loci~~
~~sive a vassallis dū regis ꝛ cōmunitatis dū regi soluendi, et~~

Et et aliud tributum Sissa appellatum. ad cuius cogni- I
tionem 1.ō videndum est unde Sissa dicat. 2.ō I
quaest hic dū. q̃ sita est ex vulgaris nō sermonis
nomen. quo significantur diminutionem alicuius rei emp-
te, seu argumentum ejus illius, ut si quis de alicuius manda-
to emat rem aliquam decem solidos, et dicat mandanti
se duos decim solidos emisse tunc ꝛ dicimus duos Sissari
solidos, vel si rem pondere, mensura vel consistentem, di-
cat maiori vendere seu maiori mensura emisse quam re-
vera emit, ut si emerit duodecim micas carnis dicat se
quatuor decim emisse, aut emens quinq̃ modia frumenti

dicat emi.

dicat emisse leptem. tem et dicimus duos modios causis, seu duo-
modia frumenti sissani. 1to casu auget quia emptionis, secundo re-
2. uo minuit quantitatem rei et. Ista vero huiusmodi
sigt. colligit quod hic dicunt tributa dari in xti, [illegible]
iuxta translationem significationem, qd s. reditus tributa
in positionem, vel augent quia rep, vel ipsam rep quan-
titatis minuunt ut infra suis apparabit. Est tu dissa qui iuxta
rotii sigt argumentum quij vel diminutio rei contingit per
fraudem ignorantie emptor seu ex de cuius mandato res
emunt [illegible] et sic locatio hic est pro tributo. at iuxta
sigt translationem non ex ignorantie sed scientie ex rei tribu-
et significatio sit aliquid est pro tributi. Unde tu hoc
nomen hic, denominationem seu ethimologiam hemste-
rit ignoro. Satis ni est pstati cum suis significationi
ut ea que secunt intelligamus. 2do videndum est quid
3. sit hic. et est ni tributum [illegible] Pro vel pro
nalig, a vicinis alicuius universitatis eiusdem universitatis, vel
[illegible] generalis universitatis regis eiusdem dni regis solvendum que
dicit et j. diversi confirmat. Potest quia ex hoc tributum ut
pns. ostera vero loco differentia, non per [illegible] illam par-
ticulam Pro vel pro realis. dicit ergo quia non pro realis
personalibus, sed pro hereditatibus debet per vicinos haberi,
extraordinaria dicit agitet ordinarios que ordinarie sunt tri-
buta. quod et respectu alicuius ejus dicit, allevelunt. exem-
plum huius tributi est ut si pstanet in aliquo loco vel in toto regno
erat tributum quod unusquisque solvat pro uno capite tributi, seu
quod erant duos aut qr solidos aut pro una libra ar-
genti, vel sex denarios nec tributa que augent quia cum
vicinatu et valebat centum denarios, sit duo-
nec tributa que minuit quantitatem rei et. et si dentis
publica vel universitas egeat aliqua pecunia, et tem-
pus tunc pecunia pota universitas eget, expedit vicinis ejs
portionaliter solvendum que quidem non pro civitatibus appellat
cum non in relig locantibus sit pro[illegible] sed in collecta
4. aut contributio dicit. 3° videndum est. a qlg in pro[illegible] pro
stis. et dico quod possunt in pro aliquibus aliquibus in pro pro
suis vicinis, vel a dno rege quod alij suis possessibus quod
illius in possitis ingti aragonie in curia et de illius consuetudine fiat
et non aliis rebus. nu. 5°. dicimus. 4° [illegible]
[illegible] Est tu dissa
qd quod in pro stis aliquibus universitatibus [illegible] quod vicinorum
bus tenet. hinc colligis nec dicunt nec sunt servicia regalia
sed vicinalia ideo [illegible] illiqui
[illegible] et privilegio vel alias solutionem [illegible]
potuit collecti ad huiusmodi stis solvendum cum non sint servicia
regalia, sed contributiones vicinales ut ex post notabimus. 5. in c.
precedenti nu. 14. ad nos. publicum. fol. 139. vers. et quod at quod
in toto regno vel in aliquo loco stis in pro necessitatibus
dni regis eiusdem solvende, hinc [illegible] sunt regalia servicia
dni regis debent et legitime possitis et ex hoc sequitur quod
cum solvende qlg servicia regalia debent iterum declarat doctrinam
5. postolis. b. vellati. 4° videndum est qlg relig stis frequenter in to-
tum docet. 6° videndum est qlg stis pro huiusmodi bibitus solvendum
et dicit illud contrat esse solvendum quod esse cum qlg contra-
et authoritate possitis prout qlg relig tractatus est. Nam in no
regno stis realis [illegible] denarii, vel alia tria augeri nequit possunt
ex ex dum regno nisi ex generalitate et de illius consuetudine ut debuerit
dictum est nu. 4. p. 3°. sunt nec alia regalia stis, ut probatum
lib. c. 5. nu. 3. fol. 141. vers. 2. et j. in c. [illegible] fol. [illegible] Circa dicimus. 5. hoc
quidem [illegible] et [illegible] per [illegible] regno et remedia stis provisum. quod
in stis, [illegible] Pro [illegible] rei [illegible] intelligentia est
distinguendum et explicandum est at quidem dico, qd stis, contributio seu collecta
mentum et alia que cum nova et extraordinaria possitio, est in aragonia
prohibita, ita ut nullus [illegible] possit, illicite [illegible] et prohibet
[illegible] stis [illegible] in hoc que per [illegible] et quasi in omnibus
illius p. bij de contributis [illegible] fol. 105. col. 2. in fi. per. 3°. et quasi in omnibus
6. et volumus. 8° quod stis [illegible] fol. 105. col. 2. in fi. per. 3°. et quasi in omnibus
in 2°. de prohibitis stissani. d. fol. 115. col. 3. et per. 2° [illegible] fol. 115. col. 2. in fi. per. 3°

fol. 116. col. 2. Nec in posita prorogari. ut probat ex tex. in d. for.
yatsia que por fuero. 3. in § b. ni los impostados de quedam pro-
rrogar, e augmentar etc. de conserv. patri. d. fol. 105. d. col. 2.
vide fol. 37. d. col. 3. in § libert. sisse in fin.
Quod quidem [illegible] amplia- 6.
pliat. 1° ut procedat ita quod sissa seu contributio im-
poni non possit etiam per dominum regem, aut parens lo-
cumtenenti generalem, vel primogenitum. ex d. for. 3. § cor
nos, e nros successors etc. de conserva. patrim. d. fol. 105. d. col. 2.
et d. for. unico in § de prohibitione sissarum d. fol. 116. d. col. 3. mol.
fol. 209. col. 1. in fi. in § libertati etiam sunt et fol. 248. col. 3.
in § in § et vide in foro ista inet. Atque ideo dominus rex iura-
re tenetur antequam regni possessionem, illiusque iurisdictionem exerce-
re possit, nunquam se in positurum, nec imponi permissurum
sissas, impositiones, aut compartimenta seu tributa aliqua
ut specialiter disponit tex. in d. for. unico. de prohibitione sissarum. in §
nos [illegible] et volumus. fol. 116. col. 1. A. ex
quo idem probat mol. fol. 296. col. 2. § de iuramento domini reg.
in § b. quare debetis notare etc. ut diximus ex s. in c. 2.
nu. 8. fol. 136. Quod idem iuramentum exhibere tenetur vice-
cancellarius domini regis. et iustitia arag. ut constat ex d. for.
unico in fi. in § simile iuramentum. Item prohibitio dictarum sissarum d.
fol. 116. d. col. 3. At prohibita ita nec imponi, aut imposita pro- 7.
rogari potest etiam de licentia aut speciali commissione domini regis ut
probat tex. in d. for. unico. in § postrema. Item quod sise in aragonia
remaneant etc. d. fol. 115. d. col. 2. et d. for. unico in § b. de licencia
etiam de prohibitione sissarum. fol. eod. col. 3. Aut per deputatos regni
ex d. for. unico 3. in § de conserv. patri. d. fol. 105. d. col. 2. et mol.
fol. 96. col. 1. in § deputati non possunt imponere, et in locis
vellatis. Ubi etiam nec per iuratos, regitores, vel concilium
alicuius loci, seu universitatis regni. ex d. for. unico. in § de
prohibitione sissarum. B Quod tamen in aliquibus locis seu universitatibus
fallit in illis scilicet que ex immemoriali consuetudine, vel privile-
gio a serenissimis regibus arag. invictis authoritate et consen-
su concessum. prout est communitas bilbilitana, que inter
alia magna privilegia sibi propter ingentia servitia ab eius-
dem naturalibus et vicinis aragonum regibus regnoque ipsi exhi-
bita, illud habent precipui habitissimum videlicet quod licet sisas
imponere non possit in locis [illegible]. tu compartimenta
(que in propria sissarum sunt species. ut s. nu. 2. § sed tam
ad hanc sissas etiam in ponere possunt pro necessitatibus tuere sub-
eundis de consensu tamen consilii locorum predicte communitatis
et ita frequenter practicant. 2do amplia. ita ut procedat etiam 8.
si aliqua sissa in positio seu contributio, imponatur, mutato nomine
aut sub aliquo colore utilitatis vel necessitatis aut aliquo di-
recte vel indirecte quocumque nomine nominet, seu sub quovis
colore vel ut [illegible] exigat, in tam non potest ut expresse eleganterque
decidit tex. in d. for. ixtio 3. § pero a mayor cautella. de
conservat. patrimonii. d. fol. 105. d. col. 2. et d. for. unico in
§ b. aut alio quovis modo in fraudem premissorum, directe vel
indirecte quocumque nomine censeatur etc. de prohibitione sissarum. d. fol.
115. d. col. 3. cui similis est tex. etiam in for. unico. Item prohibitio dictarum sissarum.
d. fol. 116. d. col. 2. Cuius ratio est quia non verba sed effectus atten-
dit. 3° ampliat. ita ut in tantum procedat. quod si de
facto sisse seu compartimenta imponantur, sunt ipso iure nulle 9.
tales impositiones ex eod. for. unico. 3. d. § pero a mayor
cautella. [illegible] b. e statuimos sean ipso e nullo
quiqui er etc. de conservat. patrim. for. unico. in fin. b. et sic
cesse fuerint quod nihil valeant. Item quod sise in aragonia remaneant
etc. D. Quibus ita expositis ut predicta prohibitio plenius sor-
tiatur effectum adversus eos qui sissas aut impositiones aliquas
de facto contra predictam prohibitionem imposuerint et sancta
tute sunt, et modus coercendi eos ut ab exactione impositi-
onis recedant constituitur. atque ideo dico. ita quod quicumque universi-
tates, aut quicumque regni deputati, iurati, [illegible] seu regitores 10.
alicuius loci seu universitatis, vel etiam alii quicumque [illegible]
[illegible] sissas, compartimenta aut similia imposuerint, incur-
runt penam officium delinquentium. perstandis positis tex. in d. for. in-
stia 3. in § e que los exigentes. de conservat. patrimonii. d. fol. 105
d. col. 2. quod procedit etiam si predictas sisas imponentes sint persone
singulares et private ut dicit in d. § e que los exigentes. [illegible]
[illegible] etc. [illegible] et
ultra specialiter etiam incurrunt ipso iure penam quingentorum solidorum
ex d. for. unico in fin. principii de prohibitione sissarum d. fol. 115. d. col. 3.
Preterea si post sisas, [illegible] seu compartimentorum impositio-

nem

A
qui d. for. unico. b. et ad corroborationem omnium. Item prohi-
bitio. dictarum sissarum. eod. fol. col. 2.

B et regitores locorum
ac probatur etiam iurati, ante ingressum officii tenentur iurare
observationem fororum prohibentium sissas et compartimen-
ta etc. ut in d. for. unico. de prohibitione sissarum. in § volumus
ulterius. d. fol. 116. col. 1. de quo iuramento debet fieri
publicum instrumentum, nec antequam fiat, possunt officium
exercere. ut ibidem.

D
Supradicta tamen limitantur. ut non procedant in locis
seu in aljamiis iudeorum. [illegible] seu sarracenorum
domini regis quia in illis dominus rex potest prohibito voluntatis
sissas et compartimenta imponere. ex eod. for. 1. de
prohibitione sissarum. in § exceptamus tamen quod in predictis.
d. fol. 116. col. 1.

rem, imponentes fuerint requisiti, quod revocent supradictas
impositiones, vel citati fuerint v.d. praedictas impositiones, nec
illas revocaverint publice et cum effectu infra spatium octo dierum com-
putandorum à die requisitionis vel citationis, incurrunt insuper ipso
facto penam mille florinorum auri regni aragonum. ex d. for. uni-
11. co. §. et si requisiti. de prohibit. sissar. Quae pena dividitur quod
[illegible] aplicatur Dno regi et tres partes restantes comuni [illegible]
dicti regni. ut disponit tex. in d. §. et si requisiti. in f. in pº. quae pena
quo intelligitur tamen pena quingentorum solidorum, quae de pena mille
florinorum, pro casu in curia, et denotat tex. ib. quas penas etiam
et ut effectus dicta pena executet. statutum est ne dominus rex
aut brachia, stamenta, seu regni comunitas possint praedictas
penas [illegible] seu penam in totum vel in partem remit-
tere, ita ut pars tangens renuncianti seu remitenti ipso
iure accrescat et adquirat aliis de dicto regno. ut probat tex.
in d. §. et si requisiti in pº. de qua pena. Deinde praedicta pena
pro prima vice soluta vel non soluta multiplicatur totiens, quo-
tiens sisse seu compartimenta exigent ab imponentibus, ita quod
at si iterum multiplicibus exactio fiat, penae iterum atque iterum multiplicatae
cibus praedicta est pena incursa. ex d. for. unico. §. et soluta et
12. exacta. de prohibit. sissar. [illegible] Est et alia poena adversus
imponentes sissas magis timenda scilicet excommunicatio. pro cuius cog-
noscendum est. quod [illegible] aragonenses ac serenissimi reges aragonum
volentes sissas, tributorum in impositiones aliquorum prohibere, quod timebant ad hoc
penas temporales duntaxat non posse sufficere ut omni-
no prohibitas praedictas [illegible] metu penarum observarent: penam
spiritualem scilicet excommunicationis. cum tantas adversus omnes contra
dictas prohibitiones venientes cum[illegible], ut sic spiritualis timore
seu certe censurae, ac religionis fide et obs[illegible] à transgressione dictae
prohibitionis arcerentur. ad quod inde supplicarunt ac requisiverunt
archiepiscopum cesaraugustanum et ad instantiam et requisitionem dni
regis martini tunc feliciter regnantis, et totius praedictae curiae regni, ac de
illius consensu, promulgavit sententiam interdicti pariter
[illegible] in quacunque civitate, villa, vel loco ubi sissa,
impositio, vel adiuta aut aliud quodcunque in fraude supradictae
prohibitionis directe vel indirecte quomodocunque [illegible] imponeretur, seu
exigeretur. et etiam excommunicationis sententiam in iuratos, consiliarios,
rectores, talis civitatis villae vel loci. et in colectores dictarum impositionum
ac in dantes in praedictis consilium auxilium. et favorem. ut eidem scri-
ptis probat tex. in d. for. unico. de prohibit. sissar. in §. et ad hoc ut
praedicta. d. fol. 116. d. col. 2. Et ut praedicta omnia ac firmiter dictus
cesaraugustanus archiepiscopus facere possit. d. dns rex martinus, et omnes
in illa curia congregati de consensu totius curiae se subiecerunt iuris-
dictioni archiepiscopi praedicti, illamque ad hoc specialiter prorrogarunt, re-
nunciantes omnes suis propriis iudicibus ceteris. ut constat ex dicto. §. et ad
hoc ut praedicta in pº. et iurisdictioni dicti archiepiscopi voluimus. atque ideo
dictus archiepiscopus interdicti ac excommunicationis sententiam perpetuam sta-
tuti perpetui, ut supplicatum petitumque fuerat, promulgavit. de qua
forus. qui est for. unicus tit. probatio dictarum sententiarum. alius forus 2º.
de prohibit. sissar. d. fol. 116. d. col. 2. qui fuit specialiter confirmatus
et iuratus à dno rege. ut constat ex eodem for. in §. et ad corroborationem
omnium praedictorum. fol. eod. col. 3 et à tota curia et omnibus in ea existentibus
ut in d. §. et ad corroborationem in pº. et in contrarium [illegible] [illegible] vicecancelario dni
13. regis, et à iustitia arag. ut in fi. dicti for. in pº. simi-
le iuramentum. Cognito quae sint penae adversus impositores si-
ssarum seu contributionum videndum est qualiter exigat seu exequatur
dictae penae. Et dico quod quoad penam excommunicationis procedit
apud iudicem ecclesiasticum iuxta iuris pontificii dispositionem [illegible]
do [illegible] sententiam excommunicationis ac interdictum incurrisse
ipso iure eos qui sissas seu compartimenta imposuerunt, [illegible] illosque
tamquam excommunicatos evitando, nec alias absolvendo quam si praedictas im-
positiones revocaverint, aut post illas à iustitia arag. sublatas ut ibi in-
[illegible] veniam ac poenitentiam humiliter absolutionem petierint. Potest pro
celerius super interdicto et excommunicatione declarandis attitari ac prose-
simul et quando attitatur et prosequitur coram seculari super penis tempora-
libus vel praedictarum impositionum in curiis declarandis et exequendis, et
simul et vel separatim executionem demandari. ut dicit. in d. for. unico.
de prohibit. sissar. in fi. in pº. et volumus nos et dicta curia. Quoad penam
14. vero temporalem pecuniariam diversimode procedendum est. atque ideo. 1º.
dicendum est. à quibus possint sissarum impositores accusari proponi ac eis
in curiis solvendis, et dico quod [illegible] pars legitima ad accusandum praedictos. et
quaecunque persona à qua sisse seu compartimenta praedicta fuerint exacta seu pe-
tita. vel etiam à quolibet ex procuratoribus regni, vel alicuius ex parte
[illegible] civitatis, loci vel consilii illius. ut expresse decidit tex. in d. for. sobre
que pos fuero. 3. in §. ib. à instancia de qual quiere persona. etiam de consenso
patri. d. fol. 105. d. col. 2. et in d. for. unico d. §. et soluta et exacta in pº. et iustitia
arag. ib. ad instanciam cuiusvis brachii etiam. de prohibit. sissar. d. fol. 115. d. col. 3.

publicam revocati requisiti fores ut omnes scia-
nt revocatum esse impositum nec in totum
potuisse, nec alias fiat praeiudicium ex publica
impositione non constando de revocatione.

A.

(sive rex expostulaverit) teneat regens off.m gubernationis, et omnes alij quicumque regij offles auxilium et favorem dare. ex d. §. et nihilominus d. 1o. cui iustitiae mo et omnes singulares homines regni ad idem teneri affirmo. ex d. for. unico. tto. oblatio dictarum sententiarum in §. et in continenti similiter omnes. d. fol. 116. d. col. 3. §. et donar auxilium consilium et favo-
20. rem etc. 3o. §. quod nec dictus Justitia arag. nec sui executores offles, vel notarij, possint [illegible] pro scriptu-
ris et actibus praedictorum processuum sive propriis laboribus petere vel exigere aliquid a requirentibus dictos processus, sive executiones. ex eod. for. unico. de firmitate tittarum in §. praeterea statuimus. d. fol. 125. d. col. 4. in fine. tto. praedictorum labores salarium eorum integram satisfactionem recipiant ex propriis executionibus quae fiunt pro dictis expensis exigendis et sibi remanendis de bonis [illegible] executoris vel fidejussoribus. ex d. §. praeterea statuimus in 1o. attamen in propriis executionibus etc. 4o. quod nec dictus Justitia nec eius locumtenentes, dum de praedictis cognoscent, possint inhiberi per dominum regem, aut aliquo modo turbari vel impediri in praedictorum cogn. nec quod eam possit, ei vel eis adiunctus dari, ex d. for. unico. d. §. et nihilominus 1o. et de processibus, emantamentis, of-
21. 5o. §. quod in processibus et sententijs Justitiae arag. vel illius locumtenentibus, accusati sive condemnati non possint appellare vel supplicare nec aliquid de nullitate opponere ut dixi in d. 1o. et de processibus. 6o. et ult. quod ex praedictis accusati seu condemnati non possint sive guidaticum sive remissionem, elongamentum aut sursedimentum, quae si obtinuerint de illis nullatenus [illegible] valeant ex d. §. et nihilominus 1o. nec [illegible] possint haec etc.

Ex his ergo quae ita diffuse explicuimus resultat in n.ro regno imponere posse sisas, compartimenta, contributiones, sive novas et insolitas impositiones, aut antiquas prorogari vel augeri, quae praedicta imponere vel augere duntaxat posse dominum regem simul et generalem aragonensium curiam ac de eiusdem totius quatuor curiae brachiorum consensu et ex decreto ut probat jam superius allegata, praesertim ex for. unico. quae est fuero 3. in 1o. sive ex praecisa voluntate praesertim tex. in d. for. significantibus §. sive ex expressa voluntate etc. de consensu patrimonij d. fol. 105. d. col. 2. in fine et novissime in for. unico. tto. eisque cassas no a leges ab praesente fuero in §. in dictis de sisis. anno. 1592. edito. pag. 2. col. 2. quod adeo verum est ut licet unius tenentibus maiorem brachij partem in praedicta curia ad condendum foros seu ordinandis sisis, compartimentis, sive impositionibus novis seu insolitis vel antiquis prorogandis, tunc ita est necessarium quatuor curiae consensus, quod non maior pars uniuscuiusque brachij sive stamenti, sed omnes in singulis stamentis existentes nemine discrepante debent consentire. ut in eod. c. 27. nu. 10. 1o. 4. et Molinus. fol. 88. sicut antiquitus ad forum de quacumque condendum omnium et nemine discrepante consensus et voluntas desiderabatur. ex d. c. 27. nu. 4. fol. 86. atque ideo sam
22. 6. loco principaliter videndum est an eis et solvenda sisa jurar ... potta, in quo breviter dico quod sicut regulariter alia tributa duntaxat solvuntur a villanis seu vassallis ... conditionis, ita et sisa a villanis ... duntaxat solvitur, ut ex sisae definitione supra tradita nu. 3. ... et ex tot in ... allegandis probatur. Atque ideo infanciones nominantur ... nere, ac proinde statutum est ... cum sisae ... in carnem sanguinem, et similibus rebus, ad cuius rerum vel pertinentibus, ideo cum infanciones emant res praedictas ... solvunt pro illis pretium commune duntaxat de solvendo ... pecio eo quod pro sisa solvitur, seu quod ratione sisae communi pecio additum est. ad quod debent infanciones regnum ... sisarios, idest arrendatores seu collectores sisarum ut concedunt ... dari in testimonium quod sunt infanciones, ... carnifices ... alij venditores rerum ... sisae ... pro illis respectivis compelio ac de ducta sisa. quod si ... debet ... regestiti facere voluerint, officialium delinquentium ... de his quot offles delinquentes possint accusari. ut probat. mdi. fol. 14. col. 1. 1o. albarum si nollunt dare sisarij etc. et fol. 307. col. 3. 1o. sisarij si nollunt etc. Pro ... contra ... iuramentum ... que praedicti sisarij ... ante ingressum officij illud est speciale ... albarum infancionibus praestabunt. Inquisitio ... in locis ... infanciones ... solvunt integre pretium commune et ... sisa ... et ad ... vel mensis, aut alterius temporis ... illud quod ... sisae debebat de solvendo ... secundum ... quantitatem rerum quas infanciones ... ad ... et hoc ... ad evitandum prolixitate ... petendi ... et presentandi albarum. Quod ... verum est, quod ...
23. ... infanciones ... aliquas res tenerent ... regalia jura solvere. sisas ... seu ... minime debent. quod procedit quando sisa ... ab aliqua ... utilitate ... illius et ad eius utilitatem ... nam tunc sisa nec dicitur nec est regale servitium, sed vicinale ut ... nu. 4. 1o. est tex. differentia ... illa solvenda ...

et fol. 43. col. 1. 1o. arrendatores sisarum etc. fol. 245. col. 3. 1o. ut offles delinquentes ... port. 1. p. §. albarum nu. 11. pag. 128. col. 1.

ADDITIONES AD

Compilationem fororum et observantiarum Regni Aragonum.

In prima rey compositione impossibile est omnia huiusmodi legislatiua, aptely collocari, sed in possibile potuit, quin in tam ampla messe remanent etiam aliqua post terga metentis, ideo quasi spicy, ~~colligenda~~, pluma colligi, que iam in descripta capitula, collocata, citely conjuncta esse oportebat: eruntq; principali addenda contextui. Verum ne illoy additamentis marginey voluminis deformiter replerentur, decreui in splendidy originale extrahenda. Presentes igit additiones nullam connexionem interse habent, sed una post aliam diuersay materiay (prout adinuentio contigit) secunt. ba in ipso principali codice ex animy loci, quily collocande erant, fit remissio ad sdem additionarium, singulay additiones, singulisq; etiam numeris adnotando.

·1·† **P**rima igit addicio est ad lib. 1. c. 11. nu. 2. in fi. fol. 14. pag. 1. Videl. tex. in actu curiarum incipienti. atreyebay del mes desembre fol. 67. col. 3. 8. los quales en sdentia. x.o et facer. in bursacion. b. comolon di entrada chya subito coder a 48. Persons. chya fol. 66. col. 3. atq; in actu curiarum. in pri.o lo de la imputacion delos offics del regno que seruio chya d. fol. 67. col. 4. in fi. multy q.t. in sacularibus fieri. in officijs deputatoy, in gnioy, judicantiu offic. justic. arag. aduocatoy, et procuratoy regni, at q notarijs extractis de quatoy. unde et illa allegata sunt, in d. c. 11. in fi. quily numeris in fi. de hijs officijs in saculendis agitur.

·2·† **2.a Additio** ad c. 13. nu. 4. in fi. p.li quinti. fol. 12. pag. 1. quinto. ·3·† ad officia regni computando. **3.a additio** ad c. 16. nu. 1. in fine. fol. 22. pag. 1. exque infero ante id tpo non esse in sacularibus curiarum. lo insaculation delos offics del regno encara de vacation, in d. c. bi los fabos seruan. fil. fol. 81. col. 2.) ratione dubitandi non inuenio, ga. logt. quando in una concurrunt duy fabe albe, et in alia ·4·† que sunt equaly albe et nigre non difficilioy reddit mihi tex. ille. cogita. **4.a Additio** ad c. 16. nu. 3. fortem. in fi. fol. 22. pag. 1. vnde infero efficacissimum argumentum ad prohibendum habentes aliquod officium mechanicum insaculari non posse in officijs regni, ut q palimus. s. ad lib. 1. c. 13. nu. 4. nam si alij in saculari possent, essent in quasi posse muris ad obtinendum officium, ad qd extranei repellendi, nec illud obtinere possunt ut b. diximus. ga non delent esse in quasi posse muris, quod revera sunt in capacy possendi, sed quasi. nec soluit hoc argtum si dicas, posse mechanicum officium dimittere, idq; dimittere facile non admittunt. fol. 26. col. 3. ibi. vellato, nu. respondeo, qd nihil q fumedum est, mechanicum, officium tpe extractionis, sicq; obtinere posse officium. Justa dijs posse. tex. in for. nio. de personis, que ad officium extractum fuit dimittere, 1.a ga. dimittere, est, gdfacti, facta ante non prohibuerunt, gs. multo minus facienda, 2do ga. utriq; plurima hominum mechanicii vilis sunt conditionis atq animi, unde in q simile in vili exercicio semper perpetuo permanserunt, q.s qd natura dat nemo negare pot. ·5·† ad c. 17. nu. 8. fol. 23. pag. 2. b. **5.a Additio** fieret. die 3. julij. ut docet bardaxi. in for. 2. de esse de esse deputatoy. nu. 1. p.o et hoc ea ratione. fol. 137. col. 1. infra. Sed dico fuit retractata extractio (ut credo) ut extincti deputati absenty a loco deputationis haberent tpm aduenienda renouandi in terminu quo officium exercere incipere tenent. ·6· ut j. in c. nu. **6.a Additio** ad c. 19. nu. 2. p.o Burtey. b. intra bi dies post intimationem, et b. ut pri receptum est. fol. 24. pag. 2. de los diputados que no vernan á Zuraz, fol. 71. col. 4. in fi. Los demanos questi aquellos que presentes. Junto p.o á los quales todos sera assignado, et p.o é leyerbe comprehendes, fol. 72. col. 1. in. di. Cortes. tam presentes in d. ciuitate el Sarragusse, quam absentes spetandos esse vsq; ad vltimu diem mensis maij. vt quisq; eay prasti ad 3. diem post intimationem veniat ad acceptandum, iurandum, presentes exercitio compellentes.

Para vnirse los abot. de cortes en la compilacion de los fueros, hanse seguir los generalidades que delos dichos abot. estan notadas en este tratado por abecedario, porque en los lugares que en ellos se citan, esta todo lo que toca á la materia, dese de aduertir tambien, que todos los abotos que estan rayados, y al margen tienen vna cifra, desta suerte .1. estan ya rayados. y assi de poner cada cosa en el lugar dela propria materia. y en los numeros, ó, articulos que aqui se allare. ff. es lo mismo que estan rayados.

A

ff. .1. Aduocati Regni sunt inspeciendi ut in acto de speculation de aduogad. fol. 81. col. 2. in fi°. extrahendi ut in acto. de aduogados del reyno fol. 75. col. 3.

.2. Archiuum faciendi ad registra cort. archiueny nominandis cort. acto que se hagan archiu. donde se tenga de poner los proces. dela cort, del Just, de arag, y delagouernat, y deputa, [illegible] y nominati, del acto que detener la clave cort. fol. 9. col. 2. Qui habet salariu. ut in acto. augment, del sala, del archiue, fol. 31. col. 1. in fi.

.3. Arrendatores generalitatum regni ratiunti execution in bonis faciendum per deputat, ut in acto. poder deputat. fol. 6. col. 4. et nota dillum lex quatenus loquit. de hispotecis, Baldi cons. 488. lib. 1. vide lex. in acto. execution contra el arrendad. fol. 74. col. 1. et segti. et no possunt effectuare putatory, ut. art. 14. nec deputati. ut. art. 31. et vide in art. 34.

.4. Arrendatores seu administratores generalitatum, eligendo execabant per commissiones de carg. á Just. de arag. sobre los offi delos in offi. cort. fol. 58. col. 4. in fi. et pero que quanto, fol. 59. col. 2. et acto commissi ad exercitio de carg. y al Just. de arag. sobre los offi. delos diputados cort. d. fol. 59. col. 3. forma regni, in eod. acto. in fi. in fi. quiere empero ladita cort. fol. 60. col. 1. et creati durant, ut in d. fi. gere empero la dita cort. et habent salarium. ut in fi. c los cargos salarios eod. fol. 60. col. 1.

.5. Arrendatores gliatum, quid possint hic relaxationi, seu emendationem arrendationum. in acto relaxati. on dela arrendacion cort. fol. 74. col. 4. in fi. et fol. 75. col. 1. in fi°. acto in acto de emiendy. d. fol. 75. d. col. 1°.

.6. Arrendatores generalitati tenent soluere arrendationy. ut in acto forma de como á de pagar el arrendador cort. fol. 75. col. 2. in fi. et assecurare arrendationem ut in huius alegádis ff. in fo. de executi. acto.

B

.7. Brachia riuersitatum sedent ut in acto. de orden delos assientos del liuro de los minestri. fol. 2. col. 4. in fi. admittunt, vel non, procuratores, ut ff. [illegible] fo. procuratores. art. 69. non admittent extraneos á regno. ut ff. [illegible] art. 18. et vide in fo. curia. de expto. 26.

.8. Bursa offi regni cort. de materia huius pli. dictum est sua suo ordine in compilatione, cort.

C

.9. Cancellery competenti huius dictionis habet salariu. ut in acto del augmento del salario del cancellen cort. fol. 30. col. 3.

.10. Cappellani cappelle deputationis habent salariu. ut in act. salario delos cappellans cort. fol. 91. col. 3.

.11. Chronista in regno habendi. acto. sobre el chronista, fol. 87. col. 3. in fo.

.12. Canallerie non sunt minuende. acto. que los vendy delos canallerie cort. fol. 1. col. 3. Nec priuandus vacature conferende. acto. que el S. rei no faga mercedes de canalle. fol. 1. col. 4.

.13. Comissiones non possunt fieri per dictum regem Just. arag. acto que el S. rei no faga commissiones cort. fol. 1. col. 1.

.14. Coputatores deputationis extrahunt. ut dictum est in compilat. suo loco, et habent examinatorem ratiocinum. ut in acto. forma dela eleccion y nominacion cort. fol. 77. col. 4. nec possunt esse arrendatores, ut in acto que los arrendadors y administradors del general cort. fol. 84. col. 4. in fi.

.15. Clauarij cort. de materia huius pli. dictum est in compilatione suo loco.

.16. Curia generalis admittit venientes extra prorrogationem, nec alios habet eos contumaces nisi, ut, in acto. de conuocatione curiarum fol. 8. col. 1. in fi. et debet conuocari ad locum 400 bonor. acto. que la corte general no pueda conuocar cort. fol. fol. 8. col. 2.

.17. Curia ffi non admittit certos offiales regios ut in acto que ciertos offiales reales no tengan voz en cortes generales cort. fol. 9. col. 1. et facit commissiones continentes solemnitates quod coram tradendas per notarium curie singulis vicibus. ut in acto. delos oficios que se deben ser cort. fol. 34. col. 1. in fi. et segti.

.18. Curia generalis habet notarium, qui tenet dare coram processum deputati cort. acto. que dentro de seis meses el not. dela cort haia de entregar á los diputados coram authentica delos processos de los cortes. fol. 54. col. 3. in fi. et col. 4. penitus. et habet cort. cappellanos cort. ut in acto, que sea: gan mistes álos stamentos. cort. fol. 91. col. 2. et hat indices Just. arag. ut ff. acto. 58. de fol. 2. col. 2. b. vide.

, ó, Nec admittit extraneos et nutritos cort. acto. enque el S. rei á suplicatio de la corte cort.

.19. Collectores generalitatum non gaudent locis quilegiatis, acto que los guardas cullidores y sobrecullidores delos rectores del general cst. fol. 8. col. 4.

.20. Collector generalitatum ficus seu falsis medicis venam morbis. acto que el que sedimo ótras cullidores delas generalid. del reyno, no tiendolo cst. fol. 8. col. 3.

.21. Custodes gltatum non possunt esse iudices acto, ordination contra los guardas fol. 80. col. 4. in fi. Judicant. ut in alio Judicy localy. ant. . non gaudent locis quilegiatis ut in acto allegato supra. numero seu artto 19.

.22. Censalia vendita super generalitatibus regni habent quilegium regio. in acto. exemption de los censalys cst. fol. 66. col. 1. et debent lui ut in acto forma de lurs censalys fol. 75. col. 2.

.23. Censalia super generalitatibus regni imposita habent prosententiatis de qui. acto que el que sedi- one que los censa, cst. fol. 85. col. 2. acto que los censalys que se cargan, sobre algare, cst. d. fol. 88. col. 4. acto que los censa, que se cargan, sean hunidos cst. fol. 86. col. 1. et acto que los censalys cst. fol. 86. col. 2. et acto que los censalys cst. fol. 87. col. 3. in fi. et col. 4. in p.

.24. D.

Deputati sunt octo, ut dictum est in compilat. tuolorc, Habent offi. annale. attenciq. tto numero de diputados. in p.o é sean annualy fol. 68. col. 3. in fi. Habent salariu. ut in cod. acto. p.o é aian de salario, et p.o et no reciban dicho salario. d. gta magistr. d. fol. 68. d. col. 3. in fi. et d. art. 43. sunt regni gubernatores cst. hoc dicy principalit. cst.

.25. Deputati tenent vacare vatiny aboni ministratoriby generalitatum, d. acto. numero de diput. in d. p.o et no reciban dicho salario. d. fol. 68. d. col. 3. in fi.

.26. Deputati tenent residere. ut in d. acto. numero de diputados. p.o los qualcs hajan d. fol. 68. d. col. 3. in fi. et d. art. 39. et in 1.o lib. cap. 17. ni. gemito. et fol. fol. 25. pag. 1.

.27. Deputati in saulent. ut suo loco dictum est in compilat. Sunt procuratores principaly 4. bra- chior. Barchi. in rub. de offi. deputat. in 2.a q.t ni. 1.o fol. 132. col. 4. v. ch agit de p.o huius offi.

.28. Deputati si pronuncient aliquem latu. protem. iurisd. talij lata habet remotam appellationē, acto que por orden y forma delos procuradores cst. p.o y elbro acto cst. in volumine actum cui- ap. ut p. et acto, item que en los cargs. fol. 60. col. 2. ut supra acto que los diputados en los cargs fol. 76. col. 2.

.29. Deputati cognoscunt de locuite entiby super tentiarioy. acto que los lugart. de los diputados tenen dos cst. fol. 68. col. 3.

.30. Deputati extrahunt. ut suo loco dictum est in compilat. acceptant, iurant et vacc. ciunt le- tentiā excōmunicatoriy. ut in acto. extractu. de dicut. fol. 68. col. 4. d. fol. 69. col. 4. acto de ju- ramento de los diputados cst. d. fol. 69. d. col. 4. acto de ju- acto. de los diputados que no vengan á lunes. fol. 71. col. 4. et acto el que tenga extracto ó no acollytava, fol. 73. col. 3.

.31. Deputati extracti sunt inhabiles ad offi. illi de qui. in acto de los vcrtonoy inhabiles cst. fol. 72. col. 1. in fi. acto los menores de edad cst. d. fol. 72. col. 2. et qui non vacauerit ver tē á foro statutum, acto vacatio de offi. de dicut. fol. 73. col. 2. et ut supra. art. 3. in fi. et d. art. 42.

.32. Deputati vocant. ut in acto. llamamiento de diputados fol. 73. col. 2. in fi. et habent cape- llanos. ut supra. art. 28. p.o et haldch cappellanoy

.34. Deputati habent potestatem arrendandi gltatoy, cū cautione ta cst. ut in acto del poder y forma de los diputados fol. 73. col. 3. in fi. et seqtib. acto. los segundos que se arrendaron cst. fol. 91. col. 2. in fi. et executandi arrendatores. ut supra. art. 3.

.35. Deputati sunt Judicy quorū generalitatis. ut in acto de mesa localy cst. de Moncada local

.36. Deputati possunt constituere procuratoy. ut in acto forma de lurs censalys fol. 75. col. 2. et in act. que los dicut. quod, constituir procurad. d. fol. 75. col. 3. et b. dict. quando omnes, quando vero maior pars seu debeat esse plenty ad constituendū procuratorem. deputati de- bent soluere pecun. ordinatas regni.

.37. Deputati debent soluere pecun. ordinatas regni alijs cst. ut in acto. que si los diputad. ta- gasen contra el tenor cst. fol. 75. col. 3. in fi. et 4. in p.o

.38. Deputati possunt expendere pro libertatibus cst. act. los que pued. despend. los dicut. cst. fol. 75. col. 4. promissionib, vulgo embaxadoy. acto. embaxadoy fol. 76. col. 1. Vide act. limitatio de los diputados liliy cst. fol. 76. col. 3.

·39· Deputati tenent residere. act. residentia delos diput. chſ. fol. 76. col. 2. Et missi pro syndicy, habent plenty, idē in notario deputatos mito, acto el diput. é notario, que sean in cindo en entrada. chſ. fol. 76. col. 1. in fe. act. quelos diputad, viejos assistan chſ. fol. 78. col. 2. in fe. mayo in acto. del offo. delos diputad. chſ. fol. 99. col. 3.

·40· Deputatys plenty tienen seruat sellar de putatorio ut in act. alegato. 7. in pbo sigilla. art. 73.

·41· Deputati non seruanty ordinaty remiuntur. ut in acto, los yenty contra los diputados fol. 80. col. 3. Et tenent exhibere voliey expensay in libro chſ. acto como seande absentes los voliey en un libro d. fol. 80. d. col. 3. in fe. nec possunt allegare pecuniam propter in simulationem. acto. quelos diputados no pueden tomar dinero fol. 81. col. 2. in fe. hoc volti est dictū in capitulo de in simulationibus chſ. facit una addition. vt. magis comuniat. del general chſ. fol. 84. col. 4. in fe.

·42· Deputati non possunt esse arrendatorys, ni computatorys chſ. acto quelos diput, ni administradorys

·43· Deputati habent offo ut in acto. del offo delos dipt. y salario chſ. fol. 89. col. 3. et salarium ut b. et supra art. 24. pº. habent salarium.

E

·44· Edificari domus debent delicencia curie. ut est notabile argtō in acto quibus pueden edificar chſ. fol. 86. col. 4. in fe.

F

·45· Fori deputatorum, et de competentia iurisdi sunt confirmandi per regem. act. orden para obtener confirmation delos fueros chſ. fol. 86. col. 3. in fe.

46. Fori reformandi sunt, ut in act. cōmissiō dela reformation delos fueros. fol. 87. col. 1. et sequ.

·47· Fori possunt ordinari ex commissione curie gtis. acto poder para ordenar los memorialy chſ. fol. 88. col. 1. et sequ. Sed nonne possunt ex cōmissione cōdi. cogitabo.

·48· Fori regie audientie, et curie iustic arag. et fori criminaly, sunt prorogati. act. de la prorogacion de los fueros chſ. fol. 89. col. 1. et acto. de prorogatio fori ferd. fol. 89. col. 2 in pº.

49. Familia una, seu una domus sit ex multis subtus vno tecto familie existentis. acto quelos los personas que habiten en una casa chſ. fol. 62. col. 2.

G

·50· Generale solutio á dño rege, Regina, et cinctilij, acto que el Rey, ó la reina y los hijos y aquendereho degeneral. fol. 6. col. 4. act. que viuiendo el rey no g. en este reyno chſ. fol. 81. col. 3. in fe. et á familiarib dñi regis. ut in acto de yaciente que pueden ander pagar derechos delgeneral fol. 85. col. 1. Nonnulli soluit á vicinis del valderaman ut in acto, dela valderaman chſ. fol. 89. col. 2.

·51· Generalitatis iura á nemine impari possunt, vel augeri chſ. acto. que ninguna ciudad, villa, ó lugar, cōmunidad, ni señor, chſ. fol. 8. col. 4. in fe.

·52· Generalitatis iura tangent. in acto cōmissiō al arcebispe de caray. cōl iusticia de aray. chſ. fol. 58. col. 4. in pº. é que esto fecho chſ. fol. 59. col. 2. in pº. ubidit d'mus tolendo promanta chſ. et in spe delegatis iuris, vide in acto capitoly segund forma delos qualy se deben exigir é cullir los derechos manifestando chſ. fol. 60. col. 2. in fe. ad fol. 62. col. 3. by late agit. de fraudib in mercadijs manifestando chſ.

·53· Generalitatis pecunie et hereditate habent in immunitate equa, in act. exceptis delys pecs, delys gene, é de los pestes chſ. fol. 65. col. 3. in fe.

·54· Generalitatis habent (volta de putatos) Judices locales, qui dicuntur cuy todes chſ. ut in acto ordinatio contra los guardas chſ. fol. 80. col. 4. in fe. et in act. de pueys locales chſ. fol. 74. col. 3. in fe.

·55· Generale non soluit de argento in massa, acto que en el pte reino queda entrar g plata en massa chſ. fol. 81. col. 2. nec soluit. habito albaran de remesa chſ. ut in act. delos derechos delegene. fol. 90. col. 1.

·56· Generalitatum materiam. Supple in pbo. arrendatorys. artō 3º, 4º, 5º, et 6º. cenqualia. art. 22. et 23. collectorys. art. 19. et 20. custody art. 21. Deputati. art. 25., 34., 35, et 42. et pbo. mercantij. art. 61. et art. 62.

H.

.57. Hospitale vulgo dena gra degratia, dictum habet á regno elemosinam, ut in acto limosn del hospi- .57.
tal. cfs. fol. 90. col. 2. et in acto del hospital. cfs. fol. 91. col. 1. in fo.

I.

Justitia angonū non pōt hūe cam fiscy á dño rege. cfs. in pbo. cōm sfiong art. 13. Et est in- .58.
de exmiā. acto. incipiente, á treze del mes. in fo. los quales explecia b. el proceso de la dicha corte fo
el fr mgte. de arag. mdze de aquella cfs. fol. 67. col. 3. subtto poder á 48. versos. cfs. fol. 66.
col. 3.

Inquitores officij mgte. arag. in saculant. ut hic loco dictum est in compilatione cfs. et extrahunt. .59.
ut ibm.

L.

Loca poculta in regno valentiā ad fores arag. sunt. ut in acto de los vassallos de val. colla á .60.
fue. de arag. cfs. fol. 82. col. 2. ad fol. 83. col. 3.

Locus del real cuius juris dictionis sit pmanet, an aragonū. in acto. de corte. sobre el del real .61.
fol. 83. col. 3. ad fol. 84. col. 4.

M.

Mercantiā possunt egredi de regno ad mauros. acto. en que el fo rei revoca cfs inhibitoria .62.
por el feho de los comercios cfs. in volu. actorum curiā. ante pncipiū. et cfs fol. 1. col. 2
Mercantiā extrahendā prohibitio videt ad dnm regem pertinere ut in acto allegato. in acto, .63.
precedenti, sed dic q̄ b. de facto prohibuit, et de pfo revocavit. alqn in contra decidit. in acto
de la reina de sicar orb cfs. fol. 87. col. 3. v. dnā vetā de consuetudine prohibet cfs.
Moneta non cuditur nisi ex tri conventione. acto. moneda. fol. 81. col. 4. et fol 82. col. 1.

N.

Notarius deputatus residet, ut in acto de la ressidentia del noto cfs. fol. 78. col. 3. et in alegatis .64.
p. art. 39. et vide officij. tenet. idem de qlq in acto de los que elegen los de los diputados cfs. fol. 79. col. 1.
Notarius deputationis cfs. de materia hujus officij dic ut p. in pbo. scribanus deputationis. art. 74. .65.

O.

Officia regni in saculant. et extrahunt. ut hujus loci dictū est in compilatione forosp. .66.

P.

Patrimoniū regni incorporat. et prohibet alienari. in. acto enque se incorporan cientos derechos .67.
en el patri. real. cfs. fol. 3. col. 3. ideo pmuent redimi pro ea regalia alienata cum carta de gra-
tia. in act. enque se comb, i dep od. á cient. vers. cfs. fol. 6. col. 1. et reddimita in corporantur
in regio patrimonio. act. enquel fo rei devolvent. de la cort, in corporen cfs. fol. 6. col. 3. acto. de
la incorporation en el real patrimonio cfs. fol. 66. col. 2. in fi.
Pedagia pro in singulis pedagiis tenent. in acto, commissio super pedagiis fol. 9. col. 3. pncto .68.
acto incipiente a pey dels cofs fol. 10. col. 2. et acto sentay et calvera de los pedagy. eod. fol.
10. eod. col. 2. vsq ad fol. 54. col. 2. ubi regerit singula pedatia regni, et singulos pro solvūt.
Procuratores pro cibij ad curiā gbs quales debent constitui. acto quepone orden i forma de .69.
los procuradores cfs. in volu. actorum. ante pncipiū, et fol. 8. col. 2.
Procuratores regni habent offm. ut in act. bolta de secundary i offo de ellos. fol. 80. col. 2.
Porterij deputatis habent offm et salariū ut in acto de porteros fol. 79. col. 4. et habent salariū .70.
pro intimij et dictij. ut in acto intimij. fol. 80. col. 1. in fi. Et suplent: expensione ut
in acto que los diput. en caso de vacatio de los ost. cfs. fol. 80. col. 2. et habent salarium
pro offo. ut in acto del salario de los porteros cfs. fol. 89. col. 4. in fine.

R.

Ressistentia fieri nopōt contra officialem executorem cujuscūq, aut alios debitores. acto .71.
alterque el fo rei, á, lugtes, de la cort, vezina ciert, quitis, que hauia, otorgad. para cad.
vecht, á, los officiales cfs. fol. 3. col. 2.

S.

Superadvocatorij locūtenentes tenent. cfs. acto que los lugart, de los vezinos, sean tenid, de exer .72.
los officios. fol. 68. col. 3.
Sigilla deputationij servant ut in acto comūn de ellos. fol. 78. col. 4. .73.
Scribanus deputationij habet offm. ut in acto del offo de scribano de los diputados. fol. 79. col. 2. .74.

T.

Tasatio scripturaz curiā mgte. arag. virgalium, et alios officiū procitationis, captionis, .75.
cfs. venit. in acto. taxationes de los script. de la cort del mgte. d arag. cfs. fol. 88. col. 1. in fo
vsq ad fol. 88. col. 4. et alt. de los emolumentos de los vezinos. fol. 80. col. 4. in fi.

V

.76. Vicecancellarius debet jurare ante ingressum officij. act. en quel sr. rei, y la cort. aprueuan, y ratifi. las sent.as etc.a fol. 2. col. 3.

77. Universitas non potest sumere vindictam de singularibus authoritate priuilegij etc.a acto. en que se reuoc. los priuileg. otorg. de 40. años atras etc.a fol. 3. col. 1. et act. en que se reuoc. los priuileg. concedi. etc.a fol. 7. col. 1.

.78. Virgarij just.e arag. etc.a de mat.a ingaricor. in act. decreation é nu.o de verg. de la cort. del Ju.a de arag. etc.a fol. 68. col. 2. in fi. et habent salariu ut s. art. 75.

.79. Vestimenta sunt reformanda, act. poder sobre la reformation etc.a fol. 88. col. 4.

Degene en el trauajo de la compilacion en el lib. 1. en el cap. 19. en el qual se trata de intimat.e extractis faciendo extractis deputatis. alijs q. regni officialibus, et de tpe quo post intimatē expectant. ad jurandū. y este capitulo estara dicho todo lo que toca á la intimation hacedera á los diputados, y del tpo que les aguardā, á se de decir en el mismo cap.o de la intimation hacedera á los demas offles, por su orden, y del tpo que se aguarda á cada uno. y quanto al not.o de los diputados se allara in eisdē juribus alegatis quoad deputatos. el c. 20. á de tratar de las excep.tes que se oponē á los extractos antes de jurar, y luego se a de tratar del juramento et de suplemento loco non acceptantiū vel morientiū de cada off.o y despues porque mi intention es, p. me-roponer todos los offles in esse producto luego que pueden exercir sus off.os que es statim post prestitū juramentū, se a de tratar de singulis officijs et 1.o de off.o deputatorum procurando dexar para de por si todo lo que toca a los diputados quoad generalitates regni. notandolo remissiue á su lugar. y habiendo tratado ~~de todos los offs. off.~~ de todos los off.o se podra tratar de las generalidades porque de ellas se sustentā los offles como se habra dicho en la potestad de gastar etc.a ó sino podrase decir de las glidades statim post offū deputatorum q.a pertinent ad eos, y acabado esto se proseguirā los quadernos que hice p. meros. etc.a

y aunque parecia mejor orden poner en cada off.o lo propio y todo lo de aquel pero, en lo que toca asta constituir los que se crean de un mismo modo, assido mejor ponerlos juntos, y despues en cada uno se podra referir remissiue ad s. d.ta etc.a

V

CAPVT PRIMũ

De origine Regni Aragonum.

1. ARAGONVM Regnum, ita ex diuersis fluminibus huius nominis, ab altissimis montibus (quibus hispania Galliq; diuidentur) fluentibus nominatum, ut probant Surita in latinis iudicijs lib. 1°. pag. 3ª in fine. Alij in suis analibus lib. 1°. cap. . et Hieron. de Blancas in commentarijs aragonensibus. & de aragonensij comitatus initio. pag. 78. et 8. de ijsdem aragonũ comite. pag. 36. Suum principium atq; originem sumpsit, statim post generalem hispanię destructionem a barbaris crudelissimam circa annum Dñi. 1714. Nam ſ. cum Sarraceni (imo agareni mahometani) barbari feroces, diuino nutu ipsi executores vltrices hispaniam, et vlteriorem, et citeriorem in miserrimam seruitutem redactam tirannico dominio subiecissent, Rodericus vltimus Gothorum Rex in extremo campi Syculo vicit, ac paulò post mortuus, et in eodem conflictu, illa antiquissima hispanorum Gothorumq; illustri nobilitate interempta, et ibi nomine abrumpissimus barbaris expulso, atq; hispanis et gothis legibus abolitis, nil in vlteriori nec in citeriori prouincia, ciuitas, vel locus, aut castrum aliquod permansit, quod agarenis impietatis non subiaceret. Atq; ita magnificis ciuitatibus, et potentibus ciuitatibus desolatis, ac fortissimis muris destructis, ornatq; ſpanos veh horribili morti arbitrij feritatis barbaris exercuit tradiderunt. Sed ſ. Interea seruator omnipotens deus (ex cuius diuina dispositione propè prouida omnia ita conflata fuerant) inspexit. Nam in vlteriori prouincia in asturijs montes, petrosi natura fortissimos, Pelagius christianissimus cantabriæ dux ex patre hispano (ut multi contra vulgarem opinionem probant) ex matre vero gothus nobilissimus, et ab vtroq; parente ex regio descendens genere, se recepit. Adquem etiam ex galicia et vizcaia (quæ est nobilior ac principalior cantabriæ pars) et exercitus, et amicitia nobilitatis virtus e manibus infidelium liberabat) conuenerunt: ipse inuictissimus princeps fidei amore mentes, celesti diuinoq; numine ducer bissimis laborandi animis se opposuit.

Regni Denominatio.

Hispaniæ destructio.

Hispaniæ vlterioris recuperatio.

4. Ex alia ſ. deinde parte in galicia et vizcaia vltimis finibus, hac principijs illas (quibus ab antiquissimis hispanis eandem originem descendebant) crudeli dissensione vitiis grassantibus mortuis

Leonis regni principium.

Hispanię citerioris vastatio.

Templi v. m. del pilar ęt. conservatio.

Hispę citerioris ęgritio

...cilij cum aliis hispanię et gothis militibus, ex cuius imperio omnibus
in quos se contulerant, bellum infidelibus acriter inferentibus, et
sic pellagium non parum diuturnis proeliis patrię recuperare,
in eisdem firmare xpi nomen effecerunt. Index. ff. ortum est in .9.
ulteriori provincia regnum potentissimum per ...
terfecta tandem fortitudinis dextra, decoratum. Cui postea adiuncta
castella extentia (cum comitis subeuntibus dominio
adversus infideles à principio militaverant, Burgensem et Ilur-
rumen sub castelę regimine et jurisdictione valde ampliauerat)
ac ad principatum. Interiorem autem hispaniam aliter res se ha- .6.
buit, siquidem africanus exercitus ędes integras regionem
occuparunt, quod altissimum etiam montium
frigorem penetrantes, ferro ac barbara crudelitate
omnia destruentes in galliam ipsam transierunt, multo tantę
vexę calamitate, ex regio hispanor. gothor. de genere, legitimo suc-
cessore remanente, ad quem legitima etiam restituti regni hereditas
pertinere posset. Nec alio catholico principe, qui potenti manu
aprehensis armis provincię defensionem tueri posse valeret. .7.
Sed quia sibi deus est autor debitę humanę contractę, idolo arabes seu
africani quantumcunq; crudelissimę tirannidem etiam exercentes, neq;
exteriori, diuinum cultum, seu xpianę religionem omnino erra-
dicare potuerunt. Nam dicitur virgo sanctissima Maria (cuius sacra-
tus vultus, et imago ab angelis depicta, absentibus virgine, adhuc
in mortali corpore viuente, ex hierusalem hispaniam mirabiliter
vsitante, in marmoreo columna, in qua ipsa virgo per aereas re-
giones angelico veniebat ministerio, in ...
in medio ipsius citerioris provincię sita est, et omnium europe ciui-
tatum felicissima) depicta, in templo à diuo Jacobo apostolo an-
gelor. manuum constructo, à principio nascentis ecclię resident
et vsq; nunc resident) dabit fidei meritum, qua eo usi sunt, in eo loco
extunc vsque infimum seculi nunquam fidem catholicam defec-
turam, ita infidelium terruit animos, ut neq; templum illud violare,
neq; xpianos prope ipsum morantes aliquo impietatis occidere,
aut captos inde extrahere ausi sint, vel auderent, apostolo et
angelis templi fundatoribus visibiliter illos defendentibus. ff. .4.
Similiter etiam deus optimus maximus pientissimus misericordiarum .8.
pater, virgine ipsa (ut fas credendum est) pro regno sub eius-

dem

dem protectione, et fide, à primo capite fundato, intercedente, hispanos aliquos et gothos, tam nobiles, quam catholicos retinuit: ex quibus xpiānissima hispanorū gotorumq; progenies, veluti phœnix unica ex propriis cineribus conflagens reviviscebat. Hi enim ad Pirineos, ac superarbienses montanos (quibus aragonum provincia, duobus illis fluentis circumdata continet) sicut ad tutissimū sui nominis præsidium confugientes, et abscondentes se in speluncis in petris, et in cauernis montium, atq; in abditis et in antris terræ primū arabum impetum fugiebant. à quibus deinde ut generosi xpti milites ad propagandam fidem, et propria iniuriis vendicandas in unum locum conuenientes, et aduersus arabes bellum fortiter, strenueq; dimicantes, ab eisdem magnos, et proprie infinitos, gloriosq; victorias diuinitus sunt consequuti. Atq; cum his aliqua castra ibi ædificantes, et terminos illorum pro uiribus extendentes xpianam aragonensem Rempublicam paulatim fundarunt. Exeo tempore et nouæ Reipublicæ statum respicientes ad regimen pacis leges quasdam, seu foros aliquos, (prout antiquitas temporis permittebat) condiderunt: qui superarbienses à monte superarbiensi monte, (quem tunc principalē incolebant) sunt appellati. Quantum verò ad bellicū gubernamen attinebat ex se ipsis ducem unicum eligentes sub illius regimine militabant. In prouincia tamen aragonum, quæ nam à superarbienti distincta obtinebat Ximina, cōmitem quendam subdirecto progenij ducis imperio constituere habebant. Atq; ita à primo principio vsq; ad tempus circa quod nomina sunt. Garcia eximenez. Garcia Yniguez eius filius, Fortunius garciæ primi garciæ nepos, et Sanzius Garcia Fortunij filius. quos quidem ex historiis aliquando reges superarbientes, aut nauarræ vocant, eo quia eisdem temporibus nauarræ ultima cantabriæ prouincia, superarbi constructa à vasconibus et superarbientibus aragonensibus simul fuit compacta, verius tamen est reges minime fuisse, sed duces electos, quemadmodū ex progenij et parentum merito electio de patre in filiū fuerit continuata. Ruthisia tarragonensi prouincia, quæ aragonum confines attingit, in montanis Cantabriæ, ampurdani, et Rosselliani, aliqui etiam catholici viri Pirenæos montes, quo pro xpto uisibiliter pugnabat barbaros debellantes, in diuersis locis diuersas etiam munitiones construxerunt: à quibus Ludouico magno occidentali Imperatore iuuati, Barchinonensis cōmitatus, ac principatus catholicæ dignitati, felicemq; contra barbaros progressum sunt adepti. ℞

aragonensis reipublicæ principium.

·9· Fori superarbienses primi.

·10· aragonensiū duces 4ᵒʳ.

·11· Barchinonensis cōmitatus initium.

ℭ Capit. 2m de Immunitate.
et exemptione ara:
gonensium
ℭ

EX ea verissima facti narratione in precedenti capite facta, .1.
satis liquido apparet aragonensem rempublicam a sui fundatione et origine exemptam, liberam, atq; immunem fuisse ab omni
Jurisdictione, et Imperio cuiusvis principis etiam Romani Imperatoris,
quod clarius ex legibus probat. Et primo, qa citerior hispania neq; ab
Imperatore, neq; a alio catholico principe possidebat ut s. in cap°. pre-
Que nullius sunt occupanti conceduntur. cedenti nu°. 6°. Sed res que a nemine possidet, est occupanti concedenda
Juxta Jus gentium regulam relatam in. l. 1ª. §. omnia igit. l. quod eni
3ª. vbi glo. ibo concedit. l. quod libore 14. l. numquam. 31. §. Thesau-
rus. ff. de adq. rer. dño. l. 1ª in pr°. ij°. eius rei vestigium. ff. de adq.
poss. §. fere. in prin°. et in ij°. quod enim, cum §. §. sequenti. Instituti. de
rer. divis. et glo. ibo. nullius. in l. 1ª in pr°. in ij°. quod autem. ff. cod. to
de rer. divis. qº. potuerint aragonenses illam occupare a q; alicuius
Que pro derelicto habent. occupanti concedantur. Jurisdictione. SECUNDO. ff. qa et si res fuerit a aliquo possessa, .2.
tamen postea ab eodem pro derelicto habeat, occupanti nihilominus
concedit. nam possq; pro derelicto haberi tam in mobilibus quam
probat lex. in l. nec emptio. §. ff. de contrah. empti. l. qua ratione. q.
§. item si quis merces in fine. ff. de adq. rer. dño. l. 1. et 2ª. l. si id quod
3ª. §. si id quod quisque. ff. pro derelicto. §. hoc amplius. Instituti. de rer.
divis. et a contrario in l. 2. §. vlto. in fine. l. quibusdam. §. ff. ad l. Rho-
diam de Jactu. d. l. qua ratione. q. §. fil. l. quemq; 58. §. ff. de adqui. rer. dño.
§. si ratam. ff. de furtis. cum §. fil. Instituti. de rer. divis. Sed tum
Imperatores Romani, quam successores gothor, quia aliqua jure venire
poterant ad successionem regni, citeriorem hispaniam pro derelicto
habuerunt. Ergo etc. Nec obstat. ff. in dubio rem pro derelicto ha-
In dubio res non habetur pro derelicto. bitam non presumi. ergo ibo. Committit. in ij°. in dubio autem
in d. l. qua ratione. q. d. §. fil. et ibo plenum. ind. l. Saluus. 44. d. §. ff.
tatum. per Jura que ibi allegant. Nam Bal. talem dubietatem
seu presumptionem declarari examino Jud. seu dominorum relin-
quentis. ex d. l. generatione. d. §. fil. C. qa non examino eligens quia
eas habere non vult, et in d. l. Saluus d. §. si tantum. Bal. et si quis
derelinquendi animo iactauerit. ega. quibus sunt similia ibo. in
d. §. penulto. et fil. Instituti. de rer. divis. Qui quidem animus ali-
quando per conjecturas venit declarandus. Prout declarat glo. in.

d. ꝓbo. committit, in d. l. qui rāt. d. b. fil. et d. ꝓbo. plenum, in d. l. talem. d. d. furtum. et ꝓbo. furtum. in d. ꝗ. fit derelictū. aliquando vero ipse animus habendi ꝓ derelicto ipse ipsū expresse declarat. ut in mō casu, in quo nō solum ex conjecturis, sed ex voluntate expressa apparuit animus imperatoꝝ et aliorꝝ ꝓncipum habentiū hispaniam ꝓ derelicto, imo ꝓ deperdito ut in sequenti constabit fundamento. atque ideo dubiū
4 non erat, quin hispania ꝓ derelicto haberet. Tercio. ff. quia quod ves habet in deperdito occupanti seu recuperanti concedit ut etiā probat text. in d. l. talem 44. d. d. litis autem. ff. de furtis cum aliis. ff. citandis. Sed citerior (imo et ulterior) hispania erat in deperdito ut extracti mō vellatione constat in. c. precedenti. ergo erat recuperantibus concedenda. Et confirmat ex eo qꝫ quando res est in deperdito, habet etiam ꝓ derelicto, ut clare docuit vlpianus Jurisconsultus. in d. l. talem. d. d. litis autem. c. quod plenum creditū est, cum sciat peritum, inquit enim vlp. rem habui ꝓ derelicto, quando reliquit, et relinquit scit illam peritum, qꝫ á fortiori quando non peritum, sed imo tam deperditam reliquit habet illam ꝓ derelicto. Sed Imperatores et alij catholici principes reliquerunt hispaniam, nō peritum dumtaxat sed totius tam deperditam. qꝫ etiā vndecimo Justa Caij ff. Responsum. in d. l. qui rāt. q. d. d. fil. ff. de adq. rer. dō. ita intelligendū, ne alias sint contrarij illius et vlpiani sententiæ
5 Et ratio est ff. qꝫ licet quod res habet in deperdito considerat ꝓ incipit posse impotentia potiendi, sicut quando habet in derelicto constituit nollentes, tamen cum impotentia voluntas etiam concurrit, ex eo quod vtriusq; cessat quoad effectum non habendi rem in bonis ꝓ sicut equalis est ratio, et ex collecta est admittenda extensio de casu nolentis ad casum impotentis ꝓ ut ea que docent scribentes in l. galley. 29. d. et quid sit tantum ff. delib. et posth. et in l. paterfamilias 100. ff. de condit. et demonst. ut hic sicut in casu nolentis habet ꝓ derelicto, ita et in casu impotentis, cum res. d. est
6 in deperdito. Rationiq; ratio adhuc assignatur. videlicet qꝫ ex eo qꝫ quis videt esse impossibile rem amissam recuperari, incipit contentire (sicut constat) eius rei amissioni, saltem non applicando voluntatem ad rem recuperandam, nam humana voluntas (ut docet ꝓphi) non appetit impossibilia, sicut nec intellectus in ipsa tendit. atq; ita talis nolentis, seu negativa voluntas, etsi consentit, tamen voluntas est ut tradit doctor in l. velle non credit. 4. ff. de regulis Juris.
7 Nec superioris obstat text. in d. l. interdum. 21. d. d. quod ex eius glosio. ff. de adq. rer. dō. vbi Jabolenus ꝑ. affirmat non esse idem rem ꝓ deperdito atq; ꝓ derelicto habere. c. quoniam non est ꝓ derelicto, sed in deperdito esse. nam respondeo. ibi Jabolenum agere de re ꝓ derelicto habita

Que in deperdito sunt, recuperanti concedentur.

Que sunt in deperdito, habentur etiam ꝓ derelicto.

Impotentia et nolentia equiparantur.

Voluntas non appetit impossibile, sicut nec intellectus tendit in illud.

Res pro derelicto, etiam derelicto, quando vsucapiat.

vsucapienda, et docet rem pro derelicto habitam vsucapi posse, sicut pro derelicto, non tamen negat dominia rei existentis in derelicto recuperanti adquiri, qm hoc certissime fit sine media vsucapione, sed statim in ipsa recuperatione, seu occupatione. Nec huic interpretationi aduersatur quod etiam res pro derelicto habita statim adqr̃i dr̃ sine vsucapione, quoniam illud non indistincte procedit nam aliquando erit necessaria vsucapio, vt quando habens pro derelicto non esset verus dns, tunc nihil aut nec per contractum posset transferre dominium, sed solam vsucapiendi conditionem. exquati toto tit. ff. de vsucapi. ita nec habens pro derelicto. et d. l. interdum. 2. d. s. qd ex naufragio. ff. de adq. poss. aliquando vsucapio non erit necessaria, nempe quando habens pro derelicto fit verus dns. qm tunc statim transfert dominium in occupantem. Et nō differentia est, qm 1° casu pōt quilibet dnm hui pro derelicto, verum autem dnm huc animo retinendi corpus necesse erit vsucapere. 2do vero, quando res. ff. est in derelicto, non solum putatiue sed ex vero dno est derelicta, nam etsi velit, retinere tamen non pōt. et per consequens tam in nullius bonis existens potest occupari. Iusta sequentia. Cum igit hispania tua esset in derelicto, sequitur occupari potuisse per aragonenses. Quarto idem ff. t. nam quod aliqui vicis .8.
alterius non occupari, seu occupari, quam ipse prodigio iure recuperare vel occupare pōt. nec ita occupantem seu recuperantem prohibet, prout inquod enim 3. b. plane. ff. de adq. rer. dnio. cui similis est in. s. fere x°. plane qui alienum. Instituti de rer. diuis. Sed Imperatores, alijs priuilegijs videntes prohibuerunt. qm per consequens amiserunt ius quod in ea ad ipsos pertinere potuit. Quinto qm non solum. ff. dnus vel possessor tenet prohibere Rei proprie persecutio est necessaria ad conservationem ipsius.
recuperantem seu adipiscentem rem suam, sed etiam semel amissam persequamur. ff. de adq. rer. dnio. cui similis est tex. in. s. illud quæritur. Instituti de rer. diuis. alioquin dominium illius seu possessionem amittit. Sed nec Imperatores nec alteri xpiani principes citerioris hispanie .9.
semel atq omnino amittere recuperationem brevem prosecuti. qm amissa rem suam persequatur recuperandam, tamen illius persecutio ita difficilis sit, quod impossibilis eius recuperatio videat. Difficilis persecutio rei tollit dominium illius.
tali res occupanti seu de nouo recuperanti concedit. Iusta decisionem tex. in d. l. naturalem. s°. in q°. b. velita sit in conspectu nō, ut difficilis sit eius persecutio. ff. de adq. rer. dnio. cui conuenit etiā tex. in cod. s. fere sicut x°. naturalem. de rer. diuis. Sed hispania ita a sarracenis erat occupata, quod non solum difficilis, sed impossibilis iudicabat eius recuperatio. qm pretio nionem recuperantibus fuit adprenda. Minorem po- .10.
stitionem. duplicitate atq expresse probo et 1°. ex eo quod ita in possibili fuit Imperatoribus visum fuit hispane recuperationi prosecutis, quod francorum reges qui tunc occidentale regebant Imperium. Cathaloni q̃ cupierant recuperare principatum, impossibilem sibi illius recuperationem iudicantes, eundem libere renunciarunt atq donarunt Barchinonensi cōmiti qui

pro

pro eisdem imperantibus ibi ut provintiis praeses erat constitutus, exquo et principatus ille liberatq; immunis ab imperiali extitit dñio. Unde consequ.ª á fortiori dicendum esse Imperatores quoq; tacite donasse aliis hispanis provintijs (quae rũe imperij illis competere poterant) eosdem recuperantibus. 2do contra alios principes ꝛ. hispanos, gothosve successores, et sic contra pelagium cantabrij ducem (qui vulgò (falsò tamen ut 7. nu. 16. probabit.) Rodorici postremi regis hispanię successor fuerit.) eandem impossibilem fuisse recuperationem probo, quam si aragonenses nostri, ceteriq; hispani principes eosdem hõs in diversis provintijs expugnatis diversisq; partibus adhuc barbaros non insurgerent, neq; pelagius ipse, neq; alius quantumcunq; potentissimus princeps (ut francos regnum (quibus omnibus omnes provintiae potentiores existebant, occidentalibus potiebantur imperio) exemplum ostendit.) legionensem regnum, aut aliam hispanię provinciam conquirere potuisset. Qꝰ tibota infidelium vis et potentia contra pelagium et alium vi quencunq; principem integra extitisset, nec in diversa diversisset proelia, facile asseruimus, atq; alios hispanos debitos, destructosq; subiecisset. Septimo ꝛ. Qꝰ ne facile reverti ad priorem naturam l. si vinum 28. ff. pactis nisi pateret. pº. quod et in pe dicit. ff. de pactis. c. abexordio. 3. dist. 35. de illi l. i. omnibus 69. nu. 11. ff. de regulis iuris. Sed hispania á principio et fundatione semper fuit sub imperio et iurisdictione procerum regum hispanorum ex eadem provintia naturalium. donec romani pertinaciam et nimiam potentiam, eorundemq; hispanos dejiciendam illam usurpaverunt, á quibus gothi postea donatam habuerunt, et ex eo violentiam contra hispanos voluntatem occupaverunt. ut docent relati á tonas. in reg. peccatum. 2. ꝑ. 8. q. nº. 9. Qº extranei principibus ex africanos expulsis, facile potuit, iureq; debuit ad priorem hispanos illam recuperantes reverti. á Cuius veritatis est non fieri imperiam rei, illam ad pristinum statum reducendo uti notavit glo. pbo. ad. l. i. c. ab exordio 3. quod varijs exemplis comprobat. ut de iurisdictione secularis facile ad ecclesiasticam potestatem (in quasi nemine statum habuit) recidentes docent dd. in l. hi communiter 18. ff. de iurisdict. omn. iud. et in c. decentius 4. de offic. delegat. ubi dicunt ecclesiam libertatem eatenus tunc in primo principium naturam ex bonorum confiscatione retinuisse. testantur Bonacosa pbo. relat. q. 29. nu. 68. de ff. generat. Tamberinus. ex de Ysambert. lib. 3. q. 8. artº 8. nu. 27. et financus in catholici institutis. titº 9. a nu. 96. et nuº 149. Similiter feudo á principe ecclesiae empto, in eadem stirpe in hac originali causa ex hinc exorto non retrahendo per consanguineos hoc privilegium ecclesiae concessum, de dominio regni franciae lib. 3. titº 23. nu. 7. et de vetustate feudi proprietatem dominumve auferendo. Junctis extentis casu. 1. nu. 47. et plenius ibidem nu. 48. Octavo ꝛ. Qꝰ immemorialis possessio temporis et titulum obtinet, et dominium transfert. l. hoc jure 3. de usucap. quae ff. de regia quaestione et ff. et c. de. Sed imperatores, reges

pellegius non potuisset hispanium recuperare, nisi aliis divinet.

.11.

.12.

Res facile reverti ad pristinum statum.

.13.

Immemorialis possessio habet vim tituli.

4

aragonum (aragonensium h[oc] ac iure) sine aliquo cesar[um], aliorumve principum
auxilio, immensis laboribus et periculis, effuso per septingentos annos pro-
prio et subditorum sanguine, citeriorem hispaniam, propriumque regnum, a
xp[ist]iane Relligionis hostibus liberarunt, et sic non solum immemorialem,
sed etiam immemorialissimam prescriptionem contra cesares, aliosque
(si qui fuerint) principes obtinuerunt. quo regnum nostrum aragonum
est a cuiusvis principis, et imperatoris iurisditione liberum atque immune, ut de omnibus
hispanie regnis concludit cobar. in d. reg. peccatum d. 2. p. d. § 9. d. nu. 9.
probatque felinus in c. cum non liceat. 12. nu. 10. de prescripti. ~~atque~~ ac pro-
pterea glo. verbo. restitui. in p[rincipi]o et alii ratio est, in c. et si necesse. 5. de donati. inter vi[rum].
et uxo[rem]. et verbo per singulas. infi. in c. adrianus 22. dist. 63. affirmat
hispanos reges non recognoscere imperatorem in superiorem.

Triennialis prescriptio sufficit in favorem fidei.

Nono. ff. quo in fidei favorem nec immemorialis nec longa prescrip- ·14·
tio desiderat, sed triennialis tantum sufficit ad transferendum do-
minium rei favore fidei quesite. ut probat tex. et ibi. omnes scribentes,
in c. 2o. de prescrip. sed hispania fuit per catholicos in favorem fidei
a barbaris liberata. quo non modo per immemorialem prescriptionem,
sed per lectissimam etiam triennii detentionem fuit catholicis ara-
gonensibus eamdem liberantibus adquisita. Decimo. ff. quo ea que ab hosti-

Que ab hostibus capiuntur capientium fiunt.

bus capiuntur, capientium fiunt iuxta reg[ulam] iuris de qua in l. naturalem. ·15·
§ ultimo. l. transfugam. 51. ff. de adq. rer. domi. l. 1. in p[rincipi]o. in p[rincipi]o. Item in
bello capta. ff. de adq. pos. l. postliminium 19. in p[rincipi]o in p[rincipi]o. nam quod bello ami-
simus. l. si captivus. 20. p[rincipi]o. expulsis hostibus. l. hostes 24. p[rincipi]o. ab hostibus.
l. siquid bello 28. ff. de capti. l. ab hostibus. 2. et. 12. C. de postlimi. rever.
§. item ea que ab hostibus. institut. de rer. divis. c. sicut. 29. de iur. iur.
c. si ep[iscop]us. 3. de supplenda negligent. prelat. lib. 6o. et apud librum deca-
da. 1a. lib. 9. in p[rincipi]o mihi fol. 82. pag. 1. in p[rincipi]o. b. res hostium in preda
captas, que belli iure nostre erant, remittimus etc. Sed aragonenses
de manu hostium legitimo, iustissimoque bello citeriorem hispaniam
liberarunt. quo et sibi adquisierunt. Undecimo. ff. quo etiam si omnia su- ·16·
praposita deficerent fundamenta, nihilominus iustissimus aragonensium
titulus, quo provinciam occuparunt, non deficeret, nam certissimum est nu-
llum, quo hispaniam extitisse, ac proinde tamquam in nullius existens bonis

post hispanie destructionem nullus inventus est illius regni successor.

debuit occupantibus concedi iuxta. ff. traditionem. l. antecedens probat quod
post hispanie destructionem, nullus adinventus est legitimus regni successor
ut. §. in c. 1. nu. 6. quod expresse patet. nam hispani Reges antiqui multis
retro temporibus hispaniam imperium vi atque Romanorum tirannide ami-
serunt. ut §. nu. 12. Romani vero licet hispanam monarchiam fuerint
assecuti. Gotis tamen eamdem donantes, renunciantesque ab illius possessione
omnino recesserunt. ut retulimus §. in d. nu. 12. Gothi autem ab affrica-
nis victi in generali hispanie oppressione regno privati expulsi sunt,
neque gothorum successores relicti: ut quidam asserunt inadvertenter
apud gothos iusta procinis earumdem leges Regna non deferri per successi-

Regna gotorum deferebantur per electionem.

onem. sed per electionem, ac proinde nullum potuisse reperiri suc-
cessorem, ubi nulla erat secundum leges successio. Ex quibus etiam apparet

falsum

Pelagius non fuit successor gothor in regno.

Regnum aragonum est diuinitus confirmatū.

1m regnum.

2m signum.

3m signum.

solzam esse sententiam asserentium pelagium xpianissimū catholicū ducem, primū atq; unicissimū hispanię ulteriorę (post afflictam destructionē) regem sine successore regnū occupasse, cum et proxime dictis hic contrarium ueritas, nec minus dicendū erit propria uirtute defensorē, copiarū q; ductorem strenuum, fortem ueri, ac ueri cultus fautorem, et quasi primū meritis, strenuis q; facinoribus petentibus, regem ab omnibus habitum fuisse, ut et antiquo hispanos author iunius probat in hispanicis diebus. lib. 1. pag. 8. in 2o. B. omnes eas regiones a mauris te dominatu et imperio liberasse. Asturesq; pelagiū regem adscisse. est nec defuit qui asserent pelagium nunquā regali nomine insignitum fuisse, sed tantum tantum, ad hec usq; tempora uolitasse. licet abeo asturum regnum initium hispanie ut testatur Hieronymus blancas in suis commentariis. in pag. 2. in principio

17. Duodecimo et ultimo aragonensiū libertas atque immunitas confirmata. q. Regnum ipsius, diuinitus multis celestibus signis confirmatum regnare cepit. Ubi in initio regni, Cum garsias ecimenes ille primus aragonensiū, seu hyperboreensium dux, uel (ut alij uolunt) rex nobilissimus duobus hispanis bellatum esset, innumerabilem eoꝝ multitudinem hispaniarum ueterum arbitraret, neq; aliundē petendum esse quam a diuino numine presidiū. Cumq; sibi et suis necessario confligendum uideret, in diuinę uirtutis auxilio, potius quam in humana uella potentia uelitis spem nostris animos deuc, et ad gloriosam mortem obeundam excitare celeste signum in aere apparuit. Crux siliet Rubea, hyspera uirides arborem, q; rerum nomine, auro uelut in clypeo posita: q; ua respecta gloriam gallis consequutus est triumphum atq; uictoriam. ut eidem testibus commemorat blancas in commentariis. 8. de garsia ecimeni 1o hyperbitani regis pag. 15. Indeq; aragonensi regno, regi et posteris, celesti hyspera arborem ennei signum, regię dignitatis stemma clarum emicuit. ut eodem blancas. pag. 16. in 2o 2o. H. stabi postelectionem Iuici aristę, nouerem uestrę diuinę in auxilium nostrum cum manus dimicaret, celeste etiam signum in aere apparuisse prodit, argenteam crucem in scuto cęsarei coloris, rubeos deinde aspectum, et cuspidatim abimo greacutam, atq; inde hastam, ipsi aristę regi, aragonum quoq; regno, ac regibus militare hoc ornamentum memorant Iunius in suis in diebus. lib. 1. pag. 41. in fine. post principium, et blancas. uti supra. 8. de uico aristę. 5o. hyperbitani regis. pag. 30. in 2o. 3o. Petri primi regis aragonum. Qui cum oscam, nostro in obsidione fuisset, uirilis et pugnatet, ducemq; maurū abeo nostros auertere non ualentes omnia, quę potuerunt, infidelium auxilia in gloriosam, atq; in eos ocyem in gentes maurorū cessere ad certamen uobem collecta, ac sub almogabenis, celeberrimis militū animi principes, minime eas multitudine penitentes, impiis hostibus obuiam procedere non dubitabat. postq; acerrime ibi aleomadensi loco dimicatum est, quando agenda militibus hostiū esset, aragonensiū uero uox millibus desideratis, integrem uictoriam (quia nulla clarior in hispania ad ea usq; tempora uisa fuerat) asserens est; ac certe diuinā, qua in ea Beatum Georgium crucē rubeā in argenteo clypeo ornatum aragonensibus astitisse, constanti fama, ac communi traditione, omnium scriptorum testimoniis comprobata, receptum est. ut hic et ibi refert blancas. in commentariis. 8. de electo 1o aragonę rege 3o. pag. 111. unde et tertium miraculosum stemma regibus aragonū additum. attestatur blancas. in eodem loco, et iunius. in suis indicijs. lib. 1. pag. 42. post principium.

CAPVT 3m. De Electione Regis Aragonum.

Discordia destruit rēpub.

Cōmunis discordiam vetit.

Frustra leges fiunt, niſi executioni mandentur.

Rex aghidam aragonēſibus petit: et aquilegiam denegatur.

Aragonenſes de rege eligendo concordant.

CVm igitur angeret aragonenſium reſpublica, et inter eos multi preſtantes, variis litibus, et controuerſijs ſuſcitarent ſcandalum, magnum q̄ periculū in eadem reſpublica generantes, ex defectu Judicij, cuius authoritate delicta atq; terminari poſſent, ſanctio Garcia vltimo huius, ſine liberis, legitimaue prole mortuo, neq; alio in eius locū electo. Quidam ex eiſdem aragonenſibus videntes rempublicam adhuc naſcentem, infidelium q̄ vicinia radijs circumdatam, periclitari poſſe exdomeſtica diſcordia, que difficile ſedari nō cōmunit uimentes, et equalit impetrantes, cum poſſit ipſa cōmunis diſcordia variat, ut elegantes docuit Cagitianus Paulus in l. cum pater §. 9. 8. deliberis §. de leg. 2. Conſiderantes deinde. ff. quod leges ſuperare bienles ſunt, ſeu leges cauſas maxima equitate decidunt, tu inſufficientes, et quaſi fruſtatorij reperiuntur ex defectu magiſtratus, qui eas ad delitam executionem ducit, ut dicit Sanctus vincent. Ito vieda, 7 troili, de veſti: fol. 195. col. 3. nō. b. 7 torque loco agrobeharia. fol. 197. col. 2. anno. 1553. edita. Inſuper ex attendentes regnum eſſe omnū rerū publicarum preſtantiſſimū, Regem eligere optare cæteris aragonenſibus poſuerunt, ut ſic reſpublica exmultis cæpitis ad vnum redacta, ſedatis diſcordijs et contentionibus legibus q̄ executioni mandatis, et pace domi facta, et infidelibus bello reſiſtere poſſet. Sed hoc ab aliis audito. ff. nec regem velle, neq; illum eligi, reipublice expedire aſſerunt, ſtoti exemplo Iſraelitici populi, quando Samuele Prophetā, regē regia ſeruitute liberari nequeunt, ut dic. lib. 1. regū. c. 8. de nouo dictionem, lege regia lata. ut q̄ tex. in l. 1. §. ff. de orig. ff. Iunctā l. 2ª ff. de conſtitu. principum. 2. Sed quod principi inſtituti. ff. ne fiſci gentis et ciuis, poſtea dure à regibus tractati ſunt, quod omnes in deteſtationē ac citius bellum poſtea reges expellere, omninoq; eorū nomen abolere fecit conſti. ut contra exemplum l. 2. de exactu. deinde regibus. ff. de origine. Iur. Ruere q̄ ſe tyrannidem ſibi videbatur, tyrannā, ſeu tyrannidem, q̄ reges barbaris, ad ſtrenuam eſſectionē de inſidelibus manibus libertatem, et ſibi legitimo iure queſitam, iuſta ea quidijmus in c. precedenti, alterius dicto tradere, eandem à ſe abdicauit. Vtrinq; tu varijs, ſ. rationibus peruenſis, ac non pauca altercatione diſcuſſis, Medium quodam in re difficili amplectentes, de rege eligendo conſenſerunt; ita ut nec potius ipſe liber, et principis poteſtate ſolutus remaneret, neq; rex abſolutam in populum poteſtatem conſequeret. Moti alio theologi regis partarum exemplo, ita Iuſtiſſimē Judicare deſiderantis, quod id tyrannide ſolum facere non poſſe cogitans, tamethi regnum abſolute voluntati adſtitum habent, nihilominus duos prehemineſtes elegit viros, ſe Iuſtitiam adminiſtrare iuſtatuit, ita ut ſine illoz conſilio Judicare quenquam non poſſet. Deque vxori et filijs, ad ſe conſenſere venientibus reſpondit, eo facto, ſe ſuis ſu-

cceſſo-

cessoribus regnum non ita absolutum, ut antea erat; magis tamen perfectum, relictorum, illudq esse regnum longiori tempore duraturum, qd
.5. maiori equitate, et ratione, gubernat. Nam quod pro libito voluntatis, magis ex imperio, quam ex rõi regit, facile corruit, et deficit. Qa mullum violentum perpetuum, atq ita ꝛ ut utrumq cõmodius contegue-
rent. Conditiones sub quib Rex futurõ eligendus, illiusq successores, regnum habituri erant, constituere, eosq inter leges, superarbientesq fori enumerari, ac legum vim, atq authoritatem habere voluerunt, Eo ꝛ sunt vetustissime superarbitrii leges, et prima regni nostri elementa apud omnes regnicolas ut sacratissima, originalisq libertatis fundamenta culta. Prima igit lex seu conditio fuit, Quod dñus rex teneret superarbientes fori, et eos, qui deinde convenerent ad regnum obtinendum, meliores semper condere, ac secundũ conditos iudicare, non verõ secundũ suam voluntatem. Cuius legis originalis contextus in antiquis codicibus ita habebat. IN PACE, et iustitia, Regnum regito. NOBisq fori melioris erogato. ut refert Blanes in cõmentarijs, dñe ambiguo iure superarbientis esse pag. 25. 2a lex fuit ꝛ Quod dñus rex non esset
.6. leges qeste ipsum condere sed de totius regni consensu, et expressa voluntate. Cuiusq originalis contextus est. IVRA DICERE Regi, nefas esto. Nisi adhibito subditor consilio. 3a quod dñus Rex nec Bellũ agere, nec pacem firmare, nec rem arduam quamcũq sine procerũ aragonensium consensu posset. Cuius originalis est contextus. BELLVM AGERE DI, Pacem inire, Induciis agere, Rem vel aliam magni momenti pertractare, Cauetur: Rex: preterquam seniorum annuente consensu. 4a quod dñus rex teneretur dividere inter nobiles aragonenses terrã et omnia que ab infidelibus in posterum rex ipse vendicaret. atq huius originalis etiam extat huiusmodi contex. E. MAVRIS Vindicabunda Dini, dunter Inter Ricos Hominis Non modo: SEDETIAM inter milites, ac Infanciones. PEREGRINVS autem homo nihil inde capito. &c.
.7. 5a lex fuit. ꝛ. quod ad cognoscendum seu iudicandum, an dñus rex permanent foros, vel non. Et an secundũ eos, subditos iudicaverit, an verõ contra ipsos foros, aliquid fecerit, et denique ad cognoscendum de omnibus causis, que inter ipsum dominum regem, et quemcumq ex subditis, in litem adduci possent (ne alias dñus rex esset iudex in causa propria) quibus perpetuus Iudex constitueret. qui de contra foros, et causis inter Dominum regem et vassalos iudicaret. Quem magistratum celebrant ad instar Ephororum Lacedemoniorum, apud Lacedemonios Ephori Regibus oppositi fuerant, sic apud aragonios, ij, vim maiorem, atq potentiam regie potestatis coercenet, ut asserit Iurita in suis Indicibus. lib. 1. pag. 10. peregrata re Ephororũ in solentia, qui plenitudine potestis legius invenerunt regis personã tractabant, nã ita vti magistratus iurisdictio est institutus ut non minus regie dignitatis majestatem, honorumq conservet, quam ut subditos ab omni iniuria immunes, atq ab iudicio in columes reddat. Cumq adeo integrum et purum (ut inqt Iurita v. s.) esse voluerunt, qd ipsius Justitie nomine insignatum produxerint, ac proinde quasi per excellentiã aragonum Justitia vocarunt. seu maior Justitia Regni, ut refert Blanes pag. 26. in fi. Cuius legis originalis litem, sic se habet. ꝛ. NE, QVID autem damni, detrimentive, leges aut libertates nostre

Leges supradictis aliq leges seu conditiones regias esse, antequam esset rex.

prima lex.

Secunda lex.

Tertia lex.

Quarta lex.

Quinta lex.

Justitia aragonũ creatio, et officiũ.

patiantur, Iudex quidam medius adesto. Ad quem à Rege provocare, si aliquem læserit: Injurias arcere, si quas forsan, Reipublicæ intulerit: Ius, fasq; esto. 6ta

Sexta lex.

6ta lex seu conditio, aliis fortior graviorq; in libertatis regni tutellam lata fuit. 8.

nota quod hec lex non fuit vere aragonesis sed data à rege postea inhibito ubi nu. 9. in fine. x.

quod si Dnus rex vel eius successores forte regni non servarent, possent aragonenses alijs proditionis nota, alium regem quemcunq;, fidelem, vel infidelem, prout sibi placitum esset eligere, pro quo exequendo, liceret eisdem se in unum unire et congregare, manuq; ac vi armata regem forte violantem expellere. Huiusq; legis contextus est, Si conbinatores, aut libertates, Regnum à se premi, in futurum contingeret. Ad alium sive fidelem, sive infidelem, Regem adsciscendum, Liberipsi Regno aditus pateret. Que omnes leges et conditiones probant Aven. Blancas, in cõmentarijs. 1. pag. 25. et pag. 26. et 28. Iunitam, in Indicib. d. lib. 1. d. pag. 10. atq; in annalib. lib. 1. c. Joannem ximenez eisdem. de offic. Justitiæ arag. col. 3. michaelem molinũ in suo repertorio. xibo. libertat. x° Libertatum aragonensiũ. fol. 207. col. 4. in fi. et sequentib. atq; exantiquis Regni scriptoribus referunt. Vastum q; et alios extraneos scriptores commemorant. His igitur conditionibus veluti libertatis patrie fundamentis appositis, ut refert ximenez eisdem. vñ. antequam regem eligerent, aut saltem in eadem regis electione, ut tradit michael molinus in d. x° Libertatis in q° Justitiam aragonum nũ de se ipsis nominarent, ac deinde ad regis electionem procederent etiam de se ipsis, pariter, et locis in unum Indicib. elegerunt in regem Petrum ximenez avistam, ut supra relati cõmunit probant. Qui paulo ante (ut alij volunt) à Navarris seu vascitanis rex electus fuerat, Juxta relata per blancas. pag. 27. alterq; deduit aragonensiũ regum origo. Cui cum electionem, ac leges quas præstabant ostenderent, durissimũ sibi visum tradunt, quod de Justitia aragonũ sine medio Judice, præcautum apparebit. Re vero attentius cõsiderata, cũ sibi regnũ absolutis exceptum [illegible] cõcedi videret, rediit leges prædictas non ex illo fertur, sed novã alium, sine legem, sine privilegiũ irrogate diete, 6am q. supra positam de alio rege fideli sine infideli eligendo. quam ipse rex non servaret. qa 2m aliquos subrogatos est blancas. in d. pag. 27. Verũ hec lex à principio inter alias subrogationes minime fuit condita. nec et ipsa valde justificata cũ processu regis mora fuerit collecta. Atq; ita sub prædictis conditionibus et pactis, præstito Juramento, privilegio q; regis exhibito Rex aragonũ ab ipsis aragonensibus electus est.

Rex aragonũ electus sub conditib. quas accept. et jurat.

CAPUT. 4m. De

Libertatibus Aragonensium

Aragonenses post regem electum jura conservarunt libertates.

Patet igit ex precedenti capitulo aragonenses adhuc post regis 1.
electionem plures hãc Justas honestasq; libertates, quæ quales sint, dicendũ
est. Sed qa omnes particulares earũ in plures libertates constituunt
nec explicare, nec commode fieri posset, nec integre, ideo regulam
generalem constitui. libertates aragonensium consistere in observandis
præcipue foris, legibus, et observantijs in quib. libertates ipse sunt conscripte,

Regula sive conclusio. Libertates aragonũ consistit in foris servandis. x.

ad quarũ

ad quarũ observantiam Dñi regij aragonum adstringunt. Iuxta legem seu conditionem positam supra in c. precedenti. nu°. 5°. p°. prima igit lex ejs. Quod const. deranter ut xpianissimi principes magna cura ingentiq; solicitudine, de regni libertatibq; conservandis sepius rescripserunt mandantes leges, fororũ observantiã, vsus, in q̃bq; regni aragonensiũ libertatis consistunt, pleno zelo, inviolabilitq; observari ut probant jura in for. unico. de declaratione privilegij gñi. fol. 9. col. 1. in 2. ibiq; como fuero. p°. de este capitol fol. 11°. col. 3. for. unico. to quod fori et ordinationes. ejs. fol. 13. col. 1. for. etiam. unico. in principio, debiq; quidẽ rex, et alij successores ejs. fol. 14. col. 3. for. quientes. 4. in p°. de officio cancellarij fol. 18 col. 1. for. unico. in p°. 1to quod regens offi. gulen. sit mil. cod fol. 18. col. 4. infine. for. unico. in prin°. de prothonotarijs secreta, et scripto. fol. 27. col. 1. for. nouiter p°. proferens de aliquibus dñi regij. fol. 31. col. 4. foro. cosa es muy necesaria. 3. in p°. de manifesta. persona. fol. 60. col. 3. for. item por compensation. 5°. fol. 77. col. 4. for. é pagete los sentencias. 11. in p°. ibi. adiungit el fuero ejs. to. fonts inquisitionij officij inquisitis aragon. fol. 78. col. 4. for. los privilegios. 4. de los immunitate militi fol. 129. col. 3. in fi. for. unico in p°. de submissionibus non faciendis. fol. 181. col. 2. in for. unico dela facultad quetienen los diputados ejs. edito anno. 1553. fol. 213. col. 3. for. unico. in for. unico. to en que casos no ha lugar el fuero precedente. condito anno. 1592. pag. 2. col. 1. et for. unico. dela facultad de gastar los diputados. eodem anno. 1592. pag. 4. col. 2. alq; in aliis curijs. adue. quel gr. rei no haga comission ejs. in p°. in xi°. portal quel fuero. fol. 1. col. 1. ibi adue. los diputados alcuna dela libertades. fol. 75. col. 4. Ratiõe autem premissorum serenissimi reges aragonũ tot vicibus de libertatibq; regni conservandis recognouerunt videlicet rex petrus 4°. in for. unico in p°. debiq; quidẽ rex et alij successores ejs. fol. 14. 2. col. 3. et ibi barbatia. 4. fi. comunit regni illoq; dignitati ut hos privilegia, libertates usus et consuetudines regni aragonensiũ inviolabilit observentur ejs divinum provocent auxilium. Ex quibus ratio generalis regula ampliat. 1°. ut procedat et ita ut reges prohono iustitie, fororum, libertatum vi, violatio sit admittenda, ut notauit gla. marginali sub. lit. a. per illum tex. et ibidem ad hoc in d. for. unico. 8. ibiq; como fuero. p°. de este capitol. de declarat privilegiorũ fol. 11. col. 3. docent modi et expresse hanc sententiam tenet. eodem. p°. for. fol. 155. col. 3. in fi. et col. 4. 11°. fonts si prohibet [illegible]. et in p°. libertatis regni fol. 207. col. 2. in fine. et col. 3. in p°. et col. 4. 5°. 3ª. conclusio. post. 2. p. 8. fonts. nu. 69. et 70. pag. 747. col. 2. et 3. p. 8. libertates. nu. 2. pag. 278. col. 1. Unde infertur. 1°. quod licet de mere regij privilegij vigentissimus cautus emergentes. 8. saltem supremi judicis officium aliquos transgredi legi. cat docuerunt baldus, et innocentius, quos refert molinus. cũ. 2. Hac. procedit ex quo lex, statutum vel privilegiũ esset juramento firmatum. 2°. ex adue. magna urgente necessitate, alijs justis, transgredi potuerunt, ex adu-

Reges arag. iurant regni libertates observari.

.2.

Comunit regibus arag. libertates regni servari.

.3.

1ª ampliatio regule 8. libertates, nec prohono iustitie violari possunt.

.4

1ª illatio ex 1ª ampliatione.

ampliatio 1ª illationis

tis per Bartolŷ. in d. ſ. statutum. nu. 7. q̃. eo casu verisimiliter p̃sumendum ẽt legislatorem nolluisse forum vel statutum seruari in damnum publicŷ vtilitatiſ, cũ imo ad ipsam tuendam illud condiderit, ut considerat Bartolŷ ibidem nu. 9. pagi. 408. col. 2. ĩ fi. q̃. alias tale iuramentum vtilitatiſ vinculum, quem statuti firmitas ꝯhibet non solum ĩ foro extenui, sed ĩ foro ẽt conscientiæ. ꝑ dicta procedant cũmultŷ quos refert Bartol. ĩ eod. ſ. statutum. nu. 8. d. pag. 408. col. 1ª

protest. 1ª illatio ex prima ampliatione.

Tamen ĩ hoc regno. non solum supremi Judices, verum nec ipse dñus rex (salua sua clementia) obquamcunq; vrgentissimã causam, possunt regni libertates aut foros violare ut per iura hucusq; vsitata tenent mol. et glo. ibi. licet idem mol. ĩ p̃lo statutum fol. 313. col. 2. p. de statutoꝝ ꝓhibitiõe contrariŷ Innocentiŷ, Baldiq; sentẽ ẽt de foro procedere, firmauerit, motŷ per ter. ĩ for. vnico de augmento et cuditione monet. fol. 137. col. 2ª. ibi. attendendŷ integer quod nulli licet sibi legem imponere, á qua recedere nequeat, si necessitas vrgens imminet. Cui molini contrarietatem expsã notat Bart. d. 4. p. d. ſ. statutum. nu. 5. pag. 407. col. 1. exeq; ibidem nº 6. in p̃. hunc artũ indecisum reliquit. quamq; ĩ locis p̃xime relatiſ cũ eodẽ molino contrariam firmauerit sententiã. Quam ẽt ĩ plenitudine potestatis suæ et ego affirmo. exd. for. vnico d. ſ. item quæcunq; tuerŷ d. xº. á fine capitol. de declarat. quibusq; dñis. Juxta doctrinã glẽ magnã ĩ c. communit. recepta. Nec p̃sentientia Juris communis faciũt text. in d. for. vnico. de aug. et cudit. monet. per quem molinŷ in illam melius. q̃. tex. ille solum probat non posse legislatorem, legem facere, quam, tempus exigit et postulat, reuocare ipse non possit. ac p̃sinde certissimum ẽt, quod necessitate dñi nri regis et regni cuius aragonensiũ simul, ad quos, potestas condendi leges seu fora pertinet, ut ꝓ suo loco diximus, legem seu fori libertatem, priuilegiũ, siue statutum, reuocare, etsi in foro sit clausula, quod sit in perpetuũ valitura, ita ut numq; reuocari possit, ut etiã alibi, desuper, diximus, vel etsi juramento sit firmata, nec eo casu transgressio legis dicit̃. q̃. legem ex justa causa reuocare, nõ est illam transgredi, seu violare, q̃. Cum Judices etiã supremi, imo ipse dñus rex (salua sua clementia) nullam habeant potestatem reuocandi leges, seu fora, regni, á quibus recedere nec transgredi possunt. Negotiat quod de vº cõi licet principi, supremoq; Judici, casu dequo supra, q̃. eodẽ nouit expresse ꝓhibitum, sicut dissensio etiã q̃. de vº cõi verũ est, habet plenissimam absolutam q̃ potestatem, at dñs noster regni dñus rex (salua sua excellentia) non habet plenissimã Jurisdictionem seu legis regni regulatam (ut suo etiã loco dicetur) interpretationem. Est ea ꝓhibitum dñs noster rex, aut alius officialis etiã quicunq; legem transgredi, libertates, vel violare possint. Nec minus potest abdicatum esse potestatem magistratibus tollendi, seu ĩ dubium inducendi inquietudinem resultantẽ ex obseruantia legis, fori, vel statuti, quia id euitari ꝓt reuocando á legislatorem cum ipsis euenerit, admittenda tunc superiorẽ sententiam ti expmoꝝ videndi legis libertatem, (eandem, et generalem regni) minime inducere magnum alias, minusue periculũ reipublicæ. Infertur. 2º. Et reuocandã ꝓsumendum esse ex intentione regis libertates violari. vtpote eodẽ for. vnico d. ſ. item qui cumq; seruo

2ª. Illatio ex 1ª. ampliatiõe.

5.

6.

7.

furo . d. x°. á esta rubric. Cumpero nos en la intention esp. [illegible] in d. ptō. libertatey. fol. 208. col. 3. in fin. Quibus omissis nra gtz regi ampliat. 2do. ut procedat non solum de libertatibz generalibz regni, sed etiam de particularibz singulorum. ex d. for. vnico. de his que dñus rex esp. fol. 14 col. 3. in b. vnde nos petim. h. libertatey dicti regni aragonū. et locor tuor. esp. et in hac illius tori. v. bardaxi. nº. 10. x°. tandem provident. fol. 50. col. 1. in x°. ex quo ibi probat nob. in d. ptō. libertatey. d. fol. 207. col. 4. x°. 3°. conclo. Ex gbz tz [illegible] patet. quod [illegible] sinā sumāq aragonensiū libertatem esse, regnū non gubernari, aut regi, ad libitum principis voluntatem (salua sua clementia) ut s. in c. 3. nu. 4. sed iuxta [illegible] genitos á primis cunabulis in eodem regno aragonū nutrire, ut sic de regni libertatibz certificarent, nepostea in regno succedentes, predictas libertates molesti ferrent. ut refert nob. in ptō regnum. fol. 230. col. 1. x°. regnū aragonū, ideoq vāe fundari primogeniti sui dictionis exercitiū, ut per illud ff. instruat circa leges et libertates regni, iuxta notata per bardaxi. in nob. de studi. fol. 253. col. 1. in x°. et tenend. [illegible] le tz quam tegra proloquimur, aut his que regn esp. retulimus, obstat decisio tex. in foro vnico de la pena dels sediciosos, nouiter edito. anno. 1592. pag. 28. col. 1°. [illegible] disponens neméni deinceps in hoc regno licere libertatem aperare, seu proclamare, sub grauissimis penis ibi aduersus contra facientes statutis. ex qua decissione videt in hoc regno nullam esse libertatem [illegible] aragonensiū. licitam. Pro cuius tepty declarat. animaduertere oportet cum forum esse conditū contra grauos et sediciosos homines qui sub colore libertatis nouā ac vi armata libertatem regni defendere simulantes, plura, atrocissima delicta cōmittebant, ut declarat ille tor. in x°. y sian dado occasion esp. en quibz reipublice parcet quiete turbati, scandala, damna quamplurima emergebant, ac proinde oportuit aduersus huiusmodi sediciosos hoīes (qui ut in plurimū erant extranei á regno) penas statuere quibz coercerent á delictis cessarent. Quod [illegible] intendens esp. Quo premisso. Respondes illum tex. non negare plures esse in regno Iustas libertates (ff. sue regni nonnullas) sed tantum non licere sediciosis ac vi armata, libertates proclamare, prout liquido apparet ex rubrica seu inscriptione illius. ff. de la pena dels sediciosos. Cogit ergo de sediciosis hominibz, non vero de his qui iuste ac pro debita libertate [illegible] sibi regnoq competenty defendunt. Nam arma, libertatem breui, licet olim fuerit permissum, tamen hodie denegatum est. ut in suo loco explicabimus. atq ita intelligit tex. ille in x°. b. sic poter mi dexer haverlo. esp. alioquin si decisio illius tex. procederet, ita ut libertatem nouā remedijs vetere ac defendere prohiberet, tyrannis, atq in hoc tex. existeret, illi finitima fā decem viris Romanā Reipublice Tirannis lata est, statuens etiam mortis in libertatem proclamantes. ut probat Ex tito libio loco. de cada. c. lib. 3. mihi fol. 29. pag. 1. in fine. ibi. Multiplicabat terror non minimis solum, sed grauioribz patrum. vetus ex dicti causam, ac pernicium genus. ut si quis nouum libertatis vocem, aut in secreto, aut in cōtione misisset, statim arripi, seniores etiam ad exemplum metum expediret. esp. quod de foro nō videtur aliquam est, cū conditus sit á rege catholico, et xpianissimo, et de consensu generalis aragonensiū cuius maxime cū absq gti cuius á qua tory ille videtur esse, sit confirmata regni libertatis per tritem mecum, tto. enque casos el precedente fuero no ha lugar. pag. 2. col. 1. esp. 2. et declarat libertatis aragonensiū ut in suo esse durantibz mentio fiat in for. vnico de la [illegible] de gastar los bi qui. pag. 29. col. 2. b. que para cosas de libertad. esp. [illegible]

2ª. ampliatio regule gtz.

libertates gtz regni, et particulares singulorum sunt obseruande

3ª. illatio

oppositio ad regulam gentem.

libertates regni non nisi armata defendende, sed remedijs, remedijs.

á decem viris in romanos tex tirannos, de libertate non proclamanda.

Volumen igbz. et quidā storici aug. fermentū. p. dicebat.

CAPVT .9.m DE FIDELITATE

aragonensium, et circa ipsos Reges aragonum benevolentia, et liberalitate.

Libertas aliquando nocet reipublicæ, regno tn aragonum nunq̃ nocuit.

LIBERTAS aliquando libertatis .ff. libertas reipublicæ naturæ nocet, quæ .1.
communem turbat, et inquis hominibus quælet animum delinquendi, atq̃ subditos quond principem, et patriam deuincit fidelitatem,
Quibus ergo aliquis ex aragonensiũ libertatibus talia contingere posse præsumat, in hoc capitulo habitis aliqua prænotauimus de illos circa reges et patriam fidelitate, non solum nã libertatem, quibus frumentur non diminuta, sed
Fidelitas aragonensiũ notissima omnibus.
potius aucta, atq̃ (ut res ipsa testatur) inter omnes alias nationes, ut singularissima cognita. Sunt igit. ff. aragonenses, huinatura, et patriæ, et .2.
Arag. pro patria et religione per septingentos annos dimicarunt.
principi regibi fidelissimi, ut ex legibus apparebit. et 1o. ex labore patriæ per septingentos annos, et vltra, recuperatione, mementis periculis et cum maxima sanguinis effusione facta, magna heroica quadam virtute, xpiãe religionis et patriæ amore, pro ipsius libertatione, defensione, et augmento fortiter ac gloriose dimicarunt. 2do. ff. eor fidelitas splendet ex eo. q̃ ab Inico arista primo .3.
Aragonenses numq̃ nisi legitimũ regni successorẽ admiserunt.
rege, quem elegerunt vsq̃ ad philippum secundũ, aragonũ regem vigesimum septimum, nũc felicissime regnantem, numq̃ aliũ, quam legitimum, verum, et naturalem regni successorem admiserunt. Imo neq̃ regem semel regnantem, adhuc viuentem, in successorem regni renunciantem, regnare desinere permiserunt, Imo ipsũ in regno quasi inuitum retinuere, et clare multiplex huius rei exemplum probat: nam regimiro petronilæ Reginæ, Barchinonensis comitis vtroq̃ patre viuente, atq̃ in filiã generorum regnum renunciante, nec precibus Infantis (ne post patrem in regnum erat hæsitura) nec precibus barchinonensi comiti eius viro obedire, vt regibi sed vt principibus sanctorũ vitæ patris
1m. exemplum.
durante voluerunt. ac similiter ꝓdicti Ferdinandi 2i rex catholicus .4.
2m. exemplum. ff.
vixit licet serenissima Infanta aragonum Dña dona Joanna esset vtriusq̃ parentem in regno admitenda, simul cum serenissimo philippo austriæ archiduce, eiusdem Infantæ viro. cumq̃ castellæ regnũ adhuc viuente patre Jure successionis debitum, tn numq̃ in aragonia ut regina fuit habita, q̃a predicti Rex catholicus predicta Infante aragonũ ac castellæ regina pater filiæ vitam sufficiebat, ideoq̃ regi catholico successit Carolus quintus imperator maximus ex eadem Infanta Joanna
3m. exemplum. ff.
nepos. Qui postq̃ ff. regnũ ipsũ arag. atque romanũ imperiũ .5.
plures annos prudentissime gubernasset, fugato Turca, cuiusq̃ fugerabat potentia, Africanis non semel, sed iterum atq̃ iterũ victis, heresi lutheri et aliis hereticis, et quasi tota Italia a suo imperio rebellibus (cũpus imperator negligentia discedere, sede q̃ ipsam seruare cupiunt) ac tandem francos eorũ rege, benigniq̃ abeuntibus, tn quietis gloriosum finem tot, tantisq̃ xpianissimis, ac fortissimis operibus dignum petere cupiens, ac proinde a regiminis, atq̃ regnorũ cura vacare deliberãs in philippũ primũ, cui primogenitum gloriosæ memoriæ principem Dñm regna solemni admiratione renunciasset, aragonenses predictum philippum principem, ut regem charolo maximo cuius patre

vivente,

vicente, non obstante predicta renuntiatione, nunq̃ admiserunt, unde chronicus Spondanus asseruit erat nullum hic similem fuisse principem, qui adhuc gratis in aliq̃ regnum fuit. 6. 6° aragonenses in fidelitate exercitati fuisse dicuntur. qa si in regnum suum hereticum, tpe interregni, ita quaereri de legitimo successore habendo, eidq̃ secundis questionis finibus, constantissime contenderunt, ut non nisi gravissimis et iustissimis legitimi successoris titulis, se exercuerint. quia a principio aborigines regni, inquit abulensis, congregendo, ut Pineus historicus in vita regis sanctij abarca, ac predicti regimini 2di et ferdinandi primi videre quisquam potest. 7. 4° q. 1. licet quibuscunq̃ temporibus aragonenses extiterint, imo si Romani pontifices excommunicarent quoscunq̃ reges, s. petrum magnum, propter derogationem regni sui (cuius sollicitudinem romanus pontifex, ad se pertinere, notat ad ipsum regem, alterius) absoluendum pontifice maxime excommunicatum, regnis quibuscunq̃ deiiciunt, atque de regno expellunt, francos, et castellanos regibus id defendantibus, et omnes fere potentias bello denunciato pontifici predicto regi petro intercedentibus. Non solum non reliquerunt, sed imo, eundem Romanum pontificem supplicantes, et alios reges inimicis viriliter resistentes, ipsum regem adiuvare omnes defendentes, eidem regnum illesum conseruarunt. ac liberos quos plures habuit aragonenses pro regni successione in extremum discrimen in prelio accidentes, (ut historici docent) indeq̃ committi veritus, inter aragonenses, infames haberi eos, qui rege in prelio relicto, inde viriliter recedunt. ut testati fidelissimi, cuncta in suis annalibus libris 8. et 9. clarissime describunt. 8. Sed citam. 8. 2. obscurissime quasi hec omnia vulgari sermone congessit. 9. 6° aragonensium fidelitas maxime ex eo apparet, q̃ cum a principio regni, haberent hereditarium eligendi alium regem, si regum suorum non bene ex abusu illius privilegij eorum fidelitas aliquando minus posset, eidem Iuri, seu privilegio renunciarent (ut q. Calix dicemus) propter libertati, regi servitiis et honestis ut inge cenitus lib. 14. c. 29. que in re non mediocri delitabij testimonio, quam in alijs fere relatis prebuerunt. 10. Et q. ita fideles inter aragonenses proditionis nomen odiosum fuit, ut vix illud reperiri tantum haberent, quam proditionis infamiam, atq̃ notam in fratrem, fratrem proditorem patrie occidere, ut sit propius ac fidelis amicus q̃ sanguine frater proditionis crimine, ob quod ipsa proditionis maculam delere, nomen q̃ generis, ex quo prodidit frater, fuit abalio fideli fratre renunciari, ut sic radicitus proditionis nefandum tollerentur. ut refert villan. etc. Quibus Et. et alijs (que adhuc poterunt in presentiarum, aragonenses fidelitas ab aragonum regibus cognite recepit civem habitatorem erant benevolentia, et gratitudine, ut non solum predilis sine [illegible] reservatos libertates seruarent, sed adhuc alias gratias illis de nouo concesserint, ut in toros regni voluntate nullis subiacerent tributis. Insuper ex hoc ut ipsi reges, aragonensium fidelitatem ore pleno semper publicarent. Et 2°. rex alfonsus 4. quem ad regimen dictorum regnum [illegible] (teste Blancas in suis commentarijs [illegible] 53. in fi.) dixit, nostri populi, q̃ regina uxor, est propria atq̃ innata libertas, quam nos recuperare requimus. non enim, ut alie nationes, patitur seruitutem, sed vehementer re-

Aragonenses pro legitimo tuendo habendo multis periculis se exponerent.

Aragonenses regem suum petrum, contra pontificem, et omnes europe reges defendunt.

Inter aragonenses habentur infames qui rege in prelio relicto, inde viriliter recedunt.

Aragonenses renunciarunt privilegio eligendi regem. etc.

Aragonenses nomen proditionis abhorrit.

Regum aragonum circa subditos benevolentia

Regum testimonia in aragonum fidelitate.

1m. Testimonium.

2m. Testimonium.

uerentes ut dominum. nouum eos, tanq̃ fidely habitos, ac socios stimamus.
Sic ch̃s Rex martinus. in celeberrima oratione, quam in curijs generalibꝫ .11.
Cesaraugustę habitꝫ publicę ipse protulit (quã referunt Blancas, tom. 377.
et mariana. lib. 19. c. 9.) Inquit hec est victoria, fidei cultam, que vincit
mundum, fidey vestra, quę ea cũ in aragonũ hũn lunden, idirex dele-
xerat, orationi suam prosequens, vulgari sermone dixit, os grant
es verdaderamente la honor delos aragoneses, an conquistado yn
muy grande victoria, que an habido, no con gran fortaleza corporal
nos quebros, ni con grandes riquezas, ni con multitud de gentes. mas cõ
gran virtud de fieldat, é gran naturaleza é, bondat, an delos enemigos
victoria obtenido. ch̃s. et orationem concludens, assensit. Per hunc vi-
cerunt regna, et fortes facti sunt in bello et verterunt castra exer-
cituum. Quibꝰ rex sedens dicebat, qd aragonẽses nesciunt sine legi-
timo regibꝰ viuere. Rursus Rex ferdinandꝰ 1º ch̃s in curijs Cæ- .12.
saraugustę celebrij (ut habet cuita[1]i lib. 12. c. 1.) integram orationem ob-
seruit in laudem fidelitatis aragonensiũ, qui ignoto prędicti dñi ge-
nitori (auunculi prędicti dñi ferdinandi) filio sine legitimo subdito
deum, ita barbaram regnũ relinquunt, ut vix eo legitimo subdito
cognoscent. nisi ita fidely aragonensꝰ extitissent, quod profecto in fi-
delitate et superbi, veri et legitimi successoris dignitatem prosequẽtꝰ.
facile [illegible] successio illiusq̃ iustitia violari potuisset. re bene
cõsiderata, affirmauit. necessarium nouum ab aragonensibꝰ fidel-
tatis iuramentum exigere, cum ita fidelis regnum ipsum pro-
pijs et magnis expensis legitimo seruauerit successori. Deinde
Rex catholicus ferdinandꝰ. 2º in curijs montilani congregatis .13.
(ut refert cuita[2]i lib. 9. c. 14.) affirmauit ch̃s aragonensibꝰ prospe
ram fidelitatis virtutem, et qꝫ proprias et peculiari iuuentute, regem
seruitia, publicam q̃ utilitatem semper preposuerunt, magnam
honorem ꝑ ceteris aliꝫ nationes [illegible] assumpsit. Quibus Ulterius Caro-
lus V. 52 mortuus, Aragonũ et castelle rex, atq̃ Neapolis imperator, .14.
cum ipse nouis catholicis ferdinandi regni sui, ubertate ab hu-
ius, in cuius quasi in omnibus regnis, inquilinꝰ morbo ere diuelli-
bat fidelissimo aragonum regno erepto.) Seditiones magnas, mul-
tasq̃ ciuiles bella mouerent ab his quibꝰ dictum Carolum legitimũ
vtriusq̃ hispanię successorem, frequenter à regno expellere tenta-
uerant, et aragonenses fideliter eorum legitimi regis amplectendi,
valde curabant ch̃s aliꝫ regni sui principij desiderans
seditionibꝰ fessus, et deliquentibꝰ, prout regi exhibebat cum-
tis, idem Carolus ut gratissimum et humanissimum principem gra
ęs seruicio aragonensibus referens, quandã singulis [illegible] dolen-
missam Joannis de Lanuza eisdem in aragonia locumtenentis gene-
ralis, datam Tornaci 5. die octobris. anno. 1520. In qua [illegible] alia, hec
protestat ibi. Nos plane multo, habes visto, y conocido los otros, los
zamoras, buenos, y verdaderos seruidores, que en este regno tenemos
y en este cato sean mostrado, que por seruirnos [illegible] en
ausencia, bolemos en dobladas tribulacion, aunque siempre esse
regno tuus nomen, y especial excelentia de fidelidad conocer,
y tenido ch̃s. Que ex originali transcripta refert Villar Urbis regum

Aragꝰ nesciunt sine suis legitimis regibꝰ viuere.

3m. Testimonium.

4m. Testimonium.

5m. Testimoniũ.

.Cap.

ℭAPVT .6m. DE PREHE-
minentia Regni aragonum, et de ampliatione chorone.

.1. Egimus in precedentibus de libertate et fidelitate aragonensium, vnde consequenter est vt de regni aragonum preheminentia, aliqua proponamus, nam et preheminentia regni possest libertati, et fidelitati pre-
le toriq dominationiq seu celsitudini chorone citeriorq hispaniq ut testatur in-
uictissimus rex Jacobus .1?. in prohemio suor fororum ñr?. l. solicitudinem nram
ad foros aragonum: per quos ipsum regnum regalem posuerimus: eaquod regnũ
illud sit caput nostre celsitudinis principalis et prudentissimus alfs cons-
tantissimus rex petrus 4?. in prohemio foror quos apud ç̃taranguste
condidit, ẽt testat? dicens. Tamen circa statum regni nostri aragonum,
tanto nimirum feruentius excitamur, quãto illud scimus fuisse precce-
loribus nrîs, et nobis insigne nostri tituli principium ab antiquo, atq
idoneum. in prohemio curiarũ quas montisoni celebrauit scribit. Lege in regi-
num nostrum aragonũ predictum, quod principiũ et caput fuit, et est
nostre regie potestatis, mentis nostre intuitum dirigentes ẽtc. Simili-
et dñs rex martinus in suo prohemio ãno. 1398. edite scribit. Ad altã
regnum aragonum, quod dominationi nostre regnum est principale, ex
diuina ordinatione fuisse dinoscitur ẽtc. Et vere magnus rex Jacobus. 2dus
in for. 1. inst. de ostiis cancel. fol. vb. col. 4. agens de cancellis preemi-
nentia, dixit, quod cancellus de aragon como cancellus de nros regnos teneretis
quod idem asserit in for. 2. d. statuimos quelis contescen. eod. tit. fol. 17. col. 2.
.2. vocat nob. regnum, in ℙ?. fol. 279. col. 4. ℣Que preheminentia
considerãt et attendit quod alia regna que ab eodem regno conquista,
vel alijs eidem etiam vnita existunt. ẽt ter primo, quod cathaloniq
principatum, seu Barchinonensem cõitatum, qui licet per matrimoni-
alem contractum inter serenissimã petronilam reginã aragonũ, et ber-
chinonensem cõitem, quasi fraterna societate fuerit regno aragonum
aggregatum, in multis dotalia pacta inter predictos coniuges iudica,
propter dignitatem, et excellentiam dicti regni predicti etiam principa-
tus regno aragonum inferior in multis permansit prout videre est
apud blancas in cõment. ℙ. de petronila regina arag. ẽtc. pag 151. et sumitur
.l. ℙ. lib. . cap. . Que superioritas ex eo ch considerari pot ℙ. hẽ regio-
nimis 2di aragonensis integrum illum principatum (duabus exceptis
.3. civitatibus. Girona ℙ. et Belaguer) cum maximis periculis et sanguinis effusi-
one recuperarent. ℣Habet ℙ in cathaloni principatu distinctos terminos,
distinctas leges, ac distinctam iurisditionem a regno aragonum, prout res
ipsa docet, et antiqua controuersia inter aragonenses et cathalanos, super
iurisdi villa montisoni, que cũ regno fuit intra aragonum limina ut testatur rex
petrus 4tus. in prohemio curiarũ montisoni, l. in loco montisoni regni
aragonum conuocare solemus ẽtc. In cathalani dicunt esse in suis terminis, et
de sua iurisditione, ut refert molinus, plo. regnum aragonum. fol. 2 bo. col.
.4. 1. xo. de regno aragonum. ẽtc ℣ cathalonia provincia exteriori hispaniarũ
tentissima, et naturalium nobilitate et fortitudine illustrissima, cuius regni nomen

Regnum aragonum est caput totius chorone.

vt ẽt libertas est caute apliatis reipublice. ut apud romanos de tepl Vani. Pelle regnes.

Preheminentia regni aragonum consideratur quod plura regna.

ẽt 1° quod cathaloniã.

Cathalonia distinctos habet terminos et iurisditionem a regno aragonum.

Cathalonia est principũ nobilissima

Aragonēses et catalani quasi eiusdem nationis regnantes.

2do quod Navarram.

3o quod Bigarciā.

Regna Bigarciæ et hugarie sunt in clusa in regno aragonum.

4to quod valentiam.

5to quod maiorcas.

6o quod Murciam.

7o quod Siciliam.

Justissimū tributū recipit [illegible] excellentiam quam in principatus, seu cōmitatu assellatione habet, ita reputaret, nihil in ei exhi que amplissima regna tam quod regimen pacis, quam quod insignem militare disciplinam, potident, defuit. Rex aragonensis, et catholani antiquissimo, et quasi fraterno federe, et confanguinitatis, vicinitatis, et amicitie vinculo ita sunt constricti, quod ex quasi eis una et eadem natio regnantur. 2do F. considerantur hec regni aragonū preheminenta, quod Navarre Regnum, quod sup. retulimus in c. 1. nu. 10) aragonensis seu hugarie in principio huius conquistionis adquire. licet postea in quodam intestino pamplonensis, seu navarre proprium regem, consanguineum quendā degeneri regum aragonū eligentis, ab ipso regno magis facto, quam iure recesserint. 3o F. quod regnum bigarciæ, nam Bigarciæ antiquitus regnum intitulatur ut ex for. nuic. de privilegium gle. fol. 6. ante finē prohemij. b. et regni bigarciæ. fol. 7. col. 2. nu 2o. et in latius que emenda nu. eod fol. 7. col. 3. probat inol. in d. 2da regnum d. fol. 280. col. 2. nu 2o. Quamuis hodie pertotum unicum sit quod regnum et bigarciæ et litera. ibi. fol. 13. col. 3 Bigarciæ, et litera vig adnumerem de almutelly sint de jurisdictione regni aragonū et ex in eisdem terminis inclusa. Quod idem est de regno hugarie, et valentiæ, nam et hoc est in regno arag. incorporatum ut docet inol. d. 2da regnū. d. fol. 280. d. col. 2. nu 2o. 4to F. quod regnū valentiæ. ex illud per regem Jacobum 1m. ~~fuit quinta huius partis pertinentia ipsa insula baleariū fuit conquistum~~ cum quinta aragonensiū conquistarum, nam aragonenses quintauerunt omnia bona sua, et dederunt predicto regi pro conquistione illius regni, quintum partem bonorū suorū ut probat d. forus micy. 1o. privilegiū gle. nu 8. item del feito. d. fol. 7. d. col. 3. et tradit inol. d. fol. 280. d. col. 2. 2o. regnum valentiæ, et ipsi aragonenses pro xpti fide sub predicto rege Jacobo militando, ab infidelium manibus predictum valentiæ regnum abstulerunt. Inde quamuis regnum illud habeat distincta limina et distinctam jurisdictionem, sicut protius et tingelam regnum, tr habet aliqua loca ad fines regni aragonū pertinentia ut ipse inol. fatetur. 5to Gto quod regnū maioricarū, quod similiter per eundem regem Jacobum et aragonenses de gente sarracenorū fuit liberatum. ex inol. d. fol. 280. col. 1. 2o. regnum non venit expressum sicut alia historica legitur. 6to Gto quod regnum murciæ, quod ex per aragonenses sub eodē rege Jacobo fuit de gente maurorū ereptum, ipse regno aragonum aggregatum fuit, ut patet in prohemiis forum [illegible] regis Jacobi 2di editis anno. 1300, et 1302. inde in guibus aragonū, valentiæ, et murciæ rex intitulat. et ex aliis regni historicis, de illius conquistione latissime agit. Quamuis Regnum predictum postea a regibus aragonum fuerit regibus castelle concessum ut ex ipsius regni historiis deprehendi. 7o. quod regnum Siciliæ, quod cum ad nullum regem pertum tertiū jure debiti pertineret, illud pontifex romanus resistente sup. dictum est in c. precedente. nu. 7) et contra charolum regem napolis, regis francorum fratrem, qui a sede apostolica investituram habebat, et sic contra francos et italos potentiam, armata et potentia manu obtinuit ut late scribit sanuto et alij regni chronicis. Quod deinde per jacobum 2dum filium predicti regis petri eidē regi napolis remanit: ea tn renunciatione non obstante Federicus aragonū infans, ejusdem regis jacobi 2di frater, contra predictos reges francie et napolis et contra pontificis fratrē regem aragonum, cum aragonensibus et catholanis, qui cū rege petro ad predictum siciliæ regnum transierant, ibique diu remanebant, et cum ipsis siculis, illud defendit, ac regno aragonū segregatum, cui postea iterum fuit unitum

per

per regem martinum primum, et comites et Barones fuerunt in vita predicti martini
11. regij 8°. f. quoad regnum Sardinie et corsice, quę similiter à regibus aragonū 8°. quoad Sardiniam et
conquisita eidem regno fuerunt aplicata, ut constat ex prohemijs curiarum quę corsicam.
dicti regis Jacobi. 2di. celebrabit in loco de alagon anno. 1307. cōm ciuitate
12. dertusę anno 1311. 9°. quoad regnum f. Yuicę et melitę seu Malte ab aragonū 9°. quoad Yuicę et maltę.
rum ch regibus regno agregata erectis, admissis, ut historię nē testantur
ex his postea regnū multę fuit à philipo catholico aragonum rege primo do-
natum ordini Sancti Joannis Hierosolimitani. Index in eo militij illius vesti-
13. gijs fruitur, et sepius victa Turcarū potentia affligunt. 10. f. quoad regnū 10. quoad Hierusalem.
hierusalem cuius legitima successio ad reges aragonū spectat, quamuis infideles
per triennium illud habuerūt occupatum deo optimo maximo permittente in
14. punitionē peccatorū xpianorum populi. 11°. f. quoad potentissimū regnū neapolij 11°. quoad Neapolim.
quod à sapientissimo ac magnanimo rege alfonso. 5°. aragonū conquisitum fuit, ut
constat ex prohemio curiarum, per reginam mariam uxorem q̄dam regis alfon-
si edito anno. 1423. Et postea in ferdinandum filium suum naturalem de-
creatum. ac tandem per catholicū regē ferdinandū. 2m. recuperatum, ad corō-
15. nem aragonū unitum 12°. quoad ducatū f. athenarū et neopatriarū, qui per ma- 12°. quoad athenas et
gonensis et catalanos sub federatis infante aragonū, et siciliē rege conquē- neopatriam
siti siciliē regno fuerunt agregati et cū eodē aragonū choronę uniti, ut ex
16. historijs ipsis apparet. 13°. f. considerandū est regni nri prohemineniā quod 13°. quoad Granatam
regnum Granatę, non fuit illud esset reconquisitum à regni castellę, tempore ca-
tholici ferdinandi regis aragonū aragonensium et Granatensium ac siciliensium
17. regum 14°. f. quoad opulentissimā indiarū regnā, quę subiecit ferdinā- 14°. quoad Indias
do rege catholico, et imperatore Carolo imperatore, cum regnis
aragonum et castellę regibus per castellanos et aragonenses fuerunt de-
barbarorū manibus erepta, ut probant fontes multi. tā quę coman-
amoldi fol. 3. col. 1. Index aragonū per gaudent ciuibus gaudij gaudij
18. castellani in q̄dam indiarū regni, quorum offa scaudet, et ella hispa- 15°. quoad castellam.
cia. et quod alia quędam ex d. fontibus constat. 15°. f. ad
ultimo considerandū est regni q̄heminentia ch quod regnū castellę. I.
licet castellę castrales et quasi subiecti fuerit nostris temporibus regno
nāo unitus sit. tn cū ferdinando catholico rege aragonū de exorit in ux-
orem elisabet castellę reginam, cōq̄ mediante matrimonio regnum ipsū
castellę adgrēgat, clarē legit castellanum regnū adgrēgatū non vero ab-
gotum castellę fuit unitum, quamuis cum castella ch matrimoniali
nūculo sancto primo aragonum regi antiquitus fuerit subiecta, et
in eiusdem regis aragonum filios ac descendentes ex paterna deuol-
transfusa. ut nri viri q̄dam regij legit. Hic omnia regnum unita regno
aragonū agregata, ita regni chorona juncta sunt quod nec civitas nec
aliena, seu regnum potest nisi ut. j. lib 2 cap. dicitur. Et
sequitur ciuitas adhęrent
patria ut regni complenda est.

CAP. 7m. De ciuitatib REGNI aragonum, Et de earū priuil.

legijs f.

1. VIsum superioribus de prouincijs regno aragonū agregatis, optimo ordi-
ne videndum est de ciuitatibus eiusdem regni, nam sicut chorona filius
integrater ex multis regnis, ita et regnum ipsum multis ciuitatibus compositum
tur. Negatiuę regnum petrarcham dicit nisi habeat suam ciuitatem, Regnū dum ciuitates
rum una sit metropolis ut docet molinus fol. 250. col. 1. X. regnum non habere debet.

Ciuitatis regni aragonum decem.

Habet ꝯ igit regnum aragonum decem insignes ciuitates, que (ut a primo regni limite incipiamus) sunt Jacca, Barbastrum, Hosca, Cesaraugusta, Tirasona, Burgia, Calatayubium, Daroca, Turolium, et Alcaniz. Exquibus tres priores, s. Jacca, Hosca, et Barbastrum inter pirineos montes, et fluuium Iberum sunt site. Set vero posteriores, nempe Tirasona, Burgia, Calatayubium, Daroca, Turolium, et Alcaniz, inter Iberum ipsum et ulteriores hispanie homines existunt, itaq; fluuium illum inter predictas tres priores ciuitates a parte hispanie citeriori, que galliis attingit terminos, et ex posteriores, ad partes que ulteriori proximiꝯ constringit hinc medias. Dicta autem (et omniū principalissima) ciuitas Cesaraugusta in medio cursu ejusdem fluminis, tanquam toti citeriori proximiꝯ presidens, est fundata, nam quasi per medium ciuitatis fluuius ipse transit. Atq; ex eisdē ciuitatibus antiquitus metropolitana fuit Jacca, q̄ cū primo loca ab aragonensi. Cesaraugustana ciuitate Alfonsus rex aragonum Inuictissimus conquisiuit, eandemq; in pristinum statum restituens, metropolitanam regni, et totius citeriori proximiꝯ constituit. Anno dñi 1118. secundum quosdam. s. p. lib. 1. c. 32. Decetijs autem ciuitatibus regni quibusdam temporibus, ac tuitionis priuilegijs diuersis de regia fidelium liberate, et singulares excellentijs et immunitatibus, aliisq; muneribus decorate. In presenti ꝯ tm de generalibus primū aragonum q̄ ciuitatem quilegijs, Cui vide est dicendū. ac prohinde tiendū est, q̄ dicta nūa regni ciuitates, hīq; quo ad aragonensibus fuerunt longe plures obtinuerunt a regibus aragonū priuilegium, quod eisdē ciuitatibus populatoribus essent ita bene infantiones sicut melliores totius regni, ipsi et sua possessiones. ut ejusdem ex quibus vbi q̄ notat glo.ª in nota ejusdē. 11ª lre interpretationis qualiter et in q̄bus ejusdē fol. 27. col. 2. infra. Cuius glo. ista ibi intelligi, s. q̄ quod sint infantiones, id est quod gaudeant tantis quilegijs et immunitatibus quibus infantiones gaudent, aut gaudere possunt, sicut intellectum q̄ dicto q̄ quia verisimile tales ciues non sunt infantiones, sed milites regis aragonū q̄ fuerunt. est infantiones saltem, cū dūs rex non potuit facere infantiones sed nobiles, et q̄ infantiones nascuntur, ut s. latius dicitur. bene tm potuerunt aragonū reges concedere q̄ dicti ciues immunitatis infantionū. atq; ita ejusmodi illud q̄ dicit glo. in ciuibus immunitatem infantionū esse infantiones, quod nō immunitatem, non vero quod essentiam infantionis sortiantur. Cui intellectui multū consentiunt q̄ dicta glo. ibi notandū. Et in q̄ dicta regentia quilegijs fol. 26. colū. solidit. q̄ quidā ciues tant q̄ populati, veluti boni infantiones, non vero quod sint infantiones. Et quidquid sit. quilegium ampliatū, ut nouissime procedat in ciuibus ciuitatū q̄ in ipsa actuali conquisitione et prima populatione fuit conclusum. Sed et ciuibus ciuitatum, que post conquisitionem et primā populationem fuerunt in ciuitates erecte, atq; ciuitatis titulo et honore decorate. Qa tali erectio predictarum ciuitatum, fuit facta ad instar antiquarum, et cū omnibus, eisdē q̄ quilegijs, que ipsarum ciuitatum habebant. et per consequens quilegiū antiquarū ciuitatū quasi ex nova concessione ad nouas etiā ciuitates fuit ampliatum. Et contra autem ꝯ dictum quilegiū limitatū ut non procedat in ciuibus qui eodē quilegio vti nunquam fuerunt. q̄ desuetudine abrogatum censet. Jason notata in lege de q̄bus. 30. ff. de legibus. maxime si contra q̄ dictum quilegiū regis aragonum vtiuerint. ut ibi ibi. item notandū. 31. in fine quilegiū. de generalibus quilegijs. d. fol. 26. d. col. 2.

ampliatio quilegij

Limitatio quilegij.

Ciuitas regni metropolis que sit

Ciues ciuitatum regni aragonū gaudent quilegijs infantionum.

ex quibus

.7. Ex quibus ff. fabia Infert. et primo Infertur ratio propter quam milites in quibus Infantiones nominent. Seruire debent i expeditione (ut tex hic dicimus) regnicoly seruire debent, q. ff. gaudent Infantionum priuilegijs, ut ibi probat. dd. ibi notand. 3t. de gabel. priuil. d. fol. 26. d. col. 2. ad quod q. quaere quidam ciuis vltra gl priuilegia, aliud habet peculiare, ut probat ch. d. obs. 31. in 2o. Vide

.8. ciuitas. 2do. Infert quod dicut Infantiones, possunt promoueri ad militiam extra bataliam, non tamen per dominu regem absq. c. nu. ibi et ciuitatum regnicoly promoueri possunt, q. ch. hic est specialis in Infantionum, q. ibi tantum priuilegia promoueri ad militiam in exercitu regis quod ciuis ch. ergo ff. ch. in 2o. et q. libi Infantiones hic excerpy ciuibus honorati ciuitatis q. dicunt ch. de condit. Infanti. fol. 22. col. 1. adhuc ibi dicit ch. dum tamen dicat. nach. fol. 224. col. 2. nisi 2o. milites non promoueri ch. ch. quod alia ciuitas, vel ter. habeat priuilegium, vel consuetudinem, vel gentilitium, dicunt esse verum. dicunt esse verum. Tu dic 2o. ibi ciuitas ciuitatis cum ch. prerogatiuam, contra ibi, testatur est, ibi dicunt voluit tex. in tex. Infert 3. in ibi porque, to. hic no entendemos prejudicar, ibi. priuilegios debemos, priuilegios, ibi. de aquellos, que en ley promouidos, hi. milites, et militare militia. fol. 122. col. 3. Filijus dicitur filius, filius, ciuis, quia ex priuilegio admittitur, et promouetur militare in seruitio ciuitatis,

.9. militare ict. ff. lib. c. nu. 3o. Infert quod dicut Infantiones non pay. tant, sed soluunt aliquid seruitia regalia, ut ff. lib. nu. vide d. obs. nota etiam. 1o. de regio sequitur. to. intercept. curiae ciuitatis. d. fol. 27. d. obs.

.10. 4to. Infert, quod dicut ab Infantione suis veramnis et dein hereditatem emptam, vel aliq. legitimo to. adquisitam possidet auferri non potest ibi hereditas ut ff. lib. c. nu. et ita non ab predictis, quibus exceptis ch. nu. tex. ch. in 2o. et hi qui cop. q. ille quidem ch. simili priuilegio non indistincte de alijs, populatoribus ciuitatem colendum fidelibus dumtaxat honoratis, ut probat tex. in d. obs. 1. d. 2o. et q. libet Infantio, hi exceptis ciuibus honoratis ch. de condi-

.11. tione Infantionatus. d. fol. 22. d. col. 1. 6to. et vltimo Infertur ratio propter quam ciuitates aragonum ipse se ab hostibus defendunt ex d. ch. item notandum .31. in 1o. de priuilegijs generalibus. d. fol. 26. d. col. 2. ch. ff. in 2. sequenti ibi dicunt. q. ff. q. ne ex tot tantis priuilegijs comodum habent debent etiam tenere onus defensionis. secta regulam Iuris in l. secundum naturam. 10. ff. de reg. Jur. et q. prouia etiam cuius defensio competit. l. ut vim. 3. ff. de Iustitia et ch.

CAPVT. 7m. De.

Defensione Regni Aragonum.

.1. Sicut aragonum regnum non transtulit in regem dominum et absolutum, et potestatem Iurisdictionis, ut ff. in c. 3. nu. 4. diximus. ita regni Integrum onus ipsius regni defensionis. ac proinde regnum ipsum tenetur defendere, ad prouisionem ergo ch. in duobus casibus, in quibus periculum offensionis prudi potest eidem regno inferri, teneatur, quam sicut singulae ciuitates se defendere debere diximus, in c. precedente. nu. fit. ex rationibus ch. contra ista ch. ex ipsam adregnum prouisionem ipsius defensionem spectare existimandum est. ut in specie probat ch. porquito d. 2. in 8. hl. de generalibus priuilegijs. fol. 22. col. 3. b. que el Iustitia de aragon, consor de entender del dicho regno, q. quedam, q. aian conocer de las gentes del regno, las gentes del dicho reg-

1o. illatio ex priuilegio

2o. illatio ex priuilegio

3a. illatio ex priuilegio

4o. illatio ex priuilegio

5a. illatio ex priuilegio

ciuitates aragonum ipse se ab hostibus defendit.

Defensio regni excpit ipsi regno.

Dominus rex tenetur ad suam deffensionem.

D. Rex defendit subditos, et subditi regem.

Deffensiones aliquae notabiles referuntur.

ro ~~[illegible]~~ que les pareceram necessarias, para resistir a las solicitudes
cosas mano armada etc. ad idem etiam tex. in d. obs. item notandum 31. in p.° de privileg.
gl. d. fol. 26. d. col. 2. Et contra ¶ autem dominus rex in his que principaliter eius de- .2.
regiam dignitatem, et regiam iura concernunt defensionem propriis expensis sus-
cipere debet, ut sic fiat iuxta regulam iuris in d. l. secundum naturam. 10. ff.
de reg. iur. relata in ¶ in c. pro dente. At in his que domino regi et regno etiam communia sunt com-
munis etiam est utriusque defensio, et sic ad communes expensas faciendum. Sed quamvis hec
ita de iure nostro ¶ procedant, nihilominus aragonensium erga reges suos fidelitas, nun- .3.
quam regum suorum iura, aut regiam illorum dignitatem perculsari desiit, imo nec
propriis laboribus, nec expensis parcentes semper illam, regumque honorem, fide-
lissime protexerunt. Et similiter adeo erga subditos fuit regum aragonum
affectio, quod aliquando etiam eos ab aliquo offensos defendere omiserint usque ad pro-
prium regium sanguinem effundendum. ut multis in locis curia docet, possemque
in presenti plures, ac prope infinitas viriles defensiones ab aragonensibus factas
recensere, nisi timerem a proposito recedere principali. Tu eam ¶ notabilem
enarrare non omittam, quam regum aragonum simul cum regno valentie .4.
et cathalonie principatu fecit tempore regis petri magni contra reges fran-
cie et alios hispanie principes, authoritate pontificis regnum ipsum extrema
potentia ingredientes ad spoliandum predictum regem petrum ut s. in c. 5. nu. 7.
et c. 6. nu. 10. de qua re et admirabili aragonensium fortitudine videndus est
curia in vita dicti regis petri magni. Nec similiter reticere possum ¶ eam quam .5.
fecit insignis calatayulij civitas contra petrum castelle regem tempore petri 4ti re-
gis aragonum. Que sine aliquo regis, regni vel iuvamine, per novem menses
et ultra, predicto castelle regi cum exercitu quadraginta millia hominum,
civitatem ipsam obsidenti, ita fortiter viriliter restitit, ut muris, et turri-
bus, ex radice fundamenti destructis, desolatisque, nihilominus eandem per
vim capere, unquam predictus rex potuit. Quam rem inter magna ara-
gonensium facta, graviter commemorat et extollit Surita 1. p. lib. c.
Neque eam ¶ celebrem et honorificam, numantinorum adversus romanos decan- .6.
tate defensioni similimam, tacam, quam fecit nobilis villa perpiniani, tempore regis
Joannis primi contra regem francie, cuius potentia undique conjuncta, in pre-
dicte ville obsidione, longo diuturnoque tempore extitit unita. ~~[illegible]~~ eam tu vi com-
primere nequibit, imo ab ipsis perpinianensibus superata non semel, sed iterum
atque iterum ab obsidione recessit, admirata hostium fortitudine, qui cum
omne deficiente cibo, prius ad herbas, et radices, deinde ad domestica animalia,
chatos S.t Vatos atque canes, ac postremo ad mortuorum inimicorum corpora,
atque in eorum defectu ad propria suorum cadavera comedenda, miserabili fame,
quasique in audita rabie, ~~[illegible]~~ devenissent, ~~[illegible]~~ ut pote miraculum, seu prodigium
quodam, (ut alij invicti numantini) omnibus nationibus visissent. ~~[illegible]~~
Cuius generis plures referri possent gloriose atque admirande victorie nisi presentis
operis institutum in alium declinasset finem. ~~[illegible]~~

Die ultimo Januarij anno 1604 Finem imposui huic codici.

Caput 9m de Regi.

In nomine Regni Aragonum per Quatuor Stamenta.

.1. In precedente capitulo dictum est de regimine seu defensione regni tempore belli. Venit igit̃ nūc dicendum de regimine seu gubernamine illius tempore pacis. Et quia regimen á deo optimo maxime est cuncto diendum, et á prelatis ecclesiē, et terre baronibus gubernandum, ut dicitur in for. unico in principio, de confirmatione monete. fol. 171. col. 2. for. unico. de secunda confirmatione monete. fol. 172. col. 2. in fi. in xpti nomine. eodem fol. col. 4. et etiam in for. unico. de augmento et diminutione monete. fol. 173. col. 2. in fi. in simili. fi. in christi nomine. fol. 174. col. 2. in p.o

Regnū est á deo custodiendū. et á prelatis eccl̃e. et terre baronibus gubernandum

.2. Ideo ff. ad regimen seu ad gubernationem regni quatuor Stamenta instituta seu deputata sunt, ex quatuor generibus hominum, qui in regno ipso reperiuntur. Videlicet. Primum ex ecclesiasticis, alterum et secundum, ex Richis hominibus, seu nobilibus maioribus, alterum et tercium, ex militibus et infancionibus, seu nobilibus minoribus. alterum tandem et quartum, ex ciuibus, et hominibus honorabilibus, ciuitatum, et villarum, aliorum locorum regni. Nā in ea quatuor genera hominum omnes aragonenses dividuntur. Dicunt autem ff. Stamenta g.ōnes quia ei congregent. stant sapientes, videntes, et considerantes ea, que ad optimū regni statum expetunt: eidem regno in communi expediunt ac conueniunt. atq; ita stamenta sunt congregationes eor. qui in genti, negocio sollicitudine, regni intendunt gubernationi, Nam et ydem stare (aqua stamenta ipsa denominant) significat aliquem esse erectum, exaltatum ad aliquid extremum adhibita diligentia, atq; cura, faciendum, ut exemplo in meo dictionario, ydo. stare, et ydo. stator, deprehendit Ydeo sicut stantes debent stare rectissimi, et constanter in loco, ad ea exequenda ibi. Similit ita et ranones isti, seu viri aragonenses debent stare firmi, et constantes in his, que rei publice interesse, ita ut publice utilitati finalem commodum nunq; anteponant. Et Tandem stamenta dicunt. seu fori regni ab eisdem, et de eorum consensu fuerunt, per quos regnum ipsum gubernatur et regit. Quia sicut membrum

Quatuor stamenta ad regimen regni

.3. Quatuor hominū genera.

Stamenta predicta

.4. membrum

.5. Stamenta congregari consueuerunt

.6. Domus deputate ad congreganda stamenta

.7. Deputatio regni

OFFICIALES IGITVR

Officia Deputationis

Deputationis sunt.

1. Deputati Regni
2. Clauarij Insaculationum
3. Computatores Deputationis
4. Aduocati Fiscales Regni.
5. Procuratores Fiscales Regni.
6. Notarius extractus deputatus
7. Notarius perpetuus Deputationis
8. Portarij Deputatus
9. Archiuarius Deputationis.
10. Administratores seu Arrendatores generalitatum regni.
11. Collectores generalitatum.
12. Custodes generalitatum.
13. Inquisitores officij Iust. arag.
14. Iudicantes Iustitiæ aragonum.
15. Notarius Inquisitionis officij Iust. arag.

Ex quibus prouidentur.

per Insaculationē.

1. Deputati Regni.
2. Clauarij Insaculationum.
3. Computatores Deputationis.
4. Aduocati Fiscales Regni.
5. Procuratores Fiscales Regni.
6. Notarius extractus Deputatus
7. Inquisitores officij Iust. arag.
8. Iudicantes officij Iust. arag.
9. Notarius Inquisitionis officij Iust. arag.

per nominationem

1. Notarius perpetuus Deputationis
2. Portarij Deputatus
3. Administratores Patrimonij
4. Collectores Patrimonij.
5. Custodes Patrimonij.
6. Archiuarius Deputationis.

De quibus est in sequentibus tractatus faciendum.

CAPVT 10m DE DEPVTATIS Regni Aragonum

Deputati omnia officium deputationis supremi.

PRIMVM ergo atq; principalem (inter omnia deputationis officia) locum, obtinent deputati, nam et cæt. munus supremum est omnium, cæterum; quatenus ejus administrationi illius restituti, eidem q; subordinati. ad quorum primo et loco de illis agendum est. et 1°. videndum. Unde deputati dicant. quod facile cognitum datur. Liquidem deputati appellantur. qa reverā parati, seu designati, atq; deputati sunt ad regnū regendum, et gubernandum, ut. ff. in c. quadrimm. 6.° ff. Secundo videndū est, quot sint numero predicti deputati viri. Sunt enim octo viri amplissimi. ex quatuor stamentis seu brachijs deputati. Scilicet Duo pro stamento ecclesiastico, Duo pro stamento nobiliū maiorum seu Richos hominum. Duo pro stamento militum et infanconū, seu nobiliū minor. atq; hos tandem pro stamento minoritatum regni. ut probat tex. in authen. cassa. Ite numero de diputados. fol. 63. col. 3. infine. atq; in actu cuius. Ite del offo delos diputados, Ite salario de aquellos. fol. 99. col. 3. Tertio ff. videndum est. à quo, seu à quib; creabant, vel constituebant. Regni deputati. Cui questioni facile ex responderi potest. nam cum ordinarij deputati sint procuratores executores testamentorij. ut. ff. c. [illegible] abeisdem seu à generali curia aragonensium creandos esse constat. qa procurator à suo principali constitui debet. ut quasi in toto tit. ff. de procurat. ad probā cuius gli completere voleystan creandi deputados. est omnibus fere iuris. ff. receptarū sententiarum. Quarto videndum est (cum hic deputati ff. creabant seu constituebant in quo omnia ejusmodi tituli ff. sese deberent et primo statim de eis est anquirendum) quādo habuerint principium deputatorum officium circa quod inquirendum non est, qa nec perfecte cognosci, nec dirimi ejus ignorari, vel

Deputati à quo creati.

Deputati quādo creati.

cognos-

cognoscat origo, tu dicendum est id revortes ignorari, quia omnes fori, qui de eo loquunt, trac-
tant ut de offo tamen esse producto, nec aliquid de eius productione dicunt, ut latiss. vide-
bit bardaxi. in rub. de offo deputatorum. q. 1. nu. 1. fol. 132. col. 4. quia tu sit eius antiquitas
.6. ex ipsis foris, et curiarum actibus de illo tractantibus deprehendit. Quinto vero videndum est, qua-
liter deputati creentur, seu constituantur, in quo varia, ex varijs temporum successionibus reperi-
ontur, etenim sciendum est antiquitus deputatos creari ab ipsa generali curia aragonen-
sium per nominationem expressam, ut docet bardaxi. ubi proxime. q. 2. nu. 2. in pro. — Deputati qualiter creentur.
fol. 133. col. 2. quod nec dificile erat cum tunc curia, a principio regni, singulis annis, postea — Olim per nominationem a b ipsa curia factam.
.7. vero, de biennio in biennium celebraretur. ut 5. c. nu. . Anno autem. 1436. ex
cepit generalis curia non posse, sed per comissarios ad id spetie delegatos, deputatos
nominare, deditque ad hoc commisione Archiepo Caesaraugustano, et Justitiae aragonum — Post per nominationem ex comisione curiae factam.
ut ipsi nomine curiae deputatos crearent, nominarent, atque eligerent. ut constat ex
actu curiae sto. comision al arcebispe de carag. y al Just. de arag. sobre los offos de los di-
putados. etza. fol. 50. col. 3. in pro. atque in pro. in pro. e sobre la election e nominacion etza. Junto
o enoxesmenos. fol. fol. 60. col. 2. in pro. quem refert etz barbaxi. d. q. 2. d. nu. 2. Quam
comisionem Dominus rex sub sequenti curia laudabit et aprobabit. in actu el qual rei. cod. sto. comisio
.8. al arcebispe. etza. d. fol. 60. d. col. 2. Tandem vero. Anno. 1495. ad provissionem deputa-
torum per insaculationem, seu Imbursationem, faciendam, deventum est. ut probat
tex. in actu curiae sto poder a 48. personas para insacular etza. fol. 66. col. 3. cum aliis. Jam a-
tius alegandis. Et quia insaculationis forma, non solum ad offm deputatorum, sed etiam ad alia — Hodie vero per insaculationem.
regni offa providenda instituta est, ideo in sequenti capo. de insaculatione deputatorum
aliorum regni offlium dicendum est.

CAP. II.m DE INSACVLatione Deputatorum, Et aliorum Regni officialium.

.1. IN Saculatio enim (ut a nomine incipiamus) dicitur a sacco, seu sacculo quo-
dam in quo cedule nomina insaculandorum continentes includuntur
quasi in saccum delatio, seu missio, Bursa quia huiusmodi saccum burse formam ha-
bet, burse etiam appellatur, ac proinde insaculatio, Imbursatio quoque nominatur. — Insaculatio et Imbursatio unde dicte sint.
ut in for. unico de Imbursatione offorum regni. fol. 26. col. 4. for. 1. sto. foris inquisitionis
offi. Just. arag. fol. 76. col. 1. in fi. et foro. e porque las sentencias. 11. cod. sto. fol. 78. col.
.2. 4. atque in actibus curiarum. f. proxime recitandis. Secundo igitur loco vero videndum est. in quibus officiis
sit facienda insaculatio, laque 1o. fit in off. deputatorum Regni. ut probat tex. in. in foro statu-
imus. 2. de offo. deput. fol. 26. col. 2. for. unico. de personis que ad off. extraute non admit. — Insaculatio fit in officiis sequentibus. ——
d. fol. 26. col. 3. in fi. l. sea extracto en diputado etza. for. unico. de imbursatione offorum. cod. — 1o. in deputatis.
fol. 26. col. 4. in f. y quiere la dita Senora Reyna lo en los offos de diputados etza.
fol. 27. col. 1. atque in actu curiae sto. extration de diput. fol. 63. col. 4. A. in quibus similibus de — A. vide in additionibus nu. 1. fol. 1o. pag. 1a. ——
.3. insaculandis seu Imbursandis, extrahendisque deputatis agit. 2do. insaculatio vero fit
in offo clavariorum. quia clavarij sunt etiam deputati. ut in actu curiae. sto. comision de la sella — 2o. in clavarijs ——
bes. fol. 70. col. 2. cum actibus sequentibus. et in latius in c.   atque ideo eadem insaculatione
et extractione qua deputati creantur. constituunt etiam clavarij simul. tu licet idem
sint et clavarij et deputati, offm vero clavariorum distinctum est et separatum ab offo
.4. deputatorum. 3o. vero fit in offo computatorum ut probat actus curiae sto. extration de con-
tadores etza. fol. ~~[illegible]~~ 76. col. 3. atque etiam actus curiae sto. forma de la election, e — 3o. in computatoribus. ——
.5. nominacion del examinador de contos. fol. 77. col. 4; 4o. fit vero in offo advocatorum.
ex actu curiae sto. de advogados del reyno fol. 79. col. 3. et actu curiae. sto. insacula- — 4o. in advocatis. ——
.6. cion de advogados etza. fol. 81. col. 2; 5o. vero fit in offo procuratorum. ut [illegible]
tex. in eod. actu curiae sto. insaculacion de advogados y procuradores d. fol. 81. col. 2. et in — 5o. in procuratoribus ——
.7. actu curiae sto. bolsa de procuradores etza. fol. 80. col. 2; 6o. vero fit in offo notarij ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ extracti deputatorum. et in actu curiae. sto. extracti de diput. e. primeramente — 6o. in notario extractorum deputatorum ——
sea sacada la [illegible] fol. 63. col. 4. et in f. e apres sea sacada de la dicha [illegible]

7°. in Inquisitorib. eccl. fol. 69. col. 2. in fi. et alibi cum tit. del Juez de los diputados y nota d. fol. 69. col. 4; 7°. ff. fol. 8.
in offo de quisitor. off. Just. arag. d. for. mico de verso que dize off. expt non admit. d. fol.
26. d. col. 3. in fi. b. inquisidor eccl. d. for. mico. de inhabilitat. offi. eod fol. 26. col.
4. in d. 8. y quiere la dicha señora reyna b. embos offos de diputados, Inquisi-
8°. in. 17. Judicatib eccl. dores eccl. 17 al principio cum tit. extraxi. de contad. é Inquisid. fol. 76. col. 3. 8°. ff. fol in 9.
offo Judicantium off. Just. arag. exd. for. mico de verso. que ad offi. expt non admit.
d. fol. 26. d. col. 3. in fi. b. ó, de visita eccl. d. for. mico de inhabilitat. offi. eod.
fol. 26. col. 4. in d. 8. y quiere ladicha señora reyna d. fol. 24. d. col. 1ª. for. Et porque
los sentors 11°. tit. forus Inquisitionis off. Just. arag. fol. 78. col. 4. alibi cum tit. extrax
de los Judicantes fol. 80. col. 4. et alibi cum tit. el extracto en Judicante eccl.
9°. in notariis Inquisitor et Judicantium. fol. 81. col. 2. / 9°. et vltimo Inquisitionis fit ff. in offo notarij Inquisitor et Judi- 10.
cantiu off. Just. arag. ut constat alibi cum tit. comission al arcebisbe de caragoça
é al Just. de arag. sobre los offos de los Inquisidores fol. 58. col. 4. in 2°. alibi.
para los offos de Inquisidores del Institudo de aragon é notarios de los dichos
Inquisidores eccl. alias alibi cum tit. extracti de contad. é Inquisid. del Inquisi. de
arag. in 8. ibi rubricat d. fol. 76. d. col. 3. b. en la qual estan los bolsos de los Inqui-
dores del offo de Justicia de arag. é notarios de aquellos eccl. 3°. ff. videndum est 11.
Inquisitionis, seu saccatis Inquisitionis fiat. pro cuius intelligentia fiendum
Inquisitionis diuidunt int. 4. tamenta — est offo de diputationis diuidi inter quatuor tamenta regni. ut dicit tex. in alia
cum tit. in 2°. tit. de offo de diputados y otros offos del reyno. fol. 90. col. 4. ad
prohibendi Inquisitiones eccl. seu Inquisitionis in scripta 4. tamenta diuidunt
in dos singula tamenta singuli eccl. cum sit in singulis officiis habet. alias ideo ut
Inquisitio deputatos fit in decem bursis. á principalibus in civitamus, Inquisitio, seu Inhabilitatio de putatos fit fiat, in 12.
de decem bursis, duabus 1. pro tamento eccl. duabus pro tamento nobiliu ma-
1ª. Bursa prelatos. ioris, duabus pro tamento nobiliu minoris, et religiosi quatuor pro tamē-
to universitatum. 1ª. igit bursa est prelatos eccl. ecclesiasticos. ex alia cum tit. ex-
2ª. capitularium eccl. tractum deputados. 8. primeramente sea sacada fol. 68. col. 4. in 2°. é sea sa- 18.
primeramente, la bolsa intitulada de los diputados, fol. 69. col. 1ª. in 2°. fi.
2ª. capitularium eccl. d. alia cum tit. extractum de diputad. in 8. é aprey sea sa-
3ª nobiliu maioris prima. cada dela dicha caxa. la bolsa intitulada de capitulares diputados. 8. fol. 69. d. col.
1ª. in fine. hec sunt pro tamento eccl. 3ª. ff. nobiliu maiorum primo. ex eodem 14.
4ª nobiliu maioris segda. alia cum tit. 8. é aprey sacada dela dicha caxa, la bolsa intitulada, bolsa de nobles
diputados primera. d. fol. 69. col. 2. in 2°. 4ª. nobiliu maioris secunda. in eodem
5ª nobiliu minoris militu. alia cum tit. 8. é aprey sea dela dicha caxa sacada la bolsa segunda de los nobles di-
putados. eod. fol. 69. d. col. 2. post principium. 5ª ff. Nobilium minoris militum. d. alia 15.
6ª Nobiliu minoris pte- cum tit. extracti. de dicent. 8. é aprey sea sacada dela dicha caxa, la bolsa intitu-
tionu. lada, bolsa de caualleros diputados. d. fol. 69. d. col. 2. ad medium. 6ª Nobiliu
minoris pretentionu. ex eod. alia cum tit. 8. é aprey sea sacada dela dicha caxa,
la bolsa intitulada, bolsa de los pensionerj diputados. eod fol. 69. d. col. 2. in medio.
atq hij quatuor sunt pro duobus tamentis nobiliu, maiorū 8. et minoris. ibi.
7ª. Ciuitatis Cesarauguste 7ª ff. ciuitatis cesaraugste. ex eod alia cum tit. 8. é assi mesmo porque mas les- 16.
tamente. in 2°. ordenamos que cada vegada. d. fol. 69. col. 3. b. se sigue
primeramente un veedolino, de la bolsa intitulada, de diputados de la ciudad
de caragoça. Nam Cesaraugustana urbs, ut metropolitana, et insignis regni
caput, burlam propriam et singularem habet. ex alia cum tit. de la insacu-
8ª. Ciuitatum Regni. eccl. lation delos offos del regno que se fizo eccl. fol. 67. col. 4. in. 8. quanto á la ciudad
de caragoça fit. fol. 68. col. 2. 8ª. ciuitatum ff. regni extra ciuitatem Cesarau- 17.
guste. d. alia cum tit. extract. de dicent. in 8. é aprey sea sacada dela dicha caxa
la bolsa intitulada, bolsa de diputados de los ciudades del regno, fuera dela
ciudad de caragoça. d. fol. 69. d. col. 2. post medium et in 8. ubi simesmo porque
9ª. Villaꝝ Regni. mas lestamente. in 2°. é aprey otro veedolino, eod. fol. 69. d. col. 3. 9ª. ff. villaꝝ
Regni. ex d. 8. é aprey sea sacada dela dicha caxa, la bolsa intitulada de 18.
los ciudades eccl. b. ó la bolsa intitulada. bolsa de diputados de los villas
alias eodem 8. é assi mesmo porque mas lestamente. in 2°. é el otro año se sa-
10ª. Cōmunitatis Regni. que el como dicho es eccl. b. é el segundo dela bolsa intitulada delas villas
10ª. ff. tandem et vltima Communitatum regni. d. 8. é aprey sea sacada dela 19.
dicha caxa, la bolsa intitulada de los ciudades eccl. b. ó la bolsa intitulada, bolsa

2 diput.

de diputados delos comunidades, atque ex. in d. S. é assi mesmo porque mas lestamente. xº
é el otro año ingrey el 2do. b. é el segundo dela bolsa intitulada delas comunidades del
.20. reino. Visto ex. de burs. officij deputatorij ad bursas aliorum officiorum procedendum est,
clauarij, antem
.s. nº. 3. ut proinde computatores et deputatores bursa caret sit. Computatorum vero et ingitorum
mul in facultate in aliis decem bursis, eisdem nominibus, quibus supra intitulatis, atq eadem diui-
sitate statutorum, scilicet eiusdem, nobilium maiorum et minorum, militarium, diuersitatumq, distincte
et separate. atq ex eisdem decem bursis, quibus sunt simul in facultati predicti computato-
res, et ingitores, extrahunt. ut clare constat ex actu curie tho extractum de contadores ex.
S. item statuimus et ordenamos. b. fia del archiu sacada la copia, en la qual estan los bol-
sos delos ingitores ex. fol. 76. col. 3. Iuncto. S. los quales assi extracti. et S. é los otros
.21. cuatro restantes, eod. fol. col. 4. et S. é fenescido el dicho fol. 77. col. 2. in fine. et S. la quales ex-
tractian el 1º. yel 2do. fol eod. col. 3. Cxgb.ff. venit declarandum ter. in eod actu curie tho ex-
tractian de contadores ex. in d. S. é fenescido el dicho f. fol. 77. d. col 2. in fi. in xº é otro dela bolsa
delas universidades fuem decanegoca. fol. eod. col. 3. in fº. cui similis ter. in S. demanera
que clario. eod. col. 3. in fi. in xº. et dela bolsa de universidades ex. fol eod. col. 4. in fine. in
volti. illa xbo. dela bolsa delos universidades. significant mea oblatione, vel extractionem
faciendam et ma bursa de triby universitatu, non vero quod bursa universitatum ex-
.22. tra cesaraugustam sit ma dumtaxat. Aduocatiorum bursa cui universitatem ex-
curie tho de aduogados del regno. b. tracian delas de la bolsa delos aduogados del reyno ella
fol. 79. col. 3. Quod idem est in procuratorib regni, quor ex ma existit bursa ut in actu curie
tho bolsa de procuradores ex. in fº. actor. b. se troba ma bolsa de procuradores ex fol. 80. col
2a. atq in notario extracto de putatorum. ut probat ter. in actu curie tho extracti. de distri.
fol. 63. col. 4. in S. é apreyssa sacada, dela dicha casa la bolsa intitulada de notarios
.23. dedi putados. fol. 69. col. 2. in fi. Bursa Burse in quibus officium distri. assig. sunt
decem atq eden cu bursis computatorum, ut diximus S. nu. 20. xº. computatores vero.
Volteriy Decem et septem Judicantium officium iuste assig. sunt. ff. septem eisdem no-
minibus, quibus iuste deputatorum. S. é nu. 13. intitulate, atq eadem diuersitate statutorum
distinctas. ideo tabet et habet quod bursa
tibi tota quella Prima bursa ff. sit tabulatorum cetterum. ut constat ex for. ex quibus
tur. 12. tho fori in gitionis ex. fol. 73. col. 4. in S. é ff sentes todos. xº. é salseyo,
quel notario. los vedolies dela bolsa intitulada de prelados fol. 79. col. 1. xo
.24. 2a. capitulorum ecclesiarum ex. eod. for. e porque las sentencias 11. S. é agrey sacada
la otra bolsa intitulada de capitulares. d. fol. 79. col. 2. xo
omnium. ut in d. for. 11. S. é agrey saquen dela bolsa de los nobles eod. fol. 79 d. col. 2.
que nobilium bursa diuisa non est in hac in facultate in bursam nobilium 1am. et bur-
sam nobilium 2am. prout in facultate deputatorum. S. nu. 14.) 4a. nobilium minor
militum ex eod. S. é agrey saquen de la bolsa delos nobles. xº. é dela bolsa intitu-
lada delos caualleros. 5a. nobilium minor in faucionum. ut in d. S. é agrey saqui
dela bolsa delos nobles. xº. é dela bolsa intitulada delos infancones. ex. tho
.25. 6a. ff. ciuitatis cesaraugste. ex eod. S. é agrey saquen. xº. é dela bolsa intitula-
da de los ciudadanos dela ciudad de caragoca. 7a. et ultima aliorum uniuersita-
tum regni extra ciuitatem cesaraugste. ut in d. S. é agrey saquen. xº. é dela bolsa
delas otras universidades. S. fol. 79. d. col. 2. Nec ex hac universitatu bursa
in hac in facultatione diuidit sicut in facultate deputatorum. S. d. nu. 17. in
bursam ciuitatu, et bursam villarum, atq in bursam ciuitatu. 4a. hic numer
bursas ff in ff sentes in facultatione fuit designatus. per d. for. é porque las
sentes ff. qui fuit editus anno. 1467. at circa universitatu bursam nouit
quod officium deputatorum tanta fuit distributio. in d. actu curie tho extractum de
disput. S. fol. 63. col. 4. qui conditus fuit anno. 1519. ea uel regna. in illo actu.
curie d. é assi mesmo porque mas lestamente. fol. 69. col. 4. in fº. quod idem
dicendum est de officio ingitorum computatorum non. et in cetteris universitatem
extra cesaraugustam bursis nouiter constitutis sunt. ut diximus S. nu. 20. xº.
computatores vero. per actu curie tho extracti. de contadores ex. fol. 76.
col. 3. u. fit mencion in modo vellatio ad d. actu curie tho extracti. de contadores ex. fol. 76.
.26. at quoad officium 17. indicantium nihil in nouatum est. Vltima ff. tandem
ad officium Notarij extracti ingitorum et indicantium unica est etiam bursa constituta. ex eod. actu
curie tho extractum de contadores ex. S. item statuimus, y ordenamos. b. en la qual estan

Bursa Grecia clauariorum non habet.

Burse computatorum et ingitorum simul sunt decem, sicut deputatorum.

Bursa aduocatorum unica est.

Bursa procuratorum unica est.

Bursa notarij extractorum deputatorum unica est.

Burse ingitorum ex. iust. assig. sunt eedem decem computatorum, videlicet S. nu. 20.

Inbaculatio decem et septem iudicantium, fit in septem bursis.

1a. Bursa prelatorum.

2a. capitulorum ecclesiarum.

3a. Nobilium maiorum

4a. nobilium minorum militum.

5a. nobilium minorum in faucionum.

6a. ciuitatis cesaraugste.

7a. Vniuersitatum Regni.

Bursa notarij extracti ingitorum.

Burse sigillant. sigilo deputationis

las bolsas delos ingtidores del offo del mgte de arag. è noto de aquellos. d. fol. 76. d. col. 3. Vtsque, quod ibi dicit ff. Insaculationū burse, sequit. 4to loco videndum. qualit. seruent Burse predicte. adhuc dico quod [illegible] ac sigule, omiū ac singulō ff. offij Burse sunt claudende ac sigilande sigilo deputationis ut disponit text. in d. authen cuncti. tto. extratti. dirigit. d. fol. 67. d. col. 4. in 8. item statuimus tit. fol. 79. col. 4. et in ff. de Burse deputatos in 8. è aquell que sera scripto. x.o la qual sera agora sellada cod. fol. 69. col. 1. et sic de aliis. quatti in omibz Iuribz supra relatis. Burse. ff. 27.

Burse omnis officij includunt in uno armario

Burse omnis officij includunt in uno armario, videlicet caxa, dicto, ac proinde in decā- Burse deputatos. deghi. f. à nu.o 13. ad nu.o 19. et burse notarij extratti de cubatos de qua f. nu.o 22. x.o adhuc in notario ecclie includunt simul. in quodam armario, seu in caxa quadam ut probat text. in d. authen cuncti. tto extratti. dicunt. 8. primeramente sea sacada la caxa, enla qual estan las bolsas delos diputados, è notarios de aquellos. d. fol. 67. d. col. 4. in fi. et quali quidem omes. 88. illius. 2da ff. de illis burse inghitos. 28.

I.us armariū officij deput. et notarij eorudem.

2.us armariū officij inghitos computatos, et notarij inghitos

29.

Burse inghitos, adhuc computatos simul, deghi. f. nu.o 20. x.o computatos vero. et nu.o 22. x.o Burse Burse inghitos ecclie. et burse notarij extratti ipsos inghitos. de qua f. nu.o 26. in alio ecclie armario, seu caxa simul reclude. ut probat. d. authen cuncti. tto extratto de contadores ecclie in 8. item statuimos y ordenamos. b. sinde sea sacada la caxa, enla qual estan las bolsas delos inghidores del offo de

3.us armariū officij. 17. Iudicantiū offij Inqtis. arag.

Iustitia de aragon, è notario de aquellos. d. fol. 76. d. col. 4. 3a ff. septem Iudicantiū offij Inqtis arag. alio similiter armario includun- 30.

4.us armariū advocatoz et procuratoz regni.

tur. ut in d. for. è porque las sentt. ll. tto tomo inghitionis ecclie fol. 77. col. 4. in 8. las quales ditas bolsas sean requestas enla caxa intitulada caxa delos diputtados regni Iudicantes ecclie fol. 79. col. 1. in fi. 4a ff. due Burse officij advocatoz et procuratoz regni in ecclie ac proprio armario (ut credo) conclusi observant. Licet adhuc textū in hoc 31.

I.us armariū habet quinq clauses

aliquantū non viderim. Ex quibus armarijs unusquisq habet quinq clauses diuersas. et i.o primū armarium 1i. officij deputatoz et notarij eorudem solus quinq diuersas

2.us armariū habet aliquinq clauses

ac quisq dictoz clauses habet. ut probat in d. for. è porque las sentencias ll. tto tomo inghitionis ecclie in 8. la qual liga cinco clauses. d. fol. 79. d. col. 1. in fi. et in multis aliis sequenti. 2.o secundū armariū 1i. officij inghitoz f. computatoz et cō notarij habet 32.

3.us armariū habet aliquinq clauses

aliis quinq clauses distinctas ecclie et separatas. ex adhuc cuncti. tto extratti. de contad. ecclie in 8. è aquest tornades las bolsas enla dicha caxa aquella sea clavada con sus dichos cinco clauses. d. fol. 76. d. col. 3. in fi. 3.o tertiū armariū 1i. officij decem et septem

4.us armariū habet aliis quinq clauses

Iudicantiū. aliis quinq clauses habet, iuxta precedentia. adhuc d. for. è porque las sentt. ll. d. 8. la qual liga cinco clauses con cinco cerrallos. d. fol. 79. d. col. 1. in fi. 4.o tandem quartum armariū eodem modo quinq distinctis clauibz clausū. ut credo custodit. Que omes clauses sunt comisse clauuijs deghi in caxa. supra. ut comodo

Armaria in archiuo deputationis seruant.

et facilius deghi illi illius seruent atque custodiant. Predicta ff. autem armaria seu predicte caxe (ut vulgari nomine utamur) recludentur in archiuo deputationis 33.

1.us armariū

ubi probat text. in d. adhuc cuncti. tto extratti de dicunt. d. 8. primeramente sea sacada. b. dela cambra del archiuo. d. fol. 67. d. col. 4. in fi. de secūdo text. in d. adhuc cuncti. tto extratti de contadores. in d. 8. item statuimos y ordenamos. b. sia del archiuo sacada la caxa ecclie. d. fol. 76. d. col. 3. de tercio text. in d. for. è porque las sentt. ll. tto tomo inghitionis ecclie in d. 8. las quales ditas bolsas sean requestas. b. la qual caxa este, è sia custodida en el archiuo delos ditos cargos dela deputacion. d. fol. 79. d. col. 1. in fi. Quod quidē archiuum sunt etiam precij ac distinctoz clauiū habet, deghi f. in c. ff. Que diuisio hoc capo. à nu.o 11. ff. predicta, sunt prudentissime ac caute instituta, ad custodiam Insaculatorum. ut 8. ille qui fraudē munij violare posset. 34.

Diuisio Insaculationū.

Diuisio Insaculatiū eo modo, quod videlicet. Archiuum continet quatuor armaria, seu quatuor caxas Insaculationū, uempe armarium deputatoz, armarium Iuriscon- et computatoz, armarium decem et septem Iudicantiū, et armarium advocatoz et procuratoz regni. Burse armarium deputatoz continet unde cim sacos,

ut. 3.

ut s. nu. 28. armarium vero Inquisitorum continet alias undecim, ut s. nu. 29. armarium autem decem et septem Indicantium, septemque bursas includit, ut s. nu. 30. armarium tandem aduocatorum et procuratorum regni duas duntaxat bursas complectitur. ut s. cap. d. nu. 30. x. 4to. sed quia magis veritas occulata fide, quam per aures, animis hominum infingitur, ut docuit Iustinianus Imperator. in 6. fit. Instituti. de gradibus. ideo oportunum duxi post narrationem Insaculationum, eas in presenti inscribi, taliter quod possint et auribus, et oculorum inspectione adipisci.

1. Armarium officij deputatorum qui et camarij sunt. Quod diuidit. in.

- Bursam 1 prelatorum, Bursam 2 capitularium ecclesiarum.
- Bursam 3 nobilium maiorum 1a, Bursam 4 nobilium maiorum 2a.
- Bursam 5 nobilium minorum militum, Bursam 6 nobilium minorum Infantionum.
- Bursam 7 ciuitatis Cesaraugustae, Bursam 8 ciuitatum Regni,
- Bursam 9 villarum Regni, Bursam 10 communitatum Regni.
- Bursam 11 notarij extracti Deputatorum

2. Armarium officij Inquisitorum et computatorum. quod diuidit. in.

- 12 Bursam prelatorum, Bursam 13 capitulariorum ecclesiarum.
- Bursam nobilium 14 maiorum 1a. Bursam 15 nobilium maiorum 2a.
- Bursam nobilium 16 minorum militum, Bursam 17 nobilium minorum Infantionum.
- Bursam 18 ciuitatis Cesaraugustae, Bursam 19 ciuitatum regni,
- Bursam 20 villarum regni, Bursam 21 communitatum regni.
- Bursam 22 notarij extracti Inquisitorum.

3. Armarium officij decem et septem Indicantium, quod diuidit. in.

- Bursam 23 prelatorum. Bursam 24 capitularium ecclesiarum.
- Bursam nobilium 25 maiorum, Bursam 26 militum, Bursam 27 Infantionum.
- Bursam 28 Cesaraugustae, Bursam 29 uniuersitatum Regni.

4. Armarium officij deputatorum et aduocatorum regni quod diuidit. in

- Bursam 30 aduocatorum regni.
- Bursam 31 procuratorum regni.

1. Archiuum Insaculationum diuidit. in.

Continet igitur Insaculatio, archiuum unum, armaria quatuor, Bursas vero triginta et unam.

CAP. 12m. DE CLAVARIIS

In Insaculationem. to

Clauarij á clauibus dicti.

CLAuarij enim dicuntur á clauibus, quas ex officio custodiunt. de illis autem primo videndum est. quot sint numero clauarij. pro cuius rei intelligentia est aduertendum, quod singula armaria insaculationis, habent quinque claues, ut s. in cap. precedenti. á. nº. 31. quæ sunt omino diuerse, ita quod ad aperiendum, vel claudendum quodcumque ex armariis, sine adsit claues simul, necessarium est, adeo ut ma deficiente, clausa vel apperitio fieri nequeat, tenetur predicte claues singule singulis clauariis committere, ut fit caute ad fidelitatem insaculationis sequentis. ut dicit actus curiæ. to. comission delos llabes. in. xº. fol. 70. col. 2. ad prohibendum ne posse mutus clauarij neutri aliquo casu committi possint. ut dicit tex. in actu curiæ. to. encomienda dellabes en caso quelos diputados etc. fol. 71. col. 1. in xº. conflo empero. eod. fol. col. 2. in xº. Quibus expositis aperiret quinque esse clauarios in insaculationi, quos singuli singulos claues habent, ut in duabus statu prouisionibus allegandis. 2º. videndum est qui sint. ff. hi quinque clauarij. Sunt enim quatuor ex deputatis, et notarius extractus de deputatos. ut probat tex. in foro. é porque las sentencias. ll. to. forus inquisitionis etc. fol. 77. col. 4. in fi. la qual trae cinco claues con cinco, cerrallos detenedoras por los diputados, é notario de aquellos etc. fol. 79. col. 1. actu in d. actu curiæ to comission delos llabes. d. fol. 70. d. col. 2. cum articulis sequentibus. primus igitur clauarius est Deputatus prelatus. exd. actu curiæ to comission delos llabes. in fi. es á saber el diputado prelado. 2. dus deputatus nobilis maior ex brachio nobilium maiorum primus extractus. ut in d. fi. es á saber el diputado. in xº. é el diputado noble. 3. deputatus miles, vel infanció. ex eod. fi. es á saber, in xº. é el diputado caualliero. alternatiue, sicut quod maximo sit clauarius deputatus miles, et alter infancio. ut ibidem. in fi. é que los diputados que seran. d. fol. 70. col. 3. in xº. 4tus clauarius est deputatus ciuitatis. ut in eod. fi. es á saber. xº. é el diputado por la ciudad de caragoça, alternatiue etiam, ita ut vno anno sit deputatus ciuitatis etc. manuensis, alias deputatus aliarum regni ciuitatum. ut in d. fi. é que los diputados que seran. Ultimus tandem et quintus clauarius est notarius extractus de deputatos exd. tex. é porque las sentencias. ll. to. forus inquisitionis etc. d. fi. la qual trae cinco claues. d. fol. 79. d. col. 1. actu in d. actu curiæ. to comission delas llaues in xº. in xº. a los diputados é notario etc. d. fol. 70. d. col. 2. Qui tenent ex perpetua generali curiæ commissione perpetua etc. et singuli anni creant. ut in eod. actu curiæ to comission delos llaues cum sigillis. Facta autem clauium commissione fratres clauarij iurare tenent. ut s. ideo videndum est, de iuramento et predicti clauarij etiam. circa quod dubito an clauarij teneant prestare iuramentum ante quam sibi claues commisse tradant. in cuius dubio breuiter dico, quod priusquam claues predicte á clauariis quos decessoribus traddantur debent notarii extracti de deputati et notarius exhibere iuramentum quod nae officij deputatos, et notarius etc. ante officij ingressum ab illis prestendum. ut s. c. . nu. . etc. . nu. . ita etiam intelligo tex. in d. actu curiæ to comission delos llabes. in xº. in d. xº. á los deputados é notario etc. ibi, despues que hauran prestado el iuramento que prestar tenidos. etc. d. fol. 70. d. col. 2. los prestito iuramento tenent veteri predecessores deputati et notarius, clauarij, claues ipsis commendare, tradere et nouis deputatis et notario clauariis successoribus. ut ligitatio probant iura allegata. s. nu. 2. in xº. fol. nuy igitur visis ad xm. Quitandem. etc. hic ut b. ordinatio reseruenda. actu statu pro claui traditione in continenti predicti noui clauarij, plenitudo predecessoris etc. posse mutus illos iuramentum nae officij clauarios exercere. ut in actu curiæ to. de Jura delos quetienen los llabes. in xº. d. fol. 70. col. 3. quem tex. hic in tertio. illis xtis. á los quales segun dicho es seran encomendados los dichos llaues, in los exequimit clauium commissionem, precedente Juramenti delationi. Juramento ergo clauarij fidelitatis clauium custodiæ, omnia ad hunc officium pertinentia recte agere. Juxta expressa in d. actu curiæ to. de Jura delos quetienen los llabes. d. fol. 70. d. col. 3. actu curiæ to en casa de absencia del que debe tener llabe. in fi. los quales hauian de prestar el sagrament. eod. fol. 70. col. 4. actu curiæ to en comienda de llabes en caso que los diputados etc. fol. 71. col. 1. in fi. los quales sean tenidos de prestar é fazer. d. fol. 71. col. 2. actu in actu curiæ to el que haura una vez Jurado a cerca la detention delos llabes etc. fol. eod. col. 3.

A Et vltra prædictum Juramentum, clauarij faciunt prestant homagium. ut in eod. actu curiæ to. de Jura de los que tienen los llaues. in xº. B. é hacer sagramento, é encara los no citos homenage. etc. quæ ante sit diuersitas inter homagium et Juramentum dicit s. exp. nu.

etc. Juramentum fidei ad actum publicæ remotionis de deputatos, vel illius substitutionis de gendi. ut in d. actu curiæ to en comienda delos llabes en caso etc. d. fol. 71. d. col. 1. in fi. los quales sagrament. sit. eod. fol. col. 2. 4to.

.4. 4to ff. ga contingere possit aliquē vel aliquos ex clauarijs, officio durante mori, vel absentari, videdū est qualit. fiat de supplemento, loco mortuorū vel absentium, Catn igit. quo clauarij sunt absentes distinguit. vel enim absunt ante ingressum officij ut qui vltimo die mensis maij, quo extracti nouit deputati, ijdemq clauarij ad esse tenent. ad accedendum offi. sunt absentes, [redacted] vel post officij ingressum, [redacted] vt qui post assecutum offium se absentant. 1o autem casu absentes non excusant, sed [redacted] clauis cōmittit alijs deputatis, ex singulis stamentis quod absentes existunt, ut late expressq docuit tex. in d. actu cuiq. do en caso de absencia del que deue .6. tener claue d. fol. 70. d. col. 4. Quod intellige no eodemq stamento duo absint extracti deputati, ita ut nonsit alicuius exorta extractione cui vrsus illo stamento clauis cōmittitur fit. tenue no est cōmitenda alicui ex alijs tribus stamentis, sed pene veteri, cuiq clauariū predecessori retinenda, donec alter ex extractis stamenti illius venerit, Juxta decisionem tex. in eod. actu cuiq. do en caso de absencia del que debe tener llaue, in d. 7en caso que faltare vn braço eod. fol. 70. d. col. 4. in fine. 2do vero casu, cū ff. .7. clauarij aliquis post ingressum officii [redacted] abeundi sunt, tenentur, ambeq ex ciuitate egressuros, nisi alius que terminis egrediant clauis suas committere [redacted] et cōmendare huic condeputatis, cui clauarijs ea distinctione, quod clauarius plebeius teneat cōmittere cocatu clauem de putato capitulari ecclie, vel in defectum deputato nobili cuicūq presenti, quod si neq nobilis adsit deputatus, huic cōmittat tex. in actu cuiq. do en comienda dellaue en caso que los diputados ecl. fol. 71. col. 1. a f. actus. vsq ad fm. y sea el noble presente no se allan en ecl. .8. ter nobilis. ff. condeputato etiam nobili cōmittere debet, cui et alteri condeputato ex quocūq alio stamento, cui ipse maluerit, ex actu. ff. proxime allegato. in .8. ó el diputado, ó diputados del braço delos nobles. d. fol. 71. d. col. 1. Burthisch uarij ex stamento militū et in functionū similit (eo casu) condeputato sui stamenti, vel in illius defectu, alteri cui voluerit ex quocūq alio cōmittere teneat. ut in eod. actu cuiq. do ó el diputado del braço de caualleros ó infançones. eod. col. 1. Clauarij ex stamento vniuersitatis eodemodo vel condeputato ex proprio stamento, hijs tenoribus actu cuiq. in do ó el diputado del braço de los vniuersidades. d. fol. 71. d. col. 1. in tributo. argumento. in actu cuiq. do elque hauya vna vez huvado alleua la detencion .9. delos llaues ecl. in do los quales cotas. ff. d. fol. 71. col. 2. ff. Que omnia ita procedunt, ut omnes clauis in posse vnius clauarij de putati perueniant. ut habet tex. in eod. actu cuiq. en comienda dellaues en caso que los diputados ecl. in fo con esto en pero que todos los llaues. d. fol. 71. col. 2. in 2o. Et similit. quicūq ex altero ex absentia (de in 2o. officij. ut. s. num 4 fo. durant ergo. ff. d. actu cuiq. do en caso de absencia del que deue te- ner clauem do los que los hauian de resetar. d. fol. 70. d. col. 4. at si in d. actu cuiq. do en comen- da dellaues en caso que los diputados ecl. y do y el noble presente fo. ó prestar los sobre- dichos juramento é homenage. d. fol. 71. d. col. 1. iuncto do los quales juramentos pres- tari facere. ibidē col. 2. ff. Juramenta autem ad actum publicū redigenda ut ff. d. num. 9. fo. durant ergo. in ff. et eod. actu cuiq. do los quales juramentos ecl fol. d. col. 2. Cassa- .10. tem si quis clauarij aliqui moriuntur deputati ex nominatione sui officij teneant. quam cito poterunt clauem seu clauis, que à defunctis detinebant. repetere, compellendo absq aliquo impedimento ad restitutionem istam. quos cū heredes defunctorū, aut eandem clauem detinentes. Juxta dispositionem tex. in actu cuiq. do en caso de muerte del que tiene los llaues. d. fol. 71. d. col. 2. Quo cū restituti retinuerint statim debent amouere illi personis, quibus ex causa absentie iuxta ordinationis actum cuiusq. ff. propie vel alterius cōmendate fuit. et eodem actu cuiq. do en caso. del que tiene los llaues. in do los quales despues que ellos vbieren eod. fol. 71. col. 2. in fo. .11. Go. ff. videndum est quale sit clauarij officium quod circa tria versat. primum circa ejus- dem damum, secundum circa experitionem armariorum, facultatum, temporis et formij à se disponendis, et clausurarum eorundem. Tertium tandem circa restitutionem clauium [redacted] officio successuris faciendam. Quoad 1m clauarij teneant claues, clausuras armariorum, ita fideliter custodire, ne res eccle, nec per alios, publice vel occulte predicta asportent

Clauarij absentes vel mor- tui supplentur.

Clauarij absentes tpe assecuti officij non esse tunt. sed loco eorū alij cen- stituunt.

Clauarij qui post assecutum offi- cium absentant. tenent claues alijs commendare ut hic.

Clauis in posse vnius clauarij esse nō desinunt.

Clauarij ad supplementū deficien- tiū creati, durant ecl.

Clauarij aliqui tis moriantur fit ecl loco eorū supplementū ecl.

H.

Quod procedit nisi illi quibus de nouo incumbit abeundi clauarij, claues aliqua cōmittat. tam priori quā al- teri clauis cōmittendi Juramen- tum, qd tales ibi de nouo non tenent. ex actu cuiq. do el que hauya vna vez huvado alleua la detention delos llaues ecl. d. fol. 71. col. 2.

Clauarior. offic. circa tria versat. et 1°. quod clauy subdito[s] auctoritate

2°. quoad apprehenda arma

A

Imo hi tpe aperiendi arma clauarij asserunt, potuit, ac debuit deputati clauty clausuras illor. vi[m] aperire publice ac palam. ne fraudationis vel extractionis occasio[n]e. ut in actu curie. tho. invenimus alique terra[m] clauy. fol. 71. col. 3.

Clauarij ante apprehensionem armaror. debent eas recognoscere

Clauarij tenent arma aperta ibi claudere

B

idq; tenaciter est quia extra locu[m] detenta. ut. j. c. 17. nu. 11.

3°. quod restituendo[s] clauis finito officio

Clauarij contra suum officium facientes multiplici pena puniunt[ur].

Clauarij diputati in alq; arma[ri]a sint.

Clauarij deputati habent clauis trin armatoru[m]

aperire vel faciant, aut permittant, nisi tempore ab ipso curiar. utilit. statutis, ut probat tex. in distinct. tho. de pena debit. quilibet clauis post principium

Juncto. s. c. que possim. porro. d. fol. 70. d. col. 3. quod V[er]. vero tenent. ff. quor[um] tpe armaria insaculationis, adinsaculandum, vel extrahendum officia, juxta dispositionem et formam ab ordinatione[m] regni traditam sint apperienda, eadem apperiant, sine clauis statim ad apperiendu[m] deferre. ex. cod. actu curie. tho. pena de cost que tie. cas. lla. in s. c que toda hora, y quando. cod. fol. 70. d. col. 3. idcirco nec directe nec indirecte, publice vel occulte possunt, aut debent aliquod apponere, vel apponi facere in impedimentu[m] quo apperiri, sine clauium tradicio impediat, vel retardet ut in cod. actu curie. s. c que directamente. fol. 70. d. col. 3. idcirco nec differre vel vetare aliu[m] extractionem

A

Bueno. ff. quod cum apprehenda sint arma predicta, ante quam actualit apperiant. debeat clauarij ista, clausuras illor recognoscere, ut tie[n] cur[ia] fraus circa fidelem insaculationem custodiam removeat. ut caute providet tex. in actu curie tho. extracti de diputador. s. primeramente. in fo. c los diputados que los clauy. fol. 68. col. 4. in fi. Tenent. demu[m] post insaculationem, vel extractionem fatam, eadem armaria, huiusmodi in ista redacta, claudere, clausaq; in archiu[m] reponere. ex cod. actu curie tho. extracti. dedicat. in s. c aquey que sacan los dichos diputados fol. 69. col. 3. in fo. et in for. c porque los sentencias. ii. tho. foro. inquisitionis cfs. fol. 78. col. 4. in s. c feita la dicta extraction. b. c la dicta caxa ha tres cada uno de ellos, c, enganio ausentes. fol. 79. col. 4. in fi.

B

Quoad 3m. autem ff. clauarij ad strictum. ex officio cos[tu]mato clauis restituere clauarijs successoribus juxta ordinatione[m] regni dispositionem. ut docet tex. in d. actu curie tho. de pena debit. quilibet clauis. in d. s. c que directamente. in fo. c que deuan c llendran los dichos clauy. d. fol. 70. col. 4. in 3o. 6o. videndu[m] est ff. qui sint pene adversus clauarios contra suum officium aliquo facientes. Multiplicem pena esse dico, nam 1°. adversus eos procedit pena privationis contra perjuros atq; homagij fractores. juxta dispositionem tex. in d. actu curie tho. de pena de cost que tienen los clauy. in s. c el cual contrario haram. fil. cod. fol. 70. col. 4. post principium. atq; in d. actu curie tho. en conseja de llamar en caso q[ue] ellos digan. cfs. d. fol. 71. d. col. 1. s. c queremos que si los personas. cod. fol. col. 2. b. eos contra quebrantadores de sagramento cfs. 2°. contra q[uo]s procedit pena privationis officij et beneficij regni in perpetuum ut in d. s. c queremos que si los escuseros. b. q[uo]s privationis de officio q[ui] et beneficio cfs. 3°. ultra predicta pena[m] ipsi patiu[n]t exilium perpetuum. ut in cod. s. c queremos que si. b. et a imposicion de civil vecindad. 4°. tandem contra dictos clauarios in officio suum aliqd committentes, proadditur generaliter, sunt procedit contra officiales regni in suis officijs delinquentes (de quor. tit. cap. nu.) ex cod. s. c queremos que si los escuseros in fo. c que llenden procuin c. deus contra ellos cfs. ex q[ui]bus juncta colligit. ex premissa ratione esse, justum debiti qualitatem. 7°. videndu[m] est ff. que arma in insaculationem habeant clauarios diputatos. in quo habit. seien en cfs. quod clauarij juxta[m] suprascripta. nu. 2. sunt et clauarij armarij insaculationis officij deputatos. de quo supra in precedente. nu. 27. ut in d. actu curie tho. circa finem relate. in fo. c saber es los clauy de la caxa que contienen cfs. d. fol. 70. d. col. 2. atq; d. [illegible]. foro. c porque los sentencias. ii. tho. foro. inquisitionis cfs. fol. 78. col. 4. in d. s. toquante a la una de las clauy. b. por los diputados c nombrados de aquellos tengan las clauy de la caxa cfs. d. fol. 79. d. col. 1. Bueno. item sunt et clauarij armarij insaculationum officij decem et septem, judicantium officia justic. arag. de quo. s. in cod. cap. precedenti. nu. 30. ut probat tex. in d. for. ii. d. s. la qual tenga cinco clauy. b. debemdevan los dichos clauy por los diputados cfs. Deinde item sunt etiam clauarij armarij insaculationum advocatoris atq; procuratoris regni. de quo s. in cap. precedente. nu. 31. (ut credo, qui debet adhuc tex. non vidi). Clauarij autem officij computatoris et

in q[ui]bus

17 Inquitores regios supra in cod. precedenti numero 29. ff. sunt ipsimet Inquitores cum quibusdam
Iuris utriq. ut eque ptes in actis curie tte extracta de contadores, etc. post principium in
xpo et capto que hic clauis hoc iam dicitur. fol. 76. col. 4. in Reliquidem et omnibus et cetera de-
bent regulariter, ea, que alias clauium observatum esse dicitur supra in principio, et eodem alias
curie tte extracti. de Inquitores contadores, etc. post principium in d. Colonensi tenore vite
et recte conversacionis, custodia et emendiendo delictus etc. Quod ut clauis iste
ce. quod quis quis quos habent. Leguly tres clauis trium armarium, quibus duo quidem
quinq. vero posteriores singulis minorum clauis custodiunt. aliis clauis
18 duis armariis sunt vigiles. Ius et alio vide de est quod in clauis archivi
de quibusdam in quo duo de singulis locorum armaria inclusum. ut supra in principio
33 cod. et quod esse clauium quod tres ex ecclesia, ff. 42. de quibus et
de rationum extractis ibidem, constat. ex alia curie f. nellato. tte cause de delictus ea
cause pecor dispendio esse. fol. 71. col. 8. in 8. et hos solvendos cotis quorum. fol. ead. col.
2. et ff. in alia curie. tte huius ordinis. et que terna hos clauis etc. in 8. et omnibus dispositionem
fol. d. fol. 71. col. 3. in fine.

Clauarij Inquitores habent clauis armarij eorundem Inquitorij

Clauis duis armariis sunt vigiles

Clauarij archivi i. secularis nō habent aliis alicuius armarij

CAPVT 13^m DE

Hís, á, quibus Faciendæ sunt officialium Regni Imitationes.

1 VIsum est principaliter in quibus officiis, in speculationis fine, qualitates
sunt conquirendæ in officiali, et instrumenta, in speculationes ipsas faciendas necessa-
rio, consequenter igitur videndum est de his per quos ipsæ speculationes fiunt, quæ
sit de causa efficiente eorundem. Quod vero a bexordio regendi primo faciendum
est, est per seu protestatem inspiciendi ad officia regni competere dubitat generaliter omnib;
regni non poterat officia in speculationi per se exercere, ideo committendi ad inspiciendo
2 officia eligendum fuerit. primo igitur circa committio seu delegatio, quam ad inspiciendum
officia eligendum, extat in actis curie tte. fol. 66. col. 3. anno. 1495. quarto. ut retulimus supra in
d. 2. et 10. mo. 3. in quo qui curia concepit protestatem inspiciendi ad officia regni, qua-
dragita et octo viris, nominatis in d. actu. a pte vtri ad pte los qualitatibus. Cuius committio
3 tenor fuit nihil antiquitatis (omnes ignorent) sequentibus alterius capitibus
tibus contineatur. Et primo. In quod in eodem absentis velmatis aliquos ex committa-
riis singulis citatur alij loco absentium vel mortuorum ut in d. istis contentum. Juncto. d. ibi
presentem. d. fol. 66. col. 4. Secundo quod qd dicti commissarij teneantur citra
tempus deliberatum ibi. in d. que duxe eligendo dicto ordine. cod. fol. 66. d. col. 4. in spe-
culationes fuerit. Tertio quod extra precisse extra dictum tempus faciendo, et de
idoneis, alijs sufficientibus pertinis in speculandis instrumentum qui restituerent antedicta ut
in d. que antes de processu Juncto pte que Junen. cod. fol. 66. cad. col. 4. Quarto quod qui-
dicti commissarij congregarent in domibus publicis civitatis Tirasone (ubi tunc curia
celebrabatur generalis) dierum ante terminum committionis hanc delignatis in d. actu curie
in d. que dicuntur et tempo fol. 67. col. 1. ad sonum campane. ubi d. que et dicto nota-
rio. pte que toque la campane. d. fol. 67. d. col. 1. pro speculatione faciendo. Quinto
4 quod in congregati. et d. in speculationem procedentes, non possent vi vote qd discum-
missionis extrahere a bursis inspectionum eos, qui rem antedictam committionis
inspectati, nec quati reperirent. ubi cod. actu curie. tte que ex vi tenor. d. fol. 66.
A. col. 2. A. Sexto qd dicti commissarij in singulis bursis officij ponerent et deberent, centum om-
in addi- nium personas seu circa inspectare et non amplius. Juxta delignationem grossi-
tionibus nu. 2. gulas bursis a pdicta curia eo tempore factam, nam tunc sin gulis bursis fuit assigna-
tus singulis centum personas numerum delignatus. ut constat ex actu curie tte. de

Causa materialis et efficiens inspectionis adhibendus.

Cōmitio inspectionum á curia gli. concedit

Cōmissionis tenor qui hic exhibetur continetur

I^m caput cōmissionis

2^m caput cōmissionis

3^m caput cōmissionis

4^m caput cōmissionis

6^m caput cōmissionis

7.m caput cõmissionis.

8.m caput cõmissionis.

9.m caput cõmissionis.

10.m caput cõmissionis.

11.m caput cõmissionis.

Cõfirmatio cõmissionis

Excessus cõmissionis.

los que seran inscriptos, y mudaran de condicion etc. fol. 72. col. 4. y 5. item
queriendo proueer en lo ilicito a los gastos que el dicho acto de Corte les fue fecho cier-
to numero. etc. fol. 73. col. 1. de que hazen mencion. Septimo Item quod . 5.
postea in gestorum inscriptionis conuocarent, teneantur eisdem matriculam. vel
in eod. adiungere. Item poder a 48. personas etc. 2. 8. 1 que durante el tpo. de fazi-
endo matricula 2. fol. 67. 2. col. 1. deberent plicem matriculam media-
te actu publico tradere, eorum fit notario cuiq; generali, et alteram nota-
rio deputato Regni, Iurante quilibet notario in posse conficiendi cõ-
fessiones de matricula fidelit. cuilibet dicenda etc. Item faciendo matricula 2. fol.
67. 2. col. 1. Iuncto dicto 8. 1 que el dicho notario cõ. 2. 1 que los del dicho poder
eod. fol. et col. Octauo Item autem predicta matricula facta, in 2. cõmissione dis- . 6.
ponebat. Quod deputati regni (dummodo non essent infra fit tigiuli de tigi-
lis stamati) tenerent, adimplij seu obtinerij exactiones alias ac
precedente Iuramento in possessorij cum effectu de fidelitate et alijs
cõmissis seruanda. et eodem actu. 8. 1 que los dichos 2. fol. 67. 2. col. 1. de hi-
ceptis clauibus archiui armarij hunsay inclyte cedule (vulgo benedos, seu
vedolins) in secretionum continentij ipsius, atq; illis cedulis apertis re-
cognoscere 2 dictis duabus singulos offic. de fit tigiuli cedulas seu themes
los antiquis similes confectos iuxta matriculam in 2 dicta 2 sanctis fue-
re condere. ex dispositione tex. in 2. 8. 1 que los dichos 2 fueran fue-
ron 2 sean tenidos. 2. fol. 67. col. 2. in 2. atq; illis reconditis, clausis cla-
re ac subsignare, clausas et subsignatas in sua tigiula armarij (vulgo
coxos) recludere, claues cherumarii, et portam archiui [illegible]
dos claues, illis quibus iuxta ordinationem regni dispositum etc. [illegible]
debet. ut 2. in dicto actu eius. 2. y despues de puestos los themedos fol. 67. 2. col.
2. adque cõa faciendo fuit designatum tempus. ut in 2. 8. 1 de puestos 2. lo
gual se haia de fazer. Nono Item in dicta commissione cautum, quod ter- . 7.
mino designato durante contigerit in dicta ciuitate contagium, infec-
tum aeris, posset deputatis discedere locum, armarium, et claues ta-
culas, in alium locum se conferre, atq; illis superadita fides iuxta for-
mam traditam [illegible] plere etc. eodem actu eius. 2. 1 que hicieren, segun
dispuesto mande 2. fol. 67. 2. col. 2. Decimo Item quod si deputati supra . 8.
dicta non fecerint, et cum erunt plene officialium diligentiam, prestando
officij regni atq; habilij redderent, ad eam perficiendam obtinendam, alij pares lec-
tum alium cum. 66. de la insaculacion delos offics. del regno puesto fuera 2. fol. 67.
col. 4. in 8. 1 que los dichos diputados. Iuncto 2. 1 que hizo lo fueran fol. 67.
col. 2. eo casu deputati futuro exequi tenerent eidem subrogandi pa-
ris exequi, atq; complere ut in eod. 8. 1 que los dichos diputados. etc. 2 que en
el dicho caso. Undecimo et ultimo Item quod visitet officium, vel . 9.
vel faciendo inquisitionis, nulla alia gratia ex facultate, aut officio fieri
valeat, et nominationem scilicet, cacationem, ambaxiatas et exequias vel re-
fractionem, iuxta ordinationes regni faciendam, ex eod. actu eius. 66. poder a
48. personas etc. 2. 8. 1 que nose quede fazer. Iuncto 2. segun dispu-
esto etc. 2. fol. 67. col. 2. in 2. Facta igit. presenti relatione, et con- . 10.
dem data rep. de eisdem gratijs eius contentis laudatis, etc. approbatis. ut
in 2. actu eius. 66. poder a 48. personas etc. 2. fol. 60. 2. col. 2. in dicho 2. etc.
los y juramentos fol. 67. col. 2. dicho. atq; in 2. actu eius. 66. dela y execu-
cion delos offics. del regno que hezho etc. 2. fol. 67. 2. col. 4. y dicen
pero cõsta quando dicha fue cedula de vedolis a 2 buena y efectiua. Quibus ita
peractis, Iurati. Commissarij de gratijs ad implement ea omnia, que in commissione con-
tinentur posita, intra tempus in eadem concessum. prout constat exacta cum in-
cipienti. Actum die 14. mensis februarij. fol. 67. col. 3. fin col. 66. poder a
48. personas etc. 2. atq; ideo predicti temporis in plate sunt como 66. cum
los offics. regni seu deputationis. Quod autem fuerint diligentia[illegible] . 11.

fuerit

·12· factaest eodem anno 1495 [illegible] perpetua commissio [illegible] deputa-
tis, tenoris sequentis videlicet, quod si aliqui ex insaculatis [illegible] vel morte vel
[illegible] vacaverint, tunc deputati regni, omnes, vel maior eorum pars, [illegible] sint singuli
ex singulis stamentis, teneantur insaculare alium vel alios, loco vacantis, seu vacan-
tium cum formis [illegible] 15. referendis, ut pro-
batur in d. actu curie [illegible] poder a 4 [illegible] personas [illegible] e si alguno, o, algunos fol. 6[illegible]
[illegible] fol. 67. col. 2. [illegible] in d. actu curie [illegible] dela insaculation delos
offs que se [illegible] cod. [illegible] e si alguno fol. 6[illegible] col. 1 [illegible] cum aliis iuribus [illegible] rec[illegible]endis. [illegible]
[illegible] fuerunt confirmata per novum actum curie [illegible] que se guarden [illegible]
ordinationes [illegible] sobre la insaculation fol. 80. col. [illegible] anno 1519 [illegible].

·13· Ex his [illegible] potestatem insaculandi ad offs regni, deputatis [illegible]
[illegible] commissionis. ideoque [illegible] tenentur [illegible] iuxta
ordinationes regni in saculationes facere, ut docet bardaxi in Rub. de off. deputatorum
fol. 134. col. 3. [illegible] extendit generaliter [illegible] regni officia, ut pro-
batur in d. actu curie [illegible] poder a 4 personas [illegible] de poder de insacularen
los offs del regno [illegible] fol. 66. [illegible] col. 3. Junto dicto [illegible] e si alguno, o algunos [illegible] de los que
[illegible] fol. 67. [illegible] col. 2. que [illegible] generaliter de officiis regni [illegible]
intelligendo [illegible] generaliter [illegible]
[illegible] commissione omnia et singula officia exprimuntur in d. actu curie [illegible]
[illegible] de febrero [illegible] los quales [illegible] et [illegible] insaculacion [illegible] fol.
67. [illegible] poder a 4 personas [illegible] atque in d. actu curie [illegible] dela in-
saculacion de los offs del regno que se [illegible] cod. fol. 67. col. 4. pro-
bat [illegible] bardaxi [illegible] insaculation [illegible] fol. 81. col. 2.
[illegible] suelen hacer la insaculation delos que vacaren en las bolsas delos offs del regno [illegible]

CAPUT. 14. DE TEMPORE et loco faciendi Insaculationes officialium Regni

·1· A. Omnia in tempore et loco fiunt, agnoscunt [illegible]
[illegible] fiunt, ideo de tempore et loco faciendi insaculationes vi-
dendum est, et primo de tempore. In saculationes [illegible]
[illegible] de qua [illegible] in c. precedenti n. 12. non habebant certum seu determinatum
tempus, quo omnes simul fierent, sed cum aliqua vacatio contingebat tenebantur deputati [illegible]
triginta dies a die notitie vacantis computandos alium vel alios, loco vacantis, seu
vacantium insaculare ut probatur in actu curie [illegible] poder a 4 personas [illegible]
fol. 66. col. 3. in [illegible] e si alguno, o algunos [illegible] sean tenidos dentro tiempo de XXX dias fol.
·2· 67. col. 2. Postea [illegible] statutum est ut singulis annis, [illegible] totum mensem [illegible]
saculationes [illegible] que eo anno [illegible], vacaverint [illegible] fierent [illegible]
los deputatos. Iuxta decissionem [illegible] in actu curie [illegible] dela insaculation delos offs
del regno que se [illegible] fol. 67. col. 4. in [illegible] e si alguno [illegible] sean tenidos en cada
año por todo el mes de marzo fol. 6[illegible] col. 1. [illegible] atque in actu curie [illegible] que se guarden
las ordinationes de [illegible] sobre la insacul. fol. 80. col. 4. [illegible]
[illegible] in quolibet anno insaculationes officiorum fiunt. [illegible]
quod si [illegible], clavarii insaculationum claves ad aperiendum armaria insacula-
tionum [illegible], poterunt [illegible] deputati, ne insaculationes [illegible]
a tempore debito differrentur [illegible] rumpere. sicut [illegible]
[illegible] disponit [illegible] actu curie [illegible] que tenia las llaves [illegible] fol.
·3· 71. col. 3. ut diximus [illegible] in c. 12. nu. 12. in fi. Secundo [illegible] videndum est de loco in quo
in saculationes faciende sunt. et licet [illegible] in saculationes offs regni celebrandas
esse [illegible] in domo deputationis, nisi causa pestilentie, seu contagiose infir-
mitatis, [illegible] alius locus sanitatis [illegible] in c. precedenti
[illegible] celebrationem [illegible] curie ad locum quo celebrant deputatio

Comissio perpetua ad faciendas insaculationes

·A·
vnde in [illegible] insaculatioi requi-
ritur quod [illegible] deputati.
scilicet singuli ex singulis 4 sta-
mentis [illegible] stamento [illegible]
deputato in [illegible]
[illegible]

Deputati regni habent [illegible] faciendi insa-
culationes

·B·
ex iuribus supra alegatis et
ultra ea [illegible] in [illegible]
la experientia [illegible]
[illegible] offs [illegible] fol.
26. col. 4. [illegible]
[illegible] fol. 76. col. 1. [illegible]
porque los [illegible] 11. cod. [illegible] fol.
78. col. 4.

Omnia in tempore et loco fiunt.

Tempus faciendi insaculationes

locus in quo fieri debent Insaculationes

ipsa delata esset, ut eiusmodi extractionis offic. inglz eadem obsp in facultatib, valeat militat. Nempe casu quo deficiat de [illegible] postulentur si occurrerint extractionis offic. fol. 72. col. 3. et in fine [illegible] explicabimus.

CAPVT 15. DE QVALITATIBVS

et conditionibus, quas hoc debent [illegible] qui ad facultates admitti petunt.

1. Varias qualitates quas [illegible] ad aliquod officium regni requirunt explicuimus ubi de eligendis agebatur. Et de his primo videndum quae [illegible] necessario, ut quis ad facultates admitti possit ad aliquod officium deputationis, [illegible] cum statuta quibus ea explicata) quinque expressa qualitates reperiam, is est masculus quatuordecim annis expletis. Secundo fidelis subditus in officijs regni ut notat tex. in auth. de his qui matrem. Tertio [illegible] de viginti annis. Quarto [illegible] quae requirunt statuta, ut [illegible] vigintiannos ad officia deputationis, negotijs, vel judicium officijs [illegible] annos non admittantur. Quinto [illegible] annos. Sexto [illegible] annos. Septimo [illegible] annos. Octavo [illegible] annos. Nono [illegible] annos. Decimo [illegible] annos. Undecimo [illegible] annos. Duodecimo [illegible] annos. Decimotertio [illegible] annos. Decimoquarto [illegible] annos. Decimoquinto [illegible] annos. Decimosexto [illegible] annos. Decimoseptimo [illegible] annos. Decimooctavo [illegible] annos. Decimonono [illegible] annos. Vigesimo [illegible] annos. Vigesimoprimo [illegible] annos. Vigesimosecundo [illegible] annos. Vigesimotertio [illegible] annos. Vigesimoquarto [illegible] annos. Vigesimoquinto [illegible] annos. Vigesimosexto [illegible] annos. Vigesimoseptimo [illegible] annos. Vigesimooctavo [illegible] annos. Vigesimonono [illegible] annos. Tricesimo [illegible] annos. Tricesimoprimo [illegible] annos. Tricesimosecundo [illegible] annos. Tricesimotertio [illegible] annos. Tricesimoquarto [illegible] annos. Tricesimoquinto [illegible] annos. Tricesimosexto [illegible] annos. Tricesimoseptimo [illegible] annos. Tricesimooctavo [illegible] annos. Tricesimonono [illegible] annos. Quadragesimo [illegible] annos. Quadragesimoprimo [illegible] annos. Quadragesimosecundo [illegible] annos. Quadragesimotertio [illegible] annos. Quadragesimoquarto [illegible] annos. Quadragesimoquinto [illegible] annos. Quadragesimosexto [illegible] annos. Quadragesimoseptimo [illegible] annos. Quadragesimooctavo [illegible] annos. Quadragesimonono [illegible] annos. Quinquagesimo [illegible] annos. Quinquagesimoprimo [illegible] annos. Quinquagesimosecundo [illegible] annos. Quinquagesimotertio [illegible] annos. Quinquagesimoquarto [illegible] annos. Quinquagesimoquinto [illegible] annos. Quinquagesimosexto [illegible] annos. Quinquagesimoseptimo [illegible] annos. Quinquagesimooctavo [illegible] annos. Quinquagesimonono [illegible] annos. Sexagesimo [illegible] annos. Sexagesimoprimo [illegible] annos. Sexagesimosecundo [illegible] annos. Sexagesimotertio [illegible] annos. Sexagesimoquarto [illegible] annos. Sexagesimoquinto [illegible] annos. Sexagesimosexto [illegible] annos. Sexagesimoseptimo [illegible] annos. Sexagesimooctavo [illegible] annos. Sexagesimonono [illegible] annos. Septuagesimo [illegible] annos. Septuagesimoprimo [illegible] annos. Septuagesimosecundo [illegible] annos. Septuagesimotertio [illegible] annos. Septuagesimoquarto [illegible] annos. Septuagesimoquinto [illegible] annos. Septuagesimosexto [illegible] annos. Septuagesimoseptimo [illegible] annos. Septuagesimooctavo [illegible] annos. Septuagesimonono [illegible] annos. Octogesimo [illegible] annos. Octogesimoprimo [illegible] annos. Octogesimosecundo [illegible] annos. Octogesimotertio [illegible] annos. Octogesimoquarto [illegible] annos. Octogesimoquinto [illegible] annos. Octogesimosexto [illegible] annos. Octogesimoseptimo [illegible] annos. Octogesimooctavo [illegible] annos. Octogesimonono [illegible] annos. Nonagesimo [illegible] annos. Nonagesimoprimo [illegible] annos. Nonagesimosecundo [illegible] annos. Nonagesimotertio [illegible] annos. Nonagesimoquarto [illegible] annos. Nonagesimoquinto [illegible] annos. Nonagesimosexto [illegible] annos. Nonagesimoseptimo [illegible] annos. Nonagesimooctavo [illegible] annos. Nonagesimonono [illegible] annos. Centesimo [illegible] annos.

Infaculandi debent hanc etatem xx. annos.

Infaculandi non debent esse criminosi, maxime notorij.

Secundo [illegible] qui infaculandi sunt, non debent esse aliquo famoso crimine notati, ubi [illegible] rationes decidit tex. in [illegible] anno 1564. folio fol. 218. col. 2. qui dixerunt notorij in facultandos non esse in aliquo officio regni, imo infaculatos efficiendos de bursis, reddituum [illegible] vel deputatos, quibus id facere omittent, [illegible] officialium [illegible] inducunt expedit. [illegible] cum [illegible] ad bursis expellendos. Tertio [illegible] qui infaculandi sunt non debent esse mechanici, id est officium aliquod mechanicum exercentes. Extor. nos. de [illegible] ubi [illegible] notarij inhabiles [illegible] officium notariatus [illegible] notarij extracti ad officia regni admittuntur expedit. [illegible] deputatos, [illegible] judicantium officia [illegible] anno. Item [illegible] de [illegible] fol. 26. col. 4. in fine. Ubi hoc dumtaxat triplici officio expressit. Ad nihilominus hanc [illegible] valere [illegible] esse existimo, [illegible] triplici deputatorum, negotiorum, et judicantium quibus [illegible] officia [illegible] scribitur esse. Reliqui vero centum (sunt ut notum officia facultationi videnda lib. 5. c. 9.) Advocati, Procuratores regni, notarij extracti deputatorum, et [illegible] negotiorum, certum est non esse [illegible] officium, cum hae illas professiones (salvo duntaxat) [illegible] ejicit. Sed ille ea tantum modo excipit officia quae mechanicam [illegible] nec mechanicum officium [illegible] Nec obstat [illegible] quod alle [illegible] de extractis notarios ad facultationem et hidroextra-

hendi

hendij, non in faculandi officiū mechanicum nocere videri debeat. ut explicat Covarr. 2. p. c. 8. deputati. pag. 536. nu. 14. et 15. q. respondeo illū tex. et ibi intelligendum esse de his in faculationis, ita ut licet mechanici extracti ad officia non admittant. hic et ibi in faculate removeant. nam qui inhabilis est ad finem, et ad medium talis sit inhabilis iudicatur. vera quā ad propositū docet Covarr. d. 2. p. d. 8. deputati. pag. 535. col. 2. a nu. 10. Hinc ibi dicendo contra illū. p. in quo Rex Ferdinandus 2. hoc protulit in hac p. ba. Por quanto en la insaculacion de los offos de la diputacion del reyno de aragon. se hecho muy gran desorden por cuanto algos regentes en ordinacion, en illo tpore, de quos politicę reipublicę in regno dicit. in faculatio facta de hominibus mechanicis, q. dicendū officia esse contra politicā ac civilem rationem in faculandos esse est, quod Iurisconsulte reprobabit. Quanto (talis quod hoc) mechanica officia regentibus tradidit Covarr. in d. c. 8. deputati. 1. pag. 535. 2. nu. 4. vsq. ad nu. 10. ad quem videndum barbosa in d. for. nu. de qui. que ad offa extenduntur. nou dat. fol. 138. col. 3. et 4. fol. 139. ch. 1. et 2. Quarto. ff. de in faculandi debent esse eiusdem qualitatis, et conditionis, cuius erant vacantes, ita ut ubi vacantes erant ecclesi, in faculandi loco eorū sint ecclesi, si autem vacantes erant nobiles, in faculandi sint ecclesi nobiles et sic de reliquis. Intuendi positionis quę habeat defectū de la condicion. fol. 67. col. 2. cui similis tex. in alia cuiusdā tā. de la in faculacion de los offos del regno que se fizo ch. d. fol. 67. col. 4. ubi ibi. d. é si algunos fol. 68. col. 1. p. fi. in fi. licet p. conquezandose. fol. eod. col. 2. in p. Quinto. ff. si ecclesi sint loco vacantium in faculandi debent esse eiusdem ecclesię cuius erant vacantes, si autem seculares sint in faculandi pro aliqua civitate, vel universitate, debeat esse eiusdem universitatis, seu civitatis, cuius civitatis vacantes, ut p. bat. in d. c. 8. é si alguno, ó, algunos. in p. conquezandose dexar de la condicion. el. 2. fol. 2. b. y sitiendo ecclesi ch. et. b. y en los dichos ciudades ch. Sed in hoc, antiquitus regebatur, simode se habuit, nam licet antiqui, tunc demum ex eadem ecclesia, civitate, vel universitate, cuius vacantes fuerant, erant in faculandi si tali ecclesia, civitate, seu universitate, idonei sufficientes, ad in faculationem reperirentur, sint autem minus idonei, aut insufficientes essent (arbitrio in faculantium iudicandi) ex alia ecclesia, civitate, vel universitate (eiusdem tn conditionis ut in numero precedenti) viri eligerent in faculandi ut ipse docuit tex. in tor. 1. de inhibitione offos. in p. fol. 26. col. 4. et in d. alia cuius. tā. de la in faculacion de los offos del regno que se fizo ch. d. fol. 67. d. col. 4. in 8. é si contecera morir, ó, ser quando fol. 68. col. 2. junto p. é sino lo auen quedan ch. Excepta ff. de Archiepiscopo vbi, (que Iustinianeum Ligulavem habet, in cap. (cuius metropolitana ath insigne regni caput) nunq. ecclesiendū est virorum idoneorum, seu sufficientes, de ferentur, ac proinde ex ea semper indistincte in faculandos esse in sua bursa, cum sublato arbitrio, disposuit tex. in d. 8. y si contecera morir, ó, ser quando p. quato á la ciudad de caragoca. d. fol. 67. d. col. 2. in quem sensum est ch. intelligendus tex. in d. 8. é si alguno ó algunos. in d. p. conquezandose dexar de la condicion. b. idoneos y sufficientes ch. At q. ex huius modi arbitrij concessione aliquando inconvenientia resultant. cum aliquando, imo sepius, in faculantes male arbitrentur idoneos minime in hac, vel in illa ecclesia, seu universitate reperiri, atq. ideo ex alia in faculandos in predicta ecclesia, vel universitate vacantis, ut docet barbosa in for. 3. de in hibitate offos. nu. 1. fol. 139. col. 3. nec esset remedio locus, cum in faculationes ex arbitrio teneantur. q. in arbitrariis non dat nullitas ex cod. hoc dicit. vigesime. nu. 2. Quod aliquando cum considerasset tex. in d. for. 1. in p. de in hibitate offos. d. fol. 26. d. col. 4. ad primum cuius tā. de los que sean in faculados, y in mudaran de condicion ch. fol. 72. col. 4. ad p. robinde illius ratione, motu ejus curie in dicti limity antiquam decisionem (quoad hoc) corrigens decrevit, satisfaciendum esse ecclesiis ath universitatibus, que ex tali arbitrio diminutionem in faculationum habebant, ita ut integrum suorum numerum consequerentur, similiter q. deinceps, omisso arbitrio, ex eadem ecclesia, civitate, vel universitate, cuius vacantes fuerant, loco eorum in faculandos esse.

.A.
vide in additionibus nu. 4.

Mechanica offa. quę sint, remissiue notatur.

In faculandi debent esse eiusdem conditionis, cuius erant vacantes.

In faculandi debent esse eiusdem ecclesię, vel universitatis cuius erant vacantes, et in numerent legitimi de qua hic et p. nu. 14 p. quod limitatur.

In faculandi debent esse sufficientes

Excepta ff. de Archiepiscopo vbi, atq. in signe caput regni

In diuersis Britannię non dat nullitas

.A.
in 8. item queriendo probein á los alcaldes. fol. 73. col. 1.

Insaculati in una bursa, si illam conditionem mutauerit, licet nouit. in saculati, in bursa adeuius conditionem tributum. ——— sibi et in numero sequenti.

fuerint in d. [illegible] alterius. vñs. item querendo prouein. à pri°. vsq; ad x^m. y lo. mismo se dize en esta. d. fol. 77. d. col. e. alg in d. for. i. 8. por dian. de imbenta. off^t. d. fol. 26. d. col. e. Ex quibus. duo sequunt. necess° notanda. 1^m est, quod qz plenum conti- 9.
git insaculatos in una bursa mutare conditionem illius, efficiq alterius bursę condi-
tionis, ut qñdo capitularij ecclię, aliquam ecclesiam plebanam p̃motus, plebanus fit,
siq; mutat conditionem bursę capitularij in conditionem bursę plebanę, relquando
In fauorem aliq; militia p̃motus fit miles, et per consequens mutat conditionem
bursę in fauorem militum in conditionem bursę militum, aut alio, et qz dum hoc contin-
gebat, qui conditionem mutauant fuyt[illegible] in saculatione, cum nec ex bursa cuius mu-
tauerant conditionem, admittebant. neq; ex alia cuius noram conditionem consc-
cuti erant donec in illam essent insaculati, ut dicit tex. in alter cuius tit. de los que
seran in saculados y mudaran de condition. est. in x°. fol. 72. col. 4. Ideo in cod.
alter cuius. d. portanto querendo. disponit. qd regni deputati singuli anno ante
quam singuli exportationi procedant, teneant. recognoscere matriculas seu me-
moriale insaculatorum, siq; aliquos inueniant conditionem mutasse, eos statim, an-
te [illegible] et quam exportationi fiant, in bursam suam bursę, cuius vel quarum condi-
tionem admiserint, insaculent, ac vestra in saculationem faciant. alg; citg
si hoc super eorum nouitię in saculatos egerit, ipse extracti sicut et antę
in saculati admittant. ex d. fo. verbo quelando. in x°. et in x°. et tibi
accessoria alguno. Iuncto. x°. por manera que quando. Quod tñe dictum ex- 10.
bursa in qua, iusta formę conditionis, prius fuerunt insaculati, extrahi con-
tigerit, [illegible] non admittendos, sed eos reducendos, seu reducta (si eorum
esse fuit numerus quatuor vel eorum.) disponit ibi tex. in d. fo. verbo
in x°. et quando qui ne quedalli adelante. d. fol. 72. d. col. 4. in fi. Neq; in ea
in eos, qui qñ ex conditionis mutatione de una bursa in aliam assumpti, seu
nouit. insaculati fuerint, alijs in saculum rotte, donec ipsi exierint, fir-
mat ibi tex. in cod. fo. verbo. in x°. en lugar de aquel, ó, aquellos. fol. 77. col.
e. in x°. Sed dum conditionis, qz sepius, accidit, tunc in saculationes bur-
illos fiunt, non in bursis ad quas assumpti ex nouo conditis fuerunt,
sed in eis in qb; primitus et qz mutata conditione in saculati, tpe assumptionis,
existerunt. ex cod. fo. verbo querendo. in x°. é en los dichos casos. fol.
d. fol. 77. d. col. e. post principium. ut sic numerus insaculatorum qui ex casu
ti in bursa ad quam assumptiones fiunt augeat. in bursa vero ex qua assumpti, 11
minuit. restituatur adequet. Unde etiam subijcit tex. quod si aliquis ecclesię vac
alicuius beneficij, quod possidebat insaculatus fuit, post vero beneficium amissit, ma-
tim ab insaculatis remotus censendus sit; ita ut si ad offa, in quo erat insacu-
latus, extrahatur illud nequeat obtinere, imo loco illius insaculandus sit alter
ex ecclesia illa cuius beneficium erat, si ipse beneficij possessor, ut ex ipse dispositis tex.
in d. alter cuius. Vicos que seran in saculados, y mudaran de condicion est. in d. fo. ubi
querendo proueen. in x°. é queremos que el que sera insaculado. sit. d. fol. 73. d.
col. e. in fine. Cuius ratio est, qz talis insaculatus amittendo beneficium, amisit
eam conditionis bursę in qua erat insaculatus, ideoq; a bursa repelit. neq; ad alia
admitti. qz per amissionem beneficij non adquisit alterius bursę conditionem,
unde aliud est mutare conditionis, aliud vero, conditionis amittere, nam in mu-
tatis conditionis, licet amittat una conditio, adquirit tn alia; at in amissis amit-
tit una, et non adquirit alia. Secundum autem qd ex superioribus sequitur 12.
venit notandum, est quoddam simile precedenti, videlicet, quod cum aliquis insacu-
latus vero aliqua universitate mutent suum domicilium in aliam, atque cum domo
et familia sua habitandi transferunt, eoqua insaculati non sunt, ut dicit
tex. in alter cuius. tit. de offo. de diputa. y otros offiz. del Reyno. in x°. fol. 90. col. 4.
eos qui ante quinquennium extractos admittendos ad offa. si in eadem universitate, ex qua in-
saculati erant, [illegible], tpe extractionis habitassent, in eiusdem universitatis fini-
tium, ex cod. alter cuius. in x°. si huiusmodi extracto. Ideo in eodem tex. in x°. querien-
probeis vezes esto. disponitur est. eos qui vero ma universitate in saculati, ex ea in
aliam per tres menses ante extractionem dicti sortis [illegible] huiusmodi mutationis

Insaculatorum numerus ex accidenti assumptionum augeat. et minuitur. ———

Insaculati vacc alicuius beneficij, si amittant beneficium, statim ab insaculatione cessent. remoti. ———

Insaculatis mutantes domicilium ex universitate ex qua sunt insaculati non admittendi ad offa. ex. ut hic. ———

domicilium.

domicilium, admitendos non esse ad aliquod offm seu locatipsos alios excadē universitate extra-
vendos. ut .l. den. in pō. dntes bien se passe ā extraction. d. fol. 90. d. col. 4. Cuius rō assignari pōt
13. q̄ ff. quamuis ita domicilia sua mutantes mutent etiam condic̄ō. q. ve rem amittent bursa-
rius universitatis, illius nempe ex qua mutant domicilia, adquirent tn alia, nempe illius univer-
sitatis ad quam habitatū, mutat. unde videbant. Salten in ille nouo domicilij bursa in tra-
landi iuxta .f. dta nu. 9. et nu. 10. at bursa quam de nouo adquirent non est superior, seu
p̄heminentior alia, quā amittit. quod tunc ille de glo. f. nā bursa p̄latos superior est
ad bursam cognitelarū, et bursa nobiliū maior 1ª. ad bursam nobiliū maior 2ª. et
cut et bursa militū est p̄heminentior (Salten grade) ad bursam in fantionū, ac
p̄ro inde, Insaculationes nouae quae ex mutatione conditionis .l. fiunt, absumptiones,
vulgo dicunt. ex eo q̄ nouit̄ insaculati assumunt be, seu ad cendut de minori ad ma-
iorem bursam, attento, ut. hic in nō pōt, nisi de inferiori ad superiorē, q. de equali
ad equali non fit assentus, sed transitus. Unde cū bursa universitatem inter se sit com-
no equales, ideo nec inter eos bursa alia, universitatū p̄heminentiā considerent. sibi magis
distincte bursa ut vno singuli universitatibus insaculati facilius discernant, ac cognoscant,
quam ut earundē p̄heminentia aliqua denotet. ex singulari tex. ad hoc. in .l. ubi cu-
ris. col. 3. in pō. .l. quae mas testamenta, ēmas facil se saquem las personas por las cuales dexa
los quales estando juntamente en una bolsa, condificultad se dicernian, ordenamos esta
ydeo de bursa una universitatis, ad bursā alterius non fit assensus seu assumptio. ·
14. Quibus .f. ita notatis, ex his praedictis concludit. Insaculandos debere esse eiusdem conditionis, seu
qualitatis, eiusdem ecte, universitatis, vel civitatis, cuius erant vacantes, sublato omnino
arbitrio, q̄d antiquitus circa idoneos, sufficientes vi, ex alia ecte, vel universitate, quae-
rendos deputatis insaculationis erat concessum. Quod tn limitat. ut dumtaxat p̄cedat
in tribus officijs, s̄t. deputat. Iuglatus, at ff. Iudicantiū enquestū officij justic. ang. Insacular-
di, quamlibet debeant esse eiusdem conditionis, cuius evant vacantes, non tn necesse debeant esse eius-
dem ecte, vel universitatis, nam in p̄dictis antiquis decretis dispositio arbitrio quoad sufficien-
entes ex alia ecta, seu universitate, [illegible], cateros — prolixa de fi-
ciant, quae eosdem insaculentur conceden. viget, at ff. observat. q. duntaxat sunt correcta
quoad triplex offm deputat, Iuglatus, et Iudicantium. ut ex presse constat ex d. for. 1. b. por obrian.
de Inhabilitat. offm. d. fol. 26. d. col. 4. in pō. y aquieve labida señora reyna fol. 27. col. 1ª.
15. Sexto .f. tandem et ultimo vltra p̄dictas qualitates, seu conditiones requirit. quod insacular-
di sint magis idonei, magis sufficientes, ex his, qui prolixe singulis scrutinijs evolvuntur, seu offe-
runt. ad insaculationes. ut probat tex. in d. for. 1. de in bursatē offm. in d. f. por obrian. in fi.
.l. de los mas idoneos y suficientes etc. at ff. in actu cuius. tē. Insaculationis dicit offm del regno
en caso de vacation. fol. 81. col. 1. In qbus simile, ne deputati insaculatores propter sublata-
tum sibi arbitrium quaerendi idoneos ex aliis universitatibus, omitterent quaerere sufficientes
viros insaculandos, disponit. q̄d teneantur magis sufficientes, idoneos inuestigare, sed hoc
ita est intelligendum, videlicet quod teneant quaerere magis sufficientes ex his, qui in ecta,
vel, universitate, cuius sunt vacantes, reperiuntur. ex cod. f. por obrian. .l. de los mas idoneos
y suficientes. delas dichas Iglias, ciudades, villas, y comunidades, de donde eran, ó devan los
tales muertos, ó, quedos. Quod procedit non solū, tribus officijs deputatos, insaculantes, et Judica-
tium, licet de illis solum loquat tex. proxime allegatus. sed in alijs quibuscunq officijs, tam quam in
in alijs, praeter illatria, insaculatores habeant arbitrium idoneos vel non idoneos iudicandi,
tn si optime arbitrando inueniant idoneos in ea ecta, vel universitate, ex qua vacantes
existunt, licet in alia sint magis idonei, non tenent illos magis idoneos in saculare, sed ex
p̄dicta ecta vel universitate, cū .l. sint idonei, alijs si non possint dicere .l. idoneos non
reperiri, vbi non semel idoneos esse iudicaverint. Concludit. q. magis idoneos, sufficien-
tes ex singulis ecclesijs, vel universitatibus insaculandos esse, ex d. Iuglis ex glo. ibi idem tradit
16. Port. 2. p. 8. deputati. pag. 536. col. 2. nu. 16. Quod .f. ut rectius consequatur deputati insa-
culantes vltra juramentum p̄stitum, et sententiam excōmunicationis recepta in pō officij
ut s. c. nu. . tenent. ibi ex sententiam excōmunicationis recipere, sacramentū praestare
de magis idoneis seu sufficientibus insaculandis ex d. actu cuius. tē. Insaculationis dicit offm del
regno en caso de vacation, in pō. y porque con mas conciencia. d. fol. 81. d. col. 1. Deinde ad-

Burse offm quidem sunt pre-
heminentiores, ad quas in sacu-
latos absumptiones fiunt, qui-
diversi sunt equales, ita non
sunt absumptiones

limitatio corpus. f. dicta. sūt.

Insaculandi debent esse
magis sufficientes

Insaculatores de magis su-
ficientibus insaculandis in-
rant, eorum sufficientiam
examinant.

Cpilogus qualitatum que in Insaculandis generaliter requiruntur.

Insaculandi ex brachio ecclie debent esse prelati, vel capitulares ut ff.

Insaculandi in bursa nobiliū maiorū debent esse Barones, et nobiles denatura.

Insaculandi ex brachio nobiliū minorū debent esse legitimi milites, et infiçionis.

Insaculandi ex brachio miuersitatum debent esse eiusdem regiminis.

ſcriptionem procedentes oportet, ut prius nominati, peritiores in saculandis, premittant quales inter eos tractatum seu consultationem sufficientes, merita, et qualitates eligi ut sic sufficientia nunc cuique melius agnoscat. ex cod x°. ff. porque conmay, concientia. Sunt igitur sex qualitates, que in omnibus insaculandis generaliter requirunt. 1°. ut insaculandi habeant etatem. xx. annorum ut ff. nu. 1°, 2°. ut non sint carminosi, ut in nu. 2°, 3°. ut non sint mechanici, ut in nu. 3°, 4°. ut sint eiusdem conditionis, cuius sunt vacantes. ut in nu. 5°, 5°. ut sint eiusdem ecclie vel miuersitatis. ut ff. ch. à. nu. 6 usq; ad nu. 14°, 6°. tandem ut sint magis sufficientes. ut à. nu. 15. Unde consequenter est de qualitatibus magis in ꝑticulari videndum, que ut clarius explicent, pertinebit formam diuersum modum ordinandi premittere necessarium duxi. 1°. Cpilogi ff. insaculandi in bursa ecclie. prelatos debent esse prelati, licet non omnes qui prelaturam obtinent insaculentur. sed hi dumtaxat qui ex nu°. insaculationū sunt vocandi huic designati, nam ultra numerum assignatum nullus insaculari pōt, quod adeo verū est, ut licet omnes ecclie regni sint exnu°. insaculati, tn si nouū ecclie vacare exigerent, ad eos nouiter promouerent ecclie, nihilominus nouiter creati insaculari non poterunt (quamuis ecclie) nisi ex generali pacto cum decreto ad hoc specialiter interposito. ut expresse probat tex. in for. nuico. de insaculacion de vezindad [illegible] anno 1592. condito. fag. 40. col. 2. ubi ultra numerum antiquum fuerunt insaculati episcopi Jaccē, Barbastri, et Tirasoli. Bursa in bursa ecclie capitularium insaculandi debent ch esse canonici, siue capitulares alicuius ecclie cathedralis vel collegiate vel ad numerū predicte bursa tabulam promoti ad epatum, dignitatem, aut canonicatum, licet illius actualem possessionem non sint assecuti, tn dumtaxat, si extrahantur à bursa in qua [illegible] tales ecclie, dignitates, siue canonicatus, sunt insaculati, ad uitandi sunt ad ossa ut docet portol. 2. l. 9. decretati. fag. 536. col. 2. nu. 17. et barth. à d. for. nuico. de insaculati. ossa fol. [illegible] col. 2. in fi. Judicis. n. bursa non iudicii dui collatores dignitatem, sed ipse perpetue dignitates insaculandi. 2do Insaculandi ff. in bursa nobiliū maiorū prima, debent esse Richihomines id est Barones seu dni varonia et vassallores ut ff. latius. lib. . cap. . Insaculandi vero in bursa nobiliū maiorū secunda quamuis varonij esse non debeant, tn nobiles maiores (seu quos in hoc regno nobiles denatura vocamus) esse debent, qui quales sint ff. d. lib. . d. . dilcimus. 3°. Insaculandi in Bursa nobiliū minorū militum debent ch esse milites, ad militiam promoti legitime et iusta formam fori, de creatis militum (de qua ch latius ff. d. lib. . cap. .) ut disponit forus nouus, de la calidad de los caualleros que an de ser Insaculados ecclie. anno. 1564. edito. fol. 214. col. 2. quod idē voluit ch forus nouus, de los que pueden entrar en [illegible] de caualleros, y hidalgos. anno. 1592. condito fag. 33. col. 2. Unde nequeunt in bursa nobiliū minorū infantiones admitti. sibi milites, qui non fuerint promoti ad militiam iusta. ff. dictam formam, ut ex d. foro aduerti et ff. d. lib. . d. . Fernando in predicti bursa ꝑpetuum numerum, sicut in aliis. 4to. Insaculandi in bursa miuersitatum, ultra qualitatē de qua ff. à. nu. 6. qd ff. debent esse eiusdem miuersitatis, cuius et vacantes sunt, alias quoq; qualitatem regnat, videlicet qd sint de regimine ipsius miuersitatis, ab quibus officijs excludendi insaculati, ex for. nuico. de los offos del reino. anno. 1585 condito fol. 10. col. 2. ff

☞ CAPVT. 16m. DE INSACULatis ff

Celebrandis, numero Insaculandorū, et effectu Insaculationis.

Possitis Insaculandorū qualitatibus inspexerit iam ad insaculationes celebrandas procedere, ne prohibe in hoc cap°. 1°. videndum est qualit. insaculationes fiant seu celebrentur. in cap breuiter dico, qd deputati insaculatores adhibere debent Insa-

culandi.

culandi de quo ff. in c. 14. dnm. 1°. debent congregari pro insaculatiby celebrandi, in loco de quo, ch in d. c. 14 nº. 3. ibiq congregati, dum modo sint d minus quinq deputati, in qby sint singuli ex tū- Insaculationes fiunt sub modo et forma de qb. ff.
gulis ex singulis stamentis ut ff. in c. 13. nº. 12. tenent d insaculandū offa regni procedere como-
do, qd ff. aperto armario insaculatiū, extrahi ff abilli offa singuli bursis, ut ch bursinus ff. in c. 12.
nº. 12. et nº. 13°. debent pus nominati personis insaculationibus obstis, illaq sufficientiam pba-
bit. examinare, ut in c. precedenti nº. 16. pº. deinde ad insaculationē dcta. Juxta dispositionē textus
in actu curiæ. Ito insaculation dcta offor del reyno encarg. de vocacion. in pº. y porque con mas
conciencia. fol. 81. col. 1ª ac potea singulos vota emitere secreti per fabas albas et nigras
(ut in gt illetr. in pº. punto pº. y despues de haber examinado) dum solum pre oculis habi-
tes, illum ff insaculare tenent, in quem maior pars fabas albarum concurrerit. ex eodem
actu curiæ in pº. hazen è sean obligados, quod si fabe variate concurrant tot ff. albe quot
nigre, ille insaculendus erit in quē albe sunt directe. ex d. actu curiæ. 6. è silos fabas seran. fit.
3. fol. 81. d. col. 1. in fie. nec esse nt deputati vota seu contabationes alicui revelare ut 6. dict. Vide in additionibus numero 3.
Fabis tandem insaculatis vt dcta, q sen tes vel os, cedulas nominum includentibus, antiquis-
milibq. ut ff. in c. 13. nº. 6. illiq in singulis bursis reclusis, armario ipso claudendo, reponendas sit
in archivo. ut in l. 1. c. 12 dnm. 13° et in eod. c. 13. d. nº. 6. Secundo ff. videndū est quantus sit Numerus insaculandorum.
insaculandor numerus. in reg̃ breviter etiam dico, in singulis bursis esse certus numerus virorum
designatus ut ff. in d. c. 13. nº. 4. pº. septo. vbi quem insaculari nemo pōt ut ff. in c. precedenti nº.
17. pº. nam ultra numerum. ideoq solum fiunt insaculationes loco vacantiū, vt sic numerus
in singulis bursis constitutus inviolabiliter conservetur. ac consequens simon fient vacantes,
nec insaculationes fiunt juxta tenorē commissionis regiæ ff. in cod. c. 13. nº. 12. b. quod singuli
ex insaculatis in dictis bursis, morte vel [illegible] qualitate vacare vnt dcta. ad quas ita q bursa
numerus nec augeri, nec minui pōt, nisi ex generali curiæ decreto. ut in d. c. precedenti, d. nº.
19. d. pº. nam ultra numerum, viti in speciali casu quo ex mutatis conditionis assumunt aliqui ex
una bursa in aliā, qd tene donec illi vivunt, nec insaculati quant. augeri numerus bursæ
ad quam, et minui numerus bursæ exqua assumptiones fiunt ut dixim ff. in c. precedenti
nº. 20. infine. Tertio ff. et ultimo videndum est, quibus effectus insaculationis, videlicet quid Effectus insaculationis.
operetur insaculatio quoad insaculatos, cui questioni brevit ch respondendo dico. quod insacula-
tio tribuit insaculatis ius quasi possessionis officij; nam ex eo quod insaculati fuerunt tam ha-
cunt esse [illegible] in quasi possessione juris ad offm in quo insaculati, ita ut hi ad id extracti fue-
rint, necessē sint ad idē adm̃tendi, ut [illegible] docet Barbosa in Rub. de offo. de putator. in 3. q. nu
4. in fo. et in pº. extravagan. Vero. fol. 133. col. 3. vs. in c. precedenti nu. 7. in nova editio.

CAPVT. 17. DE EXTRActione Deputatorum, Et Aliorum Regni officialium

1. CVM deputatorum aliorum regni officialium provisiones necessario sint per extractionem faciendæ juxta lugs dicta. in c. 13. nu. 9. Extractio est actus præ-
extractio actus consequenter præmissa insaculationi; ideo in præsenti cap. missa insaculationi.
agendum est de officio extractionis. ac primo videndum unde extra-
hatur et dicatur. et quid sit. Extractio ni. dicit. quasi extra trahitio, q. d. Extractio unde dicat. et qd sit.
extrahunt extra bursis nomina insaculatorum, ideo extractionis quasi extra bursæ trahi-
tionem, seu delationem appellant. at qd ita extractio nihil aliud est quam delatio q. d.
2. le sen nominis alicuius extracta in qua erat insaculatus, per quam ad aliquod officium
veluti per sortem. Deinde videndum est quod officium extrahatur. et probabit. 2°. ff. videndum Extractio in qby officijs fiat.
est ad que officia extractiones fiant, brevit q respondeo ad ea omnia extractiones fieri, adque
insaculationes fiunt, que qualitant, dominus ff. in c. 11. d. nu. 2. vers. ad nu. 11. vbi ch exqb
bursis a nu. 12. certotum illud capitulum, probando de singulis officijs, singulaq; munia, ibiq
3. singulis quoq numeris allegata. [illegible] ff. videndū est an qby quoq extractiones officio- Extractio per quos fiat.
rum celebrent. [illegible] ff. et hoc qd ex novem officijs que
per extractionem provident. ut in locis allegatis in nu. precedenti probatur, Sexextrahunt et re- ff. et in nu. sequenti.
putator regni, ff. officium eorundem deputatorum, et offm clavariorum simul, offm advocatorum regni

A. vide in additionibus numero 3.

B. vide in additio. nu. 4. de quo ff. in c. 15. a nu. 4. in novo edicto.

et offic. procurator eiusdem, offic notarij extrati deputationis, atq; offic. decem et septem iudicantium enquestæ Iustic. aragonum. De offo deputator. probat tex. in actu cuiq. tit. extrahi. on de diputad. in pr°. fol. 63. col. 4. De offo clauarior. satis ligido constat, cū clauarij extrahant. eadē extractione, qua et deputati, ut s. in c. 11. nu. 3. De offo aduocator. regni tex. in actu cuiq. tit. de aduogados del reyno. fol. 79. col. 3. De offo procurator. regni. tex. in actu cuiq. tit. bolsa de procuradores. b. et hacer extraction daquellos ebs. fol. 80. col. 2. De offo notarij extrati deputator. tex. in cod. actu cuiq. tit. extrati. de diput. in 6. é ayrey sea sacada dela dicha capsala bolsa intitulada, de notarios ebs. fol. 63. col. 2. in fi. De offo tandem decem et septem Iudicatium. tex. in foro. é porque las sentencias. 11. tit. foray inghitionij. ebs. fol. 78. col. 4. in 8. é los diputados que tienen las clauas fol. 79. col. 1. Verum hoc ℞ cum distinctione q̄ dit nā. 4. expeditis officijs, 4°. videlicet deputator, clauarior, notarij extrati, et decem et septem Iudicatium, extrahunt per deputatos veteres, Duo autem, nempe aduocator, et procurator regni per nouos deputator extrahendi sint, ut de vnius probat in huius proxime allegatis, vel expij verbis, vel tota indistinctione attento tpe extractionij faciendæ.

B.

Extractio offij que tpe fiat. ff. et in nu. seqti.

Via autem offic. que vtq; adhuc supersunt, Computator s. deputationis, Inghitor. offitij Iustic. arag. atq; notarij eorudem non per deputatos, sed per viros inghitores extrahunt: ut aperte probat tex. in actu cuiq. tit extrati. de contad. é inghid. in 8. item statuimos, y ordenamos, fol. 76. col. 3. 6. por los inghidores que ygualmente seran, sean mandados sacar todos los bolsos ebs. 4. ff. videtur est quo tpe fiat faciendæ officialiū regni extractiones. Cui debite ch respondendo, dico. extractionem sex officior. videlicet Deputator, et clauarior. simul, notarij extrati deputator. Computator, Inghitor, et notarij coram fieri die Tertio mensis maij, ut debite priorib probat tex. in d. actu cuiq. tit. extrahi. de diputados. cosa pernicioza in pr°. pam el tercero dia del dichomes. nuestro pr°. é el dicho tercero dia. fol. 63. col. 4. atq; in actu cuiq. tit. en tpe de pestilentia hoc eorum extractionem ebs. in 8. é assimesmo porque la extraction fol. 72. col. 3. Debite verò postremis dictis, y horas ebs. atq; in 8. item statuimos, y ordenamos. 6. el dicho tercero dia del mes de marzo. fol. 76. col. 3. Tria ff. postremò que restant officia q̄s Decem et septem Iudicantiū enquestam Iustic. arag. Aduocator, et procurator, Regni, diuersis tporibus extrahunt. Nam decem et septem Iudicantium extractio fit. primo die aprilis instantis in 8. é los dichos diputados que tienen las clauas. fol. 79. col. 1. Aduocator autem, et procurator regni fit, eodē die, vel alio statim sequti, quo deputati nouiter extracti iurant, officij pacifice adipiscunt. ut decidit tex. in eodem cuiq. tit. de aduogados del reyno. fol. 79. col. 3. atq; in actu cuiq. tit. bolsa de pleumdores ebs. in pr°. de la qual bolsa. 6. el dia que hacen, é fazen extraction de los aduogados ebs. fol. 80. col. 2. Qui autem sit terminus, quo deputati iurare tenent. dicit ff. incep°. nu. . Sedq. ille varius est in vñq; sentiq, vel absentij extractor reperiat, vel dilatet, ut ibi demonstrabimus, ideo ch terminus extrahendi aduocatos, et procuratores regni varius fuit, et existit, in seipsum est statim extrahendos esse quo quinque deputati (decem modo inter eos sint singuli existentes) remanserint, q̄ quinque sufficiunt ad infrascriptionē faciendam ut. s. in c. 13. nu. 12. ff. et ad extractionem sufficient. A. Nec. n. terminus ff. extrahendi regni officialis adeo tenere tenendus est, q̄ si ea duo deficiente clauarij in enumeratione clauis ad apparendum ad ea, brevitas q̄ exigij extrahendi, non differant, eorum tenuis extractores, nec extractionis differunt clauarios illos publice ac palam (tamquam ut dispositum in actu cuiq. tit. sine verna et queterna las llaues ebs. fol. 71. col. 3. ut 8. diximus in c. 12. nu. 12. in fi. et in c. 14. nu. 2. Brevis nec hic terminus differri debet ch si extractiones ratione legis, vel cuiq. generalis celebrande in alio loco extra ciuitatem ipsam vrbem faciende fiat, q̄. quocunq; loco fiat, q̄ dicto tempore fieri debeant, ut expresse cautum tex. in d. actu cuiq. tit. en tpe de pestilentia si occurrerem extraction ebs. in d. 8. é assimesmo porque la extraction. d. fol. 72. d. col. 3. q̄ dicta insaculatis faciendis terminus designatus extendi non debet ad nullatenus diuersitatis rei, adeo parit ad extractionis quæ fiunt extra ciuitatem ipsam, licet illi tit. de actibus mensis maij celebrandi loquatur. G°. ff. videndum est quo tpe fiat q̄dicta extractionis faciende. et dico faciendas esse celebrandas in domibus deputationis, vbi hi causa pestilentiæ alibi sanitatis locus eligat. vel prout celebrationi officij eiusdem ad locum celebrat. deputatio ipsa delata sit. Iuxta dispositionē tex. in eod. actu cuiq. tit. en tpe de pestilentia si occurrerem extraction ebs. d. fol. 72. d. col. 3. [illegible] Sedq. ut diximus. s. in c. 14. nu. 3.

quando

C.

D.

vide in addi. nu. 5°.

A.

Tm si impedimentū non sit, videl. q̄ omnes de aliquot deputati interesse extractionij. ut s. in c. 13. in pr°.

Terminus extractionum est q̄dū seruandus.

Extractio offij. regni quo loco sit faciend.

B.

Sed quia quando ex generalis curiæ celebratione, vel pestis causa in alium locum transfertur deputatio, aliqua
sunt specialiter advertenda ideo in primis eadem exponere oportet, et primo non solum ex aliqua de praedictis causis in alium locum est deputatio transferenda.
9 [illegible] ; sed etiam propter aliam quamcumque, quæ deputatis regni sufficiens
videbitur ad deputationis translationem, ut dicit tex. in d. actu curiæ. Item en tiempo de pestilen. Si occorriera extraction
in §. o. b. o fuera visto a los diputados por las dichas causas, o qualquiera dellas, o por otra alguna causa,
que a ellos pareciesse sufficiente etc. d. fol. 72. d. col. 3. Dummodo [illegible] ex alia sufficienti causa per de-
putatos arbitranda, omnes deputati sint concordes ad deputationem ex tali causa transferendam, sic enim
intelligo tex. in d. actu curiæ. post principium. b. si todos estos concordaran, puedan eligir el dicho
lugar todos concordes etc. nam praedicta verba ad duas praecedentes causas, scilicet pestis, et generalis curiæ celebratio-
nis, referri non possunt, quia in eis non est arbitrio deputatorum deputationem ipsam transferre,
vel non, cum necessario debeant ire in locum quo generalis curia celebratur. vel saltem pestis, licet possint ar-
bitrari (ut credo) an sit vere pestilentia, vel non, in Cæsaraugustana urbe, ut ex ea egredi tene-
10 antur. Secundo. præ. advertendum est, quod cum ex aliqua de praedictis causis est deputatio transferenda,
tenentur deputati, [illegible] eorum notario, regnique administratoribus, atque ceteris personis, quæ ad actus
deputationis intervenire debent, notificare futuram deputationis translationem, eisdem impe-
rantes ut ad locum electum tempore praefinito perveniant, ex eodem actu curiæ. Item en tiempo de pest. etc. in
§. mas que sean tenidos. d. fol. 72. d. col. 3. id est convenienti tempore quo pervenire possint ante termi-
num actuum celebrandorum intimare, et quidem generaliter debent ex eod. §. mas que sean tenidos. quem ge-
neraliter intelligo quoad omnes deputationis actus, licet ipse de actibus mense maij duntaxat ce-
11 lebrandis loquatur. Circa quæ dixi sup. in c. n. 7. versic. Præterea. Tertio. præ. advertendum est quod facta praedicta
intimatione, deputati possunt, ac debent, (sic enim intelligo verbum, puedan, posit. in eod. actu cu-
riæ. in d. §. i assimismo porque la extraction. b. los dichos diputados puedan hazer levar etc. d. fol. 72.
d. col. 3. Ut scilicet significet non potentiam duntaxat, sed et necessitatem) facere deferri ad locum quo se
deputatio confert armaria seu capsas insaculationum, dummodo tutissima custodia, fidissimaque di-
ligentia custodiantur. ut expeditis, extractionibus, insaculationes, etc. modis et formis ab ordinationibus
regni statutis fiant, ac postea absque omni fraude armaria praedicta ad archivum deputationis eadem
custodia revertentur: ibique, ut mos est, recludantur. Iuxta dispositionem tex. in eod. §. i assimesmo por-
12 que la extraction, usque ad finem actus. Quarto et ultimo advertendum est. præ. quod praedicti deputati tenen-
tur residere in loco, ubi deputatio ex aliqua de praedictis causis confert, tempore, modo, et forma, quibus
in ipsa Cæsaraugustana urbe iuxta regni ordinationes, residere compelluntur ex eod. actu curiæ. Item
en tiempo de pestilentia. post principium. in §. en el qual hazan de ser todos presentes i ressidir etc. d.
fol. 72. Sed quot deputati h. residere debeant dubium videtur. omnesne, an illi duntaxat, qui
in Cæsaraugustana urbe ex regni ordinationibus residere adstringuntur: cui dubio respondet tex.
in d. §. en el qual hazan de ser todos presentes. qui disponit omnes octo nisi deputatos ad re-
sidentiam teneri, h. haran de ser todos presentes, que para aver de proceder adiuvant ex praecedenti
§ b. todos concordes. Nec obstat quod in eo tex. residentia deputatorum regulet per rela-
tionem ad ordinationes regni, ac perinde eodem modo, quo Cæsaraugustæ est regulata, nam ea dis-
13 positio refertur ad tempus et modum residendi, non vero ad numerum residentium. Ratio est, nam specialis
ratio postulat quam hic casibus omnes deputati ad residentiam compellantur. scilicet quia cum deputatio
sit extra Cæsaraugustanam civitatem, ex pestis vel ratione pestis sint incommoditates quoru
regni, deputationisve negotia exequenda atque providenda, vel ratione generalis curiæ celebrationis mag-
na admodum concurrant negotia, ideo maiori, plurimum consilium desiderant, ut rectius expe-
diri ac providere negotia possint. de residentia deputatorum in illis. extractiones ante officiorum in tali loco si faciende occurrant,
debent fieri iuxta formam a regni ordinationibus traditam, de qua sup. in c. septi. est conse-
quenter videndum.

Ex causa pestis, vel cele-
brationis curiæ generalis, vel
alia iusta causa, transfertur
deputatio in alium locum. in eoque
extractiones fiunt

Translatio deputationis est
intimanda illis, de quibus h. —

Armaria insaculationum de-
ferunt cum deputatione.

Deputationes resident in
loco, quo confert: deputatio

Ratio quare omnes deputati
ressident eo loco

CAPUT 18. DE EXTRACTIONIBUS
officiorum celebrandis. &.

1 Ut extractionis formam explicemus primo de extractione deputatorum
(quæ cum instar aliorum officiorum extractiones celebrantur) dicendum est, et primo
est videndum, qualiter fiat praeparatio ad praedictam extractionem celebran-
dam, dicoque, quod deputati (ad quos extractio deputatorum anni futuri, aliorumque officialium expec-
tat. ut sup. in c. praecedenti. nu. 3. et 4) debent omnes primo die maij, quolibet anno, iusto impedimento
cessante, ette praesentes Cæsaraugustæ, eodemque die, vel secundo eiusdem mensis, notificare Regenti officium
gubernationis, Iustitiæ aragonum, ac Baiulo generali eiusdem regni, vicario generali, et officiali
ecclesiæ archiepiscopi Cæsaraugustani, atque zalmedinæ et Iuratis praedicte civitatis Cæsaraugustæ, illis scilicet
qui praesentes fuerint in praedicta civitate, extractionem futuram in tertium diem eiusdem
mensis maij celebrandam, ut diximus sup. in c. praecedenti. nu. 5. eosdemque rogare ut praedicte

Extractio futura notificatur,
antequam fiat, illis de quibus hic.

Extractores preparant se ad extractionem audiendo missam Spiritussancti ———.

Extractio fit publicè ———

A. fuit hec opinio utt. in c. 14. nu. 19. de novo edit.

Extrahit armarium officij deputatorum. ———

Extrahit bursa predictorum.

Extrahunt numerantes redolina predicte bursæ.

Extrahit unum redolinum cum nomine deputati ———

Legit cedula nominis extracti, qui est extractus.

Recipit nomen redolini loco aperti, illudque recludit in bursa, et bursa in armario.

Extractiones fiunt forma precedenti celebrantes.

Deputati octo extrahunt ex 8 bursis ———.

1° extrahit deputatus glatzy.

2do deputatus capitularis.

3° deputatus nobilis maior ex bursa nobilium maior ———

4° deputatus nobilis maior ex bursa secunda.

5° nobilis minor miles.

6° nobilis minor infantio.

7° deputatus Cesaraugustæ.

8° deputatus universitatis.

extractioni interesse digneñ. ut singulatim dispositum fuit in alio capitulo de extractione deputatorum in 30 fol. 68. col. 4. Quarto die 3. maij (quo expiratio celebrari debet ut dictum est in precedenti 3 nu. 5.) hora 3ª ante meridiem deputati predicti congregari debent in domibus deputationis in maiori cubiculo, vulgo sala Real, dicto, ibique in cappella seu altari Beati Georgij Regni mei patroni sanctissimi missam Spiritussancti audire. ~~debent~~ ex cod. alio cumq. in hac parte: Dicto die tercio die, ut sic divino, humano, quæ precibus, melius, rectius q̃ extractiones fiant. Secundo ff. videndum est, quibus post dictam congregationem, deputati ad ~~hanc~~ extractionem procedant, et dico, q̃d p̃dicta peracta missa, tenentur deputati ad dictam horam 3ª vel quasi, in dicta sala regia, p̃sentibus illis qbus fuit notificata extractio, ~~debent~~ si ibi p̃ constituti fuerint, et omnibus ceteris aliis qui ad extractionem p̃sentes esse voluerint, publicè ac palam coram omnibus ad extrahendos deputatos procedere ut in ~~dicto~~ tex. in d. §. è dicho tercero dia. modo sequenti. videlicet q̃d. extracto armario quo includuntur bursæ deputatorum et notarij extracti eorundem ut s. in c. 11. á nu. 11. et nº 28. recognita p̃ primo per deputatos, clausuraille, ut fuit, si aliqua circa eius custodiam facta fuerit, delegati. ut disponit tex. in eod. actu cumq. §. primeramente sea sacada d. fol. 68. d. col. 4. in fi. Iuncto vers. dos de cuentas quales claues. et dispo. s. in c. 12. nu. 13. ac tandem apposito, extrahat ex eo bursa prolatos, ex qua prius suppeditata cedula deputatus est extrahendus. ex eod. §. primeramente sea sacada de la bolsa de los que los dichos Rabes. fol. 69. col. 1. in 2º ~~dicho~~ cap. sigilo illius recognito, ac periculi ex d. actu cumq. §. la qual bolsa ex d. fol. 69. ex. col. 1. Quibus ita peractis ff. debent includi, ut s. in c. 13. nu. 6. et hoc per quem, quæ, qui ex aspectu etatis decem annos et non ultra judicabitur eundi singula redolina numerati alta atq; intelligibili voce, ac postea in mitant in vas aqua plenum, b. ff. alcadè quero vesotros cuydan, muñ extrahatur per publicum tradatur, ut alcadè publici ch, et extensis manibus apperiat extrahat ex eo cedula nomen insanuati continens. ex eod. §. la qual bolsa, in 2º. el qual sea librado. Hec ch alta et intelligibili voce lecta et extensa p̃ deputati, qui ibi presentes fuerint, ille sit anno futuro deputatus, cuius nomen in p̃dicta cedula fuerit reperta. ex eod. §. la qual bolsa. in 2º la qual de continent sea leida. Iuncto 2º. la aquel que sera leydo. d. fol. 69. d. col. 1. Hic ff. item sic disponitur, antequam ad extractionem ex alijs bursis fiat, cuius bursæ ex eadem fiat extrahendi est alius redolinus cereus ejusdem quadrivij, forme, et coloris, cuius sunt alia cuiusdem bursæ in eo ff includenda cedulæ continens nomen extracti, ut in eod alio actu cumq. tho extracti. dicitur. d. fol. 69. d. col. 1. ubi illud reponendum est cum alijs redolinis, numeratis, quæ recludentur in bursa ex qua extracta fuerunt, captandem clausa et sigillata, sigilo deputationis erit recludenda in p̃dictum armarium exquo delata fuit. ex d. §. è ante que sea traida. in 2º. è aquel redolin. Iuncto 2º. la qual sea agora sellada. Que quidem forma extrahendi deputatos ~~explicabitur~~ in alijs quatuor bursis observanda est. ut in dicto actu cumq. in §. è ya sea sacada de la dicha caxa. d. fol. 69. d. col. 1. in fi. Ex. Semanda cerca esto la forma é orden arriba recitada. cum ~~hh~~ sequentibus. Que ex singulæ, respectivè redolinis modo dequo ubi, in ff ejus ~~dicti~~ universitatem includit. ff. 69. d. col. 1. ff et quæ singulæ, respectivè redolinis ordinamus quebrados los bolsas. ff. ed. fol. 69. col. 4. et dijimus ch ff in d. c. 12. nu. 13. 2º. tenent denuñ ch. Tertio ff. videndum est quot deputati, exigitur bursis, et quo ordine, sint extrahendi. Ad primum in dicto actu esse deputatos extrahendos, nam deputati octo numerò sunt ut s. in c. 10. nu. 3. Ad 2um respondeo deputatos extrahendos esse ex singulis bursis, de quibus s. in c. 11. á nu. 11. Ad 3um tandem et magis principale, ff quos ordine sint deputati successivè extrahendi dico, q̃d 1º extrahendus est Deputatus glatzy ut in ~~dicto~~ d. §. generalment sea sacada la caxa. en alijs ff. sequentibus relatis. 2º deputatus capitularis ecclesiæ. ex eod. actu cumq. tho extrahendi. d. §. è agora sea sacada de la dicha caxa la bolsa intitulada de capitulares sea tirada de dentro. in §. è agora sea sacada de la dicha caxa la bolsa intitulada de capitulares d. fol. 69. d. col. 1. in fine. 3º deputatus nobilis maior primus bursæ seu vasis. ex tunc 5. nobilium maiorum. 1ª ex d. actu cumq. in §. è agora sea sacada de la dicha caxa la bolsa intitulada bolsa de nobles dentro los deputados primeros. d. fol. 69. col. 2; 4º deputatus nobilis maior ex bursa secunda de los nobles. ex eod. actu cumq. in §. è agora sea sacada de la dicha caxa la bolsa intitulada bolsa de los nobles segundos. d. §. è agora sea sacada de la dicha caxa la bolsa intitulada bolsa de caballeros segundos. d. col. 2. 5º deputatus nobilis minor miles. ex eodem actu cumq. in §. è agora sea sacada de la dicha caxa la bolsa intitulada bolsa de caballeros. 6º deputatus nobilis minor infantio. ut in §. è agora sea sacada de la dicha caxa la bolsa intitulada, bolsa de infanzones. 7º deputatus civitatis Cesaraugustæ, nam hæc civitas ut metropolitana regni proprium bursam habet ut s. in c. 11. nu. 16. cum ff armis proprium cuius deputatum sortiatur. ex eod. actu cumq. §. è agora sea sacada de la dicha caxa la bolsa intitulada de diputados de caragoça d. fol. 69. d. col. 2. Iuncto §. è assimismo porque muy testamento fol. eod. col. 2. 8º et ultimo extrahit deputatus universitatem regni extra civitatem Cesaraugustam. ut in duobus statibus resserendis. Sed ff. Regni universitates, extra p̃dictam metropolim, intres dictæ bursæ, inseparabiles sunt, ff in

Cursum

bursam ciuitatum regni extra cesaraugustam, bursam villarum regni, et bursam communitatum eiusdem, ut s. in c. 11. nu. 17. [illegible] 18. et 19. explicabitur. Universitates regni extra cesaraugustam in tres bursas distinguunt.

tatis extrahendis sit (ut stat. dictum) nec talis diuisio facta fuit. Et ex singulis bursis singulis annis extraherent de electis, cum hii octo de tota pot extrahendi sint, ut s. hoc eod. cap. nu. 5. Sed ut pro singulis universitatibus sacculi facilius distinguant seu discernant, ut s. in c. 15. nu. 13. p.o eundem bursis etc. .7. Est. Et principale aduertendum, quod ex bursa ciuitatis cesaraugustae quolibet anno extrahitur deputatus primus universitatis, nam hec ciuitas duobus annis proximis ciuem deputatum habet. ut s. nu. 5. p.o 7.o 2.dus. vero ex tribus reliquis ciuitatibus, ut s. quo premisso, dico alternationem inter predictas tres bursas fieri commodo, quo s. uno anno extrahit deputatus universitatis ex bursa ciuitatum regni extra ciuitatem cesaraugustam, et hic conuenit [illegible] deputatum ex bursa cesaraugustae. ex. d. alterius. tto extrahi. dicunt. 2.do. Et altissimo rogue mas lestamente. p.o ordenamos, Iuncto p.o e apres otro redolino. d. fol. 69. d. col. 3. Sequenti vero anno extrahit ex bursa villarum. ex eod. p.o e rogue mas lestamente, p.o Costa anno sequenti, alter autem anno extrahit de bursa ciuitatum, ex eod. b. in p.o e el otro año apres el 1.ro. Ab tenden ex bursa communitatum. b. in p.o e el otro año apres el 2.do. Ab tenden. 4. anni concludit tabula alternationis, ex quibus ciuitatis regni extra cesaraugustam diuisi sortiunt. extractione, ville autem et communitates singuli, ut dictum est, cum alternatione perpetuo obseruari debet ex eod. alter. in d. b. e dara sea sacada de la dicha carta la bolsa intitulada de diputados de la ciudad de caragoca. cum p.o sequentis, atq; in d. b. Assimismo rogue mas lestamente. in p.o e assi perpetuamente fit. d. fol. 69. d. col. 2.a et 3.a Dicto tt. de extractis deputatorum, consequenter dicendum est de extractionibus aliorum officialium regni, [illegible] .8. videndum est de extractione notarii extracti deputatorum, et ut 4.to loco ma[illegible] fit deputatus extractus, statim quod vltimus extrahitur deputatus ut probat tex. in eodem actu cum. tto extractionis dicunt. in f. e apres sea sacada dela dicha carta labolsa intitulada de notarios. d. fol. 69. d. col. 2. in fi. De extractione autem clauariorum nihil dicendum est, cum eadem atq; deputatorum fit, ut s. in c. 11. nu. 3. [illegible] .9. 5.o tt. qd. in officiis officij iusticie [illegible] tenentur. eodem die 3.o maij. ut s. in c. [illegible] precedenti. 5.o statim consistent post deputatorum notariorumq; extractionem, ut ibi tex. in actu cum tto extractionis de contadores et inquisitores. in d. ibi statuimos, y ordenamos que en cada vno de los sobredichos officios sea fecha esta extraccion. fol. 76. col. 3. Ideo de illorum extractione videndum est. atq; dico. qd eodem die et loco consequenter facta deputatorum notariorumq; extractione fit extractio inquisitorum, et computatorum, [illegible] eisdem modis, eodem modo et forma de quibus s. Iuxta dispositionem tex. in cd. actu cum tto extractionis de [illegible] contadores. in principio. b. sea dicho en el tiempo, dia y hora, y lugar, e del mesmo modo e manera que por las presentes ordinaciones esta dispuesto cerca la extraccion delos diputados, et notarios de aquellos, atq; in d. b. item statuimos y ordenamos, b. en la forma y manera ebs. d. fol. 76. d. col. 3. Iuncto p.o e apres todas las bolsas. cd. col. 3. in fi. atq; ideo fient extrahunt. octo uiri deputati, ita ex pariter atq; eodem ordine [illegible] octo uiri extrahunt. ex bursis computatorum inquisitorumq; simul, ex quibus quatuor, s. extractis ex bursa ciuitatis nobilium maioris, extractis ex bursa militum, atq; extractis ex bursa universitatum extra ciuitatem cesaraugustam, sunt inquisitores cuiuslibet officij. Iustitie aragonum, habentq; diue potestatem quemlibet predictorum officiorum faciendum, qui per totos, vbique et observantiam regni, est inquisitoris tractatus huiusmodi deseruire. Iuncto p.o e hacian todos los sobredichos, cd. 76. col. 4. Reliqui vero quatuor, videlicet extractis ex bursa militum, extractis ex bursa nobilium maioris secunda, extractis ex bursa infantionum, atq; extractis ex bursa ciuitatis cesaraugustae, sunt computatores seu receptores rationum et computationum, quos deputati regni, eiusdemq; generalitatis aduisitatores reddere ex officio tenent, habentq; diue potestatem qui pertinet in p.o e los otros quatro restantes. d. fol. 76. d. col. 4. 6.o denotarij inquisitorum extractionem videndum est, isenim statim et post inquisitores computatorumq; extractionem, eadem forma et modo dicti. 5. extrahit. ut constat ex eod. actu cum. in d. b. item statuimos y ordenamos. in p.o tria del archiuo hacedla caxa. b. a notario de aquellos est. d. fol. 76. d. col. 3. aduertendum est quod licet in huiusmodi computatorum inquisitorumq; extractionibus semper eadem forma extrahendi utuntur in extractionibus deputatorum, et notariorum extractionibus semper eadem forma extrahendi fuerit. ut s. in c. precedenti. nu. 4. p.o tria autem officia. 7.o videndum est de extractis .11. aduocatorum regni, aduocati enim regni extrahunt ternos de quatuor statim postquam illi iurarunt, ut s. in d. c. precedenti. d. nu. 4. p.o duo autem, et nu. 6. p.o aduocatorum autem,

alternatio inter tres bursas universitatum quomodo extrahendum deputatus fit. ut. in presenti.

9.no loco extrahit notarius extractorum deputatorum.

Extractio clauariorum eadem est atq; extractio deputatorum.

10. extrahunt inquisitores et computatores.

Inquisitores sunt quatuor.

Computatores ex 4. sunt.

11. extrahit notarius inquisitorum

12. extrahunt aduocati regni

13. extrahentur procuratores regni

14. extrahuntur Judices offi. Justic. aragon.

codicem modo et forma de hoc supra. 8. de procuratore regni extractione est videndum, quo per eosdem nouos deputatos consequenter post advocatorum extractionem, eodem modo extrahuntur. ut [illegible] ex numero aliorum. 5. in d. c. precedente. d. nu. 4. d. 6. huc autem etiã nu. 6. d. 9. advocatorum autem. 9. tande et vltimo videndum est de extractione decem et septem Judicantium. que fit per deputatos [illegible] die 9. aprilis. ut. 5. in d. c. precedente. nu. 6. in cap. eadem forma, quam in aliis extractionibus servari diximus, observanda est, ut expresse disponit in for. 6 porque las sentencias. 11. tto fueros Regni. fol. 78 col. 4. in fi. 6 presentes todas aquellas personas. cum. 88. sequ. fol. 79. col. 1. et 2. Sed qa forma creandi Judicantes nuncupatos, participit per extractionem, et part. per nominationem ã dño rege, multum circa hoc in usu habita, ideo suo loco cuncta explicabimus, cũ et de illoz officijs extense tractandũ.

CAPVT. 19. DE INTIMATIONE extractionis faciendæ deputatis deputatis, aliisq; regni officialibus. Et de tpe quo [illegible] post intimationem exp̃ssum peterunt ad jurandũ.

Intimatio extractionis fit presentibus, intra duos dies post extractã, facie ad faciem.

et fit intra duos dies [illegible] extractionem

IN hoc capitulo primo, ac principaliter videndum est de intimatione extractionis faciendæ extractis deputatis; atq; ita dico, quod facta deputatorum extractione, deputabitur nouum seu alterius deputationis intimare tam dictis extractis futuris deputatis, extractionem de se factam, et quod veniant ad acceptandum officium, et jurandum. ea intimatione, q̃d si extracti sint presentes, habeant que domicilium, et continuam habitationem in ipsa ciuitate Cesaraugusta, debet fieri eis intimatio [illegible] tribus quartum, et quintum dies cum eisdem mensis maij. ut docet tex. in alia cuius tis extraction de deputados. fol. 6. col. 4. in fi. et fecha la dicha eleccion fol. 69. col. 3. in fine. in propriam personam facie ad faciem, ut colligit ex cod. 8. de fecha la dicha extracion. in p̃o. que si personalmente, vel absentes à dicta ciuitate, si quesiti non inueniant, fit intimatio ad domos. si cum illud speciale in absentibus sit statutum, sed ex quo presentes alibi degentes, ita celeriter q̃d quærendi sunt donec inueniant, ut in propriam eorum personam intimatio fiat. Juxta dñi positionem illius tex. ad quem se remittit. Barbos. in for. 2. de offo. de deputados. nu. 1. que qualitas vera. fol. 137. col. 2. ff. Intimationis autem forma sit per relationem nunq; intimantis, cui in hoc creditur, quod de intimatione alteri facta domum facta de illum est in d. 8. de fecha la dicha extracion. in p̃o. d los absentes. l. de qual se hara á estar á relacion. de limits posterioris. Bursy. extracti presentes in dicta ciuitate tenentur intra tres dies. Post intimationem, officium acceptare, ac prestare juramentum ante in gressum officij regitum, de quo 5. in c. nu. . ut pro recepto est. Si autem extracti ff. sint absentes á predicta ciuitate, et requisiti per nuncium per solemniter haberi poterunt, tunc intimatio fit ad domum eorum, vel loci cogit cartelli, seu libelli intimationis, ex cod. 8. de fecha la dicha extracion. in d. p̃o. dels absentes, et similiter creditur nuncio absenti se ad domũ intimate. ut l. dit. in p̃o. de lo qual se haya á estar á la relacion. Deinde intimatis facta predicti absentes expectant ad acceptandũ et jurandũ. ff. adhuc cum distinctione, nam si fuerint absentes á ciuitate et Regno, non tenentur ad Regno, et petantur vsq; ad vltimum diem [illegible] eiusdem mensis maij, quo adesse debent Cesaraugustæ, in quibus deputationis ad jurandum, ut expresse disponit tex. in d. alter eius. tto extracti. de deputad. in d. 8. de fecha la dicha extraction. in p̃o. q̃ue vengan á jurar. d. fol. 69. d. col. 3. in fi. junto p̃o. en el qual dia vltimo. col. 4. in p̃o. at q̃ in alter eius. tto de los deputados que no vengan á jurar, in p̃o. et quasi in fi. d. 8. de fecha la dicha extracion. et p̃o. illius. fol. 71. col. 4. Quamuis ex consuetudine ad mensem integrum (ut á quibusdam medium) expleta extractionis computandum, et sic vsq; ad tertiũ diem mensis Junij ex petentur. Si vero ff. non solum á ciuitate Cesaraugustæ, sed ex á Regno absentes, [illegible] sint, longiorem terminum habent, sed ut hoc plenius intelligat premitende sunt due declarationes, totidem ampliationes, atq; ita 1ª. declaratio est. q̃d per absentes á regno intelligimus, qui [illegible] á toto regno aragonũ, et principatu cathaloniæ, atq; á toto ex Regno valentiæ absentant, [illegible] vt. n. in aliquo exitu regni adeũ, nec absentes habent á regno nec dilatione absentiæ á regno conceſa, gaudent, ut expresse decidit tex. in d. alter eius. tto de los dichos. quien no vienen á jurar. in 8. de si por aquella trobavan se ser absentes. d. fol. 71. d. col. 4. [illegible] 8. de fecha la dicha extracion. en lugar de aquell. fol. 72. col. 1. in p̃o. 6. de todo el Reyno de Aragon, principado de cathaluña, Reyno de valentia, Reyno de navarra. exceptis [illegible] Secunda declaratio est, quod ad hoc ut absentes tpe ff. sito expresso exprimant debeant absentes tpe intimationis exp̃ssum. d. 8. de fecha la dicha extracion. en el tpo de la intimation exp̃ssa. etd. 8. de fecha la dicha extracion. en lugar de aquell. at q̃ideo si post intimationem, et ad domũ factã, se absentauerint, adhuc intimatẽ ignorãtes,

Intimatio extractionis fit per relationem nunq; intimantis.

Extracti presentes tenẽtur intra tres dies acceptare et jurare.

Intimatio extractionis fit absentibus ad domum.

A.

vide. in additionibus. nu. 6.

Extracti absentes á ciuitate cesaraugustæ ex petũt per mensem vnum.

Absentes á regno quitelliguntur

B.

Barbos. in for. 2. de offo de put. nu. 2. p̃o vbi ut expectet absens. fol. 137. col. 1.

Quis absentant

Absentes post intimationem non expectantur.

Dia 17. mensis marcij anno. 1604. fuit impositum cubiculi, nec plus scribere potuisse mense februarij, et hoc etiam mense marcij magnas occupationes habui. etc.

Et mense aprilis. per totum affectus sum infirmitate.

et mense maij cũ mutatione Cesaraugusta ciuitate in bibliotecam, nihil studere potui

habet & petit. Ipse exigit ecdagia, illa exigent colligit, adeo ut duo
consentit illoy sit illoy sibi concede in forma vel singillat assignat.
ut p̄ dat mod. fol. 153. col. 1. x°. dein militibus contra gallos. in p°. b. vel
forte p̄ aliquis d̄ vocabulo, et vide in fol. 248. col. 4. x°. pedagia dicte
dit aliqs d̄. tenet. in rebus officij. & dita pedagia exigenda qui
a et singula juxta formam regie petitionis faciunt, sicut officij
pedagij d̄ regis faciunt, quod officiales officij pedagij d̄ regis ante gestum
officij juvare tenet sicut et officiales d̄ regis ubicunque fuerint. cl. 5. vel. 3.
5. eis allant Juramt. de Credentiis. fol. 107. col. 1. d̄ regis in quibusdam
dem officij d̄ regis quod pedagia exigenda dicitur, esse in petenti de officio
ad idē constituty dicendum officium. nisi vacaret quando pedagia d̄
neda d̄ regis tenentur sine libera absoluta potestate, sed officij regis
regulata, sicut et d̄ regis.

Caput 6. De [redacted] thaly. Dñi Regis aragonū

Hoc cap̄m solū dilectorium
ex quibusdam dicuntur ita
quod cavalleria pertinet dicto
in capitulo sequenti.

1. Quum in tractatibus dicatur debitibus seu finibus quod regi debent
ad regis dignitatis substentationē. [redacted] ut patet regnū sua. et exercitus
Germanie, legitur de debitibus quod regi sunt concessa ad hanc [redacted]
regnū ipsū ab hostibus tpe belli defendere. et q°. in aliis principalis est illud
p̄ cavalleria dit. ideo de eo ch̄ tpe est agendū. et quia d̄ dicendū est de
dicat cavalleria. propter quod est duxerunt quidam miles à milicia dicit
i qui bellum litat. ut multis relatis de nationibus docet auctoritatis
sus dictionario p̄ homines. et milicia aliquid significat ipsū bellum, et alli-
gūdo militare, id est vem ad militandū venitur expedit ad ludos in Tho-
milicia. [redacted] equites dicunt ab equis quibus insident non tantum
troph dem nat. ab ipso animali, quantū propter exercitium [redacted] equi-
tatis dignitatis, p̄ [redacted] ad quod equi sunt necessarij, Et. ñ. equus generosum
animal sua natura ad fortes ac honorificos actus provehitur ut patet ad
Ovid. lib. 3. methamor. b. ut fremit acer equus cū bellicis ornamentis
signa dedit tubicen. [redacted] ad celebrandos hominum triumphos
p̄cipue cum super triumphos, gloriosq; qui de curulibus equestribus, currū equis
conspectis celant, superquos principes, dictatores, seu duces victoriosi
sui ascendentes urbem ipsam non ingrederent, imo et divinos triumphos
dijs gentilitatis [redacted] gentilitas ipsa [redacted] equis gloriosq; actus hominū
causa equis ducentis offerebat, ut Herodianus p̄ robat. signis. Titilijs
Livius decade 2ª. lib. 5. mihi fol. 80. col. 2. b. Quo tempore dictatori ad-
lis ordinibus obviam essent, celebrationis gratia illis unquam antea fuit,
triumphum gloriosum conscendi celebrandi illius diei mos fuit aliquotum exstitit
tamen id non civile modo, sed humanū et rithum, solis Jovis equi
2. nū matrimonium clarius p̄ gratiosius fuit. Unde inserti ali
tigui ad equestrem seu militarem dignitatem sublimati debent scribi
dinis [redacted] honoris actus exercitia ad quos ut [redacted] sui natura aptis-
ly vocant equi. Ideo [redacted] istius abexercitio quem ab ipsis ni-
ipsū abequis, quibus frequentes exercet. de [redacted] 2°. inserti quod
dita militia ut sui nobilium subjecta natura, non deleant
ad vtus plebeiorum applicari possit applicari, nullus est ñ hodie
mercator [redacted] et q̄ [redacted] est nec mechanicus qui ti dem
nis habet equos non vult. 3°. Inseri quod licet miles, et
dicat ij qui credi militat exhortis. 1. plo. miles, ut di [redacted]
[redacted] constituat differentia inter militis, et equitis, tū nimirū
et juxta communē usum loquendi miles et equus p̄ eodem sumuntur et
ab gideo in militis fuit et obsequentis. in quibus militis, et
stium militis, Intelligunt equites. et est d̄ equestre seu militare dig-
tate q̄ ut. j. lib. . cap. . hactenus explicabitur. P. 1. sequitur de-
claratio ad quid in presenti quarimus, [redacted] ut d. dicat Castella-
nus, q̄ est hujusmodi dictis [redacted] apparet nam et [redacted] equus
vulgo Caballo nominat, et equites, ut lib. Caballeros, dicunt. ab
exercitio, quod habent. Equitatus [redacted] et vulgo Caballeria, sunt
et dignitas quæ militis seu equestris nuncupatur. Vulgo [redacted]
Caballeria [redacted] Caballeria à caballo seu à Caballe-
ro appellari, adverte dum est p̄ [redacted] Caballeria
num sunt duo dignitate equestri seu militari, [redacted] sed duo
ve quidam ad caballeriam debentur p̄ tributo quod à militis vulgo
Caballeros, subsidiandos d̄ regi accedit. Quanti militis aliquot

P.

Cui hic significatio convenit alia vulgaris denominatio qua dicit quod miles appellat quasi ex mille selectus, seu mille præstet, et hic quasi millesimus ex eo autem hoc milis. nū certum est ñ [redacted] equestri dignitate vocandos. et hinc dicitur ex militibus multis et dignior, et multis et præferendus, esse dignus equestri dignitate, velut vetus dicta equestre dignitate q̄ dicitur esse alijs præferendus.

6.

Migrantium honores recipere contemnunt.

Unde qui animū vere magnū possident. ea demū taxat sunt cōtenti quod ꝑ honor digni cognoscant, licet eisdē nūq̄ deferat, imo et sepiꝰ illum recipere contemnunt. cū videant relatores sportularū deferentū. vti ter ē ꝑ Cesarē romanus fuit qui cū contenderet cū patricijs et plebeijs vt in numerū tribunoꝝ consularium quotannis eligerentur, nobilesq̄ plebei admitterentur, postq̄ in sibi consepta fuit duos tribunos patricios creasse, contentus fuit duos tribunos plebeios dignitate dignos indicauerit. vt tradit Liuius lib. 6. Quamobrem ciuilis sapientia dicit. Comitis. docuit alios animos in contentione libertatis dignitatis: alios semper de possessa certamina fuisse. Tribunos. n. duos patricios creauit plebeius: contendere eo quod ratio habita plebeium esset. Hanc modestiam equitatis. et altitudinē animi: vtinam in nostra nouerit. que tunc populi inuenta fuit: solet. honor iusta causa petitus minuit gloriā. et honor tenere ut ex eadē tradit Decadē. 1. lib. 2. [illegible] fol. 20. tergo. 1. in fi. ff. de Cast. l. Victoria egregia partaq̄ victoria duobus tam claris fumeribus, ita consul decernente senatu triūphum: si exercitus sit imperator triumphare posset: proximis bellis opera se patrum vespasiani, se familia funesta quinctiorum, sordes, respublica ex parte orba consule albero amisso: publico quatq̄ deformē luctu laureā non suscepturum. Omni acto triūpho depositis triūphis clarior fuit: adeo spreta in tempore gloria interdum cumulatior redit. Animaduertendū est. quod nimis omnis honor est dominari alijs, et a nemine dominari, quod attendentia esse exhibenda quam ei qui habilitate dominat. sic magistratui vel regi, qui ōnes habiles in se reuerentiam tenentur vt. hoc eadē lib. cap. 3. nu. 2. fol. 137. at quelta lugenus honor exstit in principe non vicegerente. cui reuerentiā quia ipse omnibus sibi subditis dominatur. in se autē nullū dominatorem habet. vt consequi quod soleq̄ principes et qui vassalis dominus prolixi dūq̄ appellari vel. clare [illegible] in ōnibus iuxta Liberum. ff. ff. et Codicē. de Dom. Justiniani imperatoris sacratissimi principis esse et in iure nro quasi in orbe toti. Dominus nūq̄ magnus singulis dūq̄ rex appellat. ad quod est notandū rex. in fine. co. bene secundū forū Juris sum. et bonū habent et contra dominū ex. de habilitati, dō, regi, plen. fol. 24. col. 3. vbi verillus plū dñm intelligit rex. et sic probat quod deo excelsum et autorem alia solū rex dñs esse intelligit. q̄ plus dñs seu dominat in certis juris. q̄ genere significat, vt docet ambo. in suo dictionario pbo. dominū. Quamvis verum sit quod latissime extenditur. et quia pertinet. quatenus in domo sua tue familie dominat dūq̄ [illegible] vt. hoc tit. cap. 1. nu. 2. ff. de Inspect. Dominus ex eadē consequit quod licet alijs q̄m ecclesiasticis dūq̄ vassalos subesse. alia q̄ principem recognoscat nihilominus magnū honorē habet. ea vassalij dominat. q̄ est [illegible] dominus reuerendia dr. vti. Cuius explicationis 4ª. animaduersio. 9. te dūcest quod dominatio [illegible] vassallos. q̄ hoc ut honorem deferat dominū debet esse propria virtute quisq̄ vt pro tuis quisq̄ potestatibus sortitudinis q̄ virtute. ita q̄ vexillifer magnus [illegible] est [illegible] ab illo albertus dominus [illegible] vel à principe aut senatu [illegible] liberum. q̄ principi vel reipublicæ ipsa eādē principem vel regem elegit, aut [illegible] vel reipublicæ ipsa eādē principem vel regem elegit, aut sibi aliud quodcunq̄ ens in bello facta in regis et patris defensione ipse rex vasorum aliquem id est locum quedā eminentiā ipse rex vasorum aliquem id est locum quedā eminentiā stabilis in quem conuenit, non hec omnia in genere virtutis, sed in [illegible] de quibus dicit. non sunt digni reuerentia. q̄ dominus. sed quia virtutē q̄ in dominū [illegible] 2ª. consequit quod qui non est virtute, sed tantum audendo [illegible] alterius dominus. Hi nulli homini nulla reuerentia digni sunt, sed potius contemptui digni. [illegible] 2ª. Licet consequens quia licet principi habeat locum et vassallo et [illegible] habet. ergo nos exceptionem quæstio dominū hic nec reuerentia nec honor debet licet debeat obedientia [illegible] Juris dispositione vti. Latius ex declarat obedientia [illegible] quod licet quis non habeat locum. 10. [illegible] 2ª. in dubium est. quod licet quis non habeat locum. [illegible] 2ª. Si exercitus est q̄ principi solet q̄ [illegible] dominari potest, si exercitus est q̄ principi vel alio dominus virtutem illo tempore reuerentiam eo eādē virtute quia fuit in suo illo descendit. et sic [illegible] eo eādē virtute quia fuit in suo principe vel alio dominus vt. hoc lib. cap. [illegible] vel ea q̄ principi virtute fuit ex quo principe dignus est ea honoris debet licet dignus [illegible] quod dignus est ea honoris debet licet dignus [illegible] virtutem habet. q̄ honor non solū in vertice sed in medio humanitatis habet. q̄ honor non solū in vertice sed in medio humanitatis

Preciosus honoris dominari vassallis vide. f. nu. 13. et nu. 17. ff.

Dominus solet q̄ nec appellari debet. f. nu. 21. p. 4ª. et nu. 22. p. 2ª. vsq̄ finit q̄ ff. dicti. cap.

Dominatio vassallorum debet esse ex virtute quæ sita. f. nu. 10. p. 6ª. d. ff. quæ sit [illegible] vide f. nu. 13.

A. nota quod q̄ nulla virtute nobilitas est vera q̄ nulla, ita vassallis nobilitate dñi non habet vere vassalli. vide 17. lit. B. f. nu. 10. p. 6ª. d. et sequit. et f. nu. 13.

Honoris succedendi exceptiones. B. f. nu. 16.

B. Virtus principum desinit esse virtus, hic nobilitas sive vassallis non desinit esse nobilitas vide f. lit. A. f. ead. nu. 10. in p. 6ª. d. 4ª consequitur ex.

Caret

habet ut 1. in 2. 2. 2. adimaduertendum est. 6° animaduertendum est quod licet omnis homo masculus vir dici possit, quatenus hoc plu-
vir sexum masculinum sig. ex ambrosio in suo dictionario plo. vir.
tu in propria sig. hominem fortem sig. Et dicit a vi. quasi virilis et ro-
bore prestans ex eadem ambrosio ibidem, ideoque omnes nobiles quorum est propria
virtus fortitudinis, ut 3. lib. cap. propie viri dicuntur quia prestant ceteris animi viri-
bus ac fortitudine, unde et Barones appellantur, nam ut docet ambrosius vi. in
plo. Baro. Etiam Barones homines fortes dicuntur unde fit quod illa loca
que cum vassalis alicui nobili propter suam virtutem et merita a Pru-
cipe vel a Republica donantur gloriose Baronie nominantur ab ipso
Barone qui propter actus Baronis id fortes ac viriles meruit
dominationis vassalorum donum obtinere. Et quo confirmatur quod su-
pra in n. 9. diximus s. dominium vassalorum debere ut honorem afferat
esse propria virtute quesitum. Unde 1° consequitur quod loca empta cum vassalis
ab eo qui nullam habet nobilitatem nequaquam possunt Baronie appellari
sed patrimonia empta. 2° consequitur quod omnia loca cum vassalis ex ea
nobilitatis virtute adquisita quamvis aliquando speciali alicuius dignita-
tis nomine denominentur, ut puta Ducatus, Marchionatus, Comitatus et si-
militer tamen gloriosi vocabulo baronie propie appellantur. 3° consequitur quod
licet unus dumtaxat parvus et cum parvis vassalis locus, imo unum dum-
taxat castrum, concedatur alicui nobili in primum sue virtutis, hoc
varonia propie appellabitur, ut 3. lib. cap. licet ex consuetudine et quasi per
excellentiam baronie dumtaxat dicatur illa in qua plura loca
adminus tria vel 4. cum magno numero vassa-
II. lorum includuntur. 4° consequitur quod licet aliquis nobilis Baronium non habeat nihi-
lominus Baro dici potest quia habet naturam id est fortitudinem et nobili-
tatis virtute in qua consistit esse Baro. ad quod ex libris est tex. in d.
ols. item licet 4. de cond. infanti. d. fol. 22. d. col. 1. b. unde licet illi de-
sit baronia, non tamen deest natura. etc. 7° animaduertendum est quod
predicti Barones id est Baronias cum vassallis habentes, communi et proprio voca-
bulo in iure nostro Richi homines nominantur ut in iuribus 3. hoc
cap. et lib. cap. referendis. Ea tamen distinctione quod plures aut maio-
res habent varonias magnates appellantur quasi inter Richos homines
maiores seu potentiores, quales sunt duces marchiones, comites et
similes qui ut in plurimum plures varonias possident, et
sic atenta dignitate plusquam Barones sunt ut asserit mol. fol. 297.
col. 1. in p° quamvis secus atenta natura et nobilitate. Qui autem non
dumtaxat varoniam habent simpliciter Richi homines dicuntur. Dicitur
autem Richus homo non quia plures pecunias habet que sunt corpo-
ris divitie, sed qui plures honores possidet
in primum virtutis nobilitatisque exhibitis qui ita comparati, ve-
rissime animae divitie et ipsa nobilitas ipsa consistit ut 3. lib. cap.
Latius explicavimus ita docte dicit mol. fol. 296. col. 4.
in fe. Et sic sunt Richi homines, ideoque Richi homines appellantur
quia et quasi per excellentiam nobilis Baronis homines dicuntur quia cete-
ris hominibus virtute prestant. Quod vero habentes Baronias dicuntur
Richi homines et non alii, patet ex prima in d. ols. item licet 4. de condit. infan-
tium d. fol. 22. d. col. 1. b. quia forus non regit, nisi quod ex natura
debeat esse Richus homo, unde licet illi desit baronia, non tamen deest natura
quasi dicat quod forus non regit quod sit richus homo id est quod habeat
varoniam, sed quod possit esse id est quod possit habere Baroniam, unde licet
desit Baronia et sic non sit richus homo. non tamen deest natura qua
potest succedere in baroniam et fieri richus homo. ita n. ex pono illa pla-
ne que expositio videtur literam illius tex. clarior appa-
relit ex quibus et aliis 3. referendis. idem tenet molinus d. fol. 296. d.
col. 4. in plo. Richus homo. in p° et nos 3. lib. cap. Diffusius decla-
ravimus. et post plures adidem referens 4. p. d. Richus homo. in vi. co-
12. pag. 353. col. 1. et 2. Cui resolutioni obstat quod habentes loca
et vassalos sepius in foris nostris infanciones aut milites
dumtaxat nominantur. quia hoc vassalos non facit aliquem richum hominem
antecedens patet in foro si aliquis homo 4. de for. competenti. fol. 50. col. 2. b. et non
possit eum consequi donec sit 7 fratrum terminos ville alicuius infancio-
nis etc. foro 1. de pascuis gregibus fol. 56. col. 3. in fe. b. quotiens merinus vel
hermajarius dominus regis ad capannas venerit infanciones etc. for. 2. ead.
tit. et fol. col. 4. b. Si vero bestiare extraneum sive deus transitum fece-
rint per terminos alicuius infanciones etc. et in ols. item in terra 8. de
salva infanciones fol. 35. col. 4. b. item in terra infanciones, militum, vel
aliorum dominorum preterquam regis etc. cum aliis que ad idem cumulari possunt. quod etc.

Barones et Baronie unde dicantur.

Ex quo in hoc et sequentibus numeris adducit de baronibus et Richis hominibus est dicendum 3. lib. cap. et 3. reuisio ad b. 7 declaratur mat. cavallerie Brelii referendum.

Richi homines et magnates qui sunt. 3. vide 3. n. 16.

Richy hom si
ten ch̄ett de fiñ

ad qđ ch̄ett. for. 1. de
huiusmō. fñ. fol. 31.
col. 1. ñ. in fine. Vide
hoc tenet. q̄ ch̄ett Richy
hom. et nobilis ñ nato
est in fancia. et ꝯ

Sed respondet q̄ ita
ñ fancia non ch̄ett Richy hom. q̄
non ē ej in fancia vassalos habet, ñ ej Richy hom ch̄ett
in fancia, ab q̄rta linea ñ d. fancia Richy ñ vassalos in fancia
ciong appellant non negāt cond. et Richy hōy, cū no-
minent eam qualitatē qua Richi hominy non reputant
in fancia necessē coletit. Sed adhuc urgenby obijcitur
videtur. ñ obs. ita nota. 17. ꝑ. si Richy hom. de ciuitatibus fol.
3. col. 1. ñ fine. si Richy hom vel nobilis tenet obligatos alicui, creditor
hoc ch̄ett q̄ ej non vassalos tenet ch̄ett exigere ꝑ
empt dominū vassalos nobiles, non vicinum hīem appellari,
ita etiam dat intelligi Richum hominem ex alio dicit. q. si ch̄ett
ea qđ habet vassalos Richy hom dilligent. ñ d. obs. non tenet
differentia inter Richum hominē et nobilē cū vemēt. vassa-
los habeat. sed respondeo ex his q̄ dicit. s. ad notam. in 10. ad
3. conclusiōnē qđ filiet quarij non habet ch̄ett cū tamen nume-
ros vassalos locū loco dicit vobit et per consequens Richy
hom. ñ ex conclusione et quasi per expressam hoc dum-
taxat vt si Richy hom dit gli baronia ylium loca ylium
ꝑ vassalij tenentes habet. ñ de clam patet solutio, ch̄ett
ñ aliquibus vel ch̄ett ñ fancia vassalos sit ñ nec Richy
Richy hom dici ex eo q̄ ej exigunt sit ch̄ett nouus exi-
gendi locus ꝑ. dominū. de quo ñtelligi ch̄ett d. obs. 17. ñ d.
o. si Richy hom ch̄ett nobilis ex hujusmodi allegati ñ ꝓ obstat
vel 2°. Respondeo quod cum ñ fancia Richy qui ch̄ett Richy hom
ch̄ett ñ fancia sit status ꝓ se notorius quod vltra natura-
lem nobilitatē quā habet ch̄ett ch̄ad nobilitatē dignitatem
nobilitatis vt. lib. . cap. . vides d. obs. ch̄ett ñtelligi de nobile
qui aliqua sit. Et Richy hom. ñ d. non negat illum Richum
hominē esse ex quadā nobilitate naturali contraria qualitati
Richi hōy sed in consuetudine, ut de qualitate ñ fancia
ꝑ. diuina ñ absolutā sine respectiuā. absquam diuersitatē que
ñ. significat per distinctē diuersitatē vel. ch̄ett verificari
ex qđ alter sit Richy hom sit plicit, alter vero Richy
hom nobilis. de cuius ratione logi videt per illa quae
ꝓ. dicit si Richy hom vel nobilis, non ñ dicit si Ri-
chus hom vel ñ fancia qui hom sequeretur necessē diuersi-
tatē cū nobili Richy hom. qui non sit ñ fancia respectū
non vobis, sicut ch̄ett ñ ciui Richy hom qui non sit
nobilis. Ratio cuius solutionis ꝓ obstat qui vassalli nulla 13.
habent nec habent nobilitatem ciuium non habet, q. sit
ex eo q̄ ipse hīe vassalos qui non ch̄ett efficit nobilis, multo minus ch̄ett
fieri Richy hom. Et amplius dicendum q̄ vassalos habent hoc
non ex ñ fancia ciong et nobilis, sed ex ciuis et plebei ñ no-
bilitate conuentos, qui ch̄ett ñ hīe vassalos efficiant ñ Richi hōy non
dicunt. sed ñ ꝓ plicite ciuis appellent ut ñ hom. de quib. vassalos
rebellion. ñ ꝓ. fol. 181. col. 1. d. Verum ñ vide est. Barbey-
rac quest. vassalli aliqui de pleb, ó collegio eccl, ó, ecclia ca-
thedr, de comite vicecomite, baron, nobile, nepote, cancellario, ñ-
fancia ciuibus, ó de ciuitatibus aliquibus, ó de ben censen-
tibus del dito regno ch̄ett. qđ nobis clarissime videtur et plebei
Roy hoc volle vassalos. Sed respondeo verum esse Barbey ꝓ pote
dare nobilitatē ciuibus q̄ talis non habet sed ch̄ett ipsos ciuis ꝓ mu-
nobilitatis ch̄ett. ñ. ꝑ. et sic ñ dicit ñ. Barbey ꝓ nobilitate ñ ny-
mpho, vbi nobis statutis quos ñ alio ch̄ett hoc
vassalos violter absolutē ch̄esponde quos ciuis habet ñ ipsis
de quib. lib. cap. , non solū ex consuetude vassalli plebeis ꝓ-
cedūt verū ex forma diplomatis ch̄ett ꝓ ciuibus ñ
ch̄ett nobilitas de natura ciuis de regno. quod et ipse ñ
ciuis est ut dicunt nobilis plebeis seruilibus et ignobilibus
nobilis. ñ. ꝑ. Barbey ꝓ plebei loca et vassalos ex-
cedūt. ñ. ꝑ. nego quod Richi hōy dicunt, sed Richi villani
appellari ch̄ett, nec ch̄ett dominum ch̄ett aliquibus villa-
nis ciuibus tamen nullū habent ñ ciuis, debitq̄ intelli-
gitur de. ñ. ciuis. ñ ꝓ. de pleb vassalos rebellion. d. fol.
ch̄ett. ñ. col. 1. ꝑ. ꝓ minus dicitur ñ ciuis ꝓ. quod ꝓ dicti Richi homi- 14.
alio nomine dicunt Nobiles de natura. Ex quibus rei ñtelligi-
cia sic ordinat qđ licet vocabulo ciuis nobilis ñ ch̄ett qui habet
vitā sibi ad ch̄ett sufficientē et nobilitatē ñ naturā conferentem, ch̄
per naturalis vitā ñ hīs qui ꝓ per regnorum ch̄ett ñ ciui-

ne

Vassallus non
habet nobilitatem sed
tñt ꝓ minus nobilis
et nobilis dicitur tant
cum vocandi.

Richi homines dicūt
nobiles de natura

Q.

vobis qđ in quamplurimis historijs et observantijs
ñ vassalos nobiles ch̄ett ꝓ inquirit non ex hac ratione
sed tenet ch̄ett esse nobiles, sed ex vassallis sibi nobi-
libus concedunt itaq. ñ ñtelligo. hoc ñ obs. ita nobi-
lis. obs. 18. nobilium. ñ ñtelligo. hoc ñ obs. ita nobi-
nos vassalos ch̄ett de stor. cipet.
fol. 7. col. 3. et ñ obs. 2. de ita
fol. 10. col. 2. ñ. nobilis vero
ch̄ett. ñ nobilis. et ch̄sumit ciuis
in ꝑ de nobis bris ch̄ett et ñ obs. de consuetudine reg.
ñ nobilis. reg. de quib. ꝓ fol. 32. col. 2. ñ. de consuetu.
die regni nobilis ex agro et alij ñ locis ch̄ett ciuibus
ñ ciuis

ore abeo debet authorizari et privilegiari, nec alias civiles habet effectus id est immunitates et honores, sicut contractus juris natalis qui nisi a jure civili aperuerit licet per se obligationem pariant, actionem tamen ad exequendam obligationem non perducunt. Unde etiam si quis fortissimus in bello operetur actus, nisi tamen a principe militari dignitate decoretur, neque apud alios ut nobilis habetur, neque nobilitatis gaudet privilegiis. Si autem quis superiorem non recognoscens ita ex propria virtute superior aliis fiat quod a se et non ab alio sua virtus seu nobilitas authoritatem capiat, his quasi per excellentiam et authoritatem ipsius dicitur nobilis a natura, quia ipsa natura sine alterius ministerio ipsum produxit nobilem etiam quoad effectum honoris. ut j. lib. cap. [illegible] dicimus. Quo permisso ad hunc sciendum est quod in aragonia illi primi regni nobilissimi expugnatores qui sine aliquo principe superiore regnum ipsum conquisierunt ut s. in lib. 1. c. 1. nu. [illegible] naturalem nobilitatem habebant quia ut historici referunt omnes erant nobiles, tamen inter eos duodecim fuerunt pares et principales duces [illegible] licet alii essent pares et socii in armis ut s. lib. 1. c. 3. nu. 6. fol. [illegible] ex quibus reipublicae [illegible] quasi pares et principales [illegible] liores habebantur. At quidem [illegible] in electione regis fuerunt et hi magis quam alii privilegiati. Et 1° in eo quod sine illis rex non poterat bellum indicere aut pacem disponere, sed in omnibus tenebatur eorum consilium habere. ut j. [illegible] 2° quod super eos non poterat rex alium dominum mittere nisi se ipsum ut j. lib. cap. [illegible] Tercio quod dominus rex tenebatur illis donare Baronias cum Bassalis, ut eorum maxima nobilitas praemiaretur. nec aliis Bassalos concedere poterat nisi illis, [illegible] nec honores ut j. nu. 19. 4° quod hi non possunt ex quocumque delicto a se commisso (excepto lese magestatis crimine) ultimo tradi supplicio, licet possint ad beneplacitum domini regis carcerari ut j. lib. cap. [illegible] Ex quibus praedicti duodecim viri, per excellentiam duodecim seniores, seu domini dicebantur tum quia Bassalis dominari poterant tum quia duo regi videbantur aequales. Et aequiparabantur [illegible] vigintiquatuor pares regis Francisci qui vulgo duodecim pares appellabantur, ut testatur Hieronymus de Blancas in suis commentariis Relatus a Ludovico Maritano [illegible] et Didaco Morlanes [illegible] 379. allegationum quas contra facultatem creandi in hoc regno locum tenentem [illegible] regis ab ipso regno extraneum [illegible] Ex quibus et aliis praeminentiis ab ipsis dominis regibus aragonis [illegible] fuerunt ut [illegible] alii reges habiti ex eodem Hieronymo de Blancas in suis commentariis pag. 325. Et ab ipso regno ut patres patriae existimati. Atque ideo constat praedictos duodecim seniores similes esse patribus senatoribus populi Romani a quibus patricii descenderunt. Nam hi a romulo primo urbis Romae fundatore rege quod primo eiusdem ex nobilioribus populi selecti senatum facientes ex consilio rempublicam gubernabant, ceterisque dominabantur ut ex titulo libro. de cadu. 1. tit. 1. in his fol. 2. pag. 2. constat b. Cum iam virum brevi peniteret consilium deinde viribus parat. Centum erant senatores sive quia numerus satis erat, sive quia soli centum erant qui creari patres possent. Patres certe ab honore patriisque progenies eorum appellati. In locum igitur eorum duodecim seniorum successerunt eorundem filii primogeniti cum eisdem praerogativis et privilegiis, et hi duntaxat Richi homines dicebantur quia Baronias parentum succedebant. Hi quibus Richi homines dici non poterant ut s. in 11. filii autem secundo vel ulteriori loco geniti non dicebantur Richi homines quia Baronia non habebant sed infanciones appellabantur ad instar filiorum domini regis qui (excepto primogenito) infantes non principes nuncupantur ut sigillatim docet Blancas [illegible] pag. 333. quod idem in filiis senatorum Romanorum contigebat non senatores duntaxat dicebantur qui in locum parentum senatoriam dignitatem obtinebant, ceteri autem nec patres nec senatores sed patricii nominabantur ut ex supra allegato titulo libro [illegible] apparet. Hi tamen filii 2° geniti nobiles et a natura [illegible] appellabant [illegible] gaudent quia privilegio paterno in eo quod licet Baronia non habeant, possunt tamen habere a domino rege honores ut ex [illegible] d. obs. item licet 4. de cadu. infanciones. Item in hoc quod per crimine de capitali non possunt sicut nec parentes ut s. in praecedenti 2° et 3° et j. dicto lib. d. cap. Ex quibus 1° infert praedictos duodecim seniores [illegible] et eos qui in locum eorum successere, non solum similes esse Romanis senatoribus, sed multo longe nobiliores, nam licet illi naturalem habe-

Duodecim domini nobilium a natura

Privilegia earum

Duodecim seniores

A. et ita elegerunt regem sub illa antiqua forma. St. Nos que somos tan buenos como los etc.

Duodecim seniores patribus senatoribus Romanis aequiparati

Filii duodecim seniores qualiter in eorum locum successerunt

facit obs. tex. in obs. filii richi homines. 13. de cadu. infanciones. fol. 22. col. 4.

Nobiles de natura a duodecim seniorum descendentibus, per antonomasiam soli nobiles dicuntur

Q.

Adeo ut licet omnes milites et infanciones nobiles sint ut j. lib. cap. In Richi homines et eorum descendentes qui sunt nobiles de natura quasi per antonomasiam nobiles ipsi duntaxat nominantur. Unde in foris et observantiis in quibus denobilibus [illegible] intelligitur de nobilibus a natura id est de descendentibus a praedictis duodecim seniorum. ita intellige [illegible] allegatum s. nu. 13. ad marg. sub lit. Q. et relatis j. lib. cap. et in obs. in c. item quae honor. 23. cum sequenti de privilegiis fol. 38. col. 2. ad not. in lib. 2. c. 7. nu. 7. [illegible] ita [illegible] fol. 147. [illegible] pag. 2. obs. nota de consuetudine 21. [illegible] de privilegiis [illegible] fol. 78. col. 1. et d. lib. 2. d. c. 7. nu. 11. [illegible] obs. [illegible] fol. 36. col. 4. [illegible] nobilem mori. et b. heredis nobilis for. [illegible] fol. 20. col. 4. b. nobiles.

ad idem obs. item sic [illegible] causa b. in [illegible] de consilio richorum hominum et aliarum nobilium militum infanciones etc. de cadu. infanciones fol. 22. col. 2. obs. [illegible] b. [illegible] nobilibus etc. fol. 28. col. 1. in [illegible] obs. item si nobilis [illegible] de cadu. infanciones fol. 22. col. 3. [illegible] in obs. item [illegible] 24. [illegible] obs. [illegible] de privilegiis [illegible] fol. 38. col. 2.

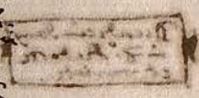

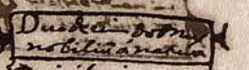

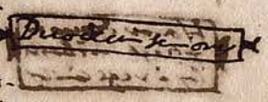

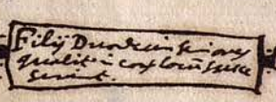

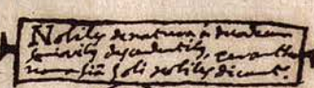

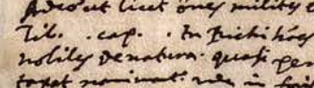

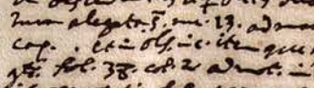

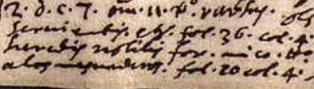

Duodecim dom in Z. Roberte et uariete.

Homo ch in dominatu Vassalij et feudi vel cõa de constitit.

A.
atq̃m constat homẽ non esse feudũ. uel de cauallaria diuiny. in — 6. in fo

Homo deque in ꝓtio est hũbellij ẽ regis ciuitas

Homo deque in ꝓtio quid sit inque ꝑ constituat — Inde ꝓ lege nobilis debet habere sui sine.

rent nobilitati quatenus gentilis hũ ẽ esse rent. In Republica
ꝓ authoritate in dominy creati hunt et in eorũ nobility
fuit ꝙ ꝓ ciuitate authorizabat hi ante regis electionẽ
ep̃ꝯ ciuitate in fuerunt constituti dignitate. Quia ep̃s
te quod descendit ꝙ dictoꝝ duodecim seniorũ et in loco
ep̃s inuadentis non habent necessitatẽ dñm regẽ magna-
tes seu nuncios facere ꝙ ut dñs rex in castella frequenter
mag̃os creat viros quibus conceditur quod cum se vestire
te consueto capitio, non ꝙ dicti aragonenses seniores na
tos solum magnates sed ch̃ eide dñs regi subiectos dignos
sunt ut ex diuersis confert. Vade Protocũ est ꝓ dictis
duodecim seniorib⁹ duodecim ch̃ suspendere per dnm
esse appellatis, que nisi te gaij ad ꝓto deberent hunt rece-
te que ——— quales hic referuntur infra. ite ꝓ quanto
ꝙ. b. loquat Johãis de Jure dotiũ fol. 122. col. 3. et de cam
di minutis et minutis aliquay diuersa Cathy. 7. lib.
cap. 9ª animaduertendũ est ꝙ quod homo ch̃ in dñm 17
ꝓtio in dominat Vassalij consistens ut ꝑ ꝙ. aliquis dñs
nem Vassalij tenens ꝙ directo dominio dominandi seu utilia
dñio dñi tenet ut quod ꝓ ciuis aliqui nobili concedit
in feudũ aliquod cũ Vassalij tunc ẽ directus dñs ipsi
ꝓ ciuis assumat et utile Vassalus dominiũ in ipsũ nobile
habuit ——— postquod Vassalij dominat ut 7. lib. cap. de
limy, aliquis. Ante huiusmodi homo concedit ita ut
quis dominet Vassalij nomen dñi nisi directi velut
A.
ꝓ ciuis, sed ut consiliarius seu cõmẽdatarius, ut quod ꝓ ci
uis vel rex concedit alicui nobili quod Vassalus hu
velut in commendã habeat illius nomine civis ꝙ ꝓ ciuis
dominet in eis que Justiciã quam ipse ꝓ ciuis habet
exercent, quod adhuc maximy homo est, et ille
dequo in ꝓtio agimy non ubiquitatis dñs rex lon
rex ꝓ ciuis solum committebat et retinebat ꝙ dictis nobi
libus ꝓ ciuis solum Cauallerias id est tributa
lis dignitatis, et ciuis Cauallerias id est tributa
que id illis subsistentiam debebant civis ubi
nare ut ipsi inter milites distribuerent ut ep̃s decadij
apprecia, et tis ciuis debebat homo ubi cauallorũ
cui et cauallis ubilibet loco et districto debite erant
assignati, unde cauallerias habebãt sibi annexos ho
rex, seu ipse annectebant homagij ut s. tm. 6. in ꝓto. ubi
ita videndũ est. Ab quo dicto Cauallerij homagij dicunt ut. b. di
ctus Quibusita prenotatis ꝙ. ut que dicta sunt
dictis et explicent primo videndum est debij quem ho
nem ubique separati ꝓtem, et postea debij quem
ꝙ ad homagij cauallerias attinent videlicet. Ab quo ch̃
dũ est, quidam ipse homo dequo fuit mentio in quin
breuiter dico. Homo dequo ꝓtio constituit in ciuitate
bus et villis Richis homagij assignatis, ut probat tex. in
sitem ubi quidam ꝙ. ff. fol. 6. col. ꝙ in fi. item quidam ex civi
dam fol. 7. col. ꝙ in fi. l. Item quidam ex civibus ex ci
Villis de aragon, que solum Seniores homines Richos ho
tur, que ciuitas aquellas quedel Sr. reciuan agon, se
quod que ciuitas ——— ciuitatis ——— ciuitatis fol. 3. ff. ff. ite
que lay homagij. fol. 10. col. 3. l. c. Los lugares quelles ffre
ceibio en lamio ver los lugares que essam dely hom
rey, que homẽ á la hora, en cami aquellos que fuion dely
re cauallo. et in fin. ff. l. et Richi homagij aragonũ tena
ant et se contenent dicty homagij respũ ad dictum cla
mant de alimentis ex honore. ejus. ubi quod ꝓcumbit
et ibidem fol 13. col. 3. atquidem constat ——— Homagij est ali
nato alicuius loci à dño rege alicui nobili facto ex quo talis
nobili loco habet sum deghꝙ. sum. Quod debuerit
quo loco sibi in homagium commendari, et dico quod in dum
taxat quem ꝓtium consuetudine in honore dari con
tingit quem ꝓtium consuetudine in honore dari con
cuerunt. et ex hoc ꝓtio ꝙ. ff. ite quidam ex civibus ff. l. que
solum seruet. et l. seqũd que ꝓstum locus erat ante
quam. Quod dicit quidam ff. et homagij dicunt Richis ho 19
mines. Ille dicit quod solum dari debent Richis ho
minibus regni seu nobilibus de natura. ejus. sic. ubi quis
nibus regni seu nobilibus de natura. ejus. sic. ubi quis
legimus ff. ff. ff. ite lay homagij. et dicit ite quidam ex civi

 223 [illegible]

dy. d. fol. 7. d. col. 4. et d. for. [illegible] declarat [illegible] in d. [illegible] item quales
honores. d. fol. 10. d. col. 3. d. for. [illegible] et [illegible] hon. d. [illegible]
et licet d. fol. 23. d. col. 3. et [illegible] obs. item licet 4. obs. item habet 5. [illegible]
de infancionibus. d. fol. 22. d. col. 1. et col. 2. et obs. in cap. item quae honor 23. [illegible]
que sunt cavalleriis honoris: quos [illegible] c. [illegible] foros [illegible] non [illegible]
[illegible] nobiles de natura [illegible] de privilegiis [illegible] fol. 38. col. 2. et [illegible]
[illegible] nobilibus de natura huiusmodi debent honores [illegible]
[illegible] num. 9. 11. et 13. et [illegible] natura [illegible]
[illegible] cum [illegible] aragonum rege [illegible] num. 15. [illegible]
rex [illegible] non [illegible] hominibus [illegible] est Baroni [illegible]
5. d. n. 11. [illegible] hominum filiis et descendentibus [illegible]
[illegible] non habent, nam licet non sint [illegible]
[illegible] nobiles a natura sunt ut [illegible] 16. et hic licet desunt eis baroni-
[illegible] naturam nobilitatis [illegible]
[illegible] item licet: 4. de conditione infancionibus [illegible] decidit [illegible]
[illegible] d. fol. 22. d. col. 1. et [illegible]
20. [illegible] supradicta regni [illegible] honores [illegible] contra
[illegible] regis [illegible] ex [illegible] regina habitis [illegible] filiis
[illegible] patrimonii fol. 105. col. 2. obs. item [illegible] quod ipse 2. [illegible]
conditione infancionibus. fol. 22. col. 2. et in obs. [illegible] habent [illegible]
[illegible] apud [illegible] fol. 34. col. 1. [illegible] filii domini regis [illegible]
bilis, sed nobilissimi a natura. Cuius ratio est [illegible] hoc fuit in privilegii
nobilium regni statutum ut constat ex d. obs. item habet 5. d. [illegible] habent [illegible]
[illegible] dominus rex posset concedere filiis suis [illegible] dictos honores [illegible]
[illegible] dignitatem [illegible] eorum assignare [illegible] et [illegible]
[illegible] honores, itaque [illegible] ceterique nobiles regni [illegible]
[illegible] sed ex dictis [illegible], quatenus [illegible] non [illegible]
regem dare honores filiis suis ex regina susceptis [illegible]
[illegible] dictos honores concedere filiis suis quos non ex regina, sed
ex aliis mulieribus ex concubinatu susceperit [illegible]
in d. obs. [illegible] fori editi apud [illegible] d. fol. 34. d. col. 1. [illegible] dicit quod
ex quod [illegible] prohibet dominum regem non posse dare honores
filiis ex regina susceptis, a contrario concedit quod possit ex aliis
mulieribus habitis honores donare. quod et verissimum est, [illegible]
argumentum a contrario sensu in [illegible] regni admittitur [illegible]
d. obs. [illegible] et aliis [illegible] probabiliter [illegible] lib. 2. c. 31. num. 8. et 9. fol. 111.
Cuius ratio assignari potest quia [illegible] in filiis bastardis domini regis [illegible]
[illegible] militat in filiis legitimis et naturalibus [illegible] dignitas, nam
verum filii bastardi [illegible] licet habeant eandem naturam cum
legitimis non tamen habent eandem dignitatem, nec per consequens
[illegible] dominus rex assignet eis honores sicut et cuilibet alteri [illegible]
seu nobili de natura assignaverit [illegible] non est [illegible] quod
[illegible] dominus rex [illegible] honoribus aliquos nobiles de natura
[illegible] est et alia ratio [illegible] quod huiusmodi filii bastardi
non possunt recipere [illegible] et alimenta [illegible] regnum sicut legi-
timi non habent [illegible] substentari possent [illegible] quod dominus rex
assignet eis honores ex quibus substentari valeant. [illegible]
supradicta regis [illegible] ut non [illegible] in nobilibus extraneis a regno, nam
cum predicti honores nobilibus regni debeant ex iuribus alegatis [illegible]
ideo extraneis a regno, quantumvis a natura nobiles sint, conferri non
possunt ut decidit [illegible] for. 1. de cavalleriis. d. fol. 130. d. col. 1. et [illegible] obs. [illegible]
fieret in preiudicium nobilium naturalium [illegible] abalissoficii et [illegible]
filii regni extranei a regno excludentur [illegible] et [illegible]
30. [illegible] 4.° videndum est quae iura [illegible] habeant nobiles in [illegible]
[illegible] honore assignatis. Et dico [illegible] certum est eos non [illegible] in predictis
[illegible] dominium directum [illegible] predicta loca vel castra solum [illegible]
nobilibus ut eos emolumentis [illegible] cavalleriis [illegible]
[illegible] domini regis exercentur [illegible] et [illegible]
[illegible] et loca ipsa vel castra [illegible]
[illegible] conservare [illegible] fuerint commissa ut
[illegible] . Et debent [illegible]
[illegible] restituere. sicut ex [illegible] ut expresse probat [illegible]
for. [illegible] de stipendiis et [illegible] fol. 130. col. 3. [illegible]
[illegible] . 6. statutum est quod [illegible]
nates regni aragonum debent regi honores reddere, seu castra [illegible]
[illegible] ab ipso rege vel a suo merino tradita existerint [illegible]
[illegible] supradicta [illegible] probat [illegible]
[illegible] non directos dominos sed [illegible] pro domino rege in predictis locis [illegible]
[illegible] 2.° probat. ex d. obs. [illegible] licet 4. de conditione infancionibus
d. fol. 22. d. col. 1. [illegible] ut diversa, [illegible] et [illegible] honores
[illegible] nobilibus non habet in locis honores dominium, sicut habent in [illegible]

A. [illegible] for. 1. de cavalleriis. fol. 130. col. 1. [illegible] for. [illegible] quod barones [illegible] fol. 130. col. 4. in [illegible] et [illegible] obs. [illegible] 7. de conditione infancionibus et

[illegible] obs. [illegible] 3. de condit. infancionibus. d. fol. 22. d. col. 1.

P. [illegible] de his qui non habent, ut postea [illegible] eaque habent [illegible] dicendum est.